

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

GÜNEYDOĞU THRAKIA TÜMÜLÜSLERİ:
1881-1964 YILLARINDA KAZILAN
TÜMÜLÜSLERİN
YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zeki Mete AKSAN
2502070420

TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. İnci DELEMEN

İSTANBUL 2015

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Zeki Mete AKSAN Numarası : 2502070420
Anabilim/Bilim Dalı : Arkeoloji Anabilim Dalı Danışman Öğretim Üyesi : Prof. Dr. İnci DELEMEN
Klasik Arkeoloji Bilim Dalı
Tez Savunma Tarihi : 27.03.2015 Tez Savunma Saati : 11.00
Tez Başlığı : “Güneydoğu Thrakia Tümülsleri: 1881-1964 Yıllarında Kazılan Tümülslerin Yeniden Değerlendirilmesi.”

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. İnci DELEMEN		Kabul
2- Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR		Kabul
3- Doç. Dr. Sedef ÇOKAY KEPÇE		Kabul
4- Doç. Dr. Zeynep KOÇEL ERDEM		Kabul
5- Yrd. Doç. Dr. Aşkm ÖZDİZBAY		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Oya YAĞIZ		
2- Yrd. Doç. Dr. Müjde TÜRKMEN		

Zeki Mete Aksan
GÜNEYDOĞU THRAKIA TÜMÜLÜSLERİ:
1881-1964 YILLARINDA KAZILAN TÜMÜLÜSLERİN
YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Bu tezde güneydoğu Thrakia'da yer alan Kırklareli, Vize, Umurca, Uzun Hacı, Karakoç, Akören, Eriklice ve Bolayır tümülüsleri ile ilgili buluntuların yeniden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Mezar kontekstinin bozulmaması için her tümülüs kendi içinde bir bütün olarak ele alınarak incelenmiştir. Araştırmanın sonunda tümülüslerle ilgili yeni tarihleme önerileri getirilmiş, gerek mimaride gerek envanterde bölgesel bağlantılar saptanmış ve bunun yanı sıra Thrakia tümülüslerinin kazı ve araştırılmasına yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Thrakia, tümülüs, mezar, metal, cam, keramik

Zeki Mete Aksan
TUMULI IN SOUTHEASTERN THRACE:
REINTERPRETATION OF THE TUMULI
EXCAVATED IN 1881-1964

ABSTRACT

The main target of the thesis is to reinterpret the finds from Kırklareli, Vize, Umurca, Uzun Hacı, Karakoç, Akören, Eriklice and Bolayır tumuli located in southeastern Thrace. Each tumulus has been investigated as a whole in order to protect the context of the grave. New datings regarding the tumuli have been proposed and regional contacts in both architecture and grave inventory have been established at the end of the research. In addition, suggestions are presented about the research and excavation of tumuli in Thrace.

Keywords: Thrace, tumulus, tomb, metal, glass, ceramic

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile Güneydoğu Thrakia'da 1881-1964 yılları arasında araştırılmış Kırklareli, Vize, Umurca, Uzun Hacı, Karakoç, Akören, Eriklice ve Bolayır tümülüslerinin yeni yayınlar ışığında yeniden incelenmesi hedeflenmiştir. Bunun için öncelikle İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde eserlerle ilgili belgeleme çalışmaları yapılmış, sonra yurtiçi ve yurtdışındaki kütüphanelerde analogi ve tarihlemeye yönelik araştırmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu tez konusunu bana öneren, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'nin yanı sıra kendi kitaplığından faydalanmamı sağlayan, çalışmamın her aşamasında büyük bir sabırla bana yol gösteren tez danışmanım Prof. Dr. İnci Delemen'e teşekkür ederim.

Tezimle ilgili sorunlarda yardımcı olmasının yanı sıra Trakya'daki özverili çalışmalarıyla bana ilham veren Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar'a; tez izleme komitelerindeki yararlı önerileri için Doç. Dr. Sedef Çokay-Kepçe'ye; 2009 yılındaki ilk tez izleme komitesinde bulunan ve fikir ve öğütlerini esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet Özdoğan'a; lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Prof. Dr. Halûk Abbasoğlu ve Prof. Dr. Elif Tül Tulunay'a; İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde eserlerle ilgili çalışmalarda yardımlarını gördüğüm, başta Müze Müdürü Dr. Zeynep Kızıltan olmak üzere Tuğçe Akbaytogan, Gülbahar Baran Çelik, Mine Kiraz, Dr. Şeniz Atik, Gülcan Kongaz ve Asuman Denker'e; İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde kırık halde korunabilmiş bazı cam buluntular üzerinde tümleme ve yapıştırma işlemlerini başarıyla gerçekleştiren Dilek Dil'e; 2012-2013 yıllarında Ilse B. Hanfmann, George M.A. Hanfmann ve Machteld J. Mellink bursu ile Sofya ve Londra'daki kütüphanelerde araştırma yapmama olanak sağlayan Türk-Amerikan İلمي Araştırmalar Derneği'ne; Sofya'da kaldığım süre boyunca araştırmalarımda büyük kolaylıklar sağlayan Sofya Ulusal Arkeoloji Enstitüsü'nden Doç. Dr. Lyudmil Vagalinski ve Dr. Petya Andreeva ile Sofya Üniversitesi'nden Prof. Dr. Kostadin Rabadjiev, Prof. Dr. Totko Stoyanov, Yrd. Doç. Daniela Stoyanova ve Yrd. Doç. Dr. Nikola Theodossiev'e; Londra'da Warburg Enstitüsü'nden Jane Ferguson'a; Senate House, Institute of Classical Library'den

Colin Annis'e; British Museum'da Department of Greece and Rome K rat r  Dirk Booms ve Late Roman and Byzantine Koleksiyon K rat r  Chris Entwistle ve eşi Gillian Varndell'e; İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Ali Akkaya, Banu Doğan, Jesko Fildhuth, Hülya  atak ve CoŐkun Parmak'a; ulaŐamadıĐım bazı yayınları temin etmemi sağlayan Sofya Ulusal Arkeoloji Enstitüsü'nden Diana Dimitrova'ya; kütüphane araştırmaları sırasında hızlı ve daha kolay  alıŐabilmem için bilgi ve tecrübelerini paylaŐan OĞuz Tanındı'ya; arazi çalışmaları sırasında Kırklareli'nde tespit edemediğim Kırklareli A ve B tümülüslerini bulmamda yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Eylem  zdoğan'a; tezin çeşitli aŐamalarında bilgi ve önerilerini benimle paylaŐan Prof. Dr. Engin Akyürek, Tekirdağ Müzesi Müdürü  nder  zt rk, Yrd. Doç. Dr. Bülent  zt rk, Görkem Senem  zden Gerçeker, Esen Kaya, Göknur BektaŐ, Banu Aydınoğlugil ve Arif Yağcı'ya teŐekkürlerimi sunarım.

Aksi belirtilmediği sürece tezde yer alan çizimlerin hepsi büyük bir özveri ve dikkatle  alıŐan IŐıl  elik tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yedi yıllık doktora tezi sürecinde beni maddi ve manevi anlamda destekleyen anne, babam ve ağabeyime; bitmek tükenmeyen sabır ve sevgileri için eŐim GülŐen ve kızım Iraz Maya'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
HARİTALAR LİSTESİ.....	xiii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxix
GİRİŞ.....	1
I- Güneydoğu Thrakia TümüLüslerinde Yapılan Araştırmalar.....	6
II- Kırklareli Merkez İlçe TümüLüsleri.....	10
A- Kırklareli A TümüLüsü.....	10
1) Konum ve Yığma Tepe.....	10
2) Mezar Yapısı.....	12
a) Tanım.....	12
b) Analoji ve tarihleme.....	14
3) Mezar Envanteri (Katalog).....	23
4) Değerlendirme.....	23
B- Kırklareli B TümüLüsü.....	25
1) Konum ve Yığma Tepe.....	25
2) Mezar Yapısı.....	26
a) Tanım.....	26

b) Analoji ve tarihleme.....	30
3) Mezar Envanteri (Katalog).....	34
4) Değerlendirme.....	35
C- Kırklareli C Tümülsü.....	35
1) Konum ve Yığma Tepe.....	35
2) Mezar Yapısı.....	37
a) Tanım.....	37
b) Analoji ve tarihleme.....	41
3) Mezar Envanteri (Katalog).....	45
4) Değerlendirme.....	45
D- Eriklice Tümülsü.....	46
1) Konum ve Yığma Tepe.....	46
2) Mezar Yapısı.....	48
a) Tanım.....	48
b) Analoji ve tarihleme.....	51
3) Mezar Envanteri (Katalog).....	56
4) Değerlendirme.....	76
E- Karakoç Tümülsü.....	78
1) Konum ve Yığma Tepe.....	78
2) Mezar Yapısı.....	79
a) Tanım.....	79
b) Analoji ve tarihleme.....	80
3) Mezar Envanteri (Katalog).....	83
4) Değerlendirme.....	105

III- Kırklareli Lüleburgaz İlçesi Tümülüsleri	110
A- Umurca B Tümülüsü	110
1) Konum ve Yığıma Tepe.....	110
2) Umurca B1 Mezarı.....	111
a) Sandık Mezar.....	111
b) Mezar Envanteri (Katalog).....	113
c) Değerlendirme.....	168
3) Umurca B2 Mezarı.....	175
a) Kiremit Mezar.....	175
b) Mezar Envanteri (Katalog).....	176
c) Değerlendirme.....	244
4) Umurca B3 Mezarı.....	253
a) Konum ve Mezar.....	253
b) Mezar Envanteri (Katalog).....	254
c) Değerlendirme.....	254
B- Umurca C Tümülüsü	255
C- Umurca D Tümülüsü	255
IV- Kırklareli Vize İlçesi Tümülüsleri	256
A- Vize A Tümülüsü	256
1) Konum ve Yığıma Tepe.....	256
2) Mezar Yapısı.....	257
a) Tanım.....	257
b) Analoji ve tarihleme.....	259

3) Lahit.....	261
4) Mezar Envanteri (Katalog).....	263
5) Değerlendirme.....	339
B- Vize B Tümülsü.....	353
1) Konum ve Yığma Tepe.....	353
2) Kiremit Mezarlar.....	353
3) Mezar Envanteri (Katalog).....	354
4) Değerlendirme.....	374
C- Vize C Tümülsü.....	378
D- Vize D Tümülsü.....	379
E- Vize E Tümülsü.....	380
1) Konum ve Yığma Tepe.....	380
2) Mezar Yapısı.....	380
3) Mezar Envanteri (Katalog)	381
4) Değerlendirme.....	397
F- Vize F Tümülsü.....	400
G- Vize G Tümülsü.....	400
H- Vize H Tümülsü.....	401
1) Konum ve Yığma Tepe.....	401
2) Vize H1 Mezarı.....	401
3) Vize H2 Mezarı.....	402
4) Vize H3 Mezarı.....	403

a) Ostothek.....	403
b) Mezar Envanteri (Katalog).....	404
5) Konteksti Kesinleştirilemeyen Buluntu: Cam Şişe.....	408
6) Değerlendirme.....	409
I- Vize İ Tümülsü.....	410
V- Tekirdağ Saray İlçesi Uzun Hacı Tümülsü.....	411
1) Konum ve Yığma Tepe.....	411
2) Sandık Mezar.....	411
3) Mezar Envanteri (Katalog).....	412
4) Değerlendirme.....	420
VI- Çanakkale Gelibolu İlçesi Bolayır Tümülsü.....	422
VII- Buluntu Yeri Bilinmeyen Mezar: Ps. Eriklice.....	423
1) Konum ve Niteliğine Dair Sorunlar.....	423
2) Mezar Envanteri (Katalog).....	423
3) Değerlendirme.....	435
VIII- Konteksti Kesinleştirilemeyen Vize/Lüleburgaz Tümüls Buluntuları...438	438
A) Vize A ve B Tümülsleri Yüzey Buluntuları.....	438
B) Vize Tümülsleri Yüzey Buluntuları.....	444
C) Vize ve Umurca Tümülslerine Ait Buluntular.....	447
SONUÇ.....	458
KAYNAKÇA.....	468

EK: Thrakia Tümülslerinde Kazı, Koruma ve Onarıma Yönelik Öneriler...	525
ÖZGEÇMİŞ.....	530
TABLolar.....	535
HARİTALAR.....	537
RESİMLER.....	540

TABLolar LİSTESİ

- Tab.1:** Eriklice Tümülsü Mezar Envanteri.
Tab.2: Karakoç Tümülsü Mezar Envanteri.
Tab.3: Umurca B1 Mezar Envanteri.
Tab.4: Umurca B2 Mezar Envanteri.
Tab.5: Vize A Tümülsü Mezar Envanteri.
Tab.6: Vize B Tümülsü Mezar Envanteri.
Tab.7: Vize E Tümülsü Mezar Envanteri.
Tab.8: Vize H Tümülsü Mezar Envanteri.
Tab.9: Uzun Hacı Tümülsü Mezar Envanteri.
Tab.10: Ps. Eriklice Mezar Envanteri.
Tab.11: İncelenen tümülslerin tarihleme önerileri.
Tab.12: Eriklice tümülsü tarihleme önerileri.

HARİTALAR LİSTESİ

- Har.1 :** Tezde incelenen tümülslerin konumları.
Har.2 : Kırklareli A, Kırklareli B ve Kırklareli C tümülsleri.
Har.3 : Kırklareli A, Kırklareli B ve Kırklareli C tümülsleri; Özdoğan v.d. 1997:res.2.
Har.4 : Thrakia'da bulunan beşik tonozlu mezar yapıları. Parantez içinde belirtilen sayılar o yörede tespit edilen beşik tonozlu mezarların sayısını gösterir.
Har.5 : Thrakia'da bulunan bindirme kubbeli mezar yapıları.

RESİMLER LİSTESİ

- Res.1 :** Kırklareli A tümülsü, kuzeydoğudan.
Res.2 : Kırklareli A tümülsü, batıdan.
Res.3 : Kırklareli A Tümülsü, genel plan. Mansel 1943:lev.14, res.32.
Res.4 : Kırklareli A Tümülsü, mezar yapısı kesiti. Mansel 1943:lev.14, res.32.
Res.5 : Kırklareli A Tümülsü, mezarın ön cephesi, C-D kesiti. Mansel 1943:lev.14, res.32.
Res.6 : Kırklareli A Tümülsü, A-B kesiti, mezar odası güney duvarı ve kapı açıklığı. Mansel 1943:lev.14, res.32.
Res.7 : Kırklareli A tümülsü, mezar yapısı girişi, 1938'deki durumu, İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.8 : Kırklareli A tümülsü, mezar yapısı girişi. 2014'teki durumu.
Res.9 : Kırklareli A tümülsü, mezar yapısı ön oda ve mezar odasına açılan kapı, 1938'deki durumu. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.10: Kırklareli A tümülsü, mezar yapısı ön oda ve mezar odasına açılan kapı 2014'teki durumu.
Res.11: Kırklareli A Tümülsü, mezar odası kuzey duvarı.

- Yıldırım 2008:lev.XIII.
- Res.12:** Kırklareli A Tümülüsü, mezar odası; solda batı duvarı, sağda doğu duvarı.
- Res.13:** Kırklareli A Tümülüsü, ön oda duvardan detay. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.14:** Kırklareli A Tümülüsü, mezar odası tavanından detay.
- Res.15:** Kırklareli B tümülüsü, güneydoğudan.
- Res.16:** Kırklareli B tümülüsü, kuzeybatıdan.
- Res.17:** Kırklareli B Tümülüsü. Mezar yapısı planı. Mansel 1943:lev.1, res.1.
- Res.18:** Kırklareli B Tümülüsü. Ön oda ve mezar odası kesiti. Mansel 1943:lev.1, res.1.
- Res.19:** Kırklareli B Tümülüsü. Arkada ön oda, önde yuvarlak planlı mezar odası. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.20:** Kırklareli B Tümülüsü. Ön oda kuzey ve doğu duvarı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.21:** Kırklareli B Tümülüsü. Ön oda batı ve kuzey duvarı, kuzey duvarın ortasında yuvarlak planlı mezar odasına açılan kapı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.22:** 22- Kırklareli B Tümülüsü. Yuvarlak planlı mezar odası ile ön oda arasındaki kapı aralığı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.23:** Kırklareli B Tümülüsü. Yuvarlak planlı mezar odası ile ön oda arasındaki kapı aralığı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.24:** Kırklareli B Tümülüsü. Yuvarlak planlı mezar odası, duvarların iç yüzündeki bezeme. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.25:** Kırklareli B Tümülüsü. Yuvarlak planlı mezar odası. Mansel 1943:lev.2, res.3.
- Res.26:** Kırklareli B Tümülüsü, mezar odasındaki lahit. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.27:** Kırklareli B Tümülüsü, mezar odasındaki lahit. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.28:** Kırklareli C tümülüsü, kuzeydoğudan.
- Res.29:** Kırklareli C tümülüsü, güneydoğudan.
- Res.30:** Kırklareli C tümülüsü, güneyden.
- Res.31:** Kırklareli C Tümülüsü, genel plan. Mansel 1943:lev.16, res.36.
- Res.32:** Kırklareli C Tümülüsü, Mansel'in 1939 kazısından genel görünüm. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.33:** Kırklareli C Tümülüsü. Dromos, sağdaki duvar; arkada birinci oda. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.34:** Kırklareli C Tümülüsü. Dromos, soldaki duvar. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.35:** Kırklareli C Tümülüsü. Dromos ve birinci oda arasındaki kapı. Önde birinci oda, arkada dromos. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.36:** Kırklareli C Tümülüsü. Dromos ile birinci oda arasındaki kapı. İ.Ü.

- Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.37 :** Kırklareli C Tümülüsü, birinci oda. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.38 :** Kırklareli C Tümülüsü, ikinci oda.
- Res.39 :** Kırklareli C Tümülüsü, ikinci oda, taş sedir. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.40 :** Kırklareli C Tümülüsü. İkinci oda, beşik tonozun başlangıcı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.41 :** Kırklareli C Tümülüsü. Üçüncü oda üzerindeki beşik tonoz. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.42 :** Eriklice Tümülüsü. Mezar yapısının cepheden görünüşü. Hasluck 1910-11:77, res.1.
- Res.43 :** Eriklice Tümülüsü. Mezar yapısının Filow tarafından çekilen fotoğrafı. Filow 1937b:93, res.104.
- Res.44 :** Eriklice Tümülüsü. Mezar yapısının doğudan görünüşü. Hasluck 1910-11:78, res.2.
- Res.45 :** Tepenin kuzeybatı ve batısındaki siperlikler.
- Res.46 :** Tepenin batısındaki talim yeri.
- Res.47 :** Eriklice Tümülüsü, mezar yapısı planı. Hasluck 1910-11:lev.20a.
- Res.48 :** Eriklice Tümülüsü, mezar kesiti. Hasluck 1910-11:lev.20b.
- Res.49 :** Eriklice Tümülüsü, mezar kesiti. Hasluck 1910-11:lev.20c.
- Res.50 :** Er 1. Gümüş phiale.
- Res.51 :** Er 1. Gümüş phiale. Onurkan 1988:şek.2.
- Res.52 :** Er 2. Gümüş testi.
- Res.53 :** Er 2. Gümüş testi. Stoyanov 2005a:res.1.2.
- Res.54 :** Er 3. Bronz oinokhoe.
- Res.55 :** Er 3. Bronz oinokhoe. Onurkan 1988:şek.19.
- Res.56 :** Er 3. Bronz oinokhoenin kulp atasından detay.
- Res.57 :** Er 4. Bronz miğfer.
- Res.58 :** Er 5. Gümüş prometopidion.
- Res.59 :** Karakoç tümülüsü, doğudan.
- Res.60 :** Karakoç Tümülüsü, kuzeyden.
- Res.61 :** Karakoç tümülüsü, 1964'teki durumu. Fıratlı 1964:lev.41.2.
- Res.62 :** Karakoç tümülüsü, mezar yapısının 1964'teki durumu. Fıratlı 1964:lev.41.3.
- Res.63 :** Karakoç Tümülüsü. Mezar plan ve kesiti. Fıratlı 1964:lev.41.1.
- Res.64 :** Karakoç Tümülüsü, 2008 Yılındaki durumu. Bindirme kubbeli mezar odasının üst bölümü. Yıldırım 2008:lev.LXXIb.
- Res.65 :** Karakoç Tümülüsü. Bindirme kubbeli mezar odasının üst bölümü. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.66 :** Ka 1. Bronz podanipter. Onurkan 1988:lev.18b.
- Res.67 :** Ka 1. Bronz podanipter. Onurkan 1988:şek.6.
- Res.68 :** Ka 2. Bronz situla.
- Res.69 :** Ka 2. Bronz situla. Onurkan 1988:şek.5.
- Res.70 :** Ka 2. Situla, aplikler.
- Res.71 :** Ka 3. Bronz testi parçası.
- Res.72 :** Ka 3. Bronz testi parçası. Onurkan 1988:şek.18.

- Res.73:** Ka 4. PT küp.
Res.74: Ka 5. PT phiale.
Res.75: Ka 5. PT phiale. Fıratlı 1964:lev42.3.
Res.76: Ka 6. PT phiale.
Res.77: Ka 7. PT phiale.
Res.78: Ka 8. PT testi.
Res.79: Ka 8. PT testi, Fıratlı, 1964:lev42.2.
Res.80: Ka 9. PT lekythos.
Res.81: Ka 10. PT askos.
Res.82: Ka 11. PT kandil.
Res.83: Ka 11. PT kandil. Tezgör-Sezer 1995:no.160.
Res.84: Ka 11. PT kandil. Tezgör-Sezer 1995:no.160.
Res.85: Ka 12. PT kandil.
Res.86: Ka 12. PT kandil. Tezgör-Sezer 1995:no.5.
Res.87: Ka 13. PT amphora parçası.
Res.88: Ka 14. PT amphora parçası.
Res.89: Ka 15. PT amphora parçası.
Res.90: Ka 16. PT amphora parçası.
Res.91: Ka 17. PT amphora parçası.
Res.92: Ka 18. PT amphora parçası.
Res.93: Ka 19. PT amphora parçası.
Res.94: Ka 20. PT amphora parçası.
Res.95: Solda Umurca B Tümülüsü, sağda Umurca A Tümülüsü, batıdan.
Res.96: Umurca B Tümülüsü, batıdan.
Res.97: Umurca B Tümülüsü, kuzeydoğudan.
Res.98: Umurca A ve Umurca B tümülüsleri, kuzeydoğudan.
Res.99: Umurca B Tümülüsü, kesit. Mansel 1941:121-122, res.1.
Res.100: Umurca B Tümülüsü. Üstten görünüm ve Umurca B1 ile Umurca B2 mezarları. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.101: Umurca B Tümülüsü. Umurca B1 mezar planı ve envanteri. Buluntuların üzerindeki numaralar sonradan eklenmiştir ve bu tezdeki katalog numaralarına işaret eder. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.102: Um B1.1 ve Um B1.2. Altın küpeler.
Res.103: Um B1.3. Gümüş yüzük.
Res.104: Um B1.4. Gümüş yüzük. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı Trakya Kazı Arşivi.
Res.105: Um B1.5. Gümüş bilezik.
Res.106: Um B1.5 ve Um B1.6. Gümüş bilezikler. Onurkan 1988:lev.5b.
Res.107: Um B1.7. Gümüş-bronz levha.
Res.108: Um B1.8. Bronz fibula.
Res.109: Um B1.5. Bronz fibula. Onurkan 1988:şek.49.
Res.110: Um B1.9. Bronz gerdanlık parçası.
Res.111: Um B1.10 ve Um B1.11. Bronz yüzükler.
Res.112: Um B1.12. Bronz podanipter.
Res.113: Um B1.12. Bronz podanipter. Onurkan 1988:şek.9.
Res.114: Um B1.12. Bronz podanipter.

- Res.115:** Um B1.12. Bronz podanipter. Onurkan 1988:şek.9.
Res.116: Um B1.12. Bronz podanipter kulpu.
Res.117: Um B1.12. Bronz podanipter kulpu. Onurkan 1988:şek.9.
Res.118: Um B1.13. Bronz patera.
Res.119: Um B1.13. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.15.
Res.120: Um B1.13. Bronz patera.
Res.121: Um B1.13. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.15.
Res.122: Um B1.13. Koç başı biçimindeki sap ucu.
Res.123: Um B1.14. Bronz oinokhoe.
Res.124: Um B1.14. Bronz oinokhoe. Onurkan 1988:şek.21.
Res.125: Um B1.14. Kulpun alt ucundaki satyros başı.
Res.126: Um B1.14. Kulpun üst ucundaki aslan başı.
Res.127: Um B1.15. Bronz ayna.
Res.128: Um B1.16. Bronz kilit levhası.
Res.129: Um B1.17. Bronz kilit kolu.
Res.130: Um B1.18. Bronz kilit kolu.
Res.131: Um B1.19. Bronz aplik.
Res.132: Um B1.20. Bronz aplik.
Res.133: Um B1.21. Bronz aplik.
Res.134: Um B1.22. Bronz aplik.
Res.135: Um B1.23. Bronz aplik.
Res.136: Um B1.24. Bronz aplik.
Res.137: Um B1.25. Bronz zincir parçaları.
Res.138: Um B1.26. Bronz kilit levhası, kilit kolu ve aplikler.
Onurkan 1988:lev.58a.
Res.139: Um B1.27. Bronz kilit kolu.
Res.140: Um B1.28. Bronz levha parçaları.
Res.141: Um B1.29. Bronz levha parçaları.
Res.142: Um B1.30. Bronz kulp.
Res.143: Um B1.31. Bronz kulp parçaları.
Res.144: Um B1.32. Bronz zincir.
Res.145: Um B1.33. Bronz levha parçası.
Res.146: Um B1.34. Bronz halka.
Res.147: Um B1.35. Bronz halka.
Res.148: Um B1.36. Demir halka.
Res.149: Um B1.37. Demir halka.
Res.150: Um B1.38. Demir halka.
Res.151: Um B1.39. Demir halka.
Res.152: Um B1.40. Demir çubuk.
Res.153: Um B1.41. Demir çivi.
Res.154: Um B1.42. Demir çivi.
Res.155: Um B1.43. Demir çiviler.
Res.156: Um B1.44. Cam Modiolus, İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.157: Um B1.45. Cam Kase. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.158: Um B1.46. Cam Unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı,

- Trakya Kazı Arşivi.
- Res.159:** Um B1.47. Cam Unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.160:** Um B1.48. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.161:** Um B1.49. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.162:** Um B1.50. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.163:** Um B1.51. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.164:** Um B1.52. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.165:** Um B1.53. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.166:** Um B1.54. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.167:** Um B1.55. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.168:** Um B1.57. PT testi.
- Res.169:** Um B1.58. PT testi.
- Res.170:** Um B1.59. PT çömlek.
- Res.171:** Um B1.60. PT testi.
- Res.172:** Um B1.61. PT çömlek.
- Res.173:** Um B1.62. PT unguentarium.
- Res.174:** Um B1.63. PT skyphos.
- Res.175:** Um B1.64. PT skyphos.
- Res.176:** Um B1.65. PT kase.
- Res.177:** Um B1.67. PT tabak.
- Res.178:** Um B1.66. PT kase.
- Res.179:** Umurca B Tümülüsü. Tümülüs Kesiti. Mansel 1941:121-122, res.1.
- Res.180:** Umurca B2 mezarı. Mezarın üzerini örten kiremitler. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.181:** Umurca B2 mezarının planı. Buluntuların üzerindeki numaralar Mansel'in yayınında kullandığı katalog numaralarıdır. Mansel 1941:133-134, res.8.
- Res.182:** Um B2.1. Altın Küpe.
- Res.183:** Um B2.2. Altın kolye ucu.
- Res.184:** Um B2.3. Gümüş cochlear.
- Res.185:** Um B2.4-Um B2.10. Gümüş sikkeler. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.186:** Um B2.11. Üstte bronz podanipter. Solda podanipter kulpları.
- Res.187:** Um B2.11. Bronz podanipter.
- Res.188:** Um B2.12. Bronz podanipter.
- Res.189:** Um B2.12. Bronz podanipter. Onurkan 1988:şek.8.
- Res.190:** Um B2.12. Bronz podanipter.
- Res.191:** Um B2.12. Bronz podanipter. Onurkan 1988:şek.8.

- Res.192:** Um B2.12. Bronz podanipter, kulp detay.
Res.193: Um B2.12. Bronz podanipter, kulp detay. Onurkan 1988:şek.8.
Res.194: Um B2.13. Bronz patera.
Res.195: Um B2.13. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.14.
Res.196: Um B2.13. Bronz patera.
Res.197: Um B2.13. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.14.
Res.198: Um B2.13. Bronz patera, sap ucu detay.
Res.199: Um B2.14. Bronz sofr a amphorası.
Res.200: Um B2.14. Bronz sofr a amphorası. Onurkan 1988:şek.31.
Res.201: Um B2.14. Bronz sofr a amphorası, kulp detay.
Res.202: Um B2.15. Bronz oinokhoe.
Res.203: Um B2.15. Bronz oinokhoe. Onurkan 1988:şek.22.
Res.204: Um B2.15. Bronz oinokhoe, kulp üst ucu detay.
Res.205: Um B2.15. Bronz oinokhoe, kulp alt ucu detay.
Res.206: Um B2.16. Bronz testi.
Res.207: Um B2.16. Bronz testi. Onurkan 1988:şek.28.
Res.208: Um B2.16. Bronz testi.
Res.209: Um B2.16. Bronz testi. Onurkan 1988:şek.28.
Res.210: Um B2.17. Bronz ayna.
Res.211: Um B2.17. Bronz ayna. Mansel 1937:res.14.
Res.212: Um B2.18. Bronz dikiş iğnesi.
Res.213: Um B2.19. Bronz dikiş iğnesi.
Res.214: Um B2.20. Bronz iğne. Mansel 1937:res.20.
Res.215: Um B2.21. Bronz kaşık uçlu sonda.
Res.216: Um B2.21. Bronz kaşık uçlu sonda. Onurkan 1988:şek.47.
Res.217: Um B2.22. Bronz kaşık uçlu sonda.
Res.218: Um B2.22. Bronz kaşık uçlu sonda. Onurkan 1988:şek.48.
Res.219: Um B2.23. Bronz candelabrum.
Res.220: Um B2.24. Bronz kandil.
Res.221: Um B2.25, B2.26 ve Um B2.27. Bronz kilit levhası ve kilit kolları.
Res.222: Um B2.25. Bronz kilit levhası aplik detay.
Res.223: Um B2.25. Bronz kilit levhası, kilit kolları altındaki aplikler, detay.
Res.224: Um B2.28. Bronz sürgü.
Res.225: Um B2.28. Bronz sürgü. Onurkan 1988:şek.42.
Res.226: Um B2.29. Bronz aplik.
Res.227: Um B2.30. Bronz aplik.
Res.228: Um B2.31. Bronz aplik.
Res.229: Um B2.32. Bronz aplik.
Res.230: Um B2.33. Bronz levha.
Res.231: Um B2.34. Bronz levha.
Res.232: Um B2.35. Bronz aplik.
Res.233: Um B2.36. Bronz aplik.
Res.234: Um B2.37. Bronz levha.
Res.235: Um B2.38. Bronz levha.
Res.236: Um B2.39. Bronz levha ve bir çift aplik.
Res.237: Um B2.39. Bronz levha, soldaki aplik, detay.
Res.238: Um B2.39. Bronz levha, sağdaki aplik, detay.

- Res.239:** Um B2.40. Bronz aplik.
Res.240: Um B2.41. Bronz aplik.
Res.241: Um B2.42. Bronz aplik.
Res.242: Um B2.43. Bronz tutamak.
Res.243: Um B2.44. Bronz halka.
Res.244: Um B2.45. Bronz halka.
Res.245: Um B2.46. Bronz zincir.
Res.246: Um B2.47. Bronz zincir.
Res.247: Um B2.48. Bronz zincir parçası.
Res.248: Um B2.49. Bronz kilit levhası.
Res.249: Um B2.50 ve Um B2.51. Bir çift bronz kilit kolu.
Res.250: Um B2.50 ve Um B2.51. Bir çift bronz kilit kolu.
Onurkan 1988:şek.43.
Res.251: Um B2.52. Bronz sürgü.
Res.252: Um B2.52. Bronz sürgü. Onurkan 1988:şek.44.
Res.253: Um B2.53. Bronz tutamak.
Res.254: Um B2.54. Bronz kulp.
Res.255: Um B2.55. Bronz levha.
Res.256: Um B2.56. Bronz kulp.
Res.257: Um B2.57. Bronz kulp.
Res.258: Um B2.58. Bronz aplik.
Res.259: Um B2.59. Bronz levha.
Res.260: Um B2.60. Bronz levha.
Res.261: Um B2.61. Bronz halka.
Res.262: Um B2.62. Bronz halka.
Res.263: Um B2.63. Kurşun hazne. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.264: Um B2.64. Mermer palet. Mansel 1937:res.20.
Res.265: Um B2.65. Cam şişe.
Res.266: Um B2.66, Um B2.67, Um B2.68, Um B2.69, Um B2.70. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.267: Um B2.71. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.268: Um B2.72. Cam unguentarium. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.269: Um B2.73. Cam unguentarium. Mansel 1937:res.20.
Res.270: Um B2.74. Cam unguentarium. Mansel 1937:res.20.
Res.271: Um B2.76. PT amphora.
Res.272: Um B2.77. PT testi.
Res.273: Um B2.78. PT testi.
Res.274: Um B2.80. PT unguentarium.
Res.275: Um B2.81. PT unguentarium.
Res.276: Um B2.82. PT unguentarium.
Res.277: Um B2.83. PT unguentarium.
Res.278: Um B2.84. PT unguentarium.
Res.279: Um B2.85. PT unguentarium.
Res.280: Um B2.86. PT unguentarium.

- Res.281:** Um B2.87. PT unguentarium.
Res.282: Um B2.89. PT çömlek.
Res.283: Um B2.90. PT testi.
Res.284: Um B2.91. PT çömlek.
Res.285: Um B2.92. PT kupa.
Res.286: Um B2.93. PT kase.
Res.287: Um B2.94. PT kase.
Res.288: Um B2.95. PT tabak.
Res.289: Um B2.96. PT kase.
Res.290: Um B2.97. PT tabak.
Res.291: Umurca B3, hocker pozisyonundaki iskelet.
Res.292: Um B3.1. Haç.
Res.293: Umurca C Tümülsü, doğudan.
Res.294: Umurca D Tümülsü, kuzeyden.
Res.295: Vize A Tümülsü. 1938 yılında kazı öncesi ve sonrası durumu. Mansel 1940:lev.XX, res.2.
Res.296: Vize A Tümülsü. Günümüzdeki durumu, kuzeydoğudan.
Res.297: Vize A Tümülsü. Günümüzdeki durumu, güneybatıdan.
Res.298: Vize A Tümülsü.Genel Plan. Mansel 1940:lev.21, res.3.
Res.299: Vize A Tümülsü kesiti. Mansel 1940:lev.22, res.7.
Res.300: Vize A Tümülsü. Mezar odasının boyuna kesiti. Mansel 1940:lev.23, res.5.
Res.301: Vize A Tümülsü. Mezar odasının enine kesiti. Mansel 1940:lev.23, res.5.
Res.302: Vize A Tümülsü. Mezar odası planı ve mezar envanteri. Buluntuların üzerindeki numaralar sonradan eklenmiştir ve bu tezdeki katalog numaralarına işaret eder. Mansel 1940:lev.32, res.21.
Res.303: Vize A Tümülsü. Mezar odasının doğu cephesi. Mansel 1940:lev.24, res.7.
Res.304: Vize A Tümülsü. Mezar odasının kapısı. Mansel 1940:lev.26, res.10.
Res.305: Vize A Tümülsü. Mezar odasının İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde restore edilmiş hali.
Res.306: Vize A Tümülsü. Mezar odası içindeki lahdin uzun cephesi. Mansel 1940:lev.27, res.12.
Res.307: Vize A Tümülsü. Mezar odası içindeki lahdin uzun cephesi. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde restore edilmiş hali.
Res.308: Vz A1. Altın çelenge ait parçalar.
Res.309: Vz A1'e ait deri şerit parçaları.
Res.310: Vz A2. Altın varak aplik.
Res.311: Vz A3. Altın yüzük.
Res.312: Vz A3. Altın yüzük.
Res.313: Vz A4. Altın yüzük.
Res.314: Vz A4. Altın yüzük. Onurkan 1988:lev.3a.
Res.315: Vz A5. Gümüş calathus.
Res.316: Vz A5. Gümüş calathus.
Res.317: Vz A5. Gümüş calathus.
Res.318: Vz A5. Gümüş calathus.

- Res.319:** Vz A5. Gümüş calathus. Onurkan 1988:şek.4.
Res.320: Vz A6. Gümüş cantharus.
Res.321: Vz A6. Gümüş cantharus, birinci sahne, soldaki balıkçıl.
Res.322: Vz A6. Gümüş cantharus, birinci sahne, sağdaki balıkçıl.
Res.323: Vz A6. Gümüş cantharus, ikinci sahne, soldaki balıkçıl.
Res.324: Vz A6. Gümüş cantharus, ikinci sahne, sağdaki balıkçıl.
Res.325: Vz A7. Gümüş cantharus.
Res.326: Vz A7. Gümüş cantharus, birinci sahne, soldaki balıkçıl.
Res.327: Vz A7. Gümüş cantharus, birinci sahne, sağdaki balıkçıl.
Res.328: Vz A7. Gümüş cantharus, ikinci sahne, soldaki balıkçıl.
Res.329: Vz A7. Gümüş cantharus, ikinci sahne, sağdaki balıkçıl.
Res.330: Vz A8. Gümüş cantharus.
Res.331: Vz A10. Gümüş simpulum.
Res.332: Vz A10. Gümüş simpulum, kulp detay.
Res.333: Vz A11. Gümüş trulla.
Res.334: Vz A11. Gümüş trulla. Onurkan 1988:şek.3.
Res.335: Vz A11. Gümüş trulla.
Res.336: Vz A11. Gümüş trulla. Onurkan 1988:şek.3.
Res.337: Vz A12. Bronz podanipter.
Res.338: Vz A12. Bronz podanipter. Onurkan 1988:şek.7.
Res.339: Vz A12. Bronz podanipter kulpu. Onurkan 1988:şek.7.
Res.340: Vz A12. Bronz podanipter.
Res.341: Vz A12, Bronz podanipter. Onurkan 1988:şek.7.
Res.342: Vz A13. Bronz trulla.
Res.343: Vz A13. Bronz trulla. Onurkan 1988:şek.10.
Res.344: Vz A13. Bronz trulla.
Res.345: Vz A13. Bronz trulla. Onurkan 1988:şek.10.
Res.346: Vz A14. Bronz pişirme kabı.
Res.347: Vz A15. Bronz patera.
Res.348: Vz A15. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.12.
Res.349: Vz A15. Bronz patera.
Res.350: Vz A15. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.12.
Res.351: Vz A15. Sapın gövde ile birleştiği yerdeki keçi başı.
Res.352: Vz A15. Sap ucundaki satyros başı.
Res.353: Vz A16. Bronz tek kulplu testi.
Res.354: Vz A16. Bronz tek kulplu testi. Onurkan 1988:şek.34.
Res.355: Vz A16. Bronz tek kulplu testi, kulpun ağız ile birleştiği yer.
Res.356: Vz A16. Bronz tek kulplu testi, kulp alt ucu.
Res.357: Vz A17. Bronz tek kulplu testi.
Res.358: Vz A17. Bronz tek kulplu testi, kulp alt ucu.
Res.359: Vz A17. Bronz tek kulplu testi, kulpun ağız ile birleştiği yer.
Res.360: Vz A18. Çift kulplu bronz amphora.
Res.361: Vz A18, Çift kulplu bronz amphora. Onurkan 1988:şek.29.
Res.362: Vz A19. Bronz oinokhoe.
Res.363: Vz A19. Bronz oinokhoe.
Res.364: Vz A19. Bronz oinokhoe. Onurkan 1988:20.
Res.365: Vz A19. Kulpun üst ucundaki silenos protomu.

- Res.366:** Vz A19. Kulpun alt ucundaki maenad başı.
Res.367: Vz A20. Bronz testi.
Res.368: Vz A20. Bronz testi. Onurkan 1988:şek.27.
Res.369: Vz A20. Bronz testiye ait bronz kulp.
Res.370: Vz A21. Bronz candelabrum.
Res.371: Vz A21. Bronz candelabrum. Onurkan 1988:şek.35.
Res.372: Vz A22. Bronz candelabrum.
Res.373: Vz A23. Bronz kandil.
Res.374: Vz A23. Bronz kandil, kulp ucu detay.
Res.375: Vz A24. Bronz kandil.
Res.376: Vz A25. Bronz fener.
Res.377: Vz A26. Bronz maskeli miğfer.
Res.378: Vz A26. Bronz maskeli miğfer.
Res.379: Vz A26. Bronz maskeli miğfer, alınlık detay.
Res.380: Vz A26. Bronz maskeli miğfer, sol yanaklık detay.
Res.381: Vz A26. Bronz maskeli miğfer, sağ yanaklık detay.
Res.382: Vz A27. Bronz zırh-Lorica squamata.
Res.383: Vz A27. Bronz zırh-Lorica squamata. Sağda halkalar ve kopçalar. Onurkan 1988:şek.50.
Res.384: Vz A28. Bronz, demir, ahşap ve fildişi kılıç.
Res.385: Vz A29. Demir mızrak ucu.
Res.386: Vz A30. Demir mızrak ucu.
Res.387: Vz A31. Bronz kilit levhası.
Res.388: Vz A32. Bronz kilit levhası.
Res.389: Vz A33. Bronz kilit levhası.
Res.390: Vz A34. Bronz kilit kolu.
Res.391: Vz A34. Bronz kilit kolu. Onurkan 1988:şek.36.
Res.392: Vz A35. Bronz kilit kolu.
Res.393: Vz A36. Bronz kilit kolu.
Res.394: Vz A36. Bronz kilit kolu. Onurkan 1988:şek.37.
Res.395: Vz A37. Bronz sürgü.
Res.396: Vz A37. Bronz sürgü. Onurkan 1988:şek.38.
Res.397: Vz A38. Bronz sürgü.
Res.398: Vz A38. Bronz sürgü. Onurkan 1988:şek.39.
Res.399: Vz A39. Bronz anahtar.
Res.400: Vz A39. Bronz anahtar. Onurkan 1988:şek.40.
Res.401: Vz A40. Bronz aplik.
Res.402: Vz A41. Bronz halka ve yuvarlak levha.
Res.403: Vz A42. Bronz halka.
Res.404: Vz A43-Vz A45. Bronz çiviler.
Res.405: Vz A46-Vz A53. Bronz halkalar.
Res.406: Vz A54. Demir kenetler.
Res.407: Vz A55. Cam tabak.
Res.408: Vz A56. Cam tabak.
Res.409: Vz A57. Cam tabak.
Res.410: Vz A58. Cam tabak.
Res.411: Vz A59. Cam kase.

- Res.412:** Vz A60. Cam kase.
Res.413: Vz A61. Cam kase.
Res.414: Vz A62. Cam kase. Mansel 1940:res.48b.
Res.415: Vz A63. Cam kase. Mansel 1940:res.48b.
Res.416: Vz A64. Cam kase. Mansel 1940:res.48b.
Res.417: VzA65. Cam bardak.
Res.418: Vz A66. Cam bardak.
Res.419: 1938 yılındaki kazı sırasında, Vize A tümülüsü altındaki mezar odasının kuzeydoğu kısmındaki buluntular. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'nden.
Res.420: Vz A67. Cam testi.
Res.421: Vz A68. Cam testi.
Res.422: Vz A69. Cam testi.
Res.423: Vz A70. Cam bardak.
Res.424: Vz A71. PT amphora. Mansel 1940:108, res.52.
Res.425: Vz A 72. PT tek kulplu testi. Mansel 1940:108, res.50a.
Res.426: Vz A73. PT tek kulplu testi. Mansel 1940:108, res.50b.
Res.427: Vz A74. PT tek kulplu testi. Mansel 1940:108, res.51d.
Res.428: Vz A75, PT tek kulplu testi. Mansel 1940:108, res.51c.
Res.429: Vz A76. PT unguentarium.
Res.430: Vize B Tümülüsü, olasılıkla kuzeydoğudan. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.431: Vize B Tümülüsü, açma profilinde tabakalar. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.432: Vize B Tümülüsündeki kiremit mezarlar. Mansel 1940:57, res.55.
Res.433: Vize B Tümülüsü. Mezarları örten kiremitler kaldırıldıktan sonra. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.434: Vz B2. Altın küpe.
Res.435: Vz B3. Altın yüzük.
Res.436: Vz B4. Altın yüzük.
Res.437: Vz B5. Altın kolye.
Res.438: Vz B5. Altın kolye ucu detay.
Res.439: Vz B6. Altın bilezik.
Res.440: Vz B7. Altın bilezik.
Res.441: Vz B8. Bileziğe ait akik taşı.
Res.442: Vz B9. Bronz patera.
Res.443: Vz B9. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.13.
Res.444: Vz B9. Bronz patera.
Res.445: Vz B9. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.13.
Res.446: Vz B9. Patera sapı ucundaki köpek protomu.
Res.447: Vz B10. Bronz podanipter kulpu.
Res.448: Vz B11. Bronz oinokhoe kulpu.
Res.449: Vz B12. Bronz kandil.
Res.450: Vz B13. Bronz candelabrum parçası.
Res.451: Vz B14. PT çömlek.
Res.452: Vz B15. PT figürin, cepheden.
Res.453: Vz B15. PT figürin, arkadan.

- Res.454:** Vz B15. PT figürin, sağdan.
Res.455: Vz B15. PT figürin, soldan.
Res.456: Vz B15. PT figürin.
Res.457: Vz B16. PT figürin, cepheden.
Res.458: Vz B16. PT figürin, arkadan.
Res.459: Vz B16. PT figürin, sağdan.
Res.460: Vz B16. PT figürin, soldan.
Res.461: Vz B16. PT figürin.
Res.462: Vize B Tümülüsündeki iki mezarın üzerini örten pt kiremit parçaları.
Res.463: Vize D Tümülüsü, batıdan.
Res.464: Vize D Tümülüsü, kuzeydoğudan.
Res.465: Vize E Tümülüsü, batıdan.
Res.466: Vize E Tümülüsü, doğudan.
Res.467: Vize E Tümülüsü. Üst tabakada bulunan mezar yapısı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.468: Vize E Tümülüsü. Üst tabakada bulunan mezar yapısı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.469: Vize E Tümülüsü. Üst tabakada bulunan mezar yapısı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.470: Vize E Tümülüsü. Üst tabakada bulunan mezar yapısı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.471: Vz E1. Bronz amphora.
Res.472: Vz E1. Bronz amphora. Onurkan 1988:şek.32.
Res.473: Vz E1. Bronz amphora, kulp alt ucu detay.
Res.474: Vz E2. Bronz kilit kolu.
Res.475: Vz E3. Bronz candelabrum ayağı.
Res.476: Vz E4. Demir mızrak ucu.
Res.477: Vz E5. Demir mızrak ucu.
Res.478: Vz E6. Demir mızrak ucu.
Res.479: Vz E7. Demir miğfer yanaklığı.
Res.480: Vz E8. Demir miğfere ait parça.
Res.481: Vz E9. Cam tabak.
Res.482: Vz E10. Cam cantharus.
Res.483: Vz E11. Cam unguentarium.
Res.484: Vz E12. Cam unguentarium. İAM Cam Envanter Fişinden (env.1768).
Res.485: Vz E13. PT çukur tabak.
Res.486: Vz E14. PT kandil.
Res.487: Vz E15. PT kandil.
Res.488: Vz E16. PT kandil.
Res.489: Vize H Tümülüsü. 1939 yılındaki kazı. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.490: Vize H Tümülüsü. Kiremit mezara ait kalıntılar. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
Res.491: Vz H1. PT testi.
Res.492: Kiremit mezarlara ait parçalar.
Res.493: Vize H Tümülüsü. Ostotheke ve yanındaki demir tabure. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.

- Res.494:** Vize H Tümülüsü. Ostothek ve yanındaki demir tabure. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi.
- Res.495:** Vz H2. Demir tabure.
- Res.496:** Vz H3.2. Cam unguentarium.
- Res.497:** Vz H3.3. Cam testi.
- Res.498:** Vz H3.4. PT testi.
- Res.499:** Vize H Tümülüsü, cam şişe. İAM Envanter Fişinden (env.1769).
- Res.500:** Uzun Hacı Köyü'nün doğusu.
- Res.501:** Uzun Hacı Tümülüsü. mezarın temsili resmi. Kenan 1941:lev.15.
- Res.502:** Uzun Hacı Tümülüsündeki mezarın planı. Kenan 1941:lev.14.
- Res.503:** Uzun Hacı Tümülüsündeki mezarın boyuna kesiti. Kenan 1941:lev.14.
- Res.504:** Uzun Hacı Tümülüsü, mezarın enine kesiti. Kenan 1941:lev.14.
- Res.505:** Uzun Hacı Tümülüsü, mezarın doğudan görünümü.
Kenan 1941:lev.16, res.2.
- Res.506:** UH 1. Altın yaprak. Kenan 1941:lev.17, res.3.
- Res.507:** UH 2. Altın yüzük.
- Res.508:** UH3. Bronz patera.
- Res.509:** UH3. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.16.
- Res.510:** UH3. Bronz patera.
- Res.511:** UH3. Bronz patera. Onurkan 1988:şek.16.
- Res.512:** UH3. Bronz patera, sapın ucundaki koç başı.
- Res.513:** UH4, Bronz trulla.
- Res.514:** UH4. Bronz trulla. Onurkan 1988:şek.11.
- Res.515:** UH4. Bronz trulla.
- Res.516:** UH4. Bronz trulla. Onurkan 1988:şek.11.
- Res.517:** UH 5. Bronz oinokhoe.
- Res.518:** UH 5, Bronz oinokhoe. Onurkan 1988:şek.23.
- Res.519:** UH 5. Bronz oinokhoe, kulpun üst ucundaki aslan başı.
- Res.520:** UH 5. Bronz oinokhoe, kulpun alt ucundaki maenad başı.
- Res.521:** UH 6. Bronz amphora.
- Res.522:** UH 6. Bronz amphora. Onurkan 1988:şek.30.
- Res.523:** UH 6. Bronz amphoraya ait kulplar.
- Res.524:** UH 7. Cam bardak. Kenan 1941:no.10, lev.23, res.11.
- Res.525:** UH 8. PT oinokhoe.
- Res.526:** UH 9. PT unguentarium.
- Res.527:** UH 10. PT kandil. Kenan 1941:no.8, lev.23, res.10.
- Res.528:** Bolayır Tümülüsü. Yıldırım 2008:lev.111.
- Res.529:** Bolayır'da bulunan mermer kapı. Macridy 1911:res.24.
- Res.530:** Bolayır'da bulunan mermer kapı. Stoyanova 2007:lev.1, şek.3.
- Res.531:** Ps. Er 1, Bronz pişirme kabı.
- Res.532:** Ps. Er 2. Bronz oinokhoe.
- Res.533:** Ps. Er 2. Bronz oinokhoe. Onurkan 1988:şek.25.
- Res.534:** Ps. Er 2. Bronz oinokhoe.
- Res.535:** Ps. Er 3 ve Ps.Er 4. Bir çift bronz kulp.
- Res.536:** Ps. Er 5. Bronz candelabrum parçası.
- Res.537:** Ps. Er 5. Bronz candelabrum detay.
- Res.538:** Ps. Er 6. Bronz candelabrum parçası.

- Res.539:** Ps. Er 7. Bronz ayna sapı.
Res.540: Ps. Er 8. Bronz aplik.
Res.541: Ps. Er 9. Bronz aplik.
Res.542: Ps. Er 10. Bronz kilit menteşesi.
Res.543: Ps. Er 11. Bronz kilit menteşesi.
Res.544: Ps. Er 12 ve Ps. Er 13. Bronz kulplar.
Res.545: Ps. Er 14. Bronz kilit parçaları.
Res.546: Ps. Er 15-Ps. Er 21. Bronz halkalar.
Res.547: Ps. Er 22. Bronz obje.
Res.548: Ps. Er 22. Bronz obje.
Res.549: Vz A-B Yüzey 2.
Res.550: Vz A-B Yüzey 3.
Res.551: Vz A-B Yüzey 4.
Res.552: Vz A-B Yüzey 5.
Res.553: Vz A-B Yüzey 6.
Res.554: Vz A-B Yüzey 7.
Res.555: Vz A-B Yüzey 8.
Res.556: Vz A-B Yüzey 9.
Res.557: Vz A-B Yüzey 10.
Res.558: Vz A-B Yüzey 11.
Res.559: Vz A-B Yüzey 12.
Res.560: Vz A-B Yüzey 13.
Res.561: Vz A-B Yüzey 14.
Res.562: Vz A-B Yüzey 15.
Res.563: Vz A-B Yüzey 16.
Res.564: Vz Yüzey 1.
Res.565: Vz Yüzey 2.
Res.566: Vz Yüzey 3.
Res.567: Vz Yüzey 4.
Res.568: Vz Yüzey 5.
Res.569: Vz Yüzey 6.
Res.570: VzUm 1.
Res.571: VzUm 2.
Res.572: VzUm 3.
Res.573: VzUm 4.
Res.574: VzUm 5.
Res.575: VzUm 6.
Res.576: VzUm 7.
Res.577: VzUm 8.
Res.578: VzUm 9.
Res.579: VzUm 10.
Res.580: VzUm 11.
Res.581: VzUm 12.
Res.582: VzUm 13.
Res.583: VzUm 14.
Res.584: VzUm 15.
Res.585: VzUm 16.

Res.586:	VzUm 17.
Res.587:	VzUm 18.
Res.588:	VzUm 19.
Res.589:	VzUm 20.
Res.590:	VzUm 21.
Res.591:	VzUm 22.
Res.592:	VzUm 23.
Res.593:	VzUm 24.
Res.594:	VzUm 25.
Res.595:	VzUm 26.
Res.596:	VzUm 27.

KISALTMALAR LİSTESİ

aç	:	ağız çapı
a.e.	:	aynı eser
ak	:	ağız kenarı
akk	:	ağız kenarı kalınlığı
b.a.	:	Eserin bütününe atıf
Bkz.	:	Bakınız
ca.	:	yaklaşık
cm	:	santimetre
çev.	:	çeviren
D	:	doğu
d	:	derinlik
dç	:	dip çapı
dpn.	:	dipnot
ed.	:	editör
env	:	envanter
Er	:	Eriklice
g	:	genişlik
GB	:	güneybatı
Har.	:	Harita
İAM	:	İstanbul Arkeoloji Müzeleri
iç	:	iç çap
İ.Ü.	:	İstanbul Üniversitesi
K	:	kuzey

k	:	kalınlık
Ka	:	Karakoç
Krş.	:	Karşılaştırınız
m	:	metre
MÖ	:	milattan önce
MS	:	milattan sonra
lev.	:	levha
res.	:	resim
s.	:	sayfa
şek.	:	şekil
tab.	:	tablo
tç	:	taban çapı
Um	:	Umurca
UH	:	Uzun Hacı
u	:	uzunluk
vb.	:	ve benzeri
v.d.	:	ve diğerleri
vd.	:	ve devamı
v.d.	:	ve diğerleri
Vz	:	Vize
y	:	yükseklik
yy.	:	yüzyıl
Yz	:	Yüzey

GİRİŞ

Arkeolojide "tümülüs" terimi, Latince "tumulus" sözcüğünden aktarılmış olup mezar ya da mezarların üzerinde yükseltelen yığma tepe demektir.¹ Eski Yunancada aynı anlamda "τύμβος" sözcüğü kullanılmıştır.² Tepe, toprak ve/veya taştan yığılmıştır ve farklı boyutlarda olabilir. Altındaki mezar da tipolojik açıdan farklılık göstermekte, bazen birden çok mezar ile karşılaşılabilir.

Mezar tepelerine dünyanın hemen hemen her yerinde, Asya, Avrupa, Afrika ve Amerika kıtalarında rastlanmıştır. Tümülüs mezar geleneği ülkemiz sınırları içerisinde de Anadolu ve Trakya'da izlenebilmektedir. Anadolu'da özellikle Phrygia ve Lydia tümülüslerinin, günümüzde toprakları Bulgaristan, Türkiye ve Yunanistan tarafından paylaşılan antik Thrakia bölgesindeki tümülüsleri ve Makedon mezarlarını mimaride ve envanterde etkilediği anlaşılır.³

Amaç

"Güneydoğu Thrakia Tümülüsleri: 1881-1964 Yıllarında Kazılan Tümülüslerin Yeniden Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezi, ülkemiz sınırları içerisindeki Güneydoğu Thrakia'da yer alan ve 1881-1964 yılları arasında araştırılarak yayımlara Kırklareli tümülüsleri, Vize tümülüsleri, Umurca tümülüsleri, Uzun Hacı tümülüsü, Karakoç tümülüsü, Akören tümülüsü, Eriklice tümülüsü ve Bolayır tümülüsü adlarıyla geçmiş olan tümülüs mezarlar ile ilgili bulgu ve buluntuları yeniden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Yeniden değerlendirmeye iki temel nedenden ötürü gerek görülmüştür. Birinci neden, adı geçen tümülüslerde gerçekleştirilen kazıların ardından yayımlanmış raporların⁴ yanı sıra, onları izleyen araştırmalarda da bazı kazı

¹ W. Martini, *Sachwörterbuch der Klassischen Archäologie*, Stuttgart, Alfred Kröner Verlag, 2003, s. 349.

² H.G. Liddle, R. Scott, *A Greek-English Lexicon*, Oxford, Clarendon Press, 1996, s. 1834.

³ Bu konulara aşağıda değinilecektir; bkz. s. 463, 465-466.

⁴ Arif Müfid Mansel, "Les fouilles de 1936-37 en Thrace", *La Turquie Kemaliste 21-22 décembre 1937*, Numéro special consacré au II Congrès d'histoire Turquie et à l'exposition d'histoire, 20-26 septembre 1937, 1937, 36-46; Arif Müfid Mansel, "Grabhügelforschung in Ostthrakien", *Bulletin de L'Institut Archéologique Bulgare 13*, 1939a, 154-189; Arif Müfid Mansel, "Vize hafriyatı", *Bulleten 3*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1939b, 461-462; Arif Müfid Mansel, "Trakya Hafriyatı. Les fouilles de Thrace", *Bulleten 4*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1940, 89-114;

buluntularının - özellikle cam ve pişmiş toprak - ayrıntılı biçimde incelenmemiş olmasıdır.⁵ İkinci neden, ilk kazılardan sonra, yaklaşık 50-130 yıllık bir süreçte gerek tümülüs mezarları gerekse içerdikleri envanteri ilgilendiren araştırmaların artarak devam etmiş olmasıdır. Antik Thrakia'nın Bulgaristan'da kalan kesiminde tümülüs kazıları ağırlık kazanmış, Yunanistan ve Türkiye'deki kesimlerinde de bazı tümülüs kazıları yapılmıştır. Thrakia tümülüsleri ve envanterlerinde etkileri ayırt edilebilen Makedonia ve Anadolu tümülüsleri üzerinde de yoğun çalışmalar sürdürülmüştür. Bunlara ilaveten bronz başta olmak üzere metal, cam ve pişmiş toprak buluntular hakkında birçok kapsamlı çalışma yayımlanmış, bazısında teze konu olan tümülüslerin de kimi buluntusuna değinilmiştir. Malzeme üzerine yapılan yeni araştırmalar, Güneydoğu Thrakia tümülüslerinin hem tek tek buluntularının hem de envanterlerinin tartışılmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bu durumda, ilk defa incelenen cam ve pişmiş toprak buluntuların ve tümülüslerle ilgili yeni araştırmaların ışığında, teze konu olan tümülüslerle ilgili tarihleme, çevre bölgelerle ilişkiler ve ölü gömme gelenekleri açısından yeni sonuçlara ulaşıp ulaşılmayacağı tezin temel sorusunu oluşturmuştur.

Kapsam

Tez şu tümülüsleri kapsamaktadır: Kırklareli merkez ilçedeki Kırklareli A-C tümülüsleri, Eriklice tümülüsü ve Karakoç tümülüsü; Kırklareli Lüleburgaz İlçesi'ndeki Umurca B-D tümülüsleri; Kırklareli Vize İlçesi'ndeki Vize A-İ tümülüsleri; Tekirdağ Saray İlçesi'ndeki Uzun Hacı tümülüsü; Çanakkale Gelibolu İlçesi'ndeki Bolayır tümülüsü ve yeri bilinmeyen Ps. Eriklice mezarı. Aynı dönemde araştırılan Kırklareli Pınarhisar İlçesi'ndeki Akören tümülüsünde kapsamlı kazı yapılmadığı için hakkında bilinenler sınırlıdır. Dolayısıyla bu tümülüs ile ilgili bilinenlere metin içerisinde kısaca değinilecektir.⁶

Arif Müfid Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", **AA** 56, 1941, 119-188; Reyhan Kenan, Trakya'da Uzun Hacı Höyüğünde Bulunan Eserler", **Belleten** 5, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1941, 47-52; Nezih Fıratlı, "Müze dışı Arkeolojik Faaliyetler ve Buluntulara Dair Haberler, Trakya'da İncelemeler", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı** 11-12, 1964, 104-112, 207-215.

⁵ Somay Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri, İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Trakya Toplu Buluntuları**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988; Şahin Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2008.

⁶ Bkz. aşağıda s. 7.

Tez konusunun sınırlanmasında zaman unsuru esas alınmıştır. Güneydoğu Thrakia'daki tümülüslerle ilişkin ilk araştırmalar Khristodoulou tarafından yapılmış ve 1881 tarihli eserinde yayımlanmıştır.⁷ Her ne kadar kendisi bir arkeolog olmasa da bu araştırma sayesinde Kırklareli'nin güneyindeki üç tümülüs (Kırklareli A-C tümülüsleri) ve aynı ilin kuzeybatısındaki Eriklice tümülüsü hakkında bilgi edinmek mümkün olmuştur. 1964 yılında ise Fıratlı, Karakoç ve Akören tümülüslerinde kazı ve incelemelerde bulunmuştur.⁸ Bundan yaklaşık 20 yıl sonra Tekirdağ Müzesi tarafından 1984-85 yıllarında Naip tümülüsünde gerçekleştirilen kurtarma kazısı⁹ ile Güneydoğu Thrakia tümülüslerindeki kazı ve araştırmalara devam edilmiştir. Görüldüğü gibi 1964 yılından sonra Thrakia bölgesindeki tümülüslerde gerçekleştirilen kazı faaliyetleri kurtarma kazılarından öteye gitmemiştir. Dolayısıyla Güneydoğu Thrakia tümülüslerinde birinci dönem araştırma ve kazılarının tarihi olan 1881 ve 1964, tezde sınırlayıcı tarih olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Teze konu olan tümülüslerin her biri kendi içinde bir bütün olarak ele alınmış ve içerdiği bulgu ve buluntular (mimari, metal, cam, pişmiş toprak) bir arada incelenmiştir. Buradaki amaç mezar kontekstinin bozulmamasını ve bir bütün olarak değerlendirilebilmesini sağlamaktır. Tezde incelenen tümülüsler, kronolojik özelliklere göre değil, tümülüslerin ait olduğu il ve ilçe merkezlerine olan mesafelerine göre sıralanmıştır.

Tezin metin bölümlerinde, tümülüsün konumu, mezarın özellikleri ve mezar envanteri sırayla incelenmiştir. Son olarak değerlendirme yer alır.

"Konum" alt bölümünde tümülüsün günümüzdeki lokasyonu, tez kapsamında yapılmış olan arazi çalışmasındaki gözlemler ışığında yığma tepenin fiziksel özellikleri ve korunma durumu hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci alt bölümde tümülüs altında bir mezar yapısı mevcutsa, mimari özellikleri, eğer bir mezar yapısı mevcut değilse sadece mezar tipi ile ilgili verileri içeren tanım ve onu müteakip mezarın analogileri ve bunların işaret ettiği tarihleme

⁷ M. Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εχχλησίων*, Atina, 1881.

⁸ Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 211-212.

⁹ İnci Delemen, *Tekirdağ Naip Tümülüsü*, İstanbul, Ege Yayınları, 2004, s. 2, dpn.16.

üzerinde durulmuştur. Yapı içeren mezarların analogilerinde sırayla malzeme, işçilik, yönelim, plan ve kesit öğeleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

"Mezar envanteri" alt bölümü, mezarda ortaya çıkarılan buluntuların kataloğunu kapsamaktadır. Buluntular malzemelerine göre (metal, cam, pişmiş toprak) sıralanmıştır. Her biri, başında ait olduğu tümülüsün ismine işaret eden bir kod ile numaralanmıştır. Kodlar "Kısaltmalar Listesi"nde belirtilmiştir. Katalog maddelerinde uygulanan düzenleme şu şekildedir:

Katalog Numarası	Buluntu İsmi	Resim Numarası
İstanbul Arkeoloji Müzeleri Envanter Numarası		
Mezar İçindeki Konum		
Malzeme	Ağırlık (Metal buluntuda)	
Boyutlar		
Yayın Bilgileri		
Tanım		
Korunma Durumu		
Analoji ve Tarihleme		

Her buluntunun sonunda yer alan "Analoji ve tarihleme" kısmında, incelenen eser ile analoji oluşturan buluntuların sıralanmasında benzerlik derecesi esas alınmıştır. Buna göre en az benzerlik gösteren örnekten en çok benzeyene doğru bir diziliş vardır. Bazı durumlarda ilgili eserin nerede üretilmiş olabileceğine dair yorum getirilmişse de başta metal olmak üzere, incelenen eserlerin üretim yerlerine yönelik öneriler tezin esas amaçları arasında yer almamaktadır. Böyle bir çalışmanın yapılabilmesi için her eserin, benzerleri ile birlikte ayrı olarak ele alınarak incelenmesi gerekir ki, bu da başlı başına ayrı bir tez konusu olabilir.

"Mezar Envanteri"ni takip eden "Değerlendirme"de mezara ait bütün veriler gözden geçirilerek mezarın ve definin gerçekleştirildiği tarih ve mümkün ise mezar sahibinin kimliğine ilişkin öneriler sunulmuştur.

Tez kapsamında arazi çalışması önemli bir yer teşkil etmiştir. Ele alınan tümülüsler çeşitli defalar ziyaret edilmiş, günümüzdeki durumları ile ilgili belgeleme

çalışmaları yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir. Bazı mezarlar/mezar yapıları, hatta tümülüsler günümüzde görülememektedir. Bu durumda daha önceki yayınlarda yer alan plan ve kesitlerden faydalanılmıştır. Özellikle Mansel'in 1943'te Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanan *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Sahte Kubbe ve Kemer Problemi* başlıklı kitabı, Kırklareli'nin güneyindeki ve kuzeybatısındaki dört tümülüs mezar (Kırklareli A, Kırklareli B, Kırklareli C ve Eriklice tümülüsleri) hakkında önemli bilgiler verir.

İstanbul Üniversitesi Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki belgeler ve özellikle fotoğraflar, mevcut yayınlarda bulunmayan bilgi ve görüntüler içermeleri bakımından teze büyük katkı sağlamıştır.

Tez kapsamındaki tümülüslere ait buluntular günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunmaktadır. Söz konusu eserleri incelemek amacıyla T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden izin alınmış ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Bu bağlamda, incelenen tümülüslere ait buluntuların müzeye gelişinden bu yana uzun zaman geçmiş olmasından dolayı birtakım sorunlar ile karşılaşıldığına değinmek gerekir. Belgeleme çalışması sırasında cam buluntulardan bazılarının kaybolduğu ya da karışmış olduğu; etütlük eserlerde bazı etiketlerin üzerindeki yazıların silindiği tespit edilmiştir. Bunun dışında bronz zırhın¹⁰ hasarlı durumu, üzerinde detaylı inceleme yapılmasına engel olmuştur. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde yapılan çalışmada, pişmiş toprak ve cam buluntularla ilgili renklerin belirlenmesinde Munsell Soil Color Charts (2000) kullanılmıştır.

Araştırmanın önemli aşamalarından biri de kütüphane çalışması olmuştur. İstanbul'da Alman Arkeoloji Enstitüsü kütüphanesi; ARIT (Türk-Amerikan İlmi Araştırmalar Derneği) tarafından verilen Ilse B. Hanfmann, George M.A. Hanfmann ve Machteld J. Mellink bursu ile Sofya'da National Institute of Archaeology with Museum ve Sofya Üniversitesi kütüphaneleri; Londra'da Senate House, Institute of Classical Studies, Joint Library of the Hellenic and Roman Societies'de gerekli yayınlara ulaşılmıştır. Bu çalışmalar özellikle analogilerin belirlenmesinde değerli katkılar sağlamıştır.

¹⁰ Bkz. Vz A27.

I- Güneydoğu Thrakia Tümülüslerinde Yapılan Araştırmalar

Güneydoğu Thrakia tümülüslerinde ilk araştırmalar, 19.yy'ın ikinci yarısından itibaren başlamıştır. Khristodoulou, 1881'de yayınladığı çalışmasında ilk defa Kırklareli il merkezinin güneyinde bulunan tümülüsleri (Kırklareli A, B ve C tümülüsleri) ziyaret etmiş ve bu mezar tepeleri ile ilgili ilk bilgileri vermiştir.¹¹ Kristodoulou'ya göre Kırklareli C tümülüsü Ruslar tarafından 1828'de, Kırklareli A tümülüsü ise defineciler tarafından 1874'te kazılmıştır.¹² Aynı yayınında Eriklice tümülüsünden de bahseden Khristodoulou,¹³ 1897 tarihli yayınında, söz konusu tümülüsün 1891 yılının Ekim ayında kazıldığını ve tümülüsün ortasından bir mezar yapısının çıktığını belirtir.¹⁴ Khristodoulou'nun yayınından sonra M. Degrand Eriklice tümülüsünde çeşitli incelemelerde bulunmuş; Perrot ve Perdrizet de yaptıkları yayınlarda Eriklice tümülüsünü tanıtmışlardır.¹⁵ Eriklice tümülüsü hakkında ilk kapsamlı yayın Hasluck tarafından yapılmıştır.¹⁶ 1912'de Balkan savaşları sırasında Filow mezarı ziyaret etmiş ve tahrip edilmeye başladığını tespit etmiştir.¹⁷ 1943 yılında Mansel, mezardan geriye hiçbir şeyin kalmadığını belirtmiştir.¹⁸

Güneydoğu Thrakia tümülüsleri ile ilgili ilk sistemli kazılar 1936 yılından itibaren Mansel tarafından başlatılmıştır. 1937 yılında Kırklareli Lüleburgaz İlçesi'nin doğusunda Umurca B-D tümülüsleri;¹⁹ 1938 yılında Kırklareli İli Vize İlçesi'nin güneyinde Vize A-D tümülüsleri²⁰ ile Kırklareli il merkezinin güneyindeki

¹¹ Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Ελληνισίων*, s. 24-26.

¹² a.e. s. 25, dpn.2. Rusların 1877-1878 yıllarında Philippolis'te (Filibe) bir tümülüs kazdıkları ile ilgili olarak bkz. Georges Seure, "Voyage en Thrace: Établissements scythiques dans la Thrace, tumuli et chars thraco-scythes", *BCH* 25, 1901, s. 171-172.

¹³ Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Ελληνισίων*, s. 26.

¹⁴ M. Khristodoulou, *Ἡ Θράκη καὶ αἱ Σαράντα Ἑλληνισαί*, İstanbul, 1897, s. 268.

¹⁵ G. Perrot, "Note sur une communication de M. Degrand, consul de France à Andrinople", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 36e année, N. 1, 1892, s. 35; P. Perdrizet, "Voyage dans la Macédoine première", *BCH* 22, 1898, s. 344.

¹⁶ F.W. Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", *BSA* 17, 1910-1911, s. 76 vd.; F.W. Hasluck, "Datcha-Stadia-Halikarnassos", *BSA* 18, 1911-1912, s. 216.

¹⁷ B. Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", *Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare* 11, 1937b, s. 92.

¹⁸ Arif Müfid Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Sahte Kubbe ve Kemer Problemi. Die Kuppelgräber von Kırklareli in Thrakien*, Ankara, TTK Basımevi, 1943, s. 5.

¹⁹ Mansel, "Les fouilles de 1936-37 en Thrace", s. 36-46; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 119-151.

²⁰ Mansel, "Grabhügelforschung in Ostthrakien", s. 154-189; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91-92, 94-114.

Kırklareli A-B tümülüsleri;²¹ 1939 yılında Kırklareli İli Vize İlçesi'nin güneyinde Vize E-İ tümülüsleri²² ve Kırklareli il merkezinin güneyindeki Kırklareli C tümülüsü²³ kazılmıştır. Mansel ortaya çıkan eserleri yine aynı yıllarda yayımlamış, 1943 yılında ise *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Sahte Kubbe ve Kemer Problemi* adlı eseriyle güneydoğu Thrakia'daki bindirme kubbe ve tonoz örtülü mezarları Anadolu, Ege Adaları, Yunanistan, İtalya ve güney Rusya'daki benzerleriyle mukayese ederek önemli sonuçlara varmıştır.

Bundan sonraki tümülüs kazıları genellikle kurtarma kazısı niteliğinde olmuştur. 1940 yılında Kenan tarafından Tekirdağ İli, Saray İlçesi'ne bağlı Uzun Hacı Köyü sınırları içinde yer alan Uzun Hacı tümülüsüne ait eserler bir rapor kapsamında yayımlanmıştır.²⁴ 1964 yılında Fıratlı, kaçak kazı ihbarı üzerine Kırklareli il merkezinin kuzeyinde yer alan Karakoç tümülüsünde kazı gerçekleştirmiştir.²⁵ Fıratlı tarafından aynı yıl yapılan araştırmalarda Kırklareli İli, Pınarhisar İlçesi'ne bağlı Akören Köyü civarında yuvarlak planlı, üzeri sahte kubbe ile örtülü mezar yapısı içeren bir tümülüs tespit edilmiş, ancak herhangi bir kazı yapılmamıştır.²⁶ Yıldırım tarafından yapılan araştırmada söz konusu tümülüsün yaklaşık 6 m yüksekliğinde, 60 m çapında olduğu tespit edilmiştir.²⁷

Tekirdağ il merkezinin yaklaşık 15 km güneybatısındaki Naipköy'ün kuzeydoğusundaki Naip tümülüsü, Ekim 1984-Şubat 1985 tarihleri arasında Tekirdağ Müzesi'nin o dönem müdürü olan Orhan Uyanık tarafından;²⁸ Kırklareli il merkezinin doğusunda, Pınarhisar İlçesi'nin kuzeydoğusunda, İslambey Köyü civarındaki Pınarhisar İslambey A tümülüsü, 1992'de Zülküf Yılmaz tarafından;²⁹ Kırklareli il merkezinin güneybatısında, Babaeski İlçesi'nin güneydoğusunda, Alpullu Köyü'nün yaklaşık 2 km kuzeydoğusundaki Dügüncülü Höyüktepe

²¹ a.e. s. 92-93; Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları*, s. 1-3, 31.

²² Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93.

²³ a.e. s. 93; Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları*, s. 31.

²⁴ Kenan, "Trakya'da Uzun Hacı Höyüğünde Bulunan Eserler", s. 47-52.

²⁵ Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 211.

²⁶ a.e. s. 212.

²⁷ Yıldırım, *Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi*, s. 112. Yıldırım'ın araştırmasında bu tümülüs "Akviran" adıyla geçmektedir. Kırklareli Kültür Envanteri'nde ise "Akören Kara Hasan Tümülüsü" olarak geçer, bkz. *Kırklareli Kültür Envanteri Projesi*, yay. haz. H. Çakmak, F. Macit, M. Kambur, Ankara, Gökçe Ofset, 2014, s. 278.

²⁸ Delemen, *Tekirdağ Naip Tümülüsü*, s. 1-2, dpn.16.

²⁹ Zülküf Yılmaz, "Pınarhisar İslambey A Tümülüsü", *IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Marmaris 26-29 Nisan 1993, Ankara, 1994, s. 165-184.

tümülüsü, 1993'te Zülküf Yılmaz tarafından;³⁰ Kırklareli il merkezinin doğusunda, Vize İlçesi'nin doğusunda, Çakıllı Köyü civarındaki Çakıllı tümülüsü, 1995'te Zülküf Yılmaz tarafından;³¹ Tekirdağ İli, Hayrabolu İlçesi, Hacılı Köyü civarındaki Tekhöyük tümülüsü, 1996'da Önder Öztürk tarafından;³² Kırklareli il merkezinin doğusunda, Yündolan Köyü'nün yaklaşık 5 km kuzeydoğusundaki Yündolan C tümülüsü, 1999'da Zülküf Yılmaz tarafından;³³ Tekirdağ il merkezinin 12 km doğusundaki Harekâttepe tümülüsü, 1997'de Mehmet Akif Işın ve Aslı Özdoğan tarafından;³⁴ Edirne İli, Lalapaşa İlçesi'ne bağlı Çömlekpınar Köyü'nün 2 km kuzeyindeki İkiztepe B tümülüsü, 2004'te Şahin Yıldırım tarafından;³⁵ Edirne İli, Enez İlçesi'nin doğusunda, Çakıllık Nekropolisi'nin kuzeyindeki Çataltepe tümülüsü, 2006 yılında Sait Başaran tarafından³⁶ kazılmıştır.

2008 yılında Şahin Yıldırım tarafından yapılan doktora tezi kapsamında, güneydoğu Thrakia'da tespit edilen toplam 1003 adet tümülüs tek tek ziyaret edilmiş, korunma durumları saptanmış ve bütün tümülüsler bir haritada konumlandırılmıştır.³⁷ Yıldırım'ın bu çalışması, gelecekte güneydoğu Thrakia'da yapılacak tümülüs araştırmaları için önemli bir kaynak olacaktır.

Tekirdağ, Hayrabolu Hacılı Tek Höyük tümülüsü 1999 yılında yüksek lisans tezi kapsamında Ayşe Erdoğan Aygör tarafından incelenmiştir.³⁸ Naip tümülüsü, İnci Delemen'in 2004'te yayımladığı *Tekirdağ Naip Tümülüsü* adlı eseriyle ayrıntılı olarak incelenmiş ve bu çalışma Thrakia arkeolojisi için önemli sonuçlar

³⁰ Zülküf Yılmaz, "Düğüncülü Höyüktepe Tümülüsü", **V. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Didim 25-28 Nisan 1994, Ankara, 1995, s. 387-416.

³¹ Zülküf Yılmaz, "Çakıllı Tümülüsü Kurtarma Kazısı", **VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Kuşadası 8-10 Nisan 1996, Ankara, 1997, s. 105-130; Zülküf Yılmaz, "Çakıllı Tümülüsü Kurtarma Kazısı ve Restorasyon Çalışmaları", **VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Kuşadası 7-9 Nisan 1997, Ankara, 1998, s. 203-218.

³² N. Önder Öztürk, "Hayrabolu Hacılı Köyü Tekhöyük Tümülüsü Kurtarma Kazısı", **VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Kuşadası 7-9 Nisan 1997**, Ankara, 1998, s. 381-391.

³³ Zülküf Yılmaz, "Yündolan C Tümülüsü Kurtarma Kazısı", **11. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu**, Denizli 24-26 Nisan 2000, Ankara, 2001, s. 71-82.

³⁴ Mehmet Akif Işın, Aslı Özdoğan, "Harekâttepe Tümülüsü", **KST 21.1**, 2000, s. 335-348.

³⁵ Şahin Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus in the Çömlekpınar Village", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, ed. A. Iakovidou, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 2007, s. 705-714.

³⁶ Sait Başaran, "Enez (Ainos) 2006 Yılı Kazısı ve Onarım-Koruma Çalışmaları", **KST 29.3**, 2008, s. 193-195, 199-201.

³⁷ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, b.a.

³⁸ A.E. Aygör, **Hayrabolu Hacılı Tek Höyük Tümülüsü Buluntuları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 1999, b.a.

sağlamıştır.³⁹ Yündolan C tümülüsü İnci Delemen, Sedef Çokay-Kepçe ve Zülküf Yılmaz,⁴⁰ Karaevli tümülüsü ise Zeynep Koçel Erdem tarafından yayımlanan diğer önemli çalışmalardır.⁴¹

³⁹ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, b.a.

⁴⁰ İnci Delemen, Sedef Çokay-Kepçe, Zülküf Yılmaz, "Kırklareli Yündolan C Tümülüsü", **Colloquium Anatolicum IX**, 2010, s. 1-18.

⁴¹ Zeynep Koçel Erdem, "Finds from a Plundered Tumulus at Karaevli, Tekirdağ", **Anatolia Antiqua XVII**, 2009, b.a.

II- Kırklareli Merkez İlçe Tümülüsleri

Kırklareli merkez ilçenin yaklaşık 3 km güneyinde Kırklareli A, Kırklareli B ve Kırklareli C olarak adlandırılan üç tümülüs, merkez ilçenin batısında Eriklice tümülüsü ve yaklaşık 5 km kuzeydeki Karakoç tümülüsü olmak üzere toplam beş tümülüs bulunmaktadır.

A- Kırklareli A Tümülüsü

1) Konum ve Yığma Tepe

Kırklareli merkez ilçenin yaklaşık 3 km güneyinde, Aşağı Pınar Mevkii'nde, Kırklareli-Asılbeyli Köyü yolunun (Mahyababa Caddesi) güneybatısında kalan mezar tepesi "Kırklareli A" olarak adlandırılmıştır (Har.1-3).⁴² Aynı mevkide güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzanan üç tümülüsten en güneybatıda konumlanan tümülüstür.⁴³ Kırklareli A tümülüsünün, Kırklareli B'ye göre daha küçük olduğunu belirten Kristodoulou, yığma tepe hakkında başka bir bilgi vermemiştir. 1938 yılında Kırklareli A tümülüsünde kazı yapan Mansel, mezar tepesinin esas şeklini kaybetmiş ve çok alçalmış olduğunu belirtmiştir.⁴⁴

Bu çalışma kapsamında Kırklareli il merkezinin güneyinde yapılan araştırmalarda, Mahyababa Caddesi üzerinde, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'nin karşısında, güneybatı istikametinde devam eden toprak yolda yaklaşık 1,2 km devam ettikten sonra yolun 50 m sağında söz konusu tümülüsü tespit etmek mümkün olmuştur (Res.1-2).⁴⁵

Mezar tepesi Istranca Dağları'nın güneyinde, yaklaşık kuzey-güney doğrultulu bir derenin hemen doğusunda, Ergene Havzası'nda yer alır. Her ne kadar

⁴² Khristodoulou, **Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εχλησίων**, s. 23-26; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92-93; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 1-2; Mehmet Özdoğan, Hermann Parzinger, "Kırklareli Höyüğü 1993 Yılı Kazısı", **KST 16.1**, Ankara 30 Mayıs-3 Haziran 1994, Ankara, 1995, s. 48, 50-51; Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 101; Kırklareli Kültür Envanteri'nde "Kırklareli Merkez A Tümülüsü" olarak geçmektedir, bkz. **Kırklareli Kültür Envanteri Projesi**, s. 241.

⁴³ Hasluck üç tümülüsün batı-güneybatı / doğu-kuzeydoğu yönünde olduğunu belirtmektedir, krş. Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76.

⁴⁴ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31.

⁴⁵ Kırklareli A tümülüsünü bulabilmemde bana yardımcı olan Kırklareli Aşağı Pınar Kazısı Başkanı Prof. Dr. Mehmet Özdoğan ve Yrd. Doç. Eylem Özdoğan'a teşekkür ederim.

Kırklareli il merkezi ve yakın çevresinin rakımı yaklaşık 200 m ise de hem Kırklareli A tümülüsü hem de kuzeydoğusundaki diğer iki tümülüsün (Kırklareli B ve Kırklareli C tümülüsleri) bulunduğu arazi dört yönde de düz bir şekilde uzanmaktadır. Bu haliyle Kırklareli A tümülüsü, Thrakia tümülüslerinin genelinde tespit edilen yamaç ve sırtlarda konumlanma özelliği göstermez.⁴⁶ Günümüze oldukça alçalmış ve belki de küçülmüş vaziyette ulaşabilmiş olan Kırklareli A tümülüsünün inşa edildiği tarihte daha büyük ve yüksek olduğu kabul edilebilir.

Mezar yapısının tümülüs altındaki konumu hakkında ilgili yayınlarda bilgi verilmemiştir.⁴⁷ Bu tez kapsamında Kırklareli A tümülüsünde yapılan araştırmada mezar yapısının, yağma tepenin merkezinde değil, merkezin biraz güneyinde yer aldığı tespit edilmiştir.⁴⁸

⁴⁶ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 122. Thrakia tümülüslerinin çoğunun yüksek yerlerde çevreden görünecek şekilde konumlanması ile ilgili bkz. Arif Müfid Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, İstanbul, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Severler Kurumu Yayınları 5, 1938, s. 17; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 120, Zofia Helena Archibald, **The Odrysian Kingdom of Thrace, Orpheus Unmasked**, Oxford, Clarendon Press, 1998, s. 48; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 16. Kırklareli A tümülüsünün, yakınındaki Kırklareli B ve C tümülüsleri ile birlikte yüksekte değil görece düz bir alanda konumlanmasının nedeni belki de yakınlarda bir yerleşmeye işaret edebilir. Bu konuya aşağıda değinilecektir, s. 108-109, 462.

⁴⁷ Khristodoulou, **Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εγχλησίων**, s. 25; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 17; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92-93; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 120; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31. Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 101.

⁴⁸ Benzer örnekler için bkz. B. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij in Südbulgarien**, Sofya, Staatsdruckerei, 1934, s. 39, 128 (Kukuva Mogila ve Arabadzijskata Mogila); Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 18, Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91 ve Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 11 (Umurca B1 mezarı); D. Tsontchev, "Tombeau Tumulaire Thrace a Stroevo", **Annuaire du Musée National Archéologique Plovdiv 4**, 1960a, s. 120, res.3 (Stroevo tümülüsü); Alexander Fol, M. Čičikova, T. Ivanov, **The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari**, Sofya, Svzat Publishers, 1986, s. 22, 37, res.5, 8 (Sveštari tümülüsü); G. Kitov, "Sashova mogila: une tombe monumentale thrace non pillée entre Shipka et Jasenov", **Arheologiya 38.2-3**, 1996b, s. 11, 21-22, res.3 (Saşova tümülüsü); M. Čičikova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo, Arr. de Sliven (4. s. av. n.e.)", **Bulletin de L'institut Archéologique 31**, Sofya, 1969, s. 45-48, res.3-5 ve Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 243 (Kaloyanovo tümülüsü); Öztürk, "Tekhöyük Tümülüsü Kurtarma Kazısı", s. 385, şek.1-2 (Tekhöyük tümülüsü); G. Guinev, "Tombe thrace près du village de Vranikon, dans la commune de Omurtag", **Arheologiya 40.3-4**, 1999, s. 43-44, res.1 (Vrani kon tümülüsü); G. Kitov, "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", **Archaeologia Bulgarica 3.1**, 1999, s. 18 (Ostrouşa tümülüsü); K. Kissyov, "Thracian Mound Necropolis near Starosel, Municipality of Hissaria", **Annual of the Archaeological Museum Plovdiv 10**, 2001, s. 20 vd., res.13 ve 22 (Starosel yakınındaki tümülüs 1, mezar 1 ve tümülüs 4'teki mezar); A. Koychev, "The Thracian tombs- temples near the town of Strelcha - Reconstruction, Dating and Ruler's Identity", **Phosphorion Studia in Honorem Mariae Cicikova**, Sofya, 2008, s. 315 (Zhaba tümülüsü); G. Tsanova, L. Getov, "Le tombeau thrace près de Magliz", **Arheologiya 15.2**, 1973, s. 29.

Günümüzde etrafı tarlalarla çevrili olan tümülüs, yaklaşık 4 m yüksekliğinde, 50 m çapında, üzeri sık çalılık ve ağaçlarla örtülü bir tepe görünümündedir (Res.1-2). Khristodoulou, Hasluck ya da Mansel'in raporunda dolgu toprağı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmadığı gibi, mezar tepesi daha önceden açılmış olduğu için defin sırasında ve/veya sonrasında yapılan sunu işlemine yönelik herhangi bir bilgi mevcut değildir.

2) Mezar Yapısı

a) Tanım

Kırklareli A tümülüsü altındaki mezar yapısı bir ön oda ve bir mezar odasından meydana gelir (Res.3-4). Yapıda yöresel kireçtaşı kullanılmıştır.⁴⁹

Yaklaşık dikdörtgen planlı ön odaya giriş güneydeki kapı açıklığı ile sağlanmıştır (Res.3, 7-8). Mezar yapısı ile aynı ekseninde olan kapı açıklığı Mansel'in planına göre yaklaşık 1,2 m genişliğinde, 40 cm derinliğinde ve 1,5 m yüksekliğindedir. Mansel raporunda eşik, lento ya da sövelerle ilgili bilgi vermemiştir. Ancak Res.3'teki planda eşiğe ve lentoya işaret eden birer blok ile Res.7'de eşğin her iki yanında doğu ve batı duvarlarından hafif çıkıntı yapan söveler görülmektedir. Bu tez kapsamında yapılan incelemede söz konusu sövelerin kırılmış olduğu tespit edilmiştir (Res.8, 10). Mansel'in planına göre ön oda zemini kapı eşğinden yaklaşık 40 cm aşağıdadır. Üzeri beşik tonozla örtülü olan ön oda 1,13 m genişliğinde, 1,8 m uzunluğunda ve 2,2 m yüksekliğindedir. Mansel'in planına göre 0,65 m kalınlığındaki doğu ve batı duvarının ilk üç sırası pseudo-isodomos tekniğinde harçsız olarak örülmüştür (Res.4). Söz konusu duvarların ilk dört sırası dik olarak yükselmekte, dördüncü bloktan itibaren beşik tonoz başlamaktadır (Res.4-5). Hasluck ve Mansel, ön odanın taban döşemesi hakkında bilgi vermemiştir, günümüzde de herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

Ön odadan esas mezar odasına geçiş, güneyde yaklaşık 1,0 m genişliğinde ve 1,55 m yüksekliğinde bir kapı açıklığı ile sağlanmıştır (Res.3, 6, 9-10).⁵⁰ Mansel kapı açıklığının tam ölçülerini belirtmemişse de, mezarın kesitinde kapı aralığının

⁴⁹ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76.

⁵⁰ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31.

trapezoid şeklinde olduğu, yani alt genişliğinin üst genişliğinden daha fazla olduğu görülmektedir (Res.6).⁵¹ Kapı açıklığı etrafındaki silme dolayısıyla İon düzeninde sınıflanan kapılara yaklaşıır.⁵²

3,0 x 3,0 m ölçülerinde ve 2,66 m yüksekliğindeki kare planlı mezar odası girişinin solunda üç basamak vardır (Res.3).⁵³ Duvarlar ön odada olduğu gibi pseudo-isodomos tekniğinde, harçsız olarak örülmüş ve üzeri beşik tonoz ile örtülmüştür. Mezar odası, ön odaya göre daha büyük ve yüksek olduğu için, ön odadan farklı olarak mezar odası duvarlarının ilk dört sırası dik olarak yükselmekte, beşik tonoz beşinci sıradan itibaren başlamaktadır (Res.5). Mansel tarafından verilen planda (Res.3) mezar odası tabanının taş levhalarla kaplı olduğu görülmektedir, ancak Mansel bununla ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir. Mansel'in planına göre mezar odasının doğu ve batı duvarı yaklaşık 0,75 m, kuzey ve güney duvarı ise yaklaşık 0,5 m kalınlığındadır.

⁵¹ Benzer biçimli kapı aralıkları için bkz. Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", res.11 (Mezek, Maltepe tümülüsü); a.e. res.92, 93-95 (Kurtkale tümülüsü); Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 283, şek.12.3 (Filipovo tümülüsü); Arif Müfid Mansel, "1968 Kutluca Kazısına Dair Önrapor", **TAD 17.1**, 1968, res.3, A.M. Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı ve Onun Trakya Kubbeli Mezarları Arasında Aldığı Yer", **Belleten 37**, Ankara, TTK Basımevi, 1973, res.20-21 ve A.M. Mansel, "Das Kuppelgrab von Kutluca, West-Bithynien", **Thracia 3**, 1974b, res.14 (Kutluca tümülüsü); G. Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, Slavena, Slavena Edition, 2005b s. 6-7 (Kazanlak tümülüsü); Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 291-293, şek.12.9 (Muglish tümülüsü); V. Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", **Serta Kazaroviana Commentationes Gratulatoriae Gabrielo Kazarov**, Sofya, 1955, s. 39-39, res.12, 12a (Tatarevo tümülüsü); Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 22-23 (Golyama Arsenelka tümülüsü); G. Kitov, "Les Nouvelles Données Pour la Culture Thrace en Région de Kazanlık", **Bulletin des Musées de la Bulgarie de Sud-est 19**, 1998, s. 46-47, res.10, G. Kitov, "The Griffin Tumulus", **Thracia 15**, 2003a, s. 308-309, res.4, 8, Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 23-24 (Griffon tümülüsü); B. Gossel, **Makedonische Kammergräber**, Berlin, Monath's KopieDruck, 1980, s. 96-98, no.4 (Amphipolis II mezarı); M. Čičikova, "The Svestari Tomb - Architecture and Decoration", **Terra Antiqua Balcanica Acta 3**, 1988, s. 125, res.10 ve T. Teofilov, "Analysis of the Stylistic Features in the Architecture of the Thracian Tomb near the Village of Svestari", **Terra Antiqua Balcanica Acta 3**, 1988, s. 147-148, res.5 (Sveshtari tümülüsü). Ayrıca bu tezde Kırklareli B tümülüsü, Kırklareli C tümülüsü; Eriklice tümülüsü.

⁵² İon düzeninde kapılar, Varyasyon B: Daniela Stoyanova, "The Greek Door in the Tomb Architecture of Macedonia, Thrace and Asia Minor", **Ancient Macedonia VII, Macedonia from the Iron Age to the Death of Philip II**, Papers Read at the Seventh International Symposium held in Thessaloniki, October 14-18, 2002, Selanik, Institute for Balkan Studies, 2007b, s. 540. Mezek, Kurtkale tümülüsü için bkz. B. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", **Antiquity 11**, 1937a, res.12; Golyama Arsenelka tümülüsü için bkz. Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 22-23. Stoyanova makalesinde, Kırklareli A mezarındaki kapıyı Dor düzenindeki kapılar (Varyasyon C) altında ele almıştır. Ancak kendisinin söz konusu mezarla ilgili faydalandığı çizimde kapı açıklığı, mezar odasının içinden görünmektedir.

⁵³ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31. Mezar yapısı kesitinde (Res.4) ön oda ile mezar odası yaklaşık aynı seviyede gözükmektedir. Planda (Res.3) mezar odasına girişin solunda görülen ve Mansel'in de raporunda bahsetmiş olduğu bu üç basamağın girişle olan bağlantısı ve işlevi anlaşılamamaktadır.

Mezar yapısı günümüzde yaklaşık yarısına kadar toprakla dolu vaziyette olmakla birlikte büyük ölçüde korunmuş durumdadır (Res.8, 10-12). Mezar odası içinde kuzey, doğu ve batıdaki duvarda muhtemelen kaçak kazı sonucunda yerlerinden oynamış bloklar görülmektedir (Res.11-12).

b) Analoji ve tarihleme

Kırklareli A tümülüsü altındaki mezar yapısı, malzeme ve işçilik açılarından incelendiğinde, yöresel kireçtaşından kesme taş bloklar ile harçsız inşa tekniğine gerek Thrakia, gerek Makedonia'daki tümülüs altı mezarlarda sıklıkla rastlanır.⁵⁴ Ancak Mansel'in yayımladığı kesitte mezar yapısını meydana getiren kesme taş blokların dış yüzünün kaba bir şekilde bırakıldığı görülür (Res.5). İstanbul Üniversitesi, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki fotoğraflarda mezar yapısının, çevresiyle birlikte tamamının ortaya çıkarılmadığı anlaşılmaktadır (Res.7). Bu nedenle, blokların dış yüzlerine ait ayrıntılar ile ilgili kesin bir sonuca varmak mümkün değildir.⁵⁵ Öte yandan, Mansel tarafından verilen çizim ve kesitlerden, ön oda doğu ve batı duvarı ile mezar odası doğu, batı ve güney duvarının ilk dört sırasının pseudo-isodomos tekniğinde örüldüğü anlaşılmaktadır. Benzer örgü sistemi Thrakia'da Malko Belovo'da,⁵⁶ Madjarovska tümülüsünde,⁵⁷ Zhaba Mogila'da,⁵⁸ Kaloyanovo tümülüsünde,⁵⁹ Filipovo tümülüsünde,⁶⁰ kuzey

⁵⁴ Bu tezde Kırklareli B tümülüsü, Kırklareli C tümülüsü, Eriklice tümülüsü, Karakoç tümülüsü, Vize A tümülüsü. Naip tümülüsü için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22; Thrakia'daki beşik tonozlu mezarlar için bkz. Daniela Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace: Models and Vague", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, ed. A. Lakovidou, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 2007a, s. 577; Makedon mezarları için bkz. S.G. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles: A Painted Macedonian Tomb**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1993, s. 6-7. Thrakia mezarlarındaki kesme taş işçiliğinin Makedonia, Thessalia ve Byzantion ile bağlantılı olabileceği hakkında, bkz. R.F. Hoddinott, **The Thracians**, Londra, Thames and Hudson, 1981, s. 121. Archibald bu konuda özellikle Ege ve özellikle batı Anadolu bağlantıları üzerinde durmaktadır, bkz Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 4, 228-229, 240, 245-246, 282-284, 301-302; ayrıca bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22. Lydia'da MÖ 6.yy'dan itibaren mezar mimarisinde kesme taş işçiliği için, bkz. B.K. Mclauchlin, **Lydian Graves and Burial Customs**, Ann Arbor, University Microfilms, 1987, s. 26-27; C.J. Ratté, **Lydian Masonry and Monumental Architecture at Sardis**, Ann Arbor, 1991, b.a.; İlnur Özgen, Jean Öztürk, **Heritage Recovered: The Lydian Treasure**, İstanbul, Okman, 1996, s. 22, 31, 40.

⁵⁵ Benzer durum Kırklareli C tümülüs mezarında da geçerlidir.

⁵⁶ MÖ 4.-3.yy: Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 24, res.2e, Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285.

⁵⁷ MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: a.e. s. 288.

⁵⁸ MÖ 4.yy: a.e. s. 288-289.

Yunanistan'da, Olynthos'taki bir mezarda (West Ridge)⁶¹; Anadolu'da ise Bithynia'daki Gemlik⁶² ve Mudanya⁶³ mezar yapılarında kullanılmıştır. Archibald, bu tekniğin, yığma tepe altında kalacak mezar yapısına sağlamlık katmış olabileceğini öne sürmüştür.⁶⁴

Kırklareli A tümülüsü altındaki mezar yapısı girişinin güneye yönelik olması Thrakia genelindeki bazı mezar yapıları ile uyumludur.⁶⁵

Kareye yakın planlı bir ön oda ve kare planlı bir mezar odasından meydana gelen Kırklareli A mezarını Mansel, Bulgaristan'da Sakar Dağları'nın kuzeyinde ortaya çıkarılan ve MÖ 8.-6.yy'a tarihlenen dolmen mezarları ile mukayese eder. Söz konusu mezarlar tıpkı Kırklareli A mezarı gibi, dörtgen planlı bir mezar odası ve ondan daha az geniş olan dörtgen planlı bir ön odadan meydana gelir. Kırklareli A mezarı ile aralarında büyük bir zaman farkı olmasına karşın, Mansel bu plan tipinin, uzun bir dönem boyunca Thrakia mezarlarında kullanılmış olabileceğine işaret eder.⁶⁶

Thrakia'daki başka tümülüs altı mezar yapılarında da, dörtgen planlı mezar odası ve ön oda içeren plan tipine rastlamak mümkündür. Orta Thrakia'daki Stara Selo tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeyinde) ortaya çıkarılan mezar yapısı, kareye yakın mezar odası (3,35 x 2,5 m) ve ön oda (2,4 x 2,5 m) ile Kırklareli A mezar yapısına yaklaşıp. Ancak ön odanın mezar odası kadar geniş olması ve girişte iki sütun yeri bulunması ile in antis planlı tapınak planını

⁵⁹ MÖ 4.yy'ın ikinci çeyreği: Čičikova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo", s. 45-48, res.3-5.

⁶⁰ Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 283, şek.12.3a.

⁶¹ MÖ erken 4.yy: a.e. s. 284.

⁶² MÖ 4.yy sonu - 3.yy başı: Nezih Fıratlı, "Kısa Arkeolojik Haberler", **Istanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 13-14**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1967, s. 224, 229, lev.69.1-2; A.M. Mansel, "Gemlik Tümülüs Mezarı", **Belleten 150**, Ankara, TTK Basımevi, 1974a, s. 183, 189.

⁶³ MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı: Mansel, 1946, 2, 7.

⁶⁴ Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 284.

⁶⁵ R.F. Hodinott, **Bulgaria in Antiquity**, Londra, Ernest Benn Limited, 1975, s. 29. Thrakia'da benzer tümülüsler için bkz. G. Kitov, "Slavčova Mogila. Une tombe monumentale thrace près du village de Rozovo, dans la région de Kazanlak", **Arheologiya 38.1**, 1996a, s. 9 (Slavçova Mogila); Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 101 (İkiztepe B tümülüsü); kuzeydoğu Thrakia'da Varnenchik tümülüsü ve Eshil tepe tümülüsü için bkz. Daniela Stoyanova, "Barrel-Vaulted Tombs in Northeastern Thrace", **Proceedings Rouse Regional Museum of History, the World of the Getae**, 2008, s. 134, res.1, 2. Bunların dışında Troas'ta Dedetepe tümülüsü için bkz. Nurten Sevinç, Charles Brian Rose, Donna Strahan, Billur Tekkök-Biçken, "The Dedetepe Tumulus", **Studia Troica 8**, 1998, s. 306.

⁶⁶ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31. Benzer bir görüş için bkz. Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 31-34, res.8.

çağrıştırması bakımından ondan tamamen ayrılır.⁶⁷ Orta Thrakia'daki Topolovgrad tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Topolovgrad'ın güneyinde) ise, plan, mezar odası ve kısa giriş ile Kırklareli A mezar yapısına benzer, fakat mezar odasının dikdörtgen planlı olması farklıdır.⁶⁸ Doğu Thrakia'daki Vetren tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Burgas'ın kuzeybatısında) ortaya çıkarılan mezar yapısı, mezar odası ve kısa bir ön oda ile Kırklareli A mezar yapısına yaklaşırsa da, mezar odasının dikdörtgen planlı olması ve değişik çatı örtüsü ile farklılık yaratır.⁶⁹ Kuzeydoğu Thrakia'da Svestari'deki (günümüzde Bulgaristan, Isperih'te) 13 no.'lu tümülüste ortaya çıkarılan mezar yapısı, bir mezar odası ve bir ön oda içeren genel planı ile Kırklareli A'ya benzemektedir, ancak mezar odası dikdörtgen planlıdır ve ön odanın genişliği mezar odasının genişliği kadardır.⁷⁰ Orta Thrakia'da Kazanlak'ın 7 km güneyindeki Slavçova tümülüsündeki mezar yapısı, bir mezar odası ve ön oda içeren genel planı ile Kırklareli A mezarına yaklaşmakla birlikte, mezar odasının dikdörtgen planlı olması, ön odanın genişliğinin mezar odası genişliği kadar olması ve girişte fasadın bulunması bakımından ondan ayrılır. Beşik tonoz örtülü mezar yapısı duvarlarının pseudo-isodomos örgü sisteminde olması ise, Kırklareli A mezarı ile diğer ortak özelliştir.⁷¹

Orta Thrakia'daki Tatarevo tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Plovdiv'in doğusunda) ortaya çıkarılan mezar yapısı, dromos haricinde genel plan bakımından Kırklareli A mezar yapısına yaklaşıp. Biraz daha küçük boyutlarına (2,2 x 1,7 m) karşın mezar odasının kareye yakın planlı olması ve özellikle ön odanın boyutları (1,64 x 1,28 m) benzer özelliklerdir. Fakat dromos ve ön oda duvarlarını meydana getiren taş sıralarının düzensiz oluşu ve değişik çatı örtüsü ile farklılaşmaktadır.⁷² Doğu Thrakia'da yer alan Ruen tümülüsündeki (günümüzde Bulgaristan, Burgas'ın batısında) mezar yapısı, kare planlı mezar odası (2,4 x 2,2 m) ve kısa bir giriş

⁶⁷ Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 294, 296, şek.12.13.

⁶⁸ MÖ 5.yy'ın sonu-4.yy'ın ilk yarısı: A. Dimitrova, "Thrakische Gruft aus der frühhellenistischen Zeit im Sakargebirge", **Thracia** 5, 1980, s. 215-217, 234, res.3; MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı: Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 294.

⁶⁹ a.e. s. 293, şek.12.11.

⁷⁰ MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: Stoyanova, "Barrel-Vaulted Tombs in Northeastern Thrace", s. 128, res.5.

⁷¹ MÖ 4.yy: Kitov, "Slavçova Mogila", s. 1 vd.

⁷² MÖ 6.-5.yy: Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 38-39, res.12, 12a; J. Iliev, "The Monumental tombs in Rhodope Mountains", **Млада наука за изкуствата, том II**, 2011, s. 132-133, res.1. MÖ 5.yy'ın ilk yarısı: Ivan Venedikov, T. Gerassimov, **Thrakische Kunst**, Leipzig, E.A. Seemann Verlag, 1976, s. 66.

niteliğindeki ön odası (1,0 x 0,6 m) ile Kırklareli A mezar yapısını anımsatır. Fakat ön odanın Kırklareli A mezarındaki ön odaya göre çok daha küçük boyutta olması açısından farklılık gösterir. Mezarın çatı örtüsü hakkında bilgi verilmemiştir.⁷³

Güneydoğu Thrakia'da yer alan Kırklareli A tümülüs mezarına benzeyen örnekler komşu bölge Makedonia'da da görülmektedir. Makedonia'nın doğusundaki Amphipolis II, kare planlı mezar odası ve ölçüleri (3,08 x 3,06 m) ile Kırklareli A'ya yaklaşıp, fakat uzun dromos ile ondan ayrılır.⁷⁴ Amphipolis I ise, kare planlı mezar odası ve ölçüleri (ca. 3x3 m) bakımından Kırklareli A'ya çok benzer, ancak aynı genişlikteki ön odası ve uzun dromosu farklılık yaratır.⁷⁵ Agios Athanasios I (günümüzde Yunanistan, Selanik'in batısındaki Agios Athanasios Köyü'nün kuzeyinde) kare planlı mezar odası (3,0 x 2,96 m) ile Kırklareli A mezarına benzese de, aynı genişlikteki ön oda ve Dor düzenindeki fasadı ile farklılık gösterir.⁷⁶ Amphipolis IV mezarı da yaklaşık 3 x 3 m ölçülerindeki kare planlı mezar odası ve aynı genişlikteki ön odası ile aynı plan tipini yansıtmaktadır.⁷⁷ Yaklaşık 3 x 3 m ölçülerindeki kare planlı mezar odası ve aynı genişlikte ön odadan meydana gelen örnekleri çoğaltmak mümkündür.⁷⁸ Beşik tonozlu çatı örtüsü dolayısıyla Kırklareli A mezarına benzeyen söz konusu yapılarda en önemli değişiklik "Makedon mezar"larının anahtar öğelerinden biri olan Dor veya İon düzenindeki fasadlarıdır.

Yaklaşık 3 x 3 m ölçülerindeki kare planlı mezar odası içeren yapılara Makedonia dışında da rastlamak mümkündür. Batı Thrakia'da, Stavroupolis Ksanthi mezarı (günümüzde Yunanistan, Kavala'nın kuzeydoğusunda) kare planlı mezar

⁷³ MÖ 4.yy sonu, mezar envanterine göre: M. Lazarov, "Le tombeau thrace près du village Ruen, dep. de Burgas", **Arheologiya** 13.4, 1971, s. 63-68, res.1; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 294. Ruen tümülüs mezarına plan açısından az da olsa benzeyen bir örnek günümüzde kuzey Yunanistan, Leukadia'da yer alan Lyson ve Kallikles mezarıdır. Ancak mezar odası 4 x 3 m ölçüleri ile dikdörtgen planlıdır ve oldukça küçük ve kısa bir girişi (0,88 x 0,91 m) bulunmaktadır. MÖ 200 civarına tarihlenen bu mezar için bkz. D. Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", **Makedonika** 12, 1972, s. 176, lev.B; Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, b.a.

⁷⁴ MÖ 3.yy'ın ikinci yarısı: G. Daux, "Chronique des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1961", **BCH** 86.2, 1962, s. 817-818, res.3; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 96-98, no.4. Olgun Hellenistik Dönem'e tarihlenen ve yaklaşık 3x3 m ölçülerinde kare planlı mezar odası ile Kırklareli A mezar odasına benzeyen Terpni mezarı için bkz. **a.e.** s. 232-234, no.33.

⁷⁵ Erken Hellenistik Dönem: **a.e.** s. 92-95, no.3.

⁷⁶ MÖ 3.yy'ın ikinci yarısı: P.M. Petsas, "Χρονικά αρχαιολογικά 1966-1967", **Makedonika** 9, 1969, s. 167-168, no.68, lev.68-70; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 79-85, lev.IIId.

⁷⁷ MÖ 4.yy sonu: Perdrizet, "Voyage dans la Macédoine première", s. 335 vd.; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 99-101, lev.B.

⁷⁸ **a.e.** s. lev.II (Vergina I, Vergina III, Palatitsa), lev.III (Dion I ve Phragma).

odası (ca.3 x 3 m) ile Kırklareli A'ya benzer, ancak mezar odası ile aynı genişlikteki ön oda ve ince uzun dromosu ile ondan farklı bir plana sahiptir.⁷⁹ Mezar odası planı bakımından benzer iki örnek güneydoğu Thrakia'dan gelir. Birincisi günümüzde Tekirdağ'ın güneybatısındaki Naipköy'ün kuzeydoğusunda yer alan Naip tümülüsüdür. Buradaki kare planlı mezar odası (3,10 x 3,06 m) Kırklareli A'yı andırmakla birlikte, uzun ve basamaklı dromosunun yanı sıra mezar odasının üzerinin bindirme tonozla örtülmüş olması bakımından ondan farklıdır.⁸⁰ İkinci örnek ise Kırklareli A tümülüsünün kuzeydoğusunda yer alan Kırklareli C tümülüsü altındaki mezar yapısıdır. Burada da mezar odası 3,12 x 3,05 m ölçüleri ile Kırklareli A mezar odasına çok benzer. Ancak Kırklareli C tümülüs mezarı, iki ön oda ve dromosu ile oldukça farklı bir plan gösterir.⁸¹

Görüldüğü üzere yaklaşık 3 x 3 m ölçülerindeki kare planlı mezar odaları açısından hem Thrakia, hem de Makedonia'da oldukça bol örnek bulunmaktadır. Ancak yukarıda sıralanan mezarlar içinde Kırklareli A'nın planını aynen tekrarlayan bir örnek yoktur.

Kırklareli A mezarı için en yakın analogiler orta ve kuzeydoğu Thrakia'dadır. Orta Thrakia'daki Filipovo tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Plovdiv'de) ortaya çıkarılan mezar yapısı, kare planlı mezar odası (2,45 x 2,2 m) ve ön oda (1,7 x 1,3 m) bakımından Kırklareli A mezarı ile örtüşmekte, ancak lineer ve konsantrik bindirme tekniğindeki çatı örtüsü ile ondan ayrılmaktadır.⁸² Kuzeydoğu Thrakia'daki Eshil tepe tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Varna/Odessos'ta) ortaya çıkarılan mezar

⁷⁹ MÖ 2.yy: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 176; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 227-231; D. Triantaphyllos, D. Terzopoulou, "Ταφικοί τύμβοι της Θράκης, Συμπεράσματα ανασκαφικών ερευνών", **Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και Θράκη 10B**, 1996, s. 936, res.3.

⁸⁰ MÖ 320-300: Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 13, 113. Mezar odası kesitinin beşik tonozu çağrıştırdığı Delemen tarafından tespit edilmiştir. Bu özelliği ile Kırklareli A mezarına olan benzerliğine aşağıda değinilecektir.

⁸¹ Bkz. s. 37-41, ayrıca Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31.

⁸² MÖ 4.yy sonları-3.yy başları: Mansel, "Gemlik Tümülüs Mezarı", s. 185,188-189, res.24-26; Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 283. Mezar yapısı planı bakımından Kırklareli A mezarına benzeyen bir başka geç örnek Ankara'nın kuzeybatısındaki Karalar C tümülüsüdür. MÖ 1.yy ortalarına tarihlendirilen bu yapı, kare planlı mezar odası (3,2 x 3,2 m ölçülerinde), dikdörtgen planlı ön oda (2,1 x 1,7 m ölçülerinde) ve giriş niteliğinde bir ön mekandan (1,0 x 0,8 m ölçülerinde) meydana gelir. Filipovo mezarındaki gibi lineer ve konsantrik bindirme tekniğindeki çatı ile örtülmüştür; bkz. Mansel, "Gemlik Tümülüs Mezarı", s. 187, res.21. Lineer ve konsantrik bindirme tekniğindeki çatılarla ilgili olarak bkz. F. Schachermeyr, **Etruskische Frühgeschichte**, Berlin und Leipzig, W. de Gruyter, 1929, s. 104 vd.; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, b.a.

yapısı, yaklaşık 3 x 3 m ölçülerindeki kare planlı mezar odası ve mezar odasından daha dar ön odası ile Kırklareli A mezarına benzemektedir.⁸³ Tek farkı, ön odanın Kırklareli A'daki ön odaya göre biraz daha uzun olmasıdır. Bu mezar aynı zamanda beşik tonozundan dolayı da incelenen mezarla benzerlik taşır.

Mezar yapısının boyuna kesitinde, ön oda ile mezar odası arasında herhangi bir seviye farkı bulunmamaktadır. Bu özellik genel olarak Thrakia'daki tümülüs altı mezar yapılarında sıklıkla görülmektedir.⁸⁴

Mezar yapısının enine kesitine bakıldığında, ön oda ve mezar odasının üzerinin beşik tonoz ile örtüldüğü tespit edilmiştir. Plan benzerliği dolayısıyla değinilen örnekler arasında Makedonia'da bulunan Agios Athanasios I tümülüsü,⁸⁵ Batı Thrakia'da Stavroupolis Ksanthi tümülüsü,⁸⁶ kuzeydoğu Thrakia'da Sveshtari'de 13 no.'lu tümülüs⁸⁷ ve güneydoğu Thrakia'da Kırklareli C tümülüsünün,⁸⁸ mezar odasının örtü sistemindeki beşik tonoz ile Kırklareli A'ya benzediği yukarıda belirtilmiştir. Planı açısından Kırklareli A mezarının yakın benzeri Eshil tepe tümülüsündeki mezar da beşik tonoz ile örtülmüştür.⁸⁹ Bunlara güneydoğu Thrakia'da yer alan Naip tümülüsünü de eklemek mümkündür. Zira mezar odasının kesiti, beşik tonozu çağrıştırmaktadır.⁹⁰

Enine kesitte dikkat çeken bir diğer husus, mezar odası ve ön odadaki doğu ve batı duvarlarının, mezar odası kuzey duvarı ile güney duvarına göre daha kalın olmasıdır (Res.3). Beşik tonozu meydana getiren blokların da doğu ve batı duvarlar

⁸³ MÖ 4.yy: M. Mirchev, "Pametnichi na Grobnata Arkhitektura v Odesos i Negovata Okolnost / Monuments of Funerary Architecture in Odesos and its Vicinity", **Izsledvanija v čest na acad. Dimit'r Dečev po slučay 80-godišninata mu, Studia in honorem Acad. D. Dečev**, Sofya, 1958, s. 571-572, res.2; MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: Stoyanova, "Barrel-Vaulted Tombs in Northeastern Thrace", s. 134, res.2. Aynı yöredeki Varnenchik tümülüsünde kare planlı mezar odası ve dromos bulunmaktadır; **a.e.** s. 134, res.1.

⁸⁴ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 19.

⁸⁵ MÖ 3.yy'ın ikinci yarısı: Petsas, "Χρονικά αρχαιολογικά 1966-1967", s. 167-168, no.68, lev.68-70; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 79-85, lev.IId.

⁸⁶ MÖ 2.yy'ın ilk yarısı: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βαργίνας", s. 176; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 227-231; MÖ 200-150: D. Triantaphyllos, "Ancient Thrace", **Thrace**, ed. Vasiliki Papoulia, Atina, Idea Advertising-Marketing, 1994, s. 90-91.

⁸⁷ MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: Stoyanova, "Barrel-Vaulted Tombs in Northeastern Thrace", s. 128, res.5.

⁸⁸ Kırklareli C tümülüs mezarının tarihlene önerisi için bkz. s. 44-45.

⁸⁹ MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: **a.e.** res.2. Eshil tepe mezarı, genel mezar yapısı planı, çatı örtüsü, mezarın güneye açılması bakımından Kırklareli A mezarına benzemektedir.

⁹⁰ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 20. Makedonia'daki Amphipolis I, Amphipolis II ve Amphipolis IV mezarlarının üzeri tonozla örtülüdür, ancak beşik tonoz olup olmadığı kesinleştirilememiştir, bkz. Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 92-101.

ile aynı kalınlıkta olduğu Mansel tarafından verilen kesitte görölmektedir (Res.5-6). Bu durumda, doğu ve batı duvarların, beşik tonozun meydana getirdiği ağırlığı taşımak amacıyla kalın yapıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.⁹¹

Tümölüs altındaki konumu ve yöneliminin yanı sıra malzemesi ve işçiliği bakımından da genel olarak Thrakia'daki mezarlarla örtüşen Kırklareli A'ya plan bakımından en çok benzeyen örnekler orta Thrakia'daki Filipovo ile kuzeydoğu Thrakia'da yer alan Eshil tepe tümölüs mezarlarıdır. Öte yandan, 3,0 x 3,0 m ölçülerindeki kare planlı mezar odası Makedon mezarlarını çağrıştırmaktadır. Gerçekten de, Kırklareli A mezarına, genel plan bakımından yaklaşan Thrakia'daki örneklerin mezar odaları, çoğunlukla dikdörtgen ya da kare planlı olup daha küçük boyutlardadır. Thrakia'da, sadece Kırklareli C ve Naip tümölüs mezarları, mezar odası planı açısından Kırklareli A'ya benzeyen örneklerdir. Naip tümölüs mezarında, 3 x 3 m ölçülerindeki mezar odası modelinin, Makedon mezarlarından etkilenecek uygulanmış olduğu Delemen tarafından tespit edilmiştir.⁹² Özetle, Kırklareli A tümölüs mezarına benzeyen örneklerin, genel plan bakımından Thrakia⁹³, mezar odası planı bakımından Makedonia'da bulunduğunu ileri sürmek mümkündür.

Diğer yandan Kırklareli A tümölüs mezarı, yarım daire kesitli beşik tonoz ile örtölmüş olması dolayısıyla Makedon mezarlarına yaklaşıır. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar sonucunda, Makedonia genelinde yüzün üzerinde, Thrakia'da ise otuzun üzerinde beşik tonozlu mezar yapısı ortaya çıkarılmıştır.⁹⁴ Her ne kadar araştırmacılar arasında kesin bir görüş birliği oluşmamışsa da, şimdiye kadar ortaya çıkarılan buluntular MÖ 4.yy'ın ikinci yarısında beşik tonoz örtü sisteminin mezar yapılarında uygulanmaya başlandığını göstermektedir.⁹⁵

⁹¹ Thrakia'da benzer özellikler gösteren beşik tonozlu mezarlar için bkz. Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 578.

⁹² Delemen, **Tekirdağ Naip Tümölüsü**, s. 18-19. Aynı durum Kırklareli C tümölüs mezarında da geçerlidir.

⁹³ Burada özellikle ön odanın, esas mezar odasına göre dar olmasının, tipik Makedon mezarlarında ender görölen bir özellik olduğu vurgulanmalıdır, bkz. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 7, dpn.32; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümölüsü**, s. 18, dpn.84.

⁹⁴ Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 575.

⁹⁵ Bu tezde mezar yapılarındaki beşik tonoz örtü sisteminin kökeni ile ilgili tartışmalara değinilmeyecektir. Bu konu ile ilgili değişik görüşler için bkz. Kitov, "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", s. 10-12; Malvina Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, Yambol, Izdatelstvo "IA", 2000, s. 154. Ayrıca beşik tonozun ortaya çıkış tarihi ile ilgili farklı görüşler vardır: II. Philippos döneminde olgunluk aşamasına ulaşmış olabileceği ile ilgili bkz. M. Andronikos, "Some Reflections on the Macedonian Tombs", **BSA** 82, 1987, s. 1, 3-

3 x 3 m ölçülerindeki kare planlı mezar odası ve beşik tonoz örtüsü ile Makedon mezarlarına yaklaşan Kırklareli A tümülüs mezarında, farklı birtakım özellikler ön plana çıkmaktadır. İlk olarak, mezar yapısı, tipik Makedon mezarlarındaki gibi zeminin altına inşa edilmemiştir. İkinci olarak, ön oda ile mezar odası arasındaki basit bir silmeye sahip kapı açıklığı haricinde, herhangi bir fasad düzenlemesinden bahsetmek mümkün değildir. Üçüncü olarak, mezar yapısı içinde incelemelerde bulunan Hasluck ya da Mansel'in raporlarında, mezar duvarlarının sıva ile kaplı olduğundan söz edilmemektedir.⁹⁶ Bu tez kapsamında mezarda yapılan incelemelerde de herhangi bir sıva izine rastlanmamıştır. Dördüncü olarak, duvarların görünen yüzeylerinin genellikle beyaz sıva ile kaplandığı Makedon tipi mezarların inşasında, belirli ölçülerdeki blokların kullanılmadığı bilinmektedir.⁹⁷ Kırklareli A tümülüs mezarı duvarlarında ise pseudo-isodomos tekniği düzgün bir şekilde uygulanmıştır.

7, 9, 12; II. Philipos dönemi olabileceği ile ilgili bkz. R.A. Tomlinson, "The Architectural Context of the Macedonian Vaulted Tombs", **BSA** **82**, 1987, s. 310-312; MÖ 4.yy ortasından hemen sonra olabileceği ile ilgili bkz. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 3, 101; MÖ 340 terminus post olabileceği ile ilgili bkz. Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285; MÖ 336 olabileceği ile ilgili bkz. E.A. Fredricksmeier, "Again the so-called Tomb of Philip II", **AJA** **85**, 1981, s. 331-334; MÖ 334 terminus post olabileceği ile ilgili bkz. P.W. Lehmann, "The So-Called Tomb of Philipp II, A Different Interpretation", **AJA** **84**, 1980, s. 528-529; MÖ 4.yy'in son üçlüğünde başlamış olabileceği ile ilgili bkz. J. Fedak, **Monumental Tombs of the Hellenistic Age, A Study of Selected Tombs from the Pre-classical to the Early Imperial Era**, Toronto, University of Toronto Press, 1990, s. 92-93, 166-167; MÖ 4.yy sonu olabileceği ile ilgili bkz. T.D. Boyd, **The Arch and the vault in Greek architecture**, Ann Arbor, Mich, University Microfilms International, s. 92-98; T.D. Boyd, "The Arch and the vault in Greek architecture", **AJA** **82**, 83-100; Tomlinson R.A. Tomlinson, "Vaulting Techniques of the Macedonian Tombs", **Ancient Macedonia 2, Papers Read at the Second International Symposium Held in Thessaloniki, 19-24 August 1973**, Selanik, Hidryma Meletōn Chersonēsou tou Haimou, 1977, s. 471 vd. Konuyla ilgili ayrıca bkz. Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 15-17; P.W. Lehmann, "The So-Called Tomb of Philipp II, An Addendum", **AJA** **86**, 1982, s. 439 vd.; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 20. Beşik tonozun batıda II. Philippos zamanında kullanılmaya başlaması ile ilgili kanıt Andronikos tarafından kazılıp yayımlanan Vergina'daki "Büyük Tümülüs" altındaki mezardan gelir (M. Andronikos, **Vergina, the Royal Tombs and the Ancient City**, Atina, Ekdotike Athenon, 1984, passim). Andronikos bu mezarın Büyük İskender'in babası II. Philippos'a ait olduğunu ileri sürerek, beşik tonozun MÖ 336 gibi erken bir tarihte bir Makedon mezarında uygulandığını ileri sürmüştür. Tümülüsün üst tabakalarında tespit edilen cenaze törenine ait kalıntılar araştırmacıya göre MÖ 340 civarına tarihlenmektedir, ancak söz konusu kalıntıları meydana getiren keramik parçalarının çizim ya da fotoğraflarına yayında yer verilmemiştir (Andronikos, **Vergina**, s. 64, 221). Benzer biçimde mezarın içinde bulunduğu söylenen bir pişmiş toprak kandil ve bir "Kıbrıs" amphorasına ait resim ya da çizimleri de aynı yayında görmek mümkün değildir (Andronikos ele geçen keramik parçalarının en azından bir adet daha amphoraya işaret ettiğini de ifade etmiştir, bkz. Andronikos, **Vergina**, s. 222).

⁹⁶ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31.

⁹⁷ Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 6.

Yukarıda sıralanan özellikler Kırklareli A tümülüs mezarının melez bir yapı olduğunu göstermektedir. Kare planlı mezar odası ölçüleri ve her iki odadaki beşik tonoz örtüsü, Makedon tipi mezarlardan etkilenildiğini; mezar yapısının tümülüs içindeki konumu, mezar yapısı yönelimi, genel planı, duvar örgüsü gibi öğelerde ise Thrakia'daki mezar geleneklerine bağlı kalındığını ortaya koyar.

İncelenen mezar yapısının tarihlenmesine yardımcı olan öğelerden biri beşik tonozlu çatı örtüsüdür. Yukarıda da belirtildiği gibi beşik tonozun, MÖ 4.yy'ın ikinci yarısında mezar yapılarında uygulanmaya başlaması,⁹⁸ söz konusu dönemin, Makedon mezarları için *terminus post quem* olarak belirlenmesine neden olur.⁹⁹ Her ne kadar beşik tonozun mezar yapılarında uygulanması ile ilgili köken sorununa bu tez kapsamında değinilmeyecekse de, şu andaki kanıtlara göre ilk olarak yaygınlığını Makedon mezarlarında bulmuş bu örtü sisteminin komşu bölgelere, söz gelimi Thrakia'ya, ne zaman geçmiş olabileceği ele alınmalıdır. Thrakia bölgesinde açığa çıkarılan ve yayımlanmış olan beşik tonozlu tümülüs altı mezar yapıları, MÖ 4.yy'ın sonu - 3.yy'ın başına tarihlenmektedir.¹⁰⁰ Mevcut araştırmalara göre, söz konusu mezarların daha çok kuzeydoğu Thrakia'da yoğunlaştığı da saptanabilmektedir (Har.4).¹⁰¹

Naip tümülüsündeki mezar odasının bindirme tonoz ile örtülmüş olduğuna, ancak mezar yapısının enine kesitinin, mezar odasında yarım daireye yakın bir

⁹⁸ Bkz. dpn.95.

⁹⁹ Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285.

¹⁰⁰ Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 575 vd.

¹⁰¹ Hellenistik Dönem'e ait beşik tonozlu mezarların gösterildiği bu harita eksiksiz olma iddiasını taşımamaktadır. Özellikle kuzeydoğu Thrakia ile ilgili bilgiler Stoyanova'nın listesinden alınmıştır: bkz. **a.e.** s. 575-576. Ancak Stoyanova'nın dahil ettiği bazı mezarlar bu haritada işaretlenmemiştir. Bunlardan biri Mezek'te bulunan ve üst kısmı tamamen tahrip olmuş durumdaki 1 numaralı tümülüsteki mezardır. Filow bu mezara dair herhangi somut bir kanıtı dayanmadan "olasılıkla beşik tonozla örtülü olabileceğini" belirtmiştir, bkz. Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", s. 114, res.98-101. Bizye'deki (Vize) Vize A tümülüsü beşik tonozla örtülü olmasına karşın MS 1.yy ortasına tarihlendiğinden konuyla ilişkisizdir ve dolayısıyla haritada gösterilmemiştir. Bolayır'daki tümülüsle ilgili bilinenler sadece mermer bir kapı ile sınırlıdır. Mezar yapısının planı ve örtüsü hakkında bilgi olmadığı için bu haritada gösterilmemiştir. Kuzeydoğu Thrakia'da (günümüzde Kavarna yakınlarındaki Tyutyukler tümülüsündeki mezarın da olasılıkla beşik tonozla örtülmüş olduğu belirtilmiştir, fakat mezar yapısı ile ilgili herhangi bir plan ya da kesit bulunmamaktadır, bkz. Nikola Theodossiev, "Thracian Tumulus near the Town of Kavarna", **Helis** 3.1, 1994, s. 110-111, M. Oppermann, "Süddobrudschanische Studien", **Civilisation grecque et cultures antiques périphériques: hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire**, ed. A. Avram, Bükreş, 2000, s. 143-144. Gornyani ve Dabnitsa'daki mezarlar ise Thrakia'nın batısında, daha çok antik Makedonia bölgesi içinde ya da yakınında olduğundan haritada gösterilmemiştir.

kontur çizdiğinin Delemen tarafından saptandığına¹⁰² ve dolayısıyla mezar odası kesitinin beşik tonozu çağrıştırdığına yukarıda değinilmiştir. Bu tespitten yola çıkarak Kırklareli A tümülüsü altındaki mezar yapısının, Thrakia'da şimdiye kadar ortaya çıkarılan beşik tonozlu mezarların genel olarak MÖ 4.yy sonu-3.yy başına tarihlendirilmiş olmasını da göz önüne alarak, MÖ 320-300 aralığına tarihlenen Naip tümülüsünden sonraki bir devre ait olabileceği ve dolayısıyla MÖ 3.yy içinde değerlendirilebileceği öne sürülebilir. Kırklareli A tümülüsü ile aynı bölgede bulunan Kırklareli C tümülüsü arasında yapılacak kıyaslamada, Kırklareli C tümülüsündeki mezar yapısının Kırklareli A tümülüs mezarına göre daha gelişkin bir yapı olduğu açıktır.¹⁰³ Dolayısıyla Kırklareli A tümülüs mezarını, Kırklareli C tümülüs mezarından daha erken bir döneme yerleştirmek ve MÖ 3.yy'ın ilk yarısına tarihlemek mümkündür.¹⁰⁴

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Kırklareli A tümülüs mezarı ile ilgili olarak, Khristodoulou'nun verdiği bilgilere göre mezar odasının içinde bir taş yatak mevcuttur.¹⁰⁵ Günümüzde mezar yapısının içinin neredeyse yarı yüksekliğe kadar toprakla dolmuş olduğu gözlenmiştir. Bu tez kapsamında mezar yapısı içinde yapılan araştırmalarda, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde ya da İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki kazı fotoğraflarında böyle bir yatak ya da klineye ait herhangi bir kalıntıya rastlanmamıştır.

Mezar daha önceden soyulmuş olduğu için mezar envanterine ilişkin hiçbir bilgi yoktur.

4) Değerlendirme

Soyulmuş mezarlar için kesin tarihleme yapmak sorunludur ve genellikle de mümkün değildir.¹⁰⁶ Kırklareli A tümülüs mezarı da daha önceden soyulmuş olduğu için bu kategoride yer alır. Mezar eşyaları ve kline, defin geleneklerine dair bilgilerle

¹⁰² Delemen, *Tekirdağ Naip Tümülüsü*, s. 20.

¹⁰³ Bkz. s. 44.

¹⁰⁴ Kırklareli C tümülüs mezarının tarihi ile ilgili öneri için bkz. s. 45.

¹⁰⁵ Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εγχλησίων*, s. 25; Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları*, s. 31.

¹⁰⁶ Miller, *The Tomb of Lyson and Kallikles*, s. 92.

birlikte tamamen kaybolmuştur. Dolayısıyla bu tezde, Kırklareli A tümülüs mezarı için önerilen tarih (MÖ 3.yy'ın ilk yarısı), Thrakia bölgesi ve komşu Makedonia bölgesindeki diğer mezar yapılarıyla yapılmış olan kıyaslamalara dayanmaktadır. İleride tümülüsün tamamında yapılacak bir kazı, belki mevcut mezar yapısı ile birlikte yığma tepenin içinde yer aldığı döneme ilişkin aydınlatıcı bilgiler sağlayabilir.

Öte yandan tarihi bilgiler ışığında Kırklareli A tümülüs mezarının ait olabileceği bölge ve döneme ilişkin bazı çıkarımlar yapılabilir. MÖ 3.yy'da Thrakia'daki politik dengeler, MÖ 280-277 arasında gerçekleşen Kelt istilaları ile değişmiştir.¹⁰⁷ Yakın zamanda yapılan araştırmalar, söz konusu istilaları takip eden dönemde Thrakia'da bir Kelt krallığının kurulmuş olduğunu göstermektedir.¹⁰⁸ Polybios'un verdiği bilgiler doğrultusunda, söz konusu krallığın Thraklar tarafından MÖ 3.yy'ın son çeyreğinde yıkıldığı anlaşılmaktadır.¹⁰⁹ Archibald'ın, Thrakia'daki bindirme kubbeli mezarlarla ilgili yaptığı tespitler içinde, Kelt istilaları sırasında bu tip mezar yapılarının ortadan kaybolduğuna dair görüşü dikkate değerdir.¹¹⁰ Keltlerin Thrakia'da krallık kurduğu dönemde Byzantion gibi büyük kentleri haraca bağlamış olması da dikkate alınması gereken bir diğer önemli bilgidir. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak, belki bindirme kubbeli mezar yapıları kadar değilse de, hatırı sayılır bir maliyet gerektirecek olan Kırklareli A tümülüs mezarının, Keltlerin Thrakia içinde konuşlandığı bir dönemde değil, bu krallıktan önce ya da sonraki bir dönemde yapılmış olabileceği varsayılabilir. Kırklareli A tümülüs mezarının, yukarıdaki mimari mukayeseler de göz önüne alındığında, MÖ 3.yy'ın ilk çeyreğine tarihlenebileceği ileri sürülebilir (Tab.11).

¹⁰⁷ Kelt akınlarının MÖ 4.yy başından itibaren Balkanlarda görülmeye başlaması ile ilgili bkz. E. Will, "The formation of the Hellenistic kingdoms", **The Cambridge Ancient History VII, The Hellenistic World**, ed. F.W.Walbank, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, s. 114 vd. MÖ 3.yy'daki istilalarla ilgili olarak bkz. J.D. Grainger, "Antiochos III in Thrace", **Historia, Zeitschrift für Geschichte** 45.3, 1996, s. 329 vd.

¹⁰⁸ Bu krallığın olası sınırları hakkındaki değişik görüşler için bkz. K. Dimitrov, "Celts, Greeks and Thracians in Thrace during the Third Century BC. Interactions in History and Culture", **In Search of Celtic Tylis in Thrace (III C BC)**, ed. L.F. Vagalinski, Sofya, 2010, s. 51-56; J. Emilov, "Ancient Texts on the Galatian Royal Residence of Tylis and the Context of La Tène Finds in Southeastern Thrace. A Reappraisal", **In Search of Celtic Tylis in Thrace (III C BC)**, ed. L.F. Vagalinski, Sofya, 2010, s. 70.

¹⁰⁹ Polybios, **Historiai**, 5, 46, 4.

¹¹⁰ Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 288.

Archibald, beşik tonozlu mezarların Orta Thrakia ve Rodop yörelerinde hiçbir zaman bindirme kubbeli mezarların yerini alamadığını, Makedon politik gücünün yoğunlaştığı doğu ve güneydoğu Thrakia'da ise onun yanı sıra varlık gösterebildiğini belirtmiştir.¹¹¹ Gerçekten de orta Thrakia'da Kazanlak'ta, batı Thrakia'da Borovo'da, kuzey Thrakia'da Babovo'da birer adet beşik tonoz örtülü mezar vardır ve diğer mezar tipleri ile karşılaştırıldığında azınlıkta kaldıkları dikkati çekmektedir (Har.4). Bu gözlemden yola çıkan Archibald, Kırklareli çevresindeki beşik tonozlu mezarlarda (Kırklareli A ve Kırklareli C) Makedon asıllı kişilerin gömülmüş olabileceğini de ileri sürmüştür.¹¹² Kırklareli A tümülüsünde, mezar yapısının sunduğu kanıtlar haricindeki her şey (kline ve mezar envanteri) kaybolduğundan, Archibald'ın varsayımını doğrulamak veya tamamen çürütmek ve mezar sahibinin kimliğine yönelik bir yorum getirmek mümkün değildir. Çünkü yukarıda değinildiği gibi, Kırklareli A tümülüsü altındaki mezar yapısı Makedon etkileri taşıyan öğelerin dışında, Thrak geleneklerini yansıtan unsurlar da içermektedir. Eldeki veriler, Naip tümülüsü için önerildiği gibi, Makedonlarla yakınlaşmış, fakat Thrak asıllı bir kişiye işaret edebilir.¹¹³

B- Kırklareli B Tümülüsü

1) Konum ve Yığma Tepe

Kırklareli il merkezinin yaklaşık 3 km güneyinde, Aşağı Pınar Mevkii'nde, Kırklareli-Asilbeyli Köyü yolunun kuzeydoğusunda, Kırklareli A tümülüsünün yaklaşık 1 km kuzeydoğusundaki mezar tepesi "Kırklareli B" olarak adlandırılmıştır (Res.15-16).¹¹⁴ Aynı mevkide güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzanan üç tümülüsten

¹¹¹ a.e. s. 302.

¹¹² a.e. s. 302. Jordanov, İskender'in Thrakia'ya yaptığı seferlerden sonra bu bölgede Makedonlar tarafından askeri bir yönetim kurulmadığı görüşündedir, bkz. K. Jordanov, "Pohodät na Aleksandär Veliki v Trakija / Alexander the Great's campaign to Thrace", *Thracia* 10, 1993, s. 113 vd., 234.

¹¹³ Thrakia bölgesinde hem Thrak hem de Makedon etkileri taşıyan Naip tümülüsü altındaki mezar, Delemen tarafından melez yapı olarak nitelendirilmiş ve Kersebleptes'in oğlu Teres'e ait olabileceği öne sürülmüştür, bkz. Delemen, *Tekirdağ Naip Tümülüsü*, s. 22, 113-115.

¹¹⁴ Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εχλησίων*, s. 23-26; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92-93; Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları*, s. 1-2; Özdoğan-Parzinger, "Kırklareli Höyüğü 1993 Yılı Kazısı", s. 48, 50-51; Kırklareli Kültür Envanteri'nde "Kırklareli Merkez A Tümülüsü" olarak geçmektedir, bkz. *Kırklareli Kültür Envanteri*, s. 244.

ortadakidir.¹¹⁵ Khristodoulou'nun verdiği bilgilere göre 1828 yılında Rus işgali sırasında kazılmıştır.¹¹⁶ 1938'de Mansel tarafından yeniden kazılan tümülüsün boyutları ya da yığma tepenin niteliği hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Mezar tepesi, tıpkı Kırklareli A tümülüsü gibi Istranca Dağları'nın güneyinde, yaklaşık kuzey-güney doğrultulu bir derenin hemen doğusunda, Ergene Havzası'nda yer alır. Dolayısıyla Kırklareli A için belirlenen konum özellikleri Kırklareli B için de geçerlidir.¹¹⁷ Mezar yapısının tümülüs altındaki konumu hakkında ilgili yayınlarda bilgi verilmemiştir.¹¹⁸ Bu tez kapsamında Kırklareli B tümülüsünde yapılan araştırmada mezar yapısını tespit etmek mümkün olmadığından, yapının tümülüs merkezine göre konumu karanlıkta kalmaktadır.

Bu çalışma kapsamında Kırklareli il merkezinin güneyinde yapılan araştırmalarda, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi'nin yaklaşık 500 m güneydoğusunda, Mahyababa Caddesi'nin solunda, söz konusu tümülüsü tespit etmek mümkün olmuştur.¹¹⁹ Mezar tepesi günümüzde yaklaşık 40 m çapında, 2 m yüksekliğinde küçük bir tepe görünümündedir (Res.15-16). Mezar yapısına dair herhangi bir iz tespit edilememiştir. Tarımsal arazi içinde yer alan mezar tepesi de tehlike altındadır. Yakın bir zaman içinde tamamen ortadan kalkma ihtimali kuvvetlidir.

2) Mezar Yapısı

a) Tanım

İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'nden ve yayınlardan elde edilebilen bilgilere göre, Kırklareli B tümülüsü altındaki mezar yapısı

¹¹⁵ Hasluck üç tümülüsün batı-güneybatı-doğu-kuzeydoğu yönünde olduğu belirtmektedir, krş. Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76.

¹¹⁶ Khristodoulou bu tepenin yakınlarında bir atlının tasvir edildiği bir mermer heykel bulunduğunu ancak bu heykelin tahrip edildiğini belirtir, bkz. Khristodoulou, **Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εγχλησίων**, s. 24-25.

¹¹⁷ Bkz. dpn.46.

¹¹⁸ **a.e.** s. 25; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 17; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92-93; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 120; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31. Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 101.

¹¹⁹ Kırklareli B tümülüsünü bulabilmemde bana yardımcı olan Kırklareli Aşağı Pınar Kazısı'ndan Prof. Dr. Mehmet Özdoğan, Yrd. Doç. Eylem Özdoğan'a teşekkür ederim.

dikdörtgen planlı bir ön oda ve yuvarlak planlı mezar odasından meydana gelmiştir (Res.17-18). Mezar yapısının inşasında yöresel kireçtaşı kullanılmıştır.¹²⁰

Dikdörtgen planlı ön odaya giriş güneydeki kapı açıklığı ile sağlanmıştır. Kapı açıklığı güney duvarın ortasında yer alır ve 1,05 m genişliğindedir. Geniş ve yassı taş bloklardan meydana gelen sövelerden doğuda bulunanı 2,35 m yüksekliğe kadar korunmuştur. Res. 19'da görüldüğü gibi monolit olmayan söveler tam düşey olmayıp kapının içine doğru hafif meyillidir.¹²¹ Mansel, kapı kanatlarına dair herhangi bir iz olmaması nedeniyle, kapının büyük ve yassı taşla örtülü olabileceğine işaret eder.¹²² Res.19'da kapı eşiğini oluşturan bloğun tek bir parçadan oluştuğu gözükmektedir, ancak Mansel raporunda eşik taşı ile ilgili ayrıntı vermemiştir.

Mansel, ön odanın 5,33 m uzunluğunda ve 4,83 m genişliğinde olduğunu¹²³ ve duvar kalınlığının yaklaşık 0,55 m olduğunu belirtmiştir. Ancak plana dikkatli bakıldığında (Res.17) batı ve doğu duvar kalınlıklarının, kapı açıklığının bulunduğu güney duvara göre daha fazla olduğu görülecektir. Mansel tarafından verilen ölçüler birbirine oranlandığında batı ve doğu duvarlarının yaklaşık 0,70 m, güney duvarın ise yaklaşık 0,55 m kalınlığında olduğu hesaplanmıştır. Duvarlar iyi işlenmiş kesme taşlardan harçsız olarak isodomos tekniğinde inşa edilmiştir. Bloklar 0,40-0,45 m yüksekliğindedir.¹²⁴ Mevcut fotoğrafta (Res.19) ön odanın güney duvarında, kapının hemen yanındaki taş sırasının altıncı sıraya kadar korunmuş olduğu görülmektedir.¹²⁵ Öte yandan ön odanın doğu duvarı dördüncü sıraya (Res.20), kuzey ve batı duvarları ise beşinci sıraya kadar korunmuştur (Res.21). Ön odanın taban döşemesi hakkında bir bilgi yoktur.¹²⁶

Ön oda ile yuvarlak planlı mezar odası arasındaki kapı açıklığı 1,5 m derinliğinde, 1,10 m genişliğindedir. Kapı açıklığında, hem ön odaya bakan tarafta hem de yuvarlak planlı mezar odasına bakan tarafta, söveleri meydana getiren üç taş

¹²⁰ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 2.

¹²¹ **a.e.** s. 3. Benzer biçimli kapı aralıkları için bkz. d.pn.7.

¹²² **a.e.** s. 3. Benzer biçimde örtülmüş kapılar için bkz. "Kırklareli C tümülüsü".

¹²³ Mansel tarafından verilen planda doğu-batı duvarı arasındaki mesafe 5,33 m, güney-kuzey duvarı arasındaki mesafe 4,83 m olarak gösterilmiştir. Ancak ön odanın uzun olan kenarı güney-kuzey duvarı arasındadır, bkz. Res.18.

¹²⁴ **a.e.** s. 2.

¹²⁵ Mansel, duvarları en çok beşinci sıraya kadar korunmuş olan ön odanın üzerinin nasıl kapatıldığına dair bir kanıt bulunmadığını belirtmiştir, bkz. **a.e.** s. 2.

¹²⁶ Ön oda ve mezar odasında sıkıştırılmış taban için bkz. Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 40.

blok tespit edilmiştir. Ön odaya bakan tarafta, doğuda olması gereken taş blok mevcut değildir (Res.21-22). Mansel, sövelerin 2,08 m yüksekliğe kadar korunduğunu belirtmekte, ancak monolit, büyük ve yassı bloklar olup olmadığı konusunda bilgi vermemektedir. Ancak fotoğraflarda (Res.22-23) sövelerin tek parça olduğu görülmektedir. Söz konusu söveler, ön odanın güneyindeki kapı söveleri gibi tam düşey olmayıp kapının içine doğru hafif meyillidir.¹²⁷ Kapı aralığının batı kenarındaki iki söve arasında, aşağıdan yukarıya doğru uzanan, 0,13 m genişliğinde düşey birer oluk bulunmaktadır. Mansel, ön odaya girişi sağlayan kapıda olduğu gibi burada da kapı kanatlarına dair herhangi bir iz olmaması nedeniyle, kapının büyük ve yassı taşla örtülü olabileceğine işaret eder.¹²⁸

Çapı 6,8 m olan yuvarlak planlı mezar odası, iki kapı ve ön oda ile yaklaşık aynı akstadır. Duvarlar ön odada olduğu gibi, iyi işlenmiş kesme taşlardan harçsız olarak isodomos tekniğinde inşa edilmiştir. Blokların 0,40-0,45 m yüksekliğinde olduğu belirtilmiştir.¹²⁹ Duvarın kalınlığı yaklaşık 0,9 m-1,0 m'dir. Yapının kesit çizimine göre (Res.18) mezar odasının taban seviyesi, güneyindeki kapı eşiğinden yaklaşık 40 cm daha aşağıdadır. Mansel'in raporunda mezar odasının taban döşemesi hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Mezar odasının üzeri bindirme kubbe ile örtülüdür.¹³⁰ Mansel'in verdiği kesite (Res.18) göre, birbirinin üzerine bindirilmiş taş bloklar, en alt sıradan itibaren içeriye doğru hafif meyilli olarak yükselmektedir.¹³¹ Mezar odasında en çok sekiz taş sırası korunabilmiştir. Dolayısıyla söz konusu kubbenin biçimi kesinleştirilememektedir. Ancak Mansel, mevcut sekiz sıranın oluşturduğu eğriden yola çıkarak, kubbenin on dört taş sırasından meydana geldiğini ve maksimum yüksekliğinin 6,6 m olabileceğini ileri sürmüştür.¹³² Mevcut sekiz taş sırasından anlaşıldığı kadarıyla, kubbeyi oluşturan blokların iç yüzeyleri düzeltmek suretiyle, bir bloğun üst kenarının, üzerindeki bloğun alt kenarı ile örtüşmesi sağlanmış ve bu şekilde iç

¹²⁷ Bkz. dpn.51.

¹²⁸ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 3. Krş. Archibald, **Odrisian Kingdom**, s. 295. Archibald, Kırklareli B tümülüsündeki mezar yapısında bronz kapı olabileceğini belirtmişse de, bu olasılığı destekleyecek bir kanıt sunmamıştır.

¹²⁹ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 2.

¹³⁰ a.e. s. 2.

¹³¹ Karakoç ve Eriklice tümülüslerinde ortaya çıkarılan bindirme kubbeli mezar odalarında en alttaki sıralar dik olarak yükselmektedir. Bkz. "Eriklice tümülüsü" ve "Karakoç tümülüsü".

¹³² Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 3.

yüzeyi düzgün bir kubbe ortaya çıkarılmıştır.¹³³ Mansel raporunda, mezar yapısının dış cephesi hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'nde yer alan fotoğraflarda Kırklareli B mezar yapısının tamamının ortaya çıkarılmadığı, sadece içerisinde çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Mezar odası duvarının iç yüzünde 1,30-1,37 m aralıklarla 35-40 cm genişliğinde ve yaklaşık 2 cm kalınlığında, pembemsi ve ince kumlu bir harçtan yapılmış düşey şeritler tespit edilmiştir.¹³⁴ Mansel'e göre bu şeritler yukarıya doğru giderek daralmakta ve muhtemelen kubbenin en tepesinde birleşmektedir.¹³⁵ Mezar planında on iki adet düşey şerit gösterilmiştir (Res.17). Söz konusu şeritlerin arasında ince bir sıva tabakası saptandığı belirtilmektedir.¹³⁶ Sıva tabakasının bulunduğu yerlerde, mezar odası zemininden 1,80 m ve 3,0 m yükseklikte, aynı hat boyunca yatay olarak uzanan, 1 cm çapında ve yaklaşık 2 cm derinliğinde delikler ile karşılaşmıştır. İlk delik hattı alttan dördüncü, ikinci delik hattı altıncı, üçüncü delik hattı sekizinci taş sırasında yer alır (Res.24). Sekizinci taş sırasında yer alan hatta çift sıra delik olduğunu belirten Mansel, deliklerin aralarında genel olarak yaklaşık 6,5 cm mesafe bulunduğunu tespit etmiştir. Mansel'in raporundan ve İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki belgelerden anlaşıldığı kadarıyla, mezar odasının kuzey tarafında, lahdin arkasına gelecek şekilde konumlandığı anlaşılmaktadır (Res.26). Ancak bu deliklerin kubbenin içini bütünüyle çevirip çevirmediği kesin olarak belirlenememektedir. Altan altıncı ve sekizinci taş sıraları arasında daha büyük boyutlu başka delikler de tespit edilmiştir. Araları düşey şeritler ile sınırlanmış, birbirine paralel yatay deliklerin bulunduğu kubbenin iç yüzünde günümüze ulaşmamış bir tür bezeme olabileceğine işaret eden Mansel, altıncı ve sekizinci taş sıraları arasında tespit edilen büyük deliklerin metal aplikler için açılmış olabileceğini düşünmüştür.¹³⁷

¹³³ a.e. s. 3

¹³⁴ Söz konusu şeritler res.18'deki planda mezar odasının iç yüzünde kesik çizgilerle gösterilmiştir.

¹³⁵ a.e. s. 3.

¹³⁶ Mezar yapısının içinde sıva tabakası bulunması ile ilgili bkz. Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 26 (Shushmanets tümülüsü).

¹³⁷ Mezar odasını meydana getiren duvarın iç yüzünde süslemeler bulunan benzer örnekler için bkz. A.J.B. Wace, "Mycenae: report of the excavations of the British School at Athens", **BSA 1921-1923**, 1921, s. 350, "Atreus Mezarı"; Mezek, Maltepe tümülüsü için bkz. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", s. 300-304, Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", s. 1 vd; Rahmanlı-Rozovets tümülüsü için bkz. Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 7; Bulgaristan, Haskovo Bölgesi,

Günümüzde mezar yapısına dair hiçbir kalıntı yoktur. 1938'de bile söz konusu tümülüsün taş ocağı olarak kullanılmış olduğu tespit edilmiştir.¹³⁸

b) Analoji ve tarihleme

Kırklareli B tümülüsü altındaki mezar yapısı, yöresel kireçtaşıdan kesme taş bloklar ile harçsız olarak inşa edilmiştir. Bu özelliğe Thrakia'da bindirme kubbe tekniğinin uygulandığı birçok mezarda rastlamak mümkündür.¹³⁹ Isodomos tekniği, Thrakia bindirme kubbeli mezarlarda Mezek, Maltepe ve Kurtkale tümülüslerinde örneklenmektedir.¹⁴⁰

İncelenen mezar yapısı girişinin, tıpkı Kırklareli A'daki gibi güneye yönelik olması Thrakia genelindeki mezar yapıları ile uyumludur.¹⁴¹

Yuvarlak planlı mezar odası ve dikdörtgen planlı bir ön odadan meydana gelen plan da, Thrakia'daki tümülüs altı mezar yapılarında oldukça yaygındır. Orta Thrakia'daki Rozovets tümülüs mezarı (günümüzde Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeyinde), yuvarlak planlı mezar odası ile Kırklareli B mezarını anımsatır. Ancak mezar yapısının, dromos ya da ön oda içerip içermediği kesin olarak anlaşılamamıştır.¹⁴² Güneybatı Thrakia'daki Malko Belovo tümülüsünde (günümüzde

Aleksandrovo Köyü'ndeki Roshavata Chuka tümülüsünde ortaya çıkarılan, bir dromos, dikdörtgen oda ve yuvarlak planlı esas mezar odasından meydana gelen mezar yapısındaki duvar resimleri için bkz. G. Kitov, "New Discoveries in the Thracian Tomb with Frescoes by Alexandrovo", **Archaeologia Bulgaria** 9.1, 2005a, s. 15 vd. Söz konusu mezar MÖ 4.yy ortası-ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. Ayrıca bkz. Lazarov, "Le tombeau thrace près du village Ruen, dep. de Burgas", s. 63-68, res.3-4'te Ruen tümülüsü. Mezar odası içindeki bezemelerde boya kullanımı için bkz. M. Čičikova, "Color in the Stone Decoration of the Tomb with Karyatids near Svestari", **Gedenkschrift Für Professor Velizar Velkov**, Sofya, 2009, s. 229 vd. (Sveshtari tümülüsü).

¹³⁸ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 2.

¹³⁹ Bu tezde Eriklice tümülüsü ve Karakoç tümülüsü. Yankovo tümülüsü için bkz. Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo; Rozovets (Rahmanlı) tümülüsü için bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 158 ve Thedossiev, 2005, 678; Dolno Levski tümülüsü için bkz. Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 21; Malko Belovo tümülüsü için bkz. a.e. s. 24, res.2e, Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285; Mezek Maltepe tümülüsü için bkz. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", s. 300 vd., Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", s. 107-110; Kurtkale tümülüsü için bkz. a.e. s. 79 vd. Bindirme kubbe tekniği uygulanan mezarların dışındaki örnekler: Kırklareli A tümülüsü, Kırklareli C tümülüsü ve Vize A tümülüsü. Naip tümülüsü için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22; Thrakia'daki beşik tonozlu mezarlar için bkz. Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 577; Makedon mezarları için bkz. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 6-7.

¹⁴⁰ Bkz. dpn.139.

¹⁴¹ Bkz. dpn.65.

¹⁴² Mezarın tarihi ile ilgili farklı görüşler vardır. MÖ geç 5.yy-4.yy'ın ilk yarısı: Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 231; Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 21; MÖ 4.yy: Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159, no.6; MÖ 4.yy'ın ikinci

Bulgaristan, Pazarcık'ın batısında) ortaya çıkarılan mezar yapısı da yuvarlak planlı mezar odası ile Kırklareli B mezarına yaklaşıyor. Rozovets mezarında olduğu gibi burada da bir ön oda ya da dromosun varlığı kesinleştirilememiştir.¹⁴³

Orta Thrakia'daki Kesteleva tümülüs mezarı ise (günümüzde Bulgaristan, Stara Zagora'nın kuzeybatısında, Maglizh yakınlarında), fasad, uzun bir dromos ve yuvarlak planlı mezar odasına sahiptir. Esas mezar odasına geçmeden önce dromos duvarları kalınlaşarak adeta bir ön oda meydana getirir.¹⁴⁴ Bu şekilde yapı, Kırklareli B mezarını andırır. Fakat dromosun önünde bir fasadın mevcut olması, ayrıca duvarların iç kısmında tuğla kullanılması gibi özellikleriyle değişiktir.¹⁴⁵

Orta Thrakia'da yer alan Zhaba Mogila'nın (günümüzde Bulgaristan, Panagyurishte yakınlarında, Strelcha'da) güneydoğu kısmındaki mezar yapısı, yuvarlak planlı mezar odası ve dikdörtgen planlı ön odası ile Kırklareli B'ye yaklaşmakta, fakat mezar yapısının girişinde yine bir fasadın bulunması, ön odanın dikdörtgenden ziyade trapezoid şekli andırması ile ondan ayrılmaktadır.¹⁴⁶ Orta Thrakia'da yer alan Golyama Arsenelka tümülüsündeki mezar yapısı (günümüzde Bulgaristan, Stara Zagora'nın kuzeybatısında), dikdörtgen planlı ön oda ve yuvarlak planlı mezar odası bakımından Kırklareli B ile benzerlik taşır. Aynı zamanda mezar

yarısı (buluntulara göre): Nikola Theodossiev, "The Thracian monumental tomb at Rozovets: Re-examination of an old discovery", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov**, ed. K.Rabadzhiev, M. Milcheva, L. Getov, Sofya, Universitetsko izdvo "Sv. Kliment Ohridski, 2005, s. 682.

¹⁴³ MÖ 4.-3.yy: Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 24, res.2e, Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285.

¹⁴⁴ MÖ 4.yy'ın ilk çeyreği (mimariye göre): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 42-43; MÖ 4.yy ortası: D. Dimitrova, "Kesteleva Tumulus near Maglizh", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov, Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis Suppl. IV**, Sofya, Universitetsko izdvo Sv. Kliment Ohridski, 2005, s. 262-263.

¹⁴⁵ MÖ 4.yy'ın ilk çeyreği: Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 42-43.

¹⁴⁶ MÖ geç 5.yy: G. Kitov, "A newly found Thracian tomb", **Obzor 39**, 1977, s. 87, G. Kitov, "Trakiiski Mogilni Khramove", **Problemi i Izsledvaniya na Trakiiskata Kultura 1**, 2006b, s. 82-84, Koychev, "The Thracian tombs- temples near the town of Strelcha", s. 315; MÖ 4.yy'ın sonu: Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 289; Nikola Theodossiev, "The Lantern-Roofed Tombs in Thrace and Anatolia: Some Evidence about Cultural Relations and Interactions in the East Mediterranean", **Thrace in the Greco-Roman World, Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, Komotini-Alexandroupolis 18-23 October 2005, Atina, 2007b, s. 603; MÖ 330-320: Daniela Stoyanova, "Йонийски рамки за врати от елинистическата епоха в Тракия", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov, Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis, Suppl. IV**, Sofya, Universitetsko izdvo "Sv. Kliment Ohridski, 2005, s. 657-659.

odası üzerinin bindirme kubbe ile örtülmüş olması da bir diğer ortak özelliktir. Ancak mezarın girişindeki fasad onu Kırklareli B mezarından farklılaştırır.¹⁴⁷

Orta Thrakia'da yer alan Kurtkale tümülüsündeki mezar yapısı (günümüzde Bulgaristan, Mezek'in güneybatısında, Valcepol yakınlarında), yuvarlak planlı mezar odası ve dikdörtgen planlı ön oda ile Kırklareli B'ye çok yaklaşıyor. Mezar odasının üzerinin, iç yüzü düz olan bindirme kubbe ile örtülmesi, duvarların kesme taştan isodomos tekniğinde yapılmış olması diğer benzer özelliklerdir. Tek farkı ön odanın üzerinin lineer ve konsantrik bindirme tekniğinde örtülmüş olmasıdır.¹⁴⁸ Orta Thrakia'daki Kazanlak tümülüs mezarı da (günümüzde Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeydoğusunda), plan açısından Kırklareli B'ye benzer. Mezar odasının bindirme kubbe ile örtülü olması bir diğer benzer özelliktir. Ancak Kazanlak örneğinde yapı tuğladan inşa edilmiştir.¹⁴⁹ Koprinka'daki Tümülüsü 2, mezar no.1 ile Tümülüs 3, tuğladan inşa edilmiş benzer planlı mezar yapılarıdır.¹⁵⁰

Kırklareli B tümülüsü altındaki mezarın kesit çizimleri, ön oda ile mezar odasının aynı seviyede olduğunu göstermektedir. Ön odanın üzerinin nasıl kapatıldığına dair herhangi bir veri yoktur. Mezar odasını örten bindirme kubbe ise plan benzerliği dolayısıyla yukarıda bahsi geçen örneklerden Kesteleva tümülüsü, Kazanlak tümülüsü, Golyama Arsenelka tümülüsü, Kurtkale tümülüsü ve Zhaba tümülüsünde görülmektedir. Kesteleva tümülüs mezarındaki kubbeyi oluşturan duvarın dış kısmı taş, iç kısmı tuğladan,¹⁵¹ Kazanlak tümülüs mezarındaki kubbe ise tamamen tuğladan inşa edilmiştir.¹⁵² Golyama Arsenelka tümülüs mezarındaki kubbe

¹⁴⁷ MÖ geç 5.yy ya da erken 4.yy: Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 22-23.

¹⁴⁸ MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı: Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", s. 79 vd.; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 6; Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 283, şek.12.3b. MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: Theodossiev, "The Lantern-Roofed Tombs in Thrace and Anatolia", s. 603.

¹⁴⁹ MÖ 4.yy sonu-3.yy başı: V. Mikov, **Le Tombeau Antique près de Kazanlak**, Sofya, Academie Bulgare des Sciences, 1954, s. 29-30; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 291.

¹⁵⁰ MÖ 4.yy sonu-3.yy başı: Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 21-22; J. Hatlas, "Konstruktionsreiche Grabanlagen der thrakischen Aristokrate (5-3. Jh. v. Chr.)", **Thrace and the Aegan: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology II**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, ed. A. Fol, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 2002, s. 487, 489, 491, no.4-5; D. Dimitrova, "Problemi na Trakiskata Arkhitektura v Dolinata na Vladetelite", **Problemi i Izsledvaniya na Trakiiskata Kultura 1**, 2006, s. 115, res.3.

¹⁵¹ MÖ 4.yy'ın ilk çeyreği (mimariye göre): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 42-43; MÖ 4.yy ortası: Dimitrova, "Kesteleva Tumulus near Maglizh", s. 262-263.

¹⁵² MÖ 4.yy sonu-3.yy başı: Mikov, **Le Tombeau Antique près de Kazanlak**, s. 29-30; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 291.

ise Kırklareli B'deki gibi kesme taş bloklardan inşa edilmiştir. Ancak yaklaşık 3,2 m çapında ve 3,25 m yüksekliğindeki mezar odasının duvarları, Kırklareli B mezarından farklı olarak, alttan itibaren ilk dört sırada dik olarak yükselmekte, bundan sonraki beş sıra birbirinin üzerinden taşarak yukarı doğru daralmaktadır.¹⁵³ Kurtkale tümülüsündeki mezar odasındaki kubbe tıpkı Kırklareli B mezarındaki gibi isodomos tekniğinde kesme taş bloklardan inşa edilmiştir. 3,75 m çapında ve 3,45 m yüksekliğindeki mezar odasını örten kubbe, Kırklareli B mezar odasındaki gibi en alttaki taş sırasından itibaren daralarak yükselir.¹⁵⁴ Zhaba tümülüsünde, 4,6 m çapında ve 5,3 m yüksekliğindeki mezar odasını örten kubbe de Kırklareli B mezar odasındaki gibi en alttaki taş sırasından itibaren daralarak yükselir. Kırklareli B mezarından farkı, mezar odası ve ön oda duvarlarının pseudo-isodomos tekniğinde örülmüş olması ve kapı söveleri ve lentosunun lesbos kymationu ile bezeli olmasıdır.¹⁵⁵

Genel planı bakımından örtüşmese de, içerdiği yuvarlak mezar odası ve dikdörtgen ön odalardan ötürü Mezek, Maltepe tümülüsü de dikkate değer bir örnektir. Ayrıca Kırklareli grubuna (Kırklareli B, Eriklice ve Karakoç kubbeli mezarlarına) yakınlığı yüzünden de öne çıkar. Söz konusu mezar Orta Thrakia'da günümüzde Bulgaristan, Svilengrad'ın batısında, Mezek yakınlarındadır. Kırklareli B mezarından farkı ikinci bir ön oda ile uzun dromosa sahip olmasıdır.¹⁵⁶ Kırklareli B mezarına yaklaşan diğer özellikleri, duvarların kesme taştan harçsız olarak inşa

¹⁵³ G. Kitov, "Le tumulus Goliama Arsenelka (Une tombe monumentale thrace a coupole dans la necropole de Shipka-Sheinovo)", *Arheologiya* **38.4**, 1996c, s. 34, 36, res.5.

¹⁵⁴ MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı: Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", s. 79 vd., res.89; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 6; Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159; Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 283, şek.12.3b.

¹⁵⁵ MÖ geç 5.yy: Kitov, "A newly found Thracian tomb", s. 87, Koychev, "The Thracian tombs-temples near the town of Strelcha", s. 315; MÖ 4.yy'ın sonu: Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 289; Theodossiev, "The Lantern-Roofed Tombs in Thrace and Anatolia", 603; MÖ 330-320: Stoyanova, "Йонийски рамки за врати от елинистическата епоха в Тракия", s. 657-659.

¹⁵⁶ MÖ 4.yy'ın ilk yarısı (mezar yapısı ve ilk defin), ikincil define ait mezar buluntuları ise MÖ 4.yy'ın son üçlüğü: Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", s. 302; MÖ 4.yy ortaları: Filow, 1937b, 90-91; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 5; MÖ 3.yy'ın ortası terminus post quem (ikincil definlere ait buluntular): Michael Pfrommer, "Ein Achämenidisches Amphorenhyton mit Ägyptischem Dekor", **Archäologische Mitteilungen aus Iran** **23**, 1990, s. 250, FK 99; MÖ 4.yy'ın üçüncü çeyreği (mezar buluntuları): Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 283; mezar yapısının ikinci ve üçüncü evresi için MÖ 3.yy'ın ilk yarısı-aynı yüzyılın ortası: Totko Stoyanov, "The Mal-tepe complex near Mezek", **The Culture of Thracians and their Neighbours, Proceedings of the International Symposium in Memory of Prof. Mieczyslaw Domaradzki**, ed. J. Bouzek-L. Domaradzka, BAR International Series 1350, Oxford, Archaeopress, 2005b, s. 127.

edilmesi, bindirme kubbenin en alttaki taş sırasından itibaren daralarak yükselmesi ve kubbenin iç yüzünün düz olmasıdır.¹⁵⁷

Genel planı ve bindirme kubbe ile örtülü mezar odasının yanı sıra duvar örgüsü dolayısıyla, Kırklareli B mezarına en çok benzeyen Kesteleva, Kazanlak, Zhaba ve Kurtkale tümülüsleri Kırklareli B'nin tarihlenmesine yardım eder. Bu yapılar için belirlenen tarihler MÖ 4.yy'ın ikinci yarısında yoğunlaşmaktadır. Öte yandan Kırklareli B tümülüsünün çok yakınında bulunan Eriklice ve Karakoç tümülüslerindeki mezar yapıları da Kırklareli B tümülüsü altındaki mezar yapısının tarihlenmesinde ipucu verebilir. Kırklareli B tümülüs mezarı hem boyutları hem de mezar odasını örten bindirme kubbenin iç yüzünün düz kesilmiş olması gibi özellikleriyle Eriklice ve Karakoç tümülüs mezarlarını ve hatta yukarıda bahsi geçen diğer benzerlerini geride bırakır. Diğer mezarlarla kıyaslandığında daha fazla ustalık gerektiren ve dolayısıyla belki diğer mezarlardan daha geç bir tarihe işaret eden Kırklareli B mezar yapısını MÖ 4.yy sonu-3.yy içlerine tarihlemek mümkün gözükmemektedir.

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Yuvarlak planlı mezar odasının içinde, girişin karşısına ve mezar yapısının tam eksenine rastlayan 2,18 m uzunluğunda, 0,97 m genişliğinde, 0,77 m

¹⁵⁷ Yukarıda sıralanan mezarlar dışında Kırklareli B mezarına ön oda hariç olmak üzere, yuvarlak planlı ve bindirme kubbeli mezar odası ile benzeyen örnekler mevcuttur. Bunlar Thrakia'da, MÖ 4.yy sonu-3.yy başına tarihlenen Ravnogor tümülüsü I ve IX (G. Kitov, " Les sépulcres à coupoles près de Ravnogor dans les Rhodopes", **Archeologija** 31.3, 1989, s. 28 vd., Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 285-286.), Yankovo tümülüsü (Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo.), MÖ 4.yy'a tarihlenen Dolno Levski tümülüsüdür (Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s.21). Bithynia bölgesinde, MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen Kutluca mezarı (günümüzde Kocaeli, Gebze'nin kuzeydoğusunda), bindirme tekniğinde kubbe ile örtülü yuvarlak planlı mezar odası içermesi bakımından Kırklareli B'yi anımsatsa da, uzun dromosa sahip olması açısından ondan farklıdır (Mansel, "1968 Kutluca Kazısına Dair Önrapor", 105 vd.; Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 143 vd.). Yukarıda sıralanan örnekler genel plan itibarıyla Kırklareli B tümülüs mezarına benzemedikleri için, söz konusu mezarın planı ile ilgili değerlendirmeye dahil edilmeyecektir. Bunların haricinde, arada oldukça büyük zaman farkı olmasına karşın, günümüzde İtalya, Volterra'da yer alan Etrüsk mezarı ile Girit'te Demir Çağ'a ait Praisos A mezarının, genel planları bakımından Kırklareli B mezarına benzediği belirtilebilir. Sahte kubbeli mezarlarla ilgili ayrıntılı bilgi ve analogi için bkz. Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 10-11, 19, 29; Nikola Theodossiev, "The Beehive Tombs in Thrace and their Connection with Funerary Monuments in Thessaly, Macedonia and Other Parts of the ancient World", **Ancient Macedonia VII, Macedonia from the Iron Age to the Death of Philip II**, Papers Read at the Seventh International Symposium Held in Thessaloniki, October 14-18, 2002, Selanik, Hidryma Meletōn Chersonēsou tou Haimou, 2007c , s. 423 vd.

yüksekliğinde yöresel kireçtaşından bir lahit tespit edilmiştir (Res.26-27). Mansel lahdin ters çevrilmiş olduğunu belirtir. Lahdin içinde ve çevresinde siyah firnisli, iyi pişirilmiş kırmızı kilden keramik parçaları ve aynı teknikte burmalı kulp parçası bulunmuştur. Bunlara ilaveten, yine kırmızı kilden yerli keramik parçaları ve yoğun miktarda kül kaydedilmiştir. Mansel, mezar odası içinde bulunan keramik parçalarını MÖ 5. ya da 4.yy'a tarihler, yoğun külün ise kremasyona işaret ettiğini ileri sürer.¹⁵⁸ Lahdin batı kenarında at iskeletine ait bazı parçalar bulunduğu da değinir.¹⁵⁹ Söz konusu buluntuların hiçbiri günümüze ulaşmamıştır.

4) Değerlendirme

Soyulmuş mezarlar için kesin tarihleme yapmanın zorluklarına Kırklareli A tümülüs mezarında da değinilmiştir. Mezar eşyaları tamamen kaybolduğu gibi mezar odası içinde ters çevrilmiş vaziyette bulunan lahit, mezarın tarihine ilişkin herhangi bir ipucu sağlamamaktadır. Dolayısıyla bu tezde, Kırklareli B tümülüs mezarı için önerilen MÖ 4.yy sonu-3.yy tarihi, Thrakia bölgesi ve komşu Makedonia bölgesindeki diğer mezar yapılarıyla mimari açıdan yapılmış olan kıyaslamalara dayanmak zorundadır (Tab.11).

Mansel tarafından mezar odası içinde tespit edilen yoğun külün kremasyona işaret etmesine karşın¹⁶⁰ bu işlemin mezar odasının içinde mi yoksa mezar yapısı dışında bir yerde mi yapıldığına dair herhangi bir bilgi ve lahdin batı kenarındaki olası at iskeletine dair ayrıntılar bulunmamaktadır. Buna rağmen, Karakoç tümülüs mezarının sonundaki "Değerlendirme" bölümünde, Kırklareli B tümülüs mezarına gömülen kişinin olası kimliği ile ilgili bazı öneriler sunulabilecektir.¹⁶¹

C- Kırklareli C Tümülüsü

1) Konum ve Yığıma Tepe

Kırklareli il merkezinin yaklaşık 3 km güneyinde, Kırklareli-Asılbeyli Köyü yolunun (Mahyababa Caddesi) kuzeydoğusunda, Kırklareli B tümülüsünün 300 m

¹⁵⁸ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 3.

¹⁵⁹ Bahsi geçen eserler İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamamıştır.

¹⁶⁰ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 3.

¹⁶¹ Bkz. s. 105 vd.

kuzeydoğusundaki mezar tepesi "Kırklareli C" olarak adlandırılmıştır (Res.28-29).¹⁶² Aynı mevkide güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzanan üç tümülüsün en kuzeydoğudakidir.¹⁶³ Khristodoulou mezar tepesinin Rus işgali sırasında 1828 yılında açıldığını bildirir.¹⁶⁴ 1939 yılında Kırklareli C'de kazı çalışmaları yapan Mansel, yığma tepenin yaklaşık 45 m çapında ve 7 m yüksekliğinde olduğunu belirtmiştir.¹⁶⁵

Yaklaşık batı-doğu doğrultulu bir derenin güneyindeki Kırklareli C tümülüsü, Kırklareli A ve B tümülüsleri gibi Istranca Dağları'nın güneyinde, Ergene Havzası'nda yer alır ve dolayısıyla Kırklareli A ve B için belirlenen konum özellikleri Kırklareli C için de geçerlidir.¹⁶⁶ İlgili yayınlarda mezar yapısının tümülüsün tam olarak neresinde olduğuna dair bir bilgi yoktur.¹⁶⁷ Bu tez kapsamında yapılan araştırmada mezar yapısına ait herhangi bir ize rastlanmamıştır. Fakat, yığma tepenin yaklaşık güney kısmında vaktiyle kazı yapılmış olduğu, bu kısımda bulunan açıklıktan anlaşılmaktadır (Res.29-30). Buna ilaveten, tümülüsün bu bölümünün, zaman içinde toprağın yukarıdan aşağıya doğru akması suretiyle bir miktar dolduğu tespit edilmiştir. Belki de mezar yapısı ya da mezar yapısından geriye kalanlar, söz konusu toprağın altında olabilir. Bunu anlamının tek yolu tümülüste kazı yapılmasıdır. Şimdilik mezar yapısının, tümülüsün güney kısmında yer almış olabileceği ileri sürülebilir.¹⁶⁸

¹⁶² Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εχλησίων*, s. 23-26; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, *Trakya'nın Kültür ve Tarihi*, s. 17; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92-93; Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları*, s. 1-2; Onurkan, *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri*, s. 4; Özdoğan-Parzinger, "Kırklareli Höyüğü 1993 Yılı Kazısı", s. 48, 50-51. Kırklareli Kültür Envanteri'nde "Kırklareli Merkez C Tümülüsü" olarak geçmektedir, bkz. *Kırklareli Kültür Envanteri*, s. 243.

¹⁶³ Hasluck üç tümülüsün batı-güneybatı/doğu-kuzeydoğu yönünde olduğu belirtmektedir, krs. Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76.

¹⁶⁴ Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εχλησίων*, s. 23-26.

¹⁶⁵ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

¹⁶⁶ Bkz. dpn.46.

¹⁶⁷ Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εχλησίων*, s. 23-26; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92-93; Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları*, s. 31.

¹⁶⁸ Benzer örnekler için bkz. Filow, *Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij*, s. 39, 128'de Kukuva Mogila ve Arabadzjskata Mogila; Mansel, *Trakya'nın Kültür ve Tarihi*, s. 18, Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91 ve Onurkan, *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri*, s. 11'de Umurca B1 mezarı; Fol v.d., *The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari*, s. 22, 37, res.5, 8'de Sveshtari tümülüsü; Kitov, "Sashova mogila", s. 11, 21-22, res.3'te Saşova tümülüsü; Çiçikova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo", s. 45-48, res.3-5 ve Archibald, *Odrysian Kingdom*, s. 243'te Kaloyanovo tümülüsü; Öztürk, "Tekhöyük Tümülüsü Kurtarma Kazısı", s. 385, şek.1-2'de

Bu çalışma kapsamında Kırklareli il merkezinin güneyinde yapılan araştırmalarda söz konusu tümölüs, Kırklareli-Asılbeyli Köyü yolunun (Mahyababa Caddesi) kuzeydoğusunda tespit edilmiştir (Res.28-30). Etrafı tarlalarla çevrili olan mezar tepesi günümüzde yaklaşık 7 m yüksekliğinde ve 50 m çapındadır. Khristodoulou'nun ya da Mansel'in yayınlarında, dolgu toprağı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmadığı gibi, mezar tepesi daha önceden açılmış olduğu için defin sırasında ve/veya sonrasında yapılan sunu işlemine yönelik herhangi bir bilgi de mevcut değildir.

2) Mezar Yapısı

a) Tanım

Kırklareli C tümölüsü altındaki mezar yapısı günümüzde görünür durumda değildir. Thrakia tümölüsleri ile ilgili yaptığı doktora tezinde Yıldırım da, söz konusu mezar yapısını tespit edememiş ve yapıya ait taş blokların sökülmüş olabileceğini belirtmiştir.¹⁶⁹

Mansel'in raporundan ve İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki belgelerden anlaşıldığına göre, mezar yapısı bir dromos ve üç odadan meydana gelir (Res.31-32).¹⁷⁰ Yapıda yöresel kireçtaşı kullanılmıştır.¹⁷¹ Dromosun girişı 1,95 m genişliğindedir. Girişin sağındaki ve solundaki duvarlarda kapıya ait herhangi bir iz ya da söve ve eşik taşları tespit edilmemiştir. Dromos 2,28 m uzunluğunda ve 1,95 m genişliğindedir. Yaklaşık 50 cm kalınlığındaki harçsız örölmüş duvarlarda kullanılan kesme taş bloklar düzgün sıralar oluşturmaktadır (Res.33-34). Girişe göre soldaki duvarda üç, sağdaki duvarda beş taş sırası saptanmıştır (Res.33-34). Mansel'in raporunda, blokların boyutları ve zemin ile ilgili

Tekhöyük tümölüsü; Kitov, "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", s. 18'de Ostrouşa tümölüsü; Koychev, "The Thracian tombs- temples near the town of Strelcha", s. 315'te Zhaba tümölüsü.

¹⁶⁹ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 107-108.

¹⁷⁰ Krş. Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31. Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 107: Mansel gibi mezar yapısının dört odadan meydana geldiğini belirten Yıldırım, ilk iki odanın üçüncü ve dördüncü odaya göre daha dar olması nedeniyle, bir nevi dromos işlevi görmüş olabileceğini öne sürmüştür. Burada ilk mekanın dromos, ikinci mekanın oda olarak yorumlanmasının nedenlerine aşağıda değinilecektir.

¹⁷¹ a.e. s. 31.

herhangi bir bilgi bulunmamakta, dromos üzerinin nasıl örtüldüğü de yeterli kanıt olmadığından bildirilmemektedir. Mansel, esas mezar odasının beşik tonozla örtülü olduğundan yola çıkarak, mezar yapısının diğer bölümlerinin de bu şekilde örtülmüş olabileceğini belirtmiştir.¹⁷² Ancak bu savı destekleyen yeterli kanıt yoktur.

Dromostan birinci odaya geçiş yaklaşık 80 cm genişliğinde ve 55 cm uzunluğundaki bir kapı açıklığı ile sağlanmıştır. Kapı aralığının alt kısmında bir tek bloktan meydana gelen eşik taşı ve kapının her iki yanında, eşik taşının üzerinde, birer söve bulunmaktadır. Girişe göre soldaki söve sağdaki söveye göre daha iyi korunmuştur ve fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla monolittir (Res.35-36). Ancak üst kısmı kırık olduğu için yüksekliği bilinmemektedir. Eşik taşının üzerinde, sövelerin arasında düzgün biçimde yerleştirildiği anlaşılan bir taş blok bulunmaktadır (Res.36). Mansel'in planına göre, yaklaşık 80 cm uzunluğunda olan bu blok muhtemelen kapıya aittir ve iki mekan arasında taş kapı kullanılmış olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Birinci odada, dromos ile birinci oda arasındaki eşik taşının hemen önünde düzgün kesilmiş bir taş blok vardır (Res.35). Raporda herhangi bir bilgi verilmeyen bloğun basamak mı yoksa iki mekan arasındaki kapıya mı ait olduğu, dolayısıyla dromos ile birinci oda zemini arasında yükseklik farkı olup olmadığı anlaşılamamaktadır.

Planı kareye yaklaşan birinci oda 2,2 m uzunluğunda ve 2,1 m genişliğindedir.¹⁷³ Yaklaşık 40 cm kalınlığındaki harçsız örülmüş duvarlarda kullanılan kesme taş bloklar dromostaki bloklara göre daha büyüktür (Res.37). Her iki duvarda da iki taş sırası mevcut durumdadır (Res.37). Raporda, duvarların yüksekliği ve odanın zemini ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Dromosta olduğu gibi bu odanın üzerinin nasıl örtüldüğü, yeterli kanıt olmadığı için kesin olarak bilinmemektedir. Mansel, esas mezar odasının beşik tonozla örtülü olduğundan yola çıkarak, burasının da bu şekilde örtülmüş olabileceğini belirtmiştir.¹⁷⁴ Ancak bu savı destekleyen yeterli kanıt yoktur. Odanın iki yanında, duvarların önünde 2,2 m uzunluğunda ve yaklaşık 25 cm genişliğinde birer taş seki bulunmaktadır (Res.37).

¹⁷² a.e. s. 31.

¹⁷³ a.e. s. 31.

¹⁷⁴ a.e. s. 31.

Burada, dromos olarak tanımladığımız birinci mekan ve ön oda olarak tanımladığımız ikinci mekan ile ilgili bir konuya açıklık getirmek gerekir. Mansel, Kırklareli C mezar yapısının dört odadan meydana geldiğini¹⁷⁵, Yıldırım ise ilk iki odanın bir nevi dromos işlevinde olabileceğini öne sürmüştür.¹⁷⁶ Öncelikle ilk mekana, dolayısıyla mezar yapısına girişte bir kapıya ait herhangi bir ize rastlanmaması dikkat çekicidir. Girişteki açıklık, ilk mekanın genişliği kadardır. İkinci olarak ilk mekandaki duvarları meydana getiren taş bloklar, mezar yapısının diğer odalarındaki bloklara göre daha küçük boyutludur ve bu şekilde, en azından duvar örgüsü bakımından, ilk mekan diğer mekanlardan farklıdır. Mansel tarafından verilen plana göre, ilk iki mekanın duvarlarının aynı doğrultuda devam ettiği ve buna uygun olarak, duvarların dış yüzlerinin birbirinin devamı niteliğinde olduğu görülür. Ancak, plana dikkatli bakıldığında, ikinci mekanı oluşturan duvarların iç yüzünün, ilk mekandaki duvarların iç yüzü ile aynı doğrultuda olmayıp, daha içerlek olduğu görülecektir. Bu durum iki mekanı meydana getiren duvarların kalınlıklarının farklı olmasına neden olmuş ve aynı zamanda iki mekanı meydana getiren duvarların arasındaki mesafeyi de etkilemiştir. Buna göre, ilk mekanın genişliği 1,95 m, ikinci mekanın genişliği 2,1 m'dir. Bu şekilde, ikinci mekan, iç ölçüleri dolayısıyla, ilk mekana göre daha geniştir ve aynı zamanda her iki duvar boyunca taş sekilere sahiptir. Bunlara ilaveten her iki mekan arasında etrafı söveler ve eşik taşı ile çerçevelenmiş olan kapı açıklığı, birinci mekanı, ikinci mekandan kesin olarak ayırmaktadır. Sonuç olarak, yukarıda sıralanan özellikleri ile birlikte ele alındığında, ikinci mekanı, birinci mekandan ayrı olarak değerlendirmek gerektiği ağır basmaktadır. Bundan ötürü bu tez kapsamında, ilk mekan dromos, ikinci mekan mezar yapısının birinci odası olarak yorumlanmıştır.

Birinci odadan ikinci odaya geçiş sağlayan kapı açıklığı, dromos ile birinci oda arasındakine benzer. Yaklaşık 80 cm genişliğinde ve 55 cm uzunluğundaki kapı açıklığının alt kısmında tek bir bloktan meydana gelen eşik taşı ve üzerinde içeriye doğru eğimli birer söve bulunmaktadır.¹⁷⁷ Her iki söve de yaklaşık aynı yüksekliğe

¹⁷⁵ a.e. s. 31.

¹⁷⁶ Yıldırım, *Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi*, s. 107.

¹⁷⁷ Mansel, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları*, s. 31. Benzer biçimli kapı aralıkları için bkz. dpn.51.

kadar korunmuş olup monolit olması dışında ayrıntıları öğrenilememektedir (Res.37).

Dikdörtgen planlı ikinci oda 3,12 m genişliğinde ve 2,13 m uzunluğundadır. Söz konusu ölçülerle önceki odadan en az 1 m daha geniştir. Yaklaşık 50 cm kalınlığındaki harçsız örülmüş duvarlarda kullanılan kesme taş bloklar düzgün sıralar oluşturmaktadır (Res.38). Girişe göre sağdaki duvarda ilk üç taş sırası dik olarak yükselmekte, dördüncü ve beşinci sırada ise odanın üzerini örten tonozla ait eğik kesilmiş bloklar bulunmaktadır. Mevcut fotoğrafta (Res.40) tonozla ait sadece bir duvardaki iki taş sırası görülebildiği için tonozun biçimi tam olarak kesinleştirilememektedir. İkinci odada, birinci oda ile arasındaki kapıya göre solda, duvarın önünde yaklaşık 1,5 m uzunluğunda ve 30 cm genişliğinde bir taş seki bulunmaktadır. Düzgün kesilmiş bir tek bloktan meydana gelen seki birbirine eşit mesafedeki üç ayrı taş bloğun üzerinde durmaktadır (Res.39). Mevcut fotoğrafta, taş seki yüzeyinin, üzerinde durduğu bloklardan sağ kenardakini tamamen örtmediği, bloğun yarısının açıkta kaldığı göze çarpar. Bundan yola çıkarak taş sekinin bittiği yerde, ona dik açı yapacak şekilde birleşen ikinci bir taş seki olabileceği öne sürülebilir. Ancak bu savı destekleyecek başka kanıt yoktur.

İkinci odadan üçüncü odaya geçit veren kapı açıklığı da (Res.41) dromos ile birinci oda arasındakine benzer. Yaklaşık 80 cm genişliğinde ve 55 cm uzunluğundadır ve yine alt kısmında tek bir bloktan meydana gelen eşik taşı ve üzerinde söveler bulunmaktadır. Sövelerin içeriye doğru eğimli olduğunu belirten Mansel mevcut yükseklikleri hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir.¹⁷⁸ Dromos ile birinci oda arasında olduğu gibi, buradaki kapı kanadının da taştan olup olmadığı belirlenememektedir.

Kareye yaklaşan planı olan üçüncü oda esas mezar odası olmalıdır. 3,12 m genişliğinde, 3,05 m uzunluğundadır. Mevcut belgeler duvar kalınlığının yaklaşık 50 cm olduğunu gösterir, ancak duvarları meydana getiren blokların niteliği, boyutları, ne kadar yüksekliğe kadar korundukları konusunda bilgi vermez.¹⁷⁹ Mezar odasının üzeri beşik tonoz ile örtülüdür. Arşiv fotoğrafı (Res.41) sağ taraftaki eğik kesilmiş taş blokların ikinci odanın üzerini örten tonozla ait olduğunu göstermekten başka,

¹⁷⁸ a.e. s. 31.

¹⁷⁹ a.e. s. 31.

onların ilerisinde ve hizasında, üçüncü odanın üzerindeki tonozla ait eğik kesilmiş blokları da içermektedir. Mansel'in yayınındaki planda ikinci ve üçüncü odaların genişlikleri aynı olduğuna göre, bu iki odanın üzerini örten tonozların birbirinin devamı olabileceği ve tonozu meydana getiren blokların, tepedeki kilit taşı haricinde, toplam altı sıradan oluştuğu ileri sürülebilir. Elimizdeki belgeler tonozu meydana getiren blokların iç ve dış yüzlerinin düzeltilip düzeltilmediğini öğrenmemize izin vermemektedir. Ancak raporda, üçüncü odanın duvarlarında mavi ve kırmızı duvar resmi kalıntılarından bahsedilmesi, iç yüzeyin bir ölçüde düzeltildiğini düşündürür.¹⁸⁰

b) Analoji ve tarihleme

Kırklareli C tümülüsü altındaki mezar yapısı, malzeme ve işçilik açısından Kırklareli A ve B'deki özellikleri paylaşır.¹⁸¹ İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki fotoğraflardan (Res.32) anlaşıldığına göre, mezar yapısının çevresiyle birlikte tamamının ortaya çıkarılmaması, blokların dış yüzleri hakkında bilgi edinmemizi engeller.¹⁸² Mevcut fotoğraflardan anlaşıldığı kadarıyla dromos, birinci ve ikinci ön odadaki duvarlar kaba işli kesme taşlardan düzgün sıralar oluşturacak şekilde harçsız olarak örülmüştür.¹⁸³

Khristodoulou, Hasluck ve Mansel'in yayınlarında, mezar yapısının yönelimi konusunda bilgi verilmemiştir.¹⁸⁴ Öte yandan günümüzde mezar tepesinde yapılan inceleme sonucunda, vaktiyle tümülüsün güney kısmında kazı yapılmış olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, mezar yapısının, Yıldırım'ın da işaret ettiği gibi,¹⁸⁵ yaklaşık kuzey-güney doğrultulu olduğu ve muhtemelen girişin yaklaşık

¹⁸⁰ a.e. s. 31.

¹⁸¹ Ayrıca bkz. Eriklice tümülüsü, Karakoç tümülüsü ve Vize A tümülüsü. Naip tümülüsü için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22; Thrakia'daki beşik tonozlu mezarlar için bkz. Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 577; Makedon mezarları için bkz. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 6-7.

¹⁸² Benzer durum Kırklareli A tümülüs mezarı için de geçerlidir.

¹⁸³ Naip tümülüsü için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 11; Mezek, Maltepe tümülüsü için bkz. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", b.a.

¹⁸⁴ Khristodoulou, **Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εγγλησίων**, s. 23-26; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31.

¹⁸⁵ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 107.

güney yönünde konumlandığı ileri sürülebilir. Bu açıdan Kırklareli A-B tümülüs mezarları ile benzerlik gösterir.¹⁸⁶

Kırklareli C tümülüs mezarı, yukarıda da belirtildiği gibi, dikdörtgen planlı bir dromos, dikdörtgen planlı iki ön oda ve kare planlı bir mezar odasından meydana gelir. Thrakia genelinde bu tip plana sahip tümülüs altı mezarlara pek rastlanmamıştır. Örneğin Orta Thrakia'daki Maglizh tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Stara Zagora'nın kuzeyinde) ortaya çıkarılan mezar yapısı, dikdörtgen planlı bir mezar odası, dikdörtgen planlı bir ön oda, uzunca bir dromos ve bir avludan meydana gelir. Bu mezarda, beşik çatı örtülü mezar odası haricinde birden çok mekan söz konusu olmakla birlikte, genel plan itibariyle Kırklareli C tümülüs mezarından tamamen farklıdır.¹⁸⁷ Orta Thrakia'daki Tatarevo tümülüs mezarı (günümüzde Bulgaristan, Plovdiv'in doğusunda, Parvomay'ın hemen batısında) dikdörtgen planlı mezar odası ve ön oda ile dromostan meydana gelir. Bu mezar, ikinci ön odadan yoksun olması ve mezar odası ile ön odanın bindirme tonoz ile örtülü olmasıyla Kırklareli C tümülüs mezarından ayrılır.¹⁸⁸ Orta Thrakia'daki Golyama Kosmatka tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Stara Zagora'nın kuzeybatısında) ortaya çıkarılan mezar yapısı dikdörtgen planlı mezar odası, yuvarlak planlı ön oda, dikdörtgen planlı ikinci ön oda ve uzun dromostan meydana gelir. Her ne kadar Kırklareli C tümülüs mezarındaki gibi, esas mezar odası haricinde birkaç mekan içeren bir mezar yapısı söz konusuysa da, genel plan, ön odalardan birinin yuvarlak planlı olması ve dolayısıyla bindirme kubbe ile örtülmesi, esas mezar odasının ana kayaya oyulması ve üzerindeki çatının beşik çatı biçiminde olması gibi özellikleri ile Kırklareli C tümülüs mezarından tamamen farklıdır.¹⁸⁹ Orta Thrakia'daki Maltepe tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Svilengrad'ın batısında, Mezek yakınlarında), yuvarlak planlı mezar odası, dörtgen planlı iki ön oda ve uzun dromos plan bakımından Kırklareli C tümülüs mezarı ile örtüşür. Ancak mezar

¹⁸⁶ Bkz. dpn.65.

¹⁸⁷ MÖ 3.yy'ın üçüncü çeyreği: Tsanova-Getov, "Le tombeau thrace près de Magliz", s. 29; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 291-293, 295, şek.12.9.

¹⁸⁸ MÖ 6.-5.yy: Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 38-39, res.12, 12a; Iliev, "The Monumental tombs in Rhodope Mountains", s. 132-133, res.1; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 293-294, şek.12.10. MÖ 5.yy'ın ilk yarısı: Venedikov-Gerassimov, **Thrakische Kunst**, s. 66.

¹⁸⁹ MÖ 3.yy başı: Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 68-80; G. Kitov, "The Newly Discovered Tomb of the Thracian Ruler Seuthes III", **Archaeologia Bulgarica** 9.2, 2005d, s. 39 vd.

odasının yuvarlak planlı ve bindirme kubbe ile örtülü olması farklılık yaratır. Ayrıca Maltepe tümülüs mezarında mekanlar, aralarındaki kapı aralıkları ile kesin bir biçimde ayrılmıştır. Halbuki Kırklareli C tümülüs mezarında bütün mekanlar iç içedir.¹⁹⁰ Orta Thrakia'daki Kaloyanovo tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Sliven yakınlarında) ortaya çıkarılan mezar yapısı, mezar odası, iki ön oda ve kısa dromosu ile genel plan bakımından Kırklareli C tümülüs mezarını anımsatsa da, mezar odasının dikdörtgen planlı olması, giriş kısmındaki mekanların araştırmacılar tarafından T biçimli bir avluya benzetilmesi, mezar yapısını meydana getiren duvarların iç yüzünde düzgün kesme taş bloklar, dış yüzünde ise moloz taş kullanılmış olması bakımından ondan ayrılmaktadır.¹⁹¹ Batı Thrakia'da, Stavroupolis Ksanthi mezarı (günümüzde Yunanistan, Kavala'nın kuzeydoğusunda) kare planlı mezar odası (ca.3 x 3 m), dikdörtgen planlı ön oda ve dromos ile Kırklareli C tümülüs mezarına yaklaşmaktadır, ancak ikinci bir ön odaya sahip değildir.¹⁹²

Thrakia'nın komşusu Makedonia'da ise plan bakımından benzer örnekler ön plana çıkmaktadır. Makedonia'nın doğusundaki Amphipolis I mezarı, özellikle 3,03 x 3,03 m ölçülerindeki mezar odası, kare planlı ön oda ve dromos ile Kırklareli C tümülüs mezarına benzerlik gösterir. Ancak Orta Thrakia'daki mezarlarda olduğu gibi iki yerine bir ön odaya sahiptir.¹⁹³ Makedonia'nın güneyindeki Pydna mezarında (günümüzde Yunanistan, Selanik'in güneyinde) ortaya çıkarılan mezar yapısı, mezar odası, iki adet dikdörtgen planlı ön oda ve dromosu ile Kırklareli C tümülüs mezarına yakın bir örnek oluşturur. Fakat mezar odasının dikdörtgen planlı ve birinci ön odanın, ikinci ön oda ve mezar odasına göre biraz daha geniş olması farklılık yaratır.¹⁹⁴

¹⁹⁰ Filow, Maltepe tümülüs mezarını MÖ 4.yy'ın ilk yarısına, ikincil definlere ait buluntuları MÖ 4.yy'ın son üçlüğüne tarihlemiştir, bkz. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", s. 302; Hodinott, **The Thracians**, s. 119-120. Krş. Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 283.

¹⁹¹ MÖ 4.yy'ın ikinci çeyreği: Čičikova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo", s. 45-48, res.3-5; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 293-294, şek.12.14a.

¹⁹² MÖ 2.yy'ın ilk yarısı: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 176; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 227-231.

¹⁹³ Erken Hellenistik Dönem: a.e. s. 92-95, no.3.

¹⁹⁴ MÖ geç 3.yy-erken 2.yy: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", lev.B; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 217-225.

Kırklareli C tümülüsü altındaki mezarın değerlendirilmesinde ele alınması gereken mezar kesiti konusunda, raporların¹⁹⁵ kesiti gösteren çizim kapsamamasının yanı sıra, mezar yapısını meydana getiren mekanların seviyeleri hakkında bilgi verilmemesi sorun yaratmaktadır. Bu bağlamda Mansel tarafından gerçekleştirilen kazı sırasında çekilen fotoğraflar ipucu verir (Res.32, 40, 41). Esas mezar odasının ve ikinci ön odanın üzerlerinin beşik tonoz ile örtülü olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ikinci odanın üzerinin beşik tonoz olup olmadığı tam anlamıyla kesin değildir. Plan benzerliği dolayısıyla yukarıda gösterilen örnekler arasında Stavroupolis Ksanthi tümülüsü,¹⁹⁶ Pydna tümülüsü¹⁹⁷ mezar odasının örtü sisteminde beşik tonoz kullanılmış olması ile Kırklareli C tümülüs mezarına benzer.

Tarihleme konusuna analogiler ışık tutar. Genel plan bakımından mezar yapısına en çok benzeyen örnekler MÖ 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenen Stavroupolis Ksanthi mezarı ile MÖ geç 3.yy-erken 2.yy'a tarihlenen Pydna mezarıdır. Öte yandan yaklaşık 3 x 3 m ölçülerindeki kare planlı mezar odası, Kırklareli A tümülüs mezarında olduğu gibi, Kırklareli C tümülüs mezarını Makedon mezarlarına yaklaştırır. Mezar odasının üzerindeki beşik tonoz örtü, Makedon etkisini gösteren önemli bir özelliktir.¹⁹⁸ Mansel'in, mezar odasının duvarlarında mavi ve kırmızı fresk kalıntılarına rastlandığını belirtmiş olması, söz konusu mezarı Makedon mezarlarına yaklaştıran bir diğer ögedir.¹⁹⁹ Kırklareli C tümülüs mezarının tarihlenmesinde, yaklaşık 1 km güneybatısında konumlanan Kırklareli A tümülüs mezarı da önemli bir rol oynamaktadır. Bu tez kapsamında MÖ 4.yy sonu-3.yy'a tarihlenmiş olan söz konusu mezar, çatı örtüsü bakımından Makedon mezarlarına ve dolayısıyla Kırklareli C tümülüs mezarına da benzemektedir. İki mezar arasında benzer olan öğelerden biri

¹⁹⁵ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31.

¹⁹⁶ MÖ 2.yy'ın ilk yarısı: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 176; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 227-231.

¹⁹⁷ MÖ geç 3.yy-erken 2.yy: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", lev.B; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 217-225.

¹⁹⁸ İkinci ön oda da muhtemelen beşik tonozla örtülüdür. Ancak birinci ön oda ve dromosun örtüsü hakkında yeterli kanıt bulunmamaktadır.

¹⁹⁹ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461. Ancak incelenen mezardaki duvar resmi kalıntılarının rengi dışında herhangi bir bilgi bulunmadığı için ayrıntılı bir analogi yapılamayacaktır. Makedon mezarlarında boya kullanımı ile ilgili olarak bkz. Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 38-50; S.G. Miller, "Macedonian Tombs: Their Architecture and Architectural Decoration", **Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times**, ed. B. Barr-Sharrar-E. N. Borza, Washington, National Gallery Art, 1982, s. 164-167; Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 12, 93-97.

de kare planlı mezar odasının yaklaşık 3 x 3 m ölçülerine sahip olmasıdır ki, bu da Makedon mezarlarında sıklıkla görülen özelliklerden biridir.²⁰⁰ Ancak Kırklareli A tümülüs mezarı, genel planı itibariyle daha basit bir örneği temsil eder ve her iki mezar yapısının planları karşılaştırıldığında (Res. 3 ve Res.31) Kırklareli C tümülüs mezarının, Kırklareli A tümülüs mezarına göre plan bakımından daha gelişkin bir yapı olduğu söylenebilir.²⁰¹ Yukarıdaki veriler ışığında Kırklareli C tümülüsü altındaki mezar yapısını, MÖ 3.yy'ın ikinci yarısından ileriye doğru tarihlemek mümkündür.

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Mezar odasının (üçüncü oda) içinde bir yatak ya da klineye ait olabilecek bir taş levha bulunmuştur. Mansel söz konusu taş levhanın ayaklarının palmetlerle süslü olduğunu belirtmiş, ancak süslemenin niteliği hakkında bir görüş bildirmemiştir.²⁰² Söz konusu taş levhaya ait herhangi bir iz günümüze ulaşmadığı gibi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde de böyle bir esere rastlanmamıştır, arşiv fotoğrafları içinde de böyle bir belge bulunamamıştır. Mezar daha önceden soyulmuş olduğu için mezar envanterine ilişkin hiçbir bilgi yoktur.

4) Değerlendirme

Yukarıda Kırklareli C tümülüs mezarının, Thrakia bölgesi ve komşu Makedonia bölgesindeki mezar yapılarıyla kıyaslanması sonucunda MÖ 3.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmesi önerilmiştir. MÖ 280-277 yılları arasındaki Kelt istilalarının Thrakia'daki politik dengeleri değiştirdiğine, bu istilaları takip eden dönemde Thrakia'da bir Kelt krallığı kurulduğuna ve bu krallığın egemenliğine MÖ 3.yy'ın son çeyreğinde Thraklar tarafından son verildiğine Kırklareli A ile ilgili olarak daha önce değinilmiştir.²⁰³ Söz konusu tarihi bilgilerden yola çıkarak, Kırklareli A tümülüs mezarının tarihine ilişkin önerilen varsayım,²⁰⁴ Kırklareli C

²⁰⁰ Bkz. s. 17-18.

²⁰¹ İnci Delemen, "Tumulus Excavations in Thrace", **Istanbul University's Contributions to Archaeology in Turkey (1932-2000)**, ed. O. Belli, İstanbul, 2001, 204.

²⁰² Mansel, "Vize hafriyatı", s. 462; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31.

²⁰³ Bkz. s. 23-24.

²⁰⁴ Bkz. s. 24.

tümülüs mezarına uyarlanabilir. Bu doğrultuda, mezar yapısının tarihlenmesi MÖ 3.yy'ın son çeyreğine sınırlanabilir (Tab.11).

Defin konusunda ise çeşitli sorunlar vardır. Mansel tarafından mezar odası içinde tespit edilen klineye ait parçalar ölünün bir kline üzerine yerleştirildiğini gösterir. Ancak definin inhumasyon mu kremasyon mu olduğuna dair ipucu vermez. Mezar yapısının ikinci ve üçüncü odalarında yer alan taş sekiler ikincil definlere işaret edebileceği gibi esas mezar odasında definden sonra gerçekleştirilen cenaze geleneklerine yönelik olası sunularla da ilişkilendirilebilir. Mezar soyulduğundan defin, mezar envanterini meydana getiren eşyalar ve definle ilgili gerçekleştirilen ritüelleri aydınlatabilecek ipuçları tamamen kaybolmuştur. Dolayısıyla söz konusu öğelerin anlamı kesin olarak yorumlanamayacaktır.

Kırklareli C tümülüs mezarında yatan kişinin kimliği ile ilgili olarak, Kırklareli A tümülüs mezarına dair değerlendirmelerde belirtilenler tekrarlanabilir. Ancak Kırklareli C tümülüs mezarında genel plan ve beşik tonoz çatı örtüsü, Kırklareli A'ya kıyasla Makedon etkileri daha belirgindir. Yine de yapı, tipik Makedon mezarlarında görülen anıtsal cephe mimarisine sahip değildir. Bu durumda, Kırklareli A tümülüs mezarında tespit edilen melez yapı niteliği, Kırklareli C tümülüs mezarında tam olarak ayırt edilememekte ve Archibald tarafından her iki mezarda Makedon asıllı kişilerin gömülmüş olduğu önerisi kesin bir biçimde kanıtlanamamaktadır.

D- Eriklice Tümülüsü

1) Konum ve Yığılma Tepe

Khristodoulou, 1881 tarihli yayınında²⁰⁵, Eriklice tümülüsünün, Kırklareli'nin "bir çeyrek"²⁰⁶ batısında, o zamanlar ismi Iraklitsa olan Eriklice Köyü'nden yarım saatlik bir mesafede; 1897 tarihli yayında ise Kırklareli'nin yarım saat kadar kuzeybatısında, yüksek bir konumda, "ziyaretçiye güzel bir manzara arz eden bir

²⁰⁵ Khristodoulou, *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ελαρχίας Σαράντα Εχχλησίων*, s. 26.

²⁰⁶ Muhtemelen on beş dakika anlamında.

yerde" olduğunu belirtir.²⁰⁷ Tümülüsün altında ortaya çıkarılan mezar yapısını yerinde inceleyen Hasluck 1910-1911 tarihli yayında mezar tepesinin Kırklareli'nin batısında, hafif bir yükselti üzerinde konumlandığını yazmıştır (Res.42, 44).²⁰⁸ 1912'de yöreyi ziyaret eden Filow'dan²⁰⁹ (Res.43) sonra Mansel 1943 tarihli yayınında,²¹⁰ Yıldırım ise 2008'teki yayınında²¹¹ mezar yapısına ait herhangi bir izin artık mevcut olmadığını belirtir. Bu tez kapsamında Kırklareli il merkezinin kuzeybatısında, Eriklice Köyü'nün doğusunda yapılan araştırmalarda yüksekçe bir tepe tespit edilmiştir. Söz konusu tepeye, Kırklareli il merkezindeki Bademlik Mahallesi'nden batıya giden Drama Caddesi yoluyla ulaşmak mümkündür. Bu yol, Kırklareli E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na kadar gitmektedir. Toprak yolda yaklaşık 600 m kuzeybatıya gittikten sonra tepeye ulaşılır. Tepenin yüksek konumu ve arazinin taşlı toprak şeklinde olması Khristodoulou'nun Eriklice tümülüsü ile ilgili anlatımıyla örtüşür.²¹² Öte yandan, söz konusu tepe üzerinde genel planı arazi üzerinde tam olarak belirlenemeyen bir yapı yer almaktadır. Yapının batı kısmındaki yüksek tonozlu mekanlar, kuzeybatısında ana kayaya oyulmak suretiyle açılmış siperlikler (Res.45), batısında ince uzun planlı talim yerleri (Res.46) ve tepenin yaklaşık 500 m güneybatısında yer alan iki tabya, bu yapının ve çevresinin geçtiğimiz yüzyılda askeri amaçla kullanılmış olduğunu göstermektedir.²¹³ Yukarıdaki veriler ışığında Eriklice tümülüsünün söz konusu tepe üzerinde konumlanmış olabileceği ileri sürülebilir.

Her ne kadar yığma tepe günümüze ulaşamamışsa da, Khristodoulou'nun aktardığı bilgiler ışığında, bu tez kapsamında yapılan araştırmaların işaret ettiği tespitler kabul edilecek olursa, tümülüsün çevreden kolaylıkla görülebilecek,

²⁰⁷ Khristodoulou, 'Η Θράκη και αι Σαράντα 'Εγχλησίαί, s. 268; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 4.

²⁰⁸ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 77.

²⁰⁹ Filow, 1937b, 92 vd., res.104.

²¹⁰ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 5.

²¹¹ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 110.

²¹² Khristodoulou, 'Η Θράκη και αι Σαράντα 'Εγχλησίαί, s. 268.

²¹³ Prof. Dr. Engin Akyürek, yapının belki Geç Osmanlı Dönemi'nden fakat daha büyük olasılıkla 20.yy'ın ilk yarısından kalma olabileceğini belirtmiştir. Yapının kesin tarihlenmesi ancak daha ayrıntılı bir çalışma ile sağlanabilir.

yüksekçe bir tepe üzerinde konumlandığı düşünülebilir.²¹⁴ Mezar yapısının tümülüs altındaki konumu hakkında ilgili yayınlarda bilgi verilmemiştir.²¹⁵

Khristodoulou, yakındaki bir kalenin inşaatında kullanılmak için 1891 yılının Ekim ayında²¹⁶ kazılan tümülüsün taş ve topraktan yığılmış bir tepe olduğunu belirtir.²¹⁷ Mezar yapısının kazısı sırasında çevresindeki toprak bütünüyle alınmıştır. Ancak yığma tepenin boyutları ve kullanılan "taş ve toprak" ile ilgili herhangi bir belgeleme yapılmamıştır.²¹⁸ Mansel 1943 tarihli yayınında bu mezar yapısından geriye hiçbir şeyin kalmadığını belirtmiş,²¹⁹ Yıldırım 2008 tarihli doktora tezinde bunu doğrulamıştır.²²⁰

2) Mezar Yapısı

a) Tanım

Khristodoulou tarafından tümülüsün ortasında bulunduğu belirtilen mezar yapısı, mimari özellikleri, plan ve kesit çizimleri ile birlikte ilk defa Hasluck tarafından ayrıntılı bir biçimde yayınlanmıştır.²²¹ Mezar yapısı fasad, kısa bir dromos ve bir tek odadan meydana gelir (Res.47-49).²²² Mezar yapısı yerel kireçtaşı bloklarından harçsız olarak inşa edilmiştir. Hasluck mezar yapısının alt sıralarını

²¹⁴ Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 17; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 120, Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 48; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 16.

²¹⁵ Krş. Nikola Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", **Acta Musei Varnaensis VIII-1, Terra Antiqua Balcanica et Mediterranea, Miscellanea in Honour of Alexander Minchev**, International Conference Varna, February 23th, 2007, 2007a, s. 67.

²¹⁶ İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Eriklice tümülüsüne ait eserlerin envanter fişlerinde müzeye giriş tarihleri için 2 Mayıs 1892 yazılmıştır ki, bu da, Khristodoulou'nun verdiği bilgilerle örtüşür.

²¹⁷ Khristodoulou, **Ἡ Θράκη καὶ αἱ Σαράντα Ἐχχλησίαι**, s. 268.

²¹⁸ Thrakia'da taş ve topraktan inşa edilen tümülüsler için bkz. I. Lazarenko, E. Mircheva, P. Georgiev, "A Tumulus-Grave of Hellenistic Period near the Village of Bozhurets, Region of Kavarna", **Proceedings of Rousse Regional Museum of History, the World of the Getae**, 2008, s. 148: Bulgaristan, Kavarna Bölgesi, Bozhurets Köyü'ndeki MÖ 3.yy'a ait tümülüs.

²¹⁹ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 5.

²²⁰ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 110.

²²¹ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 78 vd.

²²² a.e. s. 76 vd.; Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 17, res.9-11; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 5; Filow, 1937b, 93-95, res.104,107; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 4; Hatlas, "Konstruktionsreiche Grabanlagen der thrakischen Aristokraite (5-3. Jh. v. Chr.)", s. 488; Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 67-69.

meydana getiren blokların yaklaşık 0,62 m uzunluğunda olduğunu belirtmektedir.²²³ Aşağıda bahsedilecek istisna dışında taş blokların iç yüzleri düzeltilmiş, dış yüzleri ise kaba olarak bırakılmıştır.

Dromosun dışa açılan kapı açıklığı, batı-güneybatı ve doğu-kuzeydoğu yönünde uzatılarak bir fasad meydana getirilmiştir.²²⁴ Fasadı meydana getiren güneybatıdaki duvar yaklaşık 1,35 m, kuzeydoğudaki duvar yaklaşık 1,5 m uzunluğundadır. Hasluck'ın verdiği çizim ve fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla fasad blokları, kapı aralığının her iki yanında beş sıra halinde yükselir ve kapı aralığının üstündeki lento ve onun üstündeki tek bir büyük blok ile yaklaşık 2,6 m yüksekliğe ulaşır. Bu şekilde meydana getirilmiş cephe, 1,15 m genişliğinde kapı aralığı ile yaklaşık 4,15 m uzunluğundadır.²²⁵ Cephede kullanılan blokların yüksekliği 30 cm ile 40 cm arasında değişir. Hasluck'ın verdiği cephe çiziminde (Res.49), kapı aralığının her iki yanındaki taş bloklardan bazılarının, özellikle alttan ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sıradaki blokların birbiriyle simetrik olacak şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Söz konusu duvarlarda kullanılan taş blokların dış yüzleri düzeltilerek bir cephe oluşturulmuş²²⁶ ve bu şekilde mezarın girişine anıtsal bir görünüm verilmek istenmiştir.²²⁷

Dromosa güney-güneydoğudaki kapı aralığından girilir. Yüksekliği 1,82 m, alt genişliği 1,15 m, üst genişliği 1,11 m olan kapı aralığı, söveleri içeriye doğru hafif meyilli kapıları andırır.²²⁸ Fakat Eriklice örneğinde, kapı aralığının üzerindeki lento dışında, kenarları sınırlayan söveler bulunmamaktadır. Bu haliyle Stoyanova'nın, Thrakia mezar mimarisinde örneklenen Dor düzenindeki kapılarla ilgili tipolojisinde Varyasyon C altında tanımladığı kapılara yaklaşıp.²²⁹ Öte yandan, Eriklice örneğinde,

²²³ Sadece birinin uzunluğu 1,66 m olarak ölçülmüştür; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 78.

²²⁴ Hasluck mezar yapısı girişinin yönelimi ile ilgili ayrıntılı bilgi vermiştir: "... The simple lintel doorway with slightly convergent jambs faces ten degrees east of south.", bkz. a.e. s. 78. Ayrıca bkz. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 68.

²²⁵ Krş. a.e. s. 68.

²²⁶ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 78; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 4.

²²⁷ Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 156. Benzer uygulama için bkz. "Karakoç Tümülüsü".

²²⁸ Benzer biçimli kapılar için Bkz. dpn.51.

²²⁹ Stoyanova, "The Greek Door in the Tomb Architecture of Macedonia, Thrace and Asia Minor", s. 539-540. Eriklice kapısı için, Stoyanova tarafından verilen listedeki Varyasyon C'nin alt varyasyonu

kapı aralığının üzerindeki lentonun dış yüzünde bir silme bulunmaktadır. Hasluck'ın çizimlerinden anlaşıldığı kadarıyla (Res.49) silmenin, altta içbükey, üstte düz bant şeklinde olduğu görülmektedir.²³⁰

Dromos, mezar yapısının tam ekseninde bulunmamaktadır. Hasluck, dromosun batı-güneybatısındaki duvarın, yuvarlak planlı mezar odasının merkezi ile aynı doğrultuda olduğunu tespit etmiştir (Res.47).²³¹ Dromosun bu özelliğine dikkati çeken ve dolayısıyla dromosu oluşturan iki duvarın uzunluklarının birbirinden farklı olduğunu ortaya koyan Mansel, Hasluck'ın mezar yapısı ile ilgili yaptığı çizimlere dayanarak, dromosun 1,06 m uzunluğunda olduğunu belirtir.²³² Ancak söz konusu plan dikkatlice incelendiğinde dromosu oluşturan kısa duvarın (batı-güneybatıdaki) yaklaşık 1,9 m, uzun duvarın (doğu-kuzeydoğudaki) ise yaklaşık 2,4 m olduğu görülecektir. Dromosun üzeri taş levhalarla kapatılmıştır.²³³ Theodossiev, dromos duvarlarının düşey bir biçimde yükseldiğini belirtmiştir.²³⁴ Oysa dromos duvarını meydana getiren bloklar (Res.44) ile mezar yapısı cephesini meydana getiren ve dik olarak yükseldiği kesin olan bloklar (Res.43) karşılaştırıldığında, dromos duvarlarının düşey değil, mezar odasındaki gibi bindirme tekniğinde inşa edilmiş olabileceği ortaya çıkmaktadır. Ancak mezar odasındaki gibi ilk üç blok sırasının düşey olup olmadığı kesin biçimde anlaşılamamaktadır. Hasluck'ın raporunda, dromos tabanı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Öte yandan, Hasluck dromosun batı-güneybatısındaki duvar üzerinde birtakım insan figürleri ile "Θ" harfi gördüğünü belirtmiştir.²³⁵

Dromostan doğruca 3,92 m çapındaki yuvarlak planlı mezar odasına geçilir. Mezar odasında alttan itibaren ilk üç blok sırası tam düşeydir. Bundan sonraki on sıra ise birbirinin üzerinden taşarak yukarıya doğru daralan 3,45 m yüksekliğinde bir sahte kubbe meydana getirir. Hasluck tarafından çizilen mezar odası kesitine

olabileceği ileri sürülmüştür; bkz. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 68.

²³⁰ Krş. a.e. s. 68.

²³¹ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 78.

²³² Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 4.

²³³ Hasluck, 19010-1911, 78; Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 154.

²³⁴ Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 69.

²³⁵ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 78, dpn.1. Theodossiev söz konusu figürlerin ve "Θ" harfinin orijinal olup olmadığı konusunda kuşkuludur, bkz. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 69.

bakıldığında, söz konusu sıraları meydana getiren blokların, mezar odasına bakan iç yüzlerinin alt bölümlerinin, içbükey biçimde oyulduğu görülmektedir. Böylece bindirme tekniğindeki kubbe içeride kademeli bir görünüme kavuşmuştur.²³⁶ Kubbenin tepe noktasında kalan boşluk 1,04 m uzunluğunda, 1,0 m genişliğinde ve 0,22 m kalınlığında büyük ve yassı bir taş blok ile örtülmüştür. Hasluck bu bloğun iç yüzünde alçak kabartma biçiminde bir rozet gördüğünü belirtmiştir.²³⁷

b) Analoji ve tarihleme

Eriklice tümülüsü altındaki mezar yapısı, yöresel kireçtaşından kesme taş bloklar ile harçsız olarak inşa edilmiştir. Bu özelliğe Thrakia'da bindirme kubbe tekniğinin uygulandığı birçok mezarda rastlamak mümkündür.²³⁸

Eriklice tümülüsü altındaki mezar yapısı, girişinin yaklaşık güneydoğuya yönelik olması bakımından, Thrakia'daki bazı mezarlarla benzerlik gösterir.²³⁹

Eriklice tümülüs mezarının, basit bir fasad, kısa dromos ve yuvarlak bir mezar odasından meydana gelen plan tipine, Thrakia'daki tümülüs altı mezar yapılarında rastlanmaktadır.

²³⁶ Bu özelliğiyle kubbesinin içi düz olan Kırklareli B, Mezek, Maltepe ve Kurtkale tümülüs mezarlarından ayrılır. Kurtkale tümülüs mezarındaki mezar odası kaidesinde görülen silmelerle mukayese yapan Mansel, Eriklice mezar odasını örten bindirme kubbenin iç yüzündeki düzenlemenin bir nevi süs motifi olarak kullanıldığını belirtmektedir, bkz. Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 7. Mansel, kubbe iç yüzündeki bu tarz görünüm için "silmeli kademeli" terimini kullanmıştır, bkz. Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo.

²³⁷ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 79.

²³⁸ Bu tezde "Kırklareli B tümülüsü", "Karakoç tümülüsü". Yankovo tümülüsü için bkz. Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo; Rozovets (Rahmanlı) tümülüsü için bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 158, Thedossiev, 2005, 678; Dolno Levski tümülüsü için bkz. Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 21; Malko Belovo tümülüsü için bkz. Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 24, res.2e, Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 285; Mezek Maltepe tümülüsü için bkz. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", s. 300 vd., Filow, 1937b, 107-110; Kurtkale tümülüsü için bkz. Filow, 1937b, 79 vd. Bindirme kubbe tekniği uygulanan mezarların dışındaki örnekler: Bu tezde "Kırklareli A tümülüsü", "Kırklareli C tümülüsü" ve "Vize A tümülüsü". Naip tümülüsü için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22; Thrakia'daki beşik tonozlu mezarlar için bkz. Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 577; Makedon mezarları için bkz. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 6-7.

²³⁹ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 11, 16-17 ve İnci Delemen, "An Unplundered Chamber Tomb on Ganos Mountain in Southeastern Thrace", **AJA** 110, 2006, s. 252-253 (Naip tümülüsü); Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 291 (Malko Turnovo tümülüsü); Fol v.d. **The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari**, s. 37 (Sveshtari tümülüsü); Čičkova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo", s. 45-48, res.3-5 (Kaloyanovo tümülüsü); **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 22-23 (Golyama Arsenelka tümülüsü); a.e. s. 42-43 (Kesteleva tümülüsü); a.e. s. 44-46 (Racheva tümülüsü).

Güneybatı Thrakia yakınlarındaki Ravnogor'da (günümüzde Bulgaristan, Pazarcık'ın güneyinde) Tümülüs 1 altındaki mezar yapısı, dromos ve yuvarlak planlı mezar odası ile incelenen yapıyı anımsatır, ancak fasadının olmaması, duvar kalınlığının dromosta 1,2-1,3 m, mezar odasında 2,0 m'yi bulması, dış yüzü taş levhalardan örülü duvarların iç kısımlarında moloz taş kullanılmış olması farklılık yaratır.²⁴⁰ Orta Thrakia'daki Madjarovska tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Kurdjali, Madjarovo'nun güneyinde) ortaya çıkarılan mezar yapısı da, dromosu ve yuvarlak planlı mezar odası ile Eriklice tümülüsüne yaklaşıyor. Ancak 3,0 m uzunluğundaki dromosu ve pseudo-isodomos tekniğindeki duvar örgüsü ile ondan farklıdır.²⁴¹

Orta Thrakia'da Kesteleva tümülüs mezarı (günümüzde Bulgaristan, Stara Zagora'nın kuzeybatısında, Maglizh yakınlarında), fasad, dromos ve bindirme kubbe örtülü yuvarlak planlı mezar odası ile Eriklice tümülüs mezarına benzerlik göstermektedir. Fakat dromosun uzun olması, duvarların iç kısmında tuğla kullanılması gibi özellikler nedeniyle ondan ayrılır.²⁴² Orta Thrakia'da Racheva tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Kazanlak'ın kuzeyinde) ortaya çıkarılan mezar yapısı, Kesteleva tümülüs mezarındaki gibi fasad, dromos ve üzeri bindirme kubbe ile örtülü yuvarlak planlı mezar odasından meydana gelir. Dromosun uzun olması ve duvarların iç kısmında tuğla kullanılmış olması gibi nedenlerle Eriklice mezarından farklıdır.²⁴³

Güneydoğu Thrakia'da Propada tümülüsündeki (günümüzde Bulgaristan, Burgaz bölgesinin güneydoğusunda, Malko Turnovo'nun yaklaşık 3 km kuzeydoğusunda) mezar yapısı, kısa bir dromos ve üzeri sahte kubbe ile örtülü yuvarlak planlı mezar odası (2,04 m çapında, yaklaşık 2 m yüksekliğinde) ile Eriklice mezarına benzer. Delev'e göre, dromos girişinde üzerinde kalkan ve mızrak

²⁴⁰ Aynı yerde bulunan Ravnogor tümülüs IX'daki 2 numaralı mezar da benzer özelliklere sahiptir. Her iki mezar da MÖ 4.yy sonu 3.yy başı: Kitov 1988, 4, 24-30, Kitov, "Les sépulcres à coupoles près de Ravnogor dans les Rhodopes", s. 28 vd., Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285-286.

²⁴¹ MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: a.e. s. 288.

²⁴² MÖ 4.yy'ın ilk çeyreği (mimariye göre): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 42-43; MÖ 4.yy ortası: Dimitrova, "Kesteleva Tumulus near Maglizh", s. 262-263.

²⁴³ MÖ 4.yy ortasından sonra: G. Kitov, D. Dimitrova, "New Royal Graves in the Valley of the Thracian Kings", **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est 21**, Burgas, 2004-2005, s. 27; Dimitrova, "Problemi na Trakiskata Arkhitektura v Dolinata na Vladetelite", s. 119, res.9.

kabartması bulunan bir alınlık mevcuttur.²⁴⁴ Mezar yapısının girişinin vurgulanmış olması Eriklice mezarını çağrıştırır. Bir diğer benzer özellik mezar yapısı girişinin güneydoğuya dönük olmasıdır. Eriklice mezarından başlıca farkı mezar yapısında mermer kullanılmış olmasıdır. Daha önceden soyulmuş olan mezar odasının içinde en az yedi kişiye ait kemik kalıntıları ve MS geç 2.yy ya da erken 3.yy'a ait eserler bulunmuştur. Öte yandan Delev, mezarın aile mezarı olarak uzun bir süre kullanılmış olabileceğini de belirtmiştir.²⁴⁵ Güneydoğu Thrakia'da (günümüzde Bulgaristan, Burgaz bölgesinin güneydoğusunda, Malko Turnovo'nun yaklaşık 4 km güneybatısında) Mishkova Niva tümülüsündeki mezar yapısı, dromos ve üzeri bindirme kubbeyle örtülü yuvarlak planlı mezar odası (2,7 m çapında) ile Eriklice mezarına benzer. Propada tümülüs mezarında olduğu gibi dromos girişinde üzerinde kalkan ve mızrak kabartmaları bulunan mermer bir alınlık yer alır. Dromosun uzun olması (5,3 m uzunluğunda, 1,5 m genişliğinde ve 2,3 m yüksekliğinde), dromosun ortasına yakın bir yerde ilave bir yan oda içermesi, mezar yapısının güneybatıya bakması ve tümülüsün etrafını çevreleyen büyük bir duvara (23 m çapında ve 1,8 m yüksekliğinde - krepis) sahip olması göze çarpan farklılıklardır.²⁴⁶

Eriklice tümülüs mezarına plan bakımından en çok benzeyen mezar yapısı ise, yaklaşık 5 km kuzeydeki Karakoç tümülüs mezarıdır (Res.63). Fasad, kısa dromos ve üzeri bindirme kubbe ile örtülü yuvarlak planlı mezar odasından meydana gelen Karakoç tümülüs mezarı, fasadın önüne eklenmiş olan büyük taş parçaları ile bir tür ön avluya sahip olması bakımından Eriklice mezarından ayrılır.

Eriklice tümülüsü altındaki mezarın boyuna kesitinde, ön oda ile mezar odası arasında herhangi bir seviye farkı bulunmamaktadır. Bu özellik daha önce de belirtildiği gibi genel olarak Thrakia'daki tümülüs altı mezar yapılarında sıklıkla görülmektedir.²⁴⁷

Plan benzerliği dolayısıyla yukarıda bahsi geçen örnekler arasında kesitte de örtüşme gösteren iki önemli örnek, güneydoğu Thrakia'da Propada tümülüsü ve

²⁴⁴ Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 89-95.

²⁴⁵ P. Delev, "Two Tholos Tombs at Malko Tirnovo", **Tracia 2, Deuxieme Symposium International, Sozopol, 4-7 Octobre 1982**, Jambol, 1985, s. 74-76; Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 89-95.

²⁴⁶ Delev, "Two Tholos Tombs at Malko Tirnovo", s. 76-77. Mezar daha önce soyulmuş olduğu için kesin tarihleme yapılamamıştır.

²⁴⁷ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 19.

Karakoç tümülüsünde karşımıza çıkar. Bunlarda da mezar odası bindirme kubbe ile örtülmüştür. Ancak Propada tümülüs mezarında bindirme kubbenin iç yüzü içbükey değil, düzeltilmiştir. Ayrıca bindirme kubbenin üst kısmı konik üçgen biçiminde bitirilmiştir.²⁴⁸ Karakoç tümülüs mezarındaki bindirme kubbe ise Eriklice mezarında olduğu gibi "silmeli kademeli"²⁴⁹ olarak inşa edilmiştir. Benzer özelliğe Thrakia dışında, Bithynia bölgesindeki Kutluca tümülüs mezarında (günümüzde Kocaeli, Gebze İlçesi'nin kuzeydoğusundaki Kutluca Köyü'nde) rastlanmıştır. MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen mezar yapısı, dromosunun uzun olması ve fasadın bulunmaması bakımından Eriklice tümülüs mezarından farklıdır.²⁵⁰

Planı bakımından farklı bir örnek olan ve Troas'ta, Çanakkale, Çan İlçesi'nin kuzeydoğusundaki Altıkulaç Köyü yakınlarında yer alan tümülüs mezar, mezar odasının ölçüleri (yaklaşık 3,71 m çapında ve 3,1 m yüksekliğinde) ve üzerinin bindirme kubbe ile örtülü olması bakımından Eriklice tümülüs mezarına yaklaşıp. Mezar odası duvarını oluşturan blokların alttan ilk dört sırasının (Eriklice mezarında alttan üç blok) dik olarak yükselmesi de benzer bir özelliktir. Soyulmuş olmasına karşın mezar odası içinde bulunan lahdin iki kenarında kabartma olarak gösterilmiş av ve savaş sahneleri üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, MÖ erken 4.yy'a tarihlenebileceği öne sürülmüştür.²⁵¹

Eriklice mezar yapısı girişi, kapı açıklığının kenarlarını meydana getiren blokların dış yüzlerinin düzeltilmesi ve kapı açıklığının üstünde yer alan lento üzerindeki basit silme ile vurgulanmıştır. Bu iki özellik dışında kapı açıklığını ve dolayısıyla girişi vurgulayan başka bir unsur bulunmamaktadır. Söz gelimi söveler, eşik taşı ya da Thrakia'daki bazı mezar yapılarında rastlanan ve Yunan mimarisine öykünen Dor ve İon düzenlerine ait öğeler eksiktir. Thrakia'daki diğer mezar yapısı

²⁴⁸ Delev, "Two Tholos Tombs at Malko Tirnovo", s. 74-76; Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 89-95.

²⁴⁹ Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 153, 159'daki tablo.

²⁵⁰ Mansel, "1968 Kutluca Kazısına Dair Öneri", s. 105 vd.; Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 143 vd.

²⁵¹ Nurten Sevinç, Reyhan Körpe, Musa Tombul, Charles B. Rose, Donna Strahan, Henrike Kiesewetter, John Wallrodt, "A New Painted Graeco-Persian Sarcophagus from Çan", **Studia Troica** **11**, 2001, s. 400.

girişleri ile kıyaslandığında²⁵², Eriklice örneğinde oldukça sade ve basit bir düzenleme yapıldığı görülecektir.

İncelenen mezar yapısının plan ve kesit açısından benzerleri genel olarak MÖ 4.yy'da yoğunlaşır. Bunlar arasında Eriklice tümülüsünün çok yakınında yer alan ve MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen Karakoç tümülüsü altındaki mezar yapısı,²⁵³ plan ve kesit bakımından Eriklice tümülüs mezarına en çok benzeyen örnektir. Ancak, Eriklice mezarında, mezar odası ile dromosun aynı eksende olmaması ve bunun sonucunda dromosu meydana getiren duvarların birbirinden farklı uzunluklarda olmaları, plan açısından yapılacak bir değerlendirmede öne çıkan özelliklerdir ki, bu özellikler Karakoç tümülüs mezarında görülmez. Thrakia'da, Eriklice tümülüs mezarına genel plan bakımından benzeyen diğer mezar yapılarında böyle bir özelliğe şimdiye kadar rastlanmamıştır. Plan şeması ve mimari ustalık açısından düşünüldüğünde, mezar odası ile dromosun aynı eksen üzerinde yer almaması, söz konusu mezar yapısını planlayan ve inşa eden usta ya da ustaların, Karakoç tümülüs mezarı ile kıyaslandığında, gerektiğinde yetkin olmadığına kanıt sayılabilir ve dolayısıyla mimari açıdan yapılacak bir kıyaslamada, Eriklice tümülüsü altındaki mezar yapısının, Karakoç tümülüsündeki mezar yapısından biraz daha erken bir tarihte yapılmış olabileceği düşünülebilir. Diğer yandan Eriklice örneğinde, mezar odasının üzerindeki bindirme kubbede kullanılan blokların iç yüzü farklı bir şekilde kesilerek, sahte kubbenin kademeli bir görünüm kazanması sağlanmıştır. Ancak benzer özelliğe Karakoç tümülüs mezarında da rastlanır.²⁵⁴ Eriklice tümülüs

²⁵² Mezek, Kurtkale tümülüsü için bkz. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", res.12; Sveshtari, Ginina tümülüsü için bkz. Fol v.d. **The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari**, res.28; Sveshtari, tümülüs no.13 için bkz. D. Gergova, **Obreyadat na obezsmartyavaneto v Drevna Trakiya / The Rite of Immortalization in Ancient Thrace**, Sofya, Agató, 1996, res.7; Borovo tümülüsü için bkz. D. Stanchev, "Makedonski tip grobnitsa ot Borovo, Russenssko", **Thrace and the Aegean: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology, Thrace and the Aegean**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 2002, s. 615-626, res.4; Golyama Arsenelka tümülüsü için bkz. Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 22-23; Griffon tümülüsü için bkz. a.e. s. 23-24; Shoushmanets tümülüsü için bkz. Stoyanova, "The Greek Door in the Tomb Architecture of Macedonia, Thrace and Asia Minor", lev.Vb, res.9. Thrakia ve Makedonia'daki mezar yapılarının kapılılarıyla ilgili genel olarak bkz. a.e. s. 531-550.

²⁵³ Mezar yapısının tarihi ile ilgili öneri için bkz. s. 82-83, mezarın tarihi için bkz.s. 105 vd.

²⁵⁴ Eriklice tümülüs mezarında bindirme kubbeyi meydana getiren blokların iç yüzündeki işçiliğin Karakoç örneğine göre daha estetik olduğu ile ilgili görüş için bkz. Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 283.

mezar yapısının tarihlenmesi, mezar envanterini oluşturan öğelerin tarihlenmesinden sonra "Değerlendirme" bölümünde yapılacaktır.

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Khristodoulou, Eriklice'deki mezar odası içinde bir taş kline²⁵⁵ üzerinde ölüye ait kül ve kemik kalıntıları ile klinenin altında bir ata²⁵⁶ ait kalıntılara rastlandığını belirtmektedir.²⁵⁷ Hasluck söz konusu klinenin mermer olduğunu ve her iki ucunda başlık bulunduğunu belirtir.²⁵⁸

Khristodoulou, ayrıca mezar eşyaları arasında altın kaplama/bronz miğfer, gümüş ve bronzdan kaplar, demir ve pişmiş topraktan çeşitli eşyalar olduğunu da belirtir.²⁵⁹ Perrot, sarı-kırmızı renkli bir pişmiş toprak kaptan bahsetmişse de²⁶⁰ bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde görmek mümkün olmamıştır. Mezar odası içinde bulunduğu anlaşılan bir gümüş phiale (Er 1), bir gümüş testi (Er 2), bir bronz oinokhoe (Er 3), bir bronz miğfer (Er 4) ve bir gümüş prometopidion (Er 5) aşağıda incelenecektir.

²⁵⁵ Khristodoulou, 'Η Θράκη και αἱ Σαράντα Ἑλλησιαι', s. 269.

²⁵⁶ Mezar odası içinde at defini için bkz. Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 12-14 (Sashova tümülüsü). Dromosta at defini için bkz. Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 288 (Madjarovska tümülüsü); Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 42-43 (Kesteleva tümülüsü). Ön odada at defini için bkz. Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 291, şek.12.7; Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 6-7 (Kazanlak tümülüsü); a.e. s. 14-16 (Slavchova tümülüsü); a.e. s. 17-21 (Ostrousha tümülüsü); a.e. s. 22-23 (Golyama Arsenelka tümülüsü); a.e. s. 26 (Helvetiya tümülüsü); a.e. s. 68-80 (Golyama Kosmatka tümülüsü). Ön avluda at defini için bkz. Čičikova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo", s. 45-48, res.3-5; Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 293-294, şek.12.14a (Kaloyanovo tümülüsü); a.e. s. 294-295, şek.12.14b; G. Atanasov, Y. Torgov, "The Valley of the Kamchiya River in the Smyadovo-Drageovo Region during the Classical and Hellenistic Ages", **The Lower Danube in antiquity (6th century BC-6th century AD). International Archaeological Conference, Bulgaria-Tutrakan, 6.-7.10.2005**, Sofya, Bulgarian Academy of Sciences, National Institute of Archaeology and Museum, 2007, s. 37 (Yankovo tümülüsü II); Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 294-295, şek.12.14c (Yankovo tümülüsü III) Mezar yapısının önünde bir avlu niteliğindeki yerde at defini uygulaması ile ilgili olarak bkz. Tsanova-Getov, "Le tombeau thrace près de Magliz", s. 29; Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 291-293, 295

²⁵⁷ Khristodoulou, 'Η Θράκη και αἱ Σαράντα Ἑλλησιαι', s. 269.

²⁵⁸ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 77.

²⁵⁹ Khristodoulou, 'Η Θράκη και αἱ Σαράντα Ἑλλησιαι', s. 268-269; Perrot, "Note sur une communication de M. Degrand", s. 35-36; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 77, Hasluck ölüye ait kemiklerden bahsederken küllerden söz etmemektedir. Ancak Khristodoulou mezar odasının içinde taş klinenin üzerinde ölüye ait kemik ve kül kalıntıları bulunduğunu özellikle belirtmiştir. Bu durumda mezar sahibinin yakıldıktan sonra külleriyle birlikte kemik kalıntılarının klineye yerleştirilmiş olabileceği ihtimal dahilinde tutulmalıdır; krş. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 69-70. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Eriklice tümülüsü ile ilgili herhangi bir iskelet kalıntısı mevcut değildir.

²⁶⁰ Perrot, "Note sur une communication de M. Degrand", s. 35-36.

Er 1. Phiale (Res.50-51)

İAM env 297

Mezar odası içinden.

Gümüş, 156,64 g

y 6,4 cm, ç 13,0 cm, omphalos ç 3,3 cm

Joubin 1898:34, no.196; Hasluck 1910-11:77, no.195; Onurkan 1988:26-28, no.24, lev.6a-b, şek.2 (MÖ 450 sonrası); Pfrommer 1987:224, no. KaB A106a (MÖ 5.yy); Pfrommer 1993:345 vd., lev.38 (MÖ 5.yy); Theodossiev 2007a:70-71 (MÖ 380-360).

Ağız kenarı hafif dışa çekik. Dip yuvarlatılmış, omuz yuvarlak. Omzun altında kenar yayvan bir eğri biçiminde. Tabanın merkezinde 3,3 cm çapında omphalos.²⁶¹

Ağız kenarında düzgün açılmış bir delik ve altında kazıma tekniğinde “K, O, ..., E, Γ, Γ” harfleri. Onurkan'a göre söz konusu harfler Alexandrovo tümülüsünde bulunan benzer bir phiale üzerindeki "KOTOYΣ ΕΓΓΗΣΤΩΝ" yazıtını tekrarlar.²⁶²

Dip kısmındaki küçük bir noksan dışında tüm. Ağız kenarı hafif eğrilmiş durumda.

Analoji ve tarihleme

Kökeni Assur sanatına dayanan²⁶³ kulpsuz/tutamaksız, yayvan çanak biçimindeki phiale, Akhaimenid İmparatorluğu'nda ve Akhaimenid sanatının

²⁶¹ Omphalosun, phialeyi tutarken ikinci ya da üçüncü parmağın kavraması gibi işlevsel bir görevi olabileceği hakkında bkz. R.F. Hodinott, "The Thracians and their Religion", **The New Thracian Treasure from Rogozen, Bulgaria**, Londra, British Museum Publications, 1986, s. 22.

²⁶² Günümüzde Plovdiv Müzesi'nde, D.E. Strong, **Greek and Roman Gold and Silver Plate**, Londra, Methuen, 1966, lev.16a.

²⁶³ H. Lushey, **Die Phiale**, Bleicherode am Harz, Verlag Carl Nieft, 1939, s. 31-34; Michael Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, Berlin, Gebr. Mann Verlag, 1987, s. 44-45; A.C. Gunter, M.C. Root, "Replicating, Inscribing, Giving: Ernst Herzfeld and Artaxerxes' Silver Phiale in the Freer Gallery of Art", **Ars Orientalis 28**, 75th Anniversary of the Freer Gallery of Art, 1998, s. 23-25. MÖ 7.yy'da Assur İmparatorluğu sınırlarında kalan Luristan'daki (Batı İran) MÖ 8.-7.yy'a tarihlenen bronz örnekler için bkz. G. Körlin, T. Stöllner, **Streifzüge durch Persien 5500 Jahre Geschichte in Ton**, Katalog der Ausstellung in den Kunstsammlungen der Ruhr-Universität Bochum vom 01 Juni bis 31 August 2008, Bochum, 2008, s. 182, no.270-271.

etkilediği Doğu Akdeniz ve Ege coğrafyasında yaygın olarak görülen bir kap türüdür.²⁶⁴

Eriklice phialesine benzeyen bir gümüş phiale, Bulgaristan, Leshnikova tümülüsünden gelir. Form bakımından Eriklice buluntusuna benzemekle birlikte, üzerindeki yaprak bezeme farklılık yaratır. Ancak Eriklice testisine benzer bir kapla beraber bulunmuş olması ve üzerinde bir kişinin (Kitov'a göre bir kralın) ismi yazılı olması bakımından ilgi çekicidir.²⁶⁵ Romanya, Eflak bölgesindeki Deli Orman (Teleorman) civarında bulunan Peredu definesindeki gümüş phiale ölçüleri dolayısıyla Eriklice örneğini anımsatır, fakat gövdeyi çepeçevre saran yaprak bezemeye sahip olması ve omzun Eriklice örneğine göre daha aşağıda yer alması gibi nedenlerden ötürü ondan farklıdır. Ait olduğu define MÖ 4.yy sonu-3.yy başına tarihlenmiştir.²⁶⁶ Bulgaristan, Loveç bölgesinde Vladinja'da bulunan ve MÖ 4.yy'ın ortasına tarihlenen gümüş phiale de üzerindeki bezeme haricinde form bakımından Eriklice phialesi ile benzerlik gösterir.²⁶⁷ Rogozen definesinden (Kuzeybatı Thrakia) bir gümüş phiale form ve ağız kenarındaki yazıttan (KOTYOS EΓ ΓHICTON) ötürü Eriklice örneğine yaklaşıp. Ancak Rogozen buluntusu, Eriklice phialesinden biraz daha alçaktır ve dipten başlayıp yüzeye yayılan yapraklarla bezelidir.²⁶⁸ Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeyinde yer alan Duvanlı yakınlarındaki Muschovitzta tümülüsünde bulunan gümüş phiale, biraz daha ufak boyutlarına karşın yükseklik ve ağız çapı oranları bakımından Eriklice örneğini andırmaktadır. Fakat kap kenarında omzun

²⁶⁴ Strong, **Greek and Roman Gold and Silver Plate**, s. 55; Z.H. Archibald, "Thracian Interpretations of Greek and Oriental Elements in Fourth-Century Metalwork", **The Rogozen Treasure**, Papers from the Anglo-Bulgarian Conference, 12 March 1987, ed. B. F. Cook, Londra, British Museum Publications, 1989, s. 12; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 269-270; Gunter-Root, "Replicating, Inscribing, Giving", s. 23-26; A. Zournatzi, "Inscribed Silver Vessels of the Odryian Kings: Gifts, Tribute, and the Diffusion of the Forms of 'Achaemenid' Metalware in Thrace", **AJA** **104**, 2000, s. 693, 696, dpn.85; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 57-58. Akhaemenid philaleleri ile ilgili ayrıca bkz. Rehm, 2006, 127-131, 194-197.

²⁶⁵ G. Kitov, "Architectural Under-Tumular Monuments in the Valley of the Thracian Rulers", **Bulletin of the Institute of Archaeology** **39**, 2006a, s. 115, res.2. Tarihlendirme hakkında bilgi verilmemiştir.

²⁶⁶ G. Trohani, "Tesero di Peretu", **Ori Antichi della Romania Primae Dopo Traiano**, 164-171, Roma, Cinisello Balsamo, 2010c, s. 170, no.14.5.

²⁶⁷ A. Dimitrova, "Silberschätz aus dem Dorfe Vladinja, Bezirk Lovec", **Bulletin de L'institut Archéologique** **29**, 1966, s. 132, res.15.

²⁶⁸ Alexander Fol, B. Nikolov, R.F. Hoddinott (ed.), **The New Thracian Treasure from Rogozen**, Bulgaria, ed. A. Fol, B. Nikolov, R.F. Hoddinott, Londra, British Museum Publications, 1986, no.45; MÖ 4.yy: **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, 23 Juli bis 28 November 2004, Kunst und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, Philipp von Zabern, 2004, s. 142, no.188.

belirgin olmaması ve dipte yapraklardan meydana gelen bezemeye sahip olması değişiklik yaratır. Ait olduğu mezar MÖ erken 5.yy'a tarihlendirilmiştir.²⁶⁹ Aynı yöredeki Koukuva tümülüsündeki gümüş phiale, Mushovitza örneğinin tersine kap kenarı yuvarlak bir omuz yaptıktan sonra ağız kenarına doğru hafifçe dışarıya doğru açılması bakımından Eriklice phialesine benzemektedir. Ancak boyutları ondan çok daha büyüktür ve gövdesi yine yapraklarla bezelidir. Kontekst için verilen en geç tarih MÖ 5.yy ortasıdır.²⁷⁰

Günümüzde Sofya Ulusal Tarih Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri bilinmeyen bronz phiale, Eriklice örneğine göre daha derin bir forma sahip olmasına karşın, bezemesiz olması nedeniyle Eriklice buluntusu ile benzerlik taşır. MÖ 5.-4.yy'a tarihlenmiştir.²⁷¹ Rogozen definesinden çeşitli form ve boyutlardaki toplam 32 adet gümüş phiale²⁷² üzerinde herhangi bir bezeme bulunmamaktadır. Bunların içinden form ve yükseklik ile ağız çapı oranları bakımından, biraz daha ufak boyutlarda olmalarına karşın, Eriklice phialesine en çok benzeyen örnekler no.18 ve no.20'dir.²⁷³ Bu iki örnek dışında boyutları biraz daha küçük olmakla birlikte ağız kenarındaki yazıt dolayısıyla Eriklice phialesi ile ilişkilendirebileceğimiz buluntular da vardır. Bunlardan birinin üzerinde "KOTYOS EE BEO"; diğerinin üzerinde "EE AΠPO KOTYOS" yazılıdır.²⁷⁴

Romanya Dobruca, Agighiol'daki tümülüste bulunan gümüş phiale form bakımından Eriklice örneğini anımsatmakla birlikte, daha geniş ağızlı olup, omuz üzerinde yükselen kenar Eriklice örneğine göre daha yüksektir. Üzerinde "KOTYOS

²⁶⁹ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 88, res.110. Karadeniz'in kuzeydoğusunda, Taman yarımadasında Zelenskaya Gora'daki Zelonski tümülüsünden benzer formu gümüş phiale için bkz. M.Y. Treister, "Metal Vessels from Zelenskaya Gora Barrow and Related Finds from Karagodeuashkh", **Ancient West and East 2.1**, 2003, s. 59, res.7.

²⁷⁰ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 50-51, 229, res.60; Lushey, **Die Phiale**, s. 77.

²⁷¹ **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, s. 147, no.200.

²⁷² Alexander Fol, **Der Thrakische Silberschatz aus Rogozen Bulgarien**, Sofya, Ljudmilla Zhiwkowa Stiftung, 1988, no.5-25, 27-37. Rogozen'deki phialelerin MÖ 375-275 yıllarına tarihlendirilmesi ile ilgili bkz. Archibald; 1989, 21; krş. B. Nikolov, "Thracian Silver Treasure from Rogozen", **The New Thracian Treasure from Rogozen, Bulgaria**, Londra, 1986, s. 15 vd. Hoddinott, Rogozen definesindeki en erken örneklerin Perslerin Thrakia'yı işgal ettiği dönemden kalmış olabileceğini belirtse de, söz konusu tiplerin modasının, Persler Thrakia'dan geri çekildikten çok sonraları bile devam etmiş olabileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca Hoddinott, Rogozen definesinin MÖ 279'daki Kelt istilasından kaçarken gömülmüş olabileceğini ileri sürmektedir, bkz. Hoddinott, R.F. Hoddinott, "The Thracians and their Religion", **The New Thracian Treasure from Rogozen, Bulgaria**, Londra, British Museum Publications, 1986, s. 33.

²⁷³ Fol, **Der Thrakische Silberschatz aus Rogozen Bulgarien**, s. 74-75, no.18, 20.

²⁷⁴ **a.e.** s. 79-80, no.28, 30.

ΕΓ ΒΕΟ" yazılıdır. Ait olduğu mezar MÖ 340-330'a tarihlendirilmiştir.²⁷⁵ Kuzeybatı Thrakia'da Mogilanska tümülüsünde (günümüzde Bulgaristan, Vraca) bulunan gümüş phiale, formu, ölçüleri ve bezemesiz olması dolayısıyla Eriklice örneğine çok benzemektedir. MÖ 4.yy başına tarihlenen buluntunun ağız kenarında Eriklice philaesindeki gibi bir yazıt tespit edilmiştir: "KOTYΟΣ ΕΓ ΒΕΟΥ".²⁷⁶ Aynı tümülüste bulunan ikinci gümüş phiale, Eriklice buluntusuna göre biraz daha alçak olmasına ve üzerinde herhangi bir yazıt bulunmamasına karşın, formu ve bezemesiz olması dolayısıyla bir diğer benzer örnektir.²⁷⁷

Yakın Doğu metal işçiliğinin kıta Yunanistan'daki etkilerinin Orientalizan Dönem'den itibaren başladığı, Arkaik ve Klasik dönemlerde de devam ettiği bilinmektedir.²⁷⁸ Benzer bir şekilde MÖ geç 6.yy'da, I. Dareios döneminde (MÖ 522-486) Akhaimenid İmparatorluğu topraklarına katılan Thrakia'da da, Akhaimenid etkilerini görmek mümkündür.²⁷⁹ Bu etkilerden biri de phialelerde kendini gösterir. Lushey, genel olarak MÖ 5.yy ile MÖ 4.yy phialelerini tipolojik açıdan ayırt edilmesinin zorluklarına işaret etmiştir.²⁸⁰ Eriklice phialesi üzerinde herhangi bir bezeme olmaması da, kesin bir tarihlendirme yapma olasılığını güçleştirmektedir. Alexandrovo ve Agighiol phialeleri ile kıyaslama yapan Onurkan, Eriklice phialesinin MÖ 450 yıllarından sonraya;²⁸¹ Pfrommer ise MÖ 5.yy'a tarihlenebileceğini belirtmiştir.²⁸² Eriklice buluntusunu Akhaimenid tipi phialelere benzeten Pfrommer, çapın yüksekliğe ve gövde yüksekliğinin boyun yüksekliğine olan oranlarını temel alarak, benzer phialeler üzerinde yaptığı incelemelerde²⁸³,

²⁷⁵ D. Berciu, "Das thrako-getische Fürstengrab von Agighiol in Rumänien", **Bericht der Römisch-Germanischen Kommission** 50, 1969, s. 222-223; G. Trohani, "Tesero di Agighiol", **Ori Antichi della Romania Primae Dopo Traiano**, 154-159, Roma, Cinisello Balsamo, 2010b, s. 154, 157, no.12.3.

²⁷⁶ **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, s. 149, no.206b.

²⁷⁷ **a.e.** s. 149, no.206c.

²⁷⁸ Archibald, "Thracian Interpretations of Greek and Oriental Elements in Fourth-Century Metalwork", s. 15, dpn.25, 26, 27 ve 28, kaynakça ile birlikte.

²⁷⁹ Thrakia mezarlarındaki Akhaimenid etkili metal buluntular için bkz. **a.e.** s. 16 vd. Thrakia'nın Akhaimenidler tarafından işgalinin tarihi MÖ 519 ile 512 yılları arasına yerleştirilir; bununla ilgili olarak bkz. Zournatzi, "Inscribed Silver Vessels of the Odrysian Kings", s. 683, dpn.1.

²⁸⁰ Lushey, **Die Phiale**, s. 90-91.

²⁸¹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 27-28.

²⁸² Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 224, no. KaB A106a; Michael Pfrommer, "Ein Grab - Drei Kulturen", **Istanbuler Mitteilungen** 43, 1993, s. 345-347.

²⁸³ Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 223, no.KaB A97 (Sardes); 223, no.KaB A98-99 (Manisa), 227, no. KaB A128 (Schechem);

Eriklice phialesinin erken örnekler arasında yer alması gerektiğini ve dolayısıyla MÖ 5.yy'a tarihlenebileceğini ortaya koymuştur.²⁸⁴ Öte yandan Eriklice phialesi üzerindeki yazıtın noktalama yerine kazıma şeklinde yazılması, kabın değil ama mezarın tarihlenmesinde önemli bir kanıt sağlar.

Thrakia bölgesinde Eriklice buluntusu dışında birçok yazıtlı kap bulunmuştur. Yazıtlarda "Kotys" ismi ön plana çıkmaktadır.²⁸⁵ Rogozen definesinden on bir adet phiale ve bir testi, Vratsa'daki Moghilinska tümülüsünde ana mezar içinden iki phiale, Lovech'teki Alexandrovo tümülüsü ile Dobrudja'daki Agighiol mezarı ve Rousse bölgesindeki Borovo'daki setten birer phiale ile Borovo ve Rousse'de bir rhyton ve bir testi üzerinde "Kotys'in" (= KOTYOS) yazıtı tespit edilmiştir.²⁸⁶ Venedikov, Kotys ismini Odrys Kralı I. Kotys (MÖ 384-360)²⁸⁷ ile ilişkilendirmiştir.²⁸⁸ Diğer isimlerin de Odrys Krallığı'na mensup kral ya da prens isimleri olabileceği genel kabul görür. Söz konusu gümüş kaplardan bazılarının üzerinde şahıs isimlerinin yanında yer isimlerine (ΕΞ ΑΠΡΟ, ΕΞ ΒΕΟ, ΕΞ ΣΑΥΘΑΒΑΣ, ΕΞ ΑΡΓΙΣΚΗΣ, ΕΞ ΗΡΓΙΣΚΗΣ, ΕΞ ΕΡΓΙΣΚΗΣ, ΕΓ ΓΗΣΤΩΝ) işaret eden yazıtlar da vardır. ΑΠΡΟ, Aproi (Apros); ΒΕΟ, Beodiza; ΣΑΥΘΑΒΑΣ, Sauthaba; ΑΡΓΙΣΚΗΣ / ΕΡΓΙΣΚΗΣ / ΗΡΓΙΣΚΗΣ ise Ergiske ile ilişkilendirilmiştir.²⁸⁹

Burada dikkati çeken husus, yazıtlı gümüş kapların buluntu yerlerinin Kotys'in hükmettiği toprakların dışında olmalarıdır. Rogozen, Vratsa ve Alexandrovo

227, no. KaB A129 (Kh Ibsan). Thrakia dışından Eriklice örneğine benzeyen başka bir phiale için bkz.: S. Çokay-Kepçe, **Antalya Karaçalı Nekropolü**, İstanbul, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Enstitüsü, 2006, s. 141, MT 3 (Antalya'da Karaçalı nekropolisinden MÖ 4.yy'm ilk çeyreğine ait bronz phiale).

²⁸⁴ Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 51. Krş. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 71.

²⁸⁵ Archibald, "Thracian Interpretations of Greek and Oriental Elements in Fourth-Century Metalwork", s. 19.

²⁸⁶ J. Hind, "The Inscriptions on the Silver Phialai and Jug from Rogozen", **The Rogozen Treasure Papers from the Anglo-Bulgarian Conference, 12 March 1987**, ed. B.F. Cook, Londra, British Museum Publications, 1989, s. 39; Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 225, Kotys'ten başka, Satokos, Kersebleptes, Amatokos ve Teres de çeşitli gümüş kaplar üzerinde görülen isimlerdir.

²⁸⁷ Karl Julius Beloch, **Griechische Geschichte**, Berlin und Leipzig, Walter de Gruyter & Co., 1923, 90-91; Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 104, şek.4.1'de I. Kotys dönemi için MÖ 383-359 tarihi verilmiştir.

²⁸⁸ Ivan Venedikov, "Les inscriptions sur les phiales thraces", **Arheologiya 14.2**, 1972, s. 6-7.

²⁸⁹ Hind, "The Inscriptions on the Silver Phialai and Jug from Rogozen", s. 40-41, şek.4'teki harita; Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 225. Apros'un lokalizasyonu ile ilgili ayrıca bkz. Mustafa Hamdi Sayar, "Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları", **AST 9**, Çanakkale, 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 1992, s. 173-174.

Tribal kabilesinin; Agighiol, Branichevo ve Borovo ise Getlerin topraklarındadır. Üzeri yazıtlı olan gümüş kaplarda adı geçen yer isimleri ise büyük ölçüde Propontis'in kuzeyinde yoğunlaşmaktadır.²⁹⁰ Archibald bu kapların yeniden kullanılmış olabileceği, fakat buna rağmen üzerlerindeki yazıtların silinmemiş ya da kapların eritilmemiş olduğu düşüncesindedir.²⁹¹ Daha da önemlisi kapların üzerindeki yazıtlar hakkında yapılan tespitler, çoğunun noktalama ile yazıldığını, yazılış biçimi ve form açısından standartlaştığını ortaya koymakta, dolayısıyla seri üretime işaret etmektedir. Archibald, Odrys Krallığı'na sikke ya da bullion biçiminde ödenen haraçların eritilerek phiale biçiminde kaplar üretilmiş olabileceğini, üretim yerlerinin de kapların üzerine yazılmış olabileceğini düşünmektedir. Bundan sonra da büyük bir olasılıkla, bu gümüş kaplardan bazıları çevredeki bölgelere prestij hediyesi olarak gönderilmiş olabilir.²⁹²

"ΕΓ ΓΗΙΣΤΩΝ" yazıtı Rogozen definesindeki iki gümüş phiale²⁹³ ve Alexandrovo tümülüsündeki bir gümüş phiale²⁹⁴ üzerinde tespit edilmiştir. Diğer örnekler gibi bu kelimenin de bir yer adına işaret etmesi gerektiği öne sürülmüşse de,²⁹⁵ antik kaynaklarda Geiston (ya da Geiston ile başlayan) bir yer adı bulunmamaktadır. Hind, Bizans kaynaklarında adı geçen ve Hadrianopolis'in yaklaşık 20 km batısında yer alan Gestistryum ile ilişkilendirilebileceğini ancak kesin lokalizasyonunun henüz yapılamadığını belirtmiştir.²⁹⁶ Eriklice phialesi üzerindeki harfler, Alexandrovo phialesindeki gibi "KOTYOS ΕΓΓΗΙΣΤΩΝ" şeklinde okunduğunda,²⁹⁷ lokalizasyon ile ilgili soruna rağmen, buluntuyu Odrys Kralı I. Kotys zamanına, MÖ yaklaşık 384-360'a tarihlendirmek mümkündür.

Er 2. Testi (Res.52-53)

İAM env 294

²⁹⁰ Hind, "The Inscriptions on the Silver Phialai and Jug from Rogozen", s. 41, şek.4'teki harita.

²⁹¹ Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 225.

²⁹² a.e. s. 225.

²⁹³ Fol v.d., **The New Thracian Treasure from Rogozen**, s. 39-40, no.45, 47.

²⁹⁴ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 180-181, res.202.

²⁹⁵ Hind, "The Inscriptions on the Silver Phialai and Jug from Rogozen", s. 40; Fol, 1989, 35.

²⁹⁶ Hind, "The Inscriptions on the Silver Phialai and Jug from Rogozen", s. 40, dpn.18. Benzer biçimde Geistoi/Geistai'nın, Edirne civarında olabileceği konusunda bkz. Fol, 1989, 35, dpn.19.

²⁹⁷ Somay Onurkan, "Kotys Adı ve Phiale Mesomphalos", **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 8-9**, İstanbul, 1980, s. 193-195; Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 70-71.

Mezar odası içinden.

Gümüş, 210,46 g

y 13,5 cm, aç 6,4 cm, gç 8,8 cm, tç 3,6 cm

Joubin 1898:32, no.175; Hasluck 1910-11:77, no.175; Filow 1934:216 (MÖ 5.yy sonu); Strong 1966:217 (MÖ 3.yy); Onurkan 1988:28-29, no.25, lev.7a-b (MÖ 300'ler); Pfrommer 1987:89, 252, KBk 44 (MÖ 4.yy'ın ilk yarısı); Pfrommer 1990:207 vd., lev.43.1 (MÖ 4.yy'ın ilk yarısı); Shefton 1993:189-190, 192 (MÖ 4.yy ortası); Stoyanov 2005a:235-236, res.1.2 (MÖ 4.yy'ın ilk yarısı-MÖ 4.yy ortası); Theodossiev 2007a:71-72 (MÖ 4.yy'ın ilk yarısı ya da daha olasılıkla MÖ 4.yy ortası).

Ağız kenarı dışa çekik, boyun yüksek, gövde geniş, dip düz. Boyun, gövde ve taban ayrı yapılıp birleştirilmiş. Taban yüzeyinde eşmerkezli kabartma halkalar.

Boyun ile gövdenin birleştiği yerde dil yaprak dizisi. Tabanın hemen üstünde iki kademeli profil. Bu profil ile karnın en geniş olduğu kesim arasında birbirini kesen ve üç sıra oluşturan dikey yapraklar. Damarları belirgin, uçları dışa dönük.

Tüm. Ağız kenarından gövdeye doğru bir bölümü korozyonlu. Bu bölüm olasılıkla kabın toprakla temas ettiği yerdir. Testi üzerinde, ağızda ya da gövdede, kulp takılı olduğuna dair herhangi bir iz tespit edilmemiştir.

Analoji ve tarihleme

Eriklice gümüş testisine form bakımından benzeyen örneklere Thrakia'da yoğun olarak rastlanmıştır. Rogozen definesinde karşılaşılan kaplar en büyük grubu oluşturur. Rogozen 124-142 no.'lu kapların tümü form bakımından Eriklice buluntusuna benzerlik gösterse de, gövde üzerindeki ince uzun yapraklardan oluşan bezeme dolayısıyla ondan farklıdır.²⁹⁸ Rogozen no.143-153 ise hem form hem de gövde üzerindeki beyaz lotus yapraklarından meydana gelen bezeme ile Eriklice örneğine yaklaşmaktadır.²⁹⁹ Bu grup içinde yer alan no.149, boyutları biraz daha küçük olmakla birlikte, formu, yüksek kabartma biçiminde lotus yaprakları ve yaprak

²⁹⁸ Fol v.d., **The New Thracian Treasure from Rogozen**, s. 176-181, no.124-142.

²⁹⁹ a.e. s. 181-184, no.143-153.

uçlarının kıvrık olması açısından Eriklice örneğine en yakın buluntudur. Bir diğer benzer özelliği de kulpsuz olmasıdır.³⁰⁰

Eriklice buluntusuna benzeyen örnekler Rogozen definesi dışında tümülüs altı mezarlarda ortaya çıkarılmıştır. Mezek Maltepe tümülüs mezarında sadece beyaz lotus yaprağına ait bir parça bulunmuştur. Eriklice örneğindeki gibi damarları belirgin olmasına karşın ait olduğu kabın biçimi bilinemediğinden ayrıntılı mukayese yapılamamaktadır.³⁰¹ Ancak Mezek Maltepe tümülüsünün, Eriklice tümülüsüne olan yakın konumu nedeniyle, böyle bir buluntunun varlığı önem kazanmaktadır. Bulgaristan'ın güneydoğusundaki Haskovo'nun kuzeydoğusunda, Mezek'ten yaklaşık 50 km mesafede yer alan Simeonovgrad tümülüs (No.1) mezarında ele geçen testi, kulplu ve kaideli olması dışında form ve gövde üzerindeki lotus yapraklarının dizilişi bakımından Eriklice örneğine benzer.³⁰² Güneybatı Thrakia'da, Nikisiani Mezar Γ'da (günümüzde Yunanistan, Kavala'nın batısında) bulunan kap da, form bakımından Eriklice örneğine benzemektedir. Fakat lotus yapraklarının üç yerine iki sıra halinde betimlenmiş olması, yapraklar arasında kalan boşlukta çiçek motiflerinin bulunması gibi özellikleriyle ondan ayrılmaktadır.³⁰³

Güneydoğu Thrakia'daki Naip tümülüs mezarında (Tekirdağ'ın güneybatısındaki Naipköy'de) bulunan gümüş testi, gövdenin alt kısmının beyaz lotus yaprakları ile bezeli olması, yaprak uçlarının plastik bir biçimde kıvrılması, boyun ile gövde arasındaki dil yaprak dizisi bulunması gibi özelliklerle Eriklice örneğine yaklaşır. Ancak kaideli, kulplu ve özellikle belirgin omuzlu olmasının yanı sıra, gövde üzerindeki yaprakların üç yerine iki sıra halinde betimlenmesi ve bundan kaynaklanan boşluğun üzüm salkımları ile doldurulması, yaprak alt kısımlarının

³⁰⁰ Stoyanov Rogozen no.149 ile Eriklice buluntusu arasındaki benzerliklere dikkat çekmekte ve her ikisinin de ortak ya da birbiriyle ilişkili bir ön tipe dayandığını öne sürmektedir, bkz. Totko Stoyanov, "The Balkan Group of White Lotus Jugs (or the so called Derveni Type Jugs):Some Notes on the Origin and Distribution", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae Ognenova-Marinova**, Veliko Tarnovo, Faber, 2005a, s. 236.

³⁰¹ Filow, 1937b, 75, res.33; MÖ erken 3.yy: Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 89, no. KBk 46; Stoyanov, "The Balkan Group of White Lotus Jugs", s. 235.

³⁰² a.e. s. 235, dpn.8. Tarihlendirme hakkında bilgi verilmemiştir.

³⁰³ MÖ 300: Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 180, 252, no. KBk 45; D. Lazarides, K. Rhomiopoulou, G. Touratsoglou, **Ο τύμβος της Νικήσιωνης**, Atina, 1992, s. 18, 26, lev.10, A2584, 2590.

üçgen formlu olması, omuz kısmındaki bitkisel bezeme ve ayağı süsleyen dil yaprak dizisi gibi özelliklerle Eriklice buluntusundan farklıdır.³⁰⁴

Selanik'in kuzeydoğusundaki Derveni Mezar B'de bulunan testi de, form, gövdenin alt kısmındaki lotus yapraklarının üç sıra halinde dizilişi, yaprak kenarlarının dışbükey bir çizgi izlemesi, yaprak uçlarının kıvrık olması, boyun ile gövde arasındaki dil yaprak dizisi gibi özelliklerle Eriklice örneğine benzer. Fakat Derveni buluntusu, bir kulp ve kaideye sahip olması ve lotus yaprakları ile dil yaprak dizisi arasında bitkisel bezeme içermesi yüzünden Eriklice örneğinden farklılık gösterir.³⁰⁵

Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeydoğusundaki Rahmanlı'da (Rozovets) açığa çıkarılan gümüş testi ise, formu, ölçüleri, ağırlığı, gövdenin alt kısmındaki lotus yapraklarının üç sıra halinde dizilişi, boyun ile gövde arasındaki dil yaprak dizisi ve yaprak kenarlarının dışbükey bir çizgi izlemesi gibi özellikleriyle Eriklice örneğine en çok benzeyen buluntudur.³⁰⁶ Tek fark burada lotus yaprak uçlarının düz bir biçimde sonlandırılmış olmasıdır.³⁰⁷

Eriklice buluntusunun tarihlenmesine geçmeden önce form ile ilgili bazı hususlara değinmek yararlı olacaktır. Bunlardan ilki, incelenen buluntunun kulpsuz olmasıdır. Yukarıda sıralanan benzer buluntulardan bazıları kulplu, bazıları kulpsuzdur.³⁰⁸ Archibald, Rahmanlı buluntusunun kulpsuz olduğunu kabul

³⁰⁴ MÖ 4.yy'ın son üçlüğü: Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 62-66; Delemen, "An Unplundered Chamber Tomb on Ganos Mountain in Southeastern Thrace", s. 260-261.

³⁰⁵ MÖ 4.yy ortası: Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 82, 89, no. KBk 48; MÖ 4.yy'ın son çeyreği: P.G. Themelis, I.P. Touratsoglou, **Οι τάφοι του Δερβενίου**, Atina, Ταμείου Αρχαιολογικών Πορών και Απαλλοτριώσεων, 1997, s. 68-69, 194-195, 220-222, no.B14, lev.10, 71.

³⁰⁶ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 170, no.3, lev.XI. Ait olduğu mezarla ilgili değişik tarihlendirme önerileri vardır. En geç MÖ 4.yy'ın ilk yarısı: a.e. s. 230; MÖ 4.yy: Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo; MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı: Theodossiev, "The Thracian monumental tomb at Rozovets", s. 682. Farklı bir tarihlendirme önerisi için bkz. K. Parlasca, "Das Verhältnis der Megarischen Becher zum Alexandrinischen Kunsthandwerk", **JDI 70**, 1955, s. 137, res.3 (MÖ 300).

³⁰⁷ Farklı eserlerde görülen beyaz lotus yapraklarında çeşitli ayrıntılar tespit edilmiş fakat çeşitliliğin tarihsel bir dizi vermediği öne sürülmüştür; bkz. Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 89, B.B. Shefton, "The White Lotus, Rogozen and Colchis: The Fate of a Motif", **Cultural Transformations and Interactions in Eastern Europe**, ed. J. Chapman-P. Dolukhanov, Aldershot, 1993, s. 186, Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 63.

³⁰⁸ Rogozen definesindeki benzer formdaki kulpsuz buluntular için bkz. Alexander Fol, B. Nikolov, G. Mihailov, I. Venedikov, I. Marazov, **The Rogozen Treasure**, Sofya, Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences, 1989, no.109, 112, 117, 128, 130, 149, 153, 162; Rahmanlı

etmiştir.³⁰⁹ Stoyanov ise Filow'un, söz konusu eseri tanımlarken "jug" (Almanca "kanne") terimini kullanmış olmasını³¹⁰ kanıt göstererek kulpun eksik olduğunu ima etmiş olması gerektiğini öne sürer.³¹¹ Onurkan, Eriklice buluntusunu kulpsuz bir vazo olarak tarif etmiştir.³¹² Yani kulpunun eksik ve kayıp olduğunu ima etmemiştir. Bu tez kapsamında İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Eriklice buluntusu üzerinde yapılan çalışmalarda kulpa işaret edecek herhangi bir ize rastlanmamıştır. Söz konusu eserin kulpsuz olabileceğinin kabul edilmesi, kulplu olan benzerlerinden farklı bir işlevde kullanılmış olduğunu göstermek zorunda değildir. Zira hem Eriklice buluntusu, hem diğer kulpsuz örnekler kulpa ihtiyaç duyulmaksızın tek elle tutulmuş ve şarap servisinde kullanılmış olabilir.³¹³

Eriklice buluntusu ve benzerlerinin form olarak köken ve gelişimi ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Strong, Derveni testisi ile Duvanlı, Kukuva tümülüsündeki Akhaimenid kökenli olduğu kabul edilen gümüş amphoranın benzer forma sahip olduğuna dikkat çekmiş ve Derveni buluntusunun da Akhaimenid etkili olabileceğini ileri sürmüştür.³¹⁴ Ewigeleben, Rogozen definesindeki testilerin, profillerindeki çeşitlemeler ile birlikte, Thrakia'da yaygın olarak görüldüğünü ve bu kap biçiminin form bakımından doğu ön tiplerine dayandığını ileri sürmüştür.³¹⁵ Ayrıca Eriklice buluntusuna yakın benzerliğiyle ön plana çıkan Rahmanlı buluntusunun olasılıkla MÖ erken 4.yy'da ya kuzey Ege'de ya da Anadolu kıyılarında bir atölyede üretilmiş olabileceğini öne sürer.³¹⁶ Shefton, Rahmanlı ve Eriklice buluntularının Rogozen definesindeki bazı örnekler³¹⁷ için bir ön tip olabileceğini,

buluntusu için bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 170; Nikisiani Mezar Γ'daki buluntu için bkz. Lazarides, v.d., **Ο τύμβος της Νικήσιανης**, s. 18, 26, lev.10.

³⁰⁹ Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 266.

³¹⁰ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 170, no.3.

³¹¹ Stoyanov, "The Balkan Group of White Lotus Jugs", s. 236, dpn.32. Filow söz konusu eseri "... eine kleine henkellose Silberkanne..." olarak tanımlamıştır, bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 170.

³¹² Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 28, no.25.

³¹³ Stoyanov, "The Balkan Group of White Lotus Jugs", s. 236.

³¹⁴ Strong, **Greek and Roman Gold and Silver Plate**, s. 217

³¹⁵ C. Ewigeleben, "An Atelier of Silversmiths in Western Thrace: the Jug cat. no. 155 from Rogozen and its Connections to the Vessels with Figural Reliefs from Poroina, Strelca, Loukovit and Vratsa", **The Rogozen Treasure Papers from the Anglo-Bulgarian Conference, 12 March 1987**, ed. B.F. Cook, Londra, 1989, s. 26; E. Zimi, **Late Classical and Hellenistic Silver Plate from Macedonia**, Oxford, Oxford University Press, 2011, s. 38-39. Krş. Stoyanov, "The Balkan Group of White Lotus Jugs", s. 235-236.

³¹⁶ Ewigeleben, "An Atelier of Silversmiths in Western Thrace", s. 26.

³¹⁷ Fol v.d., **The Rogozen Treasure**, no.143, 145, 146, 147, 149.

Rogozen'deki çoğu örnekte ayak/kaide eklenmiş olduğunu ve buna bağlı olarak kap profiline modifiye edildiğini ve isteğe bağlı olarak kulp eklenebileceğini ileri sürmüştür.³¹⁸ Bu tespit, gövde üzerindeki beyaz lotus yapraklarının biçimlendirilmesinde de kendini gösterir. Rahmanlı ve Eriklice buluntularında beyaz lotus yapraklarının üç boyut etkisi verecek şekilde düzenlenmiş olması, bu iki eserin Rogozen definesindeki buluntuların ön tipleri olabileceğine işaret eder.³¹⁹

Gövde üzerinde beyaz lotus yapraklarının betimlendiği kaplara MÖ 5.yy sonundan itibaren Thrakia dışında genel olarak Doğu Akdeniz'de de rastlanmıştır.³²⁰ Bunlardan Eriklice örneğine çok benzeyen bir testi Mısır, Tell el Maskhuta'daki (Pithom) Han-İlat tapınağındaki bir define içinde bulunmuştur.³²¹ Söz konusu definenin, sikkeler ve epigrafik bulgular ışığında MÖ 4.yy'ın ilk yarısında, MÖ 374'teki Pers işgali sırasında gömülmüş olabileceği ileri sürülmüştür.³²² Hem kap formu, hem de gövde alt kısmında birbirinin üzerine örten beyaz lotus yaprakları ile Eriklice örneğine benzeyen testinin Eriklice ve Rahmanlı buluntularından farkı, beyaz lotus yapraklarının kazıma olarak gövdeye işlenmiş olmasıdır. Söz konusu eser MÖ 400'e tarihlendirilmiştir.³²³

MÖ 5.yy'ın üçüncü çeyreğinde, Yunan mimarisi ve rölyef heykeltraşlığında lotus yaprak uçlarının kıvrık olarak yapılmaya başlandığını belirten Shefton, bu uygulamanın uzun zamandır süregelen geleneksel uygulamalardan farklı olduğunu ve üç boyut kazandırma çabasına işaret ettiğini ileri sürer.³²⁴ Bu tarihten önce böyle

³¹⁸ Shefton, "The White Lotus, Rogozen and Colchis: The Fate of a Motif", s. 189-190. Rogozen definesindeki no.149 hem ayaksız hem de kulpsuz olması bakımından diğer örneklerden ayrılır. Stoyanov, no.149'un Rahmanlı ve Eriklice örnekleriyle bir arada değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Bu benzerlik aynı zamanda gövde üzerindeki beyaz lotus yapraklarında da kısmen kendini göstermektedir, bkz. Stoyanov, "The Balkan Group of White Lotus Jugs", s. 236.

³¹⁹ Shefton, "The White Lotus, Rogozen and Colchis: The Fate of a Motif", s. 190. Rogozen definesindeki beyaz lotus yapraklarıyla bezeli örnekler için bkz. Fol v.d., **The Rogozen Treasure**, no.143, 145-147, 149.

³²⁰ Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 86-91, no. Kb K 6, 39, 42, 43, 48, 53, 60, 61, 64-67, 68-72; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 266.

³²¹ I. Rabinowitz, "Aramaic Inscriptions of the Fifth Century B. C. E. from a North-Arab Shrine in Egypt", **Journal of Near Eastern Studies** 15, No.1, 1956, s. 1 vd.

³²² Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 180, FK 45.

³²³ Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 266. Oliver aynı eseri MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlemiştir, bkz. Andrew Oliver, **Silver for the Gods, 800 Years of Greek and Roman Silver**, Toledo, Toledo Museum of Art, 1977, no.9.

³²⁴ Shefton, "The White Lotus, Rogozen and Colchis: The Fate of a Motif", s. 181.

bir uygulamaya Mısır ya da Akhaimenid sanatında rastlanmaz. Eriklice buluntusunu MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlendiren Pfrommer de, Doğu Akdeniz kaynaklı farklı buluntularla yapılan kıyaslamalar sonucunda, lotus yapraklarının kıvrık kısmı üzerindeki kabartmalı ucun, Eriklice buluntusu ile birlikte Thrakia'da ortaya çıkarılan diğer örnekler için karakteristik bir özellik olduğunu, ancak Mısır, Suriye ve Anadolu kaynaklı buluntularda bu özelliğin görülmediğini vurgular.³²⁵

Eriklice buluntusu, hem kap formu hem de gövde üzerindeki beyaz lotus yapraklarının biçimlendirilişinde, Tell el Maskhuta buluntusundan sonraki; Derveni, Naip, Nikisiani ve Rogozen buluntularından önceki dönem içinde yer almalıdır. Yukarıdaki veriler ışığında MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenmesi mümkündür.³²⁶

Er 3. Oinokhoe (Res.54-56)

İAM env 293

Mezar odası içinden.

Bronz

y 25,8 cm, aç 9,2 cm, gç 18,1 cm, tç 10,9 cm

Perrot 1892:35; Malaval-Reinach 1892:413; Khristodoulou 1897:269; Joubin 1898:31, no.163; Hasluck 1910-1911:77, no.163; Onurkan 1988:55, no.53, lev.32b-d, şek.19 (MÖ 4.yy); Pfrommer 1993:347-349, lev.39 (MÖ 350); Theodossiev 2007a:72 (MÖ 4.yy ortaları ya da biraz daha sonrası-Geç Klasik Dönem'in sonu).

Ağız yonca biçimli, boyun kısa, gövde geniş. Alçak kaide üzerinde durmakta, dip düz. Akıtacak kısmı yuvarlak. Ağız ve boyun kenar kalınlığı gövdedekine göre daha fazla. Taban yüzeyinde eş merkezli torna halkaları.

Yaklaşık üçgen kesitli kulpun üst kısmı iki yana doğru genişleyip ağız kenarını kavrar, alt kısmı sakallı bir erkek başı biçiminde sonlanır. Sakal ve bıyık oldukça gür. Ortadan ikiye ayrılmış saçları birbirine paralel dalgalar halinde arkaya doğru uzanmakta, saçların arasında kalın bir bant. Bandın hemen üstünde kulp

³²⁵ Pfrommer, "Ein Achämenidisches Amphorenrhyton mit Ägyptischem Dekor", s. 207-208.

³²⁶ Eriklice buluntusu ile ona benzeyen diğer kapların olası üretim yerleri ile ilgili görüşler için bkz. Ewigleben, "An Atelier of Silversmiths in Western Thrace", s. 28; Ufford, 1990, 57; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 265-269; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülsü**, s. 65-66; Stoyanov, "The Balkan Group of White Lotus Jugs", s. 235-238.

başlamakta, gerisinde başı çevreleyen kabartma biçiminde bir başlık, sağ tarafında volüt. Sol taraftaki volüt noksan ancak izi görülmekte.

Gövdenin bir kısmı noksan. Gövde ve boyun kısmında çatlaklar. Boyun ve karın kısmında korozyon.

Analoji ve tarihleme

İtalya, Pergola, Montefortino'da 1895 yılında bulunan ve günümüzde Metropolitan Müzesi'nde korunan gümüş testi, genel kap formu bakımından Eriklice oinokhoesine benzese de bazı önemli farklılıklara sahiptir: Boyutları Eriklice örneğinin neredeyse yarısından daha küçüktür. Ağız kısmı yuvarlak bir şekilde bitirilmiştir. Kulpun gövde üzerinde bağlandığı alt kısımda volüte benzer bir levha şeklinde sonlandırılmıştır. MÖ 300 civarına tarihlendirilmiştir.³²⁷

Eriklice oinokhoesine form ve boyutları bakımından yaklaşan buluntulara Thrakia ve Makedonia'daki mezarlarda da rastlanmıştır. Bulgaristan, Parvomay bölgesi, Debar Köyü'ndeki bir tümülüste ortaya çıkarılan bronz oinokhoe boyutları, kulpun ağız ve gövdeye bağlanış biçimi gibi özellikleriyle Eriklice örneğine yaklaşıyor. Ancak genel formu itibarıyla ondan ayrılır. Söz konusu buluntunun gövdesinin en geniş olduğu kısmı Eriklice örneğindeki gibi altta değil, gövdenin üst kısmında, boyunun hemen altında yer alır. Ayrıca ağzın dışı çekik ve düz bir şekilde bitirilmiş olması ve kulpun gövde ile birleştiği yerde palmet ile süslenmesi de Eriklice oinokhoesinden değişik olan özelliklerdir.³²⁸ Makedonia, Vergina'daki Büyük Tümülüs Mezar II'de bulunan gümüş oinokhoe, boyutları, kulpun alt kısmında sakallı bir Silenos başı ile sonlanmış olması gibi özelliklerle Eriklice örneğine benzerlik gösterir. Fakat omuz daha belirgin, boyun daha yüksektir. Ayrıca kulpun ağız ile birleştiği yerde oinokhoenin kolaylıkla tutulmasına yarayan silindirik eklenti, kulpun sap kısmındaki bitkisel bezeme ve ağız kenarındaki yumurta ok dizisi farklılık yaratan diğer unsurlardır.³²⁹ Derveni Mezar A'da açığa çıkarılan bronz oinokhoe, Vergina örneğinde olduğu gibi boyutları bakımından Eriklice oinokhoesine yaklaşıyor.

³²⁷ Oliver, **Silver for the Gods**, s. 63, no.29.

³²⁸ MÖ 5.-4.yy: K. Kissyov, "Late Iron Age Grave Finds from the Archaeological Museum in Plovdiv", **Archaeologia Bulgarica** 1.2, 1997, s. 3-4, no.1, lev.5, res.1-3.

³²⁹ MÖ 4.yy'ın üçüncü çeyreği: K. Ninou (ed.), **Treasures of Ancient Macedonia**, Atina, Archaeological Museum of Thessalonike, 1979, s. 52, no.110; M. Andronikos, **Vergina**, s. 152-153, res.115-116.

Ancak omzun yüksek olması, gövde eğrisinin dibe doğru daralması, dar ve uzun boyunlu olması, kulpun ağız kenarının üzerinde aslan başı biçiminde sonlanması gibi farklı özelliklere sahiptir.³³⁰

Eriklice oinokhoesine form bakımından en çok yaklaşan buluntu Onurkan ve Pfrommer tarafından da değerlendirilmiş olan Tarentum oinokhoesidir.³³¹ Kısa boynuna ve gövdesi üzerindeki bitkisel bezemelere karşın özellikle gövde formu açısından Eriklice örneğine çok benzeyen oinokhoe MÖ 5.yy sonu-4.yy başına tarihlendirilmiştir.³³² Öte yandan Eriklice oinokhoesini taklit eden keramik örnekler Richter-Milne tarafından Oinokhoe Tip III altında sınıflandırılmış ve MÖ 4.yy ortasına tarihlendirilmiştir.³³³

Eriklice oinokhoesinin kulp ataşını süsleyen sakallı erkek başı ile Dionysos betimleri³³⁴ arasında paralellik kuran Pfrommer, saçları dalgalı Dionysos başlarının MÖ geç 5.yy-erken 4.yy'a tarihlenen sikkeler üzerinde de görüldüğünü tespit etmiş³³⁵ ve söz konusu eserin en geç MÖ 4.yy ortasına ait olabileceğini belirtmiştir.³³⁶ Yukarıdaki veriler ışığında Eriklice oinokhoesini MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlemek mümkündür.

Er 4. Miğfer (Res.57)

İAM env 295

Mezar odası içinden.

³³⁰ MÖ 4.yy'ın son çeyreği: Themelis-Touratsoglou, **Οι τάφοι του Δερβενίου**, s. 220-222, no.A7. Weber tarafından Yunanistan ve Etruria'da bulunmuş oinokhoeler üzerine yapılan incelemede, Eriklice oinokhoesine en çok yaklaşan örnekler MÖ 5.-4.yy'a tarihlenmekle birlikte, içlerinden hiçbiri tam olarak Eriklice oinokhoesine benzememektedir. Yukarıda bahsi geçen buluntularda olduğu gibi tümü yüksek omuzlu olup, gövdenin en geniş olduğu kısım altta değil üstte yer alır, bkz. T. Weber, **Bronzekannen, Studien zu aus gewählten archaischen und klassischen Oinochoenformen aus Metall in Griechenland und Etrurien**, Archäologische Studien Band 5, ed. F. Brommer, Frankfurt am Main, P. Lang, 1983, s. 99-100, lev.10-13; krş. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 72-73.

³³¹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülsleri Maden Eserleri**, s. 55-56; Pfrommer, "Ein Grab - Drei Kulturen", s. 347, dpn.59.

³³² P. Wuilleumier, **Le Trésor de Tarente, Collection Edmond de Rothschild**, Paris, E. Leroux, 1930, s. 129-130, lev.16, 2.

³³³ Gisela M.A. Richter, Marjorie J. Milne, **Shapes and Names of Athenian Vases**, New York, The Metropolitan Museum of Art, 1934, s. 19-20, Tip III, res.121.

³³⁴ A. Veneri, "Dionysos", **LIMC III, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 1986, s. 443, no.184a, e.

³³⁵ Pfrommer, "Ein Grab - Drei Kulturen", s. 349, dpn.65 (kaynakça ile).

³³⁶ Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 178, no. FK 35; Pfrommer, "Ein Grab - Drei Kulturen", s. 347-349.

Bronz

y 30,2 cm, g 16,4 cm

Perrot 1892:36; Khristodoulou 1897:269; Joubin 1898:43, no.273; Perdrizet 1898:344, dpn.2; Hasluck 1910-11:77, no.273; Onurkan 1988:97, no.101, lev.60 (MÖ 5.yy); Ognenova-Marinova-Stoyanov 2005:526, no.5, tab.II.7-8 (en geç MÖ 4.yy ortası); Theodossiev 2007a:73, res.6 (MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı).

Khalkidike tipi miğfer. Tek parça. Silindirik formlu başlık. Göz açıklıkları arasında yer alan kısa ve sivri burunluk. Enselik arka kısma doğru yükselmekte. Enselik ile yanaklıklar arasında kulaklar için bırakılmış boşluklar. Yanaklıkların alt kısımları yuvarlak kesilmiş.

Onurkan, miğfer üzerinde altın yıldız izleri bulunduğunu belirtmiştir.³³⁷ Bu tez kapsamında, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde miğfer üzerinde yapılan incelemede bahsedilen altın yıldız izleri tespit edilememiştir. Bununla birlikte, Delemen'in Tekirdağ Naip Tümülüsü üzerine yaptığı çalışmada, miğfere ait parçalar üzerinde sarı ve beyaz yıldız izine rastlanmışsa da, Roma silahları hakkında yapılan araştırmaların, sarı yıldız izinin aslında pirinç, gümüş yıldızın ise kalay olduğunu ortaya koyduğu belirtilmiştir.³³⁸

Tüm. Sol yanaklıkta küçük bir parça noksan. Korozyon.

Analoji ve tarihleme

Literatürde "Khalkidike tipi" olarak bilinen miğferlere Thrakia'da MÖ 5.-4.yy'da yaygın olarak rastlanır.³³⁹ Khalkidike tipi miğferler yalnızca Thrakia'da değil, Yunanistan, Makedonia ve İtalya'da da ortaya çıkarılmıştır.³⁴⁰ Bu tipteki miğferlerin

³³⁷ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 97.

³³⁸ Bu konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, dpn.554. Krş. L. Ognenova-Marinova, T. Stoyanov, "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov, Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis Supplementum IV**, Sofya, Universitetsko izdvo Sv. Kliment Okhridski, 2005, s. 522.

³³⁹ Thrakia'daki örnekler için bkz. **a.e.** s. 519-539 (kaynakça ile); S. Lazar, "Helmets of the Chalcidic Shape Found in the Lower Danube Area", **Dacia** **53**, 2009, s. 13-26 (kaynakça ile).

³⁴⁰ L. Ognenova-Marinova ve T. Stoyanov'un 2005 tarihli makalelerinde sadece Thrakia'da 60'ın üzerinde Khalkidike tipi miğfer bulunmuş olduğu belirtilmektedir, bkz. Ognenova v.d., "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", s. 520. İtalya, Napoli'den MÖ 6.yy'ın son çeyreğine ait bronz miğfer için bkz. M. Rubinich, "Elmo di tipo calcidese", **Le Arti Di Efesto: capolavori in metallo dalla Magna Grecia**, Silvana, Cinisello Balsamo, 2002a, s. 197, no.34a-b; İtalya, Picene'den MÖ 5.yy'a ait miğfer için bkz. S. Sebastiani,

ortaya çıkışı, gelişimi ve tipolojileri ile ilgili ayrıntılı bir çalışma bu tez kapsamının dışındadır. Ancak Eriklice miğferinin ait olduğu grubu belirleyebilmek için bu konu hakkında önceden yapılmış olan çalışmalar ve varılan sonuçlara kısaca değinilecektir.

İlk olarak Kunze tarafından oluşturulan tipolojide³⁴¹ esas alınan kriterler daha çok yanaklıkların biçimlerine göre düzenlenmiştir: 1. Yuvarlatılmış kenarlı yanaklı miğferler; 2. Hilal biçiminde yanaklı miğferler; 3. Koç başı biçiminde yanaklı miğferler; 4. Sivri uçlu yanaklı miğferler; 5. Grup 1-4 dışında kalanlar; 6. Hem Khalkidike tipinin hem de Korinth tipinin özelliklerine sahip miğferler; 7. Hareketli yanaklıklara sahip miğferler.

Dintsis, Kunze'nin tipolojisinde özellikle hareketli yanaklıklara sahip miğferlerle ilgili sorunlara değinerek yeni bir tipoloji oluşturmuştur.³⁴² Buna göre; 1. Hilal biçiminde yanaklı miğferler - hareketsiz ve hareketli olarak iki alt grup; 2. hareketsiz yuvarlak yanaklı miğferler; 3. Kıvrık, sivri ya da yuvarlak yanaklı miğferler - hareketsiz ve hareketli olarak iki alt grup; 4. Koç başı biçiminde miğferler - hareketsiz ve hareketli olarak iki alt grupta incelenmiştir. Dintsis, Khalkidike tipi miğferlerin Geç Arkaik ve Klasik dönemlerde yaygın olduğu fikrini, hem orijinal miğfer örnekleriyle, hem de sikkeler üzerinde betimlenmiş miğferlerle desteklemiş ve olasılıkla bu tipin, en çok MÖ geç 4.yy'a kadar kullanımda kalmış olabileceğini öne sürmüştür.³⁴³

Kunze ve Dintsis'in tipolojilerine benzer bir şekilde, miğfer yanaklıklarının biçimini ön plana çıkaran bir tipoloji oluşturan Pflug³⁴⁴, Eriklice miğferini, genel olarak MÖ 4.yy'a tarihlenen hilal biçiminde yanaklı miğferler altında sınıflandırmıştır.³⁴⁵ Halbuki yuvarlak yanaklıklara sahip olan Eriklice miğferinin,

G.C. Onesti, **Le Armi Picene a Castel Sant'angelo**, Roma, Borgia Editore, 1991, s. 71-74, no.109-110.

³⁴¹ E. Kunze, "Chalkidische Helme", **VIII. Bericht über die Ausgrabungen in Olympia**, Berlin, 1967, s. 135 vd.

³⁴² P. Dintsis, **Hellenistische Helme I**, Roma, G. Bretschneider, 1986, s. 137-138.

³⁴³ **a.e.** s. 138-141.

³⁴⁴ H. Pflug, "Chalkidische Helme", **Antike Helme, Sammlung Lipperheide und Andere Bestände des Antikenmuseums Berlin**, Mainz, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 1988, s. 137-138; M. Egg, G. Waurick, **Antike Helme, Katalog zur Ausstellung des Landes Rheinland-Pfalz in Verbindung mit der Stiftung Preussischer Kulturbesitz Berlin**, Mainz, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 1990, s. 19-20, res.13.

³⁴⁵ Pflug, "Chalkidische Helme", s. 141, dpn.22.

Pflug'un tipolojisine göre Tip II altında incelenmesi daha doğrudur.³⁴⁶ Ognenova-Marinova ve Stoyanov tarafından yapılan incelemede, Thrakia'daki Khalkidike tipi miğferlerin, Eriklice miğferinin de dahil olduğu gruptan çıkmış ve gelişmiş olabileceği belirtilmiştir.³⁴⁷

Bulgaristan, Kazanlak, Shipka'daki Golyama Kosmatka tümülüsünde bulunan bronz miğfer, form olarak Eriklice örneğine benzer. Ancak ayrıntılarda bazı farklılıklar vardır: Örneğin göz açıklıklarını etrafını çevreleyen kısım, yanaklıkların ön kısmına doğru uzatılmış ve yuvarlatılarak sonlandırılmıştır. Eriklice miğferinin aksine, alınlık bölümünde "ΣΕΥΘΟΥ" (=Seuthes'in) yazıtından ötürü III.Seuthes'e ait olduğu düşünülen miğferde burunluk yoktur. İçinde bulunduğu mezar ile birlikte Thrak Kralı III. Seuthes'e atfedilen miğfer MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.³⁴⁸ Romanya, Giurgiu bölgesindeki Facau'da bir mezarda bulunan bronz miğfer, form açısından Eriklice örneğine yaklaşımaktadır. Ancak bu miğferin yanaklıkları Eriklice örneğine göre daha uzundur ve göz açıklıklarını çevreleyen kısım III. Seuthes miğferindeki gibi uçlarda yuvarlatılarak sonlandırılmıştır. Söz konusu buluntu genel olarak MÖ 4.yy'a tarihlendirilmiştir.³⁴⁹ Yunanistan, Komotini'nin kuzeyindeki Symbola'daki bir mezarda açığa çıkarılan bronz miğfer, silindirik formlu başlığı ve yuvarlak kesilmiş yanaklıkları ile Eriklice örneğine benzer. Fakat Babritsas tarafından verilen fotoğrafta yanaklıkların başlığa, pimler vasıtasıyla tutturulmuş olduğu görülür. Dolayısıyla söz konusu miğferin hareketli yanaklıklara sahip olduğu kabul edilmelidir ki, bu özelliğiyle de Eriklice örneğinden farklıdır. Ait olduğu mezar MÖ 3.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.³⁵⁰ Yunanistan, Arzos civarında (Edirne'nin yaklaşık 20 km batısında) bulunan mezardaki bronz miğfer silindirik formlu başlığı ve enseliği ile Eriklice örneğine yaklaşırsa da,

³⁴⁶ Ognenova v.d., "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", s. 526, Tip II-A-2.

³⁴⁷ a.e. s. 523.

³⁴⁸ Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 84, res.132; Kitov, "The Newly Discovered Tomb of the Thracian Ruler Seuthes III", s. 52, res.22. Miğferin ön kısmındaki yazıt için bkz. M. Manov, "Die Inschriften auf den Silbergefässen und dem Bronzhelm von Seuthes III. aus dem Grabhügel Goljama Kosmatka", **Archaeologia Bulgarica** 10,3, 2006, s. 33, res.3.

³⁴⁹ G. Trohani, "L'arte dell'oro e dell'argento presso i Geto-Daci (VI secolo a.C.-I secolo d.C.)", **Ori Antichi della Romania Primae Dopo Traiano**, 53-59, Roma, Cinisello Balsamo, 2010a, s. 55.

³⁵⁰ A. Babritsas, "Arkhaiotetes kai Mnemeia Thrake", **Archaiologikon Deltion** 21.2, 1968, s. 377-378, lev.398b; Ognenova v.d., "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", s. 527, no.10.

burunluğunun olmaması ve yanaklıklarının sivri uçlu olarak sonlanması bakımından ondan ayrılır. Ait olduğu mezar MÖ geç 4.yy'a tarihlenmiştir.³⁵¹ Bulgaristan, Turgovişte bölgesinde, Kravevo yakınlarındaki bir tümülüste bulunan bronz miğfer silindirik formlu başlığı ve enseliği ile Eriklice miğferine benzemektedir. Fakat yanaklıklarının dörtgen biçiminde olması farklıdır. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy sonuna tarihlendirilmiştir.³⁵²

Bulgaristan, Pleven'in güneybatısındaki Sadovets civarında tesadüf eseri bulunan bronz miğfer, silindirik formlu başlığı, yuvarlak kesilmiş yanaklıkları, burunluk ve enseliği ile Eriklice örneğini anımsatır. MÖ 5.yy'a tarihlenmiştir.³⁵³ Bulgaristan, Rouse'nin güneybatısında, Obretenik'teki bir tümülüs mezarda bulunan bronz miğfer, silindirik formlu başlığı, yuvarlak kesilmiş hareketsiz yanaklıkları ile Eriklice miğferine benzerlik gösterir. Ait olduğu mezar en geç MÖ 5.yy ortasına tarihlenmiştir.³⁵⁴ Bulgaristan, Shipka'nın güneyindeki Kazanlak civarında yer alan Sineva tümülüsündeki bronz miğfer silindirik formlu başlığı, boyutları ve yuvarlak kesilmiş hareketsiz yanaklıkları ile Eriklice buluntusuna yaklaşıyor. MÖ 4.yy'a tarihlenmiştir.³⁵⁵ Bir başka benzer örnek Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeyindeki Starosel'deki Psychova tümülüsünde bulunmuştur. Söz konusu bronz miğfer altın yaldızlı olup, silindirik formlu başlığı, yuvarlak kesilmiş yanaklıkları, burunluk ve

³⁵¹ D. Triantaphyllos, "Αρζός", **Archaiologikon Deltion** 30, s. 302-303, no.1, lev.205b; D. Triantaphyllos, "Αρχαιολογικές Μαρτυρίες για την Πάρα του Εβρο και τον Αρδα Χώρα των Οδρυσών", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, ed. A. Iakovidou, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 2007, s. 629, res.9. Theodossiev, Eriklice miğferini Arzos miğferine benzetmiştir, bkz. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 73, dpn.71.

³⁵² G. Ginev, "Mound I from the Necropolis near Kravevo, Turgovishte Region", **Arheologiya** 43.1, 2002, s. 38, 42, res.7. İlgili fotoğrafta miğfere ait burunluk gözükmemektedir, ancak kırık olup olmadığı belirtilmemiştir.

³⁵³ Ogenova v.d., "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", s. 526, no.4, tab.II.4-6.

³⁵⁴ V. Dimova, Grobna nakhodka ot s. Obretenik, Rusensko, **INM Pyce III**, 1966, s. 5, no.3; Ogenova v.d., "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", s. 526, no.6, tab.II.9. Rouse bölgesinde bulunan diğer Khalkidike tipi miğferler için bkz. V. Dimova, D. Ivanova, "Antike Helme", **Thracia** 3, 1974, s. 139-143.

³⁵⁵ **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, s. 232, no.239a; Ogenova v.d., "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", s. 527, no.9, tab.III.1.

enseliği ile Eriklice miğferine benzemektedir. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy ortasına tarihlendirilmiştir.³⁵⁶

Yukarıdaki veriler, Eriklice miğferine en çok yaklaşan örneklerin MÖ 5.yy-MÖ 4.yy ortasına tarihlendiğini ortaya koyar.

Er 5. Prometopidion (Res.58)

İAM env 296

Mezar odası içinden.

Gümüş

u 21,0 cm, g 4,15 cm, k 0,2 cm

Joubin 1898:45; Hasluck 1910-11:77, no.310; Pfrommer 1993:340-345, lev. 38, 3 (MÖ 4.yy'ın ilk yarısı-aynı yüzyılın ortası); Onurkan 1988:4; Theodossiev 2007a:72-73 (MÖ 4.yy ortası-aynı yüzyılın ikinci yarısı).

Levha çifte balta biçiminde, merkezde umbo.

Dört köşesi de noksan.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde Ashmolean Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan bronz prometopidion, form bakımından Eriklice örneğine benzemekle birlikte boyutlarının daha küçük olması ve üzerinde kazıma olarak belirtilmiş karşılıklı ayakta duran aslan ve boğa figürlerinin betimlenmesi ile ondan ayrılır. Tarihlendirme hakkında herhangi bir bilginin verilmediği buluntunun, Eriklice buluntusundan farklı olarak kenarları da deliklidir.³⁵⁷ Bulgaristan, Panagyurishte yakınlarındaki Mramor tümülüsünde bulunan ve günümüzde Sofya Arkeoloji Müzesi'nde korunan gümüş prometopidion, form bakımından Eriklice örneğine yaklaşırsa da, boyutları daha büyük olması, üzerinde kabartma olarak belirtilmiş çeşitli hayvan figürlerinin yanı sıra Herakles ile Nemea aslanının mücadelesini gösteren sahnenin bulunması,

³⁵⁶ G. Kitov, **Thracian Cult Center near Starosel**, Slavena, Publishing House "Slavena", 2003c, s. 33-34, res.39; Ogenova v.d., "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", s. 526, no.7.

³⁵⁷ P.R.S. Moorey, **Catalogue of the Ancient Persian Bronzes in the Ashmolean Museum**, Oxford, Clarendon Press, 1971, s. 258-259, no.494a, lev.78.

kenarların iki sıra halinde nokta bezeme ve iki kısa kenarda ayrıca daha büyük nokta bezemenin olması bakımından Eriklice prometopidionundan farklıdır.³⁵⁸

Bulgaristan, Plovdiv bölgesi, Rahmanlı (Rozovets) tümülüsünde bulunan gümüş prometopidion; form, ortadaki umbo ve boyutları ile Eriklice örneğine en çok benzeyen buluntudur. Bir kenarındaki köşede birer delik bulunan eserin ait olduğu mezar en geç MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.³⁵⁹ Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeyindeki Starosel civarındaki Psychova tümülüsünde bulunan gümüş prometopidion da, çifte balta biçimindeki formu, boyutları ve ortadaki umbo ile Eriklice örneğine benzemektedir. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy ortasına tarihlendirilmiştir.³⁶⁰ Bu veriler ışığında Eriklice prometopidionunu MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlemek mümkündür.³⁶¹

4) Değerlendirme

Tab.1: Eriklice Tümülüsü Mezar Envanteri.

Buluntu No	Buluntu Adı	Tarihleme
Er 1	Gümüş phiale	MÖ 384-360
Er 2	Gümüş testi	MÖ 4.yy'ın ilk yarısı
Er 3	Bronz oinokhoe	MÖ 4.yy'ın ilk yarısı
Er 4	Bronz miğfer	MÖ 5.-4.yy ortası

³⁵⁸ MÖ 4.yy: B. Filow, "Denkmaler der thrakischen Kunst", **Bulletin de la Société Archéologique Bulgare** 6, 1916-1918, lev.III, 1; P. Ilieva, "Zentrale Zierplatte eines Schildes", **Alexander der Grosse und die Öffnung der Welt, Asiens Kulturen im Wandel**, Yay. S.hansen, A. Wiczorek, M. Tellenbach, Regensburg, Verlag Schnell&Steiner GmbH, 2009, s. 269, no.68; MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı: **Gold of the Thracian horsemen, treasures from Bulgaria**, Montréal Palais de la civilisation, 30 May-4 October 1987, Montréal, Éditions de l'Homme, 1987, s. 243, no.433; I. Marazov, A. Fol (ed.), **Ancient gold: the wealth of the Thracians, treasures from the Republic of Bulgaria**, New York, Harry N. Abrams Inc. Publishers, 1998, s. 172, no.102; Alexander Fol (ed.), **Ancient Thrace**, International Foundation Europa Antiqua, Sofya, Europress, 2000, s. 160. Ayrıca bkz. V.P. Vasilev, "Einige Charakteristische und Traditionelle Methoden in der Thrakischen Toreutik", **Pulpudeva** 3, 1980, s. 150-152, res.1; G. Kumov, D. Agre, **Въведение в Тракуската Археология**, Sofya, Ik Abalon, 2002, s. 192, res.62.

³⁵⁹ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 170, 230, no.2, res.185; Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 178, 181, dpn. 1290, no. FK 47; **Gold of the Thracian horsemen**, s. 215, no.363; **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, s. 232, no.238b.

³⁶⁰ Kitov, **Thracian Cult Center near Starosel**, s. 29-30, res.33.

³⁶¹ Krş. Theodossiev, "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", s. 72-73.

Er 5	Gümüş prometopidion	MÖ 4.yy'ın ilk yarısı
------	---------------------	-----------------------

Pfrommer, Eriklice tümülüs mezar envanterini meydana getiren eşyaların mütevazi olduğunu belirtir.³⁶² Ayrıca, Hasluck tarafından aynı mezar envanteri içinde değerlendirilen,³⁶³ bu tezde ise "Ps. Eriklice" başlığı altında incelenen Roma Dönemi'ne ait eşyaların, aynı mezar içinde bulunduğunu kabul ederek Eriklice tümülüs mezarının daha önceden soyulmuş olduğunu öne sürer. Yukarıda da belirtildiği gibi, Khristodoulou mezar odası içinde gümüş, bronz, demir ve pişmiş topraktan çeşitli eşyalar bulunduğunu belirtmektedir. Söz konusu demir ve pişmiş toprak eşyaların günümüze ulaşmamış olması ya da İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamaması, 19.yy'ın sonunda yapılan ve bilimsel bir nitelik taşımayan bir kazı sonunda sadece "değerli" olarak görülen gümüş ve bronz eserlerin İstanbul'daki müzeye götürülmüş olabileceği ihtimali ile açıklanabilir. Öte yandan, bu tezde "Ps. Eriklice" başlığı altında değerlendirilen eşyaların Eriklice tümülüsü altındaki mezardan çıkıp çıkmadığı da kesin olarak saptanamamaktadır.³⁶⁴ Kaldı ki, Pfrommer'in varsayımına göre, Roma Dönemi'nde (ya da öncesinde) Eriklice tümülüs mezarının soyulduğu kabul edilse bile, mezar odası içinde yer alan ve "değerli" olduğu tartışma götürmeyen gümüş vb. eşyaların çalınmamış olması mantıklı değildir. Bu durumda, Eriklice tümülüs mezarının antik dönemde soyulmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Eriklice tümülüsünde mezar envanterini meydana getiren buluntular MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenir. Mezar yapısına ait öğeler ise genel olarak MÖ 4.yy'a işaret etmektedir. Yukarıda Eriklice tümülüs mezarının, Karakoç tümülüs mezarından daha erken bir döneme ait olması gerektiği belirtilmiştir.³⁶⁵ Mezar envanterini oluşturan buluntuların MÖ 4.yy'ın ilk yarısına ait olduğu göz önünde tutularak, Eriklice tümülüs mezarının MÖ 4.yy'ın ilk yarısında, en geç MÖ 4.yy ortasında inşa edildiği öne sürülebilir (Tab.12).

Eriklice tümülüsündeki define ilişkin bilinenler sınırlıdır. Ölüye ait kül ve kemik kalıntılarının mezar odası içindeki kline üzerinde tespit edilmiş olması,

³⁶² Pfrommer, "Ein Grab - Drei Kulturen", s. 340.

³⁶³ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 77, no.267.

³⁶⁴ Bkz. bu tezde "Ps. Eriklice".

³⁶⁵ Bkz. s. 55.

cesedin olasılıkla yakıldığına işaret eder. Klinenin altına da ata ait kalıntıların yerleştirildiği belirtilmiştir.³⁶⁶

Mezar buluntularının, mezar odası içindeki konumları ya da defin işlemi sonrasında ölü için adak sunulup sunulmadığı hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Dolayısıyla cenaze sırasında ve sonrasında gerçekleştirilmiş olabilecek ritüellere ilişkin bir yorum getirilememektedir.

Ölünün, atıyla birlikte defnedilmiş olması savaşçı bir Thrak erkeği olduğunu; mezar envanteri içinde yer alan gümüş phiale, gümüş testi ve bronz oinokhoe ile kendisi için inşa edilen mezar yapısı, varlıklı ve büyük olasılıkla kabilesinin üst sınıfına mensup bir kişi olduğunu gösterir. Eriklice tümülüs mezarının sahibine yönelik öneriler, Karakoç tümülüs mezarının sonundaki "Değerlendirme" bölümünde ele alınacaktır.³⁶⁷

E- Karakoç Tümülüsü

1) Konum ve Yığıma Tepe

Kırklareli il merkezinin yaklaşık 5 km kuzeyinde, Karakoç Köyü'nün hemen güneydoğusunda, kayalık bir sırt üzerinde yer alan tümülüs (Res.59-61) arkeoloji literatüründe "Karakoç tümülüsü" adıyla anılmaktadır.³⁶⁸ 5 m yüksekliğinde, 30 m çapındaki tümülüsün etrafının taşlarla çevrilmiş olduğu Fıratlı tarafından gerçekleştirilen kazı sırasında tespit edilmiştir.³⁶⁹ Ancak raporda söz konusu taşların boyutları ya da kaç sıra olduklarına dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Mezar tepesi Istranca Dağları'nın güney sırtlarında, kayalık bir arazi üzerinde yer alır. Bu haliyle Karakoç tümülüsü, Thrakia tümülüsleri için saptanmış olan

³⁶⁶ Khristodoulou ata ait kül ve yanık kemiklerden bahsetmişse de (Khristodoulou, **Ἡ Θράκη καὶ αἱ Σαράντα Ἑλλησπιάι**, s. 269) atın, sahibinin cesedi ile birlikte yakılıp yakılmadığı kesin olarak belirlenmemektedir. Kremasyon uygulamasının insanlar için bile masraflı olduğu göz önüne alındığında, atın yakılarak gömülme olasılığı bir hayli zayıftır. Konuyla ilgili bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 36-37.

³⁶⁷ Bkz. s. 105 vd.

³⁶⁸ Aynı tümülüs, Kırklareli Kültür Envanteri'nde "Karakoç Tumba Tepe Tümülüsü" olarak geçmektedir, bkz. **Kırklareli Kültür Envanteri Projesi**, s. 162.

³⁶⁹ Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 211. Bulgaristan'ın güneydoğusunda, Orta Strancalarda, Vizitza ve Bulgari köyleri yakınlarında yer alan ve genel olarak MS 3.-4.yy'a tarihlenen tümülüslerden bazılarının etrafı taşlarla çevrilidir, bkz. D. Agre, D. Dichev, "Tumuli from the Roman Period in Central Strandza", **Proceedings of the National Museum of History** 15, 2005, s. 74, res.2, 5, 9, 30 38.

"çevreye egemenlik/çevreden görünme" ilkesine uygundur.³⁷⁰ Fıratlı raporunda, mezar yapısının tümülüs altındaki konumu hakkında bilgi vermemiştir.

Bu çalışma kapsamında yapılan araştırmada Karakoç Köyü'nün güneydoğusunda söz konusu tümülüsü tespit etmek mümkün olmuştur (Res.59-60). Tümülüsün boyutları pek değişmemiş olmakla birlikte, günümüzde artık Karakoç Köyü sınırları içinde kaldığı, çevresinde yeni binaların inşa edildiği görülmüştür.

2) Mezar Yapısı

a) Tanım

Mezar yapısı fasad, kısa bir dromos ve bir tek odadan meydana gelir (Res.62-64). Yapıda yöresel beyaz kireçtaşı kullanılmıştır.

Fıratlı'nın verdiği plandan anlaşıldığı kadarıyla dromosun girişinde Eriklice mezarında olduğu gibi bir cephe oluşturulmuştur. 0,88 m genişliğindeki kapı aralığının her iki yanında 1,41 m ve 1,40 m uzunluğunda birer duvar ile toplam 3,69 m uzunluğa erişen bu cephenin kaç sıra taş bloğundan inşa edildiği ve taşların dış yüzlerinin düzeltilip düzeltilmediği konusunda da herhangi bir bilgi yoktur. Eriklice tümülüsü altında ortaya çıkarılan mezardan farklı olarak, dromosun önünde, dromos dış duvarlarının köşelerine dik açı yapacak şekilde yerleştirilmiş büyük taş parçaları bulunmuştur. Fıratlı raporunda, söz konusu taş parçaları hakkında bilgi vermemiş, ancak mezar planında göstermiştir (Res.63). Plandan anlaşıldığı kadarıyla büyük taş parçalarından meydana getirilen duvarlardan biri yaklaşık 2,5 m, diğeri yaklaşık 3,0 m uzunluğunda ve yaklaşık 20 cm kalınlığındadır.³⁷¹

Dromosa girişi sağlayan kapı aralığı 0,88 m genişliğindedir. Dromos girişinin büyük ve biçimsiz taşlarla kapatılmış olduğu tespit edilmiştir.³⁷² Bunların haricinde kapı açıklığının yüksekliği ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Dromos 1,45 m

³⁷⁰ Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 17; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 120, Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 48; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 16.

³⁷¹ Thrakia'daki bazı tümülüs mezarlarda, mezar yapılarının önünde buna benzer ön avlu niteliğinde alanlar tespit edilmiştir, bkz. Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 294-295, şek.12.14b; Atanasov-Yorgov, "The Valley of the Kamchiya River in the Smyadovo-Dragevo Region", s. 37 (Yankovo tümülüsü II); Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 294-295, şek.12.14c (Yankovo tümülüsü III). Her iki tümülüs mezarın ön avlularında at definleri vardır.

³⁷² Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 211.

uzunluğunda, 0,88 m genişliğinde ve 1,63 m yüksekliğindedir. Fıratlı'nın raporu ve planından, dromosu meydana getiren duvarların, düzgün sıralar meydana getiren taş bloklardan harçsız olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yükseklik en alttaki taş sırasında yaklaşık 57 cm, ikinci taş sırasında yaklaşık 45 cm, üçüncü taş sırasında yaklaşık 37 cm, dördüncü taş sırasında ise yaklaşık 24 cm'dir.³⁷³ Mezar odasına doğru giderek daralan dromosun üzeri yassı taşlarla örtülmüştür.³⁷⁴ Dromos girişinin büyük taş parçaları ve toprakla kapatıldığı tespit edilmiştir.³⁷⁵

Dromostan doğruca 2,95 m çapındaki yuvarlak planlı mezar odasına geçilir (Res.63). Mezar odası, dromos ile aynı eksen ve seviyededir. Raporda mezar yapısının yönü ile ilgili bilgi verilmemiştir. Fakat İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki fotoğraflardan mezar yapısı girişinin yaklaşık güneye baktığı anlaşılmaktadır (Res.65). Mezar odasında alttan itibaren ilk iki blok sırası dik olarak yükselir. Bundan sonraki beş sıra ise birbirinin üzerinden taşarak yukarıya doğru daralan ve maksimum yüksekliği 2,6 m olan bir bindirme kubbe meydana getirir. Fıratlı tarafından çizilen mezar odası kesitinde, bu blokların, mezar odasına bakan iç yüzlerinin alt bölümlerinin eğik, üst bölümlerinin dik olarak kesildiği görülmektedir (Res.63). Kubbenin tepe noktasında kalan boşluk yaklaşık 90 cm uzunluğunda, 20 cm kalınlığında büyük bir blok ile örtülmüştür.

Kazı sırasında mezar odasının içinin yaklaşık 80 cm kalınlığında toprak örtüsü ile kaplı olduğu tespit edilmiştir. Ölünün, başı doğuya gelecek şekilde ana kaya üzerine yatırılmış olduğu ve defin işlemi sonrasında, ölünün üzerinin yaklaşık 30 cm kalınlığında iri tanecikli kumla kapatıldığı belirtilmektedir. Rapordan anlaşıldığı kadarıyla mezarda inhumasyon defin geleneği uygulanmıştır. Ancak İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde yapılan çalışmada, Karakoç tümülüsüne ait buluntular arasında ölüye ait kemik parçaları bulunamamıştır.

b) Analoji ve tarihleme

³⁷³ Fıratlı'nın raporunda blokların genişlikleri ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

³⁷⁴ Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 154. Mansel'in 1973 tarihli yayınında verdiği bu bilgiye karşın Fıratlı'nın planında dromosun üzerinde taş blokların, alttaki bloklar ile aynı kalınlıkta olduğu görülmektedir, bkz. res.65.

³⁷⁵ Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 211. Fıratlı'nın raporunda söz konusu taş parçalarının boyutu ya da niteliği hakkında bilgi verilmemiştir.

Karakoç tümülüsü altındaki mezar yapısı, yöresel beyaz kireçtaşından kesme taş bloklar ile harçsız olarak inşa edilmiştir. Bu özelliğe Thrakia'da bindirme kubbe tekniğinin uygulandığı birçok mezarda rastlamak mümkündür.³⁷⁶

Karakoç'taki mezar yapısı, girişinin yaklaşık güneye yönelik olması bakımından, başta Kırklareli A-C tümülüsleri olmak üzere Thrakia'daki bazı mezarlarla benzerlik gösterir.³⁷⁷

İncelenen mezar yapısının planı, ön avlu niteliğindeki büyük taşların mevcudiyeti dışında Eriklice tümülüsündekini tekrarlar. Dolayısıyla Eriklice tümülüs mezarı ile analogi veren Güneybatı Thrakia'daki Ravnogor 1 no'lu tümülüs,³⁷⁸ orta Thrakia'daki Madjarovska tümülüsü,³⁷⁹ Kesteleva tümülüsü,³⁸⁰ Racheva tümülüsü,³⁸¹ güneydoğu Thrakia'daki Propada tümülüsü³⁸² ve Mishkova Niva tümülüsündeki³⁸³ mezarlar, plan açısından Karakoç tümülüs mezarının Thrakia'daki analogilerini meydana getirir. Ön avlu niteliğindeki mekan göz önünde tutulduğunda kuzeydoğu Thrakia'daki Yankovo, Tümülüs II ve Tümülüs III incelenen mezara yaklaşır. Ancak ön avlu, basit bir fasad, bir ön oda ve mezar odasından meydana gelen Yankovo Tümülüs II'deki mezar odası, içeriden bakıldığında yuvarlak, dışarıdan bakıldığında

³⁷⁶ Bu tezde Kırklareli B tümülüsü ve Karakoç tümülüsü. Yankovo tümülüsü için bkz. Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo; Rozovets (Rahmanlı) tümülüsü için bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 158, Thedossiev, 2005, 678; Dolno Levski tümülüsü için bkz. Mikov, "Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", s. 21; Malko Belovo tümülüsü için bkz. a.e. s. 24, res.2e, Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285; Mezek Maltepe tümülüsü için bkz. Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", s. 300 vd., Filow, 1937b, 107-110; Kurtkale tümülüsü için bkz. Filow, 1937b, 79 vd. Bindirme kubbe tekniği uygulanan mezarların dışındaki örnekler: Kırklareli A tümülüsü, Kırklareli C tümülüsü ve Vize A tümülüsü. Naip tümülüsü için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22; Thrakia'daki beşik tonozlu mezarlar için bkz. Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 577; Makedon mezarları için bkz. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 6-7.

³⁷⁷ Bkz. dpn.65.

³⁷⁸ Aynı yerde bulunan Ravnogor Tümülüs IX'daki 2 numaralı mezar da benzer özelliklere sahiptir. Her iki mezar da MÖ 4.yy sonu 3.yy başına tarihlenmiştir: Kitov 1988, 4, 24-30, Kitov, "Les sépulcres à coupoles près de Ravnogor dans les Rhodopes", s. 28 vd., Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285-286.

³⁷⁹ MÖ geç 4.yy-erken 3.yy: a.e. s. 288.

³⁸⁰ MÖ 4.yy'ın ilk çeyreği (mimariye göre): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 42-43; MÖ 4.yy ortası: Dimitrova, "Kesteleva Tumulus near Maglizh", s. 262-263.

³⁸¹ MÖ 4.yy ortasından sonra: Kitov-Dimitrova, "New Royal Graves in the Valley of the Thracian Kings", s. 27, Dimitrova, "Problemi na Trakiskata Arkhitektura v Dolinata na Vladetelite", s. 119, res.9.

³⁸² Delev, "Two Tholos Tombs at Malko Tirnovo", s. 74-76; Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 89-95.

³⁸³ Delev, "Two Tholos Tombs at Malko Tirnovo", s. 76-77. Mezar daha önce soyulmuş olduğu için kesin tarihleme yapılamamıştır.

dikdörtgen bir plan vermektedir.³⁸⁴ Ön avlu, basit bir giriş ve mezar odasından meydana gelen Yankovo Tümülüs III'teki mezar odası ise dikdörtgen planlı olmasından ötürü Karakoç tümülüs mezarından ayrılır.

Eriklice tümülüsü altındaki mezar yapısının boyuna kesitinde, ön oda ile mezar odası arasında herhangi bir seviye farkı bulunmamaktadır. Bu özellik daha önce de değinildiği gibi Thrakia'daki tümülüs altı mezar yapılarında sıklıkla görülmektedir.³⁸⁵

Mezar odasının kesitlerinde bindirme tekniğinde kubbe ile örtülmüş olduğu görülür. Plan benzerliği nedeniyle yukarıda bahsi geçen tümülüs mezarlar arasında Thrakia'daki Propada tümülüs mezarı³⁸⁶ ve Eriklice tümülüs mezarı Karakoç tümülüs mezarına yaklaşır. Ancak Propada tümülüs mezarı, mezar odasındaki bindirme kubbenin üst kısmının konik üçgen biçiminde bitirilmiş olması dolayısıyla Karakoç örneğinden farklıdır.³⁸⁷ Thrakia dışında, Troas'ta, günümüzde Çanakkale, Çan İlçesi'nin kuzeydoğusundaki Altıkulaç Köyü yakınlarında yer alan tümülüs mezar, plan bakımından Karakoç örneğinden farklı olmakla birlikte, mezar odasının bindirme kubbeli olması bakımından benzerlik gösterir.³⁸⁸ Ancak mezar odasının ölçüleri (yaklaşık 3,71 m çapında ve 3,1 m yüksekliğinde) ve mezar odası duvarını oluşturan blokların alttan ilk dört sırasının (Eriklice mezar yapısında ilk üç sıra, Karakoç mezar yapısında ilk iki sıra) dik olarak yükseliyor olması gibi özellikleri ile Karakoç mezar yapısından çok Eriklice mezar yapısına yaklaşır. Thrakia dışından bir başka örnek Bithynia bölgesindeki Kutluca tümülüs mezarıdır. Yapı, plan bakımından farklı olsa da, mezar odası üzerinin bindirme kubbe ile örtülmüş olması nedeniyle Karakoç tümülüs mezarına benzer.³⁸⁹ Ancak mezar odasını meydana getiren bloklardan ilk dört sıranın iç yüzü düzleştirilmiş olup, üçüncü sıradan itibaren içeriye doğru hafif bir meyil oluşturulmuş, üstteki dört blok ise kademeli olarak

³⁸⁴ Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 294-295, şek.12.14b; Atanasov-Yorgov, "The Valley of the Kamchiya River in the Smyadovo-Dragevo Region", s. 37.

³⁸⁵ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 19.

³⁸⁶ Delev, "Two Tholos Tombs at Malko Tirnovo", s. 74-76; Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 89-95.

³⁸⁷ Delev, "Two Tholos Tombs at Malko Tirnovo", s. 74-76; Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 89-95.

³⁸⁸ MÖ erken 4.yy: Sevinç v.d., "A New Painted Graeco-Persian Sarcophagus from Çan", s. 400.

³⁸⁹ MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı: Mansel, "1968 Kutluca Kazısına Dair Önrapor", s. 105 vd.; Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 143 vd.

birbirinin üzerinden taşırılmıştır. Yani Karakoç mezar yapısındaki gibi bindirme kubbeyi meydana getiren blokların, mezar odasına bakan iç yüzlerinin alt bölümlerinin eğik, üst bölümlerinin dik olarak kesilmesi söz konusu değildir.

Kırklareli il merkezinin güneyinde (Kırklareli B tümülüsü), batısında (Eriklice tümülüsü) ve kuzeyinde (Karakoç tümülüsü) birbirlerinden 3 ila 5 km uzaklıkta yer alan üç tümülüs mezarı göz önüne aldığımızda, Kırklareli B tümülüs mezar yapısında bindirme kubbeyi meydana getiren blokların iç yüzlerinin düz bir şekilde kesilmiş olduğu ve böylelikle, mezar odasının içinden bakıldığında, gerçek bir kubbeyi andırdığı görülür. Kırklareli B tümülüs mezarının, boyutlarının yanı sıra bindirme kubbeyi meydana getiren blokların iç yüzlerinin düzleştirilmesi gibi öğeleriyle, Eriklice ve Karakoç tümülüs mezarlarından daha gelişkin bir yapı olduğu ve dolayısıyla bu iki mezar yapısından daha geç bir döneme ait olması gerektiğine yukarıda değinilmiştir.³⁹⁰ Eriklice tümülüs mezar yapısında ise bindirme kubbeyi meydana getiren blokların iç yüzlerinin alt bölümlerinin içbükey olarak kesildiği tespit edilmiştir. Eriklice örneğinde söz konusu blokların yaklaşık üçte ikilik bölümü içbükey kesilmiş, geri kalan üçte birlik bölüm düşey bırakılmıştır. Mezar odasından bakıldığında gerçek kubbe etkisi yarattığını söylemek zordur. Karakoç örneğindeyse sahte kubbeyi meydana getiren blokların iç yüzlerinin alt kısımları, kesitte de görüleceği gibi, eğik bir biçimde kesilmiştir. Karakoç örneğinde blokların yaklaşık beşte dördlük kısımları eğik kesilmiş, beşte birlik kısımları düşey bırakılmıştır. Bu açıdan Eriklice örneğinden de farklıdır. İçeriden bakıldığında, en azından Eriklice örneğine kıyaslandığında, gerçek kubbe etkisine daha çok yaklaşmış olduğu görülecektir. Bu da, Karakoç mezar yapısının, Eriklice mezar yapısından daha sonraki bir zamanda yapılmış olabileceğine işaret eder. Dolayısıyla mezar yapısı, MÖ 4.yy'ın ortasından ileriye doğru, yani 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenebilir.

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Mezar odasında tespit edilen buluntuların konumları hakkında Fıratlı herhangi bir bilgi vermemektedir. Dromos girişinde bir pişmiş toprak küp (Ka 4), mezar odası içinde bir bronz podanipter (Ka 1), bir bronz situla (Ka 2), bir bronz

³⁹⁰ Bkz. s. 34.

oinokhoe (Ka 3), üç pişmiş toprak phiale (Ka 5, Ka 6 ve Ka 7), bir pişmiş toprak testi (Ka 8), bir pişmiş toprak lekythos (Ka 11), bir pişmiş toprak askos (Ka 12), iki pişmiş toprak kandil (Ka 19 ve Ka 20) açığa çıkarılmıştır.

Fıratlı raporunda, dromos girişinde amphoralara ait bazı dip parçaları ile karşılaşıldığını belirtmiştir. Bu tez kapsamında İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde yapılan çalışmada etütlük eserler arasında Karakoç tümülüsüne ait olduğu belirlenen amphora parçaları tespit edilmiştir. Ancak buluntu grubunu içeren torbanın üstündeki notta "Karakoç tümülüs üstü" yazılı olması nedeniyle, parçaların tümülüsün üst tabakalarından mı yoksa Fıratlı'nın raporunda belirttiği gibi dromosun girişinden mi geldiği kesin olarak saptanamamaktadır. Dolayısıyla bu parçalar (Ka 13, Ka 14, Ka 15, Ka 16, Ka 17 ve Ka 18) ile amphoralara ait ağız parçaları olduğu tespit edilen iki parça (Ka 19 ve Ka 20) mezar envanterinin sonunda, diğer eserlerden ayrı olarak ele alınmıştır ve mezarın kapatılma tarihine yönelik olarak dikkate alınmamıştır.

Bunların haricinde demir silahlara ait kalıntılar bulunduğu, ancak bunların tamamen okside olduğu, Fıratlı'nın raporunda belirtilmiştir.³⁹¹ Söz konusu eserler, kondisyonları nedeniyle İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir.

Ka 1. Podanipter (Res.66-67)

İAM env 73.16

Mezar odası içinden.

Bronz

y 7,5 cm, ç 25,3 cm

Fıratlı 1964:108; Onurkan 1988:39-40, no.34, lev.18b, şek.6.

Kuvvetli korozyondan ötürü tamamen tahrip olduğu için müzede incelenememiştir. Esere ait müze envanter fişi ve kazı raporları ile Onurkan'ın yayınına göre, derin çanak biçiminde olduğu, gövde çeperinin ağız kısmında kalınlaştığı, ağız kenarının hemen altında üstte tek, altta iki paralel çizgi ile sınırlı düz bir bandın yer aldığı anlaşılmaktadır.

Analoji ve tarihleme

³⁹¹ Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 211; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 5.

İtalya'nın güneyinde, da Rutigliano'daki (Bari) Purgatorio nekropolisinde bir mezarda (no.78/1977) bulunan çift kulplu bronz podanipter çanak formu ile Karakoç örneğine benzese de, üç ayaklı olması bakımından ondan ayrılır. Ait olduğu mezar MÖ 5.yy'a tarihlenmiştir.³⁹² Ukrayna'nın Cerkassy kentinde ele geçen define kapsamındaki bronz podanipter de form ve ağız kenarı altındaki bant ile Karakoç buluntusunu anımsatır. Ancak yüksekçe bir halka kaideye sahip olması ve gövde üzerinde kazıma hayvan figürleri olması farklılık yaratmaktadır. Birlikte bulunduğu defineye ait eserlerle beraber MÖ 5.-4.yy'a tarihlenmiştir.³⁹³ Bulgaristan, Plovdiv bölgesi, Duvanlı Köyü civarındaki Kukuva tümülüsünde açığa çıkarılan çift kulplu bronz podanipter çanak formu ve boyutları ile Karakoç buluntusunu andırır, fakat dışa dönük ağız kenarı, yüksek kaidesi gibi özellikleri nedeniyle değişiktir. MÖ 5.yy'a tarihlenmiştir.³⁹⁴ Çanak formu dolayısıyla Karakoç buluntusunu anımsatan bir başka örnek Bulgaristan, Sliven bölgesindeki Stara Selo tümülüsünde açığa çıkarılmıştır. Ancak üç ayak üzerinde durması ve uçları palmetlerle süslü bir çift kulpa sahip olması değişiklik gösterir. Ait olduğu mezar MÖ 5.yy'ın ikinci çeyreğine tarihlenmiştir.³⁹⁵

İncelenen esere form ve boyutları bakımından en çok benzeyen buluntulardan biri Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeydoğusunda, Chirpan'ın batısında Orizovo civarındaki tümülüste bulunan bronz podanipterdir. Sadece ağız kenarının hemen altında yer alan dil yaprak dizisi nedeniyle değişiklik gösterir. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy'a tarihlenmiştir.³⁹⁶ Diğer benzer örnek ise Bulgaristan, Mezek Maltepe tümülüsünde bulunan bronz podanipterdir. Ağız kenarının dışa çekik olması bakımından farklıdır. Ait olduğu mezarın tarihi ile ilgili çeşitli öneriler olmakla birlikte söz konusu eseri genel olarak MÖ 4.yy'a tarihlemek mümkündür.³⁹⁷

³⁹² M. Rubinich, "Podanipter", **Le Arti Di Efesto: capolavori in metallo dalla Magna Grecia**, Silvana, Cinisello Balsamo, 2002c, s. 219, no.47.

³⁹³ Gol der Steppe, 1991, 313, no.103n.

³⁹⁴ B. Diakovitch, "Antichna Grobnicha vb "Kukuva Mogila" pri s. Duvanlii, Plovdivsko", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare** 3, 1925, s. 121, 130, res.19-20.

³⁹⁵ Ivan Venedikov, "La Trouvaille de Staro Selo", **Bulletin de l'institut Archéologique** 27, 1964, s. 108-109, res.5-6.

³⁹⁶ D. Tsonchev, "Tombeau tumulaire antique près d'Orisovo", **Annuaire du Musée National Archéologique Plovdiv** 1, 1948, s. 21-22, 24-25, res.7.

³⁹⁷ MÖ 4.yy'ın ilk yarısı (mezar yapısı ve ilk defin), ikincil define ait mezar buluntuları ise MÖ 4.yy'ın son üçlüğü: Filow, "The Bee-hive Tombs at Mezek", s. 302; MÖ 4.yy ortaları: Filow, 1937b, 90-91; Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 5; MÖ 3.yy'ın ortası terminus post quem (ikincil

Yukarıdaki veriler ışığında Karakoç podanipteri MÖ 4.yy içinde değerlendirilebilecektir.

Ka 2. Situla (Res.68-70)

İAM env 73.17

Mezar odası içinden

Bronz

y ca.20 cm, aç ca.20,5 cm, tç ca.12 cm

Fıratlı 1964:108, lev.42, res.4-5; Pfrommer 1987:177, no.FK30 (MÖ erken 4.yy); Onurkan 1988:39, no.33, lev.18a, şek.5 (MÖ 4.yy).

Hareketli bir çift kulp, dikdörtgen kesitli, uçları yukarı doğru kıvrılıp topuz biçiminde sonlanmakta. Her iki uç da çift halka bulunan apliklere takılı durumda. Aplikler cepheden kadın yüzü biçiminde. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış, saçların arasında ince bir bant ve üzerinde dik ve dalgalı çizgilerle işli ikinci bir bant. Kulpların geçtiği halkaların arasında birer palmet.

Onurkan'ın eser üzerinde yaptığı inceleme sırasında situlanın ağız kenarı ile gövdeden bir parça ve tabandan küçük bir parça korunabilmiştir (toplamda dört parça). Günümüzde ise situladan geriye sadece kulplar kalmıştır. Yoğun korozyon nedeniyle gövde büyük ölçüde tahrip olmuştur. Ayrıca kulp uçlarından biri nokсандır. Yukarıda eserle ilgili verilen ölçüler Onurkan'ın yaptığı tespitlere dayanmaktadır.³⁹⁸

Analoji ve tarihleme

Şarap ya da su taşımada kullanıldığı düşünülen³⁹⁹ situlalar Thrakia'da, MÖ 5.yy'ın dördüncü çeyreğinden itibaren özellikle mezar kontekstlerinde görülmeye

definlere ait buluntular): Pfrommer, "Ein Achämenidisches Amphorenrhyton mit Ägyptischem Dekor", s. 250, FK 99; MÖ 4.yy'ın üçüncü çeyreği (mezar buluntuları): Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 283; mezar yapısının ikinci ve üçüncü evresi için MÖ 3.yy'ın ilk yarısı-aynı yüzyılın ortası: Stoyanov, "The Mal-tepe complex near Mezek", s. 127.

³⁹⁸ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 39, no.33.

³⁹⁹ Ancient Macedonia, 1988, 283.

başlar.⁴⁰⁰ Kap formu bakımından Karakoç buluntusuna benzeyen birçok situla bulunmaktadır.

Bulgaristan'ın güneyinde, Duvanlı civarındaki Bashova tümülüsüne ait bronz situla, formu açısından Karakoç buluntusuna yaklaşmakla birlikte, ağız çapı biraz daha büyüktür ve sap uçlarında herhangi bir bezeme yoktur. Ait olduğu mezar en geç MÖ erken 4.yy'a tarihlenir.⁴⁰¹ Yunanistan'ın doğusunda, Arzos (Kulaklı) Köyü civarındaki bir mezarda açığa çıkarılan bronz situla da, Karakoç örneği ile form benzerliği gösterir. Ancak sap uçları bezemesizdir. MÖ geç 4.yy'a tarihlenmiştir.⁴⁰² Thrakia dışında, günümüzde Arnavutluk, Apollonia'daki nekropoliste bulunan ve MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen bronz situla da aynı nedenlerle Karakoç buluntusundan ayrılır.⁴⁰³

Ukrayna, Cerkassy bölgesi, Pescanoe Köyü civarında ele geçen bronz situla form bakımından Karakoç buluntusuna yaklaşıp da ağız çapı biraz daha küçüktür ve sap uçlarının ağız kenarı ile birleştiği yerde volütlerle bezenmiştir. MÖ 5.-4.yy'a tarihlenmiştir.⁴⁰⁴ İtalya, Puglia bölgesindeki Lecce'de (da Ugento) bir mezarda bulunan bronz situla hem form hem de boyutları bakımından Karakoç örneğine benzer. Tek farkı sap ucunda aplik yerine volütlerle süslenmiş olmasıdır. MÖ 5.yy sonu-4.yy başına tarihlenir.⁴⁰⁵ Güney İtalya'dan bir diğer mezar buluntusu da Lecce örneğindeki gibi sap uçlarının volütlerle bezeli olması ve ayrıca ağız kenarı altında

⁴⁰⁰ Ivan Venedikov, "Les Sítules de Bronze en Thrace", **Thracia** 4, 1977, s. 85-88; B. Barr-Sharrar, "Macedonian Metal Vases in Perspective: Some Observations on Context and Tradition", **Studies in the History of Art 10, Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times**, ed. B. Barr-Sharrar-E.N. Borza, National Gallery of Art, Washington, 1982, dpn.21. Bu tip kapların Thrakia'dan önce Propontis'te ortaya çıkmış olabileceği ile ilgili olarak bkz. Venedikov, "Les Sítules de Bronze en Thrace", s. 88-89. Sap ucu altında volütler ve palmetlerle bezeli situlalara Thrakia dışında İtalya'da ve kuzey Avrupa'da da rastlanmıştır. Shefton, bu tip situlaların üretim merkezinin kuzey Ege civarında olabileceğini öne sürmüştür, bkz. B.B. Shefton, "Magna Graecia, Macedon or Neither? Some Problems in 4th Century B.C. Metalwork", **Magna Graecia, Epiro e Macedonia, Atti del ventenissimo Convegno di Studi sulla Magna Graecia**, Taranto 5-10 ottobre 1984, Napoli, 1985, s. 406-407.

⁴⁰¹ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 70-71, res.87. Bir başka benzer örnek Duvanlı'da Brezovo tümülüsünde bulunmuştur: Bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 184-185, res.206 (MÖ 5.yy sonu-4.yy başı).

⁴⁰² Triantaphyllos, "Αρζός", s. 302-303, lev.205; Barr-Sharrar, "Macedonian Metal Vases in Perspective", s. 129, res.11.

⁴⁰³ A. Eggebrecht (ed.), **Albanien Schätze aus dem Land der Skipetaren**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1988, s. 360, no.263.

⁴⁰⁴ R. Rolle, M. Müller-Wille, K. Schietzel (ed.) **Gold der Steppe Archäologie der Ukraine**, Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1991, s. 311-312, no.103g.

⁴⁰⁵ M. Rubinich, "Situla a campana", **Le Arti Di Efesto: capolavori in metallo dalla Magna Graecia**, Silvana, Cinisello Balsamo, 2002b, s. 218-219, no.45.

dil yaprak dizisi bulunması bakımından Karakoç buluntusundan ayrılır. MÖ 4.-3.yy'a tarihlenmiştir.⁴⁰⁶ Güneybatı Bulgaristan'da bulunan ve günümüzde Sofya Ulusal Tarih Müzesi'nde korunan bronz situla, form açısından Karakoç buluntusu ile benzerlik gösterir. Fakat biraz daha yüksek olmasının yanı sıra sap uçlarının ağız kenarında birleştiği yerin hemen altında volütlerle bezelidir. MÖ 4.yy sonuna tarihlenmiştir.⁴⁰⁷

Günümüzde Bulgaristan, Karlovo Tarih Müzesi'nde korunan ve Karlovo bölgesi, Gorny Domlyan Köyü'ndeki bir mezarda bulunan bronz kap, form ve boyutları bakımından Karakoç buluntusunu anımsatsa da sap ucunun altında palmetlerle süslü olması açısından farklıdır. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy'a tarihlenir.⁴⁰⁸ Bulgaristan, Mezek, Maltepe tümülüsünde bulunan bronz situla form ve boyutları ile Karakoç örneğine çok yaklaşırsa da, sap uçlarının altında palmetle bezeli olması ile ondan farklıdır. MÖ 4.yy ortası ya da aynı yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir.⁴⁰⁹

Yunanistan, Selanik'in kuzeydoğusunda yer alan Derveni'deki Mezar A'da bulunan bronz situla, formu ve her iki sap ucunun altında cepheden Silenus başı biçiminde aplikler bulunması bakımından Karakoç buluntusunu andırmaktadır. Fakat ağız çapının biraz daha küçük olması, aslan başı biçiminde akıtacağı olması ve alçak bir ayağının olması bakımından değişiktir. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.⁴¹⁰ Bulgaristan, Kazanlık civarındaki Malkata tümülüsünde bulunan bronz situla, sap uçları altındaki aslan başı ve Silenos başı biçiminde birer aplik ile Karakoç buluntusunu anımsatır. Ancak kap formu ve boyutları Karakoç buluntusundan farklıdır. MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.⁴¹¹ Yunanistan, Thesselia'daki Pilav tepedeki bir Makedon mezarında bulunan bronz situla, sap uçlarının altında Herakles başı biçiminde aplikler bulunması bakımından Karakoç

⁴⁰⁶ M. Landolfi, "Situla campaniforme", *Le Arti Di Efesto*, Trieste, 2002, s. 266, no.89.7.

⁴⁰⁷ **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, s. 298, no.269.

⁴⁰⁸ Kissyov, "Late Iron Age Grave Finds from the Archaeological Museum in Plovdiv", s. 3, no.1, lev.4, res.1.

⁴⁰⁹ Filow, 1937b, 59, res.60; Venedikov, "Les Situles de Bronze en Thrace", s. 101.

⁴¹⁰ Themelis-Touratsoglou, **Οι τάφοι του Δερβενίου**, lev.2, no.A2; *Ancient Macedonia*, 1988, 283-284, no.232-233.

⁴¹¹ G. Kitov, N. Theodossiev, "New Data on Thracian Archaeology and Religion from the Tumuli near the Villages of Shipka and Sheynovo in the Kazanluk Region", *Thracia* **11**, 1995, s. 325, res.6.

buluntusu ile benzerlik gösterir. Fakat kap formu ve boyutları Karakoç buluntusundan tamamen farklıdır. Ait olduğu mezar MÖ 320-310'a tarihlenmiştir.⁴¹²

Hem kap formu hem de sap ucundaki aplikler dolayısıyla Karakoç buluntusuna benzeyen iki örnek özellikle önemlidir. Bulgaristan'ın kuzeybatısında, Vraca, Pudrija Köyü'ndeki bir mezarda ortaya çıkarılan bronz situla, formu ve sap ucundaki kadın başı biçimindeki aplikleri ile Karakoç buluntusuna çok benzemektedir. Tek farkı kap yüksekliğinin biraz daha fazla olmasıdır. MÖ 4.yy'ın ilk yarısı ya da aynı yüzyılın ortasına tarihlenmiştir.⁴¹³ Bulgaristan'ın kuzeyinde, Pleven, Valcitrان Köyü'ndeki bir tümülüste bulunan bronz situla, formu, boyutları ve sap uçlarında yer alan kadın başı biçimindeki aplikleri ile Karakoç buluntusuna çok benzeyen ikinci örnektir. MÖ geç 5.yy ya da erken 4.yy'a tarihlenen eserin ait olduğu mezar MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.⁴¹⁴

Yukarıdaki analogiler ışığında Karakoç buluntusunu MÖ 4.yy ilk yarısı ya da ortasına tarihlemek mümkündür.⁴¹⁵

Ka 3. Testi parçası (Res.71-72)

İAM env 73.15

Mezar odası içinden.

Bronz

y 8,8 cm, u 8,5 cm

Fıratlı 1964:108; Onurkan 1988:54-55, no.52, lev.32a, şek.18 (MÖ 400'ler).

Ağız üç boğumlu, akitacak kısmı dışa taşkın, bezemeli ağız kenarı dışa kıvrılmakta. Onurkan tarafından eser üzerinde yapılan incelemede, ağzın altında

⁴¹² Zimi, *Late Classical and Hellenistic Silver Plate from Macedonia*, s. 195, no.28.

⁴¹³ B. Nikolov, "Thrakische Denkmaler im Bezirk Vraca", *Bulletin de L'Institut D'Archéologie* 28, 1965, s. 172, 202, no.44, res.14; Venedikov, "Les Situles de Bronze en Thrace", s. 102, no.30, res.48-50; Nikola Theodossiev, *North-Western Thrace from the Fifth to First Centuries B.C.*, BAR International Series 859, Oxford, Basingstoke Press, 2000, s. 133, no.189; E. Teleaga, *Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau 6. Jh.-Anfang des 3.Jhs. v. Chr.*, Leidorf, Verlag Marie Leidorf GmbH, 2008, s. 448, no.989.

⁴¹⁴ E. Genova, "Trouvaille funéraire thrace du village Valcitrان, dep. de Pleven", *Arheologiya* 15.2, 1973, s. 46-47, 49, res.1-2. Teleaga, söz konusu buluntuyu MÖ 350'lere tarihlenmiştir, bkz. Teleaga, *Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau*, s. 448, no.990.

⁴¹⁵ Krş. Totko Stoyanov, "Late Classical and Early Hellenistic Pottery Imitations of Metal Tableware from Thrace", *Proceedings of the 10th International Congress of Thracology, Komotini-Alexandroupolis 18-23 Ekim 2005*, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 2007, s. 562, dpn.8.

palmet ve her iki yanda simetrik olarak uzanarak boynun yan yüzeyini kaplayan, kıvrımlar halinde asma filizi ve akanthus yapraklarından oluşan bir bezeme saptanmıştır. Söz konusu bezemeyi 2010 yılında yapılan incelemede tespit etmek mümkün olmamıştır.

Kırık parçaların birleşmesi ile elde edilmiş. Yoğun korozyon.

Analoji ve tarihleme

Ka 3'ün ön tipi, Orta ve Kuzey İtalya'da MÖ 5.yy'ın başından itibaren bilinmektedir.⁴¹⁶ Benzer örnekler ile MÖ 4.yy'da Thrakia ve Makedonia'daki mezarlarda karşılaşılmıştır.⁴¹⁷ Karakoç buluntusunda sadece ağız ve boyun korunabilmiş olduğundan kesin bir tarihleme önermek mümkün değildir.

Ancak ağız kenarı altındaki bezemenin benzerleri başka eserler üzerinde görülmektedir. Bunlardan biri Selanik yakınlarında, Sedes'teki (Therme) askeri havaalanında ortaya çıkarılan Mezar C'den gelir. Çelenk ya da diadem olarak yorumlanan eser, iki asmaya ait filizlerin birbirine dolaşarak büyük bir zincir meydana getirmesinden oluşur. Palmet ve her iki yanında yer alan kıvrık haldeki filizler tam olarak örtüşmemekle birlikte, Karakoç buluntusu üzerindeki bezemeyi çağırıştırır. Çelengin ait olduğu mezar MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.⁴¹⁸ Bir diğer benzer örnek, Selanik yakınlarındaki, Stavroupolis'te, Oreokastrou sokağındaki bir çukur mezarda bulunan fildişi objeye iliştilmiş altın bitkisel bezeme ile karşımıza çıkar. Palmetler ve asma yapraklarından meydana gelen bezeme Ka 3 üzerindeki bezemeye çok yakındır. Fildişi objenin işlevi bilinmemekle birlikte, ait

⁴¹⁶ D.K. HILL, **Greek and Roman Metalware: A Loan Exhibition**, February 14-April 14, 1976, Baltimore, Walters Art Gallery, 1976, s. 10, no.30, lev.10; Pfrommer, 1983, 241-242; M.P. Bini, G. Caramella, S. Buccioli, **I Bronzi Etruschi e Romani**, ed. G. Pianu, Roma, G. Bretschneider, 1995, s. 11-19, lev.5-11; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülsü**, s. 84.

⁴¹⁷ Pfrommer, 1983, 241-247; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 279, 333, rs.11-15; Teleaga, **Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau**, s. 258-259. Yunanistan, Orestias'ın kuzeybatısında, Arzos'taki bir mezarda bulunan bronz testi için bkz. Triantaphyllos, "Αρζός", s. 302-303, lev.205a (MÖ geç 4.yy). Tekirdağ, Naip tümülüsünde bulunan bronz testi için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülsü**, s. 81-86, res.74-78 (MÖ 4.yy'ın son üçlüğü). Selanik'te, Dauke sokağında Selanik Müzesi tarafından ortaya çıkarılan bir çukur mezarda bulunan testi için bkz. D.B. Grammenos, **Ho chrysos tōn Makedonōn: apo tēn ekthesē tou Archaïologikou Mouseiou Thessalonikēs**, Selanik, Ekdoseis Zētros, 2007, s. 178, no.2 (MÖ 5.yy sonu). Vergina, Büyük Tümülüsteki Mezar No.III'te bulunan bronz testi için bkz. Zimi, **Late Classical and Hellenistic Silver Plate from Macedonia**, s. 182, no.7 (MÖ 4.yy'ın üçüncü çeyreği).

⁴¹⁸ J. Vokotopoulou, **Guide to the Archaeological Museum of Thessalonike**, Atina, Kapon Editions, 1996, s. 186-189, no.7410.

olduğu mezar MÖ 4.yy sonuna tarihlenmiştir.⁴¹⁹ Yukarıdaki veriler ışığında Karakoç buluntusu, testi tipinin genel formu açısından MÖ 4.yy'a, ağız kenarının altındaki bezeme açısından aynı yüzyılın ikinci yarısına tarihlenebilir.

Ka 4. Küp (Res. 73)

İAM env 10540

Dromos girişinden.

PT

y 26,8 cm, aç 29,6 cm, dç 13,6 cm, tutamak g. 7,1 cm

Fıratlı 1964:211.

10R4,5/8 kırmızı hamurlu. 10R3/5 koyu kırmızı açkılı dış yüzey. Taşık katkılı. Orta derecede pişmiş hamur. Kalın cidarlı.

Ağız geniş, ağız kenarı düzleştirilmiş. Kenar, ağız kenarından dik bir şekilde aşağı doğru inip içe dönerek dibe doğru daralmakta. Dip düz. Gövdenin daralmaya başladığı kesim ile ağız arasında yay biçiminde iki yatay tutamak ve ayrıca karnın altında iki ilave tutamak.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Şumnu sınırlarında, Kjolmen Köyü yakınlarındaki tümülüste (Tümülüs IV) bulunan pişmiş toprak çömlek, form bakımından Karakoç örneğine yaklaşıyor. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy sonu-3.yy başına tarihlenmiştir.⁴²⁰ Bulgaristan'nın kuzeydoğusunda, Mumdzilar yakınlarındaki bir tümülüste (Tümülüs 2) bulunan pişmiş toprak çömlek de form ve boyutları bakımından Karakoç buluntusuna büyük ölçüde benzer. Ait olduğu mezar MÖ 4.yy'a tarihlendirilmiştir.⁴²¹ Yukarıdaki veriler ışığında Ka 4'ü MÖ 4.yy'a tarihlemek mümkündür.

Yunan kapları arasında, bu formun aynısını bulmak mümkün değildir. Form olarak en yakın benzeri doliumdur.⁴²² Ancak doliumlar boyut ve hacim açısından çok

⁴¹⁹ a.e. s. 189-191, no.7418.

⁴²⁰ C. Dremsizova-Nelçinova, "Sepultures Thraces Sous Tumulus près du Village Kjolmen, Département de Sumen", **Bulletin de L'institut Archéologique** 32, Sofya, 1970, s. 228-229, lev.IV.7.

⁴²¹ G. Feher, "Grabhügelfunde aus der Umgebung von Mumdzilar", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare** 8, Sofya, 1934, s. 111, res.94.

⁴²² İnci Delemen, Sedef Çokay-Kepçe, **Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü**, İstanbul, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2009, s. 9.

daha büyük kaplardır ve bilinen örnekler kulp ya da tutamaktan yoksundur. Karakoç buluntusunun, dromosun girişinde amphora dip parçalarıyla birlikte bulunmuş olması, bu kabın şarap ile ilişkilendirilebileceğine işaret eder. Muhtemelen amphoralarla birlikte getirilen şarap bu kabın içinde karıştırılmıştır. Bilindiği gibi Yunanlar şarabı krater adıyla bilinen kaplarda karmıştır. Elimizdeki örnek Yunan tipi kraterlere benzememektedir. Ancak Thrakia'da aynı işlev ile kullanılmış olabilir.

Ka 5. Phiale (Res.74-75)

İAM env 10546

Mezar odası içinden.

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olamamıştır. Eserin ölçüleri ve mevcut bilgiler aşağıdaki yayınlardan derlenmiştir.

Fıratlı 1964:211 (MÖ 4.yy); Pfrommer 1987:49, 224, no. KaB A104 (MÖ 5.yy); Onurkan 1988:5 (MÖ 4.yy).

y 5,5 cm, aç 12,3 cm (Pfrommer oranı: 2,2)

Az pişmiş hamur. İnce, siyahımsı-gri firnis.

Ağız kenarı dışa dönük, gövde derin çanak formunda, merkezde omphalos.

Analoji ve tarihleme

Pfrommer, Filistin, Wadi Gazzeh yakınlarındaki Tell-Fara'da bulunan ve MÖ geç 5.yy'a tarihlenen phialelerle kıyasladığı Ka 5 ile aşağıda ayrıntıları verilen Ka 6 ve Ka 7'yi MÖ 5.yy'a tarihlemiştir.⁴²³ Antalya, Karaçalı nekropolisinde ortaya çıkarılan ve gerek form gerekse boyutları bakımından Karakoç phialelerine benzeyen pişmiş toprak kase ise MÖ 400-350'e tarihlendirilmiştir.⁴²⁴

Öte yandan metal phialelerin pişmiş toprak taklitlerinin, Atina Agorası'nda MÖ 4.yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren görülmeye başladığı bilinmektedir.⁴²⁵

⁴²³ Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 49, no.KaB A131

⁴²⁴ Çokay-Kepçe, **Antalya Karaçalı Nekropolü**, s. 140, BZ 38.

⁴²⁵ B. Sparkes, L. Talcott, **Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C.**, The Athenian Agora, Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens, Volume XII, Princeton, New Jersey, Augustin, Glückstadt, 1970, s. 121-122, no.691-695,

Thrakia'da ise metal phialeleri taklit eden pişmiş toprak örnekler çeşitli yerleşmelerin içinde ya da bu yerleşmelerin yakınındaki mezarlarda bulunmuştur. Kuzeydoğu Thrakia'da günümüzde Bulgaristan, Shumen'in güneybatısında yer alan ve MÖ 4.yy sonu-3.yy'ın ilk yarısına tarihlenen Varbitza tümülüs mezarındaki pişmiş toprak phiale dışında,⁴²⁶ orta Thrakia'daki Simeonovgrad, Philippopolis, Seuthopolis ve Kabyle, batı Thrakia'daki Pernik, kuzeydoğu Thrakia'daki Sboryanovo ve kuzeybatı Thrakia'daki Cotofeni din Dos (günümüzde Romanya'nın güneybatısında) 25'ten fazla benzer pişmiş toprak phiale MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı-MÖ 3.yy'ın ilk yarısına tarihlenen kontekstler içinde bulunmuştur.⁴²⁷

Karakoç tümülüsünün yakınındaki Eriklice tümülüsünde bulunan ve MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenen gümüş phiale,⁴²⁸ form, boyutları ve omphalos ile Ka 5, Ka 6 ve Ka 7'ye çok benzemektedir. Eriklice philaesi ile birlikte Thrakia'da birçok metal benzeri bulunan diğer phialeler, Karakoç phialeleri ve benzerleri için bir ön tip oluşturmuş olmalıdır.

Yukarıdaki veriler ve en yakın analogiler olan Simeonovgrad, Philippopolis, Seuthopolis, Kabyle, Pernik ve Sboryanovo buluntularının yardımıyla Karakoç buluntusunu MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.⁴²⁹

Ka 6. Phiale (Res.76)

İAM env 10547

Mezar odası içinden.

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olamamıştır. Eserin ölçüleri ve mevcut bilgiler aşağıdaki yayınlardan derlenmiştir.

Fıratlı 1964:211 (MÖ 4.yy); Pfrommer 1987:49, 224, no. KaB A105 (MÖ 5.yy); Onurkan 1988:5 (MÖ 4.yy).

y 5,8 cm, aç 12,5 cm (Pfrommer oranı: 2,1)

lev.28, res.7; Archibald, "Thracian Interpretations of Greek and Oriental Elements in Fourth-Century Metalwork", s. 15.

⁴²⁶ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvalij**, s. 171, 179, 230, res.200.

⁴²⁷ Stoyanov, "Late Classical and Early Hellenistic Pottery Imitations of Metal Tableware from Thrace", s. 561-562.

⁴²⁸ Bkz. Er 1.

⁴²⁹ a.e. s. 562, dpn.8.

Az pişmiş hamur. İnce, siyahımsı-gri firnis.

Ağız kenarı dışa dönük, gövde derin çanak formunda, merkezde omphalos.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ka 5.

Ka 7. Phiale (Res.77)

İAM env 10548

Mezar odası içinden.

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olamamıştır. Eserin ölçüleri ve mevcut bilgiler aşağıdaki yayınlardan derlenmiştir.

Fıratlı 1964:211 (MÖ 4.yy); Pfrommer 1987:49, 224, no. KaB A106 (MÖ 5.yy); Onurkan 1988:5 (MÖ 4.yy).

y 5,7 cm, aç 13 cm (Pfrommer oranı: 2,3)

Az pişmiş hamur. İnce, siyahımsı-gri firnis.

Ağız kenarı dışa dönük, gövde derin çanak formunda, merkezde omphalos.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ka 5.

Ka 8. Testi (Res.78-79)

İAM env 10545

Mezar odası içinden.

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olamamıştır. Dolayısıyla ölçüleri ile ilgili bilgiler eksiktir.

Fıratlı 1964:211.

Koyu kırmızı hamur. Gri astar.

Ağız geniş, ağız kenarı hafif dışa dönük, gövde "S" biçiminde profil yaparak dibe doğru daralır. Gövdenin en geniş olduğu kesim aşağıda. Tek kulpun üst ucu ağız kenarının üstünde, alt ucu gövde üzerinde birleşmekte.

Analoji ve tarihleme

Formu gereği Ka 8'in olasılıkla şarap servisinde kullanıldığı düşünülebilir. Thrakia'da bu tip pişmiş toprak testilere mezarlarda rastlanmıştır. Bunlar arasında Romanya, Jalomitza yakınlarındaki Pietroiu'dan Attika ithali olduğu belirtilen pişmiş toprak testi⁴³⁰ ile Bulgaristan'nın kuzeydoğusunda, Mumdzilar yakınlarındaki tümülüste;⁴³¹ Bulgaristan, Philippopolis'teki bir tümülüste⁴³² ve Bulgaristan, Kolarovgrad, Yankovo'daki 2 numaralı tümülüste⁴³³ bulunanlar sayılabilir.⁴³⁴ Testi tipinin benzerleri ile Atina Agorası'nda çok az sayıda karşılaşılmıştır. Mevcut örnekler MÖ 4.yy sonundan ileriye doğru tarihlenir.⁴³⁵ Karakoç testisi de MÖ 4.yy sonu-3.yy başına tarihlenebilir.

Ka 9. Lekythos (Res.80)

İAM env 10550

Mezar odası içinden

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olamamıştır. Dolayısıyla ölçüleri ve hamuru ile ilgili bilgiler eksiktir.

Fıratlı 1964:211.

Ağız kenarı içe dönük, boyun kısa ve dar, gövde küresel, halka kaideli. Tek kulp; birleşim yerleri ağız kenarının hemen altında ve gövde üzerinde.

⁴³⁰ V. Sirbu, G. Trohani, "Remerques sur certains habitats getes dans l'Etang de Jalomitza (Bas-Danube) Importations et influences grecques", **Thrace and the Aegean: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology I**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, ed. A. Fol, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 2002, s. 443 vd., 449, res.8 (MÖ 4.-3.yy).

⁴³¹ Feher, "Grabhügelfunde aus der Umgebung von Mumdzilar", s. 112-113, res.96 (MÖ 4.yy'a).

⁴³² M. Bospatchieva, M. Martinova, "II. Prospections Archéologiques au pied du Trimontium", **Pistiros et Thasos: Structures économiques dans la Péninsule balkanique aux VIIe-IIe siècles avant J.-C.**, ed. M. Domaradzki, Opole, 2000, s. 117-119, res.15 (MÖ 4.yy sonu-3.yy).

⁴³³ T. Dremsizova, "Nadgrobni mogili pri s. Yankovo", **Izvestiya na Arkheologicheskiya institut 19**, 1955, s. 72, res.16.2.

⁴³⁴ Thrakia'da MÖ 4.-3.yy'a tarihlenen benzer testiler için bkz. Kumov-Agre, **Въведение в Тракууската Археология**, s. 247-249, res.105-107.

⁴³⁵ S.I. Rotroff, **Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Materials**, The Athenian Agora, Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens, Volume XXIX, Princeton, New Jersey, Princeton Academic Press, 1997, s. 131-132, no.523-527.

Analoji ve tarihleme

Lekythosun, yağ muhafaza etmekte kullanıldığı ve günlük kullanımının yanı sıra mezarlara konulduğu bilinmektedir.⁴³⁶ Rotroff, Atina Agorası'nda bulunan ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen lekythosların genellikle halka kaide üzerinde yükseldiğini, oval ya da küresel gövdeli, tek kulplu ve akıtma işlevini gerçekleştirmeye yönelik bir ağza sahip olduğunu, ancak bu özelliklerin ayrıntıda ufak farklılıklar gösterebileceğini ve bunların çoğunlukla kronolojik açıdan büyük farklar yaratmayacağını belirtmiştir.⁴³⁷

Thrakia'da ithal pişmiş toprak lekythoslara mezarlarda rastlanmıştır. Bunlar arasında Bulgaristan, Pazardjik bölgesi, Akandzhievo Köyü'ndeki Tümülüs 3'te bulunan ve Attika ithali olarak yorumlanan siyah firnisli lekythos;⁴³⁸ Bulgaristan, Sliven bölgesinde, Kalojanovo Köyü yakınlarındaki bir tümülüste bulunan pişmiş toprak lekythos;⁴³⁹ Romanya'nın güneydoğusundaki Constanta (antik Tomis) nekropolisindeki bir mezarda bulunan pişmiş toprak lekythos;⁴⁴⁰ Romanya, Jalomitza yakınlarındaki Pietroiu'da bulunan ve Atina kökenli olduğu belirtilen pişmiş toprak lekythos⁴⁴¹ örnek olarak gösterilebilir.

Atina Agorası'nda bulunan bir pişmiş toprak lekythos form bakımından Karakoç buluntusuna çok benzemektedir. Rotroff, ait olduğu kontekst itibarıyla bu örneğin en geç MÖ 275'e tarihlenebileceğini belirtmektedir. Ancak formun MÖ 4.yy'da da kullanımda olduğunun altını çizer.⁴⁴² Benzer bir pişmiş toprak lekythos Bulgaristan, Shumen, Zlokucene'de bir mezarda bulunmuş ve MÖ 300'lere

⁴³⁶ Sparkes-Talcott, **Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C.**, s. 150.

⁴³⁷ Rotroff, **Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Materials**, s. 169-170.

⁴³⁸ N. Gizdova, "Thracian tumuli in the Pazardzhik district", **The Culture of Thracians and their Neighbours, Proceedings of the International Symposium in Memory of Prof. Mieczyslaw Domaradzki**, ed. J. Bouzek-L. Domaradzka, BAR International Series 1350, 2005, s. 120, res.13 (MÖ 5.yy'ın üçüncü çeyreği).

⁴³⁹ Čičikova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo", s. 80-81, res.34 (MÖ 5.yy sonu-4.yy başı); A. Bozkova, "La céramique attique de firnis noir en hrace (5-3. s.av.n.ere.)", **Arheologiya** 31.2, 1989, s. 10, res.11.

⁴⁴⁰ M. Bucovala, **Necropole Elenistice la Tomis**, Constanta, Muzeul Regional de Arheologie Dobrogea, 1967, s. 17, no.6c (MS 4.yy sonu ya da erken 3.yy).

⁴⁴¹ Sirbu-Trohani, "Remerques sur certains habitats getes dans l'Etang de Jalomitza", s. 443 vd., 449, res.8 (MÖ 4.-3.yy). Sirbu-Trohani, bu bölgede özellikle MÖ 4.-3.yy'da Attika kökenli siyah firnisli ya da sırlı keramik ithalinin bol miktarda görüldüğünü belirtmektedir.

⁴⁴² Rotroff, **Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Materials**, s. 169.

tarikhlenmiştir.⁴⁴³ Yukarıdaki veriler ışığında Karakoç lekythosunu MÖ geç 4.yy-erken 3.yy'a tarihlemek mümkün gözükmemektedir.

Ka 10. Askos (Res.81)

İAM env 10549

Mezar odası içinden.

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olamamıştır. Dolayısıyla ölçüleri ile ilgili bilgiler eksiktir.

Fıratlı 1964:211 (MÖ 4.yy).

Gri hamurlu.

Ağız yuvarlak, boyun kısa ve dar. Gövde basık. Çift kulplu. Her iki kulbun üst ucu ağzın altında boyunda, alt ucu gövde üzerinde birleşmekte. Gövde üzerinde eş merkezli kazıma tekniğinde daireler.

Analoji ve tarihleme

Edwards askosların yağ ya da koku için kullanılmış olabileceğini belirtir.⁴⁴⁴ Thrakia'nın özellikle kuzey, kuzeydoğusundaki mezarlarda pişmiş toprak askoslara rastlanmıştır. Bunlardan Karakoç buluntusuna form ve boyutları bakımından benzeyenler arasında, kuzeydoğu Thrakia'da günümüzde Bulgaristan, Shumen'in güneybatısındaki Varbitza'da yer alan ve MÖ 4.yy sonu-3.yy'ın ilk yarısına tarihlenen Varbitza tümülüs mezarındaki pişmiş toprak askos;⁴⁴⁵ Romanya'nın güneydoğusunda, Oltenita'da, Tuna Nehri'nin hemen kuzeyinde, Chirnogi tümülüsünde bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁴⁶ Romanya'nın güneydoğusunda, Braila, Dudescu'da bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁴⁷ Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Varna civarında, Izvorsko'daki bir tümülüste bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁴⁸ Bulgaristan,

⁴⁴³ Teleaga, **Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau**, s. 405, no.642, lev.124.4.

⁴⁴⁴ Edwards, 1975, 145.

⁴⁴⁵ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvalij**, s. 171, 178, 230, res.199.

⁴⁴⁶ Teleaga, **Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau**, s. 431, lev.18.1, lev.134.9 (MÖ 350-275).

⁴⁴⁷ a.e. s. 431, lev.21.2, 133.13 (MÖ 300-250).

⁴⁴⁸ a.e. s. 432, lev.55.1-2 (MÖ 350-250).

Isperih, Sveshtari'deki tümülüs no.35'te bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁴⁹ Bulgaristan, Isperih, Sveshtari'de bir tümülüste bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵⁰ Bulgaristan, Isperih, Sveshtari'de tümülüs no.23'te bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵¹ Bulgaristan, Razgrad, Trapiste'deki Jasaklak tümülüsünde bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵² Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Şumen civarındaki Zlokucene'deki bir tümülüste bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵³ Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Varna, Banovo'da bir tümülüste bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵⁴ Romanya'nın güneydoğusunda, Calaraşi yakınlarındaki Gheorghe Doja'daki bir mezarda bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵⁵ Romanya'nın güneydoğusunda, Constanta civarındaki Albeşti'de yapılan kazılarda ortaya çıkarılan Hellenistik Dönem yerleşimindeki keramik malzeme arasında bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵⁶ Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeydoğusundaki Kazanlak tümülüsünde bulunan pişmiş toprak askos;⁴⁵⁷ Bulgaristan, Şumnu sınırlarındaki Kjolmen Köyü yakınlarındaki bir mezarda bulunan pişmiş toprak askos⁴⁵⁸ bulunmaktadır. Teleaga, söz konusu buluntuların, Thrakia'nın kuzeydoğusundaki Yunan kolonilerinin hinterlandında yer alan atölyeler tarafından üretilmiş olduğunu ileri sürmüştür. Olasılıkla Karakoç buluntusu da söz konusu atölyelerde üretilmiştir. Yukarıdaki veriler ışığında Karakoç buluntusunu MÖ geç 4.yy-erken 3.yy'a tarihlemek mümkündür.

Ka 11. Kandil (Res.82-84)

Mezar odası içinden.

PT

⁴⁴⁹ a.e. s. 431, lev.96.1 (MÖ 350-250).

⁴⁵⁰ a.e. s. 432, lev.98.5 (MÖ 325-275).

⁴⁵¹ a.e. s. 432, lev.99.4 (MÖ 300-250).

⁴⁵² a.e. s. 431-432, lev.101.11, lev.191.22 (MÖ 300-250).

⁴⁵³ a.e. s. 432, lev.124.2-3 (MÖ 300-250).

⁴⁵⁴ a.e. s. 432, lev.128 (MÖ 325-275).

⁴⁵⁵ a.e. s. 432, lev.16.5, lev.144, no.9 (MÖ 300-250).

⁴⁵⁶ Adrian Radulescu, Maria Bărbulescu, Livia Buzoianu, Nicolae Georgescu, "Complexes d'habitat du dite fortifié gréco-indigine d'Albeşti (départ. de Constantza)", **Thrace and the Aegean: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology I**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, ed. A. Fol, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 2002, s. 366, lev.IV (MÖ 4.-2.yy).

⁴⁵⁷ Mikov, **Le Tombeau Antique près de Kazanlak**, s. 27, 28-30, res.29 (MÖ 4.yy sonu-3.yy başı).

⁴⁵⁸ Dremiszova-Nelçinova, "Sepultures Thraces Sous Tumulus près du Village Kjolmen", s. 228-229, lev.IV, 5; Teleaga, **Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau**, s. 431, lev.65.4 (MÖ 4.yy sonu-3.yy başı).

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olmamıştır. Eserin ölçüleri ve mevcut bilgiler aşağıdaki yayınlardan derlenmiştir.

Fıratlı 1964:211 (MÖ 4.yy); Tezgör-Sezer 1995:68-69, no.160 (MÖ 4.yy'ın ilk yarısı).

u 9 cm, g 6 cm, y 3,9 cm

5 YR 7/6 turuncu hamur.

Gövde basık ve küresel. Discus deliği yuvarlak. Burun yuvarlak delikli. Orta kısmı içbükey kaide yarım halka biçiminde. Omuzda iki adet şerit.

Kulpu kırık.

Analoji ve tarihleme

Ka 11 her ne kadar form bakımından,Thrakia'da revaç bulunduğu anlaşılır⁴⁵⁹ Howland 25A tipine yaklaşırsa da, kulplu olması nedeniyle Howland 24C sınıfına girer.⁴⁶⁰ Attika'dan ithal edilmiş ya da Attika kandillerini taklit eden yerel bir atölyede üretilmiş olabilir.

⁴⁵⁹ Thrakia'da özellikle Howland 25A tipine [Howland, 1958, 67-69; D.M. Bailey, **A Catalogue of the Lamps in the British Museum I Greek, Hellenistic, and Early Roman Pottery Lamps**, Londra, British Museum Publications, 1975, s. 29-31, no.Q82, Q83, Q84 (MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı ve aynı yüzyılın dördüncü çeyreği)] dahil olan ve Attika ithali olan ya da Attika kandillerini taklit eden örnekler çok sayıda bulunmuştur. Bunlar arasında, Bulgaristan, Seuthopolis'te bulunan ve MÖ 4.yy'a tarihlenen pişmiş toprak kandil (Bozkova, "La céramique attique", s. 7, 10, res.12.); Bulgaristan'ın kuzeybatısında, Vraca'daki Mogilanskata tümülüsünde bulunan ve MÖ 370'lere tarihlenen pişmiş toprak kandil (Teleaga, **Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau**, s. 423, no.801,lev.116.4, 195.4); Bulgaristan, Kavarna, Bozhurets Köyü yakınlarındaki tümülüste bulunan ve ait olduğu mezar MÖ 3.yy'a tarihlenen pişmiş toprak kandil (Lazarenko v.d., "A Tumulus-Grave of Hellenistic Period", s. 142, res.4); Bulgaristan, Varna, Izvestia'da bir tümülüste bulunan ve MÖ 4.yy sonu ya da erken 3.yy'a tarihlenen pişmiş toprak kandil (Bucovala, **Necropole Elenistice la Tomis**, s. 17, no.6a); Yunanistan, Kavala'nın batısında, Nikisiani Mezar A ve Mezar Γ'da bulunan ve MÖ 4.yy sonu-3.yy başına tarihlenen pişmiş toprak kandiller (Lazaridis et al, 1992, lev.26); Romanya'nın güneydoğusunda, Bükreş yakınlarındaki Istria-Bent'teki bir mezarda bulunan ve MÖ 350-300'e tarihlenen pişmiş toprak kandil (Teleaga, **Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau**, s. 423, no.797, lev. 54.2, 151.11); Bulgaristan, Ispereh, Sveshtari'deki bir tümülüste bulunan ve MÖ 325-300'e tarihlenen pişmiş toprak kandil (**a.e.** s. 423, no.798, lev. 98.4, 189.9); Samothrake'deki bir mezarda bulunan ve MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı ya da erken 3.yy'a tarihlenen pişmiş toprak kandil (Elsbeth B. Dusenbery, **Samothrace The Nekropoleis Catalogues of Objects by Categories**, New Jersey, Princeton University Press, 1998, s. 822, no.XH-27); Ephesos'ta bulunan ve MÖ erken 3.yy'a tarihlenen pişmiş toprak kandil (Mitsopoulos-Leon, 2007, 71) bulunmaktadır.

⁴⁶⁰ Dominique Kassab Tezgör, Tahsin Sezer, **Catalogue des Lampes en terre cuite du Musée Archéologique d'Istanbul, Tome 1, Epoques protohistorique, archaïque, classique et hellénistique**, Paris, de Boccard, 1995, s. 69.

Howland 24C genel olarak MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenirler, fakat MÖ 4.yy'ın üçüncü çeyreğine kadar inen örnekler de mevcuttur.⁴⁶¹ Troia kazılarında ortaya çıkarılan ve Attika ithali ya da Attika kandillerinin taklidi olarak yorumlanan kandiller çoğunlukla Hellenistik Dönem kontekstlerindedir. Örneğin çok daha erken bir tip olan Howland 23A tipindeki bir kandil MÖ 350-270'e ait kontekstte bulunmuş ve muhtemelen Attika formunun bir taklidi olarak yorumlanmıştır.⁴⁶² Yukarıdaki veriler ışığında Ka 11'in MÖ 4.yy ortası ve aynı yüzyılın ikinci yarısında yerel bir atölyede üretilmiş olabileceğini söylemek mümkündür.

Ka 12. Kandil (Res.85-86)

Mezar odası içinden.

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olmamıştır. Eserin ölçüleri ve mevcut bilgiler aşağıdaki yayınlardan derlenmiştir.

Fıratlı 1964:211; Tezgör-Sezer 1995:24, no.5 (MÖ 4.yy veya biraz daha geç).
u 12 cm, g 6,5 cm, y 4,1 cm

7,5 YR 7/4 koyu kahverengi hamur

Gövde oval. Discus deliği dikdörtgen biçiminde. Tek burunlu. Kulp dikdörtgen biçiminde, yukarı doğru kavis yapmakta.

Fitul deliği kırık ve noksan. Discus deliğinde noksan parçalar.

Analoji ve tarihleme

Bu tez kapsamında yapılan araştırmalar sırasında Karakoç kandiline benzeyen tek örnek Karadeniz'in kuzeyindeki Kerç'te bulunan pişmiş toprak kandildir.⁴⁶³ Karakoç kandili üzerinde çalışan Tezgör-Sezer, söz konusu buluntunun olasılıkla yöresel bir atölyede üretilmiş olabileceğini ve MÖ 4.yy veya biraz daha geç bir tarihe

⁴⁶¹ Howland, 1958, 67, no.262. Atina Agorası'nda bulunan ve MÖ 360-290'a tarihlenen benzer formlu kandil için bkz. J. Perlzweig, **Lamps from the Athenian Agora**, Princeton, New Jersey, American School of Classical Studies at Athens, 1963, no.84.

⁴⁶² R.L. Barr, "Greek and Hellenistic Lamps from Ilion", **Studia Troica** 6, 1996, no.15. Troia'da Hellenistik Dönem kontekstlerinde bulunan ve MÖ 5.yy-4.yy'ın ilk yarısına ait Attika tipi kandil tiplerini taklit eden ya da ithal edilmiş olan örnekler için bkz. **a.e.** s. 164-167, no.10-24, res.3-6.

⁴⁶³ O. Waldhauer, **Kaiserliche Ermitage: Die antiken Tonlampen**, St. Petersburg, 1914, s. 19, no.5, lev.I.5; T. Oziol, **Les lampes du Musée de Chypre**, Paris, 1977, s. 294, no.902, lev.49.

ait olabileceğini belirtmektedir.⁴⁶⁴ Dolayısıyla söz konusu buluntuyu MÖ 4.-3.yy içinde değerlendirmek mümkündür.

Ka 13. Amphora parçası (Res.87)

İAM env 10544

Dromos girişi ya da tümülüs üstü.

PT

Bu eseri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olamamıştır. Dolayısıyla ölçüleri ve hamuru ile ilgili bilgiler eksiktir.

Fıratlı 1964:211.

Kırmızı hamur. Kalın cidarlı.

Gövde yukarı doğru genişlemekte, dip düz.

Analoji ve tarihleme

Ka 13'ün, amphora sınıflandırmasında Thasos'ta MÖ 4.yy boyunca üretilen tipe ait olabileceği ortaya çıkar.⁴⁶⁵ Bulgaristan, Turgovishte bölgesindeki Kravevo Köyü'ndeki mezarda bulunan Thasos amphorası dip kısmının formu bakımından Ka 13'e yaklaşıyor. Ancak gövde kenarı daha dik yükselmektedir. Ait olduğu mezar MÖ 3.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.⁴⁶⁶ Bulgaristan Seuthopolis kentinde bulunan ve MÖ 310-275'e tarihlenen amphoraların dip kısımları, form bakımından Karakoç buluntusuna çok benzer.⁴⁶⁷ Yukarıdaki veriler ışığında Karakoç amphorasını MÖ 4.yy sonuna tarihlemek mümkündür.⁴⁶⁸

⁴⁶⁴ Tezgör-Sezer, **Catalogue des Lampes**, s. 24, no.5.

⁴⁶⁵ E. Doğer, **Antik Çağ'da Amphoralar**, İzmir, Sergi Yayınevi, 1990, s. 113-114, res.121 (MÖ 360 civarı).

⁴⁶⁶ S. Ginev, **Säkrovišteto ot Kravevo / Der Schatz von Kravevo**, Sofya, Jusautor, 1983, s. 59-60, res.12.

⁴⁶⁷ C. Tzochev, "Between the Black Sea and the Aegean: The Diffusion of Greek Trade Amphorae in Southern Thrace", **PATABS I: Production and Trade of Amphorae in the Black Sea**, Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 Avril 2006, ed. D. K. Tezgör-N.Inaishvili, İstanbul, De Boccard, 2010, s. 98-99, lev.58.

⁴⁶⁸ MÖ 4.-3.yy'a tarihlenen bir başka benzer örnek için bkz. Virginia Grace, **Amphoras and the ancient wine trade**, Princeton, N.J., American School of Classical Studies at Athens, 2009, s. 20-21, res.52.

Ka 14. Amphora parçası (Res.88)

İAM Edt. 345.13

Dromos girişi ya da tümülüs üstü.

PT

Mevcut y 11,8 cm, dç 3,8 cm

Fıratlı 1964:211.

2,5YR 6,5/8 açık kırmızı hamur. Mika ve kum katkılı. Kalın cidarlı.

Dip düz.

Analoji ve tarihleme

Ka 14 dip parçası, Romanya'nın doğusunda, Galdau, Pietroiu'da açığa çıkarılarak MÖ 4.-3.yy'a tarihlenen Thasos amphorasında⁴⁶⁹ ve MÖ 5.yy'a tarihlenen Lesbos amphoralarında benzerlerini bulmaktadır.⁴⁷⁰ Sadece dip kısmı korunabilmiş olduğundan amphoranın hangi tipe dahil olduğu ve dolayısıyla tarihi kesinleştirilememektedir.

Ka 15. Amphora parçası (Res.89)

İAM Edt. 345.14

Dromos girişi ya da tümülüs üstü.

PT

Mevcut y 6,9 cm, dç 4,8 cm, k 1,4 cm

Fıratlı 1964:211.

5YR 6,5/7 kırmızımsı sarı hamur. Mika ve kum katkılı. Kalın cidarlı.

Dip düz.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ka 14.

Ka 16. Amphora parçası (Res.90)

İAM Edt. 345.16

⁴⁶⁹ Sirbu-Trohani, "Remerques sur certains habitats getes dans l'Etang de Jalomitza", s. 440, res.5.1.

⁴⁷⁰ Doğer, *Antik Çağ'da Amphoralar*, s. 101-102, res.105.

Dromos girişi ya da tümölüs üstü.

PT

y 14,7 cm, dç 3,7 cm

Fıratlı 1964:211.

7,5YR kırmızımsı sarı hamur. Mika ve kum katkılı.

Taban içbükey.

Analoji ve tarihleme

Ka 16 dip parçası, Herakleia Pontike Tip II ve Thasos amphoralarına yaklaşır.⁴⁷¹ Benzerleri arasında Yunanistan, Kavala'nın batısında, Nikisiani Mezar Γ ;⁴⁷² Bulgaristan, Dobroudja'da, Agighiol'daki tümölüs;⁴⁷³ Bulgaristan, Turgovishte bölgesinde, Kravevo civarındaki tümölüs;⁴⁷⁴ Bulgaristan, Şumnu sınırlarındaki Kjolmen Köyü yakınlarında bulunan Tümölüs IV⁴⁷⁵ buluntuları vardır. Yukarıdaki veriler ışığında buluntuyu MÖ 4.yy sonuna tarihlemek mümkündür.⁴⁷⁶

Ka 17. Amphora parçası (Res.91)

İAM Edt. 345.15

Dromos girişi ya da tümölüs üstü.

PT

Mevcut y 8,4 cm, dç 4,5 cm

⁴⁷¹ Herakleia Pontike tipi: Doğer, **Antik Çağ'da Amphoralar**, s. 117, res.129 (MÖ 4.yy sonu); Thasos amphoraları: **a.e.** s. 111, res.120 (MÖ 4.yy başı-3.yy başı).

⁴⁷² Lazaridis et al, 1992, lev.12. (MÖ 4.yy sonu-3.yy başı).

⁴⁷³ V. Sirbu, "Agighiol - La Tombe D'un Basileus Gete de la Dobroudja", **Phosphorion Studia in Honorem Mariae Cicikova**, Sofya, Prof. Marin Drinov Academic Publishing House, 2008, s. 271, 273, res.2.12-13 (MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı).

⁴⁷⁴ Ginev, "Mound I from the Necropolis near Kravevo, Turgovishte Region", s. 41-42, res.2, no.1 (MÖ 4.yy sonu).

⁴⁷⁵ Dremisizova-Nelçinova, "Sepultures Thraces Sous Tumulus près du Village Kjolmen", lev.IV.3 (MÖ 4.yy sonu-3.yy başı).

⁴⁷⁶ Diğer benzer örnekler için bkz. M.I. Lawall, "Ilion before Alexander: Amphoras and Economic Archaeology", **Studia Troica** 12, 2002, s. 219, no.40, res.9 (MÖ 4.yy'ın son çeyreği öncesi); Lozanov, 2010, 92, lev.51.5 (MÖ 4.yy'ın ikinci-üçüncü çeyreği); Natalia Mateevici, Evgeniya Redina, "Quelques Conclusions Concernant les Importations Amphoriques", **PATABS I: Production and Trade of Amphorae in the Black Sea**, Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 Avril 2006, ed. D. Kassab Tezgör-N.Ina,shvili, Istanbul, De Boccard, 2010, 57-58, lev.29.2, 6, 12 (MÖ 4yy'ın son çeyreği-3.yy'ın ilk çeyreği); **a.e.** s. 58, lev.31.3, 8, 9 (MÖ 4.yy'ın son çeyreği-3.yy başı); Tzochev, "Between the Black Sea and the Aegean", s. 98-99, lev.58 (MÖ 310-275).

Fıratlı 1964:211.

5YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi hamur.

Taban içbükey ve kırık.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ka 16.

Ka 18. Amphora parçası (Res.92)

İAM Edt. 345.17

Dromos girişi ya da tümülüs üstü.

PT

y 4,2 cm, dç 4,2 cm

Fıratlı 1964:211.

2,5YR 6,5/8 açık kırmızı hamur. Mika ve kum katkılı.

Taban çok hafif içbükey.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Seuthopolis'te bulunan amphoralar en yakın analogileri oluştur.⁴⁷⁷

Bunlar için verilen MÖ 310-275 tarihi, Ka 18 için de geçerli olmalıdır.

Ka 19. Amphora parçası (Res.93)

İAM Edt. 345.19

Dromos girişi ya da tümülüs üstü.

PT

y 7,5 cm, aç 9,9 cm, ağız kenarı k 1,0 cm

7,5YR 7/8 kırmızımsı sarı hamur. Mika ve kum katkılı. Orta kalınlıkta cidar.

Ağız kenarı çok hafif dışa katlanmış.

Yayımlanmamıştır.

⁴⁷⁷ Tzochev, "Between the Black Sea and the Aegean", s. 98-99, lev.58.

Analoji ve tarihleme

Ka 19 ağız parçası, MÖ 4.yy ortası ya da ikinci yarısına tarihlenen Kolchhis amphoralarında,⁴⁷⁸ MÖ 3.-2.yy ve MÖ 275-250'e tarihlenen Sinope amphoralarında,⁴⁷⁹ MÖ 2.yy'a tarihlenen Paros amphoralarında⁴⁸⁰ benzerlerini bulmaktadır. Söz konusu buluntunun sadece ağız parçası korunabilmiş olduğu için kesin bir tarihleme yapmak mümkün değildir.

Ka 20. Amphora parçası (Res.94)

İAM Edt. 345.19

Dromos girişi ya da tümülüs üstü.

PT

Mevcut y 6,1 cm, aç 9,0 cm, k 1,0 cm

10YR kahverengimsi sarı hamur. Az mika ve kum katkılı.

Ağız kenarı dışa kalınlaştırılmış.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Ka 20 ağız parçası form bakımından Sinope amphoralarının MÖ 4.-3.yy'da görülen tipine yaklaşıyor.⁴⁸¹ Söz konusu buluntunun sadece ağız parçası korunabilmiş olduğu için daha kesin bir sonuca varmak mümkün değildir.

4) Değerlendirme

Tab.2: Karakoç Tümülüsü Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntu Adı	Tarihleme
Ka 1	Bronz podanipter	MÖ 4.yy
Ka 2	Bronz situla	MÖ 4.yy'ın ilk yarısı ya

⁴⁷⁸ D.K. Tezgör, S. Lemaître, D. Pieri, "La collection d'amphores d'İsmail Karakan à Sinop", **Anatolia Antiqua** 11, 2003, s. 171, no.5, lev.VII.5; a.e. s. 172, no.6, lev.VII.6.

⁴⁷⁹ Doğer, **Antik Çağ'da Amphoralar**, s. 114-117, res.124; Tezgör et al, 2003, 170-171, no.3, lev.VII.3.

⁴⁸⁰ J.Y. Empereur, P. Maurice, "Des Ateliers d'Amphores à paros et à Naxos", **BCH** 110, 1986, s. 505.

⁴⁸¹ Doğer, **Antik Çağ'da Amphoralar**, s. 114-117, res.123.

		da ortası
Ka 3	Bronz testi parçası	MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı
Ka 4	Pt küp	MÖ 4.yy
Ka 5	Pt phiale	MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı
Ka 6	Pt phiale	MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı
Ka 7	Pt phiale	MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı
Ka 8	Pt testi	MÖ 4.yy sonu-3.yy başı
Ka 9	Pt lekythos	MÖ geç 4.yy-erken 3.yy
Ka 10	Pt askos	MÖ geç 4.yy-erken 3.yy
Ka 11	Pt kandil	MÖ 4.yy ortası ve aynı yüzyılın ikinci yarısı
Ka 12	Pt kandil	MÖ 4.-3.yy
Ka 13	Pt amphora parçası	MÖ 4.yy sonu
Ka 14	Pt amphora parçası	Tarihi kesinleştirilememekte
Ka 15	Pt amphora parçası	Tarihi kesinleştirilememekte
Ka 16	Pt amphora parçası	MÖ 4.yy sonu
Ka 17	Pt amphora parçası	MÖ 4.yy sonu
Ka 18	Pt amphora parçası	MÖ 4.yy sonu-3.yy başı
Ka 19	Pt amphora parçası	Tarihi kesinleştirilememekte
Ka 20	Pt amphora parçası	Tarihi kesinleştirilememekte

Mezar eşyalarının mezar odası içindeki konumları kazı raporunda belirtilmemiş olduğundan ölü gömme gelenekleri ile ilişkileri ayrıntılı olarak yorumlanamamaktadır. Bronz situla, bronz testi, pişmiş toprak phialeler, pişmiş toprak testinin içecek tüketimi ve servisine; bronz podanipterin yıkanmaya; pişmiş toprak lekythosun, aydınlatmada kullanılan kandiller için yağ muhafaza etmeye;

pişmiş toprak askosun ise ya koku ya da yağ muhafaza etmeye yönelik olduğu söylenebilir. Dromos girişinde bulunan büyük pişmiş toprak küp ile Fıratlı tarafından rapor edilen amphoralara ait dip parçaları, mezarın önünde belki ölü için şarap sunusu yapıldığına işaret eder.⁴⁸²

Yukarıdaki tablodan, buluntuların MÖ 4.yy'ın son üçlüğünde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu da mezarın kapatılma tarihini ortaya koyar (Tab.11).

Buluntulardan Ka 14, Ka 15, Ka 16, Ka 17 ve Ka 18 ile ilgili kazı raporu ve müzedeki notlar arasında tutarsızlık olduğu daha önce belirtilmiştir. Altı adet amphora dip parçasından dördü (Ka 13, Ka 16-18) MÖ 4.yy sonu-3.yy başına işaret etmekte, fakat diğer ikisinin (Ka 14-15) MÖ 5.yy'dan 3.yy'a kadar tarihlenen birçok tip ile benzerliği, tipin belirlenmesini engellemektedir. Aynı durum Ka 19 ve Ka 20 numaralı amphora ağız parçaları için de geçerlidir. Dolayısıyla mezarın tarihlenmesinde bahsi geçen buluntulardan yararlanılamamaktadır.

Kurtarma kazısı, mezar yapısı soyulmadan yapılmasına rağmen Karakoç tümülüs mezarındaki define ilişkin bilinenler, ölünün inhumasyon geleneğine uygun olarak yakılmadan, başının doğu istikametine yönelik olarak ana kaya üzerine yatırıldığı ile sınırlıdır. Raporunda, mezar odasının 80 cm kalınlığında toprak ile örtülmüş olduğu belirtilmiştir. Söz konusu toprak örtüsünün 30 cm'lik bölümünün iri taneli kumlardan meydana geldiğini tespit eden Fıratlı'ya göre bu işlem definden sonra gerçekleştirilmiş olmalıdır.⁴⁸³ Bunların haricinde defin gelenekleri ile ilgili herhangi bir bulgu, mezar yapısı içinde ya da dışında saptanmamıştır.

Bu tezde Kırklareli A-C, Eriklice ve Karakoç tümülüs mezarları için önerilen tarihler MÖ 4.yy'ın ilk yarısı ile MÖ 3.yy'ın son çeyreği arasında değişmekte ve yaklaşık 200 yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Karakoç tümülüsü ile Kırklareli çevresindeki kazılmış olan diğer dört tümülüsün (Kırklareli A-C ve Eriklice

⁴⁸² Benzer bulgulara Tekirdağ Naip tümülüs mezarı önünde de rastlanmıştır, Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 9, 113.

⁴⁸³ Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 211. Mezar odası içinin defin gerçekleştirildikten sonra belli bir seviyeye kadar toprakla kapatılmasına Thrakia'da başka bir mezarda rastlanmamıştır. Bu durum akla bazı olasılıkları getirmektedir. Bir ihtimal zaman içinde mezar yapısında bir delik oluşmuş ve yapının üzerindeki toprak içeri akmıştır. Fakat Fıratlı tarafından böyle bir delik rapor edilmemiştir. İkinci ihtimal ise mezarın önceden soyulmuş olabileceğidir. Bu konuda özellikle Ka 12 alışılmadık formuyla dikkatleri üzerine çeker ve belki de geç antik çağda mezar soyguncularının kullanıp mezar yapısı içinde bıraktıkları bir kandil olma ihtimalini akla getirir. Ancak mezar daha önce açılıp soyulduysa, bronz podanipter, bronz situla ve bronz testinin geride bırakılmış olması bu ihtimali zayıflatır. Dahası kazıyı yapan Fıratlı, mezarın soyulmuş olabileceğine dair herhangi bir şey belirtmemiştir.

tümülüsleri) kimler için inşa edildiği sorusuna yanıt bulabilmek için, bu bölgede hangi Thrak kabilesinin yaşadığını tespit etmek gerekir. Thrakia bölgesinin güneydoğu kısmına denk gelen bu yörede Odrys ve Thyn kabilelerinin isimleri ön plana çıkmaktadır. Antik kaynaklardan, doğu Thrakia'da yaşayan Thynlerin güçlü ve savaşçı insanlar olduğu, topraklarının Istrancaların aşağı yamaçlarında, Kırklareli ve Pınarhisar'ın doğusunda Odryslerle birleştiği anlaşılmaktadır.⁴⁸⁴ Bu bilgiler günümüzde Kırklareli çevresini, Thynlerden çok Odrys hakimiyeti altındaymış gibi gösterse de iki kabile arasındaki kesin sınırları çizmeye yetmez.

Ksenophon, MÖ 5.yy'da, Odrys Krallığı'nın kurucusu Teres'in, doğu Thrakia'da Thynler tarafından tuzağa düşürülerek büyük bir bozguna uğratıldığını bildirmektedir.⁴⁸⁵ Teres'in oğullarından Maisades'in ise Thynlerin yanı sıra Melanditai ve Tranipsai kabilelerini hakimiyeti altına aldığı fakat bir süre sonra bu topraklardan kovulduğu, Maisades'in oğlu II.Seuthes'in Ksenophon'dan aldığı yardımla babasının bir zamanlar sahip olduğu toprakları yeniden kazanmak için mücadele ettiği bilinmektedir.⁴⁸⁶ Maisades, ülkesinden kovulup sürgünde öldükten sonra, oğlu II. Seuthes, olasılıkla Kral I. Seuthes'in yerine geçen (MÖ yaklaşık 410'da⁴⁸⁷) Medokos'un yanına sığınmıştır.⁴⁸⁸ Archibald, Ksenophon'da Medokos olarak geçen kişinin büyük olasılıkla Yaşlı Amadokos olduğunu ve Meriç, Tunca ve Arda nehirleri arasında kalan toprakların kendisine miras kaldığını belirtmektedir.⁴⁸⁹ Archibald'a göre II. Seuthes'e miras kalan topraklar Apollonia Pontika'nın hinterlandı, Istranca Dağları ve Propontis'e kadar devam eden düzlüklerdir.⁴⁹⁰ MÖ 400'de Ksenophon'un yardımıyla kendisine miras kalan toprakları ele geçirmeye çalışan II. Seuthes tarafından düzenlenen saldırıların hiçbiri Amadokos'un yönettiği toprakları aşmamıştır.⁴⁹¹ Söz konusu saldırılar oadaki bazı Thrak köylerine,⁴⁹²

⁴⁸⁴ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 2, 22; 2, 32-34; 4, 2; 14; 18; Plutarkhos, **Moralia**, 2, 7, 14. Konuyla ilgili ayrıca bkz. Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 111; C.M. Danov, "Die thraker auf dem ostbalkan von der hellenistischen zeit bis zur gründung Konstantinopels", **Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt II**, 7.1, ed. H.Temporini-W.Haase, Berlin, Walter de Gruyter, 1979, s. 121, 128-129.

⁴⁸⁵ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 2, 22.

⁴⁸⁶ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 2, 32; Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 106.

⁴⁸⁷ a.e. s. 122, dpn.134.

⁴⁸⁸ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 2, 32-33.

⁴⁸⁹ Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 122, dpn.136.

⁴⁹⁰ a.e. s. 122.

⁴⁹¹ a.e. s. 122.

dağlık kesimde yaşayan Thynlere⁴⁹³ ve Byzantion'un batısında "Delta" olarak adlandırılan bölgeye⁴⁹⁴ yapılmıştır. Ksenophon, Thynlerin, II. Seuthes'in kalabalık ordusu karşısında geri adım atarak, savaşmak yerine anlaşma yoluna gittiklerini özellikle belirtmekte⁴⁹⁵ ve bütün bu bölgedeki insanların bu şekilde teslim olduklarının altını çizmektedir.⁴⁹⁶ Yukarıdaki bilgilerin gösterdiği kadarıyla MÖ 4.yy başından itibaren II. Seuthes'in babasından kalan toprakların önemli bir kısmını tekrar ele geçirmiş olduğunu söylemek mümkündür.⁴⁹⁷ Tarihi veriler Odrys hanedanının bu bölgede gücü yeniden ele geçirdiğini göstermektedir. MÖ 4.yy'ın ilk yarısı ile MÖ 3.yy'ın son çeyreğine tarihlenen birbirlerine yakın konumdaki beş tümülüs mezar (Kırklareli A-C, Eriklice ve Karakoç tümülüsleri), Kırklareli civarında yaklaşık 200 yıl boyunca aktif olan bir merkeze işaret eder. Her ne kadar tarihi veriler ışığında, bahsi geçen bu beş mezarın Odryslere ait olabileceği fikri ağırlık kazanmaktaysa da MÖ 4.yy başında Odryslerle "anlaşmayı" tercih etmiş olan Thyn kabilesinin de varlığı göz ardı edilmemelidir. Gelecekte Kırklareli ve çevresinde yapılacak araştırmalarla bu konunun aydınlatılması mümkün olabilir.

⁴⁹² Ksenophon, **Anabasis**, 7, 4, 1.

⁴⁹³ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 4, 20-22.

⁴⁹⁴ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 5, 1-2.

⁴⁹⁵ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 4, 22-23.

⁴⁹⁶ Ksenophon, **Anabasis**, 7, 4, 24.

⁴⁹⁷ Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 124.

III- Kırklareli Lüleburgaz İlçesi Tümülüsleri

Lüleburgaz İlçesi'nin doğusunda, Umurca Köyü'nün güneybatısında Mansel tarafından Umurca A, Umurca B, Umurca C ve Umuca D adlarıyla anılan dört tümülüs tespit edilmiş, bunlardan Umurca A tümülüsü dışında, üçü (Umurca B, Umurca C ve Umurca D tümülüsleri) kazılmıştır.

A- Umurca B Tümülüsü

1) Konum ve Yığıma Tepe

Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesi'nin yaklaşık 3,5 km doğusunda, Umurca Köyü'nün 3,5 km güneybatısındadır.⁴⁹⁸ 1937 yılında Mansel tarafından kazısı yapılan tümülüsün çapı 65 m, yüksekliği 11 m olarak ölçülmüştür.⁴⁹⁹ Kazılan toprağın yakın çevrede görüldüğü gibi kalkerli, neredeyse beyaz renkli olduğu gözlenmiştir. Mezara ulaşmak için kazılan yaklaşık 4x15 m ölçülerindeki alanın profilinde siyah ve kırmızı toprak tabakaları tespit edilmiştir. Kazı sırasında, bazıları kazıma bezekli birçok kahverengi ya da gri-siyah renkli prehistorik keramiğe rastlanmıştır.⁵⁰⁰

Bu çalışma kapsamında Lüleburgaz İlçesi'nin doğusunda, Umurca Köyü'nün güneybatısında yapılan araştırmalarda, birbirlerine yakın konumda dört tümülüs yeniden tespit edilebilmiştir. Bunlardan güneydeki, Umurca A tümülüsünün (Res. 95) hiç kazılmamış olduğu gözlemlenmiştir.⁵⁰¹

Umurca B tümülüsü (Res. 95-97) Ergene Havzası'nda, alçak bir sırt üzerinde yer alır. Lüleburgaz'a batıdan yaklaşırken, oldukça uzak mesafeden Umurca A ve B tümülüslerini görmek mümkündür. Dolayısıyla Umurca B tümülüsünün uzak mesafelerden görülebilecek konumda ve boyutta olduğunu söylemek mümkündür (Res.98).

⁴⁹⁸ Mansel, "Les fouilles de 1936-37 en Thrace", s. 38; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91.

⁴⁹⁹ a.e. s. 91.

⁵⁰⁰ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 121-122.

⁵⁰¹ Ayrıca bkz. Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. lev.115.

Umurca B tümülüsünün altında üç mezar ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan biri tepenin merkezinde (Umurca B1), diğeri tümülüsün kenarında (Umurca B2), üçüncüsü (Umurca B3) ise tümülüsün üst tabakalarındadır.⁵⁰²

2) Umurca B1 Mezarı

Umurca B1 olarak kodlanan mezar, tümülüs merkezinden 6 m güneybatıda, 11 m derinlikte, tümülüs taban seviyesinin yaklaşık 1 m altında (Res.99-100) yer alır.⁵⁰³

a) Sandık Mezar

Mezar, 2,77 m uzunluğunda, 2,06 m genişliğinde, 0,8 m derinliğinde doğu-batı doğrultulu, dikdörtgen planlı bir çukur (büyük çukur) ve bu çukurun ortasında dikdörtgen planlı ve yine doğu-batı doğrultulu, 1,37 m uzunluğunda, 0,66 m genişliğinde ve 0,35 m derinliğinde ikinci bir çukurdan (mezar çukuru) meydana gelir (Res.101). Tümülüsün tepe noktasından yaklaşık 7,5 m derinlikte, büyük çukurun üzerindeki tabakada, ahşap kalas kalıntıları ve çivilere (Res.153-155) rastlanmıştır. Aynı şekilde mezar çukurunun içinde de Mansel tarafından kalasalara ait olduğu düşünülen ahşap kalıntılar bulunmuştur. Şu halde iki çukurun da ahşap bir örtü ile kapatıldığı sonucu çıkmaktadır. Ancak söz konusu ahşap örtünün boyut ve biçiminin nasıl olduğu bilinmemektedir.⁵⁰⁴

Her iki çukurda yan yüzeylerin kerpiçle sıvalı olduğu tespit edilmiştir. Bu işlem mezar için açılan çukurun etrafının duvarlarla çevrildiği izlenimini vermek amacıyla yapılmış olabilir. Mezar çukurunun içinde çok sayıda kemik, karbon artıkları, küller bulunmuştur. Büyük çukurun içinde rastlanan çok sayıda karbon parçası ile duvarlardaki kırmızımsı izlerden yola çıkan Mansel, muhtemelen ölünün

⁵⁰² Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 123.

⁵⁰³ Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 18; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 123.

⁵⁰⁴ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 124. Mezar yapılarında taş, tuğla malzeme ile birlikte ahşabın da kullanımı için bkz. Čičikova, "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo", s. 51; Tsanova-Getov, "Le tombeau thrace près de Magliz", s. 17; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 296.

büyük çukurun içinde yakıldığını ve sonra mezar çukuruna yerleştirildiğini öne sürmüştür.⁵⁰⁵

Umurca B1'e çeşitli açılardan benzeyen tümülüs mezarlara Thrakia bölgesinde rastlanmıştır. Bulgaristan, Chatalka'daki Tümülüs 5'te bulunan ve MS geç 2.yy'a tarihlenen mezar, doğu-batı doğrultulu çukur mezar şeklindedir ve kremasyon defin içermektedir.⁵⁰⁶ Kırklareli, merkez ilçeye bağlı Yündolan Köyü'nün kuzeydoğusunda yer alan ve MÖ 4.yy ortasına tarihlenen Yündolan C tümülüsündeki çukur mezarın ahşap malzeme ile döşenip örtülmüş olduğu saptanmıştır.⁵⁰⁷ Tekirdağ, Hayrabolu İlçesi'nin güneyinde, Hacılı Köyü Tekhöyük tümülüsündeki çukur mezarda, ölünün mezarın içinde yakıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca mezar çukuru kenarında bulunan ve bazılarında ahşap kalıntıları bulunan 28 adet dövme başlı çivi belki de mezarın olduğu yerde ahşap bir örtüye işaret etmektedir. Mezar MS 1.yy başına tarihlenmiştir.⁵⁰⁸ Ölünün mezarın içinde yakıldığına bir başka örnek, güneybatı Thrakia'da, günümüzde Bulgaristan, Kyustendil bölgesi, Kocherinovo yakınlarında yer alan, MS 2.yy başına ait bir tümülüs mezarda açığa çıkarılmıştır.⁵⁰⁹ Bulgaristan, Provadiya, Tutrakancı Köyü'ndeki bir diğer tümülüste de iki mezardan birincisi Umurca B1 mezarı gibi iki kademeli çukur biçiminde düzenlenmiş olup, ikinci çukurda ölüye ait küller kremasyona işaret eder. Söz konusu mezar MS 2.yy ortası-2.yy sonuna tarihlenmiştir.⁵¹⁰

Thrakia ve komşu bölgelerde, mezarlarda ahşap kullanımına MÖ 6.yy'dan itibaren rastlanabilmektedir.⁵¹¹ Bu geleneğin Thrakia'da uzun bir zaman boyunca devam ettiği anlaşılacakla birlikte, Umurca B1 mezarında ahşap kullanımına dair veriler yetersiz olduğundan, yapısal özelliklere bağlı kesin tarihleme yapılamayacaktır.

⁵⁰⁵ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 124.

⁵⁰⁶ D. Nikolov, H. Buyukliev, "Fouilles d'une nécropole tumulaire près de 'Çatalka' en 1967", **Arheologiya** 12.2, 1970, s. 52-53, res.1-2.

⁵⁰⁷ Delemen v.d., "Kırklareli Yündolan C Tümülüsü", s. 3.

⁵⁰⁸ Öztürk, "Tekhöyük Tümülüsü Kurtarma Kazısı", s. 381-384, res.1-2.

⁵⁰⁹ A. Bozkova, "A Burial Mound near Kocherinovo in the Upper Struma Valley", **First International Symposium Seuthopolis, Burial Tumuli in the Southeast of Europe, Kazanlak, Bulgaria, 4-8 June 1993 Cilt 2**, 1996, s. 114.

⁵¹⁰ L. Lazarov, N. Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", **Bulletin de Musée national de Varna** 29, Varna, 1993, s. 81.

⁵¹¹ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 19, 60, 83, 128; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 76-156-164, 170, 174, res.6.3; Delemen v.d., "Kırklareli Yündolan C Tümülüsü", s. 3.

b) Mezar Envanteri (Katalog)

Umurca B tümülüsünün altındaki Umurca B1 mezarında hem define ait kalıntıların da bulunduğu mezar çukurunda hem de etrafındaki büyük çukurda çeşitli eşyalar bulunmuştur.

Um B1.1. Küpe (Res.102)

İAM env 5499

Mezar çukuru içinde, kuzeydoğu kısmından.

Altın, 2,35 g

y 4,3 cm, g 1,9 cm

Mansel 1937:38, res.8; Mansel 1941:125, no.1, res.3a; Ergil 1983:44, no.116 (MS 2.yy); Onurkan 1988:21-22, no.11.

Um B1.2 ile çift oluşturur. Üst kısımda kulağa takılan bükülmüş ince tel. Küpe alt kısımda damla biçiminde kıvrılarak ucu üstte, iç içe geçmiş üç daire şeklini alıp tekrar tel ile birleşmekte. Küpenin üzeri granülasyon tekniğinde bezemeli ve ayrıca iki küçük küre içermekte. Damla biçimindeki sarkacın alt kısmında her iki ucu spiral kıvrılan, "S" şeklinde altın bir tel ve üst kısımda ince bir altın tel.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde Atina Benaki Müzesi'nde korunan bir çift altın küpe, telin kulağa geçiş yeri ve altta kıymetli taş içermesi bakımından Umurca B1 küpelerine benzese de, alt kısmın yuvarlak formlu olması ile onlardan ayrılır. MS 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵¹²

Bulgaristan'da Rosava Dragana'daki bir mezarda bulunan bir çift altın küpe hem form hem de boyutları ile Umurca B1 küpelerine çok benzer. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁵¹³ Bulgaristan, Sliven bölgesinde, Krushare Köyü'nün yakınlarındaki Kitova tümülüsünde ortaya çıkarılan mezarda

⁵¹² B. Segall, **Katalog der Goldschmiede - Arbeiten**, Atina, Druckerei "Pyrros",1938, s. 100-101, no.135, lev.33.

⁵¹³ D. Nikolov, H. Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", **Arheologiya** 9.3, 1967b, s. 12, res.5b.

bulunan altın küpe form ve boyutları ile Um B1.1'e çok benzeyen ikinci örnektir. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁵¹⁴

Meriçboyu, Anadolu'da bulunmuş takılar üzerine yaptığı araştırmada Umurca B1 küpelerini de örnek göstererek, MS 1.yy sonlarında küpe halkalarının "S" biçiminde yapılmaya başladığını belirtmiştir.⁵¹⁵ Son üç örneğin dikkat çekici benzerliği, Umurca B1 küpelerinin belki de Thrakia'da ya da yakınlardaki bir eyalet atölyesinde üretilmiş olabileceğine işaret eder.⁵¹⁶ Yakın analogiler ışığında Um B1.1'i MS 1.yy'ın sonu - 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B1.2. Küpe (Res.102)

İAM env 5499

Mezar çukuru içinde, kuzeydoğu kısmından.

Altın, 2,3 g

y 3,9 cm, g 1,95 cm; ikinci küpe y 4,3 cm, g 1,9 cm

Mansel 1937:38, res.8; Mansel 1941:125, no.1, res.3a; Ergil 1983:44, no.116 (MS 2.yy); Onurkan 1988:21-22, no.11.

Um B1.1'in eşi.

Tüm. Küreciklerden biri noksan, krş. Um B1.1.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.1.

Um B1.3. Yüzük (Res.103)

İAM env 5501

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.7'nin yanında.

Gümüş, 1,09 g

y 1,8 cm, ç 1,9 cm

Mansel 1941:125, no.2

⁵¹⁴ D. Dimitrova, "Богати тракийски гробове от римската епоха", **БЪЛГАРСКА АРХЕОЛОГИЯ**, 2009, s. 77.

⁵¹⁵ Yıldız Meriçboyu, **Antikçağ'da Anadolu Takıları**, İstanbul, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, 2001, s. 203.

⁵¹⁶ Lampsakos'un bir üretim merkezi olabileceği ile ilgili olarak bkz. Yıldız Meriçboyu, "Kuyumculuk Merkezi Lampsakos", **Colloquium Anatolicum V**, 2006, s. 45 vd.

Yüzük halkası yassı, oval olan üst yüzeyde kazıma tekniğinde stilize palmiye dalı.

Alt kısmında yanlara uzanan çıkıntılı uçları noksan.⁵¹⁷

Analoji ve tarihleme

Üzerinde stilize palmiye dalı motifi bulunan Roma Dönemi yüzükleri Worms'ta⁵¹⁸ ve İsviçre'de⁵¹⁹ bulunmuştur. Benzer motif, günümüzde Rhode Island Sanat Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan MS 3.-4.yy'a ait altın yüzükte tekrarlanmaktadır.⁵²⁰ Herculaneum'dan bir altın yüzük de formu, boyutları ve üzerindeki stilize palmiye dalı ile Umurca B1 gümüş yüzüğüne çok yaklaşmaktadır.⁵²¹ Zafer ve barışın simgesi olan palmiye dalı motifi içeren bu tip yüzükler dell'Orto-Varone'ye göre Vesuvius çevresindeki kentlerde yaygındır. Elimizdeki verilerle Umurca B1 gümüş yüzüğü MS 1.-3.yy'a tarihlenir.

Um B1.4. Yüzük (Res.104)

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.7'nin yanında.

Gümüş

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamaması yüzünden incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan ve İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'nden derlenmiştir.

Mansel 1941:125, no.2.

Um B1.3'ün eşi.

Kırık.

⁵¹⁷ Bu gümüş yüzüğün bir eşi daha olduğunu belirten Mansel'in raporundaki resimde ikinci gümüş yüzüğün kırık olduğu görülmektedir, bkz. Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 125, no.2. Ancak İAM'de bu buluntuyu görmek mümkün olamamıştır.

⁵¹⁸ F. Henkel, **Die Römischen Fingerringe der Rheinlande und der Benachbarten Gebiete**, Berlin, Druck und Verlag von Georg Reimer, 1913, no.45, lev.III.

⁵¹⁹ a.e. no.71, lev.IV.

⁵²⁰ T. Hackens, **Catalogue of the classical collection Classical Jewelry**, Providence, Museum of Art, Rhode Island School of Design, 1976, no.68.

⁵²¹ L.F. dell'Orto, A. Varone (ed.), **Rediscovering Pompeii**, Roma, L'Erma di Breitschneider, 1992, s. 220-221, no.157.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.3.

Um B1.5. Bilezik (Res.105-106)

İAM env 5500

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.9'un yanında.

Gümüş, 71,0 g

dç 7,4 cm, iç 5,7 cm

Mansel 1937:38; Mansel 1938:18; Mansel 1941:126, no.5, res.3d; Onurkan 1988:25, no.20, lev.5b; Meriçboyu:2001:226 (MS 2.yy'ın ilk yarısı).

Altıgen kesitli çember bilezik. Kalın uçlar yuvarlak kesitli, uç kısımları ince. Her iki uç birbirinin etrafında dolandıktan sonra birer spiral biçiminde sonlanmakta.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde İtalya, Palermo'da Salnitriano Müzesi'nde korunan ve MS 1.-2.yy'a tarihlenen bronz bilezik form bakımından Umurca B bileziklerini benzese de, boyutlarının daha küçük olması, bilezik halkasını meydana getiren uçların birbirine iki defa dolandıktan sonra spiral bezeme oluşturmadan bağlanması dolayısıyla onlardan ayrılır.⁵²² Belçika, Hwnwgouwen'de bulunan bronz bilezik formu ile Umurca B1 örneklerini anımsatır. Fakat hem bilezik halkası daha incedir hem de halkayı meydana getiren uçlar birbirinin etrafına dolandıktan sonra Umurca B1 buluntularının aksine spiral bezeme yapmadan birleşir. MS 1.yy ortası-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵²³ Günümüzde Berlin'deki Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz'te korunan ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen altın bilezik form ve boyutları bakımından Um B1.5 ve Um B1.6 ile benzerlik taşımaktadır. Ancak Belçika örneğinde olduğu gibi bilezik halkasını meydana getiren uçlar spiral bezeme

⁵²² L. Gandolfo (ed.), **Pulcherreima Res, Preziosi Ornamenti dal Passato**, Palermo, Assessorato regionale beni culturali e ambientali e della pubblica istruzione, 2008, s. 217, no.317. British Museum'daki MS 2.-3.yy'a tarihlenen benzer altın bilezik için bkz. F.H. Marshall, **Catalogue of the Jewellery, Greek, Etruscan and Roman in the Departments of Antiquities, British Museum**, Londra, William Clowes and Sons, Limited, 1911, s. 329, no.2809, lev.66.

⁵²³ K. Sas, **Schone Schijn: romeinse juweelkunst in West-Europa**, Leuven, Peeters, 2002, s. 159, no.46.

oluşturmazlar.⁵²⁴ Günümüzde Berlin'deki Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz'te korunan bir çift bilezik form ve boyutları ile Umurca B örneklerine yaklaşırsa da, bilezik halkasını meydana getiren uçlar birbirine dolandıktan sonra spiral bezeme oluşturmadan birleşirler. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁵²⁵ Günümüzde Atina Benaki Müzesi'nde korunan bir çift altın bilezik form ve özellikle boyutları ile Umurca B1 gümüş bileziklerine çok benzer. Fakat bilezik halkasını meydana getiren uçların spiral bezeme oluşturmadan birleşmeleri ve bilezik halkasının burgulu olması bakımından farklıdır. MS 3.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵²⁶

Günümüzde Bulgaristan, Vratsa'daki Bölgesel Tarih Müzesi'nde korunan ve Bulgaristan'ın kuzeybatısında bulunduğu belirtilen gümüş bilezik, form ve boyutları bakımından Umurca B1 bilezikleri ile benzerlik gösterir. Fakat bilezik halkası burgulu ve incedir. Halkayı meydana getiren uçlar birbirine dolandıktan sonra tek bir spiral bezeme oluşturur.⁵²⁷ Torbov, Bulgaristan'da Dobrich bölgesindeki Bazaurt definesinde ve Haskovo bölgesindeki Lozen definesinde buna benzer örneklerin bulunduğunu ve bu tip bileziklerin MS 1.yy'ın ikinci yarısı ile 3.yy arasında yaygın olarak kullanıldığını belirtmektedir.⁵²⁸ Bulgaristan'da, Stara Zagora'daki Nikolaevo definesindeki bilezik, halkanın daha ince olması dışında form ve spiral bezemesi ile Umurca B1 örneklerini anımsatmaktadır. MS 3.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵²⁹

Sırbistan'da Tekiya definesindeki gümüş bilezikler form ve boyutları ile Umurca B1 bileziklerine çok benzemektedir. Hepsi MS 1.yy'ın ikinci yarısına

⁵²⁴ Lucia P.B Stefanelli, **L'oro dei Romani Gioielli di eta Imperiale**, Roma, "L'Erma" di Bretschneider, 1992, s. 152, no.152-153.

⁵²⁵ A. Greifenhagen, **Schmuckarbeiten in Edelmetall Band II Einzelstücke**, Berlin, Gebr. Mann Verlag, 1975, s. 42, lev.36.3. Bu iki bilezik Higgins tarafından da yayımlanmış ve aynı döneme tarihlendirilmiştir, bkz. R. Higgins, **Greek and Roman Jewellery**, Berkeley, University of California Press, 1980, 62c. Pannonia bölgesinde bulunan ve MS 1.-3.yy'a tarihlenen benzer iki bilezik için bkz. R. Košćević, **Siscia Pannonia Superior, Finds and Metalwork Production**, BAR International Series 621, Oxford, Tempus Reparatum, 1995, s. 21, lev.43, no.439-440.

⁵²⁶ Segall, **Katalog der Goldschmiede**, s. 131, no.198, lev.40.

⁵²⁷ N. Torbov, "Silver Antique Adornments from Northwest Bulgaria (I C BC – III C AD)", **Archaeologia Bulgarica** 12.3, 2008, s. 63-64, şek.16a-b.

⁵²⁸ a.e. s. 64. Bazaurt definesindeki MS 2.yy'a tarihlenen gümüş bilezik için bkz. Ljudmila Ruseva-Slokoska, **Roman Jewellery A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, Sofya, Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences, 1991, s. 157, no.154.

⁵²⁹ B. Filow, "Rimskoto Svkrvize otu Nikolaevo", **Bulletin de la Société Archéologique Bulgare** 4, Sofya, 1914, s. 46-48, lev V, no.6.

tariflendirilmiştir.⁵³⁰ Bulgaristan'ın kuzeybatısında Ratiaria'da bulunan ve MS 2.yy'a tarihlenen altın bilezik ise form, boyutları ve spiral bezemeleri ile Umurca B1 gümüş bileziklerine en çok benzeyen örnektir.⁵³¹ Bilezikleri yayımlayan Ruseva bu tür spiral bezemeyi Roma Dönemi takılarında Erken Hellenistik Dönem geleneklerinin yeniden ortaya çıkışı ile ilişkilendirerek, Apollonia'da MÖ 3.yy'da, Dacia'daki Siodera, Feldioara, Senereus ve Poiana definelerinde MÖ 1.yy ile MS 1.yy arasında, Kerç nekropolisinde ise MS 1.-2.yy'da bu tip bileziklere rastlandığını belirtmektedir.⁵³² Meriçboyu da bu tip bileziklerdeki spiral ögeye Notion'dan Geç Hellenistik Dönem'e ait bir bilezikte rastlandığını belirtmekte ve Umurca B1 gümüş bileziklerini MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlemektedir.⁵³³

Yukarıdaki veriler ışığında, bilezik halkasını oluşturan uçların birbirine dolanıp herhangi bir spiral bezeme oluşturmadan sonlandığı örneklerin daha çok MS 1.yy'dan itibaren görüldüğü söylenebilir. Ruseva-Slokoska'nın da belirtmiş olduğu gibi bu tip bileziklerde spiral öge ise Hellenistik Dönem geleneklerini çağrıştıran bir yenilik olarak MS 2.yy'da karşımıza çıkmaktadır ki, kontekst de göz önüne alındığında bu tarih Umurca B1 bilezikleri için de uygun gözükmektedir. Umurca B1 gümüş bileziklerinde, iki spiral arasında Herakles düğümünün bulunması, şimdiye kadar başka hiçbir örnekte rastlanmamış olması açısından dikkat çekicidir.

Um B1.6. Bilezik (Res.106)

İAM env 5500

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.9'un yanında.

Gümüş, 67,95 g

dç 7,1 cm, iç 5,5 cm

Mansel 1937:38; Mansel 1938:18; Mansel 1941:126, no.5, res.3d; Onurkan 1988:25, no.20, lev.5b; Meriçboyu:2001:226 (MS 2.yy'ın ilk yarısı).

Um B1.5'in eşi.

Tüm.

⁵³⁰ I. Popovic (ed.), **Antique Silver from Serbia**, Belgrad, National Museum, 1994, s. 188, 190, no.32, 33, 34, 35, no.57.

⁵³¹ Ruseva-Slokoska, **Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 153, no.141, Tip 1, Variant 2.

⁵³² a.e. s. 153.

⁵³³ Meriçboyu, **Antikçağ'da Anadolu Takıları**, s. 226.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.5.

Um B1.7. Levha (Res.107)

İAM env 5507

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.3 ve Um B1.4'ün yanında.

Gümüş-Bronz, 7,0 g

Mansel 1941:125, no.3; Onurkan 1988:26, no 22, lev.5d.

Büyük parça u 4,5 cm, g 4,2 cm, k 0,1 cm; küçük parça u 3,2 cm, g 2,9 cm, k 0,1 cm. Toplam Ölçü: u 5,0 cm, g 4,2 cm

Dikdörtgen ince levha. Bir yüzünde gümüş kaplama.

Tümlenebilir iki parça. Bir kısmı noksan. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

İşlevi konusunda Mansel ya da Onurkan tarafından herhangi bir bilgi verilmeyen bu buluntu muhtemelen ayna işlevi taşımıştır. Benzer bir bronz ayna, İzmir Metropolis antik kentinde tiyatro yamacındaki bir mezarda ele geçmiştir.⁵³⁴ Genç bir kadına ait olduğu belirtilen mezarın tarihi konusunda herhangi bir yorum yapılmamıştır. Um B1.7'yi kontekste göre tarihlemek doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B1.8. Fibula (Res.108-109)

İAM env 5504

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.3 ve Um B1.4'ün yanında.

Bronz

y 3,3 cm, g 2,2 cm

Mansel 1941:125, no.4; Onurkan 1988:95, no.98, şek.49.

İğnesi kısa ve kalın, çengel geniş. Üst ucunda ince bir halka.

Yeşil patina.

⁵³⁴ S. Aybek, A.K. Öz, A.E. Meriç, "Metropolis 2009 Yılı kazı Çalışmaları", **KST 32.3**, İstanbul 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 2011, s. 167, res.1-2.

Analoji ve tarihleme

Britanya'da MS geç 1.yy-erken 2.yy'da yaygın olduğu belirtilen fibula, şekli nedeniyle "trompet fibula" olarak adlandırılmıştır. Formu Umurca B1 fibulasına benzer.⁵³⁵

Bulgaristan, Haskovo bölgesi, Meriçleri tümülüs nekropolisindeki Tümülüs II'de bulunan gümüş fibula, formu bakımından Umurca B1 örneğine çok yaklaşıyor. Ait olduğu nekropolisteki mezarlar genel olarak MS 2.yy-4.yy ortasına tarihlenmiştir.⁵³⁶ Sırbistan, Sabac yakınlarında Bela Reka definesinden iki bronz fibula da form ve boyutları ile Um B1.8 ile benzerlik gösterir. Her ikisi de MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁵³⁷ İtalya, Padova Arkeoloji Müzesi'ndeki iki bronz fibula form bakımından Umurca B1 fibulası ile benzerlik taşıyan ikinci örnektir. Zampieri-Laarone'ye göre bu tip fibulalar MS 1.yy sonu ile 3.yy arasına tarihlenir.⁵³⁸ Yukarıdaki veriler ışığında Umurca B1 fibulasına MS 1.yy sonu-2.yy tarihi verilebilir.

Um B1.9. Gerdanlık parçası (Res.110)

İAM env 5535

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.5 ve Um B1.6'nın yanında.

Bronz

ç 9,7 cm, orta kısım ç 1,6 cm, k 0,7 cm

Mansel 1941:126, no.6.

Dörtgen kesitli yarım halka şeklindeki buluntunun orta kısmı eşkenar dörtgen biçiminde. Takılarla birlikte bulunduğu için Mansel bir gerdanlığa ait olabileceğini öne sürmüştür.

Korozyondan dolayı uçlarının kırık olup olmadığı anlaşılmamakta.

Analoji ve tarihleme

⁵³⁵ E. Swift, **Roman Dress Accessories**, Shire, Princes Risborough, 2003, s. 14-17, res.8d ve 9.

⁵³⁶ D. Aladzov, "Ausgrabung einer Thrakisch-Römischen Hügelnekropole in Meriçleri", **Bulletin de l'institut Archéologique** 28, Sofya, 1965, s. 122, lev.Γ.

⁵³⁷ Popovic, **Antique Silver from Serbia**, s. 223, no.87 ve 88.

⁵³⁸ G. Zampieri, B. Lavarone (ed.), **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, Roma, "L'Ermã di Bretschneider, 2000, s. 138, no.231a-b.

Mansel tarafından gerdanlık parçası olarak tanımlanan bu buluntunun harap durumu, başka eserler ile karşılaştırılmasını engellemekte, dolayısıyla kesin tarihlemesi yapılamamaktadır.

Um B1.10. Yüzük (Res.111)

İAM env 5502

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.11, Um B1.5 ve Um B1.6'nın yanında.

Bronz

ç 2,1 cm, k 0,3 cm

Mansel 1941:126, no.7.

Yuvarlak kesitli halka biçiminde.

Analoji

Allison 2006, 52, no.91-92; 98, no.492-493; 107, no.568; 108, no.584i; 134, no.791 (MS 1.yy).

Tarihleme

MS 1.yy.

Um B1.11. Yüzük (Res.111)

İAM env 5520

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.10, Um B1.5 ve Um B1.6'nın yanında.

Bronz

ç 1,9 cm, k 0,3 cm

Mansel 1941:126, no.7.

Yuvarlak kesitli halka biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.10.

Um B1.12. Podanipter (Res.112-117)

İAM env 5496

Büyük çukurun kuzeybatı kısmından, Um B1.59, Um B1.61, Um B1.66'nın yanında.

Bronz

y 8,9 cm, aç 43,6 cm, tç 11,8 cm

Mansel 1937:38, res.11; Mansel 1938:18, res.14; Mansel 1941:132, no.21; Onurkan 1988:43-44 (MS 1.yy'ın ilk yarısı), no.39, lev.22a-c, şek.9.

Çift kulplu, halka dipli, gövde derin çanak biçiminde. Gövde ve taban halkası döküm tekniğinde olup, döküm kulplar gövdeye lehimlenmiş. Gövde çeperi ağız kenarına doğru kalınlaşmakta. Ağız kenarı içe dönük ve üstü düzleştirilmiş. Kulplar burulmuş, üzerinde alçak kabartma biçiminde yapraklı dal bezemeleri. Taban yüzeyinde kabartma biçiminde eş merkezli halkalar.

Kulplardan biri yerinden çıkmış durumda, her iki kulpun uçlarında kırıklar var. Gövdede çatlaklar. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Petrovsky'ye⁵³⁹ göre bu tip podanipterlerin yayılımı geniştir: Britanya'dan Kafkaslara, hatta MS 1.yy'da bir Roma eyaleti olan Iudaea'daki Ölü Deniz'e kadar oldukça geniş bir coğrafyada bu tip kaplara rastlanmıştır. Pernice, bu tipin ortaya çıkışını Aşağı İtalya-Apulia'da keramik örnekleri taklit eden Hellenistik Dönem bronzlarına dayandırır⁵⁴⁰ ve üretiminin geç Augustus Dönemi'nde Güney İtalya atölyelerinde başlamış olabileceğini öne sürer.⁵⁴¹ Bir süre sonra üretimin Campania dışındaki başka imparatorluk eyaletlerine yayıldığı genellikle kabul edilir.⁵⁴² Örneğin Flaviuslar döneminde Gallia'da, MS 3. ve 4.yy'larda da Pannonia'daki atölyelerde bu tip kaplar üretilmiş olmalıdır.⁵⁴³

⁵³⁹ R. Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, Espelkamp, Buch am Erlbach, 1993, s. 115.

⁵⁴⁰ E. Pernice, **Gefässe und Geräte aus Bronze, die hellenistische Kunst in Pompeji Band IV**, Berlin, de Gruyter, 1925, s. 10, res.10-12.

⁵⁴¹ Benzer görüşler için bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 41; Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s. 117; Z. Karasova, **Die Römische Bronzegefasse in Böhmen**, Prag, Národní Muzeum, 1998, s. 27; B. Bienert, **Die Römischen Bronzegefasse im Rheinischen Landesmuseum Trier**, Trier Zeitschrift Beiheft 31, Trier, Rheinisches Landesmuseum Trier, 2007, s. 158.

⁵⁴² Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s. 117.

⁵⁴³ Aladar Radnóti, **Die Römischen Bronzegefasse von Pannonien**, Leipzig, Harrassowitz Verlag, 1938, s. 130; Karasova, **Die Römische Bronzegefasse in Böhmen**, s. 27. Esasında bu tip çift kulplu

Petrovsky⁵⁴⁴ formun yemek öncesi ve sonrasında yıkanma/temizlik için ya da içki servisinde şarabı su ile karıştırma amacıyla; Karasova⁵⁴⁵ Roma İmparatorluğu topraklarında el yıkama işlevinde, imparatorluk dışındaki yerlerde ise şarap karıştırmada; Nenova-Merdjanova ise yüz ve bacakların yıkanmasında kullanılmış olabileceğini öne sürmüştür.⁵⁴⁶

Arnavutluk, Tiran'ın güneydoğusundaki bir mezarda açığa çıkarılan bronz podanipter gövde profili ve kulpların ağız seviyesini geçmesi ile Umurca B1 örneğine yaklaşıyor. Ancak yüksek kaidesi, ağız kenarının dışa dönük olması ve kulplarının burgulu olmaması gibi özellikleri farklılık yaratmaktadır. MS 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵⁴⁷ Manisa'da bulunup Tire Müzesi'nde korunan MS 2.yy'a ait bronz podanipter form bakımından Umurca B1 örneğine benzese de, boyutları biraz daha küçüktür ve kulpu burgulu değildir.⁵⁴⁸

Bulgaristan, Rosava Dragana'da bulunan bronz, gövde formu ve kulpların bağlanma şekli bakımından Umurca B1 örneğine yaklaşıyor, fakat hem kaidesi yüksektir, hem de boyutları Um B1.8'in yarısı kadardır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁵⁴⁹ Gövde formu, kulpun ağız kenarına bağlanma şekli bakımından Umurca B1 örneğine en çok benzeyen buluntular ise Pompeii'den gelir ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenir.⁵⁵⁰

Radnóti,⁵⁵¹ Eggers⁵⁵² ve Boesterd⁵⁵³ tarafından ayrıntılı olarak incelenen tip üzerine yaptığı çalışmada Bienert, Umurca B1 örneğini "Form 57" altında

kaplar MÖ 8.yy'dan itibaren Phryg tümülüs mezarlarından da bilinmektedir: A.K. Knudsen, "From a Sardis Tomb: A Lydian Pottery Imitation of a Phrygian Metal Bowl", **Berytus** 15, 1964, s. 61 vd., lev.IX.1 ve 3; Young, 1981, Tümülüs P, no.10, lev.8, Tümülüs MM, no.55-69, lev.64-67.

⁵⁴⁴ Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s. 114 ,117.

⁵⁴⁵ Karasova, **Die Römische Bronzegefasse in Böhmen**, s. 27.

⁵⁴⁶ R. Nenova-Merdjanova, "Bronze vessels and the toilette in Roman times", **JRA Supplementary Series No 39**, From the Parts to the Whole Vol 2, Acta of the 13th International Bronze Congress, Cambridge, Massachusetts, May 28-June 1, 1996, ed. C.C. Mattusch, A. Brauer, S.E. Knudsen, Portsmouth, Rhode Island, 2002, s. 202, res.11.

⁵⁴⁷ Eggebrecht (ed.), **Albanien Schätze aus dem Land der Skipetaren**, s. 363, no.270.

⁵⁴⁸ B. Gürler, **Tire Müzesi Bronz Eserleri**, İstanbul, Ege Yayınları, 2004, s. 80, no.62.

⁵⁴⁹ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 11, res.4a.

⁵⁵⁰ S. Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, Roma, "L'Erma" di Bretschneider, 1993, s. 91-97, S3110, no.3165, 7066, 9733, 10728, 13357, 13358, 13957, 17107.

⁵⁵¹ Radnóti, **Die Römischen Bronzegefässe von Pannonien**, no.60.

⁵⁵² H.J. Eggers, **Der Römische Import im freien Germanien**, Hamburg, Hamburgisches Museum für Völkerunde und Vorgeschichte, 1951, Tip 100.

incelemekte ve Thrakia'da bu tipin MS 1.yy ortasından itibaren görülmeye başladığını belirtmektedir.⁵⁵⁴ Yukarıdaki veriler ışığında Umurca B1 podanipterinin İtalya atölyelerinde üretildiğini ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenebileceğini söylemek mümkündür.

Um B1.13. Patera (Res.118-122)

İAM env 5497

Mezar çukurunun batı kenarından, Um B1.14, Um B1.46 ve Um B1.48'in yanında.

Bronz

y 6,8 cm, aç 22 cm, dç 10,9 cm, u 34 cm

Mansel 1938:18; Mansel 1941:129, no.9, res.6; Onurkan 1988:52, no.48, lev.28a-d, şek.15.

Tek saplı, geniş ağızlı, omphaloslu, sıg çanak formunda. Çanak döküm, sap içi boş döküm. Ağız kenarı hafifçe dışa dönük, çeper kalınlığı yukarı doğru kalınlaşmakta. Taban yüzeyinde eş merkezli kabartma halkalar. Ağız kenarında boncuk dizisi, altında yumurta dizisi, daha altta ise yatay çizgiler arasında düz bant. Sap silindirik, çanağa yassı, kıskaç şeklindeki bir levha vasıtasıyla lehimli. Levhanın üzerinde kazıma tekniğinde dal kıvrımları ve tomurcuklar. Sapın yüzeyinde boylamasına dışbükey derin yivler, sap ucu koç başı biçiminde. Koç başı ile sap arasında profilli bir bilezik. Koçun boynuzları kıvrım yapıp uçları iki yana uzanmakta, boynuz yüzeyinde dik çizgiler. Kulaklar birer çıkıntı şeklinde. Boynuzların arasında halkalar postun dokusunu belirtmekte. Ağız yarım küre şeklinde, alt yüzeyde kazıma daire ve çizgiler.⁵⁵⁵

Gövdeden bir parça ve sapın çanağa lehimlendiği levhanın uçları noksan.

⁵⁵³ M.H.P. den Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum G.M.Kam at Nijmegen**, Nijmegen, Uitgegeven in Opdracht van het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, 1956, no.172-181.

⁵⁵⁴ Bienert, **Die Römischen Bronzegefäße im Rheinischen Landesmuseum Trier**, s. 166. Petrovsky de benzer biçimde bu tipi MS 25/35-115/130'a tarihlemektedir, krş. Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s. 114.

⁵⁵⁵ Onurkan burada bir damga olduğunu belirtmişse de, ayrıntılı bir tanım vermemiştir; Bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 52, no.48.

Analoji ve tarihleme

Radnóti'nin⁵⁵⁶ "Tip 29", Eggers'in⁵⁵⁷ "Tip 155", Nuber'in⁵⁵⁸ "Servis Tip E", Sedlmayer'in⁵⁵⁹ "Canterbury Tipi" olarak sınıflandırdığı bu tip kapların mezarlarda genellikle oinokhoellerle birlikte bulunduğu görülmektedir.⁵⁶⁰ Nuber bu seti oluşturan kapların şarap servisi için değil, el yıkamada kullanılmış olabileceklerini öne sürmüştür.⁵⁶¹

Günümüzde Bulgaristan'ın kuzeyinde Zıştovi Kent Müzesi'nde korunan ve Novae'de bulunduğu belirtilen pateraya ait koç başı biçiminde sonlandırılmış sap ucu, Umurca B1 örneğine benzemekle birlikte, sapın yivsiz olması bakımından farklıdır.⁵⁶² Bulgaristan'da, Marcianapolis'teki bir tümülüs mezarda bulunan bronz patera form, boyutlar, sap ucundaki koç başı ile Umurca B1 örneğini anımsatır. Ancak sapın yivsiz olması ve genel olarak daha özensiz bir işçilik göstermesi bakımından değişiktir. MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁵⁶³ Yunanistan, Komotini'nin batısındaki Palimli Köyü'nde bulunan bronz pateraya ait sap ucu koç başı biçiminde olması nedeniyle Umurca B1 örneğine yaklaşırsa da gövde günümüze ulaşmadığı için kesin bir analogi vermez.⁵⁶⁴ Almanya, Rheinberg'de bulunan bronz patera koç başı biçiminde sonlanan yivli sap ucu ile Umurca B1 buluntusu ile benzerlik gösterir. Fakat gövde formu alçak ve yayvan olup, ağız kenarı dışa çekilmiştir. MS 70-100'e tarihlenmiştir.⁵⁶⁵ Bulgaristan, Stara Zagora'da, Pazarcı

⁵⁵⁶ Radnóti, **Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien**, s. 81.

⁵⁵⁷ Eggers, **Der Römische Import im freien Germanien**, s. 174.

⁵⁵⁸ Nuber, 1972, 45 vd.

⁵⁵⁹ H. Sedlmayer, **Die Römischen Bronzegefäße in Noricum**, Montagnac, Éditions Monique Mergoïl, 1999, s. 45-53, lev.19,3.

⁵⁶⁰ Yukarıda analogisi verilen buluntular haricinde Bulgaristan, Kiustendil bölgesi, Slokoshtitsa Köyü'ndeki bir mezar içinde birlikte bulunan patera ile oinokhoenin bir set olarak değerlendirilmesi hakkında bkz. J. Meshekov, L. Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa, Kiustendil District (south-western Bulgaria)", **Archaeologia Bulgarica** **2.3**, 1998, s. 56.

⁵⁶¹ Nuber, 1972, 96 vd. Benzer görüşler için bkz. Petrovszky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s. 111; Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 56; R. Nenova, A. Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", **Archaeologia Bulgarica** **3.2**, 1999, s. 50.

⁵⁶² A. Dimitrova-Milčeva, **Die Bronzefunde aus Novae (Moesia inferior)**, Varşova, Ośrodek Badań nad Antykem Europy, 2006, s. 93, no.183; söz konusu buluntunun tarihlenmesi yapılmamıştır.

⁵⁶³ A. Angelov, "Hügelgrabfund aus Marcianopolis", **Bulletin de Musée National de Varna** **22**, 1986, s. 63, lev.II.

⁵⁶⁴ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 53, no.50.

⁵⁶⁵ H. Hinz, "Einige römische Bronzegefäße vom Niederrhein", **Bonner Jahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn Band 169**, 1969, s. 394-395, şek.4. Almanya, Haltern ve

Köyü'nde bulunan bronz patera koç başı biçiminde sonlandırılmış yivli sap ucu ile Umurca B1 örneğine benzemektedir. Ancak bu örnekte kaide Umurca B1 örneğine göre daha yüksektir. MS 2.yy' tarihlenmiştir.⁵⁶⁶ Bulgaristan, Plovdiv bölgesinde, Brezovo'daki Roschava Tümülüsü'nde bulunan patera koç başı biçiminde sonlandırılmış sap uçlu paterası ile Umurca B1 örneğini andırır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵⁶⁷

Bulgaristan, Kyustendil bölgesi, Slokoshtitsa Köyü'ndeki bir mezarda bulunan ve MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlenen bronz patera, gövde formu, boyutları, yivli sap ucundaki koç başı bakımından Umurca B1 buluntusunu anımsatmaktadır. Fakat sapın Umurca B1 örneğine göre daha kısa olması farklılık yaratan bir unsurdur.⁵⁶⁸ İncelenen buluntuya en yakın analogilerden biri gövde formu, boyutları, tabandaki omphalos ve yivli sap ucundaki koç başı ile Pompeii, Menandros Evi'nde bulunan MS 1.yy'a ait bronz pateradır.⁵⁶⁹ Diğeri ise Nijmegen'de, Ruksmuseum G.M. Kam'da korunan ve MS geç 1.yy'a tarihlenen bronz pateradır. İtalya atölyelerinde üretildiği düşünülen bu buluntunun Um B1.13'ten farkı ağız kenarının altında bezemesinin olmamasıdır.⁵⁷⁰

Petrovsky'ye göre bu tip pateralar MS 35/40 ile MS 2.yy sonuna kadar tarihlenmektedirler.⁵⁷¹ Yapılan karşılaştırmalar sonucunda, ağız kenarındaki boncuk

Würzburg-Heidingsfeld'de mezarlarda bulunan bronz pateralar için bkz. R. Stupperich, "Frühkaiserzeitliche figürliche Bronzen im nordwestlichen Germanien: Ein Überblick", **Die römische Okkupation nördlich der Alpen zur Zeit des Augustus, Kolloquium Bergkamen 1989, Vorträge. Bodenaltertümer Westfalens 26**, Heidelberg, Universitätsbibliothek der Universität Heidelberg, 1991, s. 171.

⁵⁶⁶ H. Buyukliev, "Le Bronze Antique du Territoire d'Augusta Trajana", **Thracia 11**, Sofya, 1995, res.6.

⁵⁶⁷ Ivan Welkow, "Grabhügelfunde von Brezovo", **Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare, Cilt 12**, Sofya, 1938, s. 271, res.75.

⁵⁶⁸ Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 56, şek.9.

⁵⁶⁹ M. Beretta, G. di Pasquale (ed.), **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, Floransa, Giunti, 2004, s. 259, no.2.102. Pompeii'den bir başka benzer örnek için bkz. Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, s. 58-60, H2311, no.10040.

⁵⁷⁰ Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, s. 25-26, no.68. Aynı yayında no.236'daki oinokhoe ile birlikte bulunduğu için bir set oluşturduğu öne sürülür. Söz konusu oinokhoe ile Umurca B1 oinokhoesi de yakın benzerlik gösterir, krş. Um B1.10, "Analoji ve Tarihleme".

⁵⁷¹ Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s. 111. Benzer tarihlenmeler için bkz. B. Raev, "Die Bronzegefasse der römischen Kaiserzeit in Thracien und Mösien", **Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 58**, 1978, s. 614-615; Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 50. Sedlmayer, bu tipin Flaviuslar Dönemi'nden itibaren görüldüğünü ve MS 2.yy'da yaygınlaştığını belirtmektedir, bkz. Sedlmayer, **Die Römischen Bronzegefasse in Noricum**, s. 45-53.

ve yumurta dizilerinde ve sap bezemesinde özenli bir işçilik sergileyen Um B1.9'un, İtalya'daki bir atölyede üretilme olasılığı bulunan aynı mezardaki oinokhoe (Um B1.10) ile birlikte bir set oluşturduğu da göz önüne alınarak, MS 1.yy sonunda İtalya'da üretildiği anlaşılır.

Um B1.14. Oinokhoe (Res.123-126)

İAM env 5498

Mezar çukurunun kuzeybatı köşesinden, Um B1.13'ün yanında.

Bronz

y 17,7 cm, gç 12,9 cm, dç 7,8 cm

Mansel 1941:126, no.8; Onurkan 1988:58, no.55, lev.34a-b, şek.21.

Yonca ağızlı, ağız kenarı hafif dışa dönük. Omuz yuvarlak, boyun dar ve kısa, çeper kalınlığı yukarı doğru artmakta. Karın şişkin. Halka dipli. Tek kulplu. Ağız ve boyun, gövde ve taban ayrı dökülmüş ve sonrasında birbirine eklenmiş.⁵⁷² Ek yerinin belli olmaması için omuz üzerinde iki bant ile bezeli. Kulp ayrı döküm, ağız ve gövdeye lehimli.

Ağız kenarında üstte boncuk, hemen altında yumurta-ok dizisi. Omzun üzerinde iki adet bant. Kulpun ağız ile birleştiği yerde kabartma aslan başı ve her iki yöne doğru uzanan ve uçlarında kazıma tekniğinde çiçek motifi bulunan silindir biçiminde uzantı (Res.123-124). Stilize yele ve tüyler kazıma çizgiler halinde. Gözler ve kaşlar kazıma tekniğinde. Yüzün sol tarafı yıpranmış, ayrıntılar belirsiz. Kulpun karın ile birleştiği yerde kabartma olarak cepheden betimlenmiş sakallı satyros başı (Res.51). Gözler çukur, kaşlar çatık, sakallar dalgalı, kulaklar sivri. Saçlarının üzerinde iki ucunda asma yaprağı bulunan bir çelenk. Satyros başının hemen üzerinde kulp birer volüt ile sonlandırılmış.

Ağız kenarında ve gövdede yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

⁵⁷² Taban ve gövdenin dövme tekniği ile yapılmış olabileceğine dair bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülsleri Maden Eserleri**, dpn.323.

Bienert⁵⁷³, kulpun ağız ile birleştiği yerde aslan başı bulunan oinokhoeleri "Form 5"; Eggers⁵⁷⁴ "Tip 125", Nuber⁵⁷⁵ "Servis Tip E" olarak sınıflandırır. MS 1.yy'ın ikinci çeyreği-geç 3.yy'a tarihlenen bu tipteki örnekler İtalya, Gallia, Germania, Britannia, Noricum, Dacia, Panonnia, Thrakia, Moesia dışında Hindistan'da⁵⁷⁶ bile rastlanmıştır olması Roma İmparatorluğu içinde ve dışındaki yayılım alanının ne kadar geniş olduğunu göstermesi açısından önemlidir.⁵⁷⁷

Herculaneum'da bulunan bronz oinokhoe form, boyutları ve kulp üst kısmının aslan başı şeklinde sonlandırılması bakımından Umurca B1 örneğine yaklaşıyor. Ancak kulp alt kısmında bir palmet üzerinde pençe ile sonlandırılmış olmasıyla ondan ayrılır.⁵⁷⁸ Bulgaristan, Burgaz bölgesindeki bir tümülüste açığa çıkarılmış bronz oinokhoe form bakımından Um B1.14'ü anımsatsa da boyutları daha küçüktür. Ayrıca kulpu noksan olduğu için kulp ataşı ve üst kısmının nasıl sonlandırıldığı ile ilgili herhangi bir kıyaslama yapmak mümkün değildir. Ait olduğu mezar MS 1.-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵⁷⁹ Bulgaristan, Stara Zagora, Çatalka'da MS 1.yy sonuna tarihlenen Tümülüs 7'deki bronz oinokhoe, form ve kulp düzenlemesi bakımından Umurca örneğini andırır ama boyutları biraz daha küçüktür.⁵⁸⁰ Bulgaristan, Struma Vadisi'nde Kocherinovo yakınlarındaki tümülüs nekropolisinde kazılan bir mezarda ele geçen bronz oinokhoenin, formu ve aslan başı biçimindeki kulp ucu Um B1.14'deki gibidir. Kulp ataşındaki başın niteliği ve genel kap boyutları hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Nero-Traianus dönemlerine ait 13 gümüş sikkenin de bulunduğu mezar MS 2.yy'ın başından itibaren tarihlendirilmişse de,⁵⁸¹ repertuarın bütünü göz önüne alınarak söz konusu oinokhoeyi MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy'ın ilk yarısına bağlamak daha doğru olacaktır. Almanya, Tessin'de bulunan bronz oinokhoe genel kap formu, kulp üst kısmının aslan başı biçiminde

⁵⁷³ Bienert, **Die Römischen Bronzegefäße im Rheinischen Landesmuseum Trier**, s. 39.

⁵⁷⁴ Eggers, **Der Römische Import im freien Germanien**, s. 38.

⁵⁷⁵ Nuber, 1972, 45-54.

⁵⁷⁶ Bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, d.pn.314.

⁵⁷⁷ Bienert, **Die Römischen Bronzegefäße im Rheinischen Landesmuseum Trier**, s. 23.

⁵⁷⁸ Ridder, 1915, 114, no.2754, lev.98. Tarihleme yapılmamıştır.

⁵⁷⁹ I. Karayotov, "Enterrements Tumulaires Pres du Combinat Chimique de Bourgas", **Bulletin des Musées de la Bulgarie de Sud-est 1**, 1976, s. 62, res.14.

⁵⁸⁰ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 18, res.17a.

⁵⁸¹ Bozkova, "A Burial Mound near Kocherinovo in the Upper Struma Valley", s. 114, res.9.

olması, kulpun "S" biçimindeki formu ile Umurca B1 örneğine benzer. MS 1.yy'ın ikinci yarısı ya da erken 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵⁸²

Bulgaristan, Burgaz bölgesi, Bryastovetz Köyü'nün 3 km güneydoğusundaki bir tümülüste ortaya çıkarılan 3 numaralı mezardaki bronz, formu ve aslan başı biçimindeki kulp ucu bakımından Umurca B1 örneği ile benzerlik taşır. Ancak boyutları biraz daha küçüktür ve kulp atasında satyros yerine maenad başı vardır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın sonu - 2.yy 'a tarihlendirilmiştir.⁵⁸³ Bulgaristan'ın güneybatısında, Kiustendil bölgesindeki Slokoshtitsa Köyü'ndeki MS 2.yy ortası-MS 3.yy başına ait bir mezarda bulunan bronz oinokhoe genel kap formu, kulpun üst kısmının aslan başı biçiminde sonlandırılması bakımından Um B1.14 ile benzerlik gösterir. Fakat boyutları Umurca B1 örneğine göre biraz daha küçüktür ve kulp atası Satyros başı yerine Silenos başı ile sonlandırılmıştır.⁵⁸⁴ Aynı köydeki Trenkova tümülüs mezarında bulunan bronz oinokhoe genel kap formu, kulp üst kısmının aslan başı biçiminde olması açısından Um B1.14 anımsatır. Kulp atasındaki başın niteliği ve genel kap boyutları hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Söz konusu mezar MS 2.-3.yy'a tarihlendirilmiştir.⁵⁸⁵ Bulgaristan, Devnya'da Marcianopolis yakınlarındaki bir tümülüsten gelen bronz oinokhoe genel kap formu, kulp üst kısmının aslan başı biçiminde olması ve genel boyutları bakımından Umurca B1 oinokhosesine çok benzer. Kulp atasının harap durumu karşılaştırma yapılmasını engellemektedir. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁵⁸⁶

Hollanda'nın doğusundaki Millingen'de bulunan bronz oinokhoe genel kap formu, boyutları, aslan başı biçimindeki kulp ucu, kulp atasındaki satyros başı ile Um B1.14'e çok benzer. Bir patera⁵⁸⁷ ile birlikte bulunduğu belirtilen bu eserin muhtemelen güney İtalya'da üretildiği ve MS geç 1.yy'a veya sonrasında

⁵⁸² B. Borell, **Statuetten, Gefässe und Andere Gegenstände aus Metall im Anhang**, Grabfunde aus dem Tessin, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1989, s. 116-117, lev.49, no.126.

⁵⁸³ I. Karayotov, K. Gospodinov, "Mound Burials near the Village of Bryastovetz, Burgas Municipality" **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est** 22, 2006, s. 127, res.16.

⁵⁸⁴ Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 65, no.9, res.8, 18.

⁵⁸⁵ L. Staikova-Aleksandrova, "Archaeological Researches on Thracian Mounds from Kyustendil Region, **Proceedings of the Museum of History Kyustendil Cilt 13**, 2006, s. 65, res.37.

⁵⁸⁶ Angelov, "Hügelgrabfund aus Marcianopolis", s. 66-67, lev.III.1-4.

⁵⁸⁷ Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, no.68. Söz konusu oinokhoe (no.236) ile set oluşturduğu düşünülen patera (no.68) MS geç 1.yy'a tarihlendirilmiştir ve Umurca B1 paterasına (Um B1.9) çok benzemektedir; bkz. Um B1.9 "Analoji ve Değerlendirme".

tarihlenebileceği öne sürülmüştür.⁵⁸⁸ Pompeii, M. Fabius Rufus Evi'nde bulunan bronz oinokhoe genel kap formu, kulp üst kısmındaki aslan başı ve her iki yandaki volütleri ile Um B1.14'e yaklaşıyor. Ancak kulp atasında maenad başı bulunması ve boyutlarının biraz daha küçük olması bakımından ondan ayrılmaktadır.⁵⁸⁹ Tekirdağ, Saray İlçesi'nin güneybatısındaki Uzun Hacı Köyü'ndeki Uzun Hacı tümülüsünde de form ve genel boyutları bakımından Um B1.14'e çok benzeyen ve aşağıda ayrıca incelenerek MS 1.yy sonuna tarihlenen bronz oinokhoe (UH 5 - Res.517-520), set oluşturduğu bronz patera ile birlikte bulunmuştur. Uzun Hacı örneğinde ağız kenarında yumurta-ok dizisi yoktur. Pompeii'de yapılan kazılarda kap formu, "S" biçimindeki kulp, kulpun üst kısmında aslan başı ve volütler, kulp atası ise satyros, silenos ya da maenad başı ile sonlanan oinokhoelere rastlanmıştır.⁵⁹⁰ Bunlara ilaveten ağız kenarında boncuk ve yumurta dizisi bulunan bir örnek Pompeii'den bilinmektedir.⁵⁹¹ Her ne kadar Koster⁵⁹² bu tipin Roma İmparatorluğu genelinde yaygın bir şekilde üretildiğini ve üretim yerleri ile ilgili yeterli bilgi olmadığını belirtmişse de, Pompeii örnekleri ile yakın benzerliğinden ötürü Umurca B1 oinokhoesinin MS 1.yy'ın ikinci yarısında İtalya'daki ve belki Campania bölgesindeki atölyelerde üretilmiş olabileceğini söylemek mümkündür.

Um B1.15. Ayna (Res.127)

İAM env 5539

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusunda, ahşap sandığın içinden.⁵⁹³

⁵⁸⁸ a.e. s. 68, no.236.

⁵⁸⁹ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 197-199, no.105. Herculaneum'da bulunmuş MS 1.yy'a ait benzer bir buluntu için bkz. O. Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli 1, I mosaici, le pitture, gli oggetti di uso quotidiano, gli argenti, le terrecotte invetriate, i vetri, i cristalli, gli avori**, Roma, De Luca Edizioni d'Arte, 1989, s. 174, no.5.

⁵⁹⁰ Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, D2300, no. 1836, 5017, 10662, 12712, 14072.

⁵⁹¹ a.e. D2300, no.11655.

⁵⁹² Koster bu tipin geç Tiberius Dönemi'nden 2.yy sonuna ya da belki 3.yy başına kadar üretilmiş olabileceğini öne sürer, bkz. A. Koster, **The Bronze Vessels 2: acquisitions, 1954-1996**, Nijmegen, Provincie Gelderland, 1997, s. 81.

⁵⁹³ Kazı sırasında sadece parçaları tespit edilebilmiş olan ahşap sandığın benzerlerine Umurca B2 ve Vize A mezarlarında da rastlanmıştır. Bu ahşap sandıklarla aynı döneme tarihlenebilecekler arasında Pompeii, Menandros Evi'nde (MS 1.yy) ve Bulgaristan, Rosova Dragana'daki Tümülüs No.6'da (MS 1.yy'ın ikinci yarısı) bulunanlar örnek olarak gösterilebilir, bkz. Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 29, res.29; Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 260, no.2.106. Ahşap sandığın olası rekonstrüksiyonu için bkz.

Bronz, kil

ç 13,0 cm

Mansel 1937:39; Mansel 1938:18, res.17; Mansel 1941:132, no.19, res.7; Onurkan 1988:96, no.100, lev.59a.

Ayna, disk biçimli iki levha ve levhaların arasındaki kil tabakasından meydana gelmekte. Yansıtma özelliği olmayan ve etrafı yuvarlak bir çerçeve ile sınırlanmış ikinci levhada repoussé tekniğinde bezeme: Bir kayalık üzerinde oturan iki figür. Soldaki kadının vücudu arkadan, başı profilden betimlenmiş. Vücudu sağdaki erkeğe doğru eğilmiş. Yüzü erkeğe dönük, başı hafif yukarıya. Sağ kolu kayalığa dayanmakta, sol elindeki lyrayı yukarı kaldırmış. Üzerindeki giysi belinden aşağı düşmüş vaziyette. Sağ ayağı sarkık, sol ayak ise parmak uçlarıyla zemine basmış. Sağdaki erkek cepheden betimlenmiş. Çıplak gövdesine nebris sarılı. Başı sağa, kadına dönük. Sol kolu sol bacağının üstünde, sağ eli kadının sol omzunda. Sol kolunda giysisine ait bir parça. Bacakları hafifçe iki yana açılmış, her iki ayak zemine basmakta. İki figür arasında sola yürüyen panter. Sağ ayağını öne uzatmış. Başı arkaya ve yukarıya dönük, erkeğe doğru bakmakta. Postu belirtmek amacıyla gövde nokta bezemeye kaplanmış. Panterin yukarısında küçük bir kantharos.

Bezemenin bulunduğu levhanın kenarlarında noksan parçalar.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Plovdiv'in kuzeydoğusunda, Brezovo yakınlarındaki Baba-Donina tümülüsünde bulunan bronz ayna farklı bir bezemeye sahip olmasına karşın, yapım tekniği açısından Um B1.15' benzer. Ait olduğu mezar MÖ 3.yy'a tarihlenmiştir.⁵⁹⁴ Günümüzde Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde korunan ve MÖ 1.yy-MS 1.yy'a tarihlenen bronz ayna da Baba-Donina buluntusu gibi farklı bir bezemeye sahip olup yapım tekniği açısından Umurca B1 örneği için analoji oluşturur.⁵⁹⁵

M. Kohlert-Nemeth, **Archäologische Reihe Römische Bronzen II aus Nida-Heddernheim Fundsachen aus dem Hausrat**, Frankfurt am Main, Druckerei Henrich, 1990, s. 41, res.15.Umurca B1'deki ahşap sandık ve içeriği ile ilgili olarak bkz. "Değerlendirme".

⁵⁹⁴ Welkow, "Grabhügelfunde von Brezovo", s. 279-280, res.84.

⁵⁹⁵ F.R.I. Bingöl, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar**, Ankara, Dönmez Ofset Basımevi, 1999, s. 39-40.

Onurkan tarafından ayna üzerindeki erkek ve kadın figürü satyros ve maenad olarak yorumlanmıştır. Ancak özellikle Geç Klasik ve Hellenistik Dönem sanatında söz konusu figürlere en çok Dionysos ve Ariadne yaklaşmaktadır. Günümüzde British Museum'da korunan ve MÖ 300'lere tarihlenen bronz ayna üzerinde Dionysos ve ona arkadan sarılan Ariadne betimlenmiştir. Ariadne çıplaktır ve iki figürün etrafında kantharos, panter ve krater kompozisyonu tamamlar.⁵⁹⁶ Aynı müzede MÖ 350-325'e tarihlenen bir diğer bronz ayna üzerinde de Dionysos, Ariadne, Aretha, Semele ve Satyros betimlenmiştir. Manto giyimli Dionysos elinde lyra tutmakta, sağda giyimli Aretha, Dionysos'u öpmektedir. Semele yarı çıplaktır. Bir elinde thrysos tutan çıplak Satyros Ariadne'nin omzuna dayanmaktadır. Kompozisyon farklı olmakla birlikte tasvir edilen figürler açısından Umurca B1 örneği için açıklayıcıdır.⁵⁹⁷

Aynalar haricinde de Dionysos ve Ariadne'nin betimlendiği iki pişmiş toprak kyliks ve bir bronz krater ön plana çıkar. Roma, Villa Giulia'da korunan ve MÖ 400-375'e tarihlenen pişmiş toprak kyliks üzerinde Ariadne belden yukarısı çıplak Dionysos'a sarılırken betimlenmiştir. Sağda bir satyros, ortada ise bir kantharos mevcuttur.⁵⁹⁸ Günümüzde British Musuem'da korunan ve MÖ 4.yy başına tarihlenen bir pişmiş toprak kyliks üzerinde ise Dionysos, Ariadne ve Eros betimlenmiştir. Çıplak Dionysos, sağ elinde lyra tutmakta ve sağda Araidne'ye yaslanmaktadır. Ariadne giyimlidir. Soldaki Eros'un elinde tympanon vardır.⁵⁹⁹ Selanik'in kuzeybatısındaki Derveni'de bulunan ve MÖ 330'lara tarihlenen ünlü bronz krater üzerinde de Dionysos ve Ariadne betimlenmiştir. Dionysos sağda, çıplak, yarı uzanmış vaziyettedir. Soldaki Ariadne giyimlidir. Dionysos'a doğru bakarak duvağını açmaktadır.⁶⁰⁰

Um B1.15'e en çok benzeyen buluntu yine aynı tümülüste fakat Umurca B2 mezarında ortaya çıkarılan buluntudur (Um B2.17). Kompozisyondaki figürler farklı olmakla birlikte, Baba-Donina bronz aynası ile aynı bağlamda değerlendirilebilir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki aynanın da tarihi göz önüne alınarak benzer

⁵⁹⁶ M. Cristofani, "Dionysos/Fufluns", **LIMC III, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 1986, s. 535-536, no.61.

⁵⁹⁷ a.e. s. 537, no.73.

⁵⁹⁸ a.e. s. 536, no.66.

⁵⁹⁹ a.e. s. 483, no.720.

⁶⁰⁰ a.e. s. 486, no.755.

örneklerin MÖ 1.yy'dan MS 3.yy'a kadar üretildiği ve kullanıldığı düşünülebilir. Umurca B1 aynasındaki kompozisyonun, Geç Klasik ve Hellenistik Dönem'de çeşitli eserler üzerinde görülen figürlere öykünerek yapıldığını ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Um B1.16. Kilit levhası (Res.128)

İAM env 5508

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.17, Um B1.18'in yanında.

Bronz

y 1,8 cm, g 12,1 cm

Mansel 1941:131, no.18a, res.4; Onurkan 1988:90, no.88a, lev.57.

Kare biçiminde. Orta kısmı bombeli bir daire şeklinde yükseltilmiş. Köşelerde birer çivi deliği. Levhada kilit kollarına ait kancaların geçtiği dörtgen biçimli üst üste ikişer delik ve bir adet dörtgen biçiminde anahtar deliği. Anahtar deliğinin hemen üzerinde köpek başı biçiminde aplik. Köşelerde ve kenarların orta kısımlarında bezeme kalıntıları.

Kenarlarda noksan ve çatlaklar. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Umurca B1 kilit levhasına form ve boyutları bakımından benzeyen örnekler Pompeii, Menandros Evi, Oda 2'de⁶⁰¹ ve Ephesos Yamaç Evlerin⁶⁰² MS 3.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlenen tabakalarında rastlanmak mümkündür. Boyutları daha büyük olmakla birlikte formu bakımından Um B1.16, Um B1.17 ve Um B1.18'e benzeyen kilit levhası ve kilit kolları Bulgaristan, Çatalca'da Tümüls 4'te bulunmuştur. Söz konusu mezar MS 2-3.yy'a tarihlenmiştir.⁶⁰³ Benzerleri gibi ahşap

⁶⁰¹ P.M. Allison, **The insula of the Menander at Pompeii, 3. The Finds: A Contextual Study**, Oxford, Oxford University Press, 2006, no.148, lev.9 (MS 1yy).

⁶⁰² S. Jilek, "Kleinfunde aus Metall und Bein", **Hanghaus 2 in Ephesos, die Wohnheit 4, Baubefund, Ausstattung, Funde, Band VIII/6**, ed. H. Thür, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2005, s. 401, no.B35, B41.

⁶⁰³ D. Nikolov, H. Buyukliev, "Trakiiski Mogilni Grobove ot Çatalca, Starozagorsko", **Arheologiya 9**, 1967a, s. 30, res.18. Roma Dönemi'ne tarihlenmiş benzer formu bir başka kilit levhası için bkz. Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 184-185, no.345a.

bir sandığa ait kilit levhası işlevinde olan Um B1.16'yı MS 2.-3.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B1.17. Kilit kolu (Res.129)

İAM env 5509

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.16 ve Um B1.18'in yanında.

Bronz

u 13,5 cm, g 3,2 cm

Mansel 1941:131, no.18b; Onurkan 1988:90-91, no.88b.

Tek levhadan meydana gelen kol bombeli. Bir ucu iki yana doğru genişlemekte, diğer uç ise daralmakta. Üzerinde kazıma tekniğinde paralel çizgiler. Daralan uçta iki kanca, ortada bir çivi deliği. Um B1.16 kodlu kilit levhasına ait kilit koludur.

Üst uçta noksan. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.16.

Um B1.18. Kilit kolu (Res.130)

İAM 5510

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.16, Um B1.17'nin yanında.

Bronz

u 12,1 cm, g 1,95 cm

Um B1.17'nin eşi. Um B1.16 kodlu kilit levhasına ait kilit koludur.

Orta kısımda çatlak. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.16.

Um B1.19. Aplik (Res.131)

İAM env 5515

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.17 ve Um B1.18'in yanında.

Bronz

y 3,5 cm, g 3,4 cm

Mansel 1941:132, no.18d; Onurkan 1988:91, no.88d, lev.57d.

Satyros maskesi biçiminde aplik. Cepheden. Saçlar demetler halinde toplu, göz çukurları beyaz, gözbebekleri siyah bir maddeden. Yüze ait detaylar korozyondan ötürü belli değil.

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Umurca B1 mezarında, mezar çukurunun hemen doğusundaki ahşap sandık üzerinde satyros, maenad ve medusa maskesi biçimindeki aplikler dekoratif amaçlıdır. Bu tip apliklerin benzerlerine Almanya Hedderheim'da⁶⁰⁴ MS 2.3.yy'a; Varna Arkeoloji Müzesi'nde⁶⁰⁵ MS 1.-4.yy'a; Bulgaristan, Stara Zagora, Çatalka'daki Tümüls 5'te⁶⁰⁶ MS 2.yy sonuna tarihlenen buluntular örnek olarak verilebilir. Yukarıdaki veriler ışığında Um B1.19, Um B1.20, Um B1.21, Um B1.22, Um B1.23 ve Um B1.24'ü MS 2.-3.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B1.20. Aplik (Res.132)

İAM env 5516

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.17, Um B1.18 ve Um B1.19'un yanında.

Bronz

y 3,6 cm, g 3,4 cm

Mansel 1941:132, no.18d; Onurkan 1988:91, no.88d, lev.57d.

⁶⁰⁴ Kohlert-Nemeth, *Archäologische Reihe Römische Bronzen*, s. 37-38, no.13-14.

⁶⁰⁵ C. Kouzov, "Bronze Metalwork for Decoration of Toilet Boxes from the Roman Period in the Archaeological Museum of Varna", *Archaeologia Bulgarica* 7.3, 2003, s. 26, no.13, 14, 15 ve 16. Bu eserler tesadüf eseri bulduklarından tarihlemelerinde geniş bir zaman dilimi verilmiştir.

⁶⁰⁶ Nikolov-Buyukliev, "Fouilles d'une nécropole tumulaire près de 'Çatalka' en 1967", res.15.

Um B1.19'un eşi.

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.19.

Um B1.21. Aplik (Res.133)

İAM env 5513

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.19 ve Um B1.20'nin yanında.

Bronz

y 4,9 cm, g 5,7 cm

Mansel 1941:132, no.18e; Onurkan 1988:91, no.88e.

Menad maskesi biçiminde aplik. Cepheden. Maskenin çevresinde yapraklar, alnın üzerinde korymbos, yüz yuvarlak, göz çukuru beyaz, gözbebekleri siyah bir maddeden, geri kalan ayrıntılar korozyondan ötürü belli değil.

Sağ gözün içindeki beyaz madde gözün dışına taşmış durumda, genel olarak korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.19.

Um B1.22. Aplik (Res.134)

İAM 5514

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.19 ve Um B1.20'nin yanında.

Bronz

y 4,8 cm, g 5,8 cm

Mansel 1941:132, no.18e; Onurkan 1988:91, no.88e.

Um B1.21'in eşi.

Korozyonlu. Göz çukurları ve gözbebekleri Um B1.21'e göre daha iyi korunmuş durumda.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.19.

Um B1.23. Aplik (Res.135)

İAM env 5525

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.21 ve Um B1.22 ve Um B1.24'ün yanında.

Bronz

y 1,0 cm, ç 3,0 cm

Mansel 1941:132, no.18f; Onurkan 1988:91, no 88f, lev.57.

Medusa maskesi biçiminde aplik, yuvarlak levha üzerinde. Maske cepheden. Saçların arasında iki küçük kanat. Korozyondan ötürü yüze ait detaylar belli değil.

Kenarlar noksan. Başın sol gözündeki kakma eksik.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.19.

Um B1.24. Aplik (Res.136)

İAM env 5526

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.21 ve Um B1.22 ve Um B1.23'ün yanında.

Bronz

y 1,4 cm, ç 3,2 cm

Mansel 1941:132, no.18f; Onurkan 1988:91, no 88f, lev.57.

Um B1.23'ün eşi.

Kenarlar noksan. Sağ gözün içindeki beyaz madde eksik. Arkada muhtemelen bronz çiviye ait kalıntı.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.19.

Um B1.25. Zincir parçaları (Res.137)

İAM env 5511

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan, Um B1.23 ve Um B1.24'ün yanında.

Bronz ve Demir

u 37,0 cm, g 0,4 cm

Mansel 1941:132, no.18g; Onurkan 1988:92, no.88 g.

Dörtlü, ilmik içinde ilmik örgülü zincir. Her iki uçta demir kalıntıları.

İki parça halinde.

Analoji ve tarihleme

İlmik içinde ilmik (*loop in loop*) tekniğinde yapılan zincir tipi antik Mısır'a kadar uzanan uzun bir geçmişe sahiptir.⁶⁰⁷ Aynı teknik Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerinde kullanılmıştır. Dolayısıyla zincir tipi tarihleme için kriter oluşturmaz. Bu parçayı kontekste göre tarihlemek daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").⁶⁰⁸

Um B1.26. Kilit levhası (Res.138)

İAM 5527

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

u 8,0 cm, g 7,8 cm

Mansel 1941:132, no.20; Onurkan 1988:92, no 89a, lev.58a.

Kare biçiminde kilit levhası, ortası bombeli.

Orta kısmında ve iki ucunda noksan parçalar. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.16

⁶⁰⁷ C. Johns, T. Potter, **The Thetford Treasure Roman Jewellery and Silver**, Londra, British Museum Publications Limited, 1983, s. 99-100. Bu tipteki zincirlerin üretim tekniği ile ilgili olarak, bkz. a.e. s. 62-64.

⁶⁰⁸ Pompeii, Menandros Evi'nde bulunan benzer zincir parçaları için, bkz. Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 100-101, no.513.

Um B1.27. Kilit kolu (Res.139)

İAM env 5528

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

y 5,9 cm, g 1,3 cm

Mansel 1941:132, no.20; Onurkan 1988:92, no.89b, şek.45.

Alt uçta kanca, üst uçta delik. Delikten geçen bir bağlaç ile ait olduğu sandığın kapağına tutturulmuş olmalıdır. Alt yüz yatay çizgilerle süslü.

Yoğun korozyon.

Analoji ve tarihleme

Bkz. aşağıda "Değerlendirme".

Um B1.28. Levha (Res.140)

İAM env 5530

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

ç 3,7 cm

Mansel 1941:132, no.20; Onurkan 1988:93, no.89d.

İnce levhadan yuvarlak aplik. Üzerinde kazıma tekniğinde eş merkezli daireler.

Üç parça halinde, yapıştırılmış. Noksan parçalar var.

Analoji ve tarihleme

Mezar çukurunun hemen doğusunda bulunan levha parçaları buradaki ahşap sandığa ait metal parçalardan olup, Um B1.19-Um B1.24 kodlu aplikleri ahşap sandığa sabitlemede kullanılmış olmalıdır. Bu parçayı kontekste göre tarihlemek daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B1.29. Levha (Res.141)

İAM env 5531

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

ç 3,7 cm ve 3, 0 cm

Mansel 1941:132, no.20; Onurkan 1988:93, no.89d.

İnce levhadan yuvarlak aplik.

İki parça halinde. Noksan. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.28.

Um B1.30. Kulp (Res.142)

İAM env 5529

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

y 8,4 cm, g 6,3 cm

Mansel 1941:132, no.20.

Kulp kabaca "omega" (Ω) harfi biçiminde, eşkenar dörtgen kesitli kulpun kesiti uçlara doğru yuvarlaklaşmakta. Her iki uç yukarıya kıvrık. Birer halka ile kulpa bağlı istiridye kabuğu biçiminde aplikler.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde Kanada, Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve Doğu Akdeniz kaynaklı, MS 1.-2.yy'a ait kulp; formu, boyutları ve her iki uçta yer alan içi boş döküm maskeler ile Um B1.30'a çok benzemektedir.⁶⁰⁹ Um B1.30'da maske yerine içi boş döküm istiridye kabukları kullanılmıştır. Hayes bu tip kulplara benzer bir örneğin küçük boyuttaki disk biçiminde aynalarda kullanıldığını belirtmektedir.⁶¹⁰ Bu bakımdan akla önce söz konusu bronz kulpun, bronz aynaya (Um B1.15) ait olması gerektiği gelebilir. Fakat, ayna (Um B1.15) Umurca B1 mezarındaki mezar çukurunun doğusunda yer alan büyük ahşap sandık; bronz kulp ise onun hemen

⁶⁰⁹ J.W. Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, Toronto, Alger Press, 1984, s. 193, no.324.

⁶¹⁰ a.e. s. 193.

güneyindeki küçük ahşap sandığın olduğu yerde bulunmuştur. Dolayısıyla bronz kulpun küçük ahşap sandığa ait olması daha muhtemeldir. Her durumda Um B1.30'u MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B1.31. Kulp parçaları (Res.143)

İAM env 5523

Büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

yaklaşık u 6 cm

Mansel 1941:132, no.20; Onurkan 1988:92, no.89c.

Kulp "omega" (Ω) harfi biçiminde, silindirik kesitli. Yukarıya doğru kıvrılmış her iki uç kabartma halkalarla bezeli.

Kırık, altı parça halinde. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.30.

Um B1.32. Zincir (Res.144)

İAM env 5512

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

u 35,8 cm, k 0,3 cm

Dörtlü örgü biçiminde zincir.

İki parça halinde. Korozyonlu.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.25.

Um B1.33. Levha parçası (Res.145)

İAM env 5519

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

u 4,7 cm, g 3,5 cm, k 0,1 cm

Yayımlanmamıştır.

İnce levhadan yuvarlak aplik.

Büyük ölçüde noksan.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.28.

Um B1.34. Halka (Res.146)

IAM env 5532

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

 1,8 cm, u 3,5 cm

Yayımlanmamıştır.

Yuvarlak kesitli masif döküm halka ve ona iliştirilmiş silindirik gövde ile ince levhadan oluşan bir pim.

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bu halka büyük ihtimalle mezar çukurunun hemen doğusunda bulunan ahşap sandıklara ait metal aksamın parçalarıdır. "Pimli halka kulp" olarak tanımlanabilecek bu tip benzer halkalar Padova Arkeoloji Müzesi'nde⁶¹¹ genel olarak Roma Dönemi'ne; Pompeii, Menandros Evi'nde⁶¹² MS 1.yy'a tarihlenmektedir.

⁶¹¹ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 184-185, no.344.

⁶¹² Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 52, no.91-92, lev.5; 197, no.1416; 198, no.1425-1426; 488-490.

Um B1.35. Halka (Res.147)

İAM env 5503

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Bronz

ç 1,8 cm, u 2,5 cm

Yayımlanmamıştır.

Um B1.34'ün eşi.

Korozyonlu. Pimin bir kısmı noksan.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B1.36. Halka (Res.148)

İAM env 5524

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Demir

ç 3,3 cm

Yayımlanmamıştır.

Yuvarlak kesitli halka ve ona iliştilmiş olasılıkla pime ait parça.

Yoğun korozyon.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B1.37. Halka (Res.149)

İAM env 5505

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Demir

ç 2,7 cm

Yayımlanmamıştır.

Yuvarlak kesitli halka ve ona iliştirilmiş olasılıkla pime ait parça.

Yoğun korozyon.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B1.38. Halka (Res.150)

İAM env 5521

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Demir

ç 4,0 cm

Yayımlanmamıştır.

Yuvarlak kesitli halka ve ona iliştirilmiş olasılıkla pime ait parça.

Yoğun korozyon.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B1.39. Halka (Res.151)

İAM env 5522

Buluntu yeri belli değil. Olasılıkla büyük çukurun doğu kısmında, mezar çukurunun hemen doğusundan.

Demir

ç 3,9 cm

Yayımlanmamıştır.

Yuvarlak kesitli halka ve ona iliştirilmiş olasılıkla pime ait parça.

Yoğun korozyon.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B1.40. Çubuk (Res.152)

İAM env 5536

Umurca B1 mezarından.⁶¹³

Demir

u 40,5 cm

Yayımlanmamıştır.

Her iki ucu kalınlaştırılmış çubuk biçimindedir. Yoğun korozyon nedeniyle kesiti anlaşılamamaktadır.

İki parça halinde. Yoğun korozyon.

Analoji ve tarihleme

Um B1.40 için analogi sağlayan bir eser bulunamamıştır. Olasılıkla mezarın üzerini örten ahşap konstrüksiyona ait bir parçadır. Um B1.40'a benzeyen bir örnek bulunamadığından kontekste göre tarihleme yapmak daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B1.41. Çivi (Res.153)

İAM env 5533

Umurca B1 mezarının üzerini örten ahşap konstrüksiyondan.

Demir

u 10,2 cm, çivi başı ç 3,3 cm

Yayımlanmamıştır.

Gövde silindirik, çivi başı yuvarlak.

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Olasılıkla mezarın üzerini örten ahşap konstrüksiyona ait demir çivilerden İstanbul Arkeoloji Müzeleri depolarında toplam on dört adet bulunmuştur. Bu tip demir çivilerin her dönemde benzer amaçla kullanılacağı ve dolayısıyla genel olarak

⁶¹³ Bu buluntu ile ilgili Mansel'in raporunda herhangi bir bilgi verilmediğinden mezarın içerisindeki kesin konumu anlaşılamamaktadır.

formlarında bir değişiklik görülmeyeceği göz önünde tutularak, bunların kontekste göre tarihlenmesi daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").⁶¹⁴

Um B1.42. ivi (Res.154)

İAM env 5534

Umurca B1 mezarının üzerini örten ahşap konstrüksiyondan.

Demir

u 8,5 cm, çivi başı  1,9 cm

Yayımlanmamıştır.

Gövde silindirik, çivi başı yuvarlak.

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.41.

Um B1.43. Çiviler (Res.155)

İAM Etüt Sandık No.325

Umurca B1 mezarının üzerini örten ahşap konstrüksiyondan.

Demir

u 4-9 cm

Yayımlanmamıştır.

Gövdeleri silindirik, çivi başları yuvarlak toplam on iki adet demir ivi.

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.41.

⁶¹⁴ Pompeii, Menandros Evi'nde bulunan benzer örnekler için bkz. Jilek, "Kleinfunde aus Metall und Bein", s. 398, no.B6; Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 82, 182, 183, no.350, 1270, 1280.

Um B1.44. Modiolus (Res.156)

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.45 ile Um B1.65 ve Um B1.67'nin arasında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Saydam sarı cam.

y 15,0 cm, aç 17,0 cm

Mansel 1941:130, no.11.

Ağız kenarı dışa dönük, gövde profili yukarı doğru genişlemekte. Tek kulp küçük ve dikey. Kulpun üstünde başparmağı desteklemeye yarayan mavi camdan bir çıkıntı. Gövdenin orta kısmı beyaz renkli, birbirine paralel yatay çizgiler ile bezeli.

Analoji ve tarihleme

Um B1.44 Isings 37 ile bağdaşır.⁶¹⁵ Günümüzde İsrail Müzesi, Dobkin Koleksiyonu'nda korunan ve MS 1.-2.yy' tarihlenen Doğu Akdeniz kaynaklı cam modiolusun formu Umurca B1 örneğine yaklaşmaktadır. Ancak ağız kenarının silindirik biçimde dışa çekik, kulpun daha sade ve boyutların daha küçük olması farklılık yaratır.⁶¹⁶ Pompei, Lesbianus Evi'nde bulunan cam modiolus da biraz daha farklı boyutlara sahip olmasına rağmen Um B1.44'e benzer. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶¹⁷

Pompeii, Menandros Evi'nde bulunan ve MS 1.yy'a tarihlenen cam modiolus boyutları biraz daha küçük olmakla birlikte form bakımından yakın bir analogi sunar.⁶¹⁸ Güney Fransa'da Rhone Vadisi'nde benzer formlu MS 1.yy'a ait cam modioluslara rastlanmıştır.⁶¹⁹ Günümüzde Almanya, Kassel Kent Müzesi'nde korunan olasılıkla Anadolu kaynaklı cam modiolus da, form ve boyutları ile Um

⁶¹⁵ C. Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, Groningen, J.B. Wolters, 1957, s. 52-53.

⁶¹⁶ Y. Israeli, **Ancient Glass in the Israel Museum: The Eliahu Dobkin Collection and Other Gifts**, Kudüs, Israel Museum, 2003, s. 122, no.121.

⁶¹⁷ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 229, no.2.8.

⁶¹⁸ a.e. s. 255, no.2.87.

⁶¹⁹ D. Foy, M.D. Nenna, "Productions et importations de verre antique la vallée du Rhône et le Midi méditerranéen de la France (Ier-IIIe siècles)", **Échanges et commerce du verre dans le monde antique. Actes du colloque de l'AFAV Aix-en-Provence Marseille, 7-9 Juin 2001**, Montagnac, 2003, s. 252-253, şek..87-88.

B1.44'e benzer. MS 1.-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶²⁰ İtalya, Liguria bölgesindeki Albingaunum kentindeki bir mezarda bulunan cam modiolus boyutları farklı olmakla birlikte form bakımından Umurca B1 buluntusuna çok yakındır. MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlendirilmiştir.⁶²¹ Analojiler ışığında Um B1.44'ü MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlemek mümkündür.

Um B1.45. Kase (Res.157)

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.44'ün yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Saydam sarı cam

y 4,0 cm, aç 9,0 cm

Mansel 1937:38, res.10; Mansel 1941:130, no.12.

Ağız kenarı dışa dönük, yukarı doğru genişleyen profil. Dip içbükey. Halka kaide.

Analoji ve tarihleme

Isings 42 ile bağdaşır.⁶²² Isings bu tip cam kaselerin en erken Flaviuslar Dönemi'nde ortaya çıktığını belirtmektedir. Sardinya'nın kuzeyindeki Porto Torres'te bulunan cam kase form ve boyutları ile Um B1.45'e benzer. MS 1.-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶²³ İtalya, Padova'da bulunan MS 1.yy ortası-2.yy'a ait cam kase⁶²⁴ ile Venedik Cam Müzesi'nde korunan ve MS 1.yy'ın ikinci yarısı-3.yy'a tarihlenen cam kase⁶²⁵ form ve boyutları açısından Umurca B1 kasesi ile benzerlik taşır. Günümüzde Montreal Güzel Sanatlar Müzesi'nde korunan cam kase de form ve

⁶²⁰ M. Boosen, **Antike Gläser Vollständiger Katalog Zweite Auflage**, Kassel, Staatliche Kunstsammlungen, 1984, s. 41, no.51.

⁶²¹ B. Massabò, **Magiche trasparenze. I vetri dell'antica Albingaunum**, Milan, Mazzotta, 1999, s. 109, no.75. Aynı formda MS 1.-2.yy'a ait bir başka benzer örnek için bkz. **Ancient Glass**, Londra, Charles Ede Limited, 2006, no.19.

⁶²² Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 58-59.

⁶²³ E. Roffia, **I Vetri Antichi delle Civiche Raccolte Archeologiche di Milano**, Milan, Comune di Milano, Settore cultura e spettacolo - Civiche raccolte archeologiche, 1993, s. 78, no.50.

⁶²⁴ G. Zampieri, **Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova**, Venedik, Comitato nazionale italiano dell'Association Internationale pour l'Histoire du Verre, 1998, s. 169, no.277.

⁶²⁵ G.L. Ravagnan, **Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato**, Venedik. Comitato italiano dell'Association internationale pour l'histoire du verre, 1994, s. 193, no.386.

boyutları açısından Umurca B1 buluntusuna çok benzer. MS geç 1.yy-3.yy'a tarihlenmiştir.⁶²⁶ Isings'in tip için saptadığı zaman dilimi ve analogiler Um B1.45'i MS 1.yy'ın dördüncü çeyreğine tarihlendirir.

Um B1.46. Unguentarium (Res.158)

Mezar çukurunun güneybatı kısmından, Um B1.48'in yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.13.

Mavi cam

y 14,0 cm, ç 5-6 cm

Ağız kenarı dışa taşkın, boyun uzun, gövde konik.

Analoji ve tarihleme

Isings 82A1 ile bağdaşır.⁶²⁷ Isings, bu tip cam unguentariumların Doğu Akdeniz'de ortaya çıktığını, MS 1.yy sonu ile erken 3.yy arasında Dura-Europos, Kudüs ve Kıbrıs'taki Limassol'da bulunan mezarlarda rastlandığını belirtmiştir.⁶²⁸ Güney Fransa, Arles'da bulunan cam unguentarium form bakımından Um B1.46'ya benzese de, 7,8 cm'lik gövde çapı ile ondan ayrılır. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶²⁹ Kuzeydoğu İtalya'da, Polesine'den gelen cam unguentarium form bakımından Umurca B1 örneğine yaklaşır, fakat boyutları nerdeyse yarısı kadar küçüktür. Nero - Antoninus Pius Dönemi'ne (MS 68-161) tarihlenir.⁶³⁰ İtalya, Cologna Ferrarese'de bulunmuş ve MS 1.yy'ın ikinci yarısı-MS 2.yy başına tarihlendirilmiş bir başka cam unguentariumun yüksekliği Um B1.46 ile yaklaşık aynıdır, fakat çapı daha büyüktür (9,7 cm).⁶³¹ Filistin'den MS 2.yy'ın ikinci yarısı-3.yy'a ait bir örnek Um B1.46'ya yaklaşırsa da, hem boyun kısmı daha uzundur hem de boyun ile gövde arasında

⁶²⁶ B. Caron, **Montreal Museum of Fine Arts, Collection of Mediterranean Antiquities Volume I The Ancient Glass**, Brill, Leiden Boston, 2008, s. 81, no.73.

⁶²⁷ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 97-98.

⁶²⁸ a.e. s. 97-98.

⁶²⁹ D. Foy, **Les verres antiques d'Arles: la collection du Musée départemental Arles antique**, Paris, Errance, 2010, s. 170, no.313.

⁶³⁰ A. Larese, E. Zerbinati, **Vetri antichi di raccolte concordiesi e polesane**, Venedik, Giunta regionale del Veneto, 1998, s. 46, no.86.

⁶³¹ a.e. s. 133, no.30.

belirgin bir daralma vardır.⁶³² Günümüzde Brüksel, Mariemont Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri bilinmeyen cam unguentarium, boyutları biraz daha büyük olmakla birlikte form bakımından Umurca B1 buluntusunu anımsatır. Eser MS 1.-4.yy gibi geniş bir zaman dilimine tarihlenmiştir.⁶³³

Günümüzde Almanya, Mainz Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri yine belirsiz olan cam unguentarium da hem form hem de boyutları ile Um B1.46'ya yaklaşıyor. Harter bu tip örneklerin MS 1.yy'ın ikinci yarısı ile 2.yy'ın ilk yarısı arasında yaygın olarak görüldüğünü belirtmiştir.⁶³⁴ İsviçre sınırlarındaki antik Aventicum'da (modern Avenches) bulunan cam unguentarium hem form hem de boyutları bakımından Umurca B1 örneğine benzer. MS 1.yy ortası-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶³⁵ Günümüzde British Museum'da korunan ve Ninive, Kuyunjik'teki 19.yy kazılarında bulunduğu belirtilen cam unguentarium da form ve boyutları bakımından Um B1.46 ile benzerlik gösterir. Bu tip Barag tarafından genel olarak MS 1.yy ortası-erken 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶³⁶ Form ve boyutları açısından Um B1.46'ya benzeyen ve MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy'ın ilk yarısına tarihlenen bir örnek⁶³⁷ Slovenya, Ptuj'dan, diğer ikisi ise Hırvatistan, Zadar'dan gelir ve MS 1.yy sonu-2.yy'a tarihlenmiştir.⁶³⁸

Thrakia bölgesi göz önüne alındığında, Bulgaristan Burgaz bölgesindeki bir tümülüs mezarda bulunan cam unguentarium Um B1.46'ya form benzerliğinden ötürü dikkat çeker. Ait olduğu mezar MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlendirilmiştir.⁶³⁹ Samothrake nekropolisinden bir cam unguentarium da form ve boyutları bakımından

⁶³² Roffia, **I Vetri Antichi delle Civiche Raccolte Archeologiche di Milano**, s. 127, no.296.

⁶³³ G. Faider-Feytmans, "Antiquités Gallo-Romaines", **Les Antiquités Égyptiennes, Grecques, Étrusques, Romaines et Gallo-Romaines, Du Musée de Mariemont**, Brüksel, Éditions de la Librairie Encyclopédique, 1952, s. 160, no.R.96, lev.58.

⁶³⁴ G. Harter, **Römische Gläser des Landesmuseums Mainz**, Wiesbaden, Reichert Verlag, 1999, s. 95, D11c, no.638.

⁶³⁵ F.B. Borel, **Le verre d'époque romaine à Avenches-Aventicum: Typologie générale**, Avenches, Musée romain, 1997, s. 47, no.122.

⁶³⁶ D. Barag, **Catalogue of Western Asiatic Glass in the British Museum I**, Londra, British Museum Publications Ltd., 1985, s. 96, no.128.

⁶³⁷ I. Lazar, **The Roman Glass of Sloveina**, Ljubljana, Založba ZRC, 2003, s. 178, 187, no.8.6.9.

⁶³⁸ Ravagnan, **Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato**, s. 70, no.114-115.

⁶³⁹ Karayotov, "Enterrements Tumulaires Pres du Combinat Chimique de Bourgas", s. 65, res.19. Thrakia'da Roma Dönemi kiremit mezarlarında açığa çıkarılmış bir başka benzer buluntu için, bkz. A. Erzen, S. Başaran, "1988 Yılı Enez Kazısı Çalışmaları", **KST 11.2**, Antalya 18-23 Mayıs 1989, Ankara, 1990, s. 110-111, res.17.

Umurca B1 örneği ile benzerlik göstermektedir.⁶⁴⁰ Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmiştir. Aynı nekropolisteki bir başka mezarda ele geçen benzer unguentarium ise MS 1.yy'ın son çeyreğindedir.⁶⁴¹

Yukarıdaki veriler ışığında Um B1.46'ya benzeyen örneklerin sadece Akdeniz'in doğusunda değil, batısında da bulunduğunu ve böylelikle Um B1.46'nın MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlenebileceğini belirtmek mümkündür.

Um B1.47. Unguentarium (Res.159)

Mezar çukurunun kuzeybatı kısmından, Um B1.45 ile Um B1.14 arasında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.13.

Mavi cam

y 14,0 cm

Ağız kenarı dışa taşkın, boyun uzun, gövde konik.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.46.

Um B1.48. Unguentarium (Res.160)

Mezar çukurunun güneybatı kısmından, Um B1.46 ile Um B1.13 arasında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.14.

Cam

Yaklaşık y 11,5 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun uzun, gövde konik.

⁶⁴⁰ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 1117-1118, no. S238-2.

⁶⁴¹ **a.e.** s. 1119-1120, no. RDS16-2.

Analoji ve tarihleme

Isings 28b ile bağdaşır.⁶⁴² İtalya'nın kuzeydoğusunda, Polesine'de bulunan ve Nero-Antoninus Pius Dönemi arasına (MS 54-161) tarihlenen cam unguentarium form bakımından Umurca B1 örneğine yaklaşırsa da, boyutları biraz daha küçüktür.⁶⁴³ İsviçre, Aventicum kentinde bulunan MS 70-80'a ait cam unguentarium form açısından Um B1.48 ile benzerlik gösterir. Fakat boyutları biraz daha büyüktür.⁶⁴⁴ İtalya, Padova'daki bir mezarda bulunan cam unguentarium form bakımından Umurca B1 buluntusuna anımsatsa da, boyutları daha küçüktür. MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁴⁵ Çanakkale, Parion antik kenti nekropolisindeki bir mezarda bulunan cam unguentarium da form bakımından Umurca B1 örneğine benzer. Ancak buluntunun boyutları ve ait olduğu mezarın tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.⁶⁴⁶

Günümüzde İtalya, Cagliari Arkeoloji Müzesi'nde korunan cam unguentarium form bakımından Um B1.48 ile benzerlik taşır, fakat boyutları biraz daha büyüktür. MS 1.-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁴⁷ Güney Fransa, Arles'te bulunan cam unguentarium form ve boyutları ile Umurca B1 örneğine benzer ve MS 1.-2.yy'a tarihlenir.⁶⁴⁸ Almanya, Kassel Kent Müzesi'nde korunan ve MS 1.yy sonu-2.yy'a tarihlenen cam unguentarium hem formu hem de boyutları bakımından Um B1.48'e çok benzer.⁶⁴⁹ Samothrake nekropolisinden MS 75'e ait bir diğer cam unguentarium da form ve boyutları ile Um B1.48'e çok benzeyen ikinci örneği teşkil eder.⁶⁵⁰ Aynı

⁶⁴² Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 42-43.

⁶⁴³ Larese-Zerbinati, **Vetri antichi di raccolte concordiesi e polesane**, s. 45, no.83. Flaviuslar-Traianus (MS 69-117) dönemine tarihlenen, benzer formulu ama biraz daha küçük örnek için, bkz. **a.e.** s. 48, no.92;

⁶⁴⁴ Borel, **Le verre d'époque romaine à Avenches-Aventicum**, s. 46-47, no.121.

⁶⁴⁵ Zampieri, **Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova**, s. 81, no.113.

⁶⁴⁶ Cevat Başaran, "Parion 2008 Kazıları", **KST 31.1**, 2010, s. 395, res.3.

⁶⁴⁷ Daniela Stiaffini, Giuseppina Borghetti, **I Vetri Romani del Museo Archeologico Nazionale di Cagliari**, Oristano, S'Alvure, 1994, s. 117-118, no.251. Bir başka benzer unguentarium için, bkz. A. Larese, **Vetri antichi del Veneto**, Venedik, Giunta regionale del Veneto, 2004, no.18.

⁶⁴⁸ Foy, **Les verres antiques d'Arles**, s. 156-157, no.281. İspanya, Mahora'da bulunan MS geç 1.yy'a ait cam unguentarium için, bkz. M.D. Sánchez de Prado, "El Vidrio Romano en el Conventus Carthaginensis", **Jornadas sobre el Vidrio en la Espana Romana**, ed. Á.F. Domínguez, La Granja, Fundación Centro Nacional del Vidrio, 2002, no.7.

⁶⁴⁹ Boosen, **Antike Gläser Vollständiger Katalog Zweite Auflage**, s. 57, no.100.

⁶⁵⁰ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 1119, no. W3-D.

nekropolisteki bir başka mezarda oldukça benzer formlu bir başka örnek MS geç 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁵¹

Yukarıdaki veriler ışığında Um B1.48'i MS geç 1.yy-erken 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B1.49. Unguentarium (Res.161)

Mezar çukurunun güneybatı kısmından, Um B1.46'ın yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.14

Cam

y ca. 9 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun uzun, gövde konik. Isings 82b1 ile bağdaşır.

Analoji ve tarihleme

Almanya, Bonn'da bulunan cam unguentarium form bakımından Umurca B1 örneğine benzese de, boyutları daha büyüktür (y 15,5 cm). MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁶⁵² İtalya, Aquileia'da bulunan ve MS 1.-2.yy'a tarihlenen cam unguentarium, form ve boyutları ile Um B1.49'u anımsatır, fakat gövde çapı Umurca B1 örneğine göre biraz daha büyüktür.⁶⁵³ En yakın analogi günümüzde Almanya, Kassel Kent Müzesi'nde korunan ve MS 1.yy sonu-2.yy'a tarihlenen cam unguentariumdur.⁶⁵⁴ Yukarıdaki veriler ışığında Um B1.49'u MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlemek mümkündür.

Um B1.50. Unguentarium (Res.162)

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.51, Um B1.52 ve Um B1.53'ün yanında.

⁶⁵¹ a.e. s. 1120, no. S245-3.

⁶⁵² A.B. Follmann-Schulz, **Die Römischen Gläser aus Bonn**, Köln, Rheinland Verlag GMBH, 1988, s. 24-25, no.25.

⁶⁵³ L. Mandruzzato, A. Marcante (ed). **Vetri Antichi del Museo Archeologico Nazionale di Aquileia: Balsamari, olle e pissidi**, Venedik, Association internationale pour l'histoire du verre, Comitato Nazionale Italiano, 2007, s. 82, no.160.

⁶⁵⁴ Boosen, **Antike Gläser Vollständiger Katalog Zweite Auflage**, s. 57, no.101.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir:

Mansel 1941:131, no.14.

Cam

y ca. 8 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun dar, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde İsrail Müzesi'nde korunan ve MS 1-2.yy'a tarihlenen Doğu Akdeniz kaynaklı cam unguentarium form bakımından Umurca B1 örneğine yaklaşırsa da, boyutları çok daha büyüktür (y 14 cm) ve boyun ile gövde arasında belirgin bir daralma vardır.⁶⁵⁵ Günümüzde Louvre Müzesi'nde korunan ve Suriye-Filistin kaynaklı olduğu ileri sürülen MS 1.-2.yy'a ait çeşitli boyutlardaki 13 adet cam unguentarium, formları bakımından Um B1.50 ile benzerlik gösterir.⁶⁵⁶

Günümüzde Yale Üniversitesi Sanat Galerisi'nde⁶⁵⁷ ve Montreal Güzel Sanatlar Müzesi'nde⁶⁵⁸ korunan ve Doğu Akdeniz kaynaklı olduğu belirtilen cam unguentariumlar MS 2.-3.yy'a tarihlenmiştir.

Analojisi verilen örneklerin buldukları kontekst hakkında bilgi yoktur. Çoğu şu anda buldukları müzelere bağış ya da satın alma yoluyla ulaşmıştır. Dahası, cam kaplara dair detaylı yayınlarda bu tip unguentariumlar incelenmemektedir. Geniş bir şekilde MS 1.-3.yy'a tarihlenen yukarıdaki buluntulardan çıkabilecek tek kesin sonuç, bu unguentarium tipinin olasılıkla Doğu Akdeniz'de ortaya çıkmış ve gelişmiş olduğudur. Dolayısıyla Um B1.50'yi genel olarak MS 1.-3.yy'a tarihlemek doğru olacaktır.

⁶⁵⁵ Israeli, **Ancient Glass in the Israel Museum**, s. 210, no.247.

⁶⁵⁶ V. Arveiller-Dulong, M.D. Nenna, (ed.), **Les Verres Antiques de Musée du Louvre II Vaisselle et contenants du Ier siècle au début du VIIe siècle apres J.-C.**, Paris, Musee du Louvre Editions, 2005.215-218, no.621-633.

⁶⁵⁷ S.B. Matheson, **Ancient Glass in the Yale University Art Gallery**, Connecticut, Yale University Art Gallery, 1980, s. 66, no.169.

⁶⁵⁸ Caron, **Montreal Museum of Fine Arts, Collection of Mediterranean Antiquities Volume I The Ancient Glass**, s. 107, no.96.

Um B1.51. Unguentarium (Res.163)

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.50, Um B1.52 ve Um B.53'ün yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir:

Mansel 1941:131, no.14.

Cam

y ca. 7,5 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun dar, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.51.

Um B1.52. Unguentarium (Res.164)

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.50, Um B1.51 ve Um B.53'ün yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.14.

Cam

y ca. 8 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun dar, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.51.

Um B1.53. Unguentarium (Res.165)

Mezar çukurunun ortasından, Um B1.50, Um B1.51 ve Um B.52'nin yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.14.

Cam

y ca. 7,5 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun dar, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.51.

Um B1.54. Unguentarium (Res.166)

Mezar çukurunun orta kısmından, Um B1.7 ve Um B1.53'ün yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.14.

Cam

y ca. 9 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun dar, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.51.

Um B1.55. Unguentarium (Res.167)

Mezar çukurunun güneybatı kısmından, Um B1.56'nın yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:131, no.14.

Cam

y ca. 11,5 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun dar, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.51.

Um B1.56. Kase

Büyük çukurun kuzeybatı kısmından, Um B1.65 ile Um B1.68'in yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir.

Mansel'in raporunda söz konusu eserin herhangi bir fotoğrafı bulunmamaktadır.

Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:133, no.22.

Cam

y 5,5 cm, aç 13,5 cm

Mavi cam.

Yayvan kase. Yivli.

Analoji ve tarihleme

Yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü Um B1.56'nın tarihlemesi yapılamamaktadır.

Um B1.57. Testi (Res.168)

İAM env 6905

Büyük çukurun güneybatı köşesinden, Um B1.58'in yanında.

PT

y 37,1 cm, aç 8,8 cm, gç 27,7 cm, dç 10,0 cm

Mansel 1941:133, no.28b; Onurkan 1988:13.

5YR6/7 kırmızımsı sarı hamur. 10R4/7 kırmızı astar. Yoğun mika katkılı. İyi pişirilmiş hamur.

Ağız kenarı dışa taşkın. Omuz yüksek, dip düz kaideli, hafif dışbükey. Tek kulp dikey ve yivli, kulp ağzın altında ve omzun üzerinde sonlandırılmış.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Tümlemeler var.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Veliko Tarnovo'nun kuzeyinde, Hotnitsa'da bulunan ve MS 2.-3.yy'a tarihlenen tek kulplu pişmiş toprak testi, form bakımından Um B1.57'yi anımsatsa da, kulpun boyun kısmına kavis yaparak bağlanması ile ondan değişiktir.⁶⁵⁹ Bulgaristan, Brezovo'da MS 1.yy'a tarihlenen Roshava tümülüsündeki tek kulplu pişmiş toprak testi, form açısından Umurca B1 örneği ile benzerlik gösterir.⁶⁶⁰ Mersin, Aydıncık İlçesi, Kelenderis antik kentinde bulunan pişmiş toprak

⁶⁵⁹ B. Soultov, *Ancient Pottery Centres in Moesia Inferior*, Sofya, Sofia Press, 1976, s. 32.

⁶⁶⁰ Welkow, "Grabhügelfunde von Brezovo", s. 267, res.69.

testi, form ve boyutları bakımından Umurca B1 örneğine benzer. Fakat dip kısmının düz ve kaidesiz olması ile ondan farklıdır.⁶⁶¹

Bulgaristan, Kardzali bölgesindeki bir tümülüste açığa çıkarılan tek kulplu pişmiş toprak testi, formu ile Umurca B1 örneğine yaklaşırsa da, boynun daha dar ve yüksek olması bakımından ondan ayrılır. Ait olduğu tümülüs MS 2.-4.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁶² Edirne Lalapaşa sınırları içindeki Çömlekpınar Köyü yakınlarında yer alan İkiztepe tümülüsünde, mezarın üst seviyesinde tespit edilen ziyafet çukurunda ele geçen tek kulplu pişmiş toprak testi, form bakımından Umurca B1 örneği ile benzerlik taşır, fakat ağız ve boynun biraz daha dar olması bakımından ondan ayrılmaktadır. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.⁶⁶³ Bulgaristan'ın kuzeydoğusundaki Devnia'da, eski Marcianopolis kenti territoriumunda bulunan MS 2.yy'ın ortasına ait pişmiş toprak tek kulplu testi, form ve boyutları ile Umurca B1 örneğine büyük ölçüde benzemekte, fakat dar ve yüksek boynu ile ondan ayrılmaktadır.⁶⁶⁴ Bulgaristan, Çatalka'da Tümülüs 4'te bulunan tek kulplu pişmiş toprak testi, form bakımından Umurca B1 örneğine benzemekte, ancak dar boyun farklılık yaratan bir unsurdur. MS 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁶⁵ Bulgaristan, Nova Zagora'da Karanovo Köyü'nde bulunan tek kulplu testi, form açısından Umurca B1 örneği ile benzerlik göstermekte, fakat kısa ve dar boynu ile ondan ayrılmaktadır. Thrakia bölgesinde bu tip tek kulplu testilerin MS 1-4.yy arasında görüldüğü belirtilmiştir.⁶⁶⁶

Um B1.57 için en yakın analogi Umurca B2 mezarındaki pişmiş toprak testidir (Um B2.78). Lloris, keramikler üzerine yaptığı çalışmada bu tip testi formunun Roma Cumhuriyet Dönemi'nden MS 3.yy'a kadar imparatorluk topraklarında çeşitli atölyelerde üretildiğini belirtmiştir.⁶⁶⁷ Analogiler ışığında Umurca B1 örneğini MS 1.-3.yy'a tarihlemek mümkündür.

⁶⁶¹ Levent Zoroğlu, "Kelenderis 1990 Yılı Kazısı", **KST 13.1**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 1992, s. 243, res.10.

⁶⁶² C. Dremsizova-Nelčinova, "Sepultures Tumulaires Thraco-Romaine de la Region de Kardzali", **Thracia 3**, 1974, s. 428, res.6.

⁶⁶³ Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 711, res.7.

⁶⁶⁴ Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 56, res.12.

⁶⁶⁵ Nikolov-Buyukliev, "Trakiiski Mogilni Grobove ot Çatalka, Starozagorsko", s. 30, res.19.

⁶⁶⁶ V. Ignatov, "Ein römischer vierradriger Wagen aus dem Dorf Karanovo, Bezirk Nova Zagora, Südbulgarien", **Archaeologia Bulgarica 13.2**, 2009, s. 43, lev.I, 6-7.

⁶⁶⁷ M. Beltran-Lloris, **Guia de la Ceramica Romana**, Zaragoza, Libros Portico, 1990, s. 194, no.860.

Um B1.58. Testi (Res.169)

İAM env 6906

Büyük çukurun güneybatı köşesinden, Um B1.57'nin yanında.

PT

y 35,8 cm, aç 5,6 cm, gç 26,2 cm, dç 9,5 cm

Mansel 1941:133, no.28a; Onurkan 1988:13.

10R4/7 kırmızı astar. Bol mika katkılı.

Ağız kenarı hafif dışarı taşkın, üstü düzleştirilmiş. Omuz yüksek, gövde geniş, dip düz kaideli ve dışbükey. Dikey kulp yivli, üst ucu ağzın altında, alt ucu omuzda sonlandırılmış.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Tümleme hatalı.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.57.

Um B1.59. Çömlek (Res.170)

İAM env 6907

Büyük çukurun kuzeybatı köşesinden, Um B1.61 ve Um B1.12'nin yanında.

PT

y 28 cm, aç 21,8 cm, gç 30,8 cm, dç 13,2 cm

Mansel 1941:133, no.25; Onurkan 1988:12.

10R4,5/8 kırmızı hamur. Taşçık ve az mika katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız geniş, ağız kenarı kalınlaştırılmış, dışa çekik. Gövde geniş, kulpsuz, dip düz.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Tümlmeler var. Ağızda bir parça noksan.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Ivajlovgrad bölgesinde, Pastrook Köyü yakınlarındaki mezarda açığa çıkarılan pişmiş toprak çömlek form bakımından Um B1.59'u anımsatır. Ancak boyutları Umurca B1 buluntusunun yarısı kadardır. Ait olduğu mezar MS 3.yy sonu-

4.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁶⁸ Moesia, Singidinum'da bulunan ve MS 2.-3.yy'a tarihlenen pişmiş toprak kap boyutları, ağız kısmının kulpsuz ve tutamaksız olması açısından Umurca B1 örneği ile benzerlik taşır. Fakat gövdesi Um B1.59'daki gibi şişkin olmayıp aşağıya doğru daralmaktadır.⁶⁶⁹ Bulgaristan, Dobriç'e bağlı Kragulevo Köyü yakınlarındaki nekropoliste bulunan mezarlarda pişmiş toprak iki adet kap, form ve boyutları ile Umurca B1 buluntusuna benzer. Ait oldukları mezarlar MS 2.yy sonu-4.yy sonuna tarihlendirilmiştir.⁶⁷⁰ Moesia, Singidinum'dan bir pişmiş toprak kap, form ve boyutları bakımından Um B1.59'a yaklaşır ve MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlenir.⁶⁷¹ Ephesos agorasında MS 1.yy'ın ikinci çeyreğine tarihlenen tabakada bulunan pişmiş toprak kaba ait bir ağız parçası form açısından incelenen buluntuya benzemektedir.⁶⁷²

Hayes'in sınıflandırmasında, pişirme kabı olarak tanıtılan benzer formlu buluntuların Hellenistik Dönem tiplerinden türediği, onlar gibi ince kenarlı olup Roma Dönemi Akdeniz dünyasında yaygın olarak görülen bir form olduğu belirtilmektedir.⁶⁷³ Bu tip kapların MS 1.yy'dan itibaren görüldüğü anlaşılrsa da, analogiler MS 2.yy'a işaret etmektedir.

Um B1.60. Testi (Res.171)

İAM env 6904

Büyük çukurun kuzey kısmından, mezar çukurunun hemen kuzeyinde, yakınında herhangi bir buluntu yok.

PT

y 21,2 cm, aç 6,4 cm, bç 5,7 cm, dç 9,2 cm

Mansel 1941:133, no.27; Onurkan 1988:12-13.

⁶⁶⁸ R. Mikov, "Spätromisches Grab beim Dorf Pastrook, Bezirk Ivajlovgrad", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae Ogenova-Marinova**, ed. T. Stoyanov, Veliko Tarnova, Faber, 2005, s. 461, res.7,2 ve 8, 2.

⁶⁶⁹ S. Nikolic-Dordevic, "Anticka Keramika Singidunuma Oblici Posuda / Antique Pottery from Singidunum Forms of Vessels", **Singidunum 2**, ed. M.Popovic, Belgrad, 2000, s. 211, Tip II/11.

⁶⁷⁰ I. Vassilchin, "Thrakische Nekropole (2-4.Jh.) beim Dorf Kragulevo, Kreis Dobric", **Bulletin de Musée National de Varna 32-33**, 2002, s. 73, lev.1, 8 ve lev.10, 7.

⁶⁷¹ Nikolic-Dordevic, "Antique Pottery from Singidunum Forms of Vessels", s. 212, Tip II/22.

⁶⁷² R. Meriç, **Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Scachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos**, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2002, no.737.

⁶⁷³ J.W. Hayes, **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, Londra, British Museum Press, 1997, s. 76-78, res.31.

2,5YR6/7 açık kırmızı astar. Orta derecede pişmiş hamur. Kum ve taşçık katkılı.

Ağız kenarı düzleştirilmiş. Boyun ağza doğru hafif genişlemekte, karın şişkin, dip düz ve hafif dışbükey. Tek kulp dikey ve 3,1 cm genişliğinde. Gövde üzerinde, gövdenin en şişkin olduğu yerde birbirine paralel çizgiler.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Tümlemeler var.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Kardzali bölgesinde, Visegrad Köyü yakınlarındaki bir tümülüs nekropolisinde bulunan tek kulplu pişmiş toprak testi, form ve boyutları bakımından Um B1.60'a çok benzer. Ait olduğu mezar sikkeler vasıtasıyla MS 2.yy'ın ikinci yarısı-3.yy başına tarihlenmiştir.⁶⁷⁴ Formu ve boyutları biraz daha farklı olmakla birlikte Um B1.57 ve Um B1.58 gibi bu eser de tek kulplu testi sınıfına girer. Dolayısıyla onlar için önerilen tarihi Um B1.60 için de düşünmek yanlış olmayacaktır. Visegrad buluntusunun tarihi de göz önüne alarak, Um B1.60'ı MS 2.yy içinde değerlendirmek mümkündür.

Um B1.61. Çömlek (Res.172)

İAM env 6903

Büyük çukurun kuzeybatı köşesinden, Um B1.12 ile Um B1.59'un yanında.

PT

y 15,6 cm, aç 12,8 cm, dç 8,4 cm, akk 0,75 cm

Mansel 1941:133, no.26; Onurkan 1988:15.

5YR7/5 pembe-kırmızımsı sarı hamur. 10R5,5/8 açık kırmızı astar. Mika ve az saman katkılı.

Ağız geniş, ağız kenarı dışa dönük ve yükseltilmiş. Boyun kısa, gövde geniş, dip düz. Tek kulp dikey, üst ucu ağız kenarında, alt ucu karnın hemen üstünde sonlandırılmış.

Kırık parçalar yapıştırılmış. Gövdede tümlemeler. Dış yüzünde gri-siyah yanık izi.

⁶⁷⁴ C. Dremsizova-Nelçinova, "Necropole tumulaire thrace (2-3. s.) près du village Visegrad, département de Kardzali", *Arheologiya* 22.1, 1980, s. 20-21, res.3.

Analoji ve tarihleme

Edirne, Enez İlçesi, Ainos antik kentinde bir lahit mezarda açığa çıkarılan pişmiş toprak maşrapa, form bakımından Um B1.61'e yaklaşıyorsa da, boyutlarının çok daha küçük olması nedeniyle ondan değiştir. Maşrapa olarak tanımlanmış olan bu kabın işlevi muhtemelen Umurca B1 örneğinden farklıdır. Ait olduğu mezar, yakınında açığa çıkarılan diğer mezarlarla birlikte Geç Hellenistik Dönem-MS 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁷⁵ Moesia, Singidinum'da bulunan benzer form ve boyutlardaki bir örnek⁶⁷⁶ MS 2.-5.yy'a, bir başka örnek⁶⁷⁷ MS 2.-4.yy'a tarihlendirilmiştir. Um B1.59 ile yanyana bulunmuş olmasını da göz önünde tutarak Um B1.61'in de pişirme kabı olarak kullanılmış olabileceğini ve MS 2.yy'a tarihlenebileceğini söylemek mümkündür.

Um B1.62. Unguentarium (Res.173)

İAM env 6896

Mezar çukurunun kuzeydoğu kısmından.

PT

y 16,25 cm, boyun ç 2,4 cm, geç 5,15 cm, dç 3,1 cm, akk 0,3 cm

Mansel 1941:131, no.17.

7,5YR6,5/2 açık gri-açık kahverengi hamur. Az kireç katkılı.

Ağız kenarı dışa dönük, üstü düzleştirilmiş. Boyun uzun ve dar, gövdeye geçişte daralmakta. Gövde ince ve uzun, dip düz.

Ağız kenarında küçük kırıklar.

Analoji ve tarihleme

Ephesos Yamaç Evlerde bulunan ve MS 1.-3.yy'a tarihlenen pişmiş toprak unguentarium daha yüksek olması dışında form bakımından Um B1.62'ye benzer.⁶⁷⁸ Hayes tarafından İtalya unguentariumları içinde sınıflandırılan pişmiş toprak

⁶⁷⁵ Sait Başaran, "Enez (Ainos) 1995 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları", **KST 18.2**, Ankara 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 1997, s. 497, res.20.

⁶⁷⁶ Nikolic-Dordevic, "Antique Pottery from Singidunum Forms of Vessels", s. 211, Tip II/9.

⁶⁷⁷ a.e. s. 211, Tip II/10.

⁶⁷⁸ S. Ladstätter, "Keramik", **Hanghaus 2 in Ephesos, die Wohnheit 4, Baubefund, Ausstattung, Funde, Band VIII/6**, ed. H. Thür, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2005, s. 354, no.K882.

unguentariumun gövdesi Umurca B1 örneğine göre daha oval, boyutları da daha küçüktür. MS erken 1.yy'a tarihlendirilen örneğin buluntu yeri bilinmemektedir.⁶⁷⁹ Form ve boyutları açısından Um B1.62 ile benzerlik taşıyan bir başka pişmiş toprak unguentarium, Hayes tarafından tipik Roma unguentariumlarının "geç Anadolu versiyonu" olarak tanımlanmış ve MS 1.yy'a tarihlenmiştir.⁶⁸⁰ Genellikle mezarlarda rastlanan bu tip kaplar MS 100'den itibaren yerini cam unguentariumlara bıraktığı düşünülse de, Kıbrıs gibi bazı eyaletlerde pişmiş toprak örneklerin devam ettiği tespit edilmiştir.⁶⁸¹ Yukarıdaki veriler ışığında Umurca B1 unguentariumunu MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Um B1.63. Skyphos (Res.174)

İAM env 6894

Mezar çukurunun güney kısmından, Um B1.64'ün yanında.

PT

y 6,8 cm, aç 7,7 cm, gç 8,6 cm, dç 3,9 cm, kulp y 2,8 cm

Mansel 1941:131, no.15b; Onurkan 1988:12.

10R7/4 soluk kırmızı hamur. Üzerinde gri-siyah yanık izi.

Çift dikey kulplu skyphos. Ağız kenarı dışa çekik, hafif düzleştirilmiş. Halka biçimli kaide.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve MS 2.yy'a tarihlenen çift kulplu pişmiş toprak kap, form bakımından Um B1.63'e anımsatır, fakat ağız kenarının düz bir biçimde bitirilmesi ve kulpun gövdeye bağlandığı yerde kap kenarının keskin bir kavis yaparak dibe doğru daralması gibi özellikleriyle farklılık gösterir.⁶⁸² Bulgaristan, Vraca bölgesinde Drasan Köyü'ndeki bir mezarda açığa çıkarılan pişmiş toprak skyphos hem form hem de boyutları açısından Um B1.63'e

⁶⁷⁹ J.W. Hayes, **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, Toronto, Royal Ontario Museum, 1976, s. 33, no.156, lev.19.

⁶⁸⁰ Hayes, **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, s. 86, lev.34.

⁶⁸¹ a.e. s. 87.

⁶⁸² Hayes, **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, s. 11, no.45.

yaklaşır. Ancak kulplarının formu tam yuvarlak değildir. Ait olduğu mezardaki diğer buluntular MS 2-3.yy'a tarihlenmektedir.⁶⁸³

Bulgaristan, Sofya'nın doğusundaki bir tümülüste bulunan pişmiş toprak iki skyphos hem form hem de boyutları ile Umurca B1 buluntusuna çok benzemektedir. Umurca B1 mezarında olduğu gibi aynı mezarda iki adet bulunması açısından da benzerlik göstermesi dikkat çeker. Pissarova, söz konusu kapları MS 2-4.yy'a, ait oldukları mezarı ise MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlemiştir.⁶⁸⁴ Analogiler ışığında Um B1.63'ü MS 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B1.64. Skyphos (Res.175)

İAM env 6899

Mezar çukurunun güney kısmından, Um B1.63'ün yanında.

PT

y 6,2 cm, aç 7,4 cm, dç 4,1 cm, kulp y 2,9 cm

Mansel 1941:131, no.15a; Onurkan 1988:12.

10YR6,5/8 sarı-kahverengimsi sarı hamur. Çok az taşçık ve saman katkılı. 10R6/6 açık kırmızı astar, dış yüzde ve ağzın iç kısmında.

Çift dikey kulplu skyphos. Ağız kenarı sivriltilmiş ve hafif dışa kalınlaştırılmış. Halka dip.

Parçalar halinde, yapıştırılmış.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.63.

Um B1.65. Kase (Res.176)

İAM env 6898

Mezar çukurunun orta kısmından, Um B1.67 ve Um B1.63'ün yanında.

PT

⁶⁸³ S. Masov, "Necropole thrace de l'epoque romaine près du village Drasan , dep de Vraca", **Arheologiya 17.1**, 1975, s. 43, res.5c.

⁶⁸⁴ V. Pissarova, "La tombe tumulaire de soldat près de Serdica romaine", **Arheologiya 37.3**, 1995, s. 25, 28, res.17-18; ayrıca bkz. V. Pissarova, "La Tombe Tumulaire pris de Serdica", **First International Symposium Seuthopolis, Burial Tumuli in the Southeast of Europe**, Kazanlak, Bulgaria 4-8 June 1993, Cilt 2, Veliko Tarnovo, PIK Publishers, 1994, s. 239, res.2.

y 5,75 cm, aç 11,05 cm, dç 4,75 cm

Mansel 1941:131, no.16a; Onurkan 1988:12.

10 YR6/2.5 açık kahverengimsi gri-soluk kahverengi hamur. 10R5/8 kırmızı astarlı. Taşçık katkılı.

Aşağıya doğru daralan kesik konik biçiminde kase. Ağız kenarı hafif kalınlaştırılmış, boyun dik ve alçak, gövde dibe doğru daralmakta, dip düz.

Bazı parçalar yapıştırılmış. Gövdede tümlemeler. Gövdede çatlaklar. Astarın bir kısmı aşınmış.

Analoji ve tarihleme

Umurca B1 ve Umurca B2 mezarlarında ikişer adet bulunan pişmiş toprak kaseler arkeoloji literatüründe "Doğu Sigillata" olarak adlandırılan kaplara örnek oluşturur. Doğu Sigillata malı kaplar MÖ 2.yy ortalarında Anadolu ve Suriye'de görülmektedir ve MÖ 10 - MS 10'da, açılı şekillere sahip İtalyan mallarını taklit etmeye başlamışlardır.⁶⁸⁵ Doğu Sigillata B, Ege ve Karadeniz çevresinde yaygındır.⁶⁸⁶

Um B1.65-66 ve Um B2.93-94'e benzeyen örnekler arasında Atina Agorası'ndan MS 1.yy'ın ilk yarısı ile 2.yy ortasına tarihlenenler⁶⁸⁷; Ephesos'ta MS 1.yy'ın ilk çeyreğinden MS 2.yy'ın ilk yarısına kadar tarihlenen tabakalarda ele geçenler;⁶⁸⁸ ayrıca Samothrake nekropolisindeki MS 75'e tarihlenen bir mezarda;⁶⁸⁹ Bulgaristan, Kardzali bölgesinde'ndeki MS 2.-4.yy'a ait bir tümülüs mezarda;⁶⁹⁰ Edirne, Lalapaşa, İkiztepe tümülüsünde MS 1.yy'a tarihlenen mezarda bulunanlar;⁶⁹¹

⁶⁸⁵ Hayes, **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, s. 54.

⁶⁸⁶ Anderson-Stojanovic, V.R. Anderson-Stojanovic, **Stobi The Hellenistic and Roman Pottery**, New Jersey, Princeton University Press, 1992, s. 50-51. Doğu Sigillata malı ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Hayes, **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, s. 18-21; Anderson-Stojanovic, **Stobi The Hellenistic and Roman Pottery**, s. 50 vd.; Hayes, **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, s. 52-59.

⁶⁸⁷ Henry S. Robinson, **Pottery of the Roman Period**, The Athenian Agora, Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens Volume V, Princeton, New Jersey, Princeton Academic Press, 1959, G28, G71, H7, J29, M33.

⁶⁸⁸ Meriç, **Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde**, s. 150-154, K234, K237, K251, K272, K274, K275, K277, K278.

⁶⁸⁹ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 809, no. W3-A.

⁶⁹⁰ Dremiszova-Nelčinova, "Sepultures Tumulaires Thraco-Romaine de la Region de Kardzali", s. 428, res.6.

⁶⁹¹ Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 711, res.9.

Olbia'da MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenen kase,⁶⁹² Makedonya, Stobi'de bulunan ve genel olarak MS 1.-2.yy'a tarihlenen kaseler⁶⁹³ başlıca analogileri oluşturur.

Um B1.65-66'nın, Um B2.93-94'e nazaran daha kalın kenarlı oldukları gözlenmiştir. Ayrıca Umurca B1 buluntularında kilde taşçık, mika katkıları görülürken, Umurca B2'dekilerden sadece birinde kum katkısı vardır. Bu farklılıkların nedenini üretim yerlerinin farklı olmasında aramak gerekir. Hayes'e göre bu tip MS 2.yy'da da dolaşımda kalmıştır.⁶⁹⁴ Dolayısıyla Um B1.65-66 ile Um B2.93-94'ü MS 1.yy ortası-MS 2.yy ortasına tarihlemek mümkündür.

Um B1.66. Kase (Res.178)

İAM env 6895

Umurca B1, mezar çukurunun içinde bulunmuştur.

PT

y 3,75 cm, aç 7,2 cm, dç 3,2 cm

Mansel 1941:131, no.16b; Onurkan 1988:12.

10YR7/5 çok soluk kahverengi-sarı hamur. 10R6/6 açık kırmızı astar, dış ve iç yüzde. Kireç ve mika katkılı. Hamur iyi pişmiş.

Aşağıya doğru daralan kesik konik biçiminde kase. Ağız kenarı sivriltilmiş. Boyun dik ve alçak, boyun ile gövde arasındaki geçiş keskin profilli. Dip alçak kaide şeklinde. İnce cidarlı.

Astarın bir kısmı aşınmış.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.65.

Um B1.67. Tabak (Res.177)

İAM env 6910

Büyük çukurun batı kısmından, Um B1.56'nın yanında.

PT

⁶⁹² R.J. Charleston, **Roman Pottery**, Londra, Faber and Faber, 1955, res.9a.

⁶⁹³ Anderson-Stojanovic, **Stobi The Hellenistic and Roman Pottery**, s. 52, no.320-325.

⁶⁹⁴ Hayes, **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, s. 43-44.

y 4,8 cm, aç 26,6 cm, dç 26,2 cm

Mansel 1941:133, no.23; Onurkan 1988:12.

2.5YR 5/4 Kırmızımsı kahverengi hamur, iri kum, mika ve taşçık katkılı.
Yüzeyi pürüzlü.

Ağız kenarı hafif yuvarlatılmış, dik kenarlı yayvan tabak. Ağız kenarının hemen altında 0,7 cm genişliğinde kabartma biçiminde dalga bezeme. Ağız kenarında 2,7 cm genişliğinde ve yaklaşık 2,0 cm eninde akıtacak. Dip düz.

Dipte tülemeler.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Viminacium nekropolisindeki bir mezarda bulunan pişmiş toprak tabak form ve boyutları bakımından Um B1.67 ile benzerlik gösterir. Ancak Umurca B1'de olduğu gibi ağız kenarının altında bezemesi yoktur. Birlikte bulunduğu keramik malzeme MS 2.yy'ın ikinci yarısı-MS 260'a tarihlenmiştir.⁶⁹⁵ Moesia, Singidinum'da bulunan iki adet pişmiş toprak tabak form ve boyutları açısından Umurca B1 buluntusunu anımsatır. Fakat bir önceki örnekte olduğu gibi ağız kenarının altında herhangi bir bezeme bulunmaması ile ondan farklıdır. Her iki buluntu da MS 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁶⁹⁶ Ephesos agorasında Flaviuslar dönemi tabakasında bulunan pişmiş toprak kap mutfak malları arasında sınıflandırılmakta; formu, boyutları ve ağız kenarı altındaki bezemesi bakımından Um B1.67'ye çok benzemektedir.⁶⁹⁷ Makedonya, Stobi'de bulunan pişmiş toprak servis tabağı, form, ve kalın kenar ve dibe sahip olması bakımından Um B1.67 ile benzerlik gösterse de hem boyutları daha büyüktür hem de ağız kenarı altında bezemesi yoktur.⁶⁹⁸ Sıralanan analogiler Um B1.67 için MS 1.yy ikinci yarısı-MS 2.yy ortasına işaret eder.

Um B1.68. Tabak

Buluntu, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

⁶⁹⁵ S. Golubovic, "A Grave in the Shape of a Well from the Necropolis of Viminacium", *Archaeologia Bulgarica* 3.3, 1999, s. 11-12, res.3, no.4.

⁶⁹⁶ Nikolic-Dordevic, "Antique Pottery from Singidunum Forms of Vessels", s. 216, Tip III/50 ve III/53.

⁶⁹⁷ Meriç, *Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde*, s. 153, K663.

⁶⁹⁸ Anderson-Stojanovic, *Stobi The Hellenistic and Roman Pottery*, s. 113, no.866.

Mansel 1941:133, no.24.

Büyük çukurun batı kısmından, Um B1.66 ile Um B1.56'nın yanında.

y 3,75 cm, aç 13,0 cm

Kırmızı renkli. Küçük düz tabak. Ağız kenarı yuvarlatılmış, alçak kaideli.

Analoji ve tarihleme

Form ve boyutları göz önüne alındığında olasılıkla Umurca B2 mezarında bulunan Um B2.97'ye benzer. Ancak Um B1.68'e ait görsel bulunmadığından kesin olarak tarihlenememektedir.

Um B1.69. Deri Parçaları

Umurca B1, küçük çukur içinde bulunmuştur.

Mansel 1941:130, no.10.

Deri

Buluntular İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Umurca B1 mezarında, mezar çukurunun içindeki pateranın (Um B1.13) altında boyutları belirtilmemiş altın kaplı deri parçalarına ve kemik kalıntılara rastlanmıştır. Mansel bu deri parçalarının sandaletlere ait olabileceği görüşündedir.⁶⁹⁹

c) Değerlendirme

Tab.3: Umurca B1 Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntu Adı	Buluntu Konumu	Tarihleme
Um B1.1	Altın küpe		MS 1.yy'ın sonu-2.yy
Um B1.2	Altın küpe		MS 1.yy'ın sonu-2.yy
Um B1.3	Gümüş yüzük		MS 1.-3.yy
Um B1.4	Gümüş yüzük		MS 1.-3.yy
Um B1.5	Gümüş bilezik		MS 2.yy'ın ilk yarısı

⁶⁹⁹ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 130.

Um B1.6	Gümüş bilezik		MS 2.yy'ın ilk yarısı
Um B1.7	Gümüş levha		Kontekste göre
Um B1.8	Bronz fibula		MS 1.yy sonu-2.yy
Um B1.9	Gerdanlık		Tarihlenemiyor
Um B1.10	Bronz yüzük		MS 1.yy
Um B1.11	Bronz yüzük		MS 1.yy
Um B1.12	Bronz podanipter		MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Um B1.13	Bronz patera		MS 1.yy sonu
Um B1.14	Bronz oinokhoe		MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Um B1.15	Bronz ayna		Kontekste göre
Um B1.16	Bronz kilit levhası		MS 2.-3.yy
Um B1.17	Bronz kilit kolu		MS 2.-3.yy
Um B1.18	Bronz kilit kolu		MS 2.-3.yy
Um B1.19	Bronz aplik		MS 2.-3.yy
Um B1.20	Bronz aplik		MS 2.-3.yy
Um B1.21	Bronz aplik		MS 2.-3.yy
Um B1.22	Bronz aplik		MS 2.-3.yy
Um B1.23	Bronz aplik		MS 2.-3.yy
Um B1.24	Bronz aplik		MS 2.-3.yy
Um B1.25	Bronz zincir parçaları		Kontekste göre
Um B1.26	Bronz kilit levhası		MS 2.-3.yy
Um B1.27	Bronz kilit kolu		Kontekste göre
Um B1.28	Bronz levha		Kontekste göre
Um B1.29	Bronz levha		Kontekste göre
Um B1.30	Bronz kulp		MS 1.-2.yy
Um B1.31	Bronz kulp parçaları		MS 1.-2.yy
Um B1.32	Bronz zincir		Kontekste göre
Um B1.33	Bronz levha parçası		Kontekste göre
Um B1.34	Bronz halka		MS 1.yy
Um B1.35	Bronz halka		MS 1.yy

Um B1.36	Demir halka		MS 1.yy
Um B1.37	Demir halka		MS 1.yy
Um B1.38	Demir halka		MS 1.yy
Um B1.39	Demir halka		MS 1.yy
Um B1.40	Demir çubuk		Kontekste göre
Um B1.41	Demir çivi		Kontekste göre
Um B1.42	Demir çivi		Kontekste göre
Um B1.43	Demir çiviler		Kontekste göre
Um B1.44	Cam modiolus		MS 1.yy sonu-2.yy başı
Um B1.45	Cam kase		MS 1.yy'ın dördüncü çeyreği
Um B1.46	Cam unguentarium		MS 1.yy sonu-2.yy başı
Um B1.47	Cam unguentarium		MS 1.yy sonu-2.yy başı
Um B1.48	Cam unguentarium		MS geç 1.yy-erken 2.yy
Um B1.49	Cam unguentarium		MS 1.yy sonu-2.yy başı
Um B1.50	Cam unguentarium		MS 1.-3.yy
Um B1.51	Cam unguentarium		MS 1.-3.yy
Um B1.52	Cam unguentarium		MS 1.-3.yy
Um B1.53	Cam unguentarium		MS 1.-3.yy
Um B1.54	Cam unguentarium		MS 1.-3.yy
Um B1.55	Cam unguentarium		MS 1.-3.yy
Um B1.56	Cam kase		Tarihlendirilememekte
Um B1.57	Pt testi		MS 1.-3.yy
Um B1.58	Pt testi		MS 1.-3.yy
Um B1.59	Pt çömlek		MS 2.yy
Um B1.60	Pt testi		MS 2.yy
Um B1.61	Pt çömlek		MS 2.yy
Um B1.62	Pt unguentarium		MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Um B1.63	Pt skyphos		MS 2.yy
Um B1.64	Pt skyphos		MS 2.yy

Um B1.65	Pt kase		MS 1.yy ortası-MS 2.yy ortası
Um B1.66	Pt kase		MS 1.yy ortası-MS 2.yy ortası
Um B1.67	Pt Tabak		MS 1.yy ikinci yarısı- MS 2.yy ortası
Um B1.68	Pt tabak		Tarihlenememekte
Um B1.69	Deri parçaları		Kontekste göre

Umurca B tümülüsü altındaki Umurca B1 mezarında bulunan eşyalar üç grupta sınıflandırılabilir: Kişisel eşyalar, yiyecek-içecek servisi ve tüketimine yönelik eşyalar, defin sırasında uygulanan ritüel ile ilgili olabilecek eşyalar.

Kişisel eşyaları kendi içinde iki alt gruba ayırmak doğru olacaktır. İlk grubu takılar oluşturur. Bu grup iki altın küpe (Um B1.1 ve Um B1.2), iki gümüş yüzük (Um B1.3 ve Um B1.4), iki gümüş bilezik (Um B1.5 ve Um B1.6), bir bronz gerdanlık (Um B1.9), iki bronz yüzüğü (Um B1.10 ve Um B1.11) kapsar. Bütün takılar, ölüye ait küllerin tespit edilmiş olduğu ortadaki mezar çukurunun içinde, birbirlerine yakın konumda bulunmuştur. Bunlar muhtemelen ölünün hayattayken sahip olduğu takılardır.

Kişisel eşyaların ikinci alt grubunu mezar çukurunun dışında ve hemen doğusunda kazı sırasında tespit edilebilmiş iki ahşap sandık oluşturur. Bu iki ahşap sandıktan kuzeydeki, güneydekine göre daha büyüktür ve içinde kozmetik amaçlı kullanıma işaret eden bir bronz ayna (Um B1.15) bulunmuştur. Mansel raporunda, büyük sandığın yaklaşık 28 cm uzunluğunda, 23 cm genişliğinde ve 14 cm yüksekliğinde olduğunu belirtmektedir.⁷⁰⁰ İçinde aynadan başka ne olduğu belirlenememiştir. İkinci ahşap sandığın boyutları saptanamamış, ancak kuzeydeki ahşap sandığa göre daha küçük olduğu belirtilmiştir.⁷⁰¹ Mansel'in raporunda belirttiği

⁷⁰⁰ Mansel, "Les fouilles de 1936-37 en Thrace", s. 38, res.12; Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 18, res.16; Mansel, "Grabhügel-forschung in östlichen Thrakien", s. 131, no.18a-h, res.4. Ayrıca bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 90-92, no.88, lev.57.

⁷⁰¹ Mansel, "Grabhügel-forschung in östlichen Thrakien", s. 132, no.20; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 92-93; şek.45. Pompeii, Menandros Evi'nde bulunan benzer ahşap sandıklar için bkz. Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 69, no.229, lev.14.2; 74, no.280.

üzere, kuzeydeki büyük ahşap sandığa ait bir bronz kilit levhası (Um B1.16), iki bronz kilit kolu (Um B1.17 ve Um B1.18), altı bronz aplik (Um B1.19, Um B1.20, Um B1.21, Um B1.22, Um B1.23 ve Um B1.24), bronz zincir parçaları (Um B1.25); küçük ahşap sandığa ait bir bronz kilit levhası (Um B1.26), bir bronz kilit kolu (Um B1.27), iki bronz levha (Um B1.28 ve Um B1.29), iki bronz kulp (Um B1.30 ve Um B1.31), bir bronz zincir (Um B1.32) günümüze gelmiştir.

Kişisel eşyalar arasında yukarıdaki gruplara dahil edilmeyen iki buluntu daha vardır. Bunlardan biri, ölünün olasılıkla hayattayken kıyafetine taktığı bronz fibuladır (Um B1.8). Bu buluntu hemen yakınındaki gümüş yüzükler gibi mezar çukurunun orta kısmında bulunmuştur. Aynı yerde, gümüş yüzükler (Um B1.3 ve Um B1.4) ve gümüş levha da (Um B1.7) ölünün kişisel eşyaları arasında yer almalıdır. Son olarak mezar çukurunun batı kısmında, bronz pateranın altında bulunmuş olan ve olasılıkla deri sandeletlere ait parçalar (Um B1.69) gelir.

Yiyecek-içecek servisi ve tüketimi ile temizliğe yönelik eşyalar arasında küçük çukur içinde bronz patera (Um B.13), bronz oinokhoe (Um B1.14), cam modiolus (Um B1.44), cam kase (Um B1.45), iki pişmiş toprak skyphos (Um B1.63 ve Um B1.64), iki pişmiş toprak kase (Um B1.65 ve Um B1.66); büyük çukur içinde bir bronz podanipter (Um B1.12), bir cam kase (Um B1.56), üç pişmiş toprak testi (Um B1.57, Um B1.58 ve Um B1.60), iki pişmiş toprak çömlek (Um B1.59 ve Um B1.61), iki pişmiş toprak tabak (Um B1.67 ve Um B1.68) bulunmaktadır. Bu eşyalar arasında özellikle pateranın ve oinokhoenin, şarap servisi sırasında ya da yemek öncesinde ve sonrasında temizlik amacıyla kullanıldığı ve bir set meydana getirdiği genel olarak kabul edilmektedir.⁷⁰² Umurca B1 mezarında da, bronz patera ve bronz oinokhoenin mezar çukurunun batı kısmında, birbirlerine yakın konumda bulunmuş olması, bu görüşü destekler. İçecek tüketimine işaret eden kaplardan bazılarının tek (cam modiolus-Um B1.44) bazılarının (pişmiş toprak kaseler-Um B1.65 ve Um B1.66 ile pişmiş toprak skyphoslar-Um B1.63 ve Um B1.64) ise çift sayıda oldukları görülmektedir. Bir başka önemli unsur, büyük boyutlu (bronz podanipter-Um B1.12, pişmiş toprak tabaklar-Um B1.67 ve Um B1.68, cam kase-Um B1.56) ve geniş hacimli kapların (pişmiş toprak testiler-Um B1.57, Um B1.58 ve Um B1.60, pişmiş

⁷⁰² Nuber, 1972, 96 vd.; Nenova-Merdjanova, "Bronze vessels and the toilette in Roman times", s. 202.

toprak çömlekler-Um B1.59 ve Um B1.61) mezar çukurunun dışındaki büyük çukurda, birbirlerine yakın konumlanmalarıdır. Bu kapların hem boyutları, hem de esas mezarın dışarısında birbirlerine yakın yerleştirilmiş olmaları, yiyecek servisi işlevine işaret eder ve konumlarına göre iki ayrı grup oluşturur. Birinci grup büyük çukurun kuzeybatı köşesinde bulunmuştur. Bir bronz podanipter (Um B1.12), bir cam kase (Um B1.56), iki pişmiş toprak tabak (Um B1.66 ve Um B1.68) ve iki pişmiş toprak çömlekten (Um B1.59 ve Um B1.61) meydana gelen bu grup, yiyecek servisi ile ilişkilendirilebilir. İkinci grup büyük çukurun güneybatı köşesindeki iki pişmiş toprak testidir⁷⁰³ (Um B1.57 ve Um B1.58). Bu iki grup haricinde mezar çukurunun dışında ve hemen kuzeyinde ele geçmiş olan bir pişmiş toprak testi de (Um B1.60) Um B1.57-58 ile ilişkili olmalıdır. Um B1.57-58 ve Um B1.60'da olasılıkla şarap ve suyun saklandığı düşünülebilir.

Mezar envanterini oluşturan üçüncü ana grubu mezar çukurunun içinde bulunan cam unguentariumlar (Um B1.46, Um B1.47, Um B1.48, Um B1.49, Um B1.50, Um B1.51, Um B1.52, Um B1.53, Um B1.54 ve Um B1.55) ile pişmiş toprak unguentarium (Um B1.62) meydana getirir. Unguentariumların yağ sunusu olarak mezarlara konulmasına ilişkin gelenek Yunan dünyasından da bilinmektedir.⁷⁰⁴ Roma Dönemi'nde de aynı geleneklerin sürdüğü kabul edilebilir. İzmir, Metropolis antik kentinde tiyatro yamacındaki kazılarda ortaya çıkarılan ve genç bir kadına ait olduğu belirtilen mezarda 38 adet pişmiş toprak unguentarium bulunmuştur.⁷⁰⁵ Mezara ait resimden anlaşıldığı kadarıyla, söz konusu unguentariumlar düzgün ve özenli bir şekilde inhumasyon definin etrafına yerleştirilmiştir. Mezarın tarihi konusunda bir bilgi verilmemişse de, unguentariumların MÖ 3.-1.yy'da yaygın olduğu ve hem konutlarda hem de mezarlarda rastlandığı bilinmektedir.⁷⁰⁶ İçlerinde ne saklandığı saptanamadığı için işlevleri kesin olarak anlaşılamamakla birlikte

⁷⁰³ Birbirine yakın konumdaki benzer formlu pişmiş toprak testiler için, bkz. tezde Vize A tümülüsü Vz A72 ve Vz A73; Umurca B2 mezarında Um B2.77 ve Um B2.78.

⁷⁰⁴ D.C. Kurtz, J. Boardman, **Greek Burial Customs**, Ithaca, New York, Cornell University Press, 1971, s. 209.

⁷⁰⁵ Aybek v.d., "Metropolis 2009 Yılı Kazı Çalışmaları",s. 167, res.1-2. Atina'da Roma Dönemi'ne ait bir mezarda otuzdan fazla unguentarium açığa çıkarılmıştır, bkz. Kurtz-Boardman, **Greek Burial Customs**, s. 165.

⁷⁰⁶ a.e. s. 164-165; Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 799-800; G. Hübner, "Hellenistic and Roman unguentaria: Function-related aspects of the shapes", **Old Pottery in a New Century, Innovating Perspectives on Roman Pottery Studies**, ed. D. Malfitana, Catania, "L'Erma" di Bretschneider, 2006, s. 30.

unguentariumların olasılıkla defin sırasında gerçekleştirilen ritüellere ilişkin oldukları düşünülebilir.

Sıralanan gruplara dahil edilmeyen bir bronz levha parçası (Um B1.33), iki bronz halka (Um B1.34 ve Um B1.35), dört demir halka (Um B1.36, Um B1.37, Um B1.38 ve Um B1.39) olasılıkla mezar çukurunun hemen doğusundaki iki ahşap sandığa ait parçalardır. Mezarın neresinde bulunduğu Mansel tarafından kazı raporunda belirtilmemiş olan ve İAM'de Umurca tümülüsleri etütlük eserleri arasında tespit edilebilmiş demir çubuk (Um B1.40) ve toplam on dört demir çivi (Um B1.41, Um B1.42 ve Um B1.43) ise büyük olasılıkla mezarın üzerini örten ahşap konstrüksiyona aittir.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi Umurca B1'de açığa çıkarılmış bütün buluntuların kesiştiği zaman dilimi MS 1.yy sonu-2.yy başıdır (Tab.11).

Mezar eşyalarının tarihinde ve niteliğinde kendini gösteren örtüşme, mezarda tek bir kişinin defnedilmiş olduğuna işaret eder. Söz konusu kişiye ait küller ve kemik kalıntıları mezar çukurunun içine yerleştirilmiştir. Büyük çukurun içinde tespit edilen karbon parçaları ve çukurun yan yüzeyini meydana getiren kerpiç sıvada saptanan kırmızımsı izler,⁷⁰⁷ ölünün büyük çukurun içinde yakılmış olabileceğine işaret eder.⁷⁰⁸ Mansel tarafından yapılan kazı sırasında, mezarın yakınında cenaze sonrası gerçekleştirilmiş olması muhtemel törenlere ilişkin herhangi bir bulgu kaydedilmemiştir.

Umurca B1 mezarı, Roma İmparatorluğu'na bağlı Thrakia Eyaleti'ndeki Bergule'de yaşayan; mezar eşyalarından ve özellikle de takılardan anlaşıldığı üzere, varlıklı bir aileye mensup bir kadına aittir. Mansel raporunda bilezik ve gümüş yüzüklerin boyutlarını göz önüne alarak bu mezarın genç bir kıza ait olması gerektiğini öne sürer. Umurca B1 ve Umurca B2 mezarlarındaki eşyaların birbirine benzemesi nedeniyle dönemlerinin de çok farklı olamayacağını belirtir. Mansel'e göre, Umurca B2 mezarındaki eşyaların daha çok ve daha çeşitli olması ise, buradaki ölünün, Umurca B1 mezarındaki genç kızın annesi olabileceğine işaret eder.⁷⁰⁹ Her ne kadar Mansel'in gümüş bilezikler ve gümüş yüzüklerin boyutları ile ilgili tespitleri

⁷⁰⁷ Bkz. İkiztepe B tümülüsü altındaki mezar duvarında da benzer izlere rastlanmıştır, bkz. Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 707.

⁷⁰⁸ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 124.

⁷⁰⁹ a.e. s. 150.

önemliyse de, ölünün kesin yaşını belirlemek için ihtiyaç duyulan iskelet kalıntıları, mezarda kremasyon defin gerçekleştirildiğinden mevcut değildir. Bilezik ve yüzüklerin boyutlarına ilişkin varsayıma karşılık, mezar sahibinin narin ve ince yapılı olabileceği de göz önüne alınabilir.

3) Umurca B2 Mezarı

Umurca B2 olarak kodlanan mezar, tümülüs merkezinden yaklaşık 17,2 m uzaklıkta, tümülüs taban seviyesinin yaklaşık 2 m yukarısında, tümülüsün batı yamacında ortaya çıkarılmıştır (Res.179).⁷¹⁰ Bulunduğu konum itibariyle ikincil mezar niteliğindedir.

a) Kiremit Mezar

Mezar, 2,53 m uzunluğunda, 0,5 m genişliğinde, 0,3 m derinliğinde kuzey-güney doğrultulu, içi kille sıvalı bir çukurdan meydana gelir. Çukurun 0,375 m kalınlığındaki iki uzun duvarının, dörder adet dışbükey kiremitle kapatıldığı saptanmıştır (Res.180). Her kiremit parçası yaklaşık 65 cm uzunluğunda ve 40 cm genişliğindedir. Benzer biçimde mezar çukurunun üzeri de dört içbükey kiremitle örtülmüştür. Bu şekilde mezar, 2,53 m uzunluğunda, 1,14 m genişliğinde bir alan kaplamaktadır.⁷¹¹

Mansel kazı raporunda, üzeri kiremitlerle kapatılmış olan mezar çukuru hakkında ayrıntılı bilgi vermiş, fakat bu çukurun etrafına yerleştirilmiş olan mezar eşyalarını sınırlandıran alan ile ilgili hiçbir şey söylememiştir.⁷¹² Plandan mezar çukuru etrafındaki bu alanın yaklaşık 4 m uzunluğunda ve 2 m genişliğinde olduğu anlaşılmaktadır (Res.181). Mezar çukuru içinde kremasyon defne işaret eden ölüye ait küller bulunmuştur.

Umurca B2 mezarına çeşitli açılardan benzeyen mezarlara Thrakia bölgesinde rastlanmıştır.⁷¹³ Edirne İli'nin güneybatısındaki Ainos'ta bulunan bir mezarın üstü

⁷¹⁰ Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 18; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 134.

⁷¹¹ a.e. s. 134.

⁷¹² a.e. s. 134, res.8.

⁷¹³ Thrakia dışında Attika ve Korinth'te Geç Arkaik Dönem'den itibaren üzeri kiremitlerle örtülü mezarlara rastlanır, bkz. Kurtz-Boardman, **Greek Burial Customs**, s.97; Bilge Hürmüzlü, **Eski**

Umurca B2 mezarındaki gibi kiremitlerle kapatılmıştır.⁷¹⁴ Bulgaristan, Kyustendil bölgesi, Slokoshtitsa Köyü'ndeki Trenkova tümülüsündeki mezar dikdörtgen planlı olup ölü yakılarak defnedilmiştir.⁷¹⁵ Samothrake'deki iki mezar kiremitlerle kapatılmıştır.⁷¹⁶ Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Devnia'daki Marcianopolis kenti territoriumunda bulunan mezar dikdörtgen planlı olup kiremitlerden inşa edilmiştir. İçinde kremasyon defin tespit edilmiştir.⁷¹⁷

b) Mezar Envanteri (Katalog)

Umurca B tümülüsünün altında ikincil nitelikteki Umurca B2 mezarında, hem ortada, üzeri kiremitlerle örtülü esas mezar çukurunun içinde, hem de bu çukurun dışında ve etrafında çeşitli eşyalar bulunmuştur (Res.181).

Um B2.1. Küpe (Res.182)

İAM env 5487

Mezar çukurunun orta kısmından.

Altın, 6,65 g

y 5,7 cm, g 2,0 cm

Mansel 1937:39; Mansel 1941:135, no.1, res.3b; Onurkan 1988:22, no.12.

Üst kısımda kulağa takılan bükülmüş ince tel. Alt kısımda küpe damla biçiminde kıvrılarak, ucu yukarıda önce iç içe geçmiş üç daire şeklini almakta ve sonra tekrar tel ile birleşmekte. Küpenin tel ile birleştiği yer rozet biçiminde. Küpenin üzeri granülasyon tekniğinde bezenmiş. Damla biçimindeki sarkacın üst kısmında ince bir altın tel. Granülasyon tekniğinde bezemeli olan bölüm ile spiral biçimli tel arasındaki kısımda biri kalın, diğeri ince iki adet halka. Muhtemelen bu bölümde bazı parçalar noksan.⁷¹⁸

Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri, ed. H. Peker, İstanbul, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2008, s.22-23.

⁷¹⁴ MS 2.yy sonları: A. Erzen, S. Başaran, "1991 yılı Enez (Ainos) Kazıları", **KST 14.2**, Ankara 25-29 Mayıs 1992, Ankara, 1993, s. 207, res.7.

⁷¹⁵ MS 2.-3.yy: Staikova-Aleksandrova, "Archaeological Researches on Thracian Mounds from Kyustendil Region, s. 65, res.36.

⁷¹⁶ MÖ 1.yy'ın son çeyreği: Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 306, no.S178 ve no.S179.

⁷¹⁷ Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 49, res.A.

⁷¹⁸ Krş. Um B1.1.

Analoji ve tarihleme

Um B2.1, büyük ölçüde Umurca B1 mezarında bulunan küpelere (Um B1.1 ve Um B1.2) benzemektedir. Umurca B1 küpelerinden farklı olarak, alt kısımdaki her iki ucu spiral biçimli ve S şeklinde altın tel, Umurca B2 küpesinde bulunmamaktadır. Um B2.1'i, Umurca B1 küpeleri gibi MS 1.yy'ın sonu - 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta Umurca B2 mezarında tek bir küpe bulunmuş olmasıdır. Mansel de bu konuya dikkat çekmiş ve özellikle kazı sırasında bu küpenin eşini bulabilmek için kazı toprağının eleklerle detaylı bir biçimde arandığını, fakat olası ikinci küpenin bulunmadığını belirtmiştir.⁷¹⁹ Dolayısıyla bu mezarda defnedilen kişinin sadece tek bir küpeye sahip olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir.

Um B2.2. Kolye ucu (Res.183)

İAM env 5488

Mezar çukurunun orta kısmından.

Altın, 2,95 g

ç 1,2 cm, halka ç 0,7 cm

Mansel 1941:135, no.2, res.3c; Onurkan 1988:23, no.17.

Sarkaç aşağıya dönük hilal biçiminde, uçlara doğru incelmekte. Her iki ucu ikiye adet kürecik ile sonlanmakta. Üstte kabartma biçiminde noktalarla kaplı halka.

Analoji ve tarihleme

Rudolph, lunula denen hilal biçimli sarkacın Roma repertuarında sıklıkla kullanılan bir takı ögesi olduğunu ve olasılıkla Tanrıça Diana (Artemis) ve ay ile ilişkilendirilebileceğini öne sürmüştür.⁷²⁰ Higgins ise, bir zincire asılı hilal biçiminde sarkaçların Pompeii, Herculaneum ve Boscoreale'de MS 1.yy'da, Eleutheropolis'te MS 2.yy'da yaygın olduğunu belirtmektedir.⁷²¹ Günümüzde British Museum'da

⁷¹⁹ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 135.

⁷²⁰ W. Rudolph, **A Golden Legacy Ancient Jewelry from the Burton Y. Berry Collection at the Indiana University Art Museum**, ed. L. Baden, Blomington and Indianapolis Indiana University Art Museum in Association with Indiana University Press, 1995, s. 274, no.81.

⁷²¹ Higgins, **Greek and Roman Jewellery**, s. 180, lev.56.

korunan MS 2.-3.yy'a ait altın kolyenin ucundaki sarkaç, form bakımından Um B2.2'yi anımsatır, fakat ona göre daha incedir.⁷²² Sarkacı ince olan bir başka benzer buluntu Bulgaristan, Asparuhovo Köyü'ndeki bir mezarda açığa çıkarılmıştır. Ait olduğu mezarın envanterindeki buluntular MS 2. ve 3.yy'a, mezar ise MS 3.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.⁷²³

İngiltere, Norfolk'ta bulunan Snettisham Definesi'ndeki altın sarkaç, halkasının daha ince olması dışında form ve ağırlığı (3,0 g) bakımından Umurca B2 örneğine yaklaşıır. Söz konusu define içindeki en geç tarihli sikke MS 154'e işaret ettiği için buluntu MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenebilir.⁷²⁴

Günümüzde New York Metropolitan Museum of Art'ta korunan ve buluntu yeri belli olmayan altın kolye ve ucundaki sarkaç, form açısından Um B2.2'ye benzer. Fakat sarkaç yuvarlak değil, çokgen kesitlidir. MS 1.-2.yy'a tarihlenmiştir.⁷²⁵

Günümüzde Sofya Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve hepsi Bulgaristan'daki MS 2.-3.yy'a ait mezarlarda ele geçmiş olan altın sarkaçlar⁷²⁶ hilal biçimindeki formları ile Umurca B2 örneği ile benzerlik taşır. Ancak hepsinin üzeri altın incilerle bezelidir. İçlerinden Lovech bölgesindeki bir mezarda bulunmuş olan altın sarkaç⁷²⁷ Um B2.2'ye çok benzemektedir ve MS 2.yy'a tarihlenmiştir. Bulgaristan, Sliven bölgesi Krushare Köyü'ndeki Kitova tümülüsünde ortaya çıkarılan altın sarkaç, form ve boyutları bakımından Um B2.2'ye en çok benzeyen buluntudur. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁷²⁸

Yukarıdaki veriler ışığında Umurca B2 altın sarkacını MS 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

⁷²² J. Ogden, **Jewellery of the Ancient World**, Londra, Trefoil Books, 1982, s. 82, lev.14. Ayrıca bkz. Marshall, **Catalogue of the Jewellery**, s. 315, no.2720, lev.58.

⁷²³ L. Lazarov, "Grabfund in der Umgebung vom Dorf Asparuhovo, Kreis Provadija", **Bulletin de Musée National de Varna 28**, Varna, 1992, s. 81, res.1.3.

⁷²⁴ C. Johns, **The Snettisham Roman Jeweller's Hoard**, Londra, British Museum Press, 1997, s. 113, no.320. Ayrıca bkz. S. Martin-Kilcher, H. Amrein, B. Horisberger, **Der Römische Goldschmuck aus Lunnern (ZH) Ein Hortfund des 3. Jahrhunderts und Seine Geschichte**, Zürich, Chronos Verlag, 2008, s. 84, res.3.13.1.

⁷²⁵ Stefanelli, **L'oro dei Romani Gioielli di eta Imperiale**, s. 249, no.128, şek.299.

⁷²⁶ Ruseva-Slokoska, **Roman Jewellery A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 147-148, no.120-125.

⁷²⁷ Ruseva-Slokoska, **Roman Jewellery A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 148, no.124.

⁷²⁸ Dimitrova, "Богати тракийски гробове от римската епоха", b.a.

Um B2.3. Cochlear (Res.184)

İAM env 5489

Mezar çukurunun orta kısmından.

Gümüş, 11,0 g

u 8,0 cm, hazne ç 2,4 cm

Mansel 1941:135, no 3; Onurkan 1988:26, no 23.

Sap düz ve yuvarlak kesitli. Gövde yuvarlak, ortasında kazıma tekniğinde halka.

Sapın ucunda ve haznede noksanlıklar.

Analoji ve tarihleme

Romalılar tarafından cochlear olarak adlandırılan bu kaşık tipinin küçük boyutlu olanları kozmetik ya da sağlıkla ilgili olarak; büyük boyutlu olanları ise (ligula) yemeklerde, özellikle mezelerin tüketilmesinde, kullanılmıştır.⁷²⁹ Umurca B2.3 küçük boyutu nedeniyle olasılıkla kozmetik amaçlı olmalıdır. Pompeii'de bulunan bronz cochlear form ve boyutları ile Um B2.3'e yaklaşıyor.⁷³⁰ Almanya, Hedderheim'da bulunan cochlear form ve gövde boyutu açısından Umurca B2 örneğine çok benzer. MS 2.yy'a tarihlenmiştir.⁷³¹ Hedderheim örneğine yakın benzerliğinden ötürü Um B2.3'ün MS 2.yy'a tarihlenmesi mümkündür.

Um B2.4. Sikke (Res.185)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.83'ün yakınında.

Gümüş

Vespasianus sikkesi (MS 72/3)

Öy.: I IMP I CAES VESP AVG P M COS IIII. Vespasianus başı, sağa dönük, defne çelenkli.

⁷²⁹ Kohlert-Nemeth, *Archäologische Reihe Römische Bronzen*, s. 80.

⁷³⁰ dell'Orto-Varone, *Rediscovering Pompeii*, s. 157, no.28. Pompeii, Menandros Evi'nde bulunan başka benzer örnekler için bkz.Allison, *The insula of the Menander at Pompeii*, s. 54-55, no.117, lev.6; s. 122, no.693, lev.38.

⁷³¹ Kohler-Nemeth, 1990, 80, no.45.

Ay.: VICTORIA AVGVSTI. Victoria ayakta, sağa dönük, elinde palmiye dalı tutmakta.

Um B2.5. Sikke (Res.185)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.83'ün yakınında.

Gümüş

Vespasianus sikkesi (MS 76)

Öy.: IMP CAESAR VESPASIANUS AUG. Vespasianus başı, sağa dönük, defne çelenkli.

Ay.: COS VII. Cippus üzerinde cepheden kartal, başı sağa dönük.

Um B2.6. Sikke (Res.185)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.83'ün yakınında.

Gümüş

Domitilla sikkesi (MS 80-81)

Öy.: DIVA DOMITILLA AVGVSTA. Domitilla büstü, sağa dönük

Ay.: FORTVNA AVGVST. Fortuna sola dönük, sol elinde cornucopia.

Um B2.7. Sikke (Res.185)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.83'ün yakınında.

Gümüş

Nerva sikkesi (MS 97 Ocak-Eylül)

Öy.: IMP NERVA CAES AVG P M TR P COS III P P. Nerva başı sağa dönük, defne çelenkli.

Ay.: LIBERTAS PVBLICA. Libertas ayakta, sola dönük, pileus ve asa ile.

Um B2.8. Sikke (Res.185)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.83'ün yakınında.

Gümüş

Traianus sikkesi (MS 103-111)

Öy.: IMP TRAIANO AVG GER DAC P M TR P COS V P P. Traianus başı sağa dönük, defne çelenkli.

Ay.: S P Q R OPTIMO PRINCIPI. Genius ayakta, sola dönük, deniz kabuğu ve cornucopia ile. Solda sunak.

Um B2.9. Sikke (Res.185)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.83'ün yakınında.

Gümüş

Hadrianus sikkesi (MS 119-123)

Öy.: IMP CAESAR HADRIANUS AVG. Hadrianus başı sağa dönük, defne çelenkli.

Ay.: P M TR P COS III. Tanrıça Roma oturur vaziyette, sola dönük. Victoria, mızraklı, arkada kalkan.

Um B2.10. Sikke (Res.185)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.83'ün yakınında.

Gümüş

Hadrianus sikkesi (MS 123-128)

Öy.: HADRIANUS AVGVSTVS. Hadrianus başı sağa dönük, defne çelenkli.

Ay.: COS III. Virtus ayakta, sağa dönük, mızraklı. Sol ayak miğfer üstünde.

Um B2.11. Podanipter (Res.186-187)

İAM env 5464

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneydoğusundan, Um B2.14'ün yanında.

Bronz

y 11,5 cm, aç 38,6 cm, dç 12,4 cm

Mansel 1937:15; Mansel 1941:144, no.14, res.10; Onurkan 1988:42, no.38, lev.21a-c.

Çift kulplu, gövde derin çanak biçiminde, dışa çekik ağız kenarının ucu ince çentikli bir bant ile sınırlı. Kabın iç ve dış yüzeyinde toplam 44 adet dalgalı ve dışbükey yiv. Çanak ve kulplar ayrı döküm. Yivler dövme tekniğinde. Taban yüzeyinde eş merkezli kazıma halkalar. Bir çift kulp, burmalı. Kulpların her iki ucu geriye dönük ördek başı biçiminde sonlandırılmış. Her uçta sarmaşık yaprağı biçiminde levhalar.

Tüm. Kulplar ayrı.

Analoji ve tarihleme

Danimarka, Seeland, Himlingoje'de bulunan bronz podanipter gövde formu bakımından Umurca B2 buluntusuna benzemese de, kaburgalı olması açısından yaklaşmaktadır. Ait olduğu mezar MS 3.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.⁷³²

Bulgaristan, Burgaz bölgesinde, Bryastovetz Köyü yakınlarındaki bir tümülüs mezarda açığa çıkarılan bronz podanipter gövde formu, boyutları ve hareketli kulplarıyla Um B2.11'e yaklaşırsa da gövdesinin kaburgasız olması nedeniyle farklıdır. Ait olduğu mezar MS geç 1.yy-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁷³³

Flügel, Um B2.11'e benzer kaburgalı (yivli) podanipterler üzerine yaptığı araştırmasında, bu tip kapları iki tipte sınıflandırmıştır: 1. Dik yivli ve düz kaburgalılar; 2. kıvrımlı, "S" biçiminde ve dil şeklinde kaburgalılar. Flügel yivli podanipterlerin MS 140-220 arasında Gallia Belgica'da üretildiklerini; ikinci tip

⁷³² U.L. Hansen, H. Bollingberg, "Analyses of Roman Bronze Vessels from Denmark", **Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes**, ed.S.T.A.M. Mols, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. Kam, 1995, s. 167, res.2.

⁷³³ Karayotov-Gospodinov, "Mound Burials near the Village of Bryastovetz, Burgas Municipality", s. 127, res.17.

podaniptere (Um B2.11) çok benzeyen ancak çok daha küçük boyutlarda (ağız çapı 8-10 cm) olan küçük kapların MS 1.-2.yy'da, özellikle kadın mezarlarında rastlandığını belirtir.⁷³⁴

Yukarıdaki veriler ışığında Um B2.5'in MS 2.yy'da olasılıkla bir eyalet atölyesinde üretilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Um B2.12. Podanipter (Res.188-193)

İAM env 5465

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen doğusundan, Um B2.16'nın yanında.

Bronz

y 13,1 cm, aç 34,4 cm, tç 12,2 cm

Mansel 1937:38, res.11; Mansel 1938:18, res.14; Mansel 1941:144, no.13; Onurkan 1988:40, no.36, lev.20a-d, şek.8.

Çift kulplu, gövde derin çanak biçiminde. Gövde ve kulplar ayrı döküm. Kulplar gövdeye lehimli. Gövde çeperi ağız kenarında kalın, ağız kenarı hafif içe dönük. Ağız kenarının altında iki paralel çizgi arasında düz bir bant. Taban yüzeyinde eş merkezli kabartma halkalar. Yuvarlak kesitli kulpların orta kısmında profilli halkalar. Kulpların iki ucu ördek başı biçiminde sonlandırılıp gövdeye lehimlenmiş.

Gövdenin bir kısmı noksan.

Analoji ve tarihleme

Umurca B2.12 Eggers'in sınıflandırmasında "Tip 100'e" girer.⁷³⁵ Bu tip kaplar üzerine yaptığı çalışmada Bienert, Umurca B2 oinokhoesini "Form 55" başlığı altında; halka tabanlı, kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve omega biçiminde saplı olarak tanımlamış ve MS 1.-2.yy'da görüldüğünü belirtmiştir.⁷³⁶ Koster ise bu tip kapların

⁷³⁴ Christof Flügel, "Die Römischen Bronzegefäße von Kempten-Cambodunum", **Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege Abteilung Bodendenkmalpflege Band 63**, 1993, s. 75, no.65.

⁷³⁵ Eggers, **Der Römische Import im freien Germanien**, Tip 100.

⁷³⁶ Bienert, **Die Römischen Bronzegefäße im Rheinischen Landesmuseum Trier**, s. 159-160. Benzer tarihlemeler için bkz. Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefäßen mit Meisterstempeln**, s. 117.

MS 25/35 yıllarında üretilmeye başlandığı ve yaklaşık 115/130 yıllarında bittiği görüşündedir.⁷³⁷

Vize A podanipterine (Vz A12) çanak formu açısından yaklaşan Um B2.6, biraz daha yüksek gövdesi, kulp uçlarının ördek başı biçiminde sonlandırılması ve kulplardaki tutamak kısmının Vize A buluntusuna göre biraz daha yukarıda olması bakımından değişiktir. Pompeii, Hospitum'da bulunan bronz podanipter form ve boyutları bakımından Um B2.12'yi anımsatır, fakat kulp uçlarının yılan başı biçiminde olması farklı bir özelliktir. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁷³⁸ Almanya, Düffelward'da bulunduğu belirtilen bronz podanipter gövde ve kulp formu bakımından Umurca B2 buluntusuna yaklaşıyor, fakat kulp uçları düz olarak sonlandırılmış olmasıyla ondan ayrılır.⁷³⁹ Hollanda, Nijmegen yakınlarındaki Doorwerth'te ve Winseling'de açığa çıkarılan ve MS 1.yy'a tarihlenen iki bronz podanipter form bakımından Um B2.12'yi andırırsa da, kulp uçlarının köpek başı biçiminde sonlandırılması bakımından farklıdır.⁷⁴⁰

Bulgaristan, Provadiya, Tutrakanci Köyü'ndeki bir tümülüs mezarda bulunan bronz podanipter, gövde ve kulp formu açısından Um B2.12 ile benzerlik taşır. Fakat dışa dönük ağız kenarı ve yılan başı biçimindeki kulp uçları değişiktir. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ikinci yarısı-2.yy sonuna tarihlendirilmiştir.⁷⁴¹

Slovakya, Zohor'daki MS 2.yy'ın ilk yarısına ait bir mezarda bulunan bronz podanipter gövde ve kulp formu bakımından Um B2.12'ye çok benzer. Ancak kulp uçları yılan başı biçiminde sonlandırılmıştır.⁷⁴² Nijmegen'de, Ulpia Noviomagus'taki mezarlıkta açığa çıkarılan ve MS 25-130'a tarihlenen bronz podanipter gövde ve kulp formu ile Umurca B2 buluntusuna yaklaşırsa da kulp uçları yılan başı biçiminde sonlandırılmıştır.⁷⁴³ Pompeii'de bulunan bir başka bronz podanipter gövde ve kulp formu ile kulp uçlarının ördek başı biçiminde olması bakımından Um B2.12'ye çok

⁷³⁷ Koster, **The Bronze Vessels**, s. 87.

⁷³⁸ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 243, no.2.52.

⁷³⁹ Hinz, "Einige römische Bronzegefäße vom Niederrhein", s. 402, res.10; eserin tarihi belirtilmemiştir.

⁷⁴⁰ Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, s. 53, no.172 ve 173.

⁷⁴¹ Lazarov-Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", s. 81, lev.II.1-2.

⁷⁴² L. Kraskovska, **Roman Bronze Vessels from Slovakia**, BAR International Series (Supplementary 44), Oxford, British Archaeological Reports, 1978, s. 15, no.3, lev.XV.3.

⁷⁴³ Koster, **The Bronze Vessels**, s. 87, no.117.

benzer. Ancak Um B2.6'nın gövdesi biraz daha yüksektir.⁷⁴⁴ Pompeii örneğine çok benzese de, Um B2.12'nin gövdesi daha yüksektir. Analogiler ışığında Umurca B2 podanipterini MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlemek mümkündür.

Um B2.13. Patera (Res.194-198)

İAM env 5493

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.15'in yanında.

Bronz

u 33,4 cm, y 4,8 cm, aç 22 cm, taban ç 11,2 cm

Mansel 1937, 39, res.18; Mansel 1938:18, res.25; Mansel 1941:143, no.9; Onurkan 1988:50, no.47, lev.30a-d, şek.14 (MS 1.yy'ın ikinci yarısı).

Geniş ağızlı, omphaloslu, yayvan ve sığ çanak, tek saplı. Çanak ve sap döküm tekniğinde yapılıp lehimlenerek birleştirilmiş. Ağız kenarı dışa dönük, çeper kalınlığı yukarı doğru kalınlaşmakta. Ağız kenarının altında noktalar ve eğri çizgilerden meydana gelen bir bant. Taban yüzeyinde eş merkezli torna halkaları. Çanağın iç kısmında 8,2 cm çapında omphalos. Silindirik sap yapraklar, dal kıvrımları ve tomurcuklarla süslü yassı bir levha vasıtasıyla çanağa lehimli. Sapın yüzeyinde boylamasına derin dışbükey yivler, sapın uç kısmı kurt/köpek başı biçiminde sonlanmış, gözleri gümüş kakmalı. Kurt/köpek başı ile sap arasında profilli bir bilezik.

Gövdede bazı yerler ve sapın çanağa lehimlendiği levhanın uçları noksan. Yeşil patina ve hafif korozyon.

Analoji ve tarihleme

Almanya, Lorch'ta bulunan bronz patera, sapın yivli, sap ucunun kurt başı biçiminde sonlandırılmış olması itibariyle Um B2.13'e benzer. MS 2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁷⁴⁵ Pompeii'de, Lesbianus'un Evi'nde açığa çıkarılan bronz patera, gövde ve sap formu, boyutları, omphalos ve sap ucundaki kurt başı bakımından Umurca B2 buluntusunu anımsatmaktadır. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.⁷⁴⁶

⁷⁴⁴ Tassinari, *Il Vasellame Bronzeo di Pompei*, s. 91-97, S4121a, no.3126.

⁷⁴⁵ Sedlmayer, *Die Römischen Bronzegefasse in Noricum*, s. 45-53, lev.21,2.

⁷⁴⁶ Beretta-Pasquale, *Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano*, s. 236, no.2.31.

Gövde ve sap formu, boyutları, omphaloslu olması, sap ucundaki kurt başı gibi özellikleriyle Um B2.13'e benzeyen buluntular Günümüzde Hollanda, Nijmegen'de, Rijksmuseum G.M. Kam'da;⁷⁴⁷ Slovakya, Bratislava, Zohor'da;⁷⁴⁸ Slovakya, Bratislava, Vysoka pri Morave'de⁷⁴⁹ bulunmuştur.

Koç başı biçiminde sonlanan pateralara göre daha az sayıda üretilen kurt (ya da köpek) başlı sap ucuna sahip pateralar, Roma İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerinde ortaya çıkarılmıştır. Onurkan'ın da belirtmiş olduğu gibi işçilik açısından İtalya'da bir atölyede üretilmiş olduğu kabul edilebilir. Ancak yakın benzerlerinin MS 2.yy'dan itibaren tarihlendiği göz önüne alınarak tarihllemeyi Onurkan'dan ileriye götürmek ve Um B2.13'ü MS geç 1.yy-erken 2.yy'a yerleştirmek mümkündür.⁷⁵⁰

Um B2.14. Amphora (Res.199-201)

İAM env 5463

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneydoğusunda, Um B2.11'in yanında.

Bronz

y 22,6 cm, aç 12,5 cm, karın ç 22,0 cm, tç 10,0 cm

Mansel 1941:143, no.11; Onurkan 1988:69-70, no.66, lev.40a-b, şek.31 (MS 1.yy'ın ilk yarısı).

Ağız geniş, ağız kenarı önce dışa çekilip içeri doğru katlanmış, boyun kısa, gövde küresel, çift kulplu. Boyun ile omuz kademesi ayrı, taban ile gövde ayrı döküm. Kulplar da ayrı döküm olup birleştirilmiş. Omuz ile boyun arasında iki paralel çizgi ile sınırlandırılmış bir kademe. Kulplar, üstte ağız kenarının altına, altta omuzdaki kademenin altına lehimli. Kulpların alt uçlarında satyros başının saçları tutamlar halinde, alın geniş, gözbebekleri nokta olarak belirtilmiş, kulakları sivri, yüz dolgun. Kulpların üst yüzeyinde kabartma biçiminde profilden ikişer adet baş; üstteki sola yönelik menad, alttaki sağa yönelik satyros. Taban yüzeyinde kabartma biçiminde eş merkezli halkalar.

⁷⁴⁷ MS 1.yy ya da MS erken 2.yy: Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, s. 28, no.73.

⁷⁴⁸ MS 2.yy'ın ilk yarısı: Krakovska, **Roman Bronze Vessels from Slovakia**, s. 15, no.5, lev.12.3-5.

⁷⁴⁹ MS 2.yy'ın ilk yarısı: **a.e.** s. 12, no.6, lev.6, 4-6.

⁷⁵⁰ Onurkan bu eseri en geç MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemiştir, krş. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülsleri Maden Eserleri**, s. 52.

Omuz ile karın arasında bazı parçalar noksan, gövdede çatlaklar, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Merdjanova'nın metal kaplar üzerine yaptığı araştırmada İtalya ve eyaletlerde yaygın olan iki formdan biri Umurca B2 buluntusu ile örtüşür. Merdjanova'ya göre Roma Dönemi'nde su, evlerde amphora şeklindeki kaplarda korunmuştur.⁷⁵¹

Günümüzde Kanada, Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve MS 1.yy'a tarihlenen bronz amphora form ve boyutları ile Um B2.14'e benzer. Ancak hem boynu daha uzundur hem de gövdesi basık olması ile daha çok Um B1.14 ve Um B2.15 kodlu oinokhoe gövdelerine yaklaşır.⁷⁵²

Tekirdağ'ın doğusundaki Karaevli tümülüsünde ortaya çıkarılan ve MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenen bronz amphora formu dolayısıyla Um B2.14 ile benzerlik taşır, ancak kulp üzerindeki satyros başı ile ondan farklıdır.⁷⁵³ Bulgaristan, Stara Zagora Müzesi'ndeki bronz amphora hem form hem de boyutları bakımından Umurca B2 örneğine çok benzemektedir. Fakat kulp üzerinde yüksek kabartma olarak belirtilmiş ayakta duran Eros figürü ile ondan farklıdır. Bronz amphora ile birlikte beraber bulunduğu anlaşılan bronz oinokhoe ve bronz patera tip ve formları ile Umurca B1 paterası (Um B1.13) ve Umurca B1 (Um B1.14) ve Umurca B2 (Um B2.15) oinokhoeleri ile benzeşir. Ancak araştırmacı muhtemelen Hellenistik özellikler gösteren Eros figürüne dayanarak buluntuları Geç Hellenistik Dönem'e tarihlemiştir.⁷⁵⁴ Bulgaristan, Rosava Dragana'da 6 no.'lu tümülüste bulunan bronz amphora form ve boyutları bakımından Um B2.14'e çok benzeyen ikinci örnektir. Ait olduğu mezar sikkeler dolayısıyla MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.⁷⁵⁵

Özellikle Rosova Dragana bronzu ve Stara Zagora Müzesi'ndeki buluntuya dayanarak Um B2.14'ü MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

⁷⁵¹ Diğer yaygın olan form Vize E bronz amphorası ile benzeşmektedir, krş. Vz E1.

⁷⁵² Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum**, s. 96-97, no.152. Benzer bir örnek için bkz. M. Feugère, "Les amphores", **La vaisselle tardo-républicaine en bronze: actes de la table-ronde CNRS organisée à Lattes du 26 au 28 avril 1990**, ed. Feugère-C.Rolley, Dijon, Université de Bourgogne, Centre de recherches sur les techniques gréco-romaines, 1991b, s. 51, res.5.

⁷⁵³ Koçel Erdem, "Finds from a Plundered Tumulus at Karaevli", s. 214, res.7-8.

⁷⁵⁴ A. Kozhukarova, "Антични паметници въ Старозагорския музей", **Bulletin de l'Institut Archéologique Bulgare 2**, 1923/1924, s. 212 -214.

⁷⁵⁵ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 21, res.28

Um B2.15. Oinokhoe (Res.202-205)

İAM env 5462

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinden, Um B2.13 ve Um B2.76'nın yanında.

Bronz

y 19,0 cm, karın ç 13,5 cm, tç 8,0 cm

Mansel 1937:39, res.16; Mansel 1941:143, no.10; Onurkan 1988,58-59, no.56, lev.35a-c, şek.22.

Yonca ağızlı, hafifçe dışa dönük, boyun ince, karın şişkin, dip düz. Ağız ile boyun ayrı, gövde ile taban ayrı dökülmüş ve sonrasında birbirine eklenmiş.⁷⁵⁶ Ek yerinin belli olmaması amacıyla omuz üzerinde iki bant ile bezenmiş. Kulp da ayrı döküm, ağız ve gövdeye lehimli. Çeper kalınlığı yukarı doğru kalınlaşmakta. Kulpun ağız kenarı ile birleştiği üst kısımda kabartma biçiminde bir aslan başı ve hemen altında yine kabartma biçiminde boğa başı. Aslanın göz çukurları, burnu ve bir çizgi ile gösterilmiş olan ağız dışında diğer detaylar belli değil. Aslanın yelesi kulpun en yüksek noktasına kadar uzanmakta. Üçgen biçimindeki boğa başında gözler iri, boynuzlar sivri ve iki yana doğru kalkık vaziyette. Kulpun ağız ile birleştiği yerde her iki yöne doğru uzanan ve uçlarında kazıma tekniğinde çiçek motifi bulunan silindir biçiminde uzantı (Res.203-204). Kulpun gövde ile birleştiği kısımda satyros başı, cepheden. Saçları kıvrık, aralarında yapraklar.

Boyun ile gövde arasında ikişer halka ile sınırlandırılmış düz bir bant. Taban yüzeyinde eş merkezli kazıma halkalar.

Tüm, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Avusturya, Zell am See'de bulunan oinokhoe genel kap formu, kulpun dik olarak aşağıya inmesi, ağız ile birleştiği yerin aslan başı ve her iki yanda silindir biçimli uzantılarla sonlandırılması bakımından Um B2.15'i anımsatır. Ancak kulp ataşında satyros başı yerine sakallı Silenos başı olması ve kulp üst kısmındaki aslan başının farklı bir üslupta yapılmış olması ile ondan farklıdır. MS 2.yy'a

⁷⁵⁶ Taban ve gövdenin dövme tekniği ile yapılmış olabileceğine dair bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülsleri Maden Eserleri**, dpn.323.

tariflendirilmiştir.⁷⁵⁷ Herculaneum'da bulunmuş olan ve günümüzde Napoli Arkeoloji Müzesi'nde korunan MS 1.yy'a ait bronz oinokhoe genel kap formu, kulpun dik olarak aşağıya inmesi ve ağız ile birleştiği yerin aslan başı ve her iki yanda silindir biçimli uzantılarla sonlandırılması bakımından Umurca B2 oinokhoesine benzer. Fakat kulp ucundaki aslan başı üslup bakımından farklıdır.⁷⁵⁸

Bulgaristan, Burgaz civarında, Anchialos'un yaklaşık 10 km batısındaki bir tümülüste bulunan bronz oinokhoe genel kap formu, boyutları, kulp üst kısmının aslan başı ve her iki yanda silindir biçimli uzantılarla sonlandırılması, kulpun dik olarak aşağıya inmesi bakımından Um B2.15'i andırmaktadır. Ancak aslan başı üslup açısından farklıdır ve Umurca B2 örneğindeki gibi altta boğa başı bulunmamakta ve korozyon nedeniyle kulp ataşındaki başın niteliği anlaşılamamaktadır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁷⁵⁹ Pompeii'de yapılan kazılarda Um B2.15'de olduğu gibi kap formu, dik olarak aşağıya inen kulp, kulp üst kısmında aslan başı, ataşında ise satyros, silenos ya da maenad başı ile sonlanan oinokhoelere rastlanmıştır.⁷⁶⁰

Rijksmuseum'da korunan bronz oinokhoe kap formu, kulp üst kısmının aslan başı ve her iki yanda silindir biçimli uzantılarla sonlandırılması ve kulpun dik olarak aşağıya inmesi bakımından Umurca B2 buluntusuna benzer. MS 2.yy ya da sonrasında tarihlendirilmiştir.⁷⁶¹ Boesterd, aslan başındaki özensiz işçiliğe dayanarak bu eserin büyük ihtimalle eyalet üretimi olduğu görüşündedir. Hollanda, Geldermalsen'deki bir mezarda açığa çıkarılan bronz oinokhoe kap formu, kulp üst kısmının aslan başı ve her iki yanda silindir biçimli uzantılarla sonlandırılması, kulp ataşında satyros başı ve kulpun dik olarak aşağıya inmesi ile Um B2.15'e benzer. Satyros ve aslan başlarındaki üslup farklıdır. Ait olduğu mezar, ele geçen keramik malzemeye göre MS 2.yy'ın ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir.⁷⁶²

⁷⁵⁷ Sedlmayer, **Die Römischen Bronzegefasse in Noricum**, s. 35-36, lev.14.1-2.

⁷⁵⁸ Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, s.174, no.6; Lucia P.B. Stefanelli (ed.), **Il Bronzo dei Romani**, Roma, "L'Erma" di Bretschneider, 1990, s. 237, no.110, res.222; S. de Caro, **Il Museo Archeologico Nazionale di Napoli**, Napoli, Electa Napoli, 1994, no.227.

⁷⁵⁹ Ivan Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", **Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare** 5, Sofya, 1928-1929, s. 19, res.10-12

⁷⁶⁰ Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, D2300, no.1143, 7265, 10061.

⁷⁶¹ Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, s. 67-68, no.233.

⁷⁶² Koster, **The Bronze Vessels**, s. 80-81, no.107.

Kulp üst kısmında aslan başı ve hemen altında kabartma olarak belirtilmiş boğa başı bulunması yayımlanmış analogilerde karşılaşılmayan bir özelliktir. Um B1.14 ve özellikle Uzun Hacı oinokhoesi (UH 5) ile kıyaslandığında, Um B2.15'in kulpu üzerindeki aslan, boğa ve satyros başlarının, üslup farklılıkları dışında, biraz daha özensiz yapıldığı görülmektedir (Krş. Um B1.10 ve UH 3). Um B2.15'in yakın benzerlerinin MS 2.yy'dan itibaren tarihlendiği ve diğer analogilerde karşılaşılmayan kulpun ağız kenarı ile birleştiği yerde aslan başı ile birlikte boğa başının bulunması göz önüne alınarak, söz konusu eserin MS 2.yy'ın ilk yarısında olasılıkla yerel bir atölyede üretilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Um B2.16. Testi (Res.206-209)

İAM env 5461

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.12 ile Um B2.63 arasında.

Bronz ve demir

y 23,5 cm, karın ç 14,5 cm, tç 7,2 cm

Mansel 1941:143, no.12; Onurkan 1988:66-67, no.63, lev.41c, şek.28.

Ağız kenarı geniş ve üç dilimli, akıtacak kısmı sivri gaga biçimli, aşağı doğru genişleyen boyun uzun, omuz yatay ve hafif bombeli, gövde ters çevrilmiş kesik koni biçimli, dip düz. Dövme tekniğinde yapılmış, boyunda vurgu izleri. Ağız kenarında, akıtacak kısmın karşısında ve omzun hemen altındaki demir izleri demir kulpa işaret etmekte.

Demir kulp noksan. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Noricum'da bulunan ve MS 3.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen bronz testi form bakımından Um B2.16'ya yaklaşırsa da, omuz kısmının düz olmaması, kısa boynu ve ağzın düz bir şekilde sonlandırılmış olması bakımından farklıdır.⁷⁶³ Güney Rusya, Hohlac'taki tümülüs mezarda (Novoçerkassk) bulunan bronz testi Um B2.16'ya

⁷⁶³ Sedlmayer, *Die Römischen Bronzegefasse in Noricum*, s. 30-32, lev.10.2.

anımatır. Fakat gövdesinin ve boynunun daha geniş olması değiştir. MS geç 1.yy-erken 2.yy'a tarihlenmiştir.⁷⁶⁴

Bulgaristan, Svilengrad yakınlarındaki tümülüste açığa çıkarılan bronz testi boyun ve ağız bölümlerinin noksan olmasına karşın mevcut haliyle form bakımından Um B2.16 ile benzerlik taşır. Ait olduğu mezar, sikkeler vasıtasıyla MS 180'e tarihlendirilmiştir.⁷⁶⁵ Bulgaristan, Provadiya, Tutrakanci Köyü'ndeki bir tmls mezarda bulunan demir kulplu bronz testi form ve boyutları açısından Um B2.16'ya anımsatır. Fakat yukarıya doğru daralıp sonra genişleyen boynu ile ondan farklıdır. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ikinci yarısı-2.yy sonuna tarihlenmiştir.⁷⁶⁶ Bulgaristan, Marcianopolis nekropolisindeki bir mezarda ortaya çıkarılan bronz testi, ölçüleri biraz daha büyük olmakla birlikte demir kulpu ve kap formu bakımından Umurca B2 buluntusuna çok benzemektedir. Ait olduğu mezar MS 2.yy ortasına tarihlenmiştir.⁷⁶⁷ Bulgaristan, Kiustendil bölgesi, Slokoshtitsa Köyü'ndeki bir mezarda bulunan iki bronz testi form ve boyutları ile Um B2.16'ya çok benzemektedir. Marcianopolis buluntusunda olduğu gibi gövdeleri bronz, kulpları demirdendir. Ait oldukları mezar ise, hem buluntular hem de mezar mimarisi göz önüne alınarak MS 2.yy ortasından 3.yy başına tarihlenmektedir.⁷⁶⁸

Görüldüğü gibi Um B2.16'ya en çok benzeyen buluntular Bulgaristan'daki mezarlarda ortaya çıkarılmıştır. Araştırmacılar bu tip kapların çekiçle dövülmek suretiyle Roma İmparatorluğu eyalet atölyelerinde yaygın olarak üretildiği görüşündedir.⁷⁶⁹ Nenova-Angelov, bu tip testilerin temizlikle ilgili bir işlevi olabileceğini ileri sürmüştür.⁷⁷⁰ Analojiler ışığında Um B2.16'yı MS 2.yy ortası-2.yy sonuna tarihlemek mümkündür.

⁷⁶⁴ B. Raev, "Metal Vessels from 'Hohla' (Novoerkassk)", **Bronzes Hellnistiques et Romaines Tradition et Renouveau: Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978**, Lozan, 1979, s. 237, res.12 ve 13.

⁷⁶⁵ Ivan Welkow, "Die Ausgrabungen bei Mezek und Svilengrad", **Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare 11**, Sofya, 1937, s. 150-151, res.141, tmls no.1.

⁷⁶⁶ Lazarov-Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", s. 81, lev.II, 3.

⁷⁶⁷ Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 53, 57, res.3.

⁷⁶⁸ Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 57-58, no.6-7, res.13, şek.20a-b.

⁷⁶⁹ Raev, "Metal Vessels from 'Hohla' (Novoerkassk)", s. 237; Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 57-58; Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 57.

⁷⁷⁰ a.e. s. 57.

Um B2.17. Ayna (Res.210-211)

İAM env. 5492

Mezar çukurunun orta kısmından, Um B2.75'in yanında.

Bronz

ç 18,0 cm

Mansel 1937:39, res.14; Mansel 1938:18; Mansel 1941:135, no.4, res.9; Onurkan 1988:96, no.99, lev.59b.

Ayna, disk biçimli iki levha ve levhaların arasındaki kil tabakasından meydana gelir. Ayna özelliği olmayan ve etrafı yuvarlak bir çerçeve ile sınırlanmış ikinci levhada repoussé tekniğinde bezeme: Sağda Triton, solda Nereid. Triton'un belden aşağısı büyük pullarla kaplı bir balık kuyruğuna dönüşüp çerçevenin sol üst kısmına doğru uzanmakta. Nereid, Triton'un üstünde oturmakta, başı profilden, gövdesi arkadan, bacakları ise profilden betimlenmiş. Sağ kolu Triton'un boynunda, sol elini ileri uzatmış, giysisinin bir ucundan tutmakta. Çerçevenin sol üst kısmında, Triton'un kuyruğunda oturan bir Eros. Eros'un ileri doğru uzattığı istiridye kabuğunu Triton sağ eli ile tutmakta. Çerçevenin alt bölümünde denizdeki dalgalar, istiridye kabukları ve iki yunus başı.

Bezemenin bulunduğu levhanın kenarlarında noksan parçalar. Her iki levhanın kenarında ve ikinci levhadaki bezemede bazı parçalar eksik.

Analoji ve tarihleme

Roma Dönemi'ne tarihlenen bronz aynalardan bazılarının arka yüzü bezemesiz,⁷⁷¹ bazılarının ise bezemeli⁷⁷² olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde Vatikan, Sala degli Animali'de korunan ve MÖ 1.yy'a tarihlenen bir heykel grubu,⁷⁷³ Um B2.17'deki kompozisyonla tam olarak örtüşmese de, bazı benzerlikler göstermesi

⁷⁷¹ Gürler, **Tire Müzesi Bronz Eserleri**, s. 50-51, no.29-30.

⁷⁷² Kohlert-Nemeth, **Archäologische Reihe Römische Bronzen**, res.7; C. Kouzov, "Lead Roman Mirrors in Varna Archaeological Museum", **Archaeologia Bulgarica** 6.3, 2002, s. 63 vd. (MS 2-4.yy); M. Ivanova, "Des Miroirs en Plombe de la Bulgarie du Sud", **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est** 20, Burgas, 2003, res.1-6 (MS 1-4.yy). Üzeri bezemeli Etrüsk aynaları için ayrıca bkz. T. Melander, "Some Late etruscan Mirrors in the Thorvaldsen Museum", **Bronzes Hellénistiques et Romaines Tradition et Renouveau Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978**, Lozan, 1979, s. 1621-163, lev.97-100.

⁷⁷³ N. Icard-Gianolio, "Triton", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 1997, s. 71, no.33.

açısından önemlidir. Söz konusu sahnenin ortasında Nereid, yarı çıplak; sağda çıplak Ikththyokentauros, sağ eli Nereid'in belindeyken betimlenmiştir. Sahnenin solunda ise iki kanatlı Eros figürü bulunmaktadır. New York Metropolitan Müzesi'nde korunan ve MÖ 2.yy'a tarihlenen yüzük taşı⁷⁷⁴ üzerindeki sahne Um B2.17'deki sahneyi andırır: Solda Triton, çıplak, Nereid'e doğru uzanmış; sağda Nereid, çıplak, sağ kol yukarıda. Kompozisyon açısından incelenen sahneye benzeyen bir başka örnek günümüzde Delphoi Müzesi'nde korunan ve MS 2.yy'a tarihlenen bir Kornith kandilidir.⁷⁷⁵ Söz konusu kandil üzerinde kabartma olarak solda Triton, sağda Nereid belirtilmiştir. Her iki figür de çıplaktır ve Nereid Triton'un kuyruğu üzerinde yarı oturur vaziyettedir. Vatikan, Lapidaria Galerisi'nde korunan lahit⁷⁷⁶ üzerinde ikili gruplar halinde Triton ve Nereidler kabartma olarak gösterilmiştir. Bunlardan soldaki üç grupta Nereidler Tritonların sağında, sağdaki diğer iki grupta ise Nereidler Tritonların solunda betimlenmiştir. Özellikle sağdan ikinci gruptaki sahne Um B2.17'deki sahneye birebir örtüşmektedir: Triton'un belden yukarısı insan başı ve gövdesi biçiminde, belden aşağısı balık kuyruğuna dönüşüp solda yukarı doğru uzanmaktadır. Nereid, Triton'un üstünde oturur vaziyette, başı profilden, gövdesi arkadan, bacakları ise profilden belirtilmiştir. Sağ kolu Triton'un boynunda, sol elini ileri uzatmış, giysisinin bir ucundan tutmaktadır. Söz konusu lahit MS 2.yy'ın ikinci üçlüğüne tarihlenmiştir ki, Um B2.17 de bu döneme tarihlendirilebilir.

Um B2.18. Dikiş iğnesi (Res.212)

İAM env 5484

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen doğusundan, Um B2.19, Um B2.20, Um B2.65 ve Um B2.66'nın yanında.

Bronz

u 3,0 cm

Mansel 1937:39, res.20; Mansel 1941:148, no.18a; Onurkan 1988:95, no.96

Yuvarlak kesitli ince uzun iğne parçası. Geniş olan uçta küçük bir delik.

Bir ucu kırık, noksan.

⁷⁷⁴ N. Icard-Gianolio, A.V. Szabados, "Nereides", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VI, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 1992, s. 795, no.123.

⁷⁷⁵ a.e. s. 795, no.126.

⁷⁷⁶ a.e. s. 796, no.149.

Analoji ve tarihleme

Umurca B2 mezarında bulunan bronz dikiş iğnesinin en yakın benzerlerine MS 1.yy'da Pompeii'de⁷⁷⁷ ve MÖ 1.yy'ın sonu-MS 1.yy sonunda Samothrake'deki⁷⁷⁸ mezarlarda rastlamak mümkündür. Özellikle Samothrake nekropolisinde, mezar içinde çoğunlukla kafatasının yakınında bulunmuş olmaları, saç tutturmak için kullanılmış olabileceğine dair fikir ileri sürülmesine neden olmuştur.⁷⁷⁹ Fakat sivri olmayan ucunda küçük bir deliği bulunan ve bu haliyle dikiş dikme amaçlı kullanılmış olması gereken iğnelerin, ölüye ait eşya olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Öte yandan Umurca B2 dikiş iğnelerinin, bronz spatül sonda (Um B2.22), bronz kulak kaşığı (Um B2.21) ve mermer paletle (Um B2.64) birlikte bulunmuş olması ölüye ait kozmetik sete işaret etmektedir.⁷⁸⁰ İşlevi gereği formunda önemli bir değişiklik göstermeyen bronz dikiş iğneleri MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

Um B2.19. Dikiş İğnesi (Res.213)

İAM env 5485

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen doğusundan, Um B2.18, Um B2.20, Um B2.65 ve Um B2.66'nın yanında.

Bronz

u 4,7 cm, k 0,2 cm

Mansel 1937:39, res.20; Mansel 1941:148, no.18a; Onurkan 1988:95, no.96.

İğne parçası yuvarlak kesitli, ince uzun. Bir ucu incelerek sonlanmakta.

Ucundan bir parça noksan.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.18.

⁷⁷⁷ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 156-157, no.27; Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 171, no.1154i-vii.

⁷⁷⁸ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 1042-1043.

⁷⁷⁹ a.e. s. 1043.

⁷⁸⁰ İçinde kulak kaşığı, spatül sonda, cochleare, cımbız ve palet bulunan benzer tuvalet seti için bkz. Kohlert-Nemeth, **Archäologische Reihe Römische Bronzen**, s. 81-82, no.47.

Um B2.20. İğne (Res.214)

Bu eser İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1937:res.20; Mansel 1941:148, no.18b.

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen doğusundan, Um B2.18, Um B2.19, Um B2.65 ve Um B2.66'nın yanında.

Bronz

u 8,2 cm

Bir ucu geniş iğne, yuvarlak kesitli.

Analoji ve tarihleme

Umurca B2 iğnesinin en yakın benzerlerine Pompeii, Menandros Evi'nde⁷⁸¹ ve Ephesos Yamaç Evler'in⁷⁸² MS 2.-3.yy'a tarihlenen tabakalarında rastlamak mümkündür. Jilek, Hellenistik Dönem'den Geç Antik Dönem'e kadar bu tip iğnelerin aynı formda devam ettiği görüşündedir.⁷⁸³ Umurca B2 bronz iğnesini MS 1.-3.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.21. Kaşık uçlu sonda (Res.215-216)

İAM env 5482

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen doğusundan, Um B2.64, Um B2.18, Um B2.19, Um B2.20 ve Um B2.22'nin yanında.

Bronz

u 10,9 cm, ç 0,5 cm

Mansel 1937:39, res.20; Onurkan 1988:95, no.94, şek.47.

Kaşık kısmı yassı levha biçiminde. Sapı ince uzun, yuvarlak kesitli, ucu noksan.

Analoji ve tarihleme

⁷⁸¹ Allison, *The insula of the Menander at Pompeii*, no.141, lev.8. Bu örnek kemikten yapılmış olsa da hem form hem de boyutları bakımından Umurca B2 örneğine çok benzemektedir.

⁷⁸² Jilek, "Kleinfunde aus Metall und Bein", s. 399, no.B18 ve B19.

⁷⁸³ a.e. s. 404, no.B79.

Literatürde genellikle "kulak kaşığı" olarak geçen bu aletler, tıp alanı dışında kozmetik ve eczacılık alanlarında da kullanılmıştır.⁷⁸⁴ İtalya, Padova Müzesi'nde⁷⁸⁵, Pompeii'de⁷⁸⁶, Alliano'i'da⁷⁸⁷ bulunan bronz örnekler Um B2.21'e çok benzer. Yukarıdaki veriler ışığında Um B2.21'i genel olarak MS 1.-4.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.22. Kaşık uçlu sonda (Res.217-218)

İAM env 5481 ve 5483

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen doğusundan, Um B2.64, Um B2.18, Um B2.19, Um B2.20, Um B2.22, Um B2.65 ve Um B2.66'nın yanında.

Bronz

1) u 8,5 cm, g 0,9 cm; 2) u 5,2 cm

Mansel 1937:39, res.20; Onurkan 1988:95, no.95, şek.48.

Sap ince uzun, yuvarlak kesitli, uç kısmı oval kaşık biçiminde.

Sap üzerinde dört adet yiv bezeme. İkinci parçanın sap kısmı ince uzun, yuvarlak kesitli, ucu zeytin biçiminde sonda.

İki parça halinde. Spatülde noksan parçalar ve çatlaklar. Sap kırık.

Analoji ve tarihleme

Um B2.22'nin en yakın benzerlerine MS 1.yy'da Pompeii'de⁷⁸⁸, Bulgaristan, Svilengrad yakınlarında MS 2.yy'a tarihlenen Tümülüs 1'de⁷⁸⁹ ve Alliano'i'da⁷⁹⁰ rastlamak mümkündür. Um B2.22'nin, bronz dikiş iğneleri (Um B2.18), bronz iğne (Um B2 20), bronz kulak kaşığı (Um B2.21) ve mermer paletle (Um B2.64) bir arada

⁷⁸⁴ Daniş Baykan, **Alliano'i Tıp Aletleri**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009, s. 28.

⁷⁸⁵ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 150-151, no.266a-b (Roma Dönemi).

⁷⁸⁶ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 33-34.

⁷⁸⁷ Baykan, **Alliano'i Tıp Aletleri**, s. 84-85, no.1-6 (MS 2.-4.yy).

⁷⁸⁸ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 157, no.33; Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 52, 207, no.88, 1518-1521, lev.5.

⁷⁸⁹ Welkow, "Die Ausgrabungen bei Mezek und Svilengrad", s. 152-155, res.142. Genel olarak Roma Dönemi'ne tarihlendirilen benzer örnekler için bkz. Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 150-151, no.266e, 266g 271, 273, 274.

⁷⁹⁰ Baykan, **Alliano'i Tıp Aletleri**, s. 107-109, no.72-78 (MS 2.-4.yy).

bulunmuş olması ölüye ait kozmetik sete işaret etmektedir.⁷⁹¹ MS 1.-4.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.23. Candelabrum (Res.219)

İAM env 5494

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneydoğusunda, Um B2.12, Um B2.16, Um B2.63, Um B2.14, Um B2.11'in yanında.

Bronz

y 126 cm, üst ç 1,8 cm, kandil tabağı ç 10,0 cm, iki ayak arası 23 cm, ayak y 7,2 cm, gövde üst ç 1,8 cm alt ç 3,4 cm

Mansel 1937:39, res.17; Mansel 1941:136, no.7; Onurkan 1988:77-78, no.79, lev 47c; Atasoy 2005:75, no.129 (MS 1.-2.yy).

Ayak, gövde, başlık ve kandil tabağından meydana gelir. Gövde yekpare ve döküm tekniğinde. Ayağın silindir biçimli içi boş orta kısmının etrafında birbirine eşit uzaklıkta üç adet aslan pençesi ve aralarında üç adet sarmaşık yaprağı. Yaprakların uçlarında küçük birer küre. Gövde yivli, altta 8,0 cm uzunluğunda bir sap ile ayağa geçmekte, burada kazıma "VI" işareti ile işaretin yanında delik ve içinde demir bir çubuğa ait okside kalıntılar. Demir çubuk candelabrum taşınırken, gövdenin ayaktan ayrılmamasını sağlar. Gövde, üst kısmında bir çubuk vasıtasıyla kalathos biçimindeki başlığa bağlanmakta. Kandil tabağının üst yüzeyi kademeli profilli, kenarda lesbos-kymationu ile bezenmiş.

Tüm. Açık yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Vize A tümülüsünde ortaya çıkarılan candelabrum (Vz A22) ile British Museum'da korunan ve olasılıkla İtalya, Campania bölgesinde bulunmuş olan bronz candelabrumlar, hem form hem de boyutları ile Um B2.23'e çok benzer. Bailey, bu tip bronz candelabrumların MS 1.yy'da üretildiğini ancak büyük ihtimalle MS

⁷⁹¹ İçinde kulak kaşığı, spatül sonda, cochleare, cımbız ve palet bulunan benzer tuvalet seti için bkz. Kohlert-Nemeth, *Archäologische Reihe Römische Bronzen*, s. 81-82, no.47. Spatül sondaların kozmetik amaçlı olarak kullanımları ile ilgili olarak bkz. Allison, *The insula of the Menander at Pompeii*, s. 33.

2.yy'da da üretimlerinin devam etmiş olabileceğini öne sürmüştür.⁷⁹² Bu veriler ışığında Umurca B2 candelabrumunu MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.24. Kandil (Res.220)

İAM env 5442

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinde, Um B2.13'ün içinde.

Bronz

y 5,2 cm, u 16,0 cm, g 8,5 cm, tç 5,5 cm

Mansel 1937:39, res.19; Mansel 1938:18, res.24; Mansel 1941:136, no.8; Onurkan 1988:76, no.76, lev.45a-b; Atasoy 2005:7, no.12 (MS 1.-2.yy).

Halka dipli kandilin yağ haznesi yuvarlak formlu, tabanında eş merkezli halka çizgiler ve kazıma tekniğinde “XII-II” işareti. Kenar bandı ile sınırlandırılmış üst yüzey, kenardan ortaya doğru alçalmakta. Ayna deliği yuvarlak, üzeri bir kapak ile örtülü. İki yanlarda, diğeri alev deliğinin karşısında bulunan tam plastik üç adet ördek başı. Ördekler gagalarından çıkan silindir biçimli bir çubuk ile gövdeye bağlı. Çubuklara takılı birer halka. Alev deliğinin karşısındaki ördeğin ağzında ayrıca bir halka var, ayna deliğini örten kapağın üst kısmındaki halkaya takılı zincir, bu halkaya tutturulmuş.

Analoji ve tarihleme

Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve Kudüs'ten satın alındığı belirtilen bronz kandil, gövde ve burun biçimi bakımından Um B2.24'e yaklaşırsa da, halka şeklindeki kulpu ile ondan ayrılır.⁷⁹³ Romanya'nın güneyindeki Corabia, Sucidava'da bulunan ve MS 2.yy'a tarihlenen bronz kandil ise form, boyutları, gövdenin her iki yanında ve alev deliğinin karşısında yer alan ördek başları ve onlara takılı halkaları ile Umurca B2 kandiline çok benzer. Yukarıdaki veriler ışığında Um B2.24'ü MS 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

⁷⁹² D.M. Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV lamps of Metal and Stone, and Lampstands*, Londra, British Museum Publications, 1996, s. 91, no. Q3870, Q3872, Q3874.

⁷⁹³ Hayes, *Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum*, s. 136-137, no.212 (tarihleme yapılamamıştır).

Um B2.25. Kilit levhası (Res.221-223)

İAM env 5453

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.26'nın yanında.

Bronz

Levha u 21 cm, g 20 cm, y 3 cm

Mansel 1941:144, no.15a, res.15a; Onurkan 1988:85-86, no.86a.

Kilit levhası kare biçiminde, ortası bombeli. Bombenin etrafını saran kabartma biçiminde yuvarlak çerçeve 19,9 cm çapında. Bombenin üzerindeki dörtgen biçimindeki iki deliğe kilit kolları takılı. Dört köşede 0,5 cm çapındaki birer deliğe geçirilen toplam dört adet bronz çivi vasıtasıyla sandığa çakılmış olmalı. Kilit levhasının üst kısmındaki figürün altında 2,5 cm uzunluğunda, 1,5 cm genişliğinde anahtar deliği. Hemen altında 1 cm uzunluğunda, 0,45 cm genişliğinde küçük bir delik.

Kilit kollarının arasında Mansel tarafından Afrika personifikasyonu ile bağdaştırılan cepheden betimlenmiş 12,2 cm yüksekliğinde, 6,5 cm genişliğinde bir kadın büstü: Baş sola dönük, hafif eğik. Saçları ortadan iki yana ayrılmış. Başında dalgalı, üzerinde iki diş ve aradaki hortumdan meydana gelen bir fil derisi. Yüzü geniş, burnu düz, dudakları kalın. Khiton giyimli. Kilit levhasının alt kısmında, her iki kilit kolunun altında iki Afrikalı başı, sağdaki 4,4 cm yüksekliğinde, 4 cm genişliğinde; soldaki 4,25 cm yüksekliğinde, 4,1 cm genişliğinde. Saçlar kıvrıkcık. Başların ortasında 1,4 cm çapında, 0,8 cm yüksekliğinde yuvarlak bir kabara.

Tüm. Yeşil patina. Um B2.25-Um B2.48 aynı sandığa ait metal parçalar olmalıdır.

Analoji ve tarihleme

Form bakımından Umurca B1 mezarındaki büyük ahşap sandığa ait olan bronz kilit levhasına (Um B1.16) benzese de, boyutları neredeyse onun iki katıdır. Öte yandan kilit kolları arasında bulunan kadın büstü ve her iki kilit kolunun altında yer alan iki Afrikalı başı ile süsleme bakımından da Um B1.16'dan daha ileri seviyede gözükmetedir. Um B2.25'e form, boyutları ve üzerindeki süsleme öğeleri bakımından en yakın analogi örnek Bulgaristan, Çatalca'da Tümülüs 4'te bulunan

bronz kilit levhası ve kilit kollarıdır. Ait olduğu mezar MS 2-3.yy'a tarihlenmiştir.⁷⁹⁴ Bir başka benzer örnek Bulgaristan, Vratsa bölgesinin kuzeyindeki Voyvodoyo'dan gelir. Roma Dönemi'ne tarihlenen bronz kilit levhası yaklaşık 12x12 cm ölçüleriyle incelenen örnekten daha küçüktür, fakat form özellikleri ve üzerindeki kabartma büstleriyle Umurca B2 örneğine bir hayli benzemektedir.⁷⁹⁵

Um B2.26. Kilit kolu (Res.221)

İAM env. 5447

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.25 ve Um B2.27'nin yanında.

Bronz

u 24 cm, üst g 6,8 cm, alt g 3,5 cm

Mansel 1941:144, no.15a, res.15a; Onurkan 1988:86, no.86b.

Kilit levhası üzerindeki dörtgen biçimli deliklere takılmış vaziyette. Kilit levhası ile birleştiği yerde 1,4 cm genişliğinde.

Tüm. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. UmB2.25.

Um B2.27. Kilit kolu (Res.221)

İAM env 5448

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.25 ve Um B2.26'nın yanında.

Bronz

u 24 cm, üst g 6,7 cm, alt g 3,4 cm

Mansel 1941:144, no.15a, res.15a; Onurkan 1988:86, no.86b.

⁷⁹⁴ Nikolov-Buyukliev, "Trakiiski Mogilni Grobove ot Čatalka, Starozagorsko", s. 30, res.18; H. Buyukliev, "Serrures et applications en bronze des coffrets de toilette du territoire d'Augusta Trajana (Ville de Stara Zagora, Bulgarie)", **Griechische und römische Statuetten und Grossbronzen, Akten der 9. Internationalen Tagung über antike Bronzen**, Wien, 21.-25. April 1986, ed. K. Gschwantler-A.Bernhard-Walcher, Viyana, 1988, s. 417-418, res.2.

⁷⁹⁵ Ivan Welkow, "Grobna Nakhodka s. Voevodovo", **Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare** **14**, Sofya, 1940-42, s. 211 vd.

Um B2.26'nın eşi.

Tüm. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. UmB2.25.

Um B2.28. Sürgü (Res.224-225)

İAM env 5444

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.26 ve Um B2.27'nin yanında.

Bronz

u 11,9 cm, g 2,15 cm

Mansel 1941:144, no.15a; Onurkan 1988:86, no 86c, şek.42.

Dikdörtgen biçimli. Anahtarın yerleştiği kısım üçgen biçimli deliklerden meydana gelmekte. Bir yüzünde demir kalıntısı.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Mezar çukurunun güneybatısındaki ahşap sandığa ait Um B2.28'e benzer buluntulara İtalya, Padova Arkeoloji Müzesi'nde⁷⁹⁶ ve Pompeii, Menandros Evi'nde⁷⁹⁷ rastlanmıştır. Bu tip kilit kısımlarının form bakımından büyük değişiklikler geçirmediği göz önüne alınarak, ait olduğu kilit levhasına göre tarihlemek doğru olacaktır (bkz. Um B2.25).

Um B2.29. Aplik (Res.226)

İAM env 5433

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.30'un yanında.

Bronz

⁷⁹⁶ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 189-190, no.364a-d.

⁷⁹⁷ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 59-60, 148, 162, 255-256, no.149ii, 243; 924, 1055, 1978, 1985-1987.

y 11,0 cm, g 7,4 cm

Mansel 1941:145-146, no.15d; Onurkan 1988:86, no.86d.

Maenad büstü biçiminde aplik. İçi boş döküm. Sağa dönük baş tam plastik. Başın üstünde sarmaşık yaprakları ve çiçeklerden meydana gelen bir korymbos. Kaş kemeri ile burun birbirinin devamı şeklinde, kaşlar kabartma olarak birbirine paralel çizgiler halinde, burun hafif sivri, gözbebekleri çukur olup, sağdaki soldakine oranla biraz daha büyük, yanaklar ve çene dolgun, dudaklar kıvrımlı. Khiton giyimli, sağ omuz üzerinden nebris sarkmakta, sivri yakasının kenarı bir bordür ile bezeli.

Kenarlarda bazı noksanlıklar.

Analoji ve tarihleme

Barr-Sharrar, büst şeklindeki apliklerin, Romalılar tarafından değerli eşyalarının korunduğu sandıkları süsleme amacıyla kullanıldığına dikkat çekmekte ve bu kullanımın MS 2.yy'da da sürmüş olabileceğini belirtmektedir.⁷⁹⁸ Bulgaristan, Varna, Morska Gradina'daki bir mezarda bulunan ve günümüzde Varna Arkeoloji Müzesi'nde korunan Maenad büstü biçiminde aplik boyutları biraz daha küçük olmakla birlikte form bakımından Um B2.29'a çok benzer. Ancak Kouzov, Varna Arkeoloji Müzesi'ndeki buluntunun arkeolojik kazılardan gelmediğini, dolayısıyla kesin tarihlemesinin yapılamayacağını belirtmekte ve eseri MS 1.yy sonu-4.yy başına tarihlemektedir.⁷⁹⁹ Analojilere göre Um B2.29, MS 1.yy sonu-4.yy başına tarihlenebilir.

Um B2.30. Aplik (Res.227)

İAM env 5434

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.29'un yanında.

Bronz

y 11,0 cm, g 7,7 cm

Mansel 1941:145-146, no.15d, res.13; Onurkan 1988:86, no.86d.

⁷⁹⁸ B. Barr-Sharrar, "Towards a Chronology of the Roman Imperial Decorative Bust", **Toreutik und figürliche Bronzen römischer Zeit, Akten der 6. Tagung über antike Bronzen 13-17 Mai 1980**, Berlin, 1984, s. 41.

⁷⁹⁹ Kouzov, "Bronze Metalwork for Decoration of Toilet Boxes", s. 24, 32, no.5-6.

Menad büstü biçiminde aplik. İçi boş döküm. Sola dönük ve hafif yatık baş tam plastik. Başın üstünde sarmaşık yaprakları ve çiçeklerden meydana gelen korymbos. Kaş kemeri ile burun birbirinin devamı şeklinde, kaşlar kabartma olarak birbirine paralel çizgiler halinde, gözbebekleri çukur, burun hafif iri ve sivri, yanaklar dolgun, çene çıkıntılı. Khiton giyimli, sağ omuz üzerinden nebris sarkmakta, sivri kenarı bordür ile bezeli.

Kenarlarda bazı noksanlıklar. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.29.

Um B2.31. Aplik (Res.228)

İAM env 5449

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.32'nin yanında.

Bronz

y 9,1 cm, g 9,0 cm

Mansel 1941:146, no.15e, res.11; Onurkan 1988:87, no.86e, Lev.54b.

Genç bir erkek başı biçiminde aplik, cepheden. İçi boş döküm. Saçlar yüzün etrafını saracak şekilde dalgalı, alındaki kırışıklık birbirine paralel iki yatay çizgi halinde, kaşlar kabartma biçiminde ve belirgin, gözler çukur, gözbebeklerinde kullanılan ek malzeme günümüze ulaşmamış. Yanaklar dolgun, çene çukur.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde Varna Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan Maenad maskesi biçiminde aplik, boyutları daha küçük olmakla birlikte form bakımından Umurca B2 örneğine yaklaşmaktadır. Kouzov, Varna Arkeoloji Müzesi'ndeki buluntunun arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılmadığı, dolayısıyla kesin

tarikhlemesinin yapılamayacağını belirtmekte ve eseri MS 1.yy sonu-4.yy başına tarikhlemektedir.⁸⁰⁰ Um B2.31 de MS 1.yy sonu-4.yy başına tarikhlenebilir.

Um B2.32. Aplik (Res.229)

İAM env 5450

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.31'in yanında.

Bronz

y 8,9 cm, g 9,4 cm

Mansel 1941:146, no.15e, res.11; Onurkan 1988:87, no.86e, Lev.54b.

Um B2.31'in eşi.

Tüm.

Analoji ve tarikhleme

Bkz. Um B2.31.

Um B2.33. Levha (Res.230)

İAM env 5437

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.31 ve Um B2.32 ve Um B2.34'ün yanında.

Bronz ve demir

ç 12,7 cm, k 1 mm

Onurkan 1988:87, no.86.1.

Yuvarlak ince levha, dışbükey. Bir yüzünde eşmerkezli daireler, ortada demir pim.

Kenarda ve orta kısımda noksan ve çatlak. Korozyonlu.

Analoji ve tarikhleme

Mezar çukurunun güneybatısında bulunan levhalar (Um B2.33 ve Um B2.34) buradaki ahşap sandığa ait metal parçalardan olup, olasılıkla Um B2.31 ve Um B2.32

⁸⁰⁰ Kouzov, "Bronze Metalwork for Decoration of Toilet Boxes", s. 26, 32, no.17.

kodlu aplikleri ahşap sandığa sabitlemede kullanılmış olmalıdır. Bu parçaları kontekste göre tarihlemek daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B2.34. Levha (Res.231)

İAM env 5438

ç 13,2 cm, k 1 mm

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.31 ve Um B2.32 ve Um B2.33'ün yanında.

Onurkan 1988:87, no.86.1.

Um B2.33'ün eşi.

Kenarda noksanlıklar. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.33.

Um B2.35. Aplik (Res.232)

İAM env 5435

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.36'nın yanında.

Bronz

y 9,9 cm, g 10,0 cm

Mansel 1941:146, no.15f, res.12; Onurkan 1988:87, no.86f.

Dionysiak maske biçiminde aplik. Baş cepheden, yarı plastik. Başın üstünde korymbos, arkada kenarları tırtıllı bir taç, üzeri nokta ve halka motifleri ile bezeli. Alnı saran bant yüksek kabartma biçiminde, üzerinde halka motifleri. Gözbebekleri çukur, kaşlar kazıma tekniğinde çizgiler halinde, hafif çatık, burun ince uzun, ağız açık, yanaklar dolgun, çene hafif çıkıntılı.

Tüm. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Günümüzde Varna Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan satyros maskesi biçiminde iki aplik, boyutları daha küçük olmakla birlikte

form bakımından Umurca B2 örneğine yaklaşmaktadır. Kouzov, Varna Arkeoloji Müzesi'ndeki buluntunun arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılmadığı, dolayısıyla kesin tarihlemesinin yapılamayacağını belirtmekte ve eseri MS 1.yy sonu-4.yy başına tarihlemektedir.⁸⁰¹

Um B2.36. Aplik (Res.233)

İAM env 5436

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.36'nın yanında.

Bronz

y 10,2 cm, g 10,0 cm

Mansel 1941:146, no.15f, res.12; Onurkan 1988:87, no.86f.

Um B2.35'in eşi. Um B2.35'ten farklı olarak alını saran bant alçak kabartma biçiminde, burun etli.

Tüm. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.35.

Um B2.37. Levha (Res.234)

İAM env. 5451

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.35 ve Um B2.36'nın yanında.

Bronz ve demir

ç 13,2 cm, k 1,0 mm

Onurkan 1988:87, no 86.1-2.

İnce yuvarlak levha. Üzerinde eşmerkezli daireler. Merkezde demir pim

Kenarda noksanlılar. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

⁸⁰¹ Kouzov, "Bronze Metalwork for Decoration of Toilet Boxes", s. 24, 32, no.8-9.

Mezar çukurunun güneybatısında bulunan levhalar (Um B2.37 ve Um B2.38) buradaki ahşap sandığa ait metal parçalardan olup, olasılıkla Um B2.35 ve Um B2.36 kodlu aplikleri ahşap sandığa sabitlemede kullanılmış olmalıdır. Bu parçaları kontekste göre tarihlemek daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B2.38. Levha (Res.235)

İAM env 5452

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.35 ve Um B2.36'nın yanında.

Bronz ve demir

ç 12,7 cm, k 1 mm

Onurkan 1988:87, no 86.1-2.

Um B2.37'nin eşi.

Tüm. Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.37.

Um B2.39. Levha ve bir çift aplik (Res.236-238)

İAM env. 5439-5440

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.25'in yanında.

Bronz

Levha u 30,1 cm, g 6,0 cm; sağdaki aplik: y 9,6 cm, g 5,95 cm; soldaki aplik: y 9,25 cm, g 5,7 cm

Mansel 1941:145, no.15d, res.13; Onurkan 1988:87-88, no.86g.

Dikdörtgen şeklinde levha, her iki uca doğru genişlemekte. Uçlarda 0,5 cm çapında dört adet çivi deliği, ortada 1,35 x0,7 cm ölçülerinde dikdörtgen delik. Levhanın her iki yanında menad büstü biçiminde birer aplik, birbirinin eşi. Aplikler ayrı kalıba döküm. Başlar tam plastik, soldaki sola, sağdaki sağa dönük vaziyette. Başların üstünde sarmaşık yaprakları ve çiçeklerden meydana gelen korymbos, tepede taç biçiminde yaprak. Gözbebekleri çukur, kaşlar kazıma tekniğinde çizgiler

halinde, burun hafif sivri, yanaklar dolgun, dudaklar belirgin, çene çıkıntılı. Her iki menadın üzerinde bir omuzda tutturulmuş, bir göğsü açıkta bırakan nebris. Nebrise ait detaylar kazıma tekniğinde çizgiler ile gösterilmiş.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.29.

Um B2.40. Aplik (Res.239)

İAM env. 5441

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.39'un yanında.

Bronz

y 6,2 cm, g 5,3 cm

Mansel 1941:147, no.15h, res.14b; Onurkan 1988:88, no.86h.

Medusa maskesi biçiminde aplik, cepheden. İçi boş döküm. Saçlar spiral uçlu tutamlar şeklinde, saçların arasında iki adet kanat, kaşlar kabartma çizgiler halinde, gözbebekleri çukur, burun hafif iri ve sivri, yanaklar dolgun, çene hafif çıkıntılı. Yüz, altta çentikli ince bir bant ile sınırlı.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Varna, Morska Gradina'daki bir mezarda bulunan ve günümüzde Varna Arkeoloji Müzesi'nde korunan Medusa maskesi biçiminde aplik, hem formu hem de boyutları bakımından Umurca B2 örneğine çok benzer. Ancak Kouzov, Varna Arkeoloji Müzesi'ndeki söz konusu buluntunun arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılmadığı, dolayısıyla kesin tarihlemesinin yapılamayacağını belirtmekte ve eseri MS 1.yy sonu-4.yy başına tarihlemektedir.⁸⁰² Um B2.40 da MS 1.yy sonu-4.yy başına tarihlenebilir.

⁸⁰² a.e. s. 26, 32, no.15-16.

Um B2.41. Aplik (Res.240)

İAM env. 5446

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.40'ın yanında.

Bronz

y 2,5 cm, ç 3,55 cm,

Mansel 1941:147, no.15i; Onurkan 1988:88, no.86i.

Yüksek kabartma aslan başı biçiminde aplik. İçi boş döküm. Dalgalı tutamlar halindeki yele başı çevrelemekte, ağız açık, dil dışarıda.

Tüm. Gözbebeklerinde kullanılan ek malzeme günümüze ulaşmamış.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Stara Zagora'da bulunan aslan başı biçiminde MS 2.yy'a tarihlenen aplik, form ve boyutları ile Umurca B2 örneğine yaklaşır.⁸⁰³ Diğer aplikler (Um B2.29, Um B2.30, Um B2.31, Um B2.32, Um B2.35, Um B2.36 ve Um B2.39) gibi bu parçayı da MS 1.yy sonu-4.yy başına tarihlemek mümkündür.

Um B2.42. Aplik (Res.241)

İAM env. 5443

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.40'ın yanında.

Bronz ve demir

y 6,55 cm, u 5,5 cm

Mansel 1941:147, no.15k; Onurkan 1988:88, no.86k.

Yaban domuzu protomu biçiminde aplik, cepheden. İçi boş döküm. Göz ve kaşlar kabartma, kulaklar plastik, yele kıvrımlar halinde, ağız açık, dişler sivri, ön ayaklar plastik, postun dokusu tutamlar halinde belirtilmiş. İç kısımda demir kalıntısı. Başın arkası yaprak biçiminde, apliği sabitlemeye yarayan üç adet çıkıntı.

Tüm. Mavimsi yeşil patina.

⁸⁰³ H. Bujukliev, "Le Bronze Antique du Territoire d'Augusta Trajana", **Thracia** 11, Sofya, 1995, s. 444, res.12.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.41.

Um B2.43. Tutamak (Res.242)

İAM env 5454-5455

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.40, Um B2.41 ve Um B2.42'nin yanında.

Bronz

Kulp g 17,8 cm, k 0,8-1,4 cm, levha ç 7,5 cm

Mansel 1941:147, no.151; Onurkan 1988:88, no.861.

Kulp sekizgen kesitli, uçları geriye dönük ve boğumlu. İki uçta her ikisinde hafif bombeli yuvarlak levha, levhaların ortasında yassı bronz çubuklardan oluşan bağlaçlar. Bunlar vasıtasıyla kulp, ait olduğu ahşap sandığa bağlanmıştır.

Masif döküm. Tüm.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan'ın güneydoğusunda, Ankhalos'un 10 km batısındaki Karaağaç tümülüsünde bulunan bronz tutamak form bakımından Umurca B2 örneğine yaklaşıyor. Ait olduğu tümülüs MS 1.yy'a tarihlenmiştir.⁸⁰⁴ Pompeii, Menandros Evi'nde ahşap bir sandığa ait olduğu tespit edilen bronz tutamak, Umurca B2 örneğine benzemektedir.⁸⁰⁵ Um B2.43, mezar çukurunun güneybatısına yerleştirilmiş bir ahşap sandığa ait olmalıdır. Tarihlemesini kontekste göre yapmak daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B2.44. Halka (Res.243)

İAM env. 5431

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.45'in yanında.

Bronz

ç 6,2 cm, k 1,1 cm

⁸⁰⁴ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", res.14.

⁸⁰⁵ Allison, *The insula of the Menander at Pompeii*, s. 101, no.514.

Mansel 1941:147, no.15m; Onurkan 1988:89, no.86m.

Çokgen kesitli.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B2.45. Halka (Res.244)

İAM env. 5432

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.44'ün yanında.

Bronz

ç 6,1 cm, k 1,1x0,7 cm

Mansel 1941:147, no.15m; Onurkan 1988:89, no.86m.

Um B2.44'ün eşi. Çokgen kesitli. Üzerinde halkaya takılı demir levha.

Tüm. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B2.46. Zincir (Res.245)

İAM env 5457

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.47'nin yanında.

Bronz

u 84,5 cm, g 0,6 cm

Onurkan 1988:89, no.86n.

Dörtlü örgü biçiminde. Uçlarında demir kalıntıları.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.25.

Um B2.47. Zincir (Res.246)

İAM env 5458

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneybatısından, Um B2.46'nın yanında.

Bronz

u 89 cm, g 0,6 cm

Mansel 1941:147, no.15n; Onurkan 1988:89, no.86n.

Um B2.46'nın eşi. Dörtlü örgü biçiminde. Uçlarında demir kalıntıları.

Noksan parçalar. Birleştirilmiş. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.25.

Um B2.48. Zincir parçası (Res.247)

İAM env. 5445

Mezar çukurunun dışından, çukurun güneybatısından.

Bronz

Zincir u 9,8 cm ve 9,5 cm; halka ç 4,2 cm, k 0,3 cm; tespit çivili zincir u 13,5 cm ve 11,4 cm

Mansel 1941:147, no.16; Onurkan 1988:89, no.86o.

Bir halka ve halkaya takılı dört adet zincir. Zincirlerden ikisinin ucunda tespit çivisi. Halkanın iki ucu kendi gövdeleri üzerinde dolandırılarak sonlandırılmıştır. Zincirlere takılı olan objeler mevcut değildir.

İki zincirin uçlarındaki tespit çivisi noksan, bir tanesinin ucunda demir kalıntısı.

Analoji ve tarihleme

Olasılıkla mezar çukurunun güneybatısındaki ahşap sandığa ait zincir parçasıdır. Zincir tipinin tarihlemesi için bkz. Um B1.25.

Um B2.49. Kilit levhası (Res.248)

İAM env 5469

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.64'ün yanında.

Bronz

g 6,6 cm, u 6,9 cm, çivi y 2,9 cm, çivi başı ç 0,8 cm

Mansel 1941:147, no.17a, res.16; Onurkan 1988:89, no.87a.

Kare biçiminde yassı levha. Köşelerde birer delik. Bu deliklerden ikisinde yassı yuvarlak başlı çivi. Levha üzerinde iki adet dikdörtgen anahtar deliği. Ortada eşmerkezli daireler.

Orta kısmı büyük ölçüde noksan, kenarlarda da çatlaklar ve noksan parçalar. Um B2.49-Um B2.53 aynı sandığa ait metal parçalar olmalıdır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.16.

Um B2.50. Kilit kolu (Res.249-250)

İAM env 5470

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.49 ve Um B2.51'in yanında.

Bronz ve demir

u 4,6 cm, g 1,7 cm

Mansel 1941:147, no.17b, res.16; Onurkan 1988:89, no.87b, şek.43.

Dörtgen kesitli. Menteşenin olduğu uçta demir pim kalıntısı. Diğer uçta tek kanca yeri. Kol üzerinde kabartma yiv bezeme.

Tüm. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.16.

Um B2.51. Kilit kolu (Res.249-250)

İAM env 5471

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.49 ve Um B2.50'nin yanında.

Bronz ve demir

u 4,7 cm, g 1,7 cm

Mansel 1941:147, no.17b, res.16; Onurkan 1988:89, no.87b, şek.43.

Um B2.50'nin eşi.

Tüm. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.16.

Um B2.52. Süręü (Res.251-252)

İAM env 5472

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.50 ve Um B2.51'in yanında.

Bronz

u 5,1 cm, g 0,9 cm

Mansel 1941:147, no.17c, res.16; Onurkan 1988:90, no.87c, şek.44.

Ortada anahtarın geçtiği kısım tahrip olmuş. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.28.

Um B2.53. Tutamak (Res.253)

İAM env 5468

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.52'nin yanında.

Bronz

g 13,8 cm, k 0,7 cm; aplik  5,8 cm, k 1 mm

Mansel 1941:147, no.17d, res.16; Onurkan 1988:90, no.87d.

Kulp dörtgen kesitli, uçları geriye dönük ve boğumlu. Masif döküm. Uçlardan birinde hafif bombeli yuvarlak levha, levhanın ortasında yassı bronz çubuklardan oluşan bağlaçlar.

Bir yuvarlak levha eksik, diğesinde ise çatlak var, küçük bir parçası noksan.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.43.

Um B2.54. Kulp (Res.254)

İAM env 5467

Mezar çukurunun içinde, çukurun kuzey kısmında, mezarı örten tuğlanın üzerinde, Um B2.55'in yanında.

Bronz

y 6,1 cm, u 9,7 cm

Mansel 1941:148, no.19; Onurkan 1988:94, no 91.

Altıgen kesitli. Uçlar ters yönlerine bakan ördek başları ile sonlandırılmış, göz çukurları nokta halinde belirtilmiş.

Tüm. Yeşil patina. Um B2.54-Um B2.55 aynı sandığa ait metal parçalar olmalıdır.

Analoji ve tarihleme

Mezar çukurunun kuzeyinde olduğu tespit edilen ahşap sandığa ait kulpa bire bir benzeyen örnek bulunamadığı için kontekste göre tarihlemek daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B2.55. Levha (Res.255)

İAM env 5466

Mezar çukurunun içinde, çukurun kuzey kısmında, mezarı örten tuğlanın üzerinde, Um B2.54'ün yanında.

Bronz ve demir

u 8,2 cm, g 3,4-3,8 cm

Mansel 1941:148, no.19; Onurkan 1988:94, no 91.

Dar ve uzun levha, uzun kenarlar hafifçe eğri. Ön yüzde kabartma biçiminde dal ve yapraklardan oluşan bezeme. Kısa kenarlarda birer kenet deliği, deliklerden birinde demir kenet, diğeri deliğin arka kısmında demir kalıntısı.

Analoji ve tarihleme

Mezar çukurunun kuzeyinde olduğu tespit edilen ahşap sandığa ait levhaya bire bir benzeyen örnek bulunamadığı için kontekste göre tarihlemek daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B2.56. Kulp (Res.256)

İAM env 5474

Mezar içerisindeki buluntu yeri belli değil.

Bronz

u 5,1 cm, g 3,2 cm, k 0,3 cm

Yayımlanmamıştır.

Eşkenar dörtgen kesitli kulp omega (Ω) biçiminde. Uçlar topuz başı biçiminde sonlandırılmış.

Tüm. Yeşil patina. Um B2.56-Um B2.62'nin hangi sandığa ait olduğu tespit edilememektedir.

Analoji ve tarihleme

Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan bronz kulp, formu bakımından Umurca B2 örneğine çok benzer. Hayes kulpun ahşap sandığa ait olabileceğini belirtmekte ve genel olarak Roma Dönemi'ne tarihlemektedir.⁸⁰⁶ Benzer bir başka örnek Pompeii, Menandros Evi'nde de bulunmuştur.⁸⁰⁷

Um B2.56, mezar çukuru içinde ve dışındaki ahşap sandıklardan birinin metal aksamına ait parçadır. Tarihlemesini kontekste göre yapmak daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

⁸⁰⁶ Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum**, s. 169, no.269.

⁸⁰⁷ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 52, no.96, lev.6. Aynı kulp formu çok daha geç dönemde de kullanılmıştır. Elaiussa Sebaste'de MS 6-7.yy tabakasında bulunan benzer kulp için bkz. E.E. Schneider, E. Borgia, "Elaiussa Sebaste: 2008-2009 Excavation and Conservation Works", **KST 32.3**, İstanbul 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 2011, s. 319, res.11.

Um B2.57. Kulp parçaları (Res.257)

İAM env 5473

Mezar içerisindeki buluntu yeri belli değil.⁸⁰⁸

Bronz

1) u 3,8 cm; 2) u 3,3 cm

Yayımlanmamıştır.

Muhtemelen "omega" (Ω) biçiminde bir kulpun uç kısmına ait yuvarlak kesitli iki parça. Uç kısımları boğumlu.

İki parça halinde. Korozyonlu, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.56.

Um B2.58. Aplik (Res.258)

İAM env 5479

Mezar içerisindeki buluntu yeri belli değil.⁸⁰⁹

Bronz

ç 1,9 cm

Yayımlanmamıştır.

Yuvarlak aplik. Üzerindeki kabartma korozyondan ötürü anlaşılabilir değildir.

Tüm. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.19.

Um B2.59. Levha (Res.259)

İAM env 5456

Mezar içerisindeki buluntu yeri belli değil.⁸¹⁰

⁸⁰⁸ Mezar çukuru içinde ve dışındaki ahşap sandıklardan birinin metal aksamına ait parça, bkz. aşağıda "Değerlendirme".

⁸⁰⁹ Mezar çukuru içinde ve dışındaki ahşap sandıklardan birinin metal aksamına ait parça, bkz. aşağıda "Değerlendirme".

Bronz

ç 7,1 cm, k 0,5 mm

Yayımlanmamıştır.

İnce yuvarlak levha. Üzerinde kazıma tekniğinde eş merkezli daireler. Ortada pim deliği.

Bir kısmı noksan, kenarlarda çatlaklar. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.28.

Um B2.60. Levha (Res.260)

İAM env 5486

Mezar içerisindeki buluntu yeri belli değil.⁸¹¹

Bronz

ç 8,5 cm

Yayımlanmamıştır.

İnce levhadan yuvarlak aplik. Üzerinde kazıma tekniğinde eş merkezli daireler. Ortada pim deliği.

Bir kısmı noksan. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.28.

Um B2.61. Halka (Res.261)

İAM env 5478

Mezar içerisindeki buluntu yeri belli değil.⁸¹²

Bronz

ç 1,7 cm

⁸¹⁰ Mezar çukuru içinde ve dışındaki ahşap sandıklardan birinin metal aksamına ait parça, bkz. aşağıda "Değerlendirme".

⁸¹¹ Mezar çukuru içinde ve dışındaki ahşap sandıklardan birinin metal aksamına ait parça, bkz. aşağıda "Değerlendirme".

⁸¹² Mezar çukuru içinde ve dışındaki ahşap sandıklardan birinin metal aksamına ait parça, bkz. aşağıda "Değerlendirme".

Yayımlanmamıştır.
Yuvarlak kesitli halka.
Tüm. Korozyonlu, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B2.62. Halka (Res.262)

İAM env 5490

Mezar içerisindeki buluntu yeri belli değil.⁸¹³

Bronz

ç 2,1 cm, levha u 2,7 cm

Yayımlanmamıştır.

Yuvarlak kesitli halka ve ona bağlı ince levha.

Tüm. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.34.

Um B2.63. Hazne (Res.263)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.20; Onurkan 1988:103, no.108, lev.58c.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğu-güneydoğusundan, Um B2.14 ve Um B2.16'nın arasında, Um B2.23'ün yakınında.

Kurşun

y 9,0 cm, tç 23,5 cm

Toprak basıncından ötürü deforme olmuş durumda kurşun hazne. Alt kısmı kesik koni biçiminde. Silindirik biçimindeki üst kısmında bir kapak. Haznenin iç kısmında silindir biçimli bir parça.

⁸¹³ Mezar çukuru içinde ve dışındaki ahşap sandıklardan birinin metal aksamına ait parça, bkz. aşağıda "Değerlendirme".

Analoji ve tarihleme

Bronz testi ve bronz amphoranın arasında bulunan bu kurşun haznenin ne işlevde kullanılmış olabileceğine dair Mansel herhangi bir fikir ileri sürmemiştir. Malzemenin kurşun olması nedeniyle içinde su ya da şarap gibi sıvıların saklanmayacağı düşünülebilir. Öte yandan bronz candelabruma yakın olması aydınlatma ile ilgili bir işlevi akla getirmektedir. Belki de bronz candelabrumun üzerine yerleştirilecek kandile yağ tedarik etmede kullanılmıştır. Günümüze bu derece deformasyona uğramış bir şekilde gelmeseydi daha geçerli bir varsayım yapmak mümkün olabilirdi. Ancak dikkatli bakıldığında haznenin ortasındaki silindirik çıkıntı fitili andırmakta ve dolayısıyla akla doğrudan aydınlatma aracı olarak kullanılmış olabileceği gelmektedir.

Form bakımından Umurca B2.63'e benzeyen herhangi bir örnek bulunamadığından, kontekste göre tarihleme yapmak daha doğru olabilir (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Um B2.64. Palet (Res.264)

Bu eser İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1937:39, res.20; Mansel 1941:148, no.18e.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.22, Um B2.21'in yanında.

Mermer

u 8,8 cm, g 5,3 cm 1,0 cm

Kırmızımsı sarı damarlı mermerden yapılmıştır. Orta kısmı hafif içbükey.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Haskovo bölgesi, Meriçleri'deki bir tümülüs nekropolisinde, Tümülüs III'te bulunan mermer palet boyutlarının biraz daha büyük olması dışında form bakımından Um B2.64'e çok benzemektedir. Ait olduğu mezar MS 2.yy'a tarihlenmiştir. Um B2.64, bronz spatül sonda (Um B2.22), bronz kaşık uçlu sonda (Um B2.21) ve bronz dikiş iğneleri (Um B2.18 ve Um B2.19) ile birlikte bir set

oluşturmakta ve ölüye ait bir tuvalet setine işaret etmektedir.⁸¹⁴ Yukarıdaki veriler ışığında Um B2.64 MS 2.yy'a tarihlenir.

Um B2.65. Şişe (Res.265)

İAM Etütlük Cam Eserler Sandık 1

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.22, Um B2.21 ve Um B2.66'nın yanında.

GLEY 2 7/5B açık mavimsi gri cam

y 11, 4 cm, dç 4,7 cm

Mansel 1941:148, no.18g

Ağız halka biçimli, boyun dar ve kısa, gövde uzun ve silindirik, dip düz.

Kırık, iki parça halinde.⁸¹⁵

Analoji ve tarihleme

Buluntu yeri belli olmayan ve günümüzde Brüksel, Mariemont Müzesi'nde korunan cam şişe hem form hem de boyutları ile Umurca B2 buluntusuna benzer, fakat boynun biraz daha uzun olması ile ondan ayrılır. MS 3.-4.yy'a tarihlenmiştir.⁸¹⁶ Hırvatistan, Zadar'da bulunan cam şişe de formu açısından yakın, fakat hem boyu daha kısa hem de daha geniş olması yönünden farklıdır. MS 3.yy'a tarihlenmiştir.⁸¹⁷ Almanya, Düsseldorf, Krefeld-Gellep'teki bir mezarda açığa çıkarılan MS 4.yy'a ait cam şişe⁸¹⁸ ile Paris, Fritz Lugt Koleksiyonu'nda korunan ve Suriye ya da Filistin kaynaklı olduğu sanılan MS 2.yy'ın ilk yarısı-3.yy'a tarihlenen cam şişe,⁸¹⁹ form bakımından Umurca B2 buluntularına benzemekle birlikte gövdeleri daha geniştir. Milan Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan bir başka cam şişe, form bakımından Umurca B2 örneklerine yaklaşıyor. Fakat hem omuz kısmının

⁸¹⁴ İçinde kulak kaşığı, spatül sonda, cochleare, cımbız ve palet bulunan benzer tuvalet seti için bkz. Kohlert-Nemeth, *Archäologische Reihe Römische Bronzen*, s. 81-82, no.47.

⁸¹⁵ İAM Etütlük Cam eserler arasında iki parça halinde bulunan bu eser Dilek Dil tarafından yapıştirilmiştir.

⁸¹⁶ Faider-Feytmans, "Antiquités Gallo-Romaines", s. 179, no.F.55, lev.63.

⁸¹⁷ Ravagnan, *Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato*, no.284.

⁸¹⁸ R. Pirling, *Das Römisch-Frankische Graberfeld von Krefeld-Gellep*, Berlin, Verlag Gebr.Mann, 1966, s. 106, no.209.

⁸¹⁹ E.M. Stern, *Ancient Glass at the Fondation Custodia*, Paris, Wolters-Noordhoff, 1977, s. 77-79, no.21, lev.12.

daha geniş olması hem de boynunun daha uzun olması gibi özelliklerle değişiktir. MS 2.yy-3.yy ortasına tarihlenmiştir.⁸²⁰

Almanya, Kassel Kent Müzesi'nde korunan Suriye kaynaklı cam şişe formu açısından Umurca B2 örneklerine çok yaklaşıyor, fakat boyutları daha büyüktür (y 14,4 cm, ç 6,4 cm). MS 3.-4.yy'a tarihlenmiştir.⁸²¹ Umurca B2 cam şişelerine hem form hem de boyutları bakımından en çok benzeyen buluntular arasında Yale Üniversitesi Sanat Galerisi'nde korunan ve MS 3.-4.yy'a tarihlenen Doğu Akdeniz kaynaklı üç şişe,⁸²² Padova Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri bilinmeyen MS 2.-3.yy'a ait cam şişe,⁸²³ Louvre Müzesi'nde korunan ve Suriye kaynaklı olduğu belirtilen MS 1.yy sonu-2.yy'a ait cam şişe⁸²⁴; Bulgaristan, Stara Zagora'da, Chatalka'daki 5 no'lu tümülüste açığa çıkarılan ve MS 2.yy'ın ikinci yarısı ya da erken 3.yy'a tarihlenen dört cam şişe⁸²⁵ ön plana çıkar.

Stern'in yaptığı araştırmaya göre bu tip cam şişelerin üretimi MS 2.yy'ın ilk yarısında başlamış ve muhtemelen MS erken 4.yy'a kadar sürmüştür. Önceleri bu tip şişelerin mezarlarda kandil işlevinde kullanılmış olabileceği düşünülmüştür.⁸²⁶ Stern, büyük olasılıkla ağzın biçimi nedeniyle, her defasında birkaç damla akıtılarak doldurulabilecek türde maddeleri saklamaya yaradığını ileri sürmüştür.⁸²⁷ Bu tip cam şişeler en çok Doğu Akdeniz'de, Mısır, Kıbrıs, Suriye ve Filistin'de görülmekle birlikte, Bulgaristan'da, güney Rusya'da ve Portekiz'de bile örneklenmesi hatırı sayılır bir ticarete işaret eder. Ancak Stern, bu ticaretin nedeninin şişelerin biçiminden çok içerdikleri madde ile ilgili olduklarını düşünmüş ve muhtemelen sağlıkla ilgili olarak, belki ilaç ya da benzeri maddeleri saklamak için kullanılmış olabileceklerini ileri sürmüştür. Ancak işlev kesinleştirilememiştir.⁸²⁸ Yukarıda sıralanan benzer buluntuların çoğu Avrupa müze ve koleksiyonlarının, olasılıkla satın alma yoluyla edindiği eserlerdir ve Doğu Akdeniz kaynaklıdır. Stern'in, söz

⁸²⁰ Roffia, *I Vetri Antichi delle Civiche Raccolte Archeologiche di Milano*, s. 128, no.303.

⁸²¹ Boosen, *Antike Gläser Vollständiger Katalog Zweite Auflage*, s. 69, no.135. Ayrıca bkz. E. Spartz, *Antike Gläser Vollständiger Katalog*, Kassel, Staatliche Kunstsammlungen, 1967, no.123.

⁸²² Matheson, *Ancient Glass in the Yale University Art Gallery*, s. 82-83, no.221-223.

⁸²³ Zampieri, *Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova*, s. 140, no.232.

⁸²⁴ Arveiller-Dulong-Nenna, *Les Verres Antiques de Musée du Louvre*, s. 249, no.749.

⁸²⁵ Nikolov-Buyukliev, "Fouilles d'une nécropole tumulaire près de 'Çatalka' en 1967", s. 55, res.7.

⁸²⁶ Stern, *Ancient Glass at the Fondation Custodia*, s. 80, dpn.9.

⁸²⁷ a.e. s. 79-80.

⁸²⁸ a.e. s. 79-80.

konusu cam şişelerle ilgili tipolojisinde Umurca B2 cam şişelerine en çok yaklaşımı "Aquileia" olarak adlandırılan tiptir (Tip 2).⁸²⁹ Bu tip, MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenen "Pombalinho" tipi (Tip 1) ile MS erken 3.yy'a tarihlenen "Nahariya" tipi (Tip 3) arasındadır. Bulgaristan, Chatalka'daki bir tümülüs altındaki mezarda bulunan ve MS 2.yy'ın ikinci yarısı ya da erken 3.yy'a tarihlendirilen dört cam şişenin de yakın benzerliğini göz önüne alarak, Umurca B2 cam şişelerinin (Um B2.65-70) MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmesi mümkündür.

Um B2.66. Şişe (Res.266)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.18g.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.22, Um B2.21 ve Um B2.65'in yanında.

y 11, 5 cm

Um B2.65'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.65.

Um B2.67. Şişe (Res.266)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.18g.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.22, Um B2.21 ve Um B2.66'nın yanında.

y 11, 5 cm

Um B2.65'in eşi.

Analoji ve tarihleme

⁸²⁹ Stern, **Ancient Glass at the Fondation Custodia**, s. res.1B.

Bkz. Um B2.65.

Um B2.68. Şişe (Res.266)

Buluntu eser İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.18g.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan Um B2.22, Um B2.21 ve Um B2.67'nin yanında.

y 11, 5 cm

Um B2.65'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.65.

Um B2.69. Şişe (Res.266)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.18g.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.22, Um B2.21 ve Um B2.68'in yanında.

y 11, 5 cm

Um B2.65'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.65.

Um B2.70. Şişe (Res.266)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.18g.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.22, Um B2.21 ve Um B2.69'un yanında.

y 11, 5 cm

Um B2.65'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.65.

Um B2.71. Unguentarium (Res.267)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148-149, no.21.

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından, Um B2.72'nin yanında.

Cam

y 19,0 cm

Boyun uzun ve silindirik, gövde konik.

Analoji ve tarihleme

Isings'in cam eserler tipolojisinde Umurca B2 örneğine en çok yaklaşan tip 28a ve 28b'dir.⁸³⁰ Tip 28a'nın gövde yüksekliği, toplam yüksekliğin yarısı kadardır. Tip 28b'nin gövde yüksekliği ise toplam yüksekliğin üçte biri kadardır. Mansel'in verdiği bilgilere⁸³¹ göre Um B2.71 ve Um B2.72 18 ve 19 cm yüksekliğindedir. Arşiv fotoğraflarından (Res.267-268) anlaşılabilirdiği kadarıyla bu örneklerin gövde yükseklikleri toplam yükseliğin yarısından biraz daha azdır. Bu durumda Isings Tip 28a'ya daha çok yaklaşmakla birlikte iki formun arasında olabileceği düşünülmelidir.

Günümüzde İtalya, Polesine Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan iki cam unguentarium, form bakımından Umurca B2 örneklerini anımsatır, ancak gövdelerinin daha kısa olması ile onlardan değişiktir. Bu iki eser Isings 28b'ye aittir. Flaviuslar-Traianus dönemine (MS 69-117) tarihlenmişlerdir.⁸³² Montreal Güzel Sanatlar Müzesi'nde korunan cam unguentarium form bakımından Um B2.71'e yaklaşıyor. Fakat gövdenin dibe doğru daralarak sonlanması, boynun daha kısa ve genel

⁸³⁰ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 41-43.

⁸³¹ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 148-149, no.21.

⁸³² Larese-Zerbinati, **Vetri antichi di raccolte concordiesi e polesane**, s. 47, no.89-90. MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy'ın ilk yarısına ait bir başka benzer örnek için bkz. **a.e.** no.116.

olarak boyutlarının Umurca B2 örneğinin neredeyse yarısı kadar olması bakımından ondan farklıdır. MS 1.-3.yy'a tarihlenmiştir.⁸³³

Bulgaristan, Sofya'nın doğusundaki MS 2.yy'ın ikinci yarısına ait bir tümülüs buluntusu, form bakımından Um B2.71'i andırır. Ancak boyutları, özellikle gövde çapı Umurca B1 örneğine göre daha küçüktür.⁸³⁴ Bulgaristan, Starazagora, Chatalka'daki 6 no'lu tümülüste bulunan cam unguentarium da form bakımından Umurca B2 buluntusu ile benzerlik taşır, ancak boyun kısmının daha kısa olması ile ondan ayrılır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.⁸³⁵ Hırvatistan Zadar'da bir nekropoliste bulunan MS 1.yy sonu-3.yy'a ait cam unguentarium, boyutları daha küçük olmakla birlikte form açısından Um B2.71'e benzer.⁸³⁶ Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve Mısır kaynaklı olduğu belirtilen pişmiş toprak unguentarium, form ve boyutları ile Umurca B2 örneğine en çok benzeyen buluntudur. MS 2.-3.yy'a tarihlenen buluntunun tek farkı pişmiş topraktan yapılmış olmasıdır..⁸³⁷

Yukarıdaki veriler ışığında Umurca B2 örneğini MS geç 1.yy-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.72. Unguentarium (Res.268)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148-149, no.21

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından, Um B2.71'in yanında.

Cam

y 18,0 cm

Um B2.71'in eşi.

⁸³³ Caron, **Montreal Museum of Fine Arts, Collection of Mediterranean Antiquities Volume I The Ancient Glass**, s. 76-77, no.69.

⁸³⁴ Pissarova, "La Tombe Tumulaire pris de Serdica", s. 26, 28, res.19.

⁸³⁵ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 30, res.12d.

⁸³⁶ Ravagnan, **Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato**, s. 100, no.188.

⁸³⁷ Hayes, **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, s. 35, no.167. MS 2.-3.yy'a tarihlenen bir başka benzer pişmiş toprak unguentarium için bkz. **a.e.** s. 35, no.166.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.71.

Um B2.73. Unguentarium (Res.269)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.18f.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.65-Um B2.70 ve Um B2.74'ün yanında.

Cam

y 8,0 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun uzun ve silindirik, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.50.

Um B2.74. Unguentarium (Res.270)

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:148, no.18f.

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.65-Um B2.70 ve Um B2.73'ün yanında.

Cam

y 9,3 cm

Ağız kenarı dışa dönük, boyun uzun ve silindirik, gövde çift küre biçiminde.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.50.

Um B2.75 Modiolus

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir:

Mansel 1941:135, no.5.

Mezar çukurunun içinde, çukurun ortasından, Um B2.17'nin yanında.

Beyaz renkli cam.

aç 15 cm, dç 11 cm

Ağız geniş, tek kulplu. Mansel tarafından Um B1.44'e benzediği belirtilmiştir.

Analoji ve tarihleme

Buluntuya ait bir herhangi bir görsel olmadığından tarihleme yapılamamaktadır. Fakat Mansel'in verdiği bilgilere dayanarak MS 1.yy sonu-2.yy içleri düşünülebilir.

Um B2.76. Amphora (Res.271)

İAM env 6891

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneyinden, Um B2.77, Um B2.15 ve Um B2.13'ün hemen yanında, Um B2.78'in yakınında.

PT

y 44,5 cm, aç 9,8 cm, gç 36,1 cm, dç 11,2 cm, kulp y 15,4 cm, kulp g 5,9 cm

Mansel 1941:149, no.22; Onurkan 1988:14.

3,75YR5,5/8 kırmızı-kırmızımsı sarı hamur. Kum, az taşçık, çok az mika katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız geniş, ağız kenarı dışa çekik. Boyun hafif yüksek, karın şişkin, alçak kaide dip. Çift kulplu. Kulplar dikey, yivli.

Kırıklar ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Boyunda ve gövdede tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

Güney ve orta Fransa kaynaklı "Gallia tipi" amphoralardan "Gallia Tip 2" form bakımından Um B2.76'yı anımsatır. Fakat boyunun kısa olması ve ağza doğru genişlemesi, gövdenin dibe doğru daralmaması ve "Gallia tipi" amphoralarda

karakteristik olan geniş kaide formundaki düz dip⁸³⁸ gibi özelliklerle ondan farklıdır. "Gallia Tip 2" MS 1.-2.yy'a tarihlenmektedir.⁸³⁹

Bulgaristan, Viminacium nekropolisinde bulunan pişmiş toprak amphora, formu, ağız, dip ve gövde boyutları bakımından Um B2.76 ile benzerlik gösterir. Ancak yükseklik açısından Viminacium amphorasının Umurca B2 buluntusuna göre yaklaşık 10 cm daha kısa olması ona basık bir görünüm verir. Birlikte ele geçen keramik buluntular MS 2.yy'ın ikinci yarısı-MS 260'a tarihlendirilmiştir.⁸⁴⁰ Dyczek'in Yukarı Moesia bölgesinde bulunan amphoralar üzerine yaptığı çalışmada Tip 30 olarak incelediği amphora, yüksekliği biraz daha fazla olmakla birlikte form bakımından Umurca B2 örneğine çok benzemektedir.⁸⁴¹ MS 2.-4.yy'a tarihlenmiştir. Bulgaristan, Stara Zagora'da Çatalka'da yer alan 6 no'lu tümülüste bulunan bronz amphoralara dayanarak Soultov, bu tip pişmiş toprak amphoraların metal amphoralardan esinlenerek üretilmiş olabileceğini ileri sürmüştür. MS 2.yy'ın ikinci yarısından itibaren bu tip pişmiş toprak amphoraların Hotnica, Pavlikeni ve Butovo'da yaygın olarak üretildiği bilinmektedir.⁸⁴² Bulgaristan, Kyustendil bölgesi, Dragodan Köyü civarındaki tümülüste bulunan pişmiş toprak amphora, form bakımından Um B2.76'ya benzeyen bir başka buluntudur. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ortalarına tarihlenmiştir.⁸⁴³ Moesia bölgesi, Butovo'da bulunan pişmiş toprak amphora boynun biraz daha kısa olması dışında form ve boyutları ile Umurca B2 buluntusuna çok benzeyen bir başka buluntudur. MS 2.-3.yy'a tarihlenmiştir.⁸⁴⁴ analogiler Um B2.76 için MS 2.-3.yy'a işaret eder.

Um B2.77. Testi (Res.272)

İAM env 6893

Mezar çukurunun dışında, çukurun hemen güneydoğusundan, Um B2.76'nın hemen yanında, Um B2.13 ve Um B2.11'in yakınında.

⁸³⁸ Doğer, **Antik Çağ'da Amphoralar**, s. 26.

⁸³⁹ a.e. s. 28.

⁸⁴⁰ Golubovic, "A Grave in the Shape of a Well", s. 14, 19, res.8.

⁸⁴¹ P. Dyczek, **Roman Amphorae of the 1st-3rd centuries AD found on the Lower Danube**, Varşova, Wydawnictwa Uniwersytetu, 2001, s. 225-228, Tip 30.

⁸⁴² a.e. s. 226.

⁸⁴³ Theodossiev-Manov, 1993, 32, res.2; Theodossiev-Manov, 1997, 378.

⁸⁴⁴ Soultov, **Ancient Pottery Centres in Moesia Inferior**, s. 34.

PT

y 35,0 cm, aç 5,8 cm, gç 25,1 cm, dç 8,2 cm, kulp y 9,2 cm, kulp g 2,6 cm

Mansel 1941:149, no.23b; Onurkan 1988:14.

2,5YR5,5/8 açık kırmızı hamur. Taşçık ve kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı kalınlaştırılmış, dışa çekik. Boyun silindirik, omuz yüksek, gövde geniş, halka dip. Tek kulp dikey ve yivli.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Ağızda ve gövdede tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.57.

Um B2.78. Testi (Res.273)

İAM env 6892

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneydoğusundan, Um B2.76'nın yanında.

PT

y 34,5 cm, aç 8,0 cm, bç 8,2 cm, gç 28,6 cm, dç 9,6 cm, kulp y 9,5 cm, kulp g 1,6 cm

Mansel 1941:149, no.23a; Onurkan 1988:14.

2,5YR6/7 açık kırmızı hamur. Mika ve az taşçık katkılı. Hamur iyi pişirilmiş.

Ağız kenarı hafif inceltilmiş, dışa taşkın. Boyun geniş ve silindirik, omuz yüksek, gövde geniş. Dip düz ve alçak kaideli. Tek kulp dikey ve yivli, 4,5-5,0 cm genişliğinde. Kulpun üst ucu boyunda, alt ucu omuzda sonlandırılmış.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Gövdede tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.57.

Um B2.79. Testi Parçası

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:149, no.24; Onurkan 1988:14

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeybatısından.

PT

Mevcut y 7,3 cm

Mansel kazı raporunda Um B2.78'e benzeyen formda bir testiye ait olabileceğini belirtmiştir. Mansel'in mezar planında yakınında herhangi başka bir buluntu gözükmemektedir (Res.181).

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.78.

Um B2.80. Unguentarium (Res.274)

İAM env 6878

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan, Um B2.81-83'ün yanında.

PT

y 20,2 cm, aç 4,1 cm, gç 8,8 cm, dç 6,8 cm

Mansel 1941:149, no.29; Onurkan 1988:14.

5YR6,5/4 pembe-açık kırmızımsı kahverengi hamur. Az saman ve kum katkılı.

Ağız kenarı dışa dönük ve hafif yükseltilmiş. Boyun uzun ve dar, gövde konik biçimli, aşağı doğru genişlemekte. Dip düz. Gövde ve boyunda birbirine paralel yiv bezeme.

Parçalar halinde, yapıştırılmış. Gövde ve dipte tülemeler.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Roschava tümülüsünde bulunan beş adet pişmiş toprak unguentarium formları ve boyutları bakımından Umurca B2 örneğini anımsatır. Her ne kadar ait oldukları mezar MS 1.yy'a tarihlendirilmişse de, diğer mezar buluntuları arasında yer alan bronz oinokhoe⁸⁴⁵ MS geç 1.yy-2.yy'a tarihlenebilmektedir.⁸⁴⁶ Öte

⁸⁴⁵ Welkow, "Grabhügelfunde von Brezovo", s. 267-268, res.70-71.

yandan aynı tümülüste bulunmuş tek kulplu cam testi, Isings 55 ve Isings 98'e çok benzemekte ve MS 1.yy'dan sonraki bir döneme işaret etmektedir. Dolayısıyla söz konusu mezar ve pişmiş toprak unguentariumlar MS 1.yy sonrasında tarihlenebilirler. Samothrake nekropolisinde bulunan pişmiş toprak unguentarium, hem form hem de boyutları açısından Umurca B2 örneği ile benzerlik taşır. MS 75-100'e tarihlenmiştir.⁸⁴⁷ Dusenbery benzer cam unguentariumlarının MS geç 1.yy'da görüldüğünü belirtmektedir. Ainos antik kenti nekropolisindeki bir lahit mezarda açığa çıkarılan dört pişmiş toprak unguentarium da form bakımından Umurca B2 buluntularına çok benzer. Araştırmacılar ait olduğu mezarı, aynı yerde bulunan iki bakır sikkeye dayanarak Hellenistik Dönem'e tarihlenmiştir.⁸⁴⁸

Bulgaristan, Philippopolis'in güneydoğusundaki nekropoliste bir mezarda bulunan pişmiş toprak unguentarium, form ve boyutları bakımından Umurca B2 örneğine yaklaşıyor. Ait olduğu mezar MS 1.yy sonu ya da 2.yy başına tarihlenmektedir.⁸⁴⁹ Bulgaristan, Stara Zagora, Chatalka'daki 5 no'lu tümülüste ele geçen dört pişmiş toprak unguentarium hem form hem de boyutları bakımından Umurca B2 örneğine çok benzemektedir. Ait oldukları mezar MS geç 2.yy'a tarihlenmiştir.⁸⁵⁰ Yukarıdaki veriler, bu tip pişmiş toprak unguentariumların Thrakia'daki mezarlarda MS geç 1.yy-2.yy'da görüldüklerini ve genellikle birden çok sayıda bulduklarını göstermektedir.

Um B2.81. Unguentarium (Res.275)

İAM env 6877

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan, Um B2.81-83'ün yanında.

⁸⁴⁶ Bu tip bronz oinokhoelerin tarihlenmesi ile ilgili olarak bkz. Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum**, s. 80-82, no.123.

⁸⁴⁷ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 801, no. XS-197.

⁸⁴⁸ A. Erzen, S. Başaran, "Enez (Ainos) Kazısı, 1990 Yılı Çalışmaları", **KST 13.2**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 1992, s. 56. Bakır sikkelere ait herhangi bir fotoğraf olmamakla birlikte, söz konusu lahdin yanında yer alan bir başka lahit MS 1.yy'a tarihlenmiştir. Burada bulunan ve araştırmacılar tarafından çocuk yüzüğü olarak tanımlanan buluntu aslında bir küpedir (Erzen-Başaran, "Enez (Ainos) Kazısı, 1990 Yılı Çalışmaları", s. 56, res.14) ve yakın benzerleri MS 2.yy'a tarihlenmektedir, bkz. Bingöl, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar**, s. 68, no.20.

⁸⁴⁹ D. Tsontchev, "Necropole Thraco-Romaine dans L'extremite Sud-est de Philippopolis", **Annuaire du Musée National Archéologique Plovdiv 4**, 1960b, s. 128-129, res.14.

⁸⁵⁰ Nikolov-Buyukliev, "Fouilles d'une nécropole tumulaire près de 'Çatalka' en 1967", s. 63-64, res.8.

PT

y 19,9 cm, aç 4,0 cm, gç 9,0 cm, dç 6,9 cm

Mansel 1941:149, no.29; Onurkan 1988:14.

5YR6/3,5 açık kırmızımsı kahverengi hamur. Az kum katkılı. İyi pişmiş hamur.

Ağız kenarı dışa dönük ve hafif yükseltilmiş. Boyun uzun ve dar. Gövde konik biçimli, aşağı doğru genişlemekte. Dip düz. Gövde ve boyunda birbirine paralel yiv bezeme.

Kırık parçalar yapıştırılmış. Gövdede tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.82. Unguentarium (Res.276)

İAM env 6884

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan, Um B2.81-83'ün yanında.

PT

y 19,0 cm, aç 3,95 cm, bç 3,0 cm, gç 9,0 cm, dç 6,3 cm

Mansel 1941:149, no.29; Onurkan 1988:14.

2,5YR6/5 açık kırmızımsı kahverengi hamur. Kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı dışa dönük, üstü düzleştirilmiş. Boyun uzun ve dar. Gövde konik biçimli, aşağı doğru genişlemekte. Dip düz. Gövde ve boyunda birbirine paralel yiv bezemeler.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Gövdede tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.83. Unguentarium (Res.277)

İAM env 6879

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından.

PT

y 18,9 cm, aç 4,0 cm, bç 3,2 cm, gç 8,85 cm, dç 6,4 cm

Mansel 1941:149, no.25; Onurkan 1988:14.

5YR7/5 pembe-kırmızımsı sarı hamur.

Ağız kenarı dışa dönük ve hafif yükseltilmiş. Boyun uzun ve dar. Gövde konik biçimli, aşağı doğru genişlemekte. Dip düz. Gövde ve boyunda birbirine paralel yiv bezeme.

Ağız kenarında noksan parçalar. Gövdede hafif çatlaklar.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.84. Unguentarium (Res.278)

İAM env 6880

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından.

PT

Mansel 1941:149, no.25; Onurkan 1988:14.

y 18,8 cm, aç 4,1 cm, bç 3,2 cm, gç 8,7 cm, dç 6,4 cm

7,5YR6,5/7 kırmızımsı sarı hamur. Kum ve az taşçık katkı.

Ağız kenarı dışa dönük ve hafif yükseltilmiş. Boyun uzun ve dar. Gövde konik biçimli, aşağı doğru genişlemekte. Dip düz. Gövde ve boyunda birbirine paralel yiv bezeme.

Tüme yakın. Gövdede yapıştırılmış bir parça var.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.85. Unguentarium (Res.279)

İAM env 6883

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan.

PT

y 14,25 cm, aç 3,3 cm, bç 2,2 cm, gç 6,2 cm, dç 4,1 cm

Mansel 1941:149, no.29; Onurkan 1988:14.

2,5YR5,5/8 açık kırmızı hamur. Kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı dışa dönük ve hafif yükseltilmiş. Boyun uzun ve dar. Gövde konik biçimli, aşağı doğru genişlemekte. Dip düz. Gövde ve boyunda birbirine paralel yiv bezeme.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.86. Unguentarium (Res.280)

İAM env 6885

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan.

PT

mevcut y 13,8 cm, gç 8,6 cm, dç 6,2 cm

Mansel 1941:149, no.29; Onurkan 1988:14.

7,5YR6,5/4 pembe-açık kahverengi hamur. Az taşçık ve kum katkılı.

Boyun dar ve uzun. Gövde dibe doğru genişlemekte. Dip düz. Gövde ve boyunda birbirine paralel yiv bezemeler.

Boyundan yukarısı tütleme.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.87. Unguentarium (Res.281)

İAM env 6882

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından.

PT

mevcut y 9,8 cm, boyun ç 2,5 cm, gç 6,9 cm, dç 5,0 cm

Mansel 1941:149, no.25; Onurkan 1988:14.

5YR7/7 kırmızımsı sarı hamur. Kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı dışa dönük, üstü düzleştirilmiş. Boyun uzun ve dar. Gövde konik biçimli, aşağıya doğru genişlemekte. Dip düz.

Kırık parçalar yapıştırılmış. Gövdede tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.88. Unguentarium

İAM env 6881

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1941:149, no.29

Um B2.80'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B2.80.

Um B2.89. Çömlek (Res.282)

İAM env 6902

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan, Um B2.90 ve Um B2.91'in yakınında.

PT

y 13,5 cm, aç 12,95 cm, dç 7,9 cm

Mansel 1941:149, no.33; Onurkan 1988:12.

7,5YR7/7 kırmızımsı sarı hamur. Kireç, az saman, az mika ve az taşçık katkılı. Yüzeyi pürüzlü. Orta derecede pişmiş.

Ağız geniş, ağız kenarı dışa çekik. Boyun kısa, karın geniş, dip düz. İki adet dikey kulp, üst uç ağızda, alt uç karın kısmında sonlandırılmış. Ağız kenarının altında iki şerit arasındaki dalga bezeme kazıma tekniğinde. Karnın üzerinde de aynı tip iki şerit arasında kazıma tekniğinde dalga bezeme. Her iki bezeme de özensiz yapılmış, özellikle ağzın altındaki.

Çatlak ve kırıklar, parçalar yapıştırılmış. Gövdede tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

İspanya kaynaklı pişmiş toprak çömlek, form ve boyutları ile Umurca B2 örneğini anımsatır. Ancak Um B2.89'daki gibi gövdeden ağıza doğru yükselirken kenardaki "S" profili bu örnekte görülmez. MS 3.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁸⁵¹

Manisa, Aigai'daki bouleuterionun hemen kuzeyinde bulunan MS 2.yy'a ait pişmiş toprak çömlek, form bakımından Umurca B2 örneğine yaklaşmakta, ancak kulpların ağız kenarının altında birleşmesi ve alçak kaideli olması ile ondan ayrılmaktadır.⁸⁵² Bulgaristan, Kardzali bölgesindeki bir tümülüste bulunan pişmiş toprak çift kulplu çömlek, form ve boyutları açısından Umurca B2 örneği ile benzerlik gösterir. Fakat gövdenin aşağıya doğru daralması farklı bir özelliktir. Ait olduğu mezar MS 2.-4.yy'a tarihlenmiştir.⁸⁵³ Bulgaristan, Vraca bölgesi, Drasan Köyü'ndeki bir mezarda açığa çıkarılan pişmiş toprak çömlek, form ve boyutları ile Um B2.89'a benzer. Ancak kulpun ağız kenarının altında birleşmesi değişiktir. Ait olduğu mezardaki buluntular genel olarak MS 2.-3.yy'a tarihlenmiştir.⁸⁵⁴ Bulgaristan, Viminacium nekropolisinde bulunan pişmiş toprak çömlek, formu bakımından Umurca B2 buluntusuna yaklaşıyor. Ancak gövdenin aşağıya doğru daralması ve kulpların ağız kenarının hemen altında yer alması gibi özellikleriyle ondan farklıdır. Birlikte bulunduğu keramik malzeme MS 2.yy'ın ikinci yarısı-MS 260'a tarihlenmiştir.⁸⁵⁵

Bulgaristan, Haskovo bölgesi, Meriçleri'deki bir tümülüs nekropolisinde, Tümülüs II'de bulunan pişmiş toprak çift kulplu çömlek, form ve boyutları açısından Um B2.89'a çok benzemektedir. Nekropolisteki tümülüsler genel olarak MS 2.yy-

⁸⁵¹ J. Casas, P. Castanyer, J.M. Nolla , J. Tremoleda, "Les ceràmiques comunes locals del n. e. de Catalunya", **Ceràmica comuna romana d'època -Imperial a la Péninsula Ibérica**, Monografies Emporitanes VIII, 1997, res.8, 11.

⁸⁵² Ersin Doğer, Y. Sezgin, M. Gürbüzler, "Aigai 2007-2008", **KST 31.2**, 2010, s. 350, res.8.

⁸⁵³ Dremsizova-Nelçinova, "Sepultures Tumulaires Thraco-Romaine de la Region de Kardzali", s. 428, res.6.

⁸⁵⁴ Masov, "Necropole thrace de l'epoque romaine près du village Drasan , dep de Vraca", s. 45, res.5d.

⁸⁵⁵ Golubovic, "A Grave in the Shape of a Well", s. 18, res.7, no.3.

4.yy ortasına tarihlenmişlerdir.⁸⁵⁶ Yukarıdaki veriler ışığında Um B2.89'u MS 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.90. Testi (Res.283)

İAM env 6875

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan, Um B2.89 ve Um B2.91'in yakınında.

PT

y 13,4 cm, aç 7,6 cm, dç 7,2 cm, kulp g 2,5 cm, kulp y 6,3 cm

Mansel 1941:149, no.31.

Bej-çok açık kırmızı. Kireç ve mika katkılı.

Tek kulplu kap. Ağız hafif geniş, boyun kısa, gövde şişkin, dip düz. Tek kulp dikey. Üst ucu ağız kenarının hemen altında, alt ucu karında. Kulpun bir parçası noksan. Üzerinde çark izleri.

Yapıştırılmış ve az bir kısmı tümlenmiş. Ağız kenarında kırıklar ve noksanlar var. Ağız kenarından dibe kadar derin bir çatlak. Dipte düzgünce açılmış bir delik.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Haskovo bölgesi, Meriçleri'deki tümülüs nekropolisinde, Tümülüs VI'da bulunan tek kulplu pişmiş toprak testi, hem form hem de boyutları bakımından Um B2.90'a çok benzer. Ait olduğu nekropolisteki mezarlar MS 2.-4.yy ortasına tarihlenmiştir.⁸⁵⁷ Analoji ve kontekst Um B2.90 için MS 2.yy'a işaret eder.

Um B2.91. Çömlek (Res.284)

İAM env 6901

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan, Um B2.89 ve Um B2.90'ın yakınında.

PT

y 12,2 cm, aç 10,9 cm, dç 4,8 cm

⁸⁵⁶ Aladzov, "Ausgrabung einer Thrakisch-Römischen Hügelnekropole in Meriçleri", s. 90, res.13,4. Aynı nekropoliste Tümülüs III'te bulunan benzer pişmiş toprak çömlek için bkz. a.e. s. 94, res.15,2.

⁸⁵⁷ a.e. s. 110, res.28,5.

Mansel 1941:149, no.32; Onurkan 1988:15.

10YR6/2,5 açık kahverengimsi gri-soluk kahverengi hamur. Taşçık ve kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız geniş, ağız kenarı dışa dönük ve kalınlaştırılmış. Karın şişkin, dip düz. Tek kulp dikey ve 2,15 cm eninde.

Kırıklar ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Ağız, gövde ve kulpta tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Haskovo bölgesi, Meriçleri'deki bir tümülüs nekropolisinde, Tümülüs II'de bulunan tek kulplu pişmiş toprak çömlek Umurca B2 buluntusuna boyutları bakımından yaklaşmaktadır. Ancak Umurca B2 örneği, Meriçleri buluntusuna göre daha basıktır. Ait olduğu nekropolisteki mezarlar genel olarak MS 2.-4.yy ortasına tarihlenmiştir.⁸⁵⁸ Samothrake nekropolisinde bulunan ve MS 1.yy'a tarihlenen çömlek de form bakımından Um B2.91'e benzer. Ancak hem ağız kenarı biraz daha yüksektir, hem de Um B2.91, Samothrake buluntusuna göre biraz daha basıktır.⁸⁵⁹ Yukarıdaki veriler ışığında Umurca B2 buluntusunu MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.92. Kupa (Res.285)

İAM env 6889

Mezar çukurunun dışında, çukurun kuzeydoğusundan, Um B2.91 ve Um B2.80'in yakınında.

PT

y 11,25 cm, aç 10,0 cm, y 10,5 cm, dç 5,9 cm

Mansel 1941:149, no.30; Onurkan 1988:15.

10YR7/4 çok soluk kahverengi hamur. 10R6/5 solu kırmızı-açık kırmızı astar. Orta derecede pişmiş hamur. Taşçık ve kum katkılı.

Ağız geniş, ağız kenarı hafif içe dönük ve üstü düzleştirilmiş. Gövde, aşağıya doğru hafifçe genişlemekte. Dip düz. Gövde üzerinde dikey kulpa ait izler. Gövdenin

⁸⁵⁸ a.e. s. 89, res.13,1.

⁸⁵⁹ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 804, no. S153-3.

iç ve dış yüzünde yiv bezeme şeklinde birbirine paralel şeritler. İçecek kabı işleviyle kullanılmış olmalı.

Parçalar halinde, yapıştırılmış. Az bir kısmı tümlenmiş. Kulplu noksan.

Analoji ve tarihleme

Ainos antik kenti nekropolisindeki bir mezarda bulunan ve Roma Dönemi'ne tarihlenen pt kap, biraz daha farklı bir forma sahip olmakla birlikte, tek kulplu olması ve boyutları bakımından Umurca B2 örneğine benzer.⁸⁶⁰ İzmir, Foça İlçesi, Phokaia antik kentinde Roma Dönemi'ne tarihlenen atölye çöplüğünde bulunan pt kap, form ve boyutları ile Umurca B2 örneğine yaklaşırsa da, kap kenarının, ağzın altında "S" profili yapmasıyla ondan ayrılır. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.⁸⁶¹ Um B2.92'nin tam olarak benzeri bulunamadığı için kontekste göre tarihlenecektir.

Um B2.93. Kase (Res.286)

İAM env 6886

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından, Um B2.71, Um B2.72, Um B2.94, Um B2.96'nın yanında.

PT

y 5,8 cm, aç 10,0 cm, dç 3,8 cm

Mansel 1941:149, no.26a; Onurkan 1988:14.

10YR7/5 çok soluk kahverengi-sarı hamur. 10R4/7 kırmızı astar, iç ve dış yüzünde. İyi pişmiş hamur.

Kesik koni biçiminde kase. Ağız geniş, dip düz. Ağız kenarının altında çıkıntılı profil ve yiv. İnce cidarlı.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.65.

⁸⁶⁰ Erzen-Başaran, "1988 Yılı Enez Kazısı Çalışmaları", s. 110, res.15.

⁸⁶¹ Ö. Özyiğit, "1989 Yılı Phokaia Kazısı Çalışmaları", **KST 12.1**, Ankara 28 Mayıs-1 Haziran 1990, Ankara, 1991, s. 138, res.14.

Um B2.94 Kase (Res.287)

İAM env 6887

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından, Um B2.71, Um B2.72, Um B2.93 ve Um B2.97'nin yanında.

PT

y 5,55 cm, aç 9,15 cm, dç 3,8 cm

Mansel 1941:149, no.26b; Onurkan 1988:14.

10YR6/7 kahverengimsi sarı hamur. 5YR6/7 kırmızımsı sarı astar. Kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Kesik koni biçiminde kase. Ağız kenarı sivriltilmiş. Ağız kenarının altında çıkıntılı keskin profil. Dip yükseltilmiş ve düz.

Tümlenmiş.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.65.

Um B2.95. Tabak (Res.288)

İAM env 6890

Mezar çukurunun dışında, çukurun doğusundan, Um B2.92'nin yakınında.

PT

y 3,7 cm, aç 24,9 cm, dç 22,4 cm

Mansel 1941:149, no.34; Onurkan 1988:14.

2,5YR3,5/4 koyu kırmızımsı kahverengi hamur. Taşçık ve yoğun kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız geniş, profil düz, dip düz. Ağız kenarı katlı, üzeri çentikli. Tabanın dış kenarı da benzer biçimde çentikli.

Dipte tümlenmeler.

Analoji ve tarihleme

Makedonya, Stobi'de bulunan pişmiş toprak tabak, form bakımından Um B2.95'i anımsatır. Ancak çapının biraz daha büyük olması, bezemesinin olmaması ve

ince kenarlı olması açısından ondan değişiktir. Erken Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir.⁸⁶²

Moesia, Singidinum'da bulunan MS 2.yy'a tarihlenen pişmiş toprak tabaklar⁸⁶³ hem form hem de boyutları ile Um B2.95'e çok benzemektedir; MS 2-4.yy'a tarihlenen bir başka pişmiş toprak tabak ise biraz daha yüksek olmakla birlikte formu Umurca B2 buluntusuna çok yaklaşılmaktadır.⁸⁶⁴ Bulgaristan, Viminacium nekropolisindeki bir mezarda bulunan pişmiş toprak tabak, form ve boyutları bakımından Umurca B2 örneğine çok benzer. Birlikte bulunduğu keramik malzeme MS 2.yy'ın ikinci yarısı-MS 260'a tarihlenmiştir.⁸⁶⁵ Ephesos Yamaç Evlerinde bulunan pişmiş toprak tabak, form ve boyutları ile Umurca B2 örneğini anımsatır. Tek farkı kalın kenarlı olmamasıdır. Araştırmacı tarafından bu tipin Roma İmparatorluk Dönemi-Geç Antik Dönem'de sıklıkla karşılaşılan bir mutfak kabı olduğu belirtilmiştir.⁸⁶⁶ Yukarıdaki veriler ışığında Umurca B2 tabağını MS 2.-3.yy'a tarihlemek mümkündür.

Um B2.96. Kase (Res.289)

İAM env 6876

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından, Um B2.71, Um B2.72, Um B2.93 ve Um B2.94'ün yanında.

PT

y 3,6 cm, aç 6,4 cm, dç 3,55 cm

Mansel 1941:149, no.27; Onurkan 1988:14.

10YR7,5/3,5 çok soluk kahverengi hamur. 2,5YR6/6 açık kırmızı astar. Az taşçık ve saman katkılı. Hamur iyi pişmiş. İnce cidarlı.

Ağız kenarı sivriltilmiş, içe dönük. Halka dip.

Ağız kenarının iç kısmından küçük bir parça noksan.

⁸⁶² Anderson-Stojanovic, **Stobi The Hellenistic and Roman Pottery**, s. 113, no.861.

⁸⁶³ Nikolic-Dordevic, "Antique Pottery from Singidunum Forms of Vessels", s. 216, Tip III/50 ve III/53.

⁸⁶⁴ a.e. s. 112, Tip III/43.

⁸⁶⁵ Golubovic, "A Grave in the Shape of a Well", s. 11-12, res.3, no.4.

⁸⁶⁶ Ladstätter, "Keramik", s. 357, no.K912.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Viminacium nekropolisinde açığa çıkarılan pişmiş toprak kase, form ve boyutları bakımından Um B2.96'yi anımsatsa da, dip kısmının düz bitirilmiş olmasıyla ondan farklıdır. Birlikte bulunduğu keramik malzeme MS 2.yy'ın ikinci yarısı- MS 260'a tarihlenmiştir.⁸⁶⁷ Ephesos agorasında bulunan pişmiş toprak kase, form ve boyutları bakımından Umurca B2 buluntusuna benzer. Ait olduğu tabaka MS 1.yy'ın ilk çeyreğine tarihlenmiştir.⁸⁶⁸ Bulgaristan, Provadiya, Tutrakanci Köyü'ndeki bir tümülüste bulunan pişmiş toprak kase, hem formu hem de boyutları açısından Um B2.96'ya çok benzer. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ikinci yarısı-3.yy ortasına tarihlendirilmiştir.⁸⁶⁹ Günlük kullanımla ilişkilendirilebilecek bu kaseyi MS 1.yy-MS 3.yy'a tarihlendirmek mümkündür.

Um B2.97. Tabak (Res.290)

İAM env 6888

Mezar çukurunun dışında, çukurun güneybatısından, Um B2.71, Um B2.72, Um B2.93 ve Um B2.94'ün yakınında.

PT

y 2,05 cm, aç 12,85 cm, dç 7,3 cm, akk 0,5 cm

Mansel 1941:149, no.28; Onurkan 1988:15.

5YR4/5 sarımsı kırmızı hamur. 10R4,5/8 kırmızı astar. Mika ve kum katkıları. İyi pişirilmiş hamur.

Yassı tabak. Ağız kenarının üstü düzleştirilmiş, dip düz.

Kırık ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Ağız kenarından küçük bir parça noksan.

Analoji ve tarihleme

Edirne, Lalapaşa İlçesi, İkiztepe tümülüsünde bulunan pişmiş toprak tabak, form ve boyutları bakımından Um B2.97 ile benzerlik gösterir. Birlikte ele geçtiği

⁸⁶⁷ Golubovic, "A Grave in the Shape of a Well", s. 12, res.5, no.4.

⁸⁶⁸ Meriç, **Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde**, s. 150, no.K6.

⁸⁶⁹ Lazarov-Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", s. 81, lev.V, 2.

buluntular MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁸⁷⁰ Ainos antik kenti nekropolisindeki bir mezarda açığa çıkarılan ve Roma Dönemi'ne tarihlenen pişmiş toprak tabak hem form hem de boyutları açısından Umurca B2 buluntusuna benzer.⁸⁷¹

Bulgaristan, Vraca bölgesi, Drasan Köyü'ndeki bir mezarda bulunan pişmiş toprak tabak biraz daha büyük olması dışında formu bakımından Um B2.97'yi anımsatır. Ait olduğu mezar MS 2.-3.yy'a tarihlenmiştir.⁸⁷² Bulgaristan, Provadiya, Tutrakanci Köyü'ndeki MS 2.yy'ın ikinci yarısı-3.yy ortasına ait bir tümülüste bulunan pişmiş toprak tabak, hem formu hem de boyutları bakımından Umurca B2 buluntusuna çok benzer.⁸⁷³ Bu durumda Umurca B2 tabağını MS 2.-3.yy'a tarihlemek mümkündür.

c) Değerlendirme

Tab.4: Umurca B2 Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntular	Mezar İçi Konumu	Tarihleme
Um B2.1	Altın küpe	Mezar çukuru içinde	MS 1.yy'ın sonu-2.yy
Um B2.2	Altın kolye ucu	Mezar çukuru içinde	MS 2.yy
Um B2.3	Gümüş cochlear	Mezar çukuru içinde	MS 2.yy
Um B2.4	Gümüş sikke	Mezar çukuru dışında	Vespasianus-Hadrianus
Um B2.5	Gümüş sikke	Mezar çukuru dışında	Vespasianus (MS 76)
Um B2.6	Gümüş sikke	Mezar çukuru dışında	Domitilla (MS 80-81)
Um B2.7	Gümüş sikke	Mezar çukuru dışında	Nerva (MS 97 Ocak-Eylül)
Um B2.8	Gümüş sikke	Mezar çukuru dışında	Traianus (MS 103-111)
Um B2.9	Gümüş sikke	Mezar çukuru dışında	Hadrianus (MS 119-123)
Um B2.10	Gümüş sikke	Mezar çukuru dışında	Hadrianus (MS 123-128)
Um B2.11	Bronz podanipter	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy

⁸⁷⁰ Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 711, res.9.

⁸⁷¹ Erzen-Başaran, "1988 Yılı Enez Kazısı Çalışmaları", s. 110, res.16.

⁸⁷² Masov, "Necropole thrace de l'epoque romaine près du village Drasan , dep de Vraca", s. 43, res.4a.

⁸⁷³ Lazarov-Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", s. 81, lev.V, 4.

Um B2.12	Bronz podanipter	Mezar çukuru dışında	MS 1.yy sonu-2.yy başı
Um B2.13	Bronz patera	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-erken 2.yy
Um B2.14	Bronz amphora	Mezar çukuru dışında	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Um B2.15	Bronz oinokhoe	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy'ın ilk yarısı
Um B2.16	Bronz testi	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy ortası-2.yy sonu
Um B2.17	Bronz ayna	Mezar çukuru içinde	MS 2.yy'ın ikinci üçlüğü
Um B2.18	Bronz dikiş iğnesi	Mezar çukuru dışında	MS 1.-2.yy
Um B2.19	Bronz dikiş iğnesi	Mezar çukuru dışında	MS 1.-2.yy
Um B2.20	Bronz iğne	Mezar çukuru dışında	MS 1.-3.yy
Um B2.21	Bronz kaşık uçlu sonda	Mezar çukuru dışında	MS 1.-4.yy
Um B2.22	Bronz kaşık uçlu sonda	Mezar çukuru dışında	MS 1.-4.yy
Um B2.23	Bronz candelabrum	Mezar çukuru dışında	MS 1.-2.yy
Um B2.24	Bronz kandil	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy
Um B2.25	Bronz kilit levhası	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.26	Bronz kilit kolu	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.27	Bronz kilit kolu	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.28	Bronz sürgü	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.29	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.30	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.31	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.32	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında,	MS 1.yy sonu-4.yy başı

		GB'daki sandığa ait	
Um B2.33	Bronz levha	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.34	Bronz levha	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.35	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.36	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.37	Bronz levha	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.38	Bronz levha	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.39	Bronz levha ve bir çift aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.40	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.41	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.42	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Um B2.43	Bronz tutamak	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.44	Bronz halka	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.45	Bronz halka	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.46	Bronz zincir	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.47	Bronz zincir	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre

Um B2.48	Bronz zincir parçası	Mezar çukuru dışında, GB'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.49	Bronz kilit levhası	Mezar çukuru dışında, D'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.50	Bronz kilit kolu	Mezar çukuru dışında, D'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.51	Bronz kilit kolu	Mezar çukuru dışında, D'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.52	Bronz sürgü	Mezar çukuru dışında, D'daki sandığa ait	MS 2.-3.yy
Um B2.53	Bronz tutamak	Mezar çukuru dışında, D'daki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.54	Bronz kulp	Mezar çukuru dışında, K'deki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.55	Bronz levha	Mezar çukuru dışında, K'deki sandığa ait	Kontekste göre
Um B2.56	Bronz kulp	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.57	Bronz kulp	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.58	Bronz aplik	Mezar çukuru dışında	MS 2.-3.yy
Um B2.59	Bronz levha	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.60	Bronz levha	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.61	Bronz halka	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.62	Bronz halka	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.63	Kurşun hazne	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.64	Mermer palet	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy
Um B2.65	Cam şişe	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy'ın ikinci yarısı
Um B2.66	Cam şişe	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy'ın ikinci yarısı
Um B2.67	Cam şişe	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy'ın ikinci yarısı
Um B2.68	Cam şişe	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy'ın ikinci yarısı
Um B2.69	Cam şişe	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy'ın ikinci yarısı
Um B2.70	Cam şişe	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy'ın ikinci yarısı

Um B2.71	Cam unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.72	Cam unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.73	Cam unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS 1.-3.yy
Um B2.74	Cam unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS 1.-3.yy
Um B2.75	Cam modiolus	Mezar çukuru dışında	MS 1.yy sonu-2.yy
Um B2.76	Pt amphora	Mezar çukuru dışında	MS 2.-3.yy
Um B2.77	Pt testi	Mezar çukuru dışında	MS 1.-3.yy
Um B2.78	Pt testi	Mezar çukuru dışında	MS 1.-3.yy
Um B2.79	Pt testi parçası	Mezar çukuru dışında	MS 1.-3.yy
Um B2.80	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.81	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.82	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.83	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.84	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.85	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.86	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.87	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.88	Pt unguentarium	Mezar çukuru dışında	MS geç 1.yy-2.yy
Um B2.89	Pt çömlek	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy
Um B2.90	Pt testi	Mezar çukuru dışında	MS 2.yy
Um B2.91	Pt çömlek	Mezar çukuru dışında	MS 1.-2.yy
Um B2.92	Pt kupa	Mezar çukuru dışında	Kontekste göre
Um B2.93	Pt kase	Mezar çukuru dışında	MS 1.yy ortası - MS 2.yy ortası
Um B2.94	Pt kase	Mezar çukuru dışında	MS 1.yy ortası - MS 2.yy ortası
Um B2.95	Pt tabak	Mezar çukuru dışında	MS 2.-3.yy
Um B2.96	Pt kase	Mezar çukuru dışında	MS 1.yy-MS 3.yy
Um B2.97	Pt tabak	Mezar çukuru dışında	MS 2.-3.yy

Umurca B tümülüsü altındaki B2 mezarında bulunan envanteri üç grupta incelemek mümkündür: Kişisel eşyalar, yiyecek-içecek servisi ve tüketimine yönelik eşyalar, aydınlatma araçları.

Kişisel eşyaları kendi içinde iki alt gruba ayırmak doğru olacaktır. İlk alt grubu takılar oluşturur. Bu grupta yer alan bir altın küpe (Um B2.1) ve bir altın kolye ucu (Um B2.2) kiremitlerin altında mezar çukurunun ortasında bulunmuştur. İkinci alt grup kozmetik amaca işaret eden eşyalardan meydana gelir. Bunlar mezar çukurunun doğusunda bulunan iki bronz dikiş iğnesi (Um B2.18 ve Um B2.19), bir bronz iğne (Um B2.20), bir bronz kaşık uçlu sonda (Um B2.21), bir bronz kaşık uçlu sonda (Um B2.22) ve mermer palettir (Um B2.64). Bu eşyalar, mezar çukurunun doğusunda bulunmuş ancak boyutları saptanamamış ahşap sandığa⁸⁷⁴ ait metal parçaların (Um B2.49, Um B2.50, Um B2.51, Um B2.52 ve Um B2.53) yakınındadır. Kozmetik kullanıma yönelik bir diğer buluntu mezar çukurunun içindeki gümüş cochlear (Um B2.3) ile hemen yakınındaki bronz aynadır (Um B2.17). Kozmetik kullanıma yönelik olduğu anlaşılan eşyalar büyük olasılıkla yukarıda bahsi geçen ahşap sandığın içine konmuştur ya da belki de defin sırasında mezarın olduğu yere bu ahşap sandık içinde getirilmiş ve mezar çukurunun yakınına yerleştirilmiştir. Kozmetik amaçlı buluntuların hemen yakınında altı cam şişe (Um B2.65, Um B2.66, Um B2.67, Um B2.68, Um B2.69 ve Um B2.70) ile iki cam unguentariumun da (Um B2.73 ve Um B2.74) bu gruba ait olma ihtimali yüksektir. Kazı sırasında cam şişelerden sadece birinin kırık olduğu, iki cam unguentariumun da tüm ele geçtiği burada belirtilmelidir.⁸⁷⁵

İkinci grubu oluşturan yiyecek-içecek tüketimi ve servisine yönelik eşyalar buldukları konuma göre değerlendirilebilir. İlk gruptaki eşyalar mezar çukurunun hemen doğusunda ve güneyinde toplanmıştır. Bunlar arasında bir bronz podanipter (Um B2.12), bir bronz testi (Um B2.16), bir bronz amphora (Um B2.14), bir bronz podanipter (Um B2.11), iki pişmiş toprak testi (Um B2.77 ve Um B2.78), bir pişmiş toprak amphora (Um B2.76), bir bronz patera (Um B2.13) ve bir bronz oinokhoe (Um B2.15) bulunmaktadır. Bu grubu meydana getiren eşyalardan bronz patera ve

⁸⁷⁴ Mansel, *Trakya'nın Kültür ve Tarihi*, s. 18, res.26; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 147, no.17, res.16.

⁸⁷⁵ a.e. s. 148, no.18f ve no.18g.

bronz oinokhoe, Umurca B1 mezarında olduğu gibi bir set meydana getirir ve içki servisinde ya da yemek öncesi ve sonrasında temizliğe yönelik olmalıdır. Diğer buluntular büyük boyutlu (bronz podanipterler) ve geniş hacimli (bronz testi, bronz amphora, iki pişmiş toprak testi ve bir pişmiş toprak amphora) kaplardır. Bu kapların hem boyutları, hem de esas mezarın dışarısında birbirlerine yakın konumda yerleştirilmiş olmaları, yemek-içecek servisi ile ilişkilendirilebilir.

Yiyecek-içecek tüketimi ve servisine yönelik eşyalardan ikinci gruba dahil olanlar mezarın güneybatısında bulunmuştur. Bunlar birbirinin eşi olan iki pişmiş toprak kase (Um B2.93 ve Um B2.94) ile farklı formlu bir pişmiş toprak kase (Um B2.96) ve bir pişmiş toprak tabaktır (Um B2.97). Bu kapların, formları ve boyutları bakımından yiyecek tüketimine yönelik olduğu ileri sürülebilir.

Yiyecek-içecek tüketimi ve servisine yönelik eşyalardan üçüncü gruba dahil olanlar mezarın kuzeydoğusunda bulunmuştur. Bunlar bir pt kupa (Um B2.92), bir pişmiş toprak testi (Um B2.90), bir pişmiş toprak çömlek (Um B2.91), bir pişmiş toprak çömlek (Um B2.89), bir pişmiş toprak tabaktır (Um B2.95).

Yukarıda sıralanan gruplar dışında yiyecek-içecek tüketimi ve servisine dahil edilebilecek bir pişmiş toprak testiye ait olduğu belirtilen parça (Um B2.79) mezarın kuzeybatı köşesinde tek başına bulunmuştur. Bir cam modiolus (Um B2.75) ise mezarın içinde, bronz ayna (Um B2.17), altın küpe (Um B2.1), altın kolye ucu (Um B2.2) ve gümüş cochlearın (Um B2.3) hemen yakınında bulunmuştur.

Aydınlatma araçları bir bronz candelabrum (Um B2.23) ile bir bronz kandildir (Um B2.24). Candelabrum mezarın güneydoğu köşesinde, bronz podanipter (Um B2.12) ile pişmiş toprak amphora (Um B2.76) arasında yatık vaziyette, kandil ise bronz pateranın (Um B2.13) içinde bulunmuştur.

Mezarın çeşitli yerlerinde rastlanan cam ve pişmiş toprak unguentariumların, kişisel eşyalar, yiyecek-içecek servisi ve tüketimine yönelik eşyalar ve aydınlatma araçlarını meydana getiren üç ana grup haricinde ayrı olarak değerlendirilmesi gerekir. Mezarın güneybatısında, yiyecek-içecek tüketimi ve servisine yönelik eşyaların (Um B2.93-94, 96-97) arasında iki cam unguentarium (Um B2.71-72) ve üç pişmiş toprak unguentarium (Um B2.83-84 ve Um B2.87); mezarın kuzeydoğusunda ise, yine yiyecek-içecek tüketimi ve servisine yönelik eşyaların (Um B2.89-92, 95) arasında altı pişmiş toprak unguentarium (Um B2.80-82, Um

B2.85-86 ve Um B2.88) tespit edilmiştir. Mezar buluntusu olarak unguentariumların işlevi hakkında kesin bir görüş birliği olmamakla birlikte, buradaki örneklerin yiyecek tüketimine yönelik başka kaplarla beraber bulunmuş olması dikkat çekicidir.⁸⁷⁶

Yukarıdaki eşyalar dışında mezar çukurunun içinde ve kuzey kısmında bir ahşap sandık bulunmuştur. Mansel'in raporunda belirttiği üzere, bu ahşap sandığa ait bir bronz kulp (Um B2.54) ve bir bronz levha (Um B2.55) vardır. Boyutları tespit edilememiş olan bu ahşap sandıkta ne olduğu belirlenememiştir.⁸⁷⁷ Bir diğer ahşap sandık mezarın güneybatısında açığa çıkarılmıştır. Mansel'in raporunda belirttiği üzere, bu ahşap sandığa ait bir bronz kilit levhası (Um B2.25), iki bronz kilit kolu (Um B2.26 ve Um B2.27), bir bronz sürgü (Um B2.28), dört bronz aplik (Um B2.29, Um B2.30, Um B2.31 ve Um B2.32), iki bronz levha (Um B2.33 ve Um B2.34), iki bronz aplik (Um B2.35 ve Um B2.36), iki bronz levha (Um B2.37 ve Um B2.38), bir bronz levha ve bir çift aplik (Um B2.39), üç bronz aplik (Um B2.40, Um B2.41 ve Um B2.42), bir bronz tutamak (Um B2.43), iki bronz halka (Um B2.44 ve Um B2.45), iki bronz zincir (Um B2.46 ve Um B2.47) ve bir bronz zincir parçası (Um B2.48) mevcuttur. Özellikle büst biçimindeki bronz aplikleriyle dikkati çeken bu ahşap sandığın boyutları ya da içinde ne olduğu belirlenememiştir.⁸⁷⁸ Fakat iki cam unguentarium (Um B2.71 ve Um B2.72) ve üç pişmiş toprak unguentariumun (Um B2.83, Um B2.84 ve Um B2.87) yakınında olması belki de bunların taşınması için kullanılmış olabileceğine işaret edebilir.

Yukarıda sıralanan buluntular dışında, büyük ihtimalle mezardaki ahşap sandıklara ait olan iki bronz kulp (Um B2.56 ve Um B2.57), bir bronz aplik (Um B2.58), iki bronz levha (Um B2.59 ve Um B2.60), iki bronz halka (Um B2.61 ve Um B2.62) mezar buluntuları arasındadır.

Umurca B1 mezarındaki eşyaların konumları ile Umurca B2 mezarı karşılaştırıldığında, Umurca B2 mezarındaki eşyaların büyük çoğunluğunun esas mezarın dışına yerleştirilmiş olduğu görülür. Bunun nedeni küllerin bulunduğu çukurun üzerinin, Umurca B1 mezarından farklı olarak kiremitlerle kapatılması

⁸⁷⁶ Mezar içinde unguentariumların olası işlevleri için, bkz. s. 173-174.

⁸⁷⁷ a.e. s. 148, no.19.

⁸⁷⁸ Mansel, "Les fouilles de 1936-37 en Thrace", s. 39, res.21-22; Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 18, res.22-25; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 144, no.15.

olabilir. Belki de Umurca B1'de esas mezarın üzerini örten ahşap konstrüksiyon, ilgili mezardaki eşyaların büyük bir kısmının esas mezarın içine yerleştirilebilmesine olanak sağlamıştır. Ancak kiremitlerle örtülen Umurca B2 mezarı için aynı durum geçerli değildir. Dolayısıyla Umurca B2'de, mezar envanterine ait eşyaların çoğu esas mezarın dışına ama yine hemen bitişiğine özenle yerleştirilmiştir.

Umurca B2 mezarında ortaya çıkarılan mezar envanteri topluca incelenmiş ve yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi her buluntu kendi başına tarihlendirilmiştir. Buluntuların tarihi ilk bakışta biraz uzun bir zaman dilimine yayılmış gibi gözükse de, kesiştikleri dilim MS 2.yy ortalarıdır (Tab.11).

Mezar envanterini oluşturan eşyaların tarihi, işlevleri ve meydana getirdiği setler, mezarda tek kişinin defnedilmiş olduğuna işaret eder. Ölüye ait küller mezar çukurunun içinde bulunmuştur. Ancak ölünün nerede yakıldığına dair herhangi bir bulgu olmadığı gibi, kazı sırasında, mezarın yakınında cenaze sonrası gerçekleştirilmiş olması muhtemel törenlere ilişkin herhangi bir bulgu kaydedilmemiştir.

Umurca B1 mezarındaki gibi Umurca B2 mezarındaki kişi de, takıların ve ahşap sandıklar içindeki eşyaların gösterdiği üzere büyük ihtimalle bir kadındır. Kremasyon definden ötürü yaşı bilinmemektedir.

Ancak Umurca B1'deki ölüden farklı olarak bu mezarda tek küpe bulunması ölünün sosyal statüsü ile ilgili ipucu sağlayabilir. Bulgaristan, Romanya, Makedonya ve Sırbistan'da toplam 87 mezar üzerine yaptığı araştırmada Ivanov, her definin tek bir küpe içerdiğini gözlemlemiştir. Söz konusu mezarlar MS 1.-5.yy'a tarihlenmektedir. Ivanov'a göre tek bir küpe ile gömme geleneği MS geç 1.yy'da çok sık rastlanan bir durum değildir. Bu gelenek MS 2.yy ortasından itibaren yaygınlaşmış ve MS 3.yy'da zirve yapmıştır. MS 4.yy'da geleneğin giderek daha az uygulandığı anlaşılır. MS 5.yy'ın ilk çeyreğinden itibaren ise görülmez. Tek küpeli defin geleneği Tuna boyunca askeri merkezlerin yanı sıra, genellikle Karadeniz kıyıları ve iç kesimlerdeki Roma kentlerinde saptanır.⁸⁷⁹ Ivanov, MS 1.-5.yy arasında

⁸⁷⁹ Ivanov'a göre bu durum kıta Yunanistan'ından ve Anadolu'dan bu kentlere gelen yerleşimcilerin bir etkisi ile açıklanabilir. Tomis, Apollonia ve Herakleia Lynkestis kentlerinde Roma Dönemi öncesine tarihlenen mezarlıklarda ortaya çıkarılan tek küpeli definler bu savı destekler niteliktedir, bkz. M. Ivanov, "Puella vel Mulier? Virgo vel Uxor? Burials yielding a single earring dated back to the period from the 1st until the 5th century AD", **Studia in Honorem Aleksandrae Dimitrova-Milčeva**.

tarikhlenen ve tek bir küpe içeren mezarlar üzerine yaptığı araştırma sonucunda; tek küpeli definlerin kadın bireylerle ilgili olduğunu, daha çok kızların ve/veya ergenlerin tek küpe taktığını ve geleneğin evliliğe dair sosyal statü ile ilgili bir anlam taşıyabileceğini öne sürmüştür. Ivanov'a göre, bu bireyler içerisinde 25-30 yaşından büyük olan kadınlar muhtemelen bazı nedenlerden ötürü *uxor* (eş) statüsüne erişmemişlerdir. Tek küpeli daha genç kadınlarda ise bu durum *virgo* (bakire) olduğuna işaret etmiş olabilir. Tek küpe aynı zamanda o kişinin evlenmeye aday olduğunu da göstermiş olabilir.⁸⁸⁰

Bu veriler ışığında, ikincil mezar niteliği taşıyan Umurca B2'de yatan kişinin de hayattayken evlenmemiş olduğu öne sürülebilir. Ancak kremasyon defin söz konusu olduğu için bu kişinin yaşı saptanamamaktadır ki, bu durum Umurca B1'deki ölü için de geçerlidir. Her iki kişinin de aynı tümülüste defnedilmiş olması, Umurca B1 mezarında yatan kişi ile Umurca B2'deki mezar sahibinin akraba olduğuna işaret eder.

4) Umurca B3 Mezarı

a) Konum ve Mezar

Umurca B tümülüsü merkezinden yaklaşık 5 m güneybatıda ve tümülüs tepe noktasından yaklaşık 5,8 m derinlikte bir iskelet bulunmuştur. Mansel iskeletin yanında herhangi başka bir buluntuya rastlanmadığını belirtmiştir.⁸⁸¹ İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki B122 no'lu fotoğrafta (Res.291) iskeletin kazı sırasındaki buluntu durumu görülmektedir.

Thrakia bölgesindeki bazı tümülüslerde Bizans Dönemi'ne ait ikincil definlere rastlanmıştır. Bulgaristan, Duvanlı'nın kuzeybatısındaki 6 m yüksekliğindeki Bashova tümülüsünün yüzeyinden yaklaşık 30-40 cm derinde, Ortaçağ'a ait olabilecek bir mezar bulunmuştur. Ölünün içine konduğu ahşap tabutun doğu-batı doğrultusunda yerleştirildiği tespit edilmiştir.⁸⁸² Bulgaristan, Pernik bölgesi, Stara

Southeastern Europe in the Antiquity 6th century BC-Early 7th century AD, Sofya, National Archaeology Institute with Museum, 2008, s. 299.

⁸⁸⁰ a.e. s. 299.

⁸⁸¹ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 123. Mansel tarafından bu gömü için herhangi bir mezar numarası verilmemiştir.

⁸⁸² Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 59.

Selo Köyü yakınlarında bulunan doğu-batı doğrultu bir mezar yapısı MS 4.yy'a tarihlenmiştir.⁸⁸³ Araştırmacılar mezarda çok az buluntu olmasının gömülen kişinin Hristiyan olabileceği ile açıklamaktadır.

b) Mezar Envanteri (Katalog)

İAM'deki envanter defterinde Umurca B tümülüsünün üst tabakalarında bronz bir haç bulunduğu ifade edilmiştir. Umurca B3 mezarının, Umurca B1'in üzerindeki tabakada çıktığını göz önüne alarak bu haçın, Umurca B3'e ait olabileceği kesin olmamakla birlikte ileri sürülebilir.

Um B3.1. Haç (Res.292)

İAM env. 5537

Bronz, cam

u 4,9 cm, g 3,1 cm, üstteki halkanın ç 0,9 cm

Uçlara doğru genişleyen kollar eşit uzunlukta. Ortada mavi cam, üstte halka.

Tüm.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve MS 5.-6.yy'a tarihlenen iki haç, boyutları farklı olmakla birlikte form bakımından incelenen haça çok benzer.⁸⁸⁴ Dolayısıyla Um B3.1'i MS 5.-6.yy'dan ileriye doğru tarihlenebileceği düşünülebilir.

c) Değerlendirme

Umurca B3 mezarının, Umurca B tümülüsünün üst tabakalarında bulunması ve haçın (Um B3.1) olasılıkla bu mezara ait olması; MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlenen Umurca B1 ile MS 2.yy ortalarına tarihlenen Umurca B2 mezarlarından daha geç bir dönemde, olasılıkla MS 5.-6.yy'da Umurca B tümülüsünün yeniden

⁸⁸³ G. Nehrizov, A. Todorova, "Vaulted Tomb from the Late Antiquity in the Village of Staro Selo, Pernik District", *Journal of Regional Museum of History-Pernik* 1, 2008, s. 87-88.

⁸⁸⁴ Hayes, *Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum*, s. 196-197, no.334-336.

defin amaçlı kullanıldığını gösterir (Tab.11). Haçın mevcudiyeti ise ölünün Hristiyan olduğuna işaret eder.

B- Umurca C Tümülüsü

Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesi'nin 4 km doğusundadır.⁸⁸⁵ 1937 yılında Mansel tarafından kazılan tümülüsün 55 m çapında, 4 m yüksekliğinde olduğu belirtilmektedir. Mezar tepesinin Umurca B tümülüsüne olan mesafesine ilişkin Mansel'in raporunda bilgi yoktur. Bu tez kapsamında yapılan araştırmalarda Umurca C tümülüsünün, Umurca B tümülüsünden yaklaşık 250 m kuzeybatıda konumlandığı tespit edilmiştir (Res.293). Mansel raporunda, tümülüsün boyutları hakkında bilgi vermekle birlikte, mezar tepesinin biçimine değinmemiştir. Mezar tepesinin daha önceden açılıp açılmadığı da tam olarak belirlenememektedir. Mansel tarafından yapılan kazıda tümülüste herhangi bir mezara rastlanmamıştır.⁸⁸⁶ Tümülüsün tamamı kazılmamış olduğu için boş olup olmadığı kesinleştirilememektedir.

C- Umurca D Tümülüsü

Kırklareli İli, Lüleburgaz İlçesi'nin 4 km doğusundadır.⁸⁸⁷ Tümülüsün 35 m çapında, 6 m yüksekliğinde olduğu belirtilmektedir. Bu tez kapsamında yapılan araştırmalarda Umurca D tümülüsünün, Umurca C tümülüsünden yaklaşık 500 m kuzeydoğuda konumlandığı, yaklaşık 35 m çapında ve 4-5 m yüksekliğinde olduğu tespit edilmiştir (Res.294).

1937 yılında Mansel tarafından yapılan kazıda tümülüsün daha önceden açılıp soyulmuş olduğu tespit edilmiştir. Raporda mezar tipi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kazı sırasında bazı altın yaprak levhalar bulunmuştur.⁸⁸⁸ Ancak tahrip durumda oldukları için bu eserleri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olmamıştır. Müze envanter defterinde beş altın yaprak olarak kaydedilmiş

⁸⁸⁵ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91.

⁸⁸⁶ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 150. Boş mezarlara Thrakia'nın genelinde rastlanmasıyla ilgili olarak bkz. Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 16 vd.; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 90, dpn.3; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 52.

⁸⁸⁷ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 91

⁸⁸⁸ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 150-151

(İAM env 5538) olan parçaların yaklaşık 2,5 cm uzunluğunda ve 0,5 cm kalınlığında olduğu belirtilmiştir.

Mevcut bilgiler mezarın tarihlenmesi ve/veya define ilişkin tespitler yapmak için yetersizdir.

IV- Kırklareli Vize İlçesi Tümülüsleri

Kırklareli İli'nin doğusunda yer alan Vize İlçesi'nin güneyindeki ovada 1938 ve 1939 yıllarında Mansel tarafından toplam dokuz tümülüs kazılmıştır. Bunlar Vize A, Vize B, Vize C, Vize D, Vize E, Vize F, Vize G, Vize H ve Vize İ tümülüsleridir.

A- Vize A Tümülüsü

1) Konum ve Yığma Tepe

Kırklareli İli, Vize İlçesi'nin yaklaşık 4 km güneyinde, Vize Ovası'nı sulayan Ana Dere'nin kenarındaki tümülüs "Vize A" olarak adlandırılmıştır.⁸⁸⁹ Mansel raporunda tümülüsün 9,5 m yüksekliğinde, 50 m çapında düzgün konik biçiminde olduğunu belirtir (Res. 295).⁸⁹⁰ Yığma toprak ve dolgu hakkında ayrıntılı bilgi verilmemiştir.

Bu çalışma kapsamında yapılan araştırmalarda, Vize'nin yaklaşık 4 km güneyinde, Vize'nin güneyindeki Hasboğa Köyü'nün yaklaşık 4,5 km kuzeyinde Vize A tümülüsü olabilecek bir yığma tepe tespit edilmiştir (Res. 296-297). Mansel'in 1938 yılında gerçekleştirdiği kazı sırasında çekilen fotoğraftan (Res.295) anlaşıldığı kadarıyla, 9,5 m yüksekliğindeki konik tepenin üst bölümü tamamen ortadan kaldırılmıştır. Tespit edilen tümülüsün üst kısmı tıpkı 1938'te çekilen fotoğraftaki gibi mevcut değildir. Yığma tepenin üzerine çıkıldığında orta kısmında belirgin bir seviye farkı olduğu gözlenmiştir. Ancak tepenin üzeri yoğun bitki örtüsü ile kaplandığı için daha ayrıntılı bir araştırma yapılamamıştır.⁸⁹¹

Mezar tepesi, Istranca Dağları'nın güneyinde, Ergene Havzası içinde, yaklaşık batı-doğu doğrultulu Ana Dere'nin güneyinde yer alır. Tümülüsün konumu,

⁸⁸⁹ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 94.

⁸⁹⁰ a.e. s. 94.

⁸⁹¹ Vize A tümülüsünün konumu hakkında farklı bir öneri için bkz. **Kırklareli Kültür Envanteri**, s. 463.

Istrancalardan güneydeki Ergene Nehri'ne doğru akan irili ufaklı çayların suladığı verimli ve görece düz topraklardadır. Bu haliyle çevreden kolaylıkla görünebilir⁸⁹² durumda olan Vize A tümülüsü için bu konumun seçilmiş olmasının nedeni olasılıkla hemen kuzeyinde yer alan Bizye (günümüzde Vize) kentidir.⁸⁹³

Tümülüsün merkezinde yer alan mezar yapısı zemininin, tümülüs taban seviyesinden yaklaşık 1,3 m aşağıda olduğu tespit edilmiştir (Res.299).⁸⁹⁴

Vize A tümülüsü olduğu düşünülen mezar tepesinin üzeri yoğun bitki örtüsü ile kaplandığı için mezar yapısının günümüzdeki durumu hakkında herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Söz konusu mezar yapısı, günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde mezar odası, lahit ve eşyalarıyla birlikte aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiş ve sergiye açılmıştır (Res.305, 307).

2) Mezar Yapısı

a) Tanım

Vize A tümülüsü altında, tepenin hemen hemen merkezinde (Res.298), üzeri beşik tonozla örtülü (Res.299-301) tek odadan meydana gelen dromossuz bir mezar yapısı ortaya çıkarılmıştır. Mezar yapısında yumuşak ve sarımtırak yöresel kireçtaşı kullanılmıştır.

Mezar odası dikdörtgen planlı olup 4,62 m uzunluğunda, 3,12 m genişliğindedir (Res.302). Mezar odasının doğu ve batısındaki kısa duvarlar kuzey ve güney yönünde 1,5 m kadar devam etmektedir. Bu uzantılardaki duvar kalınlığı 0,4

⁸⁹² Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 17; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 92; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 120, Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 48; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 16.

⁸⁹³ Bizye'nin MÖ 1.yy-MS 1.yy'da Thrakia Krallığı'nın merkezi olması ile ilgili bkz. aşağıda "Değerlendirme".

⁸⁹⁴ Bu tezde Umurca B1 mezarı ve Uzun Hacı tümülüsü. Tümülüs merkezindeki mezarlar için bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 59-60, 82-83 (Bashova tümülüsü, Mushovitza tümülüsü); Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 18; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 123. Archibald, **Odryasian Kingdom**, s. 52, 155-156, 158-159, tab. 6.1; Kitov, "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", s. 13-14 (Sashova tümülüsü); Işın-Özdoğan, "Harekâtepe Tümülüsü", s. 335 (Harekâtepe tümülüsü). Tümülüs taban seviyesinin altındaki mezarlar için bkz. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 59-60, 82-83 (Bashova tümülüsü, Mushovitza tümülüsü); Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 18; Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 4 (Makedon mezarları).

m kadardır.⁸⁹⁵ Mezar odasının uzun duvarları, oda zemininden 1,18 m yüksekliğe kadar düşey olarak yükselmekte ve bu noktadan itibaren odanın üzerini örten beşik tonozun kavsi başlamaktadır. Beşik tonozun en yüksek olduğu noktası zeminden 2,74 m'dir.

Mezar odası, düzgün ve yatay taş bloklardan harçsız olarak inşa edilmiştir. Bloklar özenli bir biçimde işlenmiş olup birbirlerine düzgün bir şekilde birleştirilmiştir. Dış yüzeyler düzeltilmiş, iç kısımlar ise üzerine sıva vurmak için kaba bırakılmıştır.⁸⁹⁶ Mansel raporunda mezar odasının uzun duvarlarını meydana getiren taş blokların genişliklerinin 0,35 ile 0,54 m arasında değiştiğini belirtir. Taş blokların yükseklikleri ile ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak çizimlerden (Res.301, 303) taş blok yüksekliklerinin farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Mezar odasına giriş doğudaki kısa duvarda, 1,4 m genişliğinde ve 1,17 m yüksekliğinde bir kapı ile sağlanmıştır (Res.300, 303). Kapı açıklığı eksende değildir, kuzeye kaydırılmıştır. Kapı açıklığının iki yanını birer mermer söve; üstünü, dış yüzünde silme bulunan mermer bir lento sınırlar. Kapı açıklığının dış yüzüne 1,7 m yüksekliğinde ve 1,45 m genişliğinde yekpare bir taş levha konulmuştur. Bu levhanın üç adet büyük demir kenet ile lentoya raptedildiği saptanmıştır (Res.304).⁸⁹⁷ Bu önlemlerle mezar odasına giriş güçleştirilmiştir.

Odanın zemini kare biçiminde kalın tuğlalar ile kaplıdır (Res.302). Duvarların iç yüzleri alçı ile sıvalı ve üzerleri renkli bezemeler ile kaplıdır (Res.305). En altta 0,2 m yüksekliğinde damarlı çok renkli mermeri taklit eden bir kaide frizi mevcuttur. Friz, beyaz bir zemin üzerinde kırmızı, mavi ve sarı noktalar ve hatlar içermektedir. Kaidenin üzerinde, 1,25 m yüksekliğinde ve 6,95 m genişliğinde büyük panolar yer alır. Panoların yüzeyi benekli beyaz renkte olup iç içe geçmiş kırmızı, sarı ve siyah çerçevelerle sınırlanmıştır. Çerçevelerden kırmızı ve sarı olanlar kalın, siyah olanlar ise daha incedir. Panoların üzerinde ise 0,32 m yüksekliğinde bir friz vardır. Kalın siyah çizgilerle sınırlanmış bu frizde koyu kırmızı zemin üzerine beyaz, sarı ve mavi renkli iki sıra halinde yarım daireler yer alır. Dairelerin birleşim yerlerinin altında ve üstünde palmetler, bitkisel motifler, beyaz ya da sarı renkli, zarif vazolar

⁸⁹⁵ Mansel, "Trakya Hafriyatı", lev.24, res.7

⁸⁹⁶ a.e. s. 94-95

⁸⁹⁷ a.e. s. 95, res.7, 10. Bu kenetlerden bazıları İstanbul Arkeoloji Müzeleri depolarında tespit edilebilmiştir, bkz. Vz A54.

bulunmaktadır. Tonozda ise, mavi zemin üzerinde sekiz kollu beyaz yıldızlar, yıldızlı göğe işaret eder. Mezar odasının batısındaki kısa duvarın üzerinde, kırmızı friz ile kemer kavsi arasındaki bölümün, aynı şekilde mavi zemin üzerinde sekiz kollu yıldızlarla süslü olduğu tespit edilmiştir (Res.305). Doğudaki kısa duvarda ise kapı lentosunun silmesi güneye doğru devam eder. Bunun üzerinde uzun duvarlarda görülen kırmızı friz bulunmaktadır. Kırmızı frizin üzerindeki bölümde ise birtakım insan figürleri gözlemlenmiş, ancak dışarıdaki toprağın basıncı ile duvar çökmüş olduğundan söz konusu betimlerin niteliği anlaşılamamıştır.⁸⁹⁸

b) Analoji ve tarihleme

Vize A tümülüsü altındaki mezar yapısı, yöresel kireçtaşından kesme taş bloklar ile harçsız olarak inşa edilmiştir. Bu özelliğe gerek Thrakia gerek Makedonia'daki tümülüs altı mezarlarda sıklıkla rastlanır.⁸⁹⁹

İncelenen mezar yapısı, girişinin doğuya yönelik olması bakımından Thrakia'daki başka mezarlarla benzeşmektedir.⁹⁰⁰

Dikdörtgen planlı bir odadan meydana gelen planı ise Makedon mezarları arasında benzerlerini bulur. Bunlar arasında Aigina adasındaki "Aigina mezarı"⁹⁰¹, Euboia Adası'ndaki Batheia mezarı⁹⁰², Selanik'teki Plateias Syntrivaniou mezarı⁹⁰³, Selanik'in güneybatısındaki Dion II⁹⁰⁴ ile Dion III mezarı,⁹⁰⁵ Lakkoma I,⁹⁰⁶ Lakkoma

⁸⁹⁸ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 96

⁸⁹⁹ Bu tezde Kırklareli A-C tümülüsü, Eriklice tümülüsü ve Karakoç tümülüsü. Naip tümülüsü için bkz. Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22; Thrakia'daki beşik tonozlu mezarlar için bkz. Stoyanova, "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace", s. 577; Makedon mezarları için bkz. Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 6-7.

⁹⁰⁰ Hoddinott, **Bulgaria in Antiquity**, s. 76 (Vratsa Mogilanska tümülüsü); Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 96-98, no.4 (Amphipolis mezarı); Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 156 (Mezek Maltepe tümülüsü); Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 119 (Brestovitsa tümülüsü); G. Kitov, "A Newly Found Thracian Tomb with Frescoes", **Archaeologia Bulgarica 5.2**, 2001, s. 15-16, res.2 (Roshava Chouka tümülüsü); Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 49-67 (Svetitsa tümülüsü).

⁹⁰¹ Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 177, lev.A.

⁹⁰² MÖ 300'ler: **a.e.** s. 177, lev.A

⁹⁰³ MÖ geç 4.yy ya da erken 3.yy: Pandermalis, **a.e.** s. 178, lev.A; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 240-244.

⁹⁰⁴ MÖ geç 3.yy-erken 2.yy: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 180; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 125-131.

⁹⁰⁵ MÖ geç 3.yy-erken 2.yy: Pandermalis, "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 181; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 131-134.

⁹⁰⁶ MÖ 2.yy: **a.e.** s. 139-140.

II,⁹⁰⁷ Larisa⁹⁰⁸ tümülüs mezarı bulunmaktadır. Bir diğer önemli grup kuzeydoğu Thrakia'da yer alan ve yine Makedon tipi mezarlarla ilişkilendirilen Borovo, Odessos (Akchılar), Mangalia Mezar 2, Mezar 3 ve Mezar 4'tür. Beşik tonozla örtülü tek bir odadan meydana gelen bu mezarlar genellikle MÖ 4.yy sonu-3.yy başına tarihlenmiştir.⁹⁰⁹ MÖ 3.yy ve 2.yy'a tarihlenenler de vardır.

Mezar yapısı kesiti bakımından üzeri beşik tonoz ile örtülü olan Vize A, Makedon mezarlarına yaklaşır ve yukarıda plan açısından verilen benzerleri ile tamamen örtüşür.

Makedon mezarları gibi beşik tonoz ile örtülü oda mezarlar yalnız Thrakia'da değil başka bölgelerde de Geç Hellenistik ve Roma Dönemi'nde devam etmektedir. Bir dromos, bir ön oda ve bir mezar odası ile farklı bir plan arzeden, ancak beşik tonozla örtülü mezar odası ile Vize A tümülüs mezarına benzeyen bir örnek Thrakia dışında, günümüzde Denizli İli, Bozkurt İlçesi, Çambaşı Köyü'nün 2 km batısındaki Çambaşı tümülüsü altında karşımıza çıkar. Mezar MÖ geç 1.yy-MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.⁹¹⁰ Thrakia dışından bir başka benzer mezar Bithynia bölgesinden gelir. Günümüzde İzmit İli, Kadıköy Mahallesi, Kanlıbağ Mevkii'nde bulunan ve dromoslu bir mezar odasından meydana gelen tümülüs mezar, beşik tonozla örtülüdür. İçindeki buluntulara göre farklı dönemlerde kullanıldığı anlaşılan mezar yapısının ilk olarak MÖ 2.yy'da inşa edildiği ve MS 1. ve 2.yy'da defin amacıyla tekrar kullanıldığı tespit edilmiştir.⁹¹¹ Yine Bithynia bölgesinden Hellenistik Dönem'e tarihlenen Adapazarı, Tersiyeye tümülüsü mezar yapısı da Kanlıbağ tümülüsü gibi bir dromos ve dikdörtgen planlı ve beşik tonozla örtülü bir mezar odasından meydana gelir.⁹¹²

Vize A'da kapı açıklığının iki yanını duvar örgüsünden farklı olarak mermerden birer söve, üstünü ise dış yüzünde silme bulunan mermer bir lento

⁹⁰⁷ MÖ geç 3.yy-erken 2.yy: Pandermalis, "O νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 178; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 141-142.

⁹⁰⁸ MÖ erken 3.yy: Pandermalis, "O νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", s. 181; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 154-157.

⁹⁰⁹ Stoyanova, "Barrel-Vaulted Tombs in Northeastern Thrace", s. 134.

⁹¹⁰ C. Şimşek, "Çambaşı Tümülüsü", **VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Kuşadası 7-9 Nisan 1997**, Ankara, 1998, s. 493 vd.

⁹¹¹ Yıldız Meriçboyu, Sümer Atasoy, "İzmit Kanlıbağ Tümülüsü", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 15**, 1969, s. 70-71.

⁹¹² N. Fıratlı, "Adapazarı Tersiyeye Tümülüsü", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 9**, 1960, s. 22 vd.

sınırlar. Thrakia'daki tümülüs altı mezarlarda, mezar yapısına giriş veren kapılar ile mekanlar arasında geçişi sağlayan kapılarda, kapı ögesini vurgulamak amacıyla bu tarz farklı malzemeden ögelerin kullanıldığı bilinmektedir.⁹¹³ Vize A tümülüs mezarında olduğu gibi Thrakia'daki örnekler genellikle mütevazıdır.

Mezar odası duvarlarını süsleyen fresklerin benzerlerine ise Ephesos, Yamaç Ev 2'de,⁹¹⁴ Roma'daki Livia Evi'nde⁹¹⁵ rastlanmıştır. Özellikle Pompeii'de Cryptoporticus Evi'nde, kuzey galerinin güney duvarındaki panolar,⁹¹⁶ Epigramlar Evi'nde Oda 14'ün duvarlarındaki panolar⁹¹⁷ ve kullanılan bitkisel motifler,⁹¹⁸ Trebius Valens Evi'ndeki bir yatak odası duvarındaki panolar,⁹¹⁹ Vize A mezar odasındakilerin benzerleridir.

Yukarıda sıralanan özelliklerden mezar yapısının tümülüsün merkezinde yer alması ve yönelimi Thrak geleneğine; mezar yapısının tümülüs taban seviyesinin altında olması, plan ve çatı örtüsü Makedon etkilerine; mezar odası içindeki süslemeler ise Roma etkisine işaret eder. Özellikle Roma ve Pompeii gibi kentlerdeki zengin evlerinde karşılaşılan duvar süslemelerindeki benzerlikler MS 1.yy'ı göstermektedir.

3) Lahit

Mezar odasının güneydoğu kısmında bir kireçtaşı(?) lahit bulunmaktadır (Res.299-300, 306-307). Mansel, raporunda hem lahit teknesinin hem de üzerindeki beşik çatı biçiminde kapağın pek düzgün olmadığını belirtmiştir.⁹²⁰ Buna göre lahit

⁹¹³ Bu tezde Eriklice tümülüsü; Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", s. 82, res.94 (Kurtkale tümülüsü); Fol v.d., **The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari**, 46,48 (Sveshtari tümülüsü); Kitov, "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", s. 15, 17, res.21 (Griffonlar tümülüsü); Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 96, 102, 113, 115, 117, 139, 147 (Miskova Niva civarındaki Golyamata tümülüsü, Plovdiv Filipovo tren istasyonu yakınındaki tümülüs, Varbitza tümülüsü, Sveshtari Tümülüs 13); Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 11-12, 21, res.15 (Naip tümülüsü).

⁹¹⁴ MS 1.yy'dan ileriye: N. Zimmermann, "Ausstattungen von Haupt- und Nebenräumen, zur Datierung der Wandmalereien des Hanghauses 2 in Ephesos", **Das Hanghaus 2 von Ephesos, Studien zu Baugeschichte und Chronologie, Archäologische Forschungen Band 7**, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie für Wissenschaften, 2002, s. 101 vd.

⁹¹⁵ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 97, dpn.2.

⁹¹⁶ H.G. Beyen, **Pompejanische Wanddekoration vom zwiten bis zum vierten Stil**, Haag, Martinus Nijhoff, 1960, s. 19, res.39.

⁹¹⁷ Beyen, **Pompejanische Wanddekoration**, s. 38, res.93.

⁹¹⁸ a.e. s. 58, res.200, 202.

⁹¹⁹ a.e. s. 52, res.134.

⁹²⁰ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 95.

teknesinin uzunluğu altta 2,0 m, üstte 2,12 m'dir. Doğu kısa yüzü 0,9 m, batı kısa yüzü 1,02 m genişliğindedir. Lahit kapağının her iki yanını 0,2 m, merkez yüksekliği ise 0,3 m olup toplam uzunluğu 2,12 m'dir. Lahit teknesinin yüksekliği batı yüzünde 1,02 m, doğuda 0,9 m'dir.⁹²¹ Lahdin içinde kremasyon defin tespit edilmiştir. Ölünün külleri ve kıymetli eşyaları lahdin içine konulduktan sonra lahit kapağı demir kenetler vasıtasıyla tekneye raptedilmiştir (Bkz. Vz A54).

Lahdin dış yüzeyi, duvar tarafındaki uzun tarafı hariç, kalın bir alçı tabakası ile kaplanmış ve üzerine birtakım süslemeler yapılmıştır (Res.306-307). Lahdin esas uzun cephesinde beyaz zemin üzerine siyah renkte bir kapı, bunun sağında ve solunda ise kurdelelerle süslü girlandlar vardır. Mansel raporunda kapı çerçevelerinin sarı ve mavi, kapı kanatlarının üst bölümlerindeki kafeslerin ve alt bölümdeki panoların kırmızımtırak kahverengi, girlandların kahverengi ve kırmızı, girlandların ortasındaki rozetlerin siyah olduğunu belirtmektedir.⁹²² Lahdin kısa yüzleri siyah benekli beyaz renktedir. Lahit kapağının kısa yüzlerindeki alınlıklarda sekiz kollu siyah renkli bir rozet bulunmaktadır. Lahit kapağının üst kısmı kırmızıdır. Bu şekilde, lahdin uzun cephesindeki kapı betimi, lahit kapağının kırmızı renkli oluşu, üzeri kırmızı kiremitle örtülü bir evi çağrıştırmaktadır.

Vize A mezarındaki lahdin birebir benzeri yayınlarda yoktur. Tekirdağ'ın doğusundaki Karaevli tümülüsünde ortaya çıkarılan MS 1.yy'a ait iki mermer lahit⁹²³ ve Bulgaristan, Rosava Dragana'da MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen bir tümülüste form bakımından Vize A lahdini andıran bir mermer lahit açığa çıkarıldığı burada zikredilebilir.⁹²⁴ Roma İmparatorluk Dönemi lahitleri üzerine yaptığı araştırmada Koch, Thrakia bölgesinde yerel olarak üretilmiş lahitlerin genel görünüm açısından basit olduğunu belirtir.⁹²⁵ Vize A lahdi de üzerindeki bezemeler haricinde bu görüşü destekler niteliktedir. Lahit tekneleri üzerinde süsleme amaçlı girlandlar

⁹²¹ Lahdin, kapağı ile birlikte toplam yüksekliği hakkında bilgi verilmemiştir; bkz. Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 95.

⁹²² a.e. s. 96

⁹²³ Koçel Erdem, "Finds from a Plundered Tumulus at Karaevli, Tekirdağ", s. 214.

⁹²⁴ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 20-21, res.2. Güneydoğu Thrakia'dan tümülüs altında bir başka kireçtaşı lahit örneği için bkz. Işın-Özdoğan, "Harekâtepe Tümülüsü", s. 336. Thrakia dışından, Troas'ta (günümüzde İzmir, Dikili İlçesi sınırlarında) Atarneus antik kenti nekropolisindeki Erken Hellenistik Dönem'e ait Armuttepe tümülüsü için bkz. Ahmet Yaraş, "Dikili Armuttepe Tümülüsü", **Arkeoloji ve Sanat** 131, 2009, 26-27, res.5-6.

⁹²⁵ G. Koch, **Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri**, çev. Z. Zühre İlkelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2001, s. 195.

ile Roma İmparatorluğu genelinde ve özellikle de eyaletlerde karşılaşılmaktadır.⁹²⁶ Aphrodisias'ta, uzun yüzde iki yanı girlandlarla süslü tabula bulunan ve Erken Severuslar Dönem'ine tarihlenen lahitler, Vize A lahdinin uzun yüzündeki düzenlemeyi hatırlatır. Fakat Aphrodisias örneklerinde kapı motifi yerine tabula bulunması ve girlandların altında Erosların olması gibi özellikler tamamen farklıdır.⁹²⁷

Lykia'da Bubon kentinde açığa çıkarılan ve MÖ 3.yy'a tarihlenen lahit,⁹²⁸ kabartma girlandlar ve bir kapı motifine sahip olması açısından Vize A lahdine yaklaşıır. Ancak kapının kısa yüzlerden birinde betimlenmiş olması nedeniyle farklıdır. Hellenistik ve Roma Dönemi'nde Lykia ve Pamphylia'da kısa yüzde kapı motifi olan değişik tipte lahitlere sıklıkla rastlanmıştır.⁹²⁹

4) Mezar Envanteri (Katalog)

Vize A tümülüsünün altındaki mezarda hem lahdin içinde hem de mezar odasında çeşitli eşyalar bulunmuştur. Bunlar aşağıdaki katalogda ayrı ayrı incelenecektir.

Vz A1. Çelenge ait parçalar (Res.308-309)

İAM env 5704

Mezar odasında, lahdin içerisinde, batı kısmında.

Altın, 13,64 g

Yaprak u 6,5 cm, yaprak g 2,5 cm

Mansel 1939a:160, no.1; Mansel 1940:98, lev 32, res 22 ;Mansel 1941:167, no.1; Onurkan 1988:19, no 1, lev 1a.

⁹²⁶ a.e. s. 81.

⁹²⁷ F. Işık, **Girlanden-Sarkophage aus Aphrodisias**, Sarkophag Studien Band 5, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 2007, s. 121-124, no.98-101, 104, 106, 109, lev.53-56, 58-59, 62.

⁹²⁸ G. Koch, H. Sichtermann, **Römische Sarkophage**, Münih, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1982, s. 481, lev.524-525.

⁹²⁹ a.e. s. 538-540, 542, res.522-523, 529, 535; Özgür Turak, **Roma Dönemi Pamphylia Lahitleri ve Atölye Sorunu**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2011, s. 148, 150, 153, 162, 165, 172, 176-178, 191, 223, res.251-254, 274-275, 283. Roma İmparatorluğu genelinde benzer örnekler için, bkz. a.e. s. 51-52, 105, 221, 243, 503, res.41, 48, 105, 253, 258, 291, 490; Ramazan Özgan, **Die Kaiserzeitlichen Sarkophage in Konya und Umgebung**, *Asia Minor Studien* 46, Bonn, R. Habelt, 2003, s. 55, no.20. Lahit tekneleri üzerinde yalancı kapılara Mısır IV. Hanedan Dönemi'nden itibaren rastlanması ile ilgili, bkz. a.e. s. 9.

Bir çelenge ait defne yaprağı biçiminde 60 adet altın levha. Yaprakların orta ve yan damarları kabartma olarak işlenmiş.

Mansel kazı raporunda, bazı altın yaprakların lahdin batı kısmında etrafı tül benzeri ince bir kumaşla sarılı deri bir şeride tutturulmuş vaziyette bulunduğunu belirtmektedir. İAM etütlük eserler bölümünde yapılan çalışmada, Mansel'in bazı kısımlarının oldukça iyi durumda korunduğunu belirttiği⁹³⁰ deri şeride ait olabilecek parçalar, Vize tümülüslerinden çıkan buluntuların korunduğu 347 numaralı sandık içinde tespit edilebilmiştir. Fakat içine konuldukları zarfın üzerindeki yazı okunamayacak durumda olduğu için bu deri parçalarının Vz A1'e ait olduğunu kesinleştirmek mümkün değildir.⁹³¹

Raporda ayrıca bazı altın yaprakların lahdin içine yayıldığı anlaşılan kırmızı bir mantoyu süslediği ileri sürülmüştür. Kazı esnasında lahdin içindeki eşyaların üzerinde tespit edilen kırmızımtırak kalın kül tabakası bunu doğrulamaktadır.

Bazı levhaların kenarlarında yırtıklar.

Analoji ve tarihleme

MÖ geç 5.yy'dan itibaren mersin, meşe, zeytin, defne ve sarmaşık gibi bitkilerden öykünerek yapılmış altın çelenkler Makedonia, güney Yunanistan, Anadolu, Kıbrıs, Mısır, güney İtalya ve Karadeniz'in kuzey kıyılarında erkek ve kadın mezarlarında karşımıza çıkmaktadır. Özellikle MÖ 5.-3.yy'da çelenklerin zengin bitkisel bezemeli oldukları ancak MÖ 3.yy'dan sonra bezemenin sadece şematik yapraklardan ibaret hale geldiği ve zengin kompozisyonların kaybolduğu gözlemlenmiştir. Çelenklerin günlük yaşamda sosyal ve dinsel bir simge olmalarının yanı sıra, kraliyet ailesi ve soylulara ait erkek ve kadın mezarlarında da ölüye ait kişisel eşya oldukları kabul edilmiştir.⁹³²

Altın defne yapraklarından oluşan çelenkler Thrakia'daki mezarlarda MÖ geç 5.yy-erken 4.yy'dan itibaren karşımıza çıkmaktadır. Bulgaristan, Plovdiv bölgesindeki Rosovets (Rahmanlı) yakınlarındaki üç tümülüste MÖ geç 5.yy -

⁹³⁰ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 98.

⁹³¹ Mansel'in raporunda bunlarla ilgili herhangi bir görsel bulunmamaktadır.

⁹³² Tsigarida, çelenklerin gömü geleneklerinde önemli bir rol oynadıkları, ölüne öbür dünyaya yaptığı yolculuk sırasında başında çelenk ile kötüye karşı korunduğu görüşündedir, bkz. E.B. Tsigarida, **Gold Wreaths and Diadems**, Selanik, Archaeological Museum of Thessaloniki, 2011, s. ii.

4.yy'ın ilk yarısına tarihlenen mezarlarda⁹³³, aynı yerde bir başka tümülüste MÖ erken 4.yy'a tarihlenen bir mezarda⁹³⁴, Bulgaristan Pazarcık bölgesinde Strelcha'daki bir tümülüste MÖ erken 4.yy'a tarihlenen bir mezarda⁹³⁵, Bulgaristan, Vratsa'daki Mogelanskata tümülüsünde MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenen mezarda⁹³⁶ defne yaprağı biçiminde altın levhalardan meydana getirilmiş çelenklere rastlanmıştır.

Vz A1'e en yakın buluntular Samothrake'den gelmektedir. Buradaki nekropoliste MÖ 1.yy'ın son çeyreği-MS 2.yy'a ait mezarlarda altın defne yapraklarından oluşturulan çelenklere rastlanmıştır.⁹³⁷ Vz A1'e yakın örnekler MS 1.yy'a işaret eder.

Vz A2. Varak Aplik (Res.310)

İAM env 5705

Mezar odasında, lahdin içinden, olasılıkla lahdin orta kısmında.

Altın, 0,46 g

u 7,9 cm, g 4,4 cm

Mansel 1940:98; Onurkan 1988:20, no.5

Oval biçimli altın yaprak. Her iki yanında birer küçük delik. Yaprığın her iki yüzünde görülebilen dörtgen dizilerden oluşan üçgen biçiminde geometrik bezeme.

Kenarlarda yırtıklar.

Analoji ve tarihleme

Hem boyutları hem de ağırlığı bakımından çelengi oluşturan altın yaprak levhalardan ayrılan bu parça muhtemelen ölüye ait giysinin üzerine tutturulmuş vaziyetteydi. Kazı esnasında lahdin içindeki eşyaların üzerinde kırmızı renkli küller tespit edildiğini belirten Mansel, bazı altın yaprak levhaların lahdin içinde yayıldığı anlaşılan kırmızı bir mantoyu süslemiş olabileceğini ileri sürmüştür. Vz A2'ye benzer

⁹³³ D. Agre, **The Tumulus of Golyamata Mogila near the villages of Malomirovo and Zlatinitsa**, Sofya, Avalon Publishing, 2011, 34.

⁹³⁴ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 164 vd., res.180.

⁹³⁵ G. Kitov, **Тракийските могили край Стрелча**, Серия прогчвания - НЕК. Книга I, Sofya, 1979, s. 16.

⁹³⁶ Вендигов, 1966, 8, res.1; Marazov-Fol, 1998, 200, no.141.

⁹³⁷ Dusenbery, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 1003 vd., res. S143-18, S144-2, S227-3, W12-5.

bir örnek bulunamamıştır. Dolayısıyla bu eseri kontekste göre tarihlemek daha doğru olabilir (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Vz A3. Yüzük (Res.311-312)

İAM env 5706

Mezar odasında, lahdin içinden, lahdin orta kısmında, Vz A4'ün yanında.

Altın ve akik, 21,98 g

İç ç 2,1-2,5 cm, dış ç 3,2-3,5 cm

Mansel 1939a:160, no.2, res.195a; Mansel 1940:98, lev.33,res.23a; Mansel 1941:167, no.2, res.34a; Onurkan 1988:20, no.6, lev.2; Meriçboyu 2001: 229, 231.

Kaşa doğru genişleyen masif ve oval yüzük halkası. Ön yüzde kaştan 1,5 mm taşkın, vişne renginde akik yüzük taşı, 2,1 cm çapında. Yüzük taşının üstünde figürlü bir sahne: Yüksek ayaklı ve tek kulplu bir vazunun bir yanında balıkçıl⁹³⁸, diğer yanında arka ayakları üzerinde oturan tilki ya da köpek, hemen tepesinde uçan bir kelebeğe bakarken betimlenmiş. Balıkçıl boynunu büküp başını vazoya doğru uzatmış. Figürlerin durdukları zemin bir çizgi ile gösterilmiş.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Saygınlığın simgesi olan altın yüzükler Roma İmparatorluk Dönemi'nde herkes tarafından takılmasına izin verilmişse de hala bir ayrıcalık olarak addedilmekteydi ve askerlere nişan olarak verilirdi.⁹³⁹ MÖ 1.yy'da Roma'da bir erkeğin birden fazla yüzük takması olağan dışı olarak görülmüştür. Plinius, İmparator Claudius'un kendi portresinin işlendiği yüzüklerin takılmasına izin verdiğini bildirmektedir.⁹⁴⁰

Vz A3 form açısından MÖ 1.yy - MS 1.yy'a tarihlenen yüzüklerle benzerlik göstermektedir.⁹⁴¹ Romanya'da Constanta Ulusal Tarih ve Arkeoloji Müzesi'nde

⁹³⁸ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 20, no.6. Mansel'e göre bir leylek ya da turna; Krş. Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 98.

⁹³⁹ Higgins, **Greek and Roman Jewellery**, s. 182-183.

⁹⁴⁰ Plinius, **Naturalis Historia**, 33, 12.

⁹⁴¹ Henkel, **Die Römischen Fingerringe der Rheinlande**, s. 22, lev.VIII, no. 146; E. Zwierlein-Diehl, **Die Antiken Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien Band II**, Die Glaskameen Nachtrage zu Band I Die Gemmen der späteren römischen Kaiserzeit Teil I: Götter, Münih, Prestel

korunan MS 2.yy'a ait altın yüzükler Vz A3'ü anımsatsa da boyutlarının daha ufak olması ve daha hafif olmaları bakımından ondan farklıdır.⁹⁴² Pompeii'de bulunan ve günümüzde Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan MS 1.yy'a ait altın yüzükler Vz A3'e en çok yaklaşan örneklerdir.⁹⁴³ Vize A yüzüğüne benzeyen bir başka altın yüzük Edirne İli, Çömlekpınar Köyü'nün 2 km kadar kuzeyinde yer alan İkiztepe B tümülüsündeki MS 1.yy'a tarihlendirilen mezardan gelir.⁹⁴⁴

Yüzük taşları üzerinde balıkçıl figürlerine MÖ 5.yy'dan itibaren rastlanmaktadır.⁹⁴⁵ Özellikle MÖ 5.yy'ın ikinci yarısı ile 4.yy'da ayakta duran balıkçıl figürü yaygın olarak kullanılmıştır. Hellenistik ve Erken Roma İmparatorluk dönemlerinde de daha seyrek olmakla birlikte devam eder. Kudüs'te özel bir koleksiyonda bulunan ve Anadolu'dan geldiği düşünülen MÖ 1.yy - MS 1.yy'a ait bir yüzüğün⁹⁴⁶ üzerinde, başını yere doğru eğmiş bir balıkçıl ve yanında ince bir ağaç betimlenmiştir. Amorai-Stark'a göre balıkçıl hava durumu ile ilgili kehanet sahibi olduğuna inanılan bir hayvandır ve Aphrodite ile ilişkilendirilir. Aynı zamanda evde de beslendiği bilinmektedir.

Yukarıdaki benzer örnekler Vz A3'ü MS 1.yy'a tarihlenmesini sağlar.

Vz A4. Yüzük (Res.313-314)

İAM env 5707

Mezar odasında, lahdin içinden, lahdin orta kısmında, Vz A3'ün yanında.

Verlag, 1979, no.1075; Ruseva-Slokoska, **Roman Jewellery A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 77, Tip I.

⁹⁴² Lungu Virgil, Covaceff Zahária, Chera Constantin, **Bijuterii Antice din Aur**, Constanta, Ex Ponto, 2012, s. 19 vd., lev.IV, no.7 ve 10.

⁹⁴³ Stefanelli, **L'oro dei Romani Gioielli di eta Imperiale**, s. 136, no.124-125.

⁹⁴⁴ Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 708, res.23.

⁹⁴⁵ H.B. Walters, **Catalogue of the Engraved Gems and Cameos Greek Etruscan and Roman in the British Museum**, Londra, Oxford University Press, 1926, no.2459, 2461, 2462 ve 2463; J. Boardman, **Greek Gems and Finger Rings Early Bronze Age to Late Classical**, Londra, Thames and Hudson, 1970, s. 288, no.468 ve 469; 289, no.490 ve 492; 290, no.518 ve 519; 292, no.555-557; J. Boardman, "Greek Seals", **7000 Years of Seals**, ed. D. Collon, Londra, British Museum Press, 1997, no.5/17. Üzerinde köpek figürü betimlenmiş yüzükler için ayrıca bkz. M. Henig, A. Macgregor, **Catalogue of the Engraved Gems and Finger-Rings in the Ashmolean Museum II. Roman**, BAR International Series 1332, Oxford, Archaeopress, 2004, s. 90-91, no.9.38-9.47 (MÖ 1.yy-MS 1.yy); üzerinde tek kulplu testi betimlenmiş yüzükler için bkz. a.e. no.7.58 (MÖ 1.yy); üzerinde bir turna ile kelebeğe ait betimlerin olduğu için yüzük taşı için Bkz. a.e. s. 95-96, no.9.97 (MS 1.yy).

⁹⁴⁶ Shua Amorai-Stark, **Engraved Gems and Seals from Two Collections in Jerusalem**, Kudüs, Franciscan Printing Press, 1993, s. 88-89, no.109.

Altın ve akik, 8,81 g

İç ç 1,9-2,1 cm, dış ç 2,5-2,7 cm

Mansel 1939a:160, no.2, res.195b; Mansel 1940:98, lev.33, res.23b; Mansel 1941:168, no.2, res.34b; Onurkan 1988:20-21,no.7, lev.3a-b; Meriçboyu 2001:231.

Kaşa doğru genişleyen masif ve oval yüzük halkası. Ön yüzde kaş ile aynı düzeyde, turuncu renkli akik taşı, 1,8 cm çapında. Yüzük taşının üstünde sağa dönük Athena, oturur vaziyette, khiton giyimli, başında sorguçlu miğfer, sol elinde mızrak, sağ el ise kalkana dayanmakta.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Vz A4, Vz A3 gibi form bakımından MÖ 1.yy - MS 1.yy'a tarihlenen yüzüklere benzer.⁹⁴⁷ Vz A4'e hem form hem de boyutları bakımından en çok benzeyen buluntu, günümüzde Sofya Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan MS 1.yy'a ait altın yüzüktür.⁹⁴⁸

Yüzük taşları üzerinde Athena figürüne, Klasik Çağ'dan itibaren yaygın olarak rastlanır.⁹⁴⁹ Yunan pantheonunda Athena, Roma pantheonunda Minerva olarak bilinen bu tanrıçanın yüzük taşları üzerindeki betimler arasında Vz A4'e en çok yaklaşan örnek, Almanya, Fürstenberg'de bulunmuş olan ve günümüzde Xanten Müzesi'nde korunan takı taşı üzerindeki tanrıça (Fortuna-Minerva-Victoria-Isis olarak tanımlanmış) figürüdür. MS 1.-2.yy'a tarihlendirilmiştir.⁹⁵⁰ Analojiler Vz A4 için MS 1.yy içlerine işaret eder.

⁹⁴⁷ Henkel, *Die Römischen Fingerringe der Rheinlande*, no.161, 167, lev.IX; Zwierlein-Diehl, *Die Antiken Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien Band II*, no.1075 (MÖ 1.yy-MS 1.yy); Ruseva-Slokoska, *Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia*, s. 77, Tip I, no.189 (MS 1.yy); Stefanelli, *L'oro dei Romani Gioielli di eta Imperiale*, s. 136, no.121-125 (MS 1.yy).

⁹⁴⁸ Ruseva-Slokoska, *Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia*, s. no.189.

⁹⁴⁹ Walters, *Catalogue of the Engraved Gems and Cameos Greek Etruscan and Roman in the British Museum*, no.1347, no.1366, 1367 ve 1369; Boardman, *Greek Gems and Finger Rings*, s. 288, no.486; 299-300, no.744; 300, no 765.

⁹⁵⁰ G. Platz-Horster, *Die Antiken Gemmen aus Xanten II*, Köln, Rheinland Verlag BmbH, 1994, s. 106-107, no.97, lev.18; MS 1.-2.yy'a ait bir başka örnek için bkz. Zwierlein-Diehl, *Die Antiken Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien Band II*, s. 191, no.1416, lev.136. Daha geç örnekler için bkz. A. Dimitrova-Milčeva, *Antique Engraved Gems and Cameos in the National Archaeological Museum in Sofia*, Sofya, Septemvri Publishing House, 1981, s. 40-41, no.47 (MS

Vz A5. Calathus (Res.315-319)

İAM env 5708

Mezar odasında, lahdin içinden.

Gümüş, 508,0 g

y 10,5 cm, aç 12,3 cm, tç 7,6 cm, kulp y 8,0 cm

Mansel 1939a:160, no.3, res.196-197; Mansel 1940:98, res.24-25; Mansel 1941:168, no.3, res.25-28; Strong 1966:137; Kunzl 1969:331, res.9-11 (MS 1.yy'ın ilk yarısı); Onurkan 1988:30-34, no.28, lev.10-13, şek.4 (Augustus-Tiberius dönemi).

Ağız kenarına doğru genişleyen silindir biçiminde kupa. Ağız ve taban kenarı İon-kyması ile bezeli. Ağız kenarındaki 1,2 cm, tabandaki 1,3 cm genişliğinde. İon-kyması, ince bir şerit üstünde, kenarları ve ortasındaki damar kabartma biçiminde olan yayvan yapraklardan meydana gelmekte.

Kulp plastik olarak işlenmiş, 5,6 cm yüksekliğinde kanatlı Eros biçiminde. Üzerine bastığı zemin olasılıkla stilize bir çiçek ve altta bir palmet. Sol ayak önde, sağ ayak arkada. Kollar dirseklerden itibaren yukarı kalkmış, göğsünün üstünde iki eliyle bir güvercini kanatlarından tutmakta. Baş hafif sağa yatık. Kulp, yukarıda Eros'un kanatları vasıtasıyla ağız kenarının hemen altına, aşağıda ise kaidedeki palmet vasıtasıyla gövdeye lehimli.

Gövde üzerinde, iki kyma arasında Dionysos ritüellerine özgü figür ve eşyalar alçak kabartma biçiminde tasvir edilmiş. Kulpun sağından itibaren üstte thyrsos, sapında kurdele; ortada sola dönük maenad başı; hemen önünde bir tympanonun bir kısmı; altta sağa dönük, korymboslu satyros başı, önde asma dalı sarılı şarap tulumu. Satyrosun sağında Dionysos başı, sola dönük; önünde sapı kurdeleli thyrsos; arkasında yüksek sunak, üstünde ateş yanmakta; başın altında iki adet tympanon aşağı sarkmakta. Dionysos başının üstünde cista mystica (kutsal sandık), kapağı açılmış, sol yanda durmakta; cistanın içinden çıkan sağa yönelik yılan, sağda sapı kurdeleli thyrsos. Cistanın üstünde iki maenad başı. Soldaki maenad cepheden betimlenmiş, alnın üzerinde bir korymbos, solda tympanonun bir parçası, sağda şarap tulumu. Sağdaki maenad profilden betimlenmiş, sola dönük, sol kulağının üstünde yaprak. Cistanın sağında ters yönlere bakan profilden betimlenmiş bir çift baş,

3.yy); Henig-MacGregor, *Catalogue of the Engraved Gems and Finger-Rings*, s. 43, 2.24 (MS 2.-3.yy).

soldaki satyros, sağdaki maenad. Her ikisinin başında korymbos. Maenadın sağ yanında tympanonun bir kısmı, satyrosun başı üzerinde ise sapı kurdeleli thyrsos. Maenad başının altında kymbalon, aşağı sarkmakta. Altta profilden sakallı ve sivri kulaklı satyros başı, sola dönük. Solunda syrinks ve sapında kurdeleli thyrsos. Satyros başının sağında taban ve ağız kenarlarındaki kymalar arasını kaplayan 7,7 cm yüksekliğinde satyros figürü, sağa doğru ilerlerler. Başı ve bacakları profilden. Sağ bacak önde, sol bacak arkada, sağ ayağın neredeyse tüm tabanı yere basmakta, sol ayağı ise parmak uçlarında. Zemin alçak kabartma ile belirtilmiş. Öne uzanmış sağ elinde kantharos. Sol kolu arkada, panter postu ile thyrsos taşımakta. Panter postunun hemen altında kymbalon. Satyrosun sağında, ortada ters yönlere bakan profilden betimlenmiş bir çift baş, soldaki satyros, sağdaki maenad. Satyros başının solunda syrinks ve sapı kurdeleli thyrsos, altında ise iki tympanon. Maenad başının hemen sağında bir tympanonun bir kısmı. Satyros ve maenad başların altında cepheden betimlenmiş bir diğer maenad başı, arkasında ise devrilmiş krater. Maenad başının sağında alnının üstünde keçi boynuzları bulunan sağa dönük pan başı. Altında iki tympanon, aşağı sarkmakta; başın sağında sapına kurdele bağlı thyrsos, başın solunda syrinks ve sapına kurdele bağlanmış pedum. Pan başının üzerinde cista mystica, kapağı açılmış, sağ yanda durmakta, kapağın arkasında meşale. Sandığın üzerinde profilden satyros başı, sağa dönük, hemen solunda syrinks ve sapı kurdeleli thyrsos. Satyros başının sağında maenad başı, yaklaşık dörtte üç cepheden betimlenmiş. Alnının üzerinde korymbos, saçları ortadan ikiye ayrılmış. Altta iki adet kymbalon, aşağı sarkmakta. Maenad başının sağında cista mystica, sol yanda duran kapak açık vaziyette, üstünde thyrsos ve meşale. Sepetin içinde yılan, sağa yönelik. Cistanın altında cepheden betimlenmiş maenad başı, alnının üstünde korymbos, solunda sapında kurdele olan thyrsos. Maenad başının altında profilden Papposilenos başı, yaşlı ve sakallı, saçları dökülmüş. Alnının üstünde korymbos. Başın üstünde bitkisel bezeme.

Tüm. Tabanda küçük bir parça noksan. Noksan olan yerin hizasında aşınma.

Analoji ve tarihleme

Pompeii'de bulunan ve günümüzde Napoli Ulusal Müzesi'nde korunan gümüş calathus, form bakımından Vz A5'e benzese de, kulpun daha kısa ve sade olması ile

ondan ayrılır. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.⁹⁵¹ İtalya, Boscoreale'de bulunan ve günümüzde Paris, Louvre Müzesi'nde korunan gümüş içki kupası, boyutları ve genel formu bakımından Vz A5'i anımsatır. Fakat üç küçük ayak üzerinde durması ve kısa, sade kulpu ile ondan farklıdır. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.⁹⁵² Almanya, Rhein bei Ward-Lüttingen'de bulunan gümüş calathus form ve boyutları ile Vize A örneğine benzer. Augustus Dönemi'ne tarihlenmiştir.⁹⁵³ Sırbistan, Lazarevac yakınlarındaki Jabueje'de bulunan 341,85 g ağırlığındaki gümüş kupa, form ve boyutları ile Vize A örneğini andırır. MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.⁹⁵⁴ Pompeii'de açığa çıkarılan ve Augustus Dönemi'ne tarihlenen gümüş calathus hem form hem de boyutları bakımından Vize A buluntusuna benzer. Ancak kulpun kısa ve sade olması ile ondan ayrılır.⁹⁵⁵

Pompeii Menandros Evi'nde Oda B'de bulunan 165 g ağırlığındaki gümüş kupa, form bakımından Vz A5'e benzer. Fakat hem boyutları daha küçüktür, hem de diğer örneklerde olduğu gibi yuvarlak biçimli sade bir kulpu vardır.⁹⁵⁶ Aynı odada bulunan 355 g ve 392 g ağırlığındaki iki gümüş kupa, hem form, hem de kulplarındaki plastik olarak işlenmiş Eros figürleri ile Vz A5'e en çok benzeyen iki örnektir.⁹⁵⁷

Vz A5'e benzeyen buluntular arasında cam ve pişmiş toprak buluntular da vardır. Bunlardan biri Pompeii'de bulunan ve günümüzde Napoli Ulusal Müzesi'nde korunan cam modiolustur. Form bakımından Vize A örneğine yaklaşan ve MS erken 1.yy'a tarihlenen bu örneğin kulpu noksan olduğu için ayrıntılı kıyaslama yapmak mümkün değildir.⁹⁵⁸ Cam calathusları genel olarak MS 1.yy'a tarihlendiren Künzl⁹⁵⁹,

⁹⁵¹ Lucia P.B Stefanelli, *L'argento dei Romani Vasellame da Tavola e d'apparato*, Roma, "L'Erma" di Bretschneider, 1991, s. 123, no.25.

⁹⁵² J. Sieveking, *Antike Metallgeräte*, Münih, Hirth, 1928, s. 8, lev.11.

⁹⁵³ F. Baratte, *Römisches Silbergeschirr in den gallischen und germanischen Provinzen*, Stuttgart, Württemberg, 1984, s. 53, res.4.

⁹⁵⁴ Popovic, *Antique Silver from Serbia*, s. 255, no.140.

⁹⁵⁵ Ferrari, *Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli*, s. 210, no.36.

⁹⁵⁶ Allison, *The insula of the Menander at Pompeii*, s. 91, no.425, lev.30.20.

⁹⁵⁷ a.e. s. 93, no.441, lev.30,18 ve 19.

⁹⁵⁸ Stefanelli, *L'argento dei Romani Vasellame da Tavola e d'apparato*, s. 17, res.21-22. Karadeniz'in kuzey kıyısındaki Olbia Pontike'de, bir kadın mezarında bulunan ve günümüzde Moskova Puşkin Müzesi'nde korunan MS 1.yy'ın ilk yarısına ait pişmiş toprak calathus için bkz. F. Baumann, *Aus den Schatzkammern Eurasiens Meisterwerke Antiker Kunst*, Ausstellung 29 Januar bis 2 Mai 1993, Zürich, Kunsthaus, 1993, s. 176, no.86.

⁹⁵⁹ Künzl, "Der augusteische Silbercalathus im Rheinischen Landesmuseum Bonn", s. 334.

Mansel'in Vize A tümülüsü ile ilgili yayını işaret ederek, Vize A gümüş calathusunun MS 46 yılından öncesine tarihlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Genel olarak içecek tüketiminde kullanıldığı kabul edilen⁹⁶⁰ bu tip kapların özellikle güney İtalya kaynaklı buluntuları ile gösterdiği benzerlik, Vize A calathusunun bu bölgede üretilmiş olma ihtimalini artırmaktadır. Yukarıdaki veriler ışığında Vz A5'i MS 1.yy'ın ilk yarısına ve güney İtalya kökenli üretime bağlamak mümkündür.

Vz A6. Cantharus (Res.320-324)

İAM env 5709

Vize A Tümülüsü, mezar odasında, lahdin içinde bulunmuştur.

Gümüş, 265 g

y 11,2 cm (kulp dahil), aç 9,1 cm, tç 4,5 cm

Mansel 1939a:162, no.4; Mansel 1940:99-100, lev.36, res.26; Mansel 1941:169, no.4; Onurkan 1988:34, no.29, lev.14; Oliver 1977:144-145

Çift kulplu, kaideli, geniş ağızlı. Kaidenin alt yüzeyinde merkez noktası ve etrafında eş merkezli halkalar ve kazıma çizgiler⁹⁶¹. Gövdenin iki tarafında kabartma biçiminde bezeme içeren iki sahne. Her iki sahnede de karşılıklı ayakta duran iki balıkçıl. Gövdeleri kabartma, bacakları ise alçak kabartma ve kazıma tekniğinde. Balıkçıların durduğu zemin çentiklerle belirtilmiş. Birinci sahnede soldaki balıkçılın başı arkaya doğru, gagası kanatlarının arasında; sağdaki balıkçıl ileriye doğru uzattığı gagasında küçük bir yılan tutmakta. İkinci sahnede soldaki balıkçılın gagası yere doğru, ayağının yanında; sağdaki balıkçıl ileri doğru uzattığı gagasında kanatlı bir böcek, olasılıkla bir su sineği tutmakta.

Oval kesitli kulp 7,2 cm yüksekliğinde olup kabın boyunu hafifçe aşmakta. Ağız kenarı ile birleştiği yerde iki yana doğru volütler ve altlarında uzanan balıkçıl başları. Volütlerin arasında ve üstünde yuvarlak yapraklı küçük çiçekler. Kulp yedi dilimli bir palmet ile gövdeye lehimlenmiştir.

⁹⁶⁰ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 38-39; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 30 vd.; M. Feugère, "Les Gobelets", **La Vaisselle Tardo-Republicaine en Bronze**, Dijon, 1991a, s. 53 vd.; K.S. Painter, **The Insula of the Menander at Pompeii 4, the Silver Treasure**, Oxford, Clarendon Press, 2001, s. 18.

⁹⁶¹ Kazıma çizgiler Onurkan tarafından gözlemlenmiş ve ağırlık ile ilişkilendirilmiştir. Tarafımdan yapılan incelemede söz konusu kazıma çizgiler görülemedi.

Kaidesinde küçük bir parçanın eksik olması dışında tüm. Gövdenin bir yanında üst kısmın yüzeyinde aşınma. Mansel gümüş cantharuslar (Vz A6-Vz A9) üzerinde aşınma izleri tespit etmiş ve dolayısıyla bu kapların uzun bir süre kullanılmış olabileceğini öne sürmüştür.⁹⁶² Ayrıca ikinci sahnede yer alan sağdaki balıkçılın gövdesinde çatlak var ve bir kısmı eksik.

Analoji ve tarihleme

Pompeii'de açığa çıkarılan gümüş cantharuslar hakkında yaptıkları incelemede Painter ve Allison bunların içki kabı olarak kullanılmış olduğunu belirtmiştir.⁹⁶³ Hollanda, Stevensweert'ta bulunan gümüş cantharus⁹⁶⁴; Almanya, Hildesheim definesindeki gümüş cantharus,⁹⁶⁵ Pompeii'de bulunan gümüş cantharuslar,⁹⁶⁶ Normandiya, Berthouville definesindeki bulunan gümüş cantharus⁹⁶⁷ Vz A6'ya benzer örnekleri meydana getirir. Hem form hem de üzerindeki balıkçıl figürleriyle en çok benzeyen gümüş cantharus ise Boscoreale'dekidir.⁹⁶⁸ Yukarıdaki veriler ışığında Vize A cantharusunu Augustus-Tiberius dönemine tarihlemek mümkündür.

Vz A7. Cantharus (Res.325-329)

İAM env 5710

Mezar odasında, lahdin içinden.

Gümüş, 309 g

⁹⁶² Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 169.

⁹⁶³ Painter, **The Insula of the Menander at Pompeii 4, the Silver Treasure**, s. 18; Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 92, 94, no.436, lev.30.21, no.451, lev.30.22, 23. Pompeii buluntuları için ayrıca bkz. A. Maiuri, B. Maiuri, **Das Nationalmuseum in Neapel**, Münih, Wilhelm Goldmann Verlag, 1958, s. 153.

⁹⁶⁴ L.H. Brom, **The Stevensweert Kantharos**, Lahey, Nijhoff, 1952, s. 1 vd. (MÖ 1.yy).

⁹⁶⁵ H. Gregarek, "Der Hildesheimer Silberfund ", **Das HausLacht vor Silber. Die Prunkplatte von Bizerte und das römische Tafelgeschirr**, Köln, Rheinland-Verlag, 1997, s. 93, res.4 (MS 1.yy).

⁹⁶⁶ Geç Cumhuriyet Dönemi: Stefanelli, **L'argento dei Romani Vasellame da Tavola e d'apparato**, s. 8, res.6-7; MS 1.yy: G. Gullini, "Rzymskie Wyroby ze Srebra", **Sztuka Zlotnicza Starozytnej Italii**, Varşova, Maj-Czerwec, 1962, s. 137, no.407; Stefanelli, **L'argento dei Romani Vasellame da Tavola e d'apparato**, s. 130, res.94-97; Augustus Dönemi: de Caro, **Il Museo Archeologico Nazionale di napoli**, no.231; Cladius-Nero dönemi: Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, s. 210, no.32 ve 33.

⁹⁶⁷ Stefanelli, **L'argento dei Romani Vasellame da Tavola e d'apparato**, s. 186, res.182 (Augustus Dönemi).

⁹⁶⁸ a.e. s. 74-75, res.54-57, 84 (MS 1.yy).

y 11,2 cm (kulp dahil), aç 9,1 cm, tç 4,5 cm

Mansel 1939a:162, no.4; Mansel 1940:99-100, lev.36, res.26; Mansel 1941:169, no.4; Onurkan 1988:34-35, no.30, lev.9b, 15; Oliver 1977:144-145.

Form ve bezeme Vz A6 ile aynı. Tek fark sahnelerden birinde sağdaki balıkçılın ileriye doğru uzattığı gagasında bir su sineği bulunmasıdır. Kaidenin alt yüzeyinde merkez noktası ve etrafında eş merkezli halkalar ile ağırlığa işaret eden kazıma çizgiler.

Gövdede eksik ve çatlaklar.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A6.

Vz A8. Cantharus (Res.330)

İAM env 5711

Mezar odasında, lahdin içinden.

Gümüş

y 11,5 cm (kulp dahil), aç 9,3 cm, tç 4,5 cm,

Mansel 1939a:162, no.4; Mansel 1940:99-100, lev.37, res.27; Mansel 1941:169, no.4; Onurkan 1988:35, no.31, lev.16; Oliver 1977:144-145.

Bu eser çok hasarlı olduğundan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiş ve fotoğrafı çekilememiştir. Mevcut bilgiler İstanbul Arkeoloji Müzeleri eser bilgi fişi ve yukarıdaki kaynaklardan alınmıştır.

Form Vz A6 ile aynı. Bir yanda karşılıklı iki balıkçıl, birinin yakaladığı küçük su yılanını diğeri gagası ile çekmekte. Diğer yanda karşılıklı iki balıkçıl, soldakinin başı eksik, sağdaki ise aşağıya doğru uzattığı gagasında bir su yılanı tutmakta.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A6.

Vz A9. Cantharus

İAM env 5712

Mezar odasında, lahdin içinden.

Gümüş

y 8,6 cm, aç 9,3 cm

Mansel 1939a:162, no.4; Mansel 1940:99-100, lev.37, res.27; Mansel 1941:169, no.4; Onurkan 1988:35-38, no.32, lev.17; Oliver 1977:144-145.

Bu eser çok hasarlı olduğundan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiş ve fotoğrafı çekilememiştir. Mevcut bilgiler İstanbul Arkeoloji Müzeleri eser bilgi fişi ve yukarıdaki kaynaklardan alınmıştır.

Form Vz A6 ile ayn. Bulduğu sırada birinci yüzdeki kabartmaların tamamen, diğer yüzdekilerin ise sağ üst kısımda kaybolduğu anlaşılmaktadır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A6.

Vz A10. Simpulum (Res.331-332)

İAM env 5714

Mezar odasında, lahdin içinden.

Gümüş, 92,49 g

y 9,5 cm, ç 6,8-7,0 cm, Çanak y 1,7 cm, tç 5,7 cm

Mansel 1939a:169, no.5; Mansel 1940:100, lev.37, res.28; Mansel 1941:162, no.5; Strong 1966:44; Onurkan 1988:no.27.

Hazne düz dipli ve sıg. Çeperi ağız kenarına doğru kalınlaşmakta, ağız kenarı hafif içe dönük. Oval kesitli sap hazne ağzına dik olarak lehimlenmiş, uca doğru genişlemekte ve bir yay gibi kıvrılıp çatal şeklinde sonlanmakta. Hazne tabanında merkezi bir nokta ve kazıma tekniğinde eş merkezli iki adet dairesel çizgi.

Ağız kenarının altında düz bir bant, altta ve üstte tek sıra halinde ip motifi ile sınırlı. Sapın her iki yüzünde simetrik olarak kazıma tekniğinde işlenmiş yaprak motifi.

Tabanda ve sapın ağız kenarına lehimlendiği yerde bir parça noksan.

Analoji ve tarihleme

Simpulumun, symposionda şarabın servis edilmesinde kullanıldığı bilinmektedir.⁹⁶⁹ Roma Dönemi'nden önce ucu hayvan başı biçiminde sonlandırılmış uzun saplı örnekler Yunanlar ve Etrüskler tarafından da kullanılmıştır. Roma Dönemi'ne tarihlenen örneklerde sapın giderek kısaldığı tespit edilmiştir.⁹⁷⁰

Almanya, Kempten'da, Cambodunum'daki bir mezarda açığa çıkarılan simpulumun formu Vz A10'a benzemekle birlikte çanak yüksekliği Vize A buluntusundan daha fazla olması dolayısıyla farklıdır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.⁹⁷¹ Pompeii'de, Menandros Evi'ndeki Oda B'de bulunan gümüş simpulum, form ve boyutları Vize A örneğini anımsatsa da, gövdesinin daha derin, sap ucunun ise üçgen biçimde sonlanması açısından ondan değişiktir.⁹⁷²

Vz A10'a hem form hem de boyutları bakımından en çok benzeyen buluntular Nijmegen, Batavodurum'daki Claudius-Nero dönemine ait mezarlıkta bulunan simpulum⁹⁷³ ve Pompeii'de açığa çıkarılan gümüş simpulumdur.⁹⁷⁴

Petrovsky'ye göre bu tipin örnekleri çoğunlukla MS 1.yy'ın ilk yarısında, yaklaşık MS 50/60 yıllarına kadar üretilmiştir.⁹⁷⁵ Strong, ucu ördek başı biçiminde sonlanan Hellenistik örneklerin MS 1.yy'a ulaşmadığını belirtir.⁹⁷⁶ Yukarıdaki veriler ışığında Vz A10'u MS 1.yy ortalarına tarihlemek mümkündür.

Vz A11. Trulla (Res.333-336)

İAM env 5713

Mezar odasının güneybatı kısmında, lahdin batısında, güney duvarının hemen önünden.

Gümüş, 340 g

y 6,2 cm, u 24,4 cm, aç 13,5 cm, tç 7,3 cm

⁹⁶⁹ Strong, **Greek and Roman Gold and Silver Plate**, s. 143 vd. Yiyecek tüketimine yönelik olabileceği ile ilgili öneri için bkz. Painter, **The Insula of the Menander at Pompeii 4, the Silver Treasure**, s. 18.

⁹⁷⁰ Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum**, s. 40. Terminoloji için ayrıca bkz. W. Hilgers, **Lateinische Gefäßnamen: Bezeichnungen, Funktion und Form römischer Gefäße nach den antiken Schriftquellen, Beihefte der Bonner Jahrbücher Band 31**, Düsseldorf, Rheinland-Verlag, 1969, s. 56-57, 166-167.

⁹⁷¹ Flügel, "Die Römischen Bronzegefäße von Kempten-Cambodunum", s. 85, no.98.

⁹⁷² Allison, **The Insula of the Menander at Pompeii**, s. 90, no.412.

⁹⁷³ Koster, **The Bronze Vessels**, s. 45, no.37.

⁹⁷⁴ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 195, no.100.

⁹⁷⁵ Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefäßen mit Meisterstempeln**, s. 44.

⁹⁷⁶ Strong, **Greek and Roman Gold and Silver Plate**, s. 143.

Mansel 1939a:167, no.10, res.204; Mansel 1940:104, lev.42, res.33; Mansel 1941:176, no.10; Onurkan 1988:29, no.26, lev.8a-b-c, şek.3.

Tek saplı derin kase formunda. Ağız kenarı dışa çekik ve kalın. Gövde, dipten ağız kısmına doğru genişler. Sap, kırlangıç kuyruğu biçiminde olup üç adet yuvarlak delik ile sonlandırılmıştır. Ağız kenarından çıkan sap ile tek parça olarak yapılmıştır.

Ağız kenarının altında paralel iki düz çizgi. Dip kısmında, ortadaki merkezî noktanın etrafında 2,6 cm çapında profilli bir halka ve hemen yanında iki adet paralel kazıma çizgi. Sapın, ağız kenarına bağlandığı yerin üst yüzeyinde paralel yatay profilli düz bir silme. Alt yüzeyi düz.

Gövdede eksik parçalar, yüzeyde ve kulpun üst yüzeyinde çatlaklar. Kulpun üst yüzeyinde aşınma.

Analoji ve tarihleme

Vize A gümüş trullasının paralellerine Roma İmparatorluğu'nun pek çok yerinde karşılaşılmaktadır. Sap ucunda yonca yaprağı oluşturacak şekilde üç adet deliğin bulunduğu trullalar Eggers ve Radnóti tarafından detaylı olarak incelenmiştir.⁹⁷⁷ Slovenya'daki çeşitli müzelerde bulunan trullalar üzerine yapılan araştırmaya göre Vize A gümüş örneğine benzer trullalar MS 1.yy sonuna tarihlendirilmiştir.⁹⁷⁸ Breščak özellikle daha geç döneme tarihlenen örneklerin gövde ve sap ile tek bir parçadan üretildiklerini belirtmiştir. Günümüzde İsviçre sınırları içinde kalan Locarna-Cadra ve Tenero'da ortaya çıkarılan mezar buluntuları ışığında, sap ucunda yonca yaprağı biçiminde delik olan trullaların üretiminin, MS 40 civarında başladığı ve MS 1.yy'ın ikinci yarısında devam ettiği ileri sürülmüştür.⁹⁷⁹ Petrovszky de, sap ucunda yonca yaprağı oluşturacak şekilde üç adet delik bulunan trulla tipinin, MS 20/30-85/95 yılları arasında üretilmiş olabileceğini belirtmiştir.⁹⁸⁰

⁹⁷⁷ Eggers, **Der Römische Import im freien Germanien**, Tip 146 ve 147; Radnóti, **Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien**, Tip 17, 18 ve 20. Radnóti, Tip 18'in, Claudius döneminden MS 1.yy sonuna kadar devam ettiğini belirtmektedir.

⁹⁷⁸ D. Breščak, **Antično Bronasto Posodje Sloveije / Roman Bronze Vessels in Slovenia**, Ljubljana, Narodni muzej v Ljubljani, 1982, s. 30.

⁹⁷⁹ G. Massari, M. Castoldi, **Vasellame in Bronzo Romano L'officina dei Cipii**, Como, Museo Civico Archeologico "Giovio," Edizioni New Press, 1985, s. 71.

⁹⁸⁰ Petrovszky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s. 85, Tip VI, 1-3.

Pompeii'de bulunan bronz trulla, sap ve gövde birleşimindeki volütler dışında, hem formu hem de boyutları bakımından Vz A11'e en çok benzeyen örneklerden biridir. MS 1.yy'ın 3. çeyreğine tarihlendirilmiştir.⁹⁸¹ Slovakia, Bratislava bölgesindeki Vysoka pri Morave'de ortaya çıkarılan bir mezarda Vz A11'e form ve boyutları ile yaklaşan bronz trullanın sapında da yonca yaprağı oluşturacak şekilde üç adet delik vardır. Birlikte bulunduğu mezar eşyalarının bir kısmı MS 1.yy'a, diğerleri ise MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir. Ancak trullanın tarihi ile ilgili kesin bir bilgi verilmemiştir. Olasılıkla mezar MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir. Dolayısıyla Vz A11'e benzeyen bronz trullanın da en azından MS 1.yy'ın ikinci yarısına ait olduğu kabul edilmelidir.⁹⁸² Pompei, Menandros Evi'nde bulunan ve MS 1.yy'a tarihlendirilen bronz trulla da hem form hem de boyutları ile Vize A örneğine çok benzer.⁹⁸³

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A11'i MS 1.yy ortası - MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirmek doğru olacaktır.

Vz A12. Podanipter (Res.337-341)

İAM env 5727

Mezar odasının içinde, batı duvarının hemen önünden.

Bronz, 1655 g

y 10,7 cm, aç 28 cm, tç 8,6 cm, kaide y 1,5 cm

Mansel 1939a:169, no.24, res.215; Mansel 1940:107, lev.50, res.45; Mansel 1941:180, no.24; Raev 1977:632 (MS 1.yy başı); Onurkan 1988:40, no.35, lev.19a-c, şek.7 (MS 1.yy'ın başı); Bienert 2007:158 (MS 1.yy'ın ilk çeyreği)

Gövde derin çanak biçiminde, halka kaideli, çift kulplu. Gövde kısmı döküm tekniğinde yapılmış, iki kulp ve olasılıkla kaide de ayrı dökülüp lehimlenmiş. Gövde çeperi ağız kenarında kalın, ağız kenarı içe dönük. Yuvarlak kesitli kulpların orta kısmında profilli halkalar, uçlarında üzeri çentikli yılan başı. Taban yüzeyinde eş merkezli kabartma halkalar.

⁹⁸¹ Ferrari, *Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli*, s. 176-177, no.25.

⁹⁸² Kraskovska, *Roman Bronze Vessels from Slovakia*, s. 11, lev.VI, no.1-3.

⁹⁸³ Beretta-Pasquale, *Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano*, s. 259, no.2.101.

Gövdede ve kulplardan birinin uçlarında eksik parçalar. Yeşilimsi patina ve bazı yerlerde hafif korozyon.

Analoji ve tarihleme

"Omega" (Ω) biçiminde kulpları bulunan bu tip podanipterler Eggers ve Radnóti tarafından incelenmiştir.⁹⁸⁴ Raev çalışmasında, olasılıkla Mansel'in Vize A tümülüsü ile ilgili tarihlendirmesini göz önüne alarak podanipterle birlikte içki servisine dahil olan diğer kapları MS 1.yy başına tarihlemiştir.⁹⁸⁵ Bienert de, Raev'e gönderme yaparak benzer bir şekilde Vize A podanipterini MS 1.yy'ın ilk çeyreğine tarihlemektedir.⁹⁸⁶ Petrovzsky ise bu tip podanipterlerin genel olarak MS 25-130 yılları arasında görüldüğünü belirtir.⁹⁸⁷

Nijmegen yakınlarında Doorwerth'te ve Winseling'de bulunan iki podanipter⁹⁸⁸, form ve boyutları ile Vz A12'ye anımsatmakla birlikte kulp uçlarının köpek başı biçiminde sonlanması farklılık yaratır. MS 1.yy'a tarihlendirilen bu iki eserin Campania'da üretildiği belirtilmiştir. Aynı yerde yine MS 1.yy'a tarihlenen her iki ucu hayvan başı biçiminde sonlandırılmış kulp ise Vz A12 kulplarına benzer.⁹⁸⁹ Güney Rusya'da, Tbliskaya'daki kurganda bulunan bronz podanipter, form ve boyutları bakımından Vize A örneğine benzer. Ancak kulplar ağız kenarına bağlanmaktadır ve kulpların altında yüksek kabartma olarak belirtilmiş erkek figürleri yer almaktadır.⁹⁹⁰

Bulgaristan, Karaağaç'ta ortaya çıkarılan MS 1.yy'a ait mezardaki bronz podanipter, form ve boyutları bakımından Vize A buluntusu ile benzerlik gösterir.⁹⁹¹ Pompei, Hospitum'da bulunan MS 1.yy'a ait bronz podanipter formu, boyutları ve kulp uçlarının yılan başı biçiminde olması açısından Vz A12'ye benzeyen bir başka

⁹⁸⁴ Eggers, **Der Römische Import im freien Germanien**, Tip 99; Radnóti, **Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien**, no.60.

⁹⁸⁵ Raev, "Die Bronzegefäße der römischen Kaiserzeit in Thrakien und Mösien", s. 632, 641, no.99. Benzer bir biçimde Nuber de Vize A'dan çıkan içki servisine ait kaplar için de genel olarak en geç erken Claudius dönemine tarihlenebileceklerini ileri sürmektedir, bkz. Nuber, 1972, 57.

⁹⁸⁶ Bienert, **Die Römischen Bronzegefäße im Rheinischen Landesmuseum Trier**, s. 158.

⁹⁸⁷ Petrovzsky, 1993, 115-117, Tip XV, 1; benzer tarihlendirme için bkz. Karasova, **Die Römische Bronzegefäße in Böhmen**, s. 27.

⁹⁸⁸ Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, s. 53, no.172 ve 173.

⁹⁸⁹ a.e. s. 54, no.184.

⁹⁹⁰ В.В. Кротокин, "Римские импорты из Андреевского кургана в Мордовской АССР", **КРАТКИЕ СООБЩЕНИЯ 119**, 1969, s. 33-34, res.16.

⁹⁹¹ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", s. 22, res.18-19.

önemli örnektir.⁹⁹² Bulgaristan, Rosova Dragana'da Tümüls No.6'da açığa çıkarılan bronz podanipter formu, boyutları ve kulp uçlarının yılan başı biçiminde olması bakımından Vz A12'ye çok benzer. Ait olduğu mezar, sikkeler vasıtasıyla MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.⁹⁹³

Yukarıdaki analogiler Vz A12'nin MS 1.yy'a ait olduğu ve büyük olasılıkla güney İtalya'daki atölyelerde üretildiği anlaşılır.

Vz A13. Trulla (Res.342-345)

İAM env 5726

Mezar odasının kuzeydoğu kısmından.

Bronz, 1735 g

y 15,5 cm, u 42,2 cm, aç 22,7 cm, tç 15 cm

Mansel 1939a:167, no.11, res.205; Mansel 1940:104, lev.42, res.34; Mansel 1941:176, no.11; Onurkan 1988:46, no.43, lev.25a-c, şek.10 (Augustus Dönemi).

Ağız kenarı dışa çekik, gövde tabandan ağza doğru genişlemekte, dip düz. Gövde, sap ile birlikte tek parça yapılmış. Ağız kenarının hemen altında hafif girinti. Sap yassı, ağız kenarından yatay uzanmakta. Sapın orta kısmı dar, uç kısmına doğru genişlemekte.

Ağız kenarının hemen altında birbirine paralel iki yatay çizgi arasında bant. Taban yüzeyinde eş merkezli halkalar. Alt yüzeyi düz olan sapın üst yüzeyinde merkezleri belirtilmiş iki daire motifi, uç kısmında ise eş merkezli iki daire motifi. Küçük olan daire motifinin bir yarısında aynı merkezden çıkan ışınsal kısa çizgiler ve üzerinde halkalar, diğer yarısında hilal biçiminde delik.⁹⁹⁴ Büyük daire ile küçük daire motifleri arasında kazıma çizgiler bir kenar bandı oluşturmakta, ancak burası aşınmış durumda.

Gövdede eksik parçalar. Sapın üst yüzeyinde hafif aşınma. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

⁹⁹² Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 243, no.2.52. Pompeii'de bulunan başka benzer buluntular için bkz. Tassinari, **Il Vasellame Bronzeo di Pompei**, s. 91-97, S4111.

⁹⁹³ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 21, res.27.

⁹⁹⁴ Onurkan hilal biçiminde delik ile ışınsal çizgileri kurs olarak tanımlamıştır, bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülsleri Maden Eserleri**, s. 46.

Gümüş Vz A11 gibi, Vize A bronz trullasının benzerleri ile Roma İmparatorluğu'nun pek çok yerinde karşılaşılmıştır. Özellikle MS 1.yy'da Roma ordusunda askerlerin teçhizatı arasında bronz trullalara rastlanır.⁹⁹⁵ Bu tip trullalar Eggert ve Radnóti tarafından detaylı olarak incelenmiştir.⁹⁹⁶ Radnóti, ilk örneklerin Pompeii'de bulunduğunu ve belki MS 2.yy boyunca da üretilmiş olabileceğini, hatta kullanımlarının bir sonraki yüzyılda bile sürmüş olabileceğini ileri sürmüştür.⁹⁹⁷

Slovakya'da Galanta bölgesindeki Kostolna pri Dunaji'de MS 1.-2.yy'a tarihlenen mezarda bulunan ucu hilal biçiminde delikli trulla, biraz ufak olmakla birlikte Vz A13'i anımsatır.⁹⁹⁸ Danimarka, Lolland'daki Hoby'de MS 1.yy'ın ilk yarısına ait bir mezarda bulunan bronz trulla, formu ve boyutları bakımından Vize A buluntusu ile benzerlik gösterir. Fakat sap ucundaki deliğin tam yuvarlak olması ile ondan farklıdır.⁹⁹⁹ İsviçre, Bern Tarih Müzesi'nde korunan bronz trulla genel formu ve sap ucunda yarım ay biçimindeki deliği ile Vz A13'e yaklaşıyor. Ancak daha küçüktür. MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.¹⁰⁰⁰ Roma İmparatorluğu'nun Noricum eyaletindeki Ovilava'da (bugünkü Wels, Avusturya) açığa çıkarılan MS 1.yy'a ait bronz trullalar genel formları açısından Vz A13 ile benzerlik taşır fakat boyutları çok daha küçüktür.¹⁰⁰¹ Olasılıkla güney İtalya üretimi (Capua) olduğu ve MS erken 1.yy'a tarihlenebileceği belirtilen bronz trulla genel kap formu ile Vize A buluntusu ile benzerlik gösterse de hem boyutlarının daha küçük olması hem de sap yüzeyinde Boesterd tarafından tüpe benzetilen bezeme ile Vz A13'ten farklıdır. Boesterd bu tip trullaların MS 1.yy boyunca ve erken 2.yy'da üretildiği görüşündedir.¹⁰⁰² İngiltere, Dorsetshire'da Hod Hill'deki kalede bulunan bronz bir trulla, sap ucunda hilal biçimindeki delik, yanında aynı merkezden çıkan ışınsal kısa

⁹⁹⁵ A. Goldsworthy, **The Complete Roman Army**, Londra, Thames and Hudson, 2003, s. 122.

⁹⁹⁶ Eggert, **Der Römische Import im freien Germanien**, Tip 137-138.

⁹⁹⁷ Radnóti, **Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien**, s. 39-40, 44, Lev.III, 12, 13.

⁹⁹⁸ Kraskovska, **Roman Bronze Vessels from Slovakia**, s. 8, no.1.

⁹⁹⁹ Hansen-Bollingberg, "Analyses of Roman Bronze Vessels from Denmark", s. 166, şek.1.

¹⁰⁰⁰ Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefäßen mit Meisterstempeln**, lev.32, Z.13. Kiev, Kagarlyk'ta MS 1.-2.yy'a tarihlenen bir Sarmat kurganında bulunan benzer bir bronz trulla için bkz. **a.e.** s. lev.31, Y.26.

¹⁰⁰¹ Sedlmayer, **Die Römischen Bronzegefäße in Noricum**, s. 81-82, lev.31,3-4.

¹⁰⁰² Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, s. 4-5, no.12; daha küçük ama Vize A örneğine benzer MS erken 1.yy'a tarihlenen bir başka buluntu için bkz. **a.e.** s. 4-5, no.13.

çizgiler ve üzerinde halkalar ile Vize A örneğine çok benzer. Ait olduğu kontekst MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰⁰³

Breščak, Slovenya'da bulunan trullalarla ilgili yaptığı çalışma sonucunda en erken tipteki trullalarda gövde ve sapın ayrı yapılıp birleştirildiğini ve bunların Augustus-Tiberius dönemlerine tarihlenebileceğini öne sürmüştür. Daha sonraki örneklerde ise gövde ve sapın birlikte tek bir parça halinde üretildiği; sap ucunda hilal biçiminde delik olan trullaların Flaviuslar dönemine (MS 68-96) ait olabileceği ileri sürülmüştür.¹⁰⁰⁴ Fakat Lombardiya müzelerindeki bronz kaplar üzerine yapılan çalışmada ucu hilal biçiminde delinmiş olan saplı trullalara Haltern'de MÖ 9-MS 17, Xanten'da MÖ 16/13-MS 70, Hofheim'da MS 41-54, Rheingonheim'da MS 41-74 ve Novaesium'da MS 38-70 yıllarında rastlanmıştır. Bütün bu buluntular Massari-Castoldi'ye göre MS 50'den hemen önceki dönemde üretimin başladığını göstermektedir. Haltern buluntularının en erken tarihli örnekleri içermesi nedeniyle üretimin MS 1.yy'ın ilk çeyreğinde başladığı ileri sürülmüştür.¹⁰⁰⁵

İtalya'da bulunan bronz bir trulla genel formu ve sap ucundaki yarım ay biçimindeki delik ile Vz A13'e benzer. Sap üzerinde ustanın isminin yazılı olması farklılık yaratır. Bu örnek Tiberius dönemine (MS yaklaşık 20-35/40) tarihlendirilmiştir.¹⁰⁰⁶ Campania kökenli bir bronz trulla da genel form ve sap ucundaki yarım ay biçimindeki delik ile Vz A13'e çok benzer. Petrovsky bu bronz trullanın MS 35-80 arasında üretildiğini öne sürmüştür.¹⁰⁰⁷

Vize A bronz trullasında bir ustanın adına işaret eden herhangi bir yazıt bulunmamaktadır. Ancak form ve boyutları Campania bölgesi atölyelerinde üretilmiş olabileceğine işaret eder. Breščak'ın yapım tekniğine dayalı kronolojisi de göz önünde tutularak, Vz A13'ü MS 1.yy'ın ortalarına tarihlemek mümkündür.

Vz A14. Pişirme kabı (Res.346)

İAM env 5728

Mezar odasının batı kısmında, pt unguentariumların yanından.

¹⁰⁰³ H.J. Eggers, "Römische Bronzegefasse in Britannien", **Jahrbuch des Römisch Germanischen Zentralmuseums Mainz** 13, 1966, s. 72-73, res.8c.

¹⁰⁰⁴ Breščak, **Roman Bronze Vessels in Slovenia**, s. 30.

¹⁰⁰⁵ Massari-Castoldi, **Vasellame in Bronzo Romano L'officina dei Cipii**, s. 71.

¹⁰⁰⁶ Petrovsky, **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, s.176, lev.1, Tip IV, 1.

¹⁰⁰⁷ a.e. s. 68, lev.1, Tip IV, 2.

Bronz ve demir, 1970 g

y 13,5 cm, aç 19,0 cm, ç 33 cm

Mansel 1939a:169, no.25, res.216; Mansel 1940:107, lev.50, res.46; Mansel 1941:180, no.25; Onurkan 1988:45-46, no.41, lev.23c-d

Gövde omuz kısmına doğru genişler, omuz yatay ve keskin profilli, ağız kenarı yükseltilmiş ve dışa dönük. Dip yuvarlak. Kap dövme tekniğinde.

Gövde üzerinde, omuz kısmına yakın karşılıklı ikişer delik tutamaklara işaret eder. Ağız içinde kapağın yerleşmesi için çıkıntı mevcut, dış kısmı ise demir sap ile çevrili. Kapak üst üste dört kademeli yuvarlak levhadan oluşur. Ortasındaki deliğe yuvarlak kesitli, bükülmüş bir çubuk biçiminde kulp takılı.

Tüm. Yeşil patinalı. Boyun kenarındaki demir sap oksitlenmiş durumda.

Analoji ve tarihleme

Vz A14'e benzer örnekler Thrakia'da MÖ 5.yy sonuna tarihlenen Başova tümülüsünden,¹⁰⁰⁸ MÖ 4.yy sonu - 3.yy başına tarihlenen Panagyurishte tümülüsünden,¹⁰⁰⁹ MÖ 4.yy'a tarihlenen Leshnikova tümülüsünden¹⁰¹⁰ bilinmektedir. Vize A örneğine form ve boyutları bakımından en çok benzeyen buluntular Pompeii'den gelmektedir.¹⁰¹¹

Allison'a göre pişirme kabı olarak kullanılan bu tip, yatay kulpu ile ateşin üzerinde asılıyor ya da üç ayak üzerine yerleştiriliyordu.¹⁰¹² Vz A14, Pompeii buluntularının yardımıyla MS 1.yy'a tarihlenir.

Vz A15. Patera (Res.347-352)

İAM env. 5719

Mezar odasının kuzeydoğu kısmından, oinokhoenin (Vz A19) hemen yanında.

¹⁰⁰⁸ Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 70, no.9, res.89.

¹⁰⁰⁹ Filow, "Denkmaler der thrakischen Kunst", s. 24-25, no.33, res.22.

¹⁰¹⁰ G. Kitov, "The Valley of the Thracian Rulers (II)", **Arkheologiya** 44.2, 2003b, s. 34, res.12

¹⁰¹¹ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 192-195, no.97; Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, V3110, no.18663; V3120, no.13343; V3131, no.1961, 3239, 7089, 7538; V3132, no.2964, 3336, 8035; V3133, no.16602; V3134, no.13529, 16599; V3134, no.3291, 13425; V3211, no.3464, 3941, 4982; V3212, no.3166, 12620; V3231, no.3413, 10057; V3231, no.1140, 13103; V3232, no.6515, 11687, 18664; Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 129-130, no.753.

¹⁰¹² a.e. s. 130.

Bronz, 615 g

y 5 cm, u 25,5 cm, aç 15,5 cm, tç 8,3 cm, ak 0,9 cm

Mansel 1939a:169, no.22, res.214a; Mansel 1940:107, 49, res.43; Mansel 1941:180, no.22; Onurkan 1988:49-50, no.45,lev.26a-d, şek.12 (MS 1.yy'ın ilk yarısı).

Geniş ağızlı, tek saplı, omphaloslu sığ çanak formunda. Çanak ve sap birbirinden ayrı döküm olarak yapılmış ve lehimlenmiş. Ağız kenarı hafif içe dönük ve kalınlaştırılmış, çeper kalınlığı yukarıya doğru kalınlaşmakta, taban halkası yaklaşık 1.2 cm genişliğinde. Taban yüzeyinde eş merkezli torna halkaları. Sap yuvarlak kesitli, ucu sivri ve bezemesiz bir levha ile çanağa lehimli. Ağız kenarının üzerinde, çanağın içine doğru çenesini uzatan bir keçi başı; başındaki ince tüyler arasından çıkan boynuzlar sivri, kulaklar iki yana doğru uzanmakta, gözler iri ancak belirgin değil, burun çıkıntılı, ağız derin bir çizgi ile gösterilmiş, sakal sivri. Sapın ucu bir satyros başı ile sonlandırılmış. Saçları gür, kaşları çatık, gözler iri, gözbebekleri yukarı doğru kaymış, kulaklar sivri, burun çıkıntılı, yanaklarında gamzeler, dudaklar ve yanaklar dolgun. Satyros başının hemen gerisinde üzeri çentikli iki bilezik.

Gövdede eksik parçalar. Yeşilimsi patina.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Burgaz'da, Bryastovetz Köyü'ndeki bir tümülüs mezarda bulunan bronz patera boyutları bakımından Vz A'ya yaklaşırsa da, formu ve yivli sap ucunun Eros başı ile sonlandırılması, onu Vz A15'ten ayırır. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰¹³ Günümüzde Nijmegen'deki Ruksmuseum G.M. Kam'da korunan bronz patera, değişik formu ve sapın yivli olması açısından farklı olsa da boyutları bakımından Vize A buluntusunu anımsatır. Sap ucunda bir kadın başı, sapın ağız ile birleştiği yerde ise bir aslan başı bulunması ise Vz A15'deki düzenlemeye benzer. Olasılıkla İtalya üretimi olup MS 1.yy'a ve kısmen 2.yy'a tarihlenmiştir.¹⁰¹⁴ Bulgaristan'da, Alikaria'daki tümülüste oinokhoe ile birlikte

¹⁰¹³ Karayotov-Gospodinov, "Mound Burials near the Village of Bryastovetz, Burgas Municipality", s. 131-132, res.15.

¹⁰¹⁴ Boesterd, **The Bronze Vessels in the Rijksmuseum**, s. 26-27, no.70.

bulunmuş olan patera, form ve boyutları ile Vize A paterasına yaklaşıır. Fakat ağız kenarındaki yumurta dizisi ve omphalosun üzerindeki Maenad kabartması ile ondan farklıdır. Ait olduğu tümölüs MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰¹⁵

Buluntu yeri belli olmayan ve günümüzde Louvre Müzesi'nde korunan bronz patera; formu, sapın yivsiz oluşu ve sap ucundaki Satyros başı ile Vize A buluntusuna çok benzer. Boyutları biraz daha büyüktür. Tarihleme yapılmamıştır.¹⁰¹⁶ Bulgaristan, Varna'da Dulgopol yakınlarındaki bir mezarda bulunan bronz patera hem formu hem de boyutları bakımından Vz A15 ile benzerlik taşır. Ayrıca sap ucunda bir kadın başı, sapın ağız ile birleştiği yerde ise Satyros protomu bulunması Vz A15'teki düzenlemeye benzemektedir. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰¹⁷ Nijmegen'de Roma Dönemi mezarlığında tesadüf eseri bulunan bronz patera, özellikle formu ve küçük farklılıklara rağmen boyutları ile Vize A buluntusuna çok benzer. Omphaloslu olması, sap ucunda bir kadın başı, sapın ağız ile birleştiği yerde ise koç başı bulunması Vz A15'deki düzenlemeye benzer. Koster, söz konusu pateranın, MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenen keramik parçalarıyla birlikte bulunduğunu belirtmiştir. Aynı bölgede bir başka benzer patera¹⁰¹⁸ MS 80-100 yıllarına ait bir mezar içinde ele geçmiştir. Bu verilerden yola çıkan Koster, bu tip kapların Flaviuslar öncesi ya da erken Flaviuslar döneminde üretilmeye başlamış olabileceğini öne sürmüştür.¹⁰¹⁹ Patera ve oinokhoeler üzerine yaptığı çalışmasında Nuber, Vize A paterasını "Service F" olarak sınıflandırdığı setin içinde değerlendirir. Söz konusu setin üretim merkezi için İtalya, kuzey Yunan-Thrakia bölgesi ve Gallia'yı göstermektedir.¹⁰²⁰ Nijmegen'de bulunan eserlerin büyük olasılıkla Gallia'daki bir atölyede üretildiği düşünülmektedir. Mansel'in Vize A tümölüsü için önerdiği tarihi dikkate alarak Nuber, erken Claudius dönemine işaret etmektedir.¹⁰²¹

¹⁰¹⁵ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", s. 28-29, res.30-31.

¹⁰¹⁶ Ridder, 1915, 138, no.3027, lev.106.

¹⁰¹⁷ L. Lazarov, "Grave Finds from the Second Half of the 1st and the Beginning of 2nd Century AD from the Town of Dulgopol, Varna Region (Northeastern Bulgaria)", **Archaeologia Bulgarica** 2.1, 1998, s. 70-71.

¹⁰¹⁸ Koster, **The Bronze Vessels**, no.102.

¹⁰¹⁹ Koster, **The Bronze Vessels**, s. 75.

¹⁰²⁰ Nuber, 1972, 57.

¹⁰²¹ a.e. s. 57.

Yukarıdaki veriler ışığında Vize A paterası Nuber'in de işaret ettiği gibi olasılıkla Thrakia'da ya da kuzey Ege'deki bir atölyede MS 1.yy ortalarında üretilmiş olabilir.

Vz A16. Tek kulplu testi (Res.353-356)

İAM env 5724

Mezar odasının kuzeydoğu kısmından, Vz A17'nin yanında.

Bronz, 2470 g

y 34 cm, aç 15 cm, karın ç 21,2 cm, tç 9,8 cm

Mansel 1939a:168, no.17, res.210; Mansel 1940:106, lev.46, res.39; Mansel 1941:179, no.17; Onurkan 1988:71-72, no.70,lev.42a-b, şek.34.

Ağız kenarı yatay olarak dışa dönük, üzerinde iki adet ince profil. Aşağıya doğru genişleyen boyun. İçeriye çekik taban yüzeyi üzerinde kabartma biçiminde eş merkezli halkalar. Kulp masif döküm.

Kulpun üst kısmı iki yana doğru açılan uzun gagalı kuğu başları ve bunların arasında yukarı doğru kıvrılan bir palmet ile sonlanmakta. Bu kıvrım, testinin içindeki sıvı boşaltılırken baş parmağa dayanak sağlar. Göz, gaga, boyundaki tüy gibi detaylar kazıma çizgilerle özenli bir şekilde gösterilmiştir. Palmet ile ataş arasındaki yüzey aşağıya doğru uzayan ve uçları hafifçe yukarı kıvrılan yaprak kılıfları ile bezeli. Kulpun alt kısmında kadın başı. Saçlar ortadan ayrık, iki yanda uçları spiraller ile biten tutamlar halinde, başın üstünde diadem. Göz ve gözbebekleri ayrıntılı olarak işlenmiş.

Ataşa küçük zedelenmeler, gövde yüzeyinde ufak hasar dışında tüm.

Analoji ve tarihleme

Painter, Pompeii Menandros Evi'nde açığa çıkarılmış olan ve Vz A16-17'ye çok benzeyen gümüş testilerin şarap testisi işlevinde olabileceğini ileri sürmüştür.¹⁰²²

Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve Doğu Akdeniz'de bulunduğu düşünülen testi, formu, kulbun gövde ile birleştiği yerde Medusa başı, ağız ile birleştiği üst kısımda ise yaprak bezeme ve ağız kenarı boyunca devam eden iki adet

¹⁰²² Painter, *The Insula of the Menander at Pompeii 4, the Silver Treasure*, s. 18.

kuş başının bulunması, kulpun üst kısmındaki yaprak bezemelerinden ortadakinin tutamak işlevi görecektir şekilde yukarı doğru kıvrım yapmış olması bakımından Vz A16 ve Vz A17'ye benzemektedir. Ancak boyut açısından Vize A buluntularının neredeyse yarısı kadar, ağırlığı ise neredeyse beşte biridir. MS 50-100 yıllarına tarihlenmiştir.¹⁰²³ Mısır, Fayum'da açığa çıkarılmış tek kulplu bronz testi formu ve kulpun üstünde yukarı doğru kıvrılan yaprak bezemesi ile Vize A buluntularını anımsatır. Fakat boyutlarının küçük, boynun daha dar, tabanın ise daha geniş olması bakımından farklıdır. MS 100-150'ye tarihlenmiştir.¹⁰²⁴ Bulgaristan, Rosava Dragana'daki bir mezarda açığa çıkarılan tek kulplu testi genel kap formu bakımından Vz A16-17'ye benzemekle birlikte, boyutlarının daha küçük olması, ağız kenarının düz bir şekilde son bulması ve kulpun ağız kenarına farklı bir şekilde bağlanması gibi özellikleri değişiklik yaratır. Ait olduğu mezar Vespasianus dönemi sikkelerinden dolayı MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰²⁵

Campania, Boscoreale'deki bir villada bulunmuş MS 1.yy'a ait bronz tek kulplu testi hem formu hem de boyutları ile Vize A buluntularına çok benzer.¹⁰²⁶ Hollanda, Nijmegen'in doğusundaki Herwen yakınlarında bulunmuş tek kulplu testi ise form açısından Vz A16-17 ile benzerlik gösterse de boyutları biraz daha küçüktür. Campania'daki bronzlarla yakın paralelleri bulunan bu örnek MS 1.yy'a tarihlenmiştir.¹⁰²⁷ Pompei'de, Lesbianus Evi'nde açığa çıkarılan bronz tek kulplu testi boyutları daha küçük olmakla birlikte form açısından Vize A testilerine çok benzer. Fakat kulpun üst kısmında yukarı doğru kıvrılan yaprak bezeme bulunmaması bakımından ondan farklıdır. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.¹⁰²⁸ Pompeii, Menandros Evi'nde bulunmuş bir başka bronz testi, formu ve kulpun üst kısmında yukarı doğru kıvrılan yaprak bezeme bulunması bakımından Vz A16-17'ye benzer. Ancak

¹⁰²³ Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum**, s. 55, no.77. Aynı yayında Vize A örneklerine benzeyen ama daha küçük boyuttaki örnek için bkz. **a.e.** s. 78, no.121, MS 1.yy.

¹⁰²⁴ **a.e.** s. 81-82, no.124.

¹⁰²⁵ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 11, res.4b.

¹⁰²⁶ H. F. D. Cou, F. B. Tarbell, **Antiquities from Boscoreale in Field museum of natural history**, Chicago, Field Museum of Natural History Publication, 1912, s. 192-196, no. 24409, lev. 145-147.

¹⁰²⁷ Koster, **The Bronze Vessels**, s. 25-26, no.2.

¹⁰²⁸ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 237, no.2.33. Aynı yayında Pompeii'de bulunmuş MS 1.yy'a ait bir başka benzer örnek için bkz. **a.e.** s. no.2.42.

yüksekliği ve özellikle ağız çapının daha küçük olması ile değişiklik gösterir. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.¹⁰²⁹ Pompeii, Menandros Evi'nde, Oda B'de bulunan gümüş testi boyutları biraz daha küçük olmakla birlikte form bakımından Vize A buluntularına çok benzemektedir.¹⁰³⁰

Raev, bu tip tek kulplu testileri MS 1.yy ortası - 3.yy'a tarihlemekte ve MS 1.yy ortalarında başlıca üretim merkezinin güney İtalya olduğunu öne sürmektedir.¹⁰³¹ Pompeii'de bulunmuş olan bronzlarla Vize A bronz testilerinin benzerliği göz önüne alınarak Vz A16 ve Vz A17'nin güney İtalya'daki atölyelerde üretildiği ve MS 1.yy ortalarına tarihlenebileceklerini söylemek mümkündür.

Vz A17. Tek kulplu testi (Res.357-359)

İAM env 5723

Mezar odasının kuzeydoğu kısmından, Vz A16'nın yanında.

Bronz, 2610 g

y 34 cm, aç 15 cm, karın ç 21,3 cm, tç 9,8 cm

Mansel 1939a:168, no.18, res.210; Mansel 1940:106, lev.46, res.39; Mansel 1941:179, no.17; Onurkan 1988:72-73, no.71, lev.42c-d.

Boyutlar, genel form ve ayrıntılar da dahil olmak üzere Vz A16'nın eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A16.

Vz A18. Amphora (Res.360-361)

İAM env 5725

Mezar odasının kuzeybatı kısmından, Vz A12'nin yakınında.

Bronz

y 16,5 cm, aç 7,7 cm, karın ç 16,7 cm, tç 10,1 cm

¹⁰²⁹ a.e. s. 257, no.2.94. Pompeii'de bulunmuş başka benzer örnekler için bkz. Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, no.18; Tassinari, **Il Vasellame Bronzeo di Pompei**, B1222; No.10204, 1149, 18765; Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 101, no.520.

¹⁰³⁰ a.e. s. 93, no.443, lev.31.4.

¹⁰³¹ Raev, "Die Bronzegefasse der römischen Kaiserzeit in Thrakien und Mösien", s. 620-621.

Mansel 1939a:169, no.21, res.213; Mansel 1940:107, lev.48, res.42; Mansel 1941:180, no.21; Onurkan 1988:68, no.64, lev.39c, şek.29.

Ağız kenarı düz ve içe dönük, boyun kalın ve aşağıya doğru genişlemekte, gövde basık ve yayvan, dip düz. Oval kesitli kulplar masif döküm, üstte ağız kenarının hemen altına, altta karnın hemen üzerine lehimli. Kulpların uçları stilize yaprak biçiminde. Taban yüzeyinde eş merkezli kazıma tekniğinde halkalar.

Gövdede noksan parçalar ve çatlaklar. Kulplardan biri gövdeden ayrılmış.

Analoji ve tarihleme

Tassinari bu tip kapların yıkanma amaçlı (*ablution*) kullanılmış olabileceğini ileri sürmüştür.¹⁰³² Biraz daha büyük boyutlu ancak benzer formlu bir örnek Uzun Hacı tümülüsü altındaki mezarda ele geçmiştir (Bkz. UH 6). Philippopolis nekropolisinde 3 no.'lu mezarda bulunan bronz testi hem form hem de boyutları ile Vize A örneğine benzer.¹⁰³³ Aynı formda dikey kulplara sahip kapların cam ve pişmiş toprak malzemedен de yapıldığı bilinmektedir.¹⁰³⁴

Vz A18'in en yakın benzerleri Pompeii'de bulunmuştur.¹⁰³⁵ Hem form hem de boyutları bakımından en yakın buluntu Pompeii'de Menandros Evi, Oda B'den gelir.¹⁰³⁶

Özellikle Pompeii buluntuları dolayısıyla Vz A18'nin güney İtalya'da üretilmiş olabileceğine ve MS 1.yy'a tarihlenmesi gerektiğine işaret eder.

Vz A19. Oinokhoe (Res.362-366)

İAM env 5721

Mezar odasının kuzeydoğu kısmından.

Bronz, 490 g

y 15 ,5 cm, karın ç 8,9 cm, tç 4,5 cm

Mansel 1939a:169, no.20, res.212; Mansel 1940:106, lev.48, res.41; Mansel 1941:179, no.20; Onurkan 1988:56-58, no.54, lev.33a-c, şek.20.

¹⁰³² Tassinari, **Il Vasellame Bronzeo di Pompei**, s. 232.

¹⁰³³ B. Diakovitch, "Trouvailles dans la necropole de l'antique Philippople", **Bulletin de l'Institut Archéologique Bulgare I**, 1921-22, s. 50, res.36.

¹⁰³⁴ Onurkan , 1988, 68, dpn. 368-369.

¹⁰³⁵ Tassinari, **Il Vasellame Bronzeo di Pompei**, s. 29, no.A3230, 4686, 10729, 11222.

¹⁰³⁶ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 101-102, no.521.

Yonca ağızlı. Omuz yuvarlak ve yüksek, çeper kalınlığı yukarı doğru artmakta, yüksek kaideli, tek kulplu. Oinokhoe dört ayrı parçanın (gövde, kaide, kulp ve ağız ile boyun kısmı) döküm tekniğinde yapıp birleştirilmesi ile meydana getirilmiştir.

Boyun ile gövde arasında alt ve üst sınırları çizgi ile belirtilmiş bant. Oval kesitli kulpun ağız ile birleştiği kısım silenos protomu, gövde ile birleştiği kısım ise maenad başı ile süslü. Silenosun saçları sadece önde ve yanlarda belirtilmiş, sakal ve bıyığı tutamlar halinde. Gözler bronz kakma. Silenosun kolları kap ağzını kucaklar biçimde. Sağ kol, dirseğin biraz yukarisından kırık. Sol kol sağlam, ağız kenarını kavramış durumda. Başparmak belirgin, diğer parmaklar uzun ve derin kazıma çizgiler ile gösterilmiş. Maenadın alnı üzerinde geniş bir bant, yukarıda, her iki yanda birer küçük volüt. Çenenin alt kısmında volütler arasından beş yapraklı palmet açılmakta. Tabanda kabartma biçiminde, eş merkezli halkalar.

Ağız kısmında ve gövdenin alt kısmında eksik parça. Omuz kısmında korozyon, yeşilimsi patina.

Analoji ve tarihleme

Napoli Arkeoloji Müzesi'ndeki bronz oinokhoe hem formu hem de boyutları bakımından Vz A19 ile benzerlik gösterir. Fakat kulpun üst kısmında koç başı olması yönünden farklıdır.¹⁰³⁷ MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir. Pompei'de bulunan bir bronz oinokhoe form, kulp ataşı, kulp üzerindeki bezeme ve kulpun üst kısmındaki düzenleme ile Vize A buluntusuna benzemektedir. Ancak boyutları biraz daha küçüktür.¹⁰³⁸ Bulgaristan, Sliven'deki bir mezarda bulunan bronz oinokhoe hem form hem de boyutları ile Vize A örneğine anımsatır. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰³⁹ Bulgaristan'dan bir başka benzer buluntu MS 1.yy'a ait Alikaria tümülüsündeki patera ile set oluşturan oinokhoedir.¹⁰⁴⁰

Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve MS 50-100'e tarihlenen bronz oinokhoe genel kap ve kulp formu ile boyutları bakımından Vize A buluntusuna çok benzer. Kulpun gövde ile birleştiği yerde bir kadın maskı, ağız ile birleştiği yerde ise

¹⁰³⁷ Stefanelli, **Il Bronzo dei Romani**, s. 238-239, no.223.

¹⁰³⁸ Tassinari, **Il Vasellame Bronzeo di Pompei**, s. 42, D2400, inv. no.3807.

¹⁰³⁹ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", s. 36, no.4, res.45.

¹⁰⁴⁰ a.e. s. 26-27, res.26-28.

tıpkı Vize A oinokhoesindeki silenosa benzer bir şekilde, ön ayaklarını ağız kenarı boyunca uzatmış bir aslan betimlenmiş olması diğer önemli benzerliklerdir.¹⁰⁴¹ Hollanda, Nijmegen'deki Roma Dönemi mezarlığında bulunan bronz oinokhoe,¹⁰⁴² formu, boyutları ve kulpun alt kısmındaki maenad başı ve hemen altında palmet bulunması bakımından Vize A buluntusu ile benzerlik taşır. Kulpun üst kısmında silenosa yerine bir aslan protomu olması bakımından değişiklik gösteren buluntu Vize A oinokhoesi gibi dört ayrı parçanın (ayak, gövde, kulp ve ağız ile boyun kısmı) birleştirilmesi suretiyle yapılmıştır. Bu eser Vize A paterasına (Vz A15) oldukça benzeyen bir patera¹⁰⁴³ ile birlikte bulunmuştur. Nijmegen'deki söz konusu kontekst MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenen keramik parçaları içerir. Nijmegen'de, Ulpia Noviomagus mezarlığında bulunan bir başka bronz oinokhoe formu, boyutları, kulpun alt kısmındaki maenad başı, üst kısmındaki silenosa protomu ile Vize A oinokhoesine çok benzer. Bu eser MS 80-100 yıllarına tarihlenen bir mezar içinde ele geçmiştir.¹⁰⁴⁴ Hollanda buluntularını yayımlayan Koster, bu tip kapların Flaviuslar Dönemi öncesinde ya da erken Flaviuslar Dönemi'nde üretilmeye başlandığı görüşündedir.¹⁰⁴⁵

Onurkan'a göre Vize A oinokhoesinin kulp atasında bulunan kadın başı ve hemen altındaki palmet, Etrüsk gaga ağızlı testilerinin kulp ataslarına dayanır.¹⁰⁴⁶ Söz konusu testilerin kulp ataslarında bazen palmet, bazen "küçük arkaik bir çehre" bulunduğu bilinmektedir.¹⁰⁴⁷ Onurkan'a göre söz konusu çehrenin kulp ataslarında betimlenmesi Roma İmparatorluk Dönemi'ne özgüdür. Pompeii'de bulunan metal kaplara ait kulp ataslarının erkek ya da kadın başı biçiminde sonlandırılmasına sıklıkla rastlanır.¹⁰⁴⁸

¹⁰⁴¹ Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum**, s. 76-77, no.119.

¹⁰⁴² Koster, **The Bronze Vessels**, s. 76, no.101.

¹⁰⁴³ **a.e.** no.100.

¹⁰⁴⁴ **a.e.** no.103.

¹⁰⁴⁵ **a.e.** s. 75.

¹⁰⁴⁶ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 57.

¹⁰⁴⁷ **a.e.** s. 57.

¹⁰⁴⁸ Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, s. 58-72, 89.

Vize A oinokhoesi işçiliği ve kulp atasındaki düzenlemesiyle İtalya atölyelerinde üretilmiş olmalıdır. Özellikle 1980'den sonraki yayınlar ışığında MS 1.yy ortalarına tarihlemek mümkündür.¹⁰⁴⁹

Vz A20. Testi (Res.367-369)

İAM env 5722

Mezar odasının kuzeydoğu kısmından.

Bronz, 250 g

y 13 cm, karın ç 14,5 cm, tç 7,2 cm

Mansel 1939a:168, no.19, res.211; Mansel 1940:106, lev.47, res.40; Mansel 1941:179, no.19; Onurkan 1988:66, no.62, lev.39a-b, şek.27.

Ağız kısmı üç dilimli, boyun dar ve uzun, karın şişkin ve yayvan, gövde çeperi ince. Ağız ve boyun ayrı, gövde iki parça olarak dövme tekniğinde yapılmış. Kulp ayrı dökülüp kapla birleştirilmiş. Üst kısmı ağız kenarı seviyesini aşan kulp ince bir çubuk biçiminde. Tepede, baş parmağa dayanak sağlayan sivri, yaprak biçiminde bir çıkıntı. Üstteki uç iki yana açılıp ağız kenarı ile birleşir. Ağız kenarının üzerindeki yaklaşık 2,5 cm aralıklı iki delik muhtemelen kulpun birleşmesi içindir. Kulpun alt kısmındaki uç, kazıma çizgiyle bezeli stilize bir yaprak biçiminde. Boyun ve omuzda ikişer paralel çizgiden meydana gelen bezeme.

Kaide ve kapak noksan.

Analoji ve tarihleme

Xanten'dan bir bronz testi form açısından Vz A20'yi anımsatır. Ancak boyutlarının büyük olması ve kulpun alt kısmının kadın başı şeklinde sonlandırılması bakımından farklıdır. MS geç 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰⁵⁰ Vize A buluntusuna hem form hem de boyutları ile en çok benzeyen buluntulara Pompeii'de rastlanmıştır.¹⁰⁵¹

¹⁰⁴⁹ MÖ geç 6.yy - erken 5.yy'a tarihlenen Lydia bölgesindeki İkiztepe tümülüsünde benzer formlu bir gümüş oinokhoe bulunmuştur.¹⁰⁴⁹ Kulpun üst kısmı aslan başı, alt kısmı panter protomu şeklinde sonlandırılmış bu örneğin boyutları biraz daha büyük olmakla birlikte, kap formunun Vize A oinokhoesine çok benzemesi dikkat çekicidir, bkz. Özgen-Öztürk, **Heritage Recovered: The Lydian Treasure**, s. 76, no.13.

¹⁰⁵⁰ Hinz, "Einige römische Bronzegefasse vom Niederrhein", s. 409, res.16.

¹⁰⁵¹ Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, E5210, no.11243; S. Tassinari, "Recherches sur la datation et l'origine de la vaisselle de Pompei", **Acta of the 12th International Congress on Ancient**

Pernice, bu tip kapların kandillere yağ doldurmakta kullanıldığını öne sürmüştür.¹⁰⁵² Tassinari ise, Pompeii'de bulunan örnekler üzerinde yaptığı çalışma sonucunda, özellikle kireçlenme ve yanık izlerini dikkate alarak, bu tip kapların mutfakta ve yemek masasında suyun ısıtılmasında ya da yıkanma amacıyla kullanılmış olabileceğini ileri sürmüştür.¹⁰⁵³ Vize A buluntusunun, mezar odasının kuzeydoğu kısmından ölü için düzenlenen yemeğe ait olabilecek diğer bronz, cam ve pişmiş toprak eşya ile birlikte bulunmuş olması ve lahdin hemen yanında yer alan candelabrum, kandil ve fenere olan mesafesi dikkate alınarak, aydınlatma araçlarına yağ tedariki yerine, yemek ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Pompeii buluntularıyla yakın benzerliği göz önünde tutulduğunda, Vz A20'nin İtalya'daki atölyelerde üretilmesi ve MS 1.yy'a tarihlenmesi mümkün gözükmektedir.

Vz A21. Candelabrum (Res.370-371)

İAM env 5715

Mezar odasının içinde, lahdin kuzeydoğu köşesi yakınında, lahdin ayak ucunda.

Bronz

y 137 cm, kandil tabağı ç 9,5 cm, İki ayak arası g 23 cm, ayak y 10 cm, gövde üst ç 1,6 cm, alt ç 3,3 cm

Mansel 1939a:167, no.13; Mansel 1940:104, lev.43, res.35; Mansel 1941:176, no.13, res.32b; Onurkan 1988:77, no.78, lev.48a-c, şek.35; Atasoy 2005:74, no.128 (MS 1.yy).

Ayak, gövde, başlık ve kandil tabağından meydana gelir. Gövde yekpare ve döküm tekniğinde yapılmış. Ayağın içi boş silindir biçimli orta kısmın etrafında birbirine eşit uzaklıkta 3,5 cm çapında diskler üzerinde üç adet aslan pençesi ve aralarında üç adet sarmaşık yaprağı. Damarları kazıma tekniğinde çizgiler ile belirtilmiş yaprakların uçlarında küçük birer küre. Aslan pençelerinin üstünde dışa kıvrık yapraklar. Gövde yivli, altta ayağın içine geçmekte, burada "XV O" işareti. Aynı zamanda gövdenin ayağa oturtulduğu delikten bir çubuk geçirilmek suretiyle,

Bronzes, Nijmegen 1992, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. KAM, 1995, s. 88-89, res.1-2; Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 102, no.523.

¹⁰⁵² E. Pernice, "Bronzen aus Boscoreale", **Archäologischer Anzeiger**, 1900, b.a.

¹⁰⁵³ Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, s. 232.

kandilin taşınması sırasında, gövdenin ayaktan ayrılması engellenmiş. Geçiş yeri profilli bir bilezik ile saklanmış. Gövde üstte bir çubuk vasıtasıyla kalathos biçimindeki başlık ile birleşmekte. Kandil tabağının üst yüzeyi kademeli profilli, kenarında boncuk dizisi ve İon-kymationu ile bezeli.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Rosova Dragana'daki 6 no.lu tümülüste bulunan bronz candelabrum üstte kalatos biçimindeki başlığı ve yivli gövdesi ile Vz A21'i anımsatır. Fakat başlığın hemen altında gövdede yer alan karşılıklı iki erkek başı olması farklılık yaratır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰⁵⁴ Romanya'da Constanta'daki bronz candelabrum da aslan pençesi biçimindeki ayakları, yivli gövdesi ile Vize A buluntusuna benzemektedir. Ancak başlığın Vz A21'e göre daha sade olması ve ayakların arasında yaprak motiflerinin bulunmaması bakımından ondan ayrılır. MS 1.-2.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰⁵⁵

Pompeii'de Paquius Proculus Evi'nde bulunan bronz candelabrum aslan pençesi biçiminde ayağı ve aralardaki yaprak motifleri, kalathos biçimindeki başlığı ve kandil tabağı ve genel olarak boyutları açısından Vz A21 ile benzerlik gösterir. Ancak gövdesinin düz olması değişiktir. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰⁵⁶ Pompeii'de "Hintli Heykeli Evi'nde" açığa çıkarılmış ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen bir başka candelabrum, aslan pençesi biçiminde ayakları ve aralardaki yaprak motifleri, yivli gövdesi, kalathos biçimindeki başlığı ve kandil tabağı ile Vize A buluntusuna çok yaklaşımaktadır.¹⁰⁵⁷ Pompeii'de bulunmuş olan bu candelabrumlarla birlikte ortaya çıkarılan bronz kandiller, Vize A tümülüsü altındaki mezar odası içindeki candelabrumlarla beraber bulunan iki bronz kandilden Vz A23'e yakın benzerliği bakımından özellikle önemlidir. Günümüzde British Museum'da korunan ve olasılıkla İtalya, Campania bölgesinde bulunmuş olan bronz

¹⁰⁵⁴ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 29, res.29.

¹⁰⁵⁵ G. Simion, **Opaițe Greco-Romane de Bronz din Romania**, Cluj-Napoca, Editura Nereamia Napocae, 2003, s. 82-83.

¹⁰⁵⁶ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 176-179, no.62.

¹⁰⁵⁷ a.e. s. 176-179, no.60 ve 62. No.62 için ayrıca bkz. Stefanelli, **Il Bronzo dei Romani**, s. 259, no.62.

candelabrumlar, hem form hem de boyutları ile Vz A21'e çok benzemektedir. Bailey bu tip bronz candelabrumların MS 1.yy'da üretildiklerini ve büyük bir ihtimalle MS 2.yy'da üretimin devam ettiğini belirtmiştir.¹⁰⁵⁸

Gövde ile ayağın birleştiği yerde Roma rakamlarının bulunması ve Pompeii örneklerine yakın benzerliği, Vz A21'in İtalya'daki bir atölyede üretilmiş olabileceğine işaret eder. Analogiler Vz A21'i MS 1.yy'a yerleştirilmesini sağlar.

Vz A22. Candelabrum (Res.372)

İAM env 5716

Mezar odasının içinde, lahdin baş ucundan (hemen batısında).

Bronz

y 95,0 cm, kandil tabağı ç 10,3 cm, ayak y 5,5 cm, iki ayak arası yaklaşık 25 cm.

Mansel 1939a:167, no.12, res.206; Mansel 1940:105, res.35; Mansel 1941:176, no.12, res.32; Onurkan 1988:80, no.83, lev.50b-c; Atasoy 2005:69, no.122 (MS 1.yy).

Ayak, gövde ve kandil tabağından meydana gelir. Bu bölümlerin her biri döküm olarak yapıp birbirine lehimlenmiştir. Ayağı oluşturan birbirine lehimli üç silindirik parça, kamışa (*phragmites australis*) benzetilmiştir; iki yan ve üst yüzü düzenli aralıklarla yaprak çıkıntıları ile kaplı, alt yüzde herhangi bir bezeme yok. Ayağın hemen üzerinde, gövdenin ayak ile birleştiği yeri saklayan ve üç yapraktan meydana gelen hareketli parça. Yine kamışa (*phragmites australis*) benzeyen gövde üç parçadan oluşmakta ve her parça birbirinden profilli boğumlarla ayrılmakta. Her parçada biri altta diğeri üstte olmak üzere toplam iki adet karşılıklı yaprak. Bu yaprakların uçları plastik, geri kalan kısımları kazıma. En üstteki profilli bilezikten sonra gövdenin üzerinde altı adet yapraktan meydana gelen başlık. Başlığın üst yüzeyinden yukarıya uzanan üç ince dal kandil tabağını taşımakta. Dallar, ayak ve gövde gibi kamışa benzemekte: Üstünde plastik olarak işlenmiş yaprak uçları. Dalların üst yüzeyi kandil tabağını taşıyacak şekilde düzleştirilmiş. Kandil tabağının kenarı profilli, üst yüzünde eş merkezli halkalar.

¹⁰⁵⁸ Bailey, *A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV lamps of Metal and Stone, and Lampstands*, s. 91, no. Q3870, Q3872, Q3874.

Gövdeyi meydana getiren parçalardan en üsttekinde iki bölümün noksan olduğunu öne süren Onurkan'a göre söz konusu noksan bölümler candelabruma eklenebilse, eserin toplam yüksekliği 125 cm olur.¹⁰⁵⁹ Mansel'in raporunda, candelabrumun yüksekliği 95 cm (şu andaki mevcut yüksekliği) olarak verilmiştir. Dolayısıyla eğer bir eksiklik söz konusu ise bu, definden önce gerçekleşmiş olmalıdır. Öte yandan Vz A22'ye benzeyen candelabrumların yükseklikleri 25 cm ile 156 cm arasında değişmektedir. Vz A22'nin gövdesi üzerinde iddia edilen noksan parçalara işaret edecek herhangi bir tamirat izi tespit edilmemiştir. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Pompeii'de bulunan ve günümüzde Napoli Ulusal Müzesi'nde korunan ve MÖ 1.yy-MS 1.yy'a tarihlenen bronz candelabrum form bakımından Vz A22'yi anımsatır.¹⁰⁶⁰ Romanya, Constanta'da bulunmuş bronz candelabrum, kandil tabağının formu, gövde üzerinde uçları plastik olarak belirtilmiş yaprakları açısından Vz A22 ile benzerlik taşır. Fakat ayağı oluşturan üç parçanın formu Vize A buluntusuna göre eğiktir ve gövde üzerinde bölümler profilli boğumlarla gösterilmemiştir. Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.¹⁰⁶¹ Bulgaristan, Nova Zagora bölgesinde, Karanovo'daki bir tümülüs mezarda bulunan bronz candelabrum ayak ve gövde formu ile Vize A buluntusuna çok benzer, fakat kalathos biçimindeki başlık ile ondan ayrılır. Ait olduğu mezar MS 1.yy ortasına tarihlenmiştir.¹⁰⁶²

Günümüzde British Museum'da korunan ve olasılıkla güney İtalya kökenli oldukları düşünülen bronz candelabrumlar ayak, gövde ve kandil tabağı formu açısından Vize A candelabrumuna çok benzemektedirler.¹⁰⁶³ Hepsi MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A22'yi MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlemek mümkündür.

¹⁰⁵⁹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 80.

¹⁰⁶⁰ Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, s. 18, no.61.

¹⁰⁶¹ Simion, **Opaite Greco-Romane de Bronz din Romania**, s. 85, no.55.

¹⁰⁶² V. Ignatov, K. Gospodinov, "Eine reiche Bestattung eines thrakischen Aristokraten aus dem 1. Jh.n.Chr. bei Karanovo, Kreis Vova Zagora, Südbulgarien", **Archaeologia Bulgarica** 17,1, 2013, s. 32, res.12.

¹⁰⁶³ Bailey, **A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV lamps of Metal and Stone, and Lampstands**, s. 94, no.3885, 3888, 3889, 3890, 3891, 3893.

Vz A23. Kandil (Res.373-374)

İAM env 5718

Mezar odasının içinde, lahdin baş ucunda, Vz A22'nin yanından.

Bronz, 440 g

y 9,8 cm, u 16,5 cm, g 5,9 cm

Mansel 1939a:167, no.14, res.208; Mansel 1940:105, lev.44, res.36b; Mansel 1941:176, no.14; Onurkan 1988:73-74, no.72, lev.43a-b; Atasoy 2005:18, no.34 (MS 1.yy).

Tek burunlu kandilin alev deliği yuvarlak. Yağ haznesi armut biçiminde, tabanı düz. Üst yüzey kenarlardan ortaya doğru iki kademe halinde alçalmakta. Yağ deliği stilize yaprak biçiminde. Kulp genişçe bir yay şeklinde kıvrılıp yunus başı ile sonlanmakta. Yunusa ait ayrıntılar kazıma tekniğinde çizgi ve noktalarla gösterilmiş. Yağ haznesi ve kulp tek parça olarak döküm tekniğinde yapılmış.

Tüm, bazı yerlerde yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Loeschcke tarafından Tip XX olarak sınıflandırılan¹⁰⁶⁴ bu tip kandillere Roma İmparatorluğu'nun birçok yerinde rastlanmıştır.

Roma Ulusal Müzesi'ndeki bronz kandil form bakımından Vz A23'e anımsatır. Fakat boyutları biraz daha küçük olması ve kulpun kuğu başı biçiminde sonlanması farklılık yaratır. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰⁶⁵ Bulgaristan'da Rosova Dragana'da 6 no.'lu tümülüste bulunmuş olan bronz kandil genel formu bakımından Vize A kandili ile benzerlik gösterir. Ancak boyutlarının biraz daha büyük olması ve kulpun koç başı biçiminde sonlanması değişik özelliklerdir. Kandil MS 1.yy'a, ait olduğu mezar ise Vespasianus dönemi sikkelerinden dolayı MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰⁶⁶ Almanya, Hedderheim'da bulunan ve MS 1.yy'a

¹⁰⁶⁴ Loeschcke, 1919, 324-325, no.1055, res.37.

¹⁰⁶⁵ M. Spagnolis, E. Carolis, **Museo nazionale Romano I Bronzi IV, 1 Le Lucerne**, Roma, De Luca Editore, 1983, s. 45-47, (Tip V,1).

¹⁰⁶⁶ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 29, res.26a.

tarhlanan bronz kandil genel form ve boyutları ile Vz A23'e çok yaklaşıır. Ancak kulpun at başı biçiminde sonlanmış olması bakımından farklıdır.¹⁰⁶⁷

Pannonia'da bulunan bronz kandil gövde ve kulp formu, yuvarlak alev deliği ve stilize yaprak biçimindeki yağ deliği ile Vize A örneğine çok benzemektedir. Tek farkı kulpun kuğu başı biçiminde sonlandırılmış olmasıdır. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰⁶⁸ Napoli Ulusal Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri bilinmeyen bronz kandil de form ve boyutları bakımından Vz A23'e çok benzer. Ancak kulpun kuğu başı biçiminde sonlandırılmış olması farklıdır. MS 1.yy'ın ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir.¹⁰⁶⁹ Pompeii'de bulunan bronz kandil gövde ve kulp formu, yuvarlak alev deliği ve kulpun yunus başı biçiminde sonlandırılmış olması bakımından Vize A kandiline çok benzer. Fakat damla biçimindeki yağ deliği ve biraz daha küçük boyutları bakımından farklıdır.¹⁰⁷⁰ Pompeii'de açığa çıkarılan ve MS 1.yy'a tarihlendirilen bronz kandil, form ve boyutları bakımından benzese de, kulp ucu ördek başı biçiminde sonlandırılmasıyla ondan ayrılır.¹⁰⁷¹

Dacia bölgesinde ele geçen bronz aydınlatma araçları üzerine araştırma yapan Baluta, Vize A kandiline form ve boyutları ile yaklaşan iki örneği MS 2.yy'ın ilk on yılına (MS 100-110) tarihlemiş ve imparatorluk eyaletlerinde bu tipten bronz ve pişmiş toprak kandillerin MS 1.yy'ın ikinci yarısı ile MS 2.yy'ın başına tarihlendiğini belirtmiştir.¹⁰⁷² Ancak her iki örnek de kaideli ve üç noktadan oluşan yağ deliği ile Vize A buluntusundan farklıdır ve kulpları noksan olduğu için gerek formları gerekse kulp ucunun nasıl sonlandırıldığı da bilinmemektedir. Karadeniz'in kuzeyinde, günümüzde Rusya, Krasnodar Krayı, Gorgippia'daki bir mezarda ortaya çıkarılan kandil, Baluta kandilleri ile benzer özellikler gösterir ve kulp ucu ördek başı

¹⁰⁶⁷ Kohlert-Nemeth, **Archäologische Reihe Römische Bronzen**, s. 49, no.23.

¹⁰⁶⁸ D. Ivanyi, **Die Pannonischen Lampen: Eine Typologisch-Chronologische Übersicht**, Budapeşte, Sárkány-druckerei, 1935, s. 301, no.4312, lev.LXI.5.

¹⁰⁶⁹ Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, s. 180, no.56.

¹⁰⁷⁰ N.V. Mele, **Museo Nazionale Archeologico di NapoliCatalogo delle Lucerne in Bronzo**, Roma, Istituto poligrafico e zecca dello stato, 1981, s. 99-100, no.224.

¹⁰⁷¹ **a.e.** s. 115, no.280.

¹⁰⁷² L.C. Baluta, "Les Lampes antiques en bronze de la Dacie Supérieure. Classification et chronologie", **Bronzes Hellénistiques et Romaines Tradition et Renouveau Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978**, Lozan, Bibliothèque historique vaudoise, 1979, s. 206, lev.116, no.7, 10.

biçiminde sonlandırılmış olmasıyla Vize A örneğinden ayrılır.¹⁰⁷³ Pompeii'de "Hintli Heykeli Evi'nde" bulunmuş olan bronz kandil boyutları, gövde ve kulp formu, yuvarlak alev deliği ve stilize yaprak biçimindeki yağ deliği ile Vz A23'e çok benzemektedir. Tek farkı kulpun yunus yerine kuğu başı biçiminde sonlandırılmış olmasıdır. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰⁷⁴ Pompeii'den bir başka bronz kandil, gövde ve kulp formu, yuvarlak alev deliği ve stilize yaprak biçimindeki yağ deliği ile Vz A23 ile benzerlik gösterse de kulpun kadın başı biçiminde sonlandırılmış olması dolayısıyla farklıdır. Bu eser de bir önceki gibi MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁰⁷⁵ Pompeii'de bulunan bir başka bronz kandil form, boyutları ve kulp ucunun yunus başı biçiminde sonlandırılması ile Vize A buluntusuna çok benzemektedir.¹⁰⁷⁶

Vize A kandiline en çok benzeyen örnekler Pompeii'den gelmektedir. Yukarıdaki veriler ışığında Vz A23'ü MS 1.yy ortalarına tarihlemek mümkündür.

Vz A24. Kandil (Res.375)

İAM env 5717

Mezar odasının içinde, lahdin ayak ucundaki candelabrumun (Vz A21) yanından.

Bronz, 660 g

y 8,4 cm (kulp dahil), u 18,6 cm, tç 5,3 cm

Mansel 1939a:167, no.15, res.209; Mansel 1940:105, lev.44, res.36a; Mansel 1941:176, no.15; Onurkan 1988:74, no.73, lev.43c-d; Atasoy 2005:7, no.13 (MS 1.yy).

Kandil tek burunlu, alev deliği kalp biçiminde. Ayak üzerinde duran yağ haznesi yaklaşık küresel biçimli, üst yüzeyi düz. Omuz keskin, ayna deliği yuvarlak ve etrafı kazıma daireler ile çevrili. Üzerindeki hareketli kapak, menteşe ile kulp

¹⁰⁷³ M.Y. Treister, "Bronze Lamps of the Hellenistic period and the first centuries AD in the North Pontic area", **Lychnological Acts 1: Actes du 1er Congres international d'etudes sur le luminaire antique**, Montagnac, 2005, s. 295-296, no.19, res.12 (MS 1.yy ortasından ileriye doğru tarihlenmiştir).

¹⁰⁷⁴ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 176-179, no.61.

¹⁰⁷⁵ a.e. s. 181, no.68.

¹⁰⁷⁶ M. Spagnolis, E. Carolis, **Le Lucerne di Bronzo di Ercolano e Pompei**, Roma, L'erma di Bretschneider, 1988, s. 143, no.96, lev.160.

halkasına lehimli. Kapağın üst kısmında açma ve kapama işlemini kolaylaştıran çıkıntı. Kulp geniş halka biçiminde. Kulpun gerisinde büyükçe bir yaprak yukarıya kıvrılmakta. Kulp kare biçimli levha ile gövdeye lehimli. Yağ haznesi, yaprak biçiminde kulp ve kapak üç ayrı parça halinde dökülüp birleştirilmiş.

Discus deliğinin etrafında aşınma.

Analoji ve tarihleme

İtalya, Padova'da bulunmuş olan ve MS 1.yy'a tarihlendirilen bronz kandil sadece yaprak biçimindeki kulp ve kulpun gövde ile birleştiği yerde bulunan halka dolayısıyla Vz A24'ü anımsatmaktadır. Gövde tamamen farklıdır.¹⁰⁷⁷ Herculaneum'da bulunan ve MS 1.yy sonuna tarihlenen bronz kandilin de gövde formu farklı olup, sadece yaprak biçimindeki kulp ve kulpun gövde ile birleştiği yerde bulunan halka ile Vz A24'e benzemektedir.¹⁰⁷⁸ Mersin, Kelenderis antik kentinde açığa çıkarılan bronz kandil,¹⁰⁷⁹ gövde ve kulp formu bakımından Vize A buluntusuna yaklaşır. Ancak kapağın kulptan bağımsız olarak yerleştirilmiş olması ile farklıdır. Herhangi bir tarihleme yapılmamışsa da, burun kısmı kırık olarak ele geçen bu bronz kandil muhtemelen daha geç bir döneme aittir.¹⁰⁸⁰

Günümüzde Roma Ulusal Müzesi'nde korunan ve MS 1.yy'a tarihlendirilen bronz kandil ise gövde formu ve boyutları bakımından Vz A24'e çok benzer.¹⁰⁸¹ Spagnolis-Carolis'e göre bu tipin öncüleri, Hellenistik Dönem'de Ephesos ve Delos'ta üretilmiştir.¹⁰⁸²

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A24'ü MS 1.yy geneline tarihlemek olasıdır.

Vz A25. Fener (Res.376)

İAM env 5729

¹⁰⁷⁷ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 190, no.360.

¹⁰⁷⁸ Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, s. 180, no.54.

¹⁰⁷⁹ Levent Zoroğlu, M. Tekocak, Kelenderis 2009 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları", **KST 32.4**, İstanbul 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 2011, s. 263-264, res.6.

¹⁰⁸⁰ İzmir Metropolis antik kentinde bulunan, farklı gövde formu ancak benzer kapak ve kulpa sahip MS 6.yy'a tarihlenmiş bronz kandil için bkz. Aybek v.d., "Metropolis 2009 Yılı Kazı Çalışmaları", s. 169, res.5.

¹⁰⁸¹ Spagnolis-Carolis, **Museo nazionale Romano I Bronzi**, s. 52, Tip VII, 1.

¹⁰⁸² Krş. P. Bruneau, **Les Lampes, Exploration Archéologique de Delos 26**, Paris, Éditions E. De Boccard, 1965, lev.15-16.

Mezar odasının içinde, lahdin hemen güneybatısından.

Bronz, 620 g

y 24,1 cm, tç 13,0 cm

Mansel 1939a:168, no.16, res.207; Mansel 1940:105, res.37; Mansel 1941:179, no.16; Onurkan 1988:81, no.84,lev.45c; Atasoy 2005:113, no.189 (MS 1.yy).

Disk biçimindeki taban levhasının merkezinde silindirik fitil ve yağ haznesi. Taban levhası katlanarak 1,6 cm yüksekliğinde dik bir kenar meydana getirir. Kenarın iki yanından karşılıklı olarak yükselen birbirine pim ile tutturulmuş dikdörtgen kesitli iki bronz kol, üstte dikdörtgen kesitli bronz halkaya bağlanır. Halka yarı küre biçiminde, üzerinde hava delikleri bulunan bir kapağı taşıyor. Biri tepede, diğerleri iki yanda toplam üç adet küçük halka. Tepedeki halkaya takılı, üst ucu topuz ile sonlanan, alt ucunda bir delik bulunan bir taşıma kolu. Taşıma kolunun üst kısmı yuvarlak kesitli, deliğin bulunduğu alt kısmı ise dikdörtgen kesitli.

Alttaki deliğe takılı bir halka ve bir zincir, kırık ve noksan. Halka ile zincir birbirlerine bakır bir tel ile tutturularak onarılmış. Yarım küre biçimli kapakta noksan parçalar. Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Fransa, Antran'dan mezar buluntusu bir bronz fener genel formu açısından Vz A25'i benzer. Fakat tabanda üç adet ayak üzerinde durması bakımından farklıdır. MS erken 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰⁸³

Bulgaristan, Rosava Dragana'da 6 no.'lu tümülüste bulunan bronz fener de form ve boyutları ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Ait olduğu mezar sikkeler dolayısıyla MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.¹⁰⁸⁴ Bulgaristan'da bir başka benzer buluntu, Karaağaç'ta MS 1.yy'a tarihlenen bir tümülüsten gelir.¹⁰⁸⁵

Pompei'de bulunan bronz fener, form ve boyutları bakımından Vize A buluntusu ile benzerlik gösterir. Fakat kapağın Vz A25'e göre daha basık olması ve

¹⁰⁸³ M. Schulze-Dörrlamm, "Kulturbeziehungen zwischen Orient und Europa in der Bronze- und altere Eisenzeit", **Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 37, Jahrgang 1990 Teil 2**, Mainz, 1995, s. 707-709, res.32.

¹⁰⁸⁴ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalka, Starozagorsko", s. 29, res.30.

¹⁰⁸⁵ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", s. 25, res.25.

üç adet ayak üzerinde duruyor olması farklılık yaratan unsurlardır. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁰⁸⁶ Vz A25'e en yakın analogiler Boscoreale'de bulunmuş olan MS 1.yy'a ait bronz¹⁰⁸⁷ ile Pompeii'de açığa çıkarılan ve MS 1.yy ortasına tarihlenen bir başka bronz fenerdir.¹⁰⁸⁸

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A25'i MS 1.yy'a tarihlemek mümkündür.

Vz A26. Maskeli Miğfer (Res.377-381)

İAM env 5730

Mezar odasında, lahdin içinden.

Bronz

y 27,0 cm

Mansel 1939a:163, no.6, res.202; Mansel 1940:100, res.29-31; Mansel 1941:169, no.6, res.31, 33; Mansel 1944:165-183, res.1-4; Garbsch 1978:62, no.3 (MS 1.yy başı); Kohlert 1980:223-225 (MS 1.yy'ın ilk çeyreği); Onurkan 1988:97-98, no.102, lev.61-64; Waurick 1988:344, 350, res.9.3 (MS erken 1.yy); Junkelmann 1991:166, 174, res.103 (MS 1.yy başı); Junkelmann 1997:17, no.4 (MS 1.yy'ın ilk üçlüğü).

Repoussé tekniğinde, başı örten başlık ve yüzü tamamen kaplayan maskeden meydana gelir. Maske, genç bir erkek yüzünü betimlemekte. Yüz oval, sakalsız ve bıyiksiz. Gözlerin içi boş, sadece göz kapaklarının kenarı ve ince halka biçimindeki gözbebekleri belirtilmiş. Benzer bir şekilde burun deliklerinin de içi boş, belirgin olan dudakların arası ise çok ince bir yarık biçiminde. Maske üzerinde yanaklıklar ve kulaklar kabartma tekniğinde. Yanaklıklarda globus üzerinde duran birer Victoria betimi: Sağdaki yanaklıkta sol omzunda, soldaki yanaklıkta sağ omzunda iki oval kalkan, bir zırh ve bir miğferden meydana gelen tropaion. Victoria diğer elini yukarıya kaldırıp, tropaionu destekler. Yanaklıklar çenenin altında kazıma tekniğinde belirtilmiş bir iple bağlı.

¹⁰⁸⁶ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 286, no.3.12; Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, s. 182, no.65. Aynı özelliklere sahip bir başka Pompeii buluntusu için bkz. dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 185, no.80.

¹⁰⁸⁷ Cou-Tarbell, **Antiquities from Boscoreale**, s. 183-185, no. 24404, lev. 132-133.

¹⁰⁸⁸ F.P. Maulucci, **The National Archaeological Museum of Naples**, Napoli, Carcavallo, 1988, s. 127.

Başlıkta saçlar ayrıntılı olarak işlenmiş. Tepe noktasından etrafa doğru yayılan saç tutamları kısa bukleler biçiminde, uçları kıvrık. Arkada, enseliğin ortasında akanthus yaprağı ve buradan iki yana doğru yayılan akanthus dalları ve aralarında çiçekler. Önde alınlık, üst kenarı ip benzeri bir silme, alt kenarı ise başlığın kenarına iliştilirilmiş bir şerit ile sınırlanmış. Alınlığın ortasında Skylla Odysseus'un arkadaşlarını öldürürken betimlenmiş. Skylla, vücudunun üst kısmı insan, alt kısmı akanthus yapraklarından simetrik olarak iki yana doğru uzanmış balık kuyrukları ve köpeklerden meydana gelen karışık yaratık biçiminde. Sağ elinde bir gemi dümeni. Skylla'nın alt kısmından çıkan köpekler iki yanda Odysseus'un birer arkadaşını yakalamış durumda. Alınlığın her iki köşesinde birer yunus. Deniz dalgalı. Alınlığın üzerinde meşe yaprakları ve palamutlarından oluşan bir çelenk yine kabartma olarak işlenmiş. Çelengin alnın üzerine denk gelen merkezinde kıymetli bir taş ile süslediği anlaşılan bir çiçek. Çelenk, arka tarafta bir iple bağlanmış.

Başlık ve maske, alnın üzerindeki bir menteşe vasıtasıyla birbirine raptedilmiş. Alınlığın alt kenarında bulunan ince uzun dikdörtgen şerit söz konusu bağlantı yerinin hemen üzerinden geçer ve her iki uçta başlık ve maskeyi birer perçin ile birbirine tutturulmuş. Ayrıca maskenin arka yüzünde, kulakların altında birer halka, enselik bölümündeki deliklere tel ile bağlı. Bu şekilde maske ile başlık birbirine kenetlenmiş vaziyette. Miğfer takılmak istendiğinde, alnın üzerindeki menteşe sayesinde, maske yukarı kaldırılıp, miğfer başa geçirildikten sonra maske tekrar aşağıya indirilebilirdi.

Tüm. Başlıkta küçük noksanlıklar. Mansel, kazıdan sonra miğferin üzerinde, özellikle maske kısmında, ince bir gümüş tabaka tespit edildiğini, ancak söz konusu eser temizlendikten sonra bu tabakanın kaybolduğunu belirtmiştir.¹⁰⁸⁹

Analoji ve tarihleme

Vize A miğferini detaylı olarak inceleyen Mansel; göz, ağız ve burundaki deliklerin mevcudiyetine ilaveten Benndorf tarafından benzer nitelikli maskeli miğferler üzerine yapılan araştırmada örneklenen eserlerden bazılarının içinde

¹⁰⁸⁹ A.M. Mansel, "Vize'de Bulunan Maskeli Miğfer", **Bellekten** 8, Sayı 30, Ankara, TTK Basımevi, 1944, s. 166, dpn.2.

kafatası parçaları bulunmasını da göz önüne alarak, bu tip miğferlerin sadece mezara bırakılmadığı, hayattayken de kullanıldığı sonucuna varmıştır.¹⁰⁹⁰ Gerçekten de miğferin enselik kısmının dışarıya dönük olması ve maskenin alt kısmının özellikle çenenin oturacağı yerde içeriye doğru kıvrılması bu görüşü doğrulamaktadır. İncelenen eserde burun ve ağızdaki deliklerin boyutlarının, şiddetli bir çarpışma sırasında gerektiği kadar nefes alıp vermeye elverişli olmaması ve miğferin şiddetli darbelere dayanacak kadar sağlam yapılmamış olması gibi nedenler, bu tip miğferlerin savaş sırasında değil, resmi geçitlerde ya da dinsel nitelikli törenlerde kullanılmak üzere üretildiğini gösterir.¹⁰⁹¹

Vize A miğferini, süvari miğferleri tipi altında inceleyen Junkelmann,¹⁰⁹² kıvrıcık saçlı miğfer tipinin, Erken İmparatorluk Dönemi pseudo-Attika süvari miğferlerinden (Weiler/Koblenz-Bubenheim tipi) gelişmiş olabileceğini ileri sürmüştür.¹⁰⁹³ Junkelmann, maskeli miğferlerin geçit töreni askeri donanımı içinde yer aldığını ve çoğunun Vize A örneğinde olduğu gibi maske ve başlık olmak üzere iki parçadan meydana geldiğini belirtmekte ve Vize A miğferini bir yayınında MS 1.yy başına¹⁰⁹⁴, bir başka yayında ise MS 1.yy'ın ilk üçlüğüne¹⁰⁹⁵ tarihlemektedir. Waurick, bu tip miğferlerin süvariler tarafından gerçekleştirilen savaş oyunlarında kullanıldığını ve söz konusu oyunların belki de ölümle ilgili cenaze törenlerinde düzenlenen oyunlara dayandığını,¹⁰⁹⁶ Pflug ise, bu tip miğferlerin genel olarak Roma İmparatorluğu'nun sınırlarına yakın yerlerde ve envanter açısından zengin mezarlarda ele geçtiğini, dolayısıyla söz konusu oyunların kökeninin Roma geleneklerine dayanmayabileceğini ileri sürmüştür.¹⁰⁹⁷ Pflug'a göre tören donanımı, orduda destek

¹⁰⁹⁰ Mansel, "Vize'de Bulunan Maskeli Miğfer", s. 170-171, dpn.1

¹⁰⁹¹ a.e. s. 173.

¹⁰⁹² M. Junkelmann, **Reiter wie Statuen aus Erz**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1996, s. 27, 30.

¹⁰⁹³ a.e. s. 27; M. Junkelmann, "Die 'Paraderüstungen' der Römer", **Römische Kampf-und Turnierrüstungen**, Band VI Sammlung Axel Guttman, ed.H. Born, Berlin, Verlag Philipp von Zabern, 1997, s. 21.

¹⁰⁹⁴ M. Junkelmann, **Die Reiter Roms, Teil II: Der Militärische Einsatz**, Mainz am Rhein, von Zabern, 1991, s. 166, 174, res.103.

¹⁰⁹⁵ Junkelmann, "Die 'Paraderüstungen' der Römer", s. 17, no.4.

¹⁰⁹⁶ G. Waurick, "Römische Helme", **Antike Helme Sammlung Lipperheide und Andere Bestände des Antikenmuseums Berlin**, Mainz, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 1988, s. 345.

¹⁰⁹⁷ Pflug, "Chalkidische Helme", s. 54.

kuvvetlerinden (auxilia) yararlanılmaya başlamasıyla Augustus Dönemi'nde Roma askeri sistemine dahil edilmiştir.¹⁰⁹⁸

Vize A miğferine en çok benzeyen iki buluntu orta Thrakia'da, bir diğer buluntu ise Suriye Humus'ta, özellikle envanter bakımından zengin mezarlarda ortaya çıkarılmıştır. Orta Thrakia'daki (günümüzde Bulgaristan, Stara Zagora, Çatalka'da) Rosava Dragana tümülüs mezarında açığa çıkarılan ve MS 1.yy'ın ilk üçlüğüne tarihlenen bronz miğfer,¹⁰⁹⁹ Bulgaristan, Plovdiv'deki (Philippopolis) mezarda bulunan ve MS 1.yy'ın birinci çeyreğine tarihlenen bronz-demir-gümüş maskeli miğfer¹¹⁰⁰ ve Suriye, Humus'ta zengin bir kral mezarında bulunan MS 1.yy başına ait bronz maskeli miğfer,¹¹⁰¹ bezemelerdeki ayrıntılar hariç, başlık ve maske olmak üzere iki parçadan meydana gelmeleri ve göz, burun ve dudaklarda açıklık bırakılmış olması bakımından Vize A miğferine benzerler. Çatalka miğferinin maskesindeki yüz, Vize A buluntusundakine göre daha geniş ve dolgun, saçlar yüksek ve kabarık olarak belirtilmiştir. Yanaklıkların işlenmediği Plovdiv ve Humus miğferlerinden Humus örneğinde saçlar da gösterilmemiştir. Ancak her iki miğferin maskelerinde betimlenen yüz, Vz A26'daki gibi genç bir erkeğe ait olduğunu gösteren özelliklere sahiptir. Benzer özelliklerle Vize A miğferini andıran başka maskeli miğferlere Bulgaristan, Silistra'da bir mezarda,¹¹⁰² Sırbistan, Smederevo'da,¹¹⁰³ Romanya, Constanta, Hirchova'da,¹¹⁰⁴ Avusturya, St. Pölten, Herzogenburg'da,¹¹⁰⁵ Macaristan, Komárom, Foktorok'ta,¹¹⁰⁶ İngiltere, Lancashire, Ribchester'da,¹¹⁰⁷ Suriye, Tell um-Havran'da bir mezarda¹¹⁰⁸ rastlanmıştır.

¹⁰⁹⁸ a.e. s. 55.

¹⁰⁹⁹ J. Garbsch, **Römische Paraderüstungen**, Münih, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1978, s. 67, no.26, lev.22.2. Bu miğferin ait olduğu mezar ise MS 1.yy sonuna tarihlenmiştir: Nikolov-Buyukliev, "Trakiiski Mogilni Grobove ot Çatalka, Starozagorsko", s. 21, res.8. Aynı miğfer bir başka yayında MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir, bkz. **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, s. 342, no.347.

¹¹⁰⁰ Garbsch, **Römische Paraderüstungen**, s. 62, no.2, lev.17.1-2.

¹¹⁰¹ a.e. s. 63, no.4, 1978, lev.17.3-4; Waurick, "Römische Helme", s. 350.

¹¹⁰² MS 1.yy sonu: Garbsch, **Römische Paraderüstungen**, s. 68, no.28, lev.22.4; **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, s. 342, no.348.

¹¹⁰³ MS 2.yy'ın ikinci yarısı: Garbsch, **Römische Paraderüstungen**, s. 67, no.25, lev.22.1.

¹¹⁰⁴ MS 1.yy'ın ikinci yarısı: a.e. s. 67, no.27, lev.22.3.

¹¹⁰⁵ MS 2.yy ortası: a.e. s. 67, no.23, lev.21.3.

¹¹⁰⁶ MS 2.yy'ın ikinci yarısı: a.e. s. 67, no.24, lev.21.4.

¹¹⁰⁷ MS 1.yy sonu: a.e. s. 58, lev.12.1.

¹¹⁰⁸ MS 2.yy: a.e. s. 61, no.1, lev.16.1; Waurick, "Römische Helme", s. 346-350, res.12, 12A.

Vize A miğferinin analogi ve tarihlenmesinde, alınlık kısmında betimlenmiş olan Skylla da bazı ipuçları verir. Skylla'nın, Vize A miğferine benzer bir şekilde, elinde dümen tutar vaziyette Odysseus'un tayfasına saldırırken betimlendiği örnekler arasında, günümüzde Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan bir duvar resmi önemli bir örnek teşkil eder. Söz konusu resim Pompeii yakınlarındaki Stabia'daki bir evde ortaya çıkarılmış ve MS 79 öncesine tarihlenmiştir.¹¹⁰⁹ Bir başka benzer kompozisyonla Napoli, Boscoreale'de bulunan bir bronz patera üzerinde karşılaşılır. Günümüzde British Museum'da korunan ve MS erken 1.yy'a tarihlenen söz konusu pateranın merkezinde, yuvarlak çerçeve içinde Skylla, aynı Vz A26'daki gibi Odysseus'un tayfasına saldırırken betimlenmiştir.¹¹¹⁰

İncelenen miğferin yanaklıklarındaki Victoria figürlerinin benzerlerine ise çeşitli eserlerde rastlamak mümkündür. Günümüzde Kopenhag Ulusal Müzesi'nde korunan pişmiş toprak antefiks üzerinde Victoria, cepheden, sol omzunda tropaion ile bir küre üzerinde dururken betimlenmiştir.¹¹¹¹ British Museum'da sergilenen ve MS 40-80'e tarihlenen pişmiş toprak kandil üzerinde de her iki eliyle tropaion taşıyan ve bir küre üzerinde duran, cepheden Victoria figürü vardır.¹¹¹²

Analojiler Vz A26 için MS erken 1.yy'a işaret eder.

Vz A27. Zırh-Lorica squamata (Res.382-383)

İAM env 5731

Mezar odasında, lahdin içinde, Vz A26'nın hemen yanında.

Lahdin içinde katlanmış vaziyette bulunmuş olan zırh, yoğun korozyon nedeniyle açılmadığından, İAM'de incelenememiştir. Mevcut bilgiler aşağıdaki kaynakçaya dayanmaktadır.

Bronz, ek olarak gümüş, demir, keten

Yaklaşık u 65 cm, yaklaşık g 55 cm

¹¹⁰⁹ M.O. Jentel, "Skylla I", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 1997, s. 1141, no.41.

¹¹¹⁰ S. Walker, **Roman Art**, Londra, Harvard University Press, 1991, s. 66, res.82.

¹¹¹¹ J.C. Balty, "Victoria", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII,1**, Zürich, Artemis Verlag, 1997, s. 246, no.80.

¹¹¹² **a.e.** s. 246, no.81.

Mansel 1939a:165, no.7, res.203a; Mansel 1940:103, lev.41, res.32a; Mansel 1941:175, no.7; Onurkan 1978:47-55, res.1-6 (MS 1.yy'ın ilk yarısı); Onurkan 1988:98-100, no.103, lev.65-66, şek.50.

Onurkan zırhı üç ana bölümde inceler: Zincir dokusu, zincirlere bağlı pullar ve keten kumaştan dokunmuş içlik.

Zincir dokusunu oluşturan yaklaşık 3-4 mm çapındaki bronz halkalar yatay ve düşey sıralar halinde birbirine bağlanmıştır. Yatay sıraları meydana getirenler ardışık olarak bağlı durumdadır. Düşey halkalar ise her iki yatay sıra halkasını birbirine tutturur (Res.383).

Zincir dokusunun üstündeki her bir pul, yaklaşık 0,6 cm genişliğinde ve 1,2 cm uzunluğunda, bir uca doğru daralan dörtgen levha şeklindedir. Levhaya açılmış dört küçük delik aracılığıyla düşey sıraları oluşturan halkalara geçirilmiştir. Düşey sıralara dizilen bu hareketli pullardan üst sıradakiler alttakilerin üçte birini örter. Her pulun ortasında yukarıdan aşağıya doğru uzanan kabartma biçiminde damar tespit edilmiştir. Pullar genellikle bronz olmakla birlikte gümüş ve demir pul kullanımı ile omuz ve etek kısmında baklava motifleri oluşturulmuştur.

Bej renkli keten kumaştan dikilmiş olan içlik zırhın biçimine uygun kesilmiştir. Kenarlar ince şerit halinde sık dokunmuştur.¹¹¹³

Zırh böylece içeriden dışarıya doğru sırasıyla keten gömlek, zincirli yüzey ve pullu yüzeyden meydana gelir. Ayrıca omuz kısmında, pulların üzerinde, yuvarlak bir levha vasıtasıyla zırha bağlanmış bronz kopçalar vardır (Res.383). Üzerinde gümüş kaplama tespit edilen bu kopçalar zırhın ön kısmını omuz parçaları ile birleştirmektedir.

Pulların bir kısmı dökülmüş, bunun dışında tüm. Ancak korozyon nedeniyle katlanmış vaziyette kaynaşmış.

Analoji ve tarihleme

Lorica squamata tipi zırhlara Roma İmparatorluğu içinde İngiltere, Newstead'de¹¹¹⁴ ve Usk, Monmouthshire'da;¹¹¹⁵ Fransa, Mandeure, Doubs'ta¹¹¹⁶,

¹¹¹³ Daha ayrıntılı tanım için bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 99.

Roma'da,¹¹¹⁷ Bavyera, Augsburg'da¹¹¹⁸ ve Filistin, Hebron'da¹¹¹⁹ rastlanmıştır. Thrakia'da ise Vize A tümülüsü dışında, Bulgaristan, Karaağaç'taki MS 1.yy'a ait mezarda¹¹²⁰ ve Stara Zagora'daki MS 1.yy sonuna tarihlenen Rosava Dragana tümülüs mezarında¹¹²¹ benzer nitelikli zırhlara ait parçalar bulunmuştur. Onurkan tarafından yapılan araştırmaya göre Augsburg'da bulunan zırh, pulların biçim ve boyutu, halkalara bağlanma şekli ve kopçaların formu açısından Vz A27 ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu saptamadan sonra açığa çıkarılan analogiler de Vz A27 için MS 1.yy'a işaret eder.

Vz A28. Kılıç ve kın (Res.384)

İAM env 5732

Mezar odasında, lahdin içinde, güney kenarından.

Bronz, demir, ahşap ve fildişi

u 80 cm, g 4,9 cm, k 1,5 cm

Mansel 1939a:165, no.8, res.203b; Mansel 1940:104, lev.41, res.32b; Mansel 1941:175, no.8; Onurkan 1988:101, no.105.

Demir kılıç uzun ve düz, ahşap kın ile birbirine kaynaşmış vaziyette. Kılıcın kabzaya geçen uzantısı 4,5 cm uzunluğunda ve 1,8 cm genişliğinde. Fildişi kabzaya ait çok az parça korunmuş durumda.

Analoji ve tarihleme

¹¹¹⁴ Tarihleme verilmemiştir: J. Curle, **A Roman frontier post and its people: the fort of Newstead in the parish of Melrose**, Glasgow, J.Maclehose and sons, 1911, s. 161, lev.38, 8.

¹¹¹⁵ Toplam üç adet lorica squamata tipi zırhın açığa çıkarıldığı mezarlar Flaviuslar Dönemi öncesine tarihlenmiştir: W.H. Manning, J. Price, J. Webster, **Report on the Excavations at Usk, 1965-1976, the Roman Small Finds**, Cardiff, University of Wales Press, 1995, s. 16, no.31-32, lev.3.

¹¹¹⁶ Tarihleme verilmemiştir: E. Künzl, "Der Römische Schuppenpanzer (Lorica Squamata): Importwaffe und Prunkgrabelement", **Das Germanische Königsgrab von Mušov in Mähren Teil 1**, ed. J.Peska-J.Tejrál, Mainz, Verlag des Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz, 2002, s. 140, no.6.

¹¹¹⁷ a.e. s. 138, no.1.

¹¹¹⁸ MS 1.yy: Somay Onurkan, "Vize A Tümülüsünden Bir Zırh Gömlek", **Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 6-7**, 1978, s. 50-51; Künzl, "Der Römische Schuppenpanzer (Lorica Squamata)", s. 138, 140, no.4.

¹¹¹⁹ Hadrianus Dönemi: S.S. Weinberg, "A hoard of Roman armor", **Antike Kunst 22**, 1979, s. 85, lev.25, 4-5.

¹¹²⁰ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", s. 16-17, 54, res.9.

¹¹²¹ N. Torbov, "Chain-mails from northern Bulgaria (III-I Century B.C.)", **Archaeologia Bulgarica 8.2**, 2004, s. 66.

Vz A28 boyutları bakımından spatha olarak adlandırılan Roma kılıçlarına benzer. Uzun Kelt kılıçlarından (La Tène) türediği sanılan spatha, MS 1. ve 2.yy'da destek piyade ve süvari birlikleri (auxilia) tarafından kullanılmıştır.¹¹²² Araştırmacılar İmparatorluk Dönemi başında kullanımda olan spathaların, La Tène kılıçlarından form olarak çok farklı olmadığı görüşündedir.¹¹²³

Kronolojik olarak arada büyük bir zaman farkı olmasına karşın Bulgaristan, Blagoevgrad bölgesi, Koçhan Köyü yakınlarındaki MÖ 4.-3.yy'a tarihlenen bir mezarda bulunan demir kılıç¹¹²⁴ ile Vratsa bölgesi, Pavolche'deki Kopanata tümülüs mezarında bulunan ve MÖ 4.yy'dan ileriye doğru tarihlenen La Tène tipi kılıç ve kın,¹¹²⁵ form ve boyutları açısından Vz A28 ile benzerlik gösterir. Bulgaristan, Haskovo bölgesi, Meriçleri'de Tümülüs 1 Mezar 7'de Vz A28'e çok benzeyen kılıç ve kın açığa çıkarılmıştır.¹¹²⁶ Meriçleri'deki tümülüs mezarları MS 2.yy başı-4.yy sonuna tarihlenen Aladzov, La Tène tipi kılıçlarla da örtüşen bu buluntunun, La Tène Dönemi'ne ait olamayacağını özellikle belirtmiştir.¹¹²⁷ Spatha tipi kılıçların erken örneklerinden biri olduğu düşünülen ve Hırvatistan, Sisak, Kupa'da bulunan kılıç hem form hem de boyutları açısından Vz A28'e çok benzer.¹¹²⁸ İncelenen buluntuya bir başka benzer örnek Slovakya, Kostolna'da MS 1.yy'ın ikinci yarısına ait bir

¹¹²² W.H. Manning, **Catalogue of the Romano-British Iron Tools, Fittings and Weapons in the British Museum**, Londra, British Museum Publications Limited, 1985, s. 149; E.M. Chapman, **A Catalogue of Roman Military Equipment in the National Museum of Wales**, BAR International Series 388, Oxford, Archaeopress, 2005, s. 9.

¹¹²³ I. Radman-Livaja, **Militaria Sisciensia - Nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheoloskoga muzeja u Zagrebu**, Zagreb, Arheološkoga muzeja u Zagrebu, 2004, s. 41; M.C. Bishop, J.C.N. Coulston, **Roman Military Equipment from the Punic Wars to the Fall of Rome**, Londra, Oxbow Books, 2006, s. 54.

¹¹²⁴ E.I. Paunov, "Rhomphaea: A New Thracian Sword from the Western Rhodopes (Southwestern Bulgaria)", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae Ogenova-Marinova**, Veliko Tarnova, Faber, 2005a, s. 375, res.1.

¹¹²⁵ Nikolov, "Thrakische Denkmaler im Bezirk Vraca", s. 180-181, res.20-21; R. Megaw, V. Megaw, N. Theodossiev, N. Torbov, "The Decorated La Tene Sword Scabbard from Pavolche near Vratsa: Some Notes on the Evidence for Celtic Settlement in Northwestern Thrace", **Arch. Bulgarica 4.3**, 2000, s. 25 vd.

¹¹²⁶ Aladzov, "Ausgrabung einer Thrakisch-Römischen Hügelnekropole in Meriçleri", s. 83, res.8.

¹¹²⁷ a.e. s. 122.

¹¹²⁸ Radman-Livaja, **Militaria Sisciensia**, s. 41.

mezardan;¹¹²⁹ bir diğeri ise İsviçre, Bellinzona'daki Augustus Dönemi'ne tarihlenen bir mezardan¹¹³⁰ gelir. Yukarıdaki veriler ışığında Vz A28 MS 1.yy'a tarihlenebilir.

Vz A29. Mızrak ucu (Res.385)

İAM env 5733

Mezar odasında, lahdin içinde ve güney kenarında, kılıç (Vz A28) ile diğer mızrak ucu (Vz A30) arasında.

Demir, 315 g

u 40,5 cm, gövde g 4,8 cm, sap g 2,1 cm

Mansel 1939a:165, no.8; Mansel 1940:104, lev.41, res.32b; Mansel 1941:175, no.8; Onurkan 1988:102, no.106.

Düşey eksen boyunca omurgalı olan uç kısmı yaklaşık 25 cm uzunluğunda. Omuz yuvarlak, sivri. Yaklaşık 7,5 cm uzunluğundaki kovan 2 cm çapında. İçinde ahşap sapa ait izler.

Tamamen korunmuş durumda.

Analoji ve tarihleme

Vz A29'a form bakımından benzer mızrak uçlarına Thrakia'da MÖ 5.yy'dan itibaren rastlamak mümkündür.¹¹³¹ Bulgaristan'ın batısında, Ruy Dağı'ndaki MÖ 2.-1.yy'a ait bir tümülüste açığa çıkarılan iki demir mızrak ucu¹¹³² ile Bulgaristan, Popovo bölgesinde, Ayazlar tümülüsünde bulunan ve MS 1.yy'a tarihlenen mızrak ucu¹¹³³ form ve boyut açısından Vize A buluntusuna benzer. Thrakia dışında, Hollanda, Limburg bölgesi, Voerendaal yakınlarındaki bir Roma villasında bulunan

¹¹²⁹ E. Krekovič, "Military Equipment on the Territory of Slovakia", **Journal of Roman Military Equipment Studies** 5, 1994, s. 217-218, res.6.7.

¹¹³⁰ P. Connolly, "Pilum, Gladius and Pugio in the late Republic", **Journal of Roman Military Equipment Studies** 8, 1997, s. 49, 51, res.8A.

¹¹³¹ Ivan Welkow, "Grabhügelfunde aus Bresovo in Südbulgarien", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare** 8, Sofya, 1934, s. 8, 17, res.6; A. Dimitrova, N. Gizdova, "Der Charakter der Thrakischen Kultur Während der Jungeren Vorrömischen Eisenzeit in dem Gebiet des Sredna-Gora-Gebirges", **Thracia** 3, 1974, s. 323-324, res.2; B. Nikolov, "Sépultures thraces près du village Sofronivo, département de Vraca", **Arheologiya** 23.3, 1981, s. 36, res.4; G. Kitov, "Thracian Tumular Burial with a Gold Mask near the City of Shipka, Central Bulgaria", **Archaeologia Bulgarica** 9.3, 2005c, s. 26, res.16.

¹¹³² E.I. Paunov, "A Newly Founded Late Iron Age Tumular Find from the Ruy Mountain, Central West Bulgaria", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae Ogenova-Marinova**, Veliko Tarnova, Faber, 2005b, 376-386.

¹¹³³ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", s. 55, res.77.

mızrak ucu¹¹³⁴; Panonnia, Gerulata'daki bir Roma askeri kampında (günümüzde Slovakya, Bratislava bölgesindeki, Rusovce'de) açığa çıkarılan mızrak uçları¹¹³⁵ MS 1.yy'a tarihlenen diğer önemli analogilerdir.

Bishop-Coulston Augustus-Hadrianus dönemine tarihlenen mızrak uçları üzerine yaptığı incelemede, kesin bir tipoloji yapmanın zorluğuna değinerek, bazı mızrakların fırlatma, bazılarının ise dürtme/saplama amacıyla kullanılmış olabileceğini belirtmektedir.¹¹³⁶ Ancak çarpışma sırasında hayatta kalmak için eldeki silahların amaçları dışında da kullanabileceğini ekler. Bishop-Coulston tarafından verilen bazı örnekler¹¹³⁷ yakın olarak benzeyen Vize A mızrak ucu, muhtemelen dürtme/saplama amaçlı yapılmıştır. Radman-Livaja'nın Roma Dönemi silahları üzerine yaptığı incelemede, Vize A mızrak ucuna benzer buluntuların MS 1.yy'da Roma İmparatorluğu sınırları içinde birçok yerde görüldüğü tespit edilmiştir.¹¹³⁸ MS 1.yy'a tarihlenen analogilere karşın Bishop-Coulston'un vardığı sonuçları göz önüne alarak Vz A29 kontekste göre tarihlenecektir.

Vz A30. Mızrak ucu (Res.386)

İAM env 5734

Mezar odasında, lahdin içinde ve güney kenarında, Vz A29'un yanında.

Demir, 245 g

u 32,5 cm, gövde g 4,5 cm, sap g 2,2 cm

Mansel 1939a:165; Mansel 1940:104, lev.41, res.32b; Onurkan 1988:102, no.107.

Düşey eksen boyunca omurgalı olan uç kısmı yaklaşık 22 cm uzunluğunda. Omuz yuvarlak, sivri. Kovan yaklaşık 2 cm çapında.

Kovanın bir bölümü noksan.

¹¹³⁴ J.H. Willems, "An Officer or a Gentleman? A Late Roman Weapon Grave from a Villa at Voerendaal", **Roman Military Equipment: the Sources of Evidence Proceedings of the Fifth Roman Military Equipment Conference, BAR International Series 476**, ed. C. van Driel-Murray, Oxford, 1989, s. 148-149, res.5.

¹¹³⁵ Krekovič, "Military Equipment on the Territory of Slovakia", s. 211, res.3.2, 3.8.

¹¹³⁶ Bishop-Coulston, **Roman Military Equipment**, s. 76-78.

¹¹³⁷ a.e. s. 76-77, res.38.11-12.

¹¹³⁸ Radman-Livaja, **Militaria Sisciensia**, s. 27-28. Benzer örnekler için bkz. Chapman, **A Catalogue of Roman Military Equipment**, s. 32-33, no.Da35, Da36. Da35 u 15,7 (Flaviuslar-Traianus dönemi).

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A29

Vz A31. Kilit levhası (Res.387)

İAM env 5751

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz ve demir

u 13 cm, g 13 cm, levha k 0,1 cm; aplik u 3,5 cm, aplik g 2,8 cm, aplik y 2,0 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:82, no.85a.

Mansel'in raporunda, mezar odasının kuzeybatı köşesinde içinde cam eşyaların durduğu ahşap bir sandığa ait parçalar olduğu belirtilmiştir.¹¹³⁹ Vz A31-Vz A53 aynı ahşap sandığın metal aksamına ait parçaları meydana getirir.

Dörtgen biçimli levha, köşeler yuvarlatılmış. Üzerindeki demir kalıntıları anahtar- kilit parçasına işaret ediyor.

Sığır başı biçimindeki aplikte kulaklar yukarı doğru sivri, gözler ve başın detayları kazıma çizgiler ile gösterilmiş. Apliğin alt kısmındaki oyuk kurşun ile dolu, buradan dörtgen kesitli bir çubuk vasıtasıyla levhaya tutturulmuş olmalı.

Levha kırık ve noksanları var. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Padova Arkeoloji Müzesi'nde Roma Dönemi'ne ait buluntular¹¹⁴⁰ ve Pompeii'de MS 1.yy'a ait olanlar¹¹⁴¹ Vz A31'e benzeyen analogileri meydana getirir. Bu veriler Vz A31'in MS 1.yy'a tarihlenmesini sağlar.

Vz A32. Kilit levhası (Res.388)

İAM env. 5752

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

¹¹³⁹ Mansel, "Grabhügelforschung in Ostthrakien", s. 170; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 108; Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 180, no.26.

¹¹⁴⁰ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 184-185, no.345a, 346.

¹¹⁴¹ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 148, 155, 162-163, 167, 239, no.924, 993, 1055, 1063, 1114, 1827.

Bronz ve demir

u 7,2 cm, g 6,7 cm, levha k 0,1 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:83, no.85b.

Hem levha hem de üzerindeki aplik Vz A31'e benzer. Sığır başının arkasında apliği tutan uzun demir kenet.

Levha kırık ve noksanları var. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A31.

Vz A33. Kilit levhası (Res.389)

İAM env 5757

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz ve demir

u 7,2 cm x g 5 cm, levha k 0,1 cm, çivi ç 1,25-1,3 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:84, no.85l.

İnce levha, üzerinde iki adet çivi. Çivi başları 1,2 cm çapında eş merkezli halkalarla bezeli. Levha üzerinde dörtgen açıklıklara işaret eden düzgün kesilmiş kenarlar. Çivilerin bulunduğu tarafın arka yüzünde demir izleri.

Gövde büyük ölçüde noksan. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A31.

Vz A34. Kilit kolu (Res.390-391)

İAM env 5750

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

u 10,2 cm, g 2,25 cm, k 0,35 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:83, no.85d.

Dikdörtgen levha biçiminde kilit kolu. Arka yüzde dikdörtgen kesitli iki kanca. Kancalardan levhanın kısa kenarına yakın olanı, bronz pimle kilit koluna lehimli. Kilit kolunun ön yüzünde uzun kenara paralel kazıma çizgi.

Tüm. Korozyonlu, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Vz A34'e benzer örnekler Pompeii'de ortaya çıkarılmıştır ve MS 1.yy'a tarihlenir.¹¹⁴² Vz A 31-33'in tarihlemeleri de göz önüne alınarak Vz A34'ü MS 1.yy içinde değerlendirmek mümkün gözükmektedir.

Vz A35. Kilit kolu (Res.392, 394)

İAM env 5759

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

u 8,8 cm, g 1,95 cm, k 0,35 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:83, no.85e, şek.37

Vz A36'nın eşi. Dar ve uzun kolun ön yüzünün bir ucunda kabartma yiv bezeme.

Tüm. Korozyonlu, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz.Vz A34.

Vz A36. Kilit kolu (Res.393-394)

İAM env 5760

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

u 8,5 cm, g 1,85 cm, k 0,35 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:83, no.85e.

Vz A35'in eşi.

¹¹⁴² Allison, *The insula of the Menander at Pompeii*, no.148, lev.9.

Tüm. Korozyonlu, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz.Vz A34.

Vz A37. Sürgü (Res.395-396)

İAM env 5749

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

u 11,45 cm, g 2,05 cm, k 1,35 cm

Mansel 1939a:170; Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:83, no.85f.

Üzerinde anahtarın yerleştiği dikdörtgen ve kare biçiminde açıklıklar mevcut.

Tüm. Korozyonlu, yeşil patina.

Analoji

Vz A37'ye benzeyen Roma Dönemi'ne ait buluntular Padova Arkeoloji Müzesi'nde mevcuttur.¹¹⁴³ Mevcut veriler Vz A37'yi Roma Dönemi'ne tarihlenmesini sağlar.

Vz A38. Sürgü (Res.397-398)

İAM env 5761

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

u 7,3 cm, g 1,25 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:83, no.85g, şek.39.

Üzerinde anahtarın yerleşmesi için açılmış dikdörtgen ve kare biçiminde delikler.

Tüm. Korozyonlu, yeşil patina.

¹¹⁴³ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 189-190, no.364a-d.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A37.

Vz A39. Anahtar (Res.399-400)

İAM env 5753

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

u 5,4 cm, g 3,0 cm, sap g 0,8 cm, dişli y 2,2 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:84, no.85h.

Sapın bir ucu, sapa dik açı yapan üç dişli biçiminde, diğer ucu ise yuvarlak ve ortası delik. Üç dişli kısmın üzerinde basit çizgi bezeme.

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Padova Arkeoloji Müzesi'nde MS 1-2.yy,¹¹⁴⁴ Frankfurt Arkeoloji Müzesi'nde MS 1.yy,¹¹⁴⁵ Pompeii'de MS 1.yy'a tarihlenen buluntular¹¹⁴⁶ Vz A39'a form açısından benzemektedir. Analojiler Vz A39 için MS 1.yy'a işaret eder.

Vz A40. Aplik (Res.401)

İAM env 5746

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

y 3,0 cm, g 2,9 cm, k 1,3 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:83, no.85c.

İçi boş döküm boğa başı biçiminde aplik. Boynuzları sivri, ağzı belirgin. Diğer detaylar korozyondan ötürü belli değil. Vz A31 ve Vz A32'ye ait olmalı.

Korozyonlu, yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

¹¹⁴⁴ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 186-188, no.352, 359.

¹¹⁴⁵ Kohlert-Nemeth, **Archäologische Reihe Römische Bronzen**, s. 27.

¹¹⁴⁶ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 148, 163, 248, no.924,1067, 1912.

Bkz. Vz A31.

Vz A41. Halka ve yuvarlak levha (Res.402)

İAM env 5748

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

Halka ç 4,45 cm, k 0,6 cm, halkaya takılı bağlaç u 4,7 cm, levha ç 5,5 cm, k 0,1 cm, merkezdeki delik ç 0,65 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:84, no.85i.

Halkaya takılı bağlacın ve levhanın bir kısmı noksan. Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Pompeii'de açığa çıkarılan benzer buluntular¹¹⁴⁷ Vz A41 için analogi sağlar ve MS 1.yy'a işaret eder.

Vz A42. Halka (Res.403)

İAM env. 5747

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 4,45 cm, k 0,55 cm; halkaya takılı bağlaç u 4,8 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:84, no.85i.

Vz A41'in eşi.

Tüm. Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A41.

Vz A43. Çivi (Res.404)

İAM env 5766

¹¹⁴⁷ a.e. s. 70-71, 166, 168, 197-198, 239, no.242i-iv, 1106-1107, 1119, 1416, 1425-1426, 1829.

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

y 1,7 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85m.

Yassı başlı çivi. Başı eş merkezli halkalarla bezeli.

Uç kısmı noksan. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Benzer biçimli Roma Dönemi'ne tarihlenen çivilere Samothrake nekropolisindeki mezarlarda,¹¹⁴⁸ Padova Arkeoloji Müzesi'nde,¹¹⁴⁹ aynı zamanda Pompeii'de MS 1.yy kontektlerinde¹¹⁵⁰ ortaya çıkarılmıştır. Analojiler Vz A43'ü MS 1.yy'a tarihler.

Vz A44. Çivi (Res.404)

İAM env 5766

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

y 1,7 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85m.

Yassı başlı çivi, ucu kıvrık. Başında bir adet halka bezeme.

Tüm, hafif korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A43

Vz A45. Çivi (Res.404)

İAM env 5766

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

¹¹⁴⁸ Dusenberry, *Samothrace The Nekropoleis*, s. 1040, no. XS-482, S265-1.

¹¹⁴⁹ Zampieri-Lavarone, *Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova*, s. 182, no.339.

¹¹⁵⁰ Allison, *The insula of the Menander at Pompeii*, s. 56, no.126; 183, no.1284.

y 1,7 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85m.

Yassı başlı çivi, ucu kıvrık. Başında bir adet halka bezeme.

Tüm, hafif korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A43

Vz A46. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 3,5 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka ve buna bağlı tespit çivisi.

Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Padova Arkeoloji Müzesi'nde Roma Dönemi'ne tarihlenen aynı tipte halkalara¹¹⁵¹ rastlansa da, benzer biçimli buluntular Hellenistik Dönem'de de kullanılmıştır. Dolayısıyla Vz A46 kontekste göre tarihlenecektir.

Vz A47. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 4,4 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka ve buna bağlı tespit çivisi.

Korozyonlu. Yeşil patina.

¹¹⁵¹ Zampieri-Lavarone, **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, s. 183, no.341b, 342, 343, 344.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A46

Vz A48. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 2,9 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka

Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A46

Vz A49. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 3,4 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka ve buna bağlı tespit çivisi.

Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A46

Vz A50. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 2,9 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka.

Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A46

Vz A51. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 3,4 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka

Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A46

Vz A52. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 3,3 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka ve buna bağlı tespit çivisi.

Tespit çivisinin büyük bölümü noksan. Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A46

Vz A53. Halka (Res.405)

İAM env 5767

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Bronz

ç 2,8 cm

Mansel 1940:108; Mansel 1941:180, no.26; Onurkan 1988:85, no.85p.

Yuvarlak kesitli halka ve buna bağlı tespit çivisi.

Tespit çivisinin büyük bölümü noksan. Korozyonlu. Yeşil patina.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A46.

Vz A54. Kenet parçaları (Res.406)

İAM Etüt 330.1

Mezar odası içinde bulunmuştur.

Demir

Tüme yakın olan yedi adedinin ölçüleri (uzunluk ve genişlik sırasıyla) şöyledir: 1- 30,1 x 5,2 cm; 2- 23,5 x 10,0 cm; 3- 24,5 x 10,0 cm; 4- 26,0 x 11,2 cm; 5- 25,5 x 10,1 cm; 6- 25,5 x 10,1 cm; 7- 24,0 x 9,0 cm.

Dörtgen kesitli, kenet parçaları. Yukarıda ölçüleri verilenler dışında da birçok kırık parça mevcuttur. Mansel raporunda, üç adet demir kenetin, mezar odasının girişini örten kapak taşının raptedilmesinde;¹¹⁵² başka demir kenetlerin ise lahit kapağının lahit üzerine yerleştirilmesinde kullanılmış olduğunu belirtmiştir.¹¹⁵³ Ancak İAM'de incelenen parçalardan hangilerinin kapak taşına, hangilerinin lahit kapağına ait olduğu tespit edilememiştir. Yukarıda ölçüsü verilen parçalardan uzunluğu 30 cm'yi bulan parçanın kapak taşına ait olduğu öne sürülebilir.

Paslı ve korozyonlu.

Vz A55. Tabak (Res.407)

İAM env 1757a

¹¹⁵² Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 95, res.7 ve 10.

¹¹⁵³ a.e. s. 95.

Mezar odası içinde, kuzeybatıdan.¹¹⁵⁴

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 2,65 cm, aç 17,5 cm, dç 10 cm, akk 0,3 cm

Mansel 1940:107, res.48a; Isings 1957:62 (MS 1.yy'ın ikinci yarısı)

Basit ağız kenarlı. Kenarlar düşey. Dip düz, orta kısım içte bombeli, kenar ile birleştiği yer kıvrık kordon ("*folded cordon*") biçiminde. Halka dipli, halka zemine oturur vaziyette.

Parçalar halinde, birleştirilmiş ve tamamlanarak onarım görmüştür.

Analoji ve tarihleme

Isings 47 ile bağdaşır.¹¹⁵⁵ Günümüzde Corning Cam Müzesi'nde korunan ve İtalya'daki bir mezarda bulunduğu rivayet edilen MS 1.yy'a tarihlendirilmiş iki adet cam tabak form ve boyutları bakımından Vz A55 ile benzerlik gösterir. Fakat ağız kenarlarının yuvarlatılmış olması ve soluk mavimsi yeşil renkleri ile ondan değişiktir.¹¹⁵⁶ İsrail Müzesi'nde Doğu Akdeniz'de bulunduğu düşünülen ve MS 1.yy'a tarihlendirilmiş cam tabak, form ve boyutları ile Vz A55' benzese de ağız kenarının silindirik, dip kısmının ortada kalınlaştırılmış olması gibi özellikleri farklılık yaratır.¹¹⁵⁷

Slovenya'da bulunan ve MS 1.yy'ın ikinci yarısı - 2.yy'ın başına tarihlenen cam tabaklar;¹¹⁵⁸ İtalya, Padova'da Stazione Ferroviaria nekropolisinde açığa çıkarılan ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen cam tabak form ve boyutları bakımından Vz A55 için önemli analogilerdir.¹¹⁵⁹ Isings bu tip cam tabakları küçük (çap en az 10 cm) ve büyük (çap en çok 46 cm) olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Küçük olan grupta en erken örnekler Claudius-Nero döneminden itibaren görülmeye başlar. Büyük olan gruptakiler ise MS 2.yy'a ait örneklerdir. Vize A buluntularını

¹¹⁵⁴ Mansel, mezar odasının kuzeybatı kısmında bulunan cam eserlerin (Vz A55, Vz A56, Vz A57, Vz A58, Vz A59, Vz A60, Vz A61, Vz A62, Vz A55, Vz A56, Vz A57 ve Vz A58), aynı yerde ele geçmiş demir çiviler, bronz kilit levhası, anahtar, sürgü, aplik gibi parçaların gösterdiği üzere ahşap bir sandık içinde saklandıklarını tespit etmiştir, bkz. a.e. s. 108.

¹¹⁵⁵ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 62, Form 47.

¹¹⁵⁶ David Whitehouse, **Roman Glass in the Corning Museum of Glass Volume One**, Corning, New York, The Corning Museum of Glass, 1997, s. 68-69, no.77-78.

¹¹⁵⁷ Israeli, **Ancient Glass in the Israel Museum**, s. 156, no.152.

¹¹⁵⁸ Lazar, **The Roman Glass of Slovenia**, s. 64-65, no.1.2.1, 1.2.2, 1.2.3 ve 1.2.4.

¹¹⁵⁹ Zampieri, **Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova**, s. 202, no.339.

(Vz A55-58) ilk grupta inceleyen Isings, bu eserler için MS 1.yy'ın ikinci yarısını önermiştir.¹¹⁶⁰

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A55'nin yanı sıra Vz A56, Vz A57 ve Vz A58'i MS 1.yy ortası - 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz A56. Tabak (Res.408)

İAM env 1757b

Mezar odası içinde, kuzeybatıdan.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 2,7 cm, aç 16,9 cm, dç 10,1 cm, akk 0,26 cm,

Mansel 1940:107, res.48a

Vz A55'in eşi.

Parçalar halinde, birleştirilmiş ve tamamlanarak onarım görmüş.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A55.

Vz A57. Tabak (Res.409)

İAM env 1757c

Mezar odası içinde, kuzeybatıdan.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 2,55 cm, aç 16,65 cm, dç 8,5 cm

Mansel 1940:107, res.48a

Vz A55'in eşi.

Parçalar halinde, birleştirilmiş ve tamamlanarak onarım görmüş.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A55.

¹¹⁶⁰ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 62, Form 47.

Vz A58. Tabak (Res.410)

İAM env 1757d

Mezar odası içinde, kuzeybatıdan.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 2,8 cm, aç 16,6 cm, akk 0,3 cm, dç 9,8 cm

Mansel 1940:107, res.48a

Vz A55'in eşi.

Parçalar halinde, birleştirilmiş ve tamamlanarak onarım görmüş.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A55.

Vz A59. Kase (Res.411)

İAM env 1758

Mezar odası içinde, kuzeybatıdan.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 5 cm, aç 11 cm, dç 4,5 cm

Mansel 1940:107, res.49a

Ağız içe dönük ve geniş, şerit ağız kenarı dışa katlanmış, şişkin gövde dibe doğru daralır. Küçük dip, kenarları dışbükey, ortası içbükey. Halka kaideli.

Kırık, yapıştırılmış. Ağızın bir kısmı kırık ve noksan, gövdede de noksanlar. Hafif irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Isings 44a ile bağdaşır.¹¹⁶¹ Isings'in MS 1.yy ortalarında ortaya çıkmış olabileceğini ileri sürdüğü¹¹⁶² bu tip cam kaselere Roma İmparatorluğu'nun birçok yerinde rastlamak mümkündür. Kuzey İtalya'da, Adria'da bulunan cam kase form bakımından Vz A59 ile benzerlik gösterse de boyutları daha büyüktür. MS 1.yy'a

¹¹⁶¹ a.e. s. 59.

¹¹⁶² a.e. s. 59.

tarikhlendirilmiştir.¹¹⁶³ Fransa, Vallée du Rhône'da bir mezarda açığa çıkarılan cam kase, form ve boyutları bakımından Vz A59 ile benzerlik taşır.¹¹⁶⁴ İtalya, Polesina'da ele geçen cam kase, formu ile Vize A örneklerini anımsatır. Ancak boyutlarının daha küçük olması bakımından farklıdır. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹¹⁶⁵ İtalya, Aquileia'da bulunan cam kase form bakımından Vize A buluntusuna çok benzese de, boyutları Vz A59'un neredeyse yarısı kadardır. Aynı yerde bulunan benzer formlu bir başka cam kasenin boyutları Vz A59'a biraz daha yakındır (y 4,6 cm, aç 7,5 cm). Bu açıdan önemli bir analogidir. Her iki eser de MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹¹⁶⁶

İtalya, Venedik'te bulunan iki cam kase, form ve boyutları bakımından Vize A buluntusuna benzemekte ve MS 1.yy ortalarına tarihlenmektedirler.¹¹⁶⁷ Hırvatistan, Zadar'daki nekropoliste ortaya çıkarılan cam kase hem form hem de boyutları ile Vz A59'a büyük ölçüde örtüşür. MS 1.yy ortası-2.yy başına tarihlendirilmiştir.¹¹⁶⁸ Pannonia, Ungarn'da bulunan ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen cam kase hem formu hem de boyutları ile Vize A buluntusuna çok benzer.¹¹⁶⁹ Pompeii, Menandros Evi'nde açığa çıkarılan cam kase hem formu hem de boyutları açısından Vz A59'a en çok benzeyen örnektir. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹¹⁷⁰

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A59'u MS 1.yy ortası -1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz A60. Kase (Res.412)

İAM env 1759

Mezar odası içinde, kuzeybatıdan.

¹¹⁶³ S. Bonomi, **Vetri antichi del Museo Archeologico Nazionale di Adria**, Venedik, Giunta regionale del Veneto, 1996, s. 163, no.368.

¹¹⁶⁴ Foy-Nenna, "Productions et importations de verre antique la vallée du Rhône", s. 256-257, şek.106.

¹¹⁶⁵ Larese-Zerbinati, **Vetri antichi di raccolte concordiesi e polesane**, s. 139, no.50.

¹¹⁶⁶ L. Mandruzzato, A. Marcante (ed.), **Vetri Antichi del Museo Archeologico Nazionale di Aquileia, Il vasellame da mensa**, Venedik, Association internationale pour l'histoire du verre, Comitato Nazionale Italiano, 2005, s. 96, no.232 ve 233.

¹¹⁶⁷ Larese, **Vetri antichi del Veneto**, s. 49-50, no.368 ve 369.

¹¹⁶⁸ Ravagnan, **Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato**, s. 181, no.352.

¹¹⁶⁹ L. Barkóczi, **Pannonische Glasfunde in Ungarn**, Budapeşte, Akadémiai Kiadó, 1988, s. 54, no.10.

¹¹⁷⁰ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 254, no.2.85.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam
y 6,5 cm, aç 11 cm, dç 4,9 cm
Mansel 1940:107, res.49a.

Vz A59'un eşi. Ağız geniş ve içe dönük, şerit ağız kenarı dışa katlanmış, ağız kenarından silindir biçiminde inen gövde dibe doğru daralır. Küçük düz dip. Alçak halka kaide.

Tüm. Kısmî irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A59.

Vz A61. Kase (Res.413)

İAM env 1760
Mezar odası içinde, kuzeybatıdan.
5Y 6/7 zeytin yeşili cam
y 3,9 cm, aç 7,25 cm, dç 5,6 cm
Mansel 1940:108, res.48b.

Ağız geniş ve halka biçiminde dışa taşkın, gövde ortada hafif şişkin silindir biçiminde, dibe doğru daralmakta. Dibin kenarları dışbükey, ortası içbükey. Dip kenarını çevreleyen, dışa yayvan geniş bir taban halkası.

Tüm. Kısmî irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Isings 41a ile bağdaşır.¹¹⁷¹ Isings bu tip kaselerin genellikle dörtlü takımlar halinde mezarlarda bulunduğunu ve en erken örneğin Solva'da, Claudius-Nero dönemine tarihlenen bir mezarda ele geçtiğini belirtmiştir.¹¹⁷² Almanya, Köln'de, Römisch-Germanisches Museum'da korunan cam kase form bakımından Vz A61 ve aynı mezardan Vz A62-64'ü anımsatır. Ancak boyutlarının daha büyük olması ve gövdenin ağız kenarına doğru genişlemesi gibi özellikleri nedeniyle farklıdır. MS

¹¹⁷¹ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 56-57.

¹¹⁷² a.e. s. 56-57.

1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹¹⁷³ Günümüzde İskoçya Ulusal Müzesi'nde korunan ve olasılıkla İtalya kökenli olduğu belirtilen cam kase boyutları farklı olmakla birlikte form bakımından Vz A61 ile benzerlik gösterir. MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.¹¹⁷⁴ İtalya, Padova'daki Este'de bulunan cam kase formu açısından Vize A buluntusu ile benzerlik taşır. Fakat boyutları biraz daha küçüktür. MS 1.yy başına tarihlendirilmiştir.¹¹⁷⁵

Hırvatistan Zadar'daki nekropoliste açığa çıkarılan cam kase boyutları ile Vz A61'i anımsatmaktadır. Fakat kenar profilinin tam dik olması açısından farklıdır. MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.¹¹⁷⁶ Aynı nekropolisteki bir başka buluntu¹¹⁷⁷ ise hem form hem de boyutlarıyla Vize A buluntusuna çok benzer. Bir önceki buluntunun aksine bu örnekte yukarıya doğru genişleyen bir profil söz konusudur. MS 1.yy ortası - 2.yy'a tarihlendirilmiştir. Pompeii'de Lesbianus Evi'nde bulunan cam kase hem formu hem de boyutları ile Vz A61'e en çok benzeyen buluntular arasındadır. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹¹⁷⁸ Günümüzde Toronto Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve Hayes tarafından pyksis olarak tanımlanan eser, hem form hem de boyutları ile Vize A buluntusuna çok benzer. MS 50-100'e tarihlendirilmiştir.¹¹⁷⁹ Ventimiglia'da bulunan pişmiş toprak kase form bakımından Vz A61'e yaklaşıp. Ancak boyutları daha büyüktür. Bu tip kaselerin Pompeii ve civarında yaygın olarak görüldüğü ve MS 50-80'e tarihlenebileceği belirtilmiştir.¹¹⁸⁰

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A61, Vz A62, Vz A63 ve Vz A64'ü MS 1.yy ortasına tarihlemek mümkündür.

Vz A62. Kase (Res.414)

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

¹¹⁷³ P. La Baume, **Glas der antiken Welt I**, Köln, Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln und Archäologische Gesellschaft Köln, 1974, no.L2, lev.49, 2.

¹¹⁷⁴ C.S. Lightfoot, **Ancient Glass in National Museums Scotland**, Edinburgh, National Museums Scotland, 2007, s. 47, no.45.

¹¹⁷⁵ A. Toniolo, **Vetri antichi el Museo Archeologico Nazionale di Este**, Venedik, Comitato nazionale italiano dell'AIHV, 2000, s. 123, no.286.

¹¹⁷⁶ Ravagnan, **Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato**, s. 181, no.353.

¹¹⁷⁷ a.e. s. 189, no.374.

¹¹⁷⁸ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 232-234, no.2.23.

¹¹⁷⁹ J.W. Hayes, **Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum, A Catalogue**, Toronto, Royal Ontario Museum, 1975, s. 55, no.130.

¹¹⁸⁰ Hayes, **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, s. 9, no.27.

Buluntu, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiş ve fotoğrafı çekilememiştir. Mevcut bilgiler aşağıdaki kaynaktan alınmıştır.

Mansel 1940:108, res.48b.

Vz A61'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A61.

Vz A63. Kase (Res.415)

Kase

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiş ve fotoğrafı çekilememiştir. Mevcut bilgiler aşağıdaki kaynaktan alınmıştır.

Mansel 1940:108, res.48b.

Vz A61'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A61.

Vz A64. Kase (Res.416)

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelenememiş ve fotoğrafı çekilememiştir. Mevcut bilgiler aşağıdaki kaynaktan alınmıştır.

Mansel 1940:108, res.48b.

Vz A61'in eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A61.

Vz A65. Bardak (Res.417)

İAM env 1761

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 8,2 cm, aç 8 cm, kç 4,2 cm

Mansel 1940:107; Isings 1957:44 (MS 1.yy'ın ikinci yarısı)

Kesme ağız kenarlı, ağız geniş, gövde aşağıya doğru daralan silindirik biçimli, dibe doğru daralmakta. Dip içbükey. Gövde üzerinde birbirine paralel, dördü kalın, biri ince toplam beş yatay çizgi.

Kırık; gövdede, ağızda ve dipte noksanlıklar. Parçaları yapıştırılmış. Kısmî irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Isings 29 ile bağdaşır.¹¹⁸¹ Isings bu tip cam bardakların genellikle mezar buluntuları olarak karşımıza çıktığını ve MS 1.yy ortasından itibaren görülmeye başladığını belirtmiştir.¹¹⁸² Günümüzde İsrail Müzesi'nde korunan ve MS 1.-2.yy'a tarihlenen Doğu Akdeniz kaynaklı cam bardak,¹¹⁸³ güney Fransa'da, Arles, Cirque'de bulunan MS 1. yy sonu - 2.yy'a ait iki cam bardak,¹¹⁸⁴ Slovenya, Cerknica ve Verdun'da açığa çıkarılan ve MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy'a tarihlenen cam bardaklar form ve boyutları bakımından Vz A65'e benzemektedir.¹¹⁸⁵

Montebelluna'daki bir mezarda ortaya çıkarılan MS 1.yy'ın ikinci yarısı - 2.yy'a ait buluntu da hem form hem de boyutları bakımından Vz A65 için önemli bir analogidir.¹¹⁸⁶ Yukarıdaki veriler ışığında Vz A65'i MS 1.yy ortaları-MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz A66. Bardak (Res.418)

İAM env 1762

Mezar odası içinde, kuzeybatı kısmından.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 9,1 cm, gç 7,6 cm, aç 6,6 cm

¹¹⁸¹ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 44.

¹¹⁸² **a.e.** s. 44.

¹¹⁸³ Israeli, **Ancient Glass in the Israel Museum**, s. 160, no.161.

¹¹⁸⁴ Foy, **Les verres antiques d'Arles**, s. 336, no.595-596.

¹¹⁸⁵ Lazar, **The Roman Glass of Sloveina**, s. 92, no.3.3.1.

¹¹⁸⁶ C. Casagrande, F. Ceselin, **Vetri antichi delle Province di Belluno, Trevisoe Vicenza**, Venedik, Giunta regionale del Veneto, 2003, s. 123, no.138.

Mansel 1940:107, res.49b.

Kesme ağız kenarlı, ağız geniş, gövdesi ağza doğru daralan silindirik biçimli. Dibe doğru daralmakta, dip içbükey. Gövde üzerinde birbirine paralel yatay çizgiler. Gövdede eksik parçalar. Yapıştırılmış.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A65.

Vz A67. Testi (Res.420)

İAM env 1754

Mezar odası içinde, kuzeydoğu kısmından.¹¹⁸⁷

GLE Y 1 6,5/5G/2 soluk yeşil cam.

y 27 cm, aç 5,5 cm, gç 16,5 cm

Mansel 1940:107, res.47; Isings 1957:72-73 (Flaviuslar Dönemi öncesi)

Ağız dışa taşkın, ağız kenarı katlı, boyun uzun silindirik, gövde ile boyun geçişi hafif boğumlu, gövde uzun armudi biçimli, dip küçük ve içbükey. Serbest üfleme tekniği, kulp ayrıca yapılmış. Tek kulp enli, oluklu ve omuzdan boyna uzanmakta. Gövdenin üst ve alt kısmında ikişer sıra, orta kısmında, ortadaki kalın olmak üzere, üç sıra halinde ince çizgi bezeme.

Tüm. Gövde üzerinde birkaç çatlak, hafif irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Isings 55a ile bağdaşır.¹¹⁸⁸ Isings'e göre bu tip cam testiler ilk olarak MS 1.yy ortalarında ortaya çıkmıştır. Vize A'daki cam testileri (Vz A67-69) konik gövdeli, halka dibi olmayan testiler içinde ele alan Isings, bu eserleri Flaviuslar Dönemi öncesine tarihlemiştir.¹¹⁸⁹ Corning Cam Müzesi'nde (önceden Sangiorgi Koleksiyonu'nda) korunan cam testi form bakımından Vz A67 ile benzerlik taşır.

¹¹⁸⁷ Mansel raporunda, cam testilerin (Vz A59, Vz A60 ve Vz A61) mezar odası içinde tam olarak nereye yerleştirildiklerini belirtmemişse de, bu eserleri mezar odasının kuzeydoğu kısmında bulunan bronz kaplarla birlikte anlatmıştır. Ayrıca İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivleri'ndeki fotoğraflarda da söz konusu cam testilerin mezar odasının kuzeydoğu kısmında oldukları görülmektedir, bkz. res.419.

¹¹⁸⁸ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 72-73.

¹¹⁸⁹ a.e. s. 72-73, Form 55a.

Fakat daha alçak olması, gövdenin dibe doğru genişlemesi gibi özellikler farklılık yaratır.¹¹⁹⁰

İtalya, Este'de bulunan cam testi ağız, boyun ve kulpun formu bakımından Vize A buluntusunu anımsatır. Ancak geniş dipli olması ve dibe doğru düz bir şekilde genişleyen formdaki gövdesi ile farklıdır. MS 1.yy'ın ikinci yarısı - 2.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.¹¹⁹¹ Romanya, Constanta, Tomis antik kenti nekropolisindeki zengin bir mezarda açığa çıkarılan cam testi, boyutları biraz daha küçük olmakla birlikte form bakımından Vz A67'ye çok benzer. Ait olduğu mezar MS 1.yy-erken 2.yy'a tarihlenmiştir.¹¹⁹²

Analojiler Vz A67'yi MS 1.yy ortalarına tarihlenmesini sağlar.

Vz A68. Testi (Res.421)

İAM env 1755

Mezar odası içinde, kuzeydoğu kısmından.

GLEY 1 6,5/5G/2 soluk yeşil cam

y 27,5 cm, mevcut aç 4,9 cm, gç 17 cm

Mansel 1940:107, res.47.

İşçilik, genel form ve bezeme Vz A59 ile benzerdir.

Ağzın yarıya yakın kısmı noksan. Gövdede çatlaklar. Kısmî irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A67.

Vz A69. Testi (Res.422)

İAM env 1756

¹¹⁹⁰ Whitehouse, **Roman Glass in the Corning Museum of Glass Volume One**, s. 188, no.330.

¹¹⁹¹ Toniolo, **Vetri antichi el Museo Archeologico Nazionale di Este**, s. 112, no.263. Boyutları daha küçük olan MS 1.yy'ın ikinci yarısına ait bir başka benzer buluntu için bkz. **a.e.** s. 112, no.262.

¹¹⁹² Z. Covacef, "Grabfund aus Tomis (heute Constanta)", **Goldhelm, Schwert und Silberschätze, Reichtümer aus 6000 jahren rumänischer Vergangenheit**, Eine Ausstellung des Dezernats Kultur und Freizeit Museum für Vor - und Frühgeschichte - Archäologisches Museum - der Stadt Frankfurt am Main in und unter Mitwirkung der Schirn Kunsthalle vom 29. Januar bis 17. April 1994, Frankfurt, 1994, s. 184, 190, no.63.25. Benzer örnekler için bkz. Stiaffini-Borghetti, **I Vetri Romani del Museo Archeologico Nazionale di Cagliari**, s. 128, no.332 (MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy); Toniolo, **Vetri antichi el Museo Archeologico Nazionale di Este**, s. 111, no.260 (MS 1.yy ortası).

Mezar odası içinde, kuzeydoğu kısmından.

GLE Y 1 6,5/5G/2 soluk yeşil cam

y 32 cm, aç 6 cm, gç 16 cm

Mansel 1940:107, res.47.

Genel form bakımından Vz A67-68'e benzese de ayrıntılarda bazı farklılıklar göze çarpar. Ağız dışa taşkın, ağız kenarı dışa çekik ve içe katlı, boyun silindirik, gövde ile boyun geçişi çukurlaştırılmış, gövde uzun armudi biçimli, dip küçük ve düz. Serbest üfleme tekniği, kulp ayrıca yapılmış. Tek kulp enli, oluklu ve omuzdan boyuna uzanmakta. Isings 55a ile bağdaşır.

Parçalar halinde, eksik kısımlar tamamlanarak onarım görmüştür. Kulpun küçük bir kısmı noksan.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A67.

Vz A70. Bardak (Res.423)

İAM env 1763

Mezar odası içinde, kuzeydoğu kısmından.

5Y 6/7 zeytin yeşili cam

y 12,5 cm, dç 6,5 cm

Mansel 1940:107, res.49c

Hafif yüksek ve profilli kaide. Yukarı doğru genişleyen kenar, ağza doğru daralıyor.

Önemli ölçüde eksik parçalar. Sadece kaide kısmı tam. Gövdeye ait parçalar yapıştırılmış.

Analoji ve tarihleme

Isings 34 ile bağdaşır.¹¹⁹³ Isings bu tip bardakların MS 1.yy'ın ikinci yarısında ortaya çıktığını belirtmektedir.¹¹⁹⁴ Kıbrıs'tan bir cam bardak form bakımından Vz A70 ile benzerlik gösterir. İncelenen buluntu tam olarak korunamadığı için

¹¹⁹³ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 48-49.

¹¹⁹⁴ a.e. s. 48-49.

boyutlarını karşılaştırmak mümkün değildir, ancak dip çapı (4,5 cm) dikkate alınacak olursa Kıbrıs buluntusunun biraz daha küçük boyutlu olduğu söylenebilir. MS 1.yy ortası-2.yy'a tarihlendirilmiştir.¹¹⁹⁵

İtalya, Este'de açığa çıkarılan cam bardak formu ve boyutlarıyla Vize A buluntusuna benzer. MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹¹⁹⁶ Analojiler ve Isings'in tespitleri dolayısıyla Vz A70'i MS 1.yy ortası-1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz A71. Amphora (Res.424)

İAM env 7256

Mezar odası içinde, mezar odasının güneybatı kısmından, Vz A74'ün yakınında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporlarında derlenmiştir.

Mansel 1939a:172 no.29, res.224; Mansel 1940:108, res. 52; Mansel 1941:183 no.29.

PT

y 87 cm

Boyun uzun, ağza doğru genişlemekte. Gövde uzun ve aşağıya doğru genişleyip dibe doğru daralmakta. Dip sivri. Kulpların üst ucu ağzın altında, alt ucu gövdede birleşmekte.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Dressel 6a tipi ile bağdaşır. Atina Agorası'nda açığa çıkarılan ve MS erken 1.yy'a tarihlenen amphora, form bakımından Vz A71'e çok benzer.¹¹⁹⁷ İtalya, Picenum'da bulunan Dressel 6A¹¹⁹⁸ ve Lamboglia 2 tipi¹¹⁹⁹ amphoralar, Vize A buluntusu ile benzerlik taşır. Her iki buluntu da MÖ 50-MS 50 arasına tarihlendirilmiştir.

¹¹⁹⁵ Lightfoot, *Ancient Glass in National Museums Scotland*, s. 74-75, no.153.

¹¹⁹⁶ Toniolo, *Vetri antichi el Museo Archeologico Nazionale di Este*, s. 103, no.237.

¹¹⁹⁷ Robinson, *Pottery of the Roman Period*, s. 86, M14, lev.19.

¹¹⁹⁸ Beltran-Lloris, *Guía de la Cerámica Romana*, s. 225, res,114, no.980.

¹¹⁹⁹ a.e. s. 225, res,114, no.976.

Lamboglia 2'ye çok benzeyen Dressel 6A tipi ile birlikte bir grup oluşturan ve zeytinyağı ile şarap taşımacılığında kullanılan bu amphoralara Akdeniz'in batısından Karadeniz'e kadar oldukça geniş bir alanda rastlanır.¹²⁰⁰ Her ne kadar bazı epigrafik araştırmalar Dressel 6A tipi amphora üretiminin MS 36 yılında son bulduğuna işaret etse de Mattioli bu tipin MS 1.yy sonuna kadar üretilmiş olabileceğini öne sürmüştür.¹²⁰¹ Doğer'e göre Lamboglia 2 tipi amphoralar güney İtalya'daki Apulia'da MÖ 1.yy ile MS 1.yy arasında üretilmiştir.

Yukarıdaki veriler ışığında Vz A71 MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenir.

Vz A72. Testi (Res. 425)

İAM env 7252

Mezar odası içinde, kuzeydoğu kısmından, Vz A73'ün yanında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1939a:172 no.28, res.222a-b, 223b; Mansel 1940:108, res.50a; Mansel 1941:183 no.28, res.a-c.

PT

y 49 cm

Kırmızımtrak kahverengi hamurlu.

Ağız ve boyun geniş, ağız kenarı kalınlaştırılmış. Gövde geniş, omuz belirgin. Şerit kulp ağzın altından düz bir şekilde çıktıktan sonra keskin bir kıvrımla aşağıya yönelip omuzda birleşmekte.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.57.

Vz A73. Testi (Res.426)

İAM env 7253

Mezar odası içinde, kuzeydoğu kısmından, Vz A72'nin yanında.

¹²⁰⁰ Doğer, **Antik Çağ'da Amphoralar**, s. 23-24, res.19-20.

¹²⁰¹ S.P. Mattioli (ed.), **Anfore romane a Padova: ritrovamenti dalla città**, Modena, Panini, 1992, s. 42-43. Vz A71'e benzeyen örnekler için bkz. **a.e.** no.95, 103, 234, 239, 241, 243, 245, res.39, 42-43, 105, 107-113.

Bu eser İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1940:108, res. 50b.

PT

y 46 cm

Kırmızımtrak kahverengi hamurlu.

Ağız ve boyun geniş, ancak Vz A72'ye göre boyun daha kısa. Ağız kenarı kalınlaştırılmış. Karın bölgesi şişkin, omuz belirgin. Şerit kulp ağzın altından düz bir şekilde çıktıktan sonra keskin bir kıvrımla aşağıya yönelip karın üstünde birleşmekte.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.57.

Vz A74. Testi (Res.427)

İAM env 7254

Mezar odası içinde, mezar odasının güney kısmında, lahdin batısında, Vz A71'in yakınında.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1940:108, res. 51d.

PT

y 41 cm

Kırmızımtrak kahverengi hamurlu.

Ağız kenarı hafif kalınlaştırılmış, boyun dar. Gövde omuz doğru hafifçe genişlemekte. Şerit kulp ağzın altından düz bir şekilde çıktıktan sonra keskin bir kıvrımla aşağıya yönelip omuz üzerinde birleşmekte.

Analoji ve tarihleme

Form bakımından en yakın analogi Um B1.58'dir. Fakat Vz A74, Um B1.57 ve Um B1.58 gibi tek kulplu pişmiş toprak testi sınıfına dahildir. Analoji ve tarihleme için bkz. Um B1.57.

Vz A75. Testi (Res.428)

İAM env 7255

Mezar odasında, lahit içinden, lahdin doğu kenarından.

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1940:108, res. 51c

PT

Kırmızımtırak kahverengi hamurlu.

Ağız kenarı kalınlaştırılmış, boyun dar ve uzun. Gövde omuz kısmında geniş. Şerit kulp ağzın altından düz bir şekilde çıktıktan sonra keskin bir kıvrımla aşağıya yönelip omuz üzerinde birleşmekte.

Analoji ve tarihleme

Vz A75, Um B1.57-58, Vz A72-74 gibi tek kulplu pişmiş toprak testi sınıfına dahildir. Analoji ve tarihleme için bkz. Um B1.57.

Vz A76. Unguentarium (Res.429)

İAM env 7257

Mezar odasının batı kısmından, Vz A14'ün hemen yanından.

PT

y 15,0 cm, aç 2,9 cm, gç 7,1 cm, dç 3,5 cm, boyun ç 2,1 cm, akk 0,6 cm

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:7.

2,5YR5,5/5 açık kırmızımsı kahverengi hamur. Kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı hafif dışa dönük, üstü düzleştirilmiş. Boyun dar ve uzun, gövde armut biçiminde. Dip düz.

Kırık parçalar yapıştırılmış. Gövdenin üst kısmından itibaren tümlenmiş.

Analoji ve tarihleme

Makedonya, Stobi'deki nekropolis kazılarında 313 mezar içinden 29'unda Vz A76'ya benzer unguentariumlar bulunmuştur. Anderson-Stojanovic'e göre bu tip MÖ 1.yy'da üretilmeye başlamış ve MS 1.yy'da da yaygın olarak kullanılmaya devam

etmiştir.¹²⁰² Edirne, Çömlekpınar Köyü'nün 2 km kadar kuzeyinde yer alan İkiztepe B tümülüsündeki MS 1.yy'a tarihlendirilen mezarda benzer formlu bir unguentariuma rastlanmıştır.¹²⁰³

Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan iki unguentarium boyutları biraz daha küçük olmasına karşın form bakımından Vz A76'yı anımsatır. Biri MS 1.yy'ın ilk yarısına,¹²⁰⁴ diğeri MS erken 1.yy-1.yy ortasına¹²⁰⁵ tarihlendirilmiştir. Aynı müzeden bir başka unguentarium form ve boyutları açısından Vize A buluntusuna çok benzemektedir. MS 1.yy ortası ya da biraz daha öncesine tarihlendirilmiştir.¹²⁰⁶ Ephesos Yamaç Evlerde açığa çıkarılan unguentarium da form ve boyutları ile Vz A68'e benzer. Bulduğu tabaka Augustus Dönemi'ne aittir.¹²⁰⁷

İsrail, Beth Shean'da, Mezar No.222'de ortaya çıkarılan unguentarium, form ve boyutları açısından Vize A buluntusu ile benzerlik gösterir. Ait olduğu mezar MS 1.yy ortasına tarihlendirilmiştir.¹²⁰⁸ Atina Agorası'nda da benzer formlu bir unguentarium MS 1.yy ortasına tarihlendirilmiştir.¹²⁰⁹ Yukarıdaki veriler ışığında Vz A76'yı MS 1.yy'ın ilk yarısı-1.yy ortasına tarihlemek mümkündür.

Vz A77. Unguentarium

Buluntu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Mansel'in kazı raporundan derlenmiştir.

Mansel 1940:108; Onurkan 1988:7.

Konik gövdeli, yüksek boyunlu.

Analoji ve tarihleme

Buluntuya ait herhangi bir görsel olmadığından kontekste göre tarihleme yapılacaktır, bkz. "Değerlendirme".

¹²⁰² Anderson-Stojanovic, **Stobi The Hellenistic and Roman Pottery**, s. 80-81, no.586, 587 ve 590, lev.70.

¹²⁰³ Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 708-709, res.22.

¹²⁰⁴ Hayes, **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, s. 62, no.338, şek.13.

¹²⁰⁵ a.e. s. 62, no.342, şek.13.

¹²⁰⁶ a.e. s. 33-34, no.157, lev.20.

¹²⁰⁷ Ladstätter, "Keramik", s. 285, no.K 189.

¹²⁰⁸ S.J. Fleming, **Roman Glass Reflections on Cultural Change**, Philadelphia, University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology, 1999, s. 32, lev.E.42.

¹²⁰⁹ Robinson, **Pottery of the Roman Period**, s. 83, M7.

4) Değerlendirme

Tab.5: Vize A Tümülsü Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntu Adı	Buluntu Konumu	Tarihleme
Vz A1	Altın çelenk	Lahit içi	MS 1.yy
Vz A2	Altın varak	Lahit içi	Kontekste göre
Vz A3	Altın yüzük	Lahit içi	MS 1.yy
Vz A4	Altın yüzük	Lahit içi	MS 1.yy
Vz A5	Gümüş calathus	Lahit içi	Augustus-Tiberius dönemi
Vz A6	Gümüş cantharus	Lahit içi	Augustus-Tiberius dönemi
Vz A7	Gümüş cantharus	Lahit içi	Augustus-Tiberius dönemi
Vz A8	Gümüş cantharus	Lahit içi	Augustus-Tiberius dönemi
Vz A9	Gümüş cantharus	Lahit içi	Augustus-Tiberius dönemi
Vz A10	Gümüş simpulum	Lahit içi	MS 1.yy ortaları
Vz A11	Gümüş trulla	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası - MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A12	Bronz podanipter	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A13	Bronz trulla	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A14	Bronz pişirme kabı	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A15	Bronz patera	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A16	Bronz testi	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A17	Bronz testi	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A18	Bronz amphora	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A19	Bronz oinokhoe	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A20	Bronz testi	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A21	Bronz candelabrum	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A22	Bronz candelabrum	Mezar odası içi	MS 1.yy'ın ilk yarısı
Vz A23	Bronz kandil	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları

Vz A24	Bronz kandil	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A25	Bronz fener	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A26	Bronz maskeli miğfer	Lahit içi	MS erken 1.yy
Vz A27	Bronz zırh	Lahit içi	MS 1.yy
Vz A28	Demir-ahşap-fildişi kılıç	Lahit içi	MS 1.yy
Vz A29	Demir mızrak ucu	Lahit içi	Kontekste göre
Vz A30	Demir mızrak ucu	Lahit içi	Kontekste göre
Vz A31	Bronz kilit levhası	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A32	Bronz kilit levhası	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A33	Bronz kilit levhası	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A34	Bronz kilit kolu	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A35	Bronz kilit kolu	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A36	Bronz kilit kolu	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A37	Bronz sürgü	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A38	Bronz sürgü	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A39	Bronz anahtar	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A40	Bronz aplik	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A41	Bronz halka ve yuvarlak levha	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A42	Bronz halka	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A43	Bronz çivi	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A44	Bronz çivi	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A45	Bronz çivi	Mezar odası içi	MS 1.yy
Vz A46	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A47	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A48	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi

Vz A49	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A50	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A51	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A52	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A53	Bronz halka	Mezar odası içi	Roma Dönemi
Vz A54	Demir kenetler	Mezar odası içi	Kontekste göre
Vz A55	Cam tabak	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası-1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A56	Cam tabak	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası-1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A57	Cam tabak	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası-1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A58	Cam tabak	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası-1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A59	Cam kase	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası-1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A60	Cam kase	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası-1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A61	Cam kase	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası
Vz A62	Cam kase	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası
Vz A63	Cam kase	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası
Vz A64	Cam kase	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası
Vz A65	Cam bardak	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları-MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A66	Cam bardak	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları-MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Vz A67	Cam testi	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A68	Cam testi	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A69	Cam testi	Mezar odası içi	MS 1.yy ortaları
Vz A70	Cam bardak	Mezar odası içi	MS 1.yy ortası-2.yy
Vz A71	Pt amphora	Mezar odası içi	MS 1.yy'ın ilk yarısı

Vz A72	Pt testi	Mezar odası içi	MS 1.-3.yy
Vz A73	Pt testi	Mezar odası içi	MS 1.-3.yy
Vz A74	Pt testi	Mezar odası içi	MS 1.-3.yy
Vz A75	Pt testi	Lahit içi	MS 1.-3.yy
Vz A76	Pt unguentarium	Mezar odası içi	MS 1.yy'ın ilk yarısı-1.yy ortası
Vz A77	Pt unguentarium	Mezar odası içi	Tarihlenememekte

Vize A tümülüsü altındaki mezar yapısında ortaya çıkarılan eşyaları, konumları itibariyle lahit içinde bulunanlar ve mezar odası içinde lahdin dışında bulunanlar şeklinde iki ana gruba ayırmak mümkündür. Lahdin içindekiler işlevleri açısından üç gruba ayrılabilir: Takılar, askeri teçhizat ve içecek tüketimine yönelik eşyalar. İki altın yüzük (Vz A3 ve Vz A4) mezar sahibine ait takıları meydana getirir ve büyük ihtimalle ölünün hayattayken sahip olduğu eşyalardır. Altın çelenge (Vz A1) ve altın varak apliğe (Vz A2) ölünün hayattayken mi sahip olduğu yoksa cenaze sırasında ölüyü onurlandırma amacıyla lahde mi bırakıldığı kesin olarak belirlenememektedir. Çelenge ait defne yapraklarını taklit eden altın levhalar toplu olarak lahdin batı kenarında, altın varak aplik ve altın yüzükler ise lahdin orta kısmında ortaya çıkarılmıştır. Mezarda her ne kadar kremasyon defin söz konusu ise de, çelenge ait altın yaprak levhaların lahdin batı kenarında bulunmuş olması, ölünün başı batıda olacak şekilde düşünüldüğü şeklinde yorumlanabilir.¹²¹⁰ Lahdin kuzeydoğu köşesinde bir bronz maskeli miğfer (Vz A26) ve bir bronz zırh (Vz A27) ile lahdin güney kenarına ardı sıra dizili durumda bulunan bir demir-ahşap-fildişi kılıç (Vz A28), iki demir mızrak ucu (Vz A29 ve Vz A30) büyük olasılıkla ölünün hayattayken sahip olduğu askeri teçhizata ilişkin eşyalardır. Özellikle bronz maskeli miğferin mevcudiyeti ölünün yüksek statüsünde biri olduğunu göstermesi açısından önemli bir buluntudur.

Lahit içindeki ikinci grubu, lahdin orta kısmında bulunan ve içecek tüketimine işaret eden bir gümüş calathus (Vz A5) ve dört gümüş cantharus (Vz A 6-Vz A9) ile lahdin doğu kenarında bulunan ve olasılıkla şarabın muhafaza edildiği bir

¹²¹⁰ Krş. Karakoç tümülüs mezarında ölünün başı doğuya dönük olarak yerleştirilmiştir, s. 107.

pişmiş toprak testi (Vz A75) meydana getirir. Gümüş calathus ve cantharusların lahdin içinde bulunmuş olmaları mezar sahibinin kişisel eşyaları olduklarını gösterir.¹²¹¹

Mezar odası içinde fakat lahdin dışında yer alan eşyalar iki ana grupta sınıflandırılabilir: Aydınlatma araçları ile yiyecek-içecek tüketimi ve servise yönelik eşyalar. Aydınlatma araçlarını meydana getiren bir bronz candelabrum (Vz A21) ile bir bronz kandil (Vz A24) lahdin kuzeydoğu köşesi yakınlarında, bir diğer bronz candelabrum (Vz A22) ile bronz kandil (Vz A23) ise lahdin kuzeybatı köşesi yakınında bulunmuştur. Bunların haricinde lahdin güneybatısında bir bronz fener (Vz A25) bulunmuştur. Yukarıda lahdin adeta bir ev gibi düzenlenmiş olduğu belirtilmişti. Lahdin, her iki yanında birer candelabrum ve birer kandil ile donatılmış olması, üstelik bunlara ilaveten bir de bronz fenerin eklenmesi, bir ev gibi algılanan lahdi ve mezar odası dekorunu tamamlayan öğelerdir.

Lahit dışındaki yiyecek-içecek tüketimi ve servisine yönelik eşyalar mezar odası içinde farklı konumlarda bulunmuştur. Mezar odasının kuzeydoğu kısmında konumlanan birinci grup bir bronz trulla (Vz A13), bir bronz patera (Vz A15), bir bronz oinokhoe (Vz A19), üç bronz testi (Vz A16, Vz A17 ve Vz A20), bir bronz amphora (Vz A18), üç cam testi (Vz A67-Vz A69) ve iki pişmiş toprak testiyi (Vz A72 ve Vz A73) kapsar ve yiyecek-içecek servisine yöneliktir. Bronz patera ile oinokhoenin bir set meydana getirdiğine daha önce değinilmiştir.¹²¹² Büyük boyutlu ve geniş hacimli olan iki bronz testi (Vz A16 ve Vz A17), iki pişmiş toprak testi (Vz A72 ve Vz A73) olasılıkla su ve/veya şarabın muhafaza edildiği, üç cam testi (Vz A67-Vz A69) belki de su ve/veya şarabın servis edildiği kaplardır. Bunların haricinde bronz trulla (Vz A13), bronz amphora (Vz A18) ve bronz testi (Vz A20) olasılıkla yiyecek-içecek servisi ile ilişkilidir.

Mezar odasının kuzeybatı kısmında toplu olarak bulunan ve ahşap bir sandığın içinde muhafaza edildikleri Mansel tarafından tespit edilen eşyalar arasında dört cam tabak (Vz A55-Vz A58), iki cam kase (Vz A59 ve Vz A60), dört cam kase

¹²¹¹ Benzer görüş için bkz. E. Künzl, "Der augusteische Silbercalathus im Rheinischen Landesmuseum Bonn", **BonnerJahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn Band 169**, 1969, s. 336.

¹²¹² Bkz. Umrca B1 mezarı, "Değerlendirme".

(Vz A61-Vz A64), üç cam bardak (Vz A65, Vz A66 ve Vz A70) vardır. Grup, servisten çok yiyecek-içecek tüketimine yöneliktir.

Mezar odasının batı kısmında bir bronz amphora (Vz A18), bir bronz podanipter (Vz A12), bir bronz pişirme kabı (Vz A14), pişirme kabının hemen yanında iki pişmiş toprak unguentarium (Vz A76 ve Vz A77); güneybatı kısmında ise bir gümüş trulla (Vz A11), bir pişmiş toprak amphora (Vz A71), bir pişmiş toprak testi (Vz A74) yer alır. Bronz podanipter (Vz A12) ve bronz amphora (Vz A18) su ile ilişkilendirilebilecek kaplar olup temizlik amacıyla kullanıldıkları düşünülebilir. Yiyecek servisine ait bronz pişirme kabı (Vz A14) dışında, pişmiş toprak amphora ve hemen yakınındaki pişmiş toprak testi şarapla ilgili kaplardır. Mansel'in de altını çizdiği gibi, lahdin dışında saptanan tek gümüş buluntu Vz A11 kodlu trulladır.¹²¹³ Söz konusu buluntunun, pişmiş toprak amphora (Vz A71) ve pişmiş toprak testinin (Vz A74) yakınında konumlanması, onlarla ilişkili olabileceğini ve şarabı su ile karıştırmaya ve/veya şarabı büyük ölçekli kaplardan bardak ve kaselelere aktarmaya yararmış olabileceğini gösterir.

Vize A tümülüs mezarının tarihlendirilmesi konusunda, mimari MÖ 4.yy sonu-MS 1.yy'ı kapsayan bir döneme, duvar resimleri MS 1.yy geneline işaret ederken, mezar envanteri zaman dilimini daraltmamızı sağlayan veriler sunmaktadır. Buluntu tablosunda da (Tab.5) görüleceği gibi mezar eşyalarının yoğunlaştığı dönem MS 1.yy ortasıdır. Burada altı çizilmesi gereken nokta Mansel'in, MS 44 yılı terminus ante quem olmak üzere, mezarı MS 1.yy'ın ilk yarısına¹²¹⁴, Onurkan'ın ise Vize A mezar envanterini MS 1.yy başına tarihlemiş olmasıdır.¹²¹⁵ Onurkan, mezarı tarihlendirirken gümüş calathus ve dört gümüş cantharus üzerinde durmuştur. Bu eserlerin analogileri Augustus-Tiberius dönemine aittir. Ancak gümüş cantharuslar üzerinde tespit edilen aşınma izlerinin uzun süreli kullanıma işaret etmesi, daha da önemlisi bronz, cam ve pişmiş toprak buluntular içerisinden bazıları, özellikle Vz A10, Vz A11, Vz A13, Vz A15-Vz A17, Vz A19, Vz A21, Vz A23, Vz A55-Vz A70, Vz A76 terminus ante quem'i MS 1.yy ortasına, hatta MS 1.yy'ın ikinci yarısına çeker (Tab.11).

¹²¹³ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 104.

¹²¹⁴ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 114.

¹²¹⁵ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 108.

Mezar envanterini oluşturan eşyaların tarihi ve lahdin içinde tek bir kişiye ait olabilecek sayıda eşyaların bulunması mezarda tek bir kişinin defnedildiğini gösterir. Askeri teçhizatın mevcudiyedi ise bir erkeğe işaret etmektedir. Söz konusu kişiye ait küller lahdin batı kısmına yerleştirilmiştir. Mansel'in raporunda lahdin iç yüzeyinde veya oda duvarlarında yanık izlerinden bahsedilmediğine göre, kremasyon işlemi mezar yapısı dışında yapılmış olmalıdır.¹²¹⁶ Ancak kazı sırasında yığma tepede ve mezar yapısının çevresinde kremasyon işlemine ya da cenaze sonrası yapılmış olması muhtemel törenlere ilişkin herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

Vize A tümülüsünde yığma tepenin büyüklüğü, bir mezar yapısının mevcudiyeti, mezar odası içindeki duvarların ve lahit dış yüzünün çeşitli motiflerle süslenmiş olması, zengin mezar envanteri gibi unsurlar mezar sahibinin hem varlıklı hem de yüksek statüde biri olduğuna işaret etmektedir. Mansel ve Onurkan isabetli bir şekilde bu kişinin bir kral ya da prens olabileceğini öne sürmüştür.¹²¹⁷

Vize A tümülüs mezarını meydana getiren öğeler içinde Thrak ve Makedon unsurlarının yanında Roma ile ilişkilere işaret eden ve belki de mezar sahibinin kimliğine yönelik ipucu sağlayan eşyaların başında lahit içinde bulunmuş olan gümüş calathus (Vz A5) ile dört gümüş cantharus (Vz A6-Vz A9) gelir. Bu eşyalar miğfer ve zırh ile birlikte büyük ihtimalle ölünün hayattayken sahip olduğu ve kullandığı eşyalardır.¹²¹⁸ Mezar odası içindeki duvar süslemeleri de yukarıda değinildiği gibi Roma etkileri taşır. Mezar envanteri MS 1.yy'ın ilk yarısı, aynı yüzyılın ortaları ve ikinci yarısına tarihlenen ve Thrak unsurlarının yanı sıra, Makedon ve Roma etkilerini barındıran bu tümülüs mezar kim için inşa edilmişti sorusuna yanıt ararken, söz konusu dönemde başkenti 4 km kuzeydeki Bizye'de

¹²¹⁶ Bulgaristan, Burgaz bölgesinde, Bryastovetz Köyü'nün 3 km güneydoğusundaki bir tümülüsteki 1 no.'lu mezarda bir lahit içinde kremasyon define işaret eden küller bulunmuştur. Araştırmacıya göre kremasyon işlemi lahdin hemen dışında yapılmıştır. Aynı tümülüsteki 2 no.'lu mezarda ise kremasyon işleminin lahdin içinde yapıldığına dair izler tespit edilmiştir. Mezarlar MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir, bkz. Karayotov-Gospodinov, "Mound Burials near the Village of Bryastovetz, Burgas Municipality", s. 131-132. Bulgaristan, Varna bölgesinde, Marcianopolis (günümüzde Devnya) antik kenti territoriumundaki bir mezarda ahşap tabut içinde kremasyon defin için, bkz. Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 49.

¹²¹⁷ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 114; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 108.

¹²¹⁸ Cantharusların uzun süre kullanılmış olabileceği ile ilgili olarak bkz. Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 169.

konumlanan Thrakia Krallığı hanedanına dair bilinenleri gözden geçirmek faydalı olacaktır.

Strabon, Bizye'nin Thrak kabilelerinden Astların başkenti olduğunu ve son Thrak hanedanının burada ikamet ettiğini bildirir.¹²¹⁹ Ast hanedanı ile ilgili en erken teşhis edilebilen kişi III.Kotys'tir (MÖ 100-87).¹²²⁰ Bir görüşe göre Astlar ve Odrysler MÖ 57'ye kadar hanedanlarını birleştirmiştir.¹²²¹ Ancak Vize A tümülüsü açısından önem taşıyan birleşme, Sapaïos hanedanı ile ilgili olmalıdır.

Strabon, Sapaïos'ların güney Thrakia'da, Abdera ile Maroneia kentleri arasında kalan bölgenin iç kesiminde yaşadıklarını bildirmektedir.¹²²² Sapaïos hanedanı ile ilgili en erken teşhis edilebilen kişi, olasılıkla MÖ 1.yy'ın ilk yarısında yaşamış olan VI. Kotys'tir. VI. Kotys'in oğullarından I. Rhaskouporis¹²²³ (MÖ 48-42), Caesar ile Pompeius Magnus arasındaki savaşta, Pompeius Magnus'un tarafını tutmuş, ancak Caesar sonradan bu duruma karşı herhangi bir intikam girişiminde bulunmamıştır.¹²²⁴ MÖ 42'de Marcus Antonius ile Brutus ve Cassius arasında Philippi yakınlarında meydana gelen savaşta, I. Rhaskouporis, Marcus Antonius'u, kardeşi Rhaskos ise Brutus ve Cassius'u desteklemiş ve savaşın sonunda galip gelen tarafın yanında Rhaskouporis kardeşinin affedilmesini sağlamıştır.¹²²⁵ Atina'daki bir yazıtta, Kotys oğlu Rhaskouporis kral olarak anılmıştır. Söz konusu yazıt¹²²⁶ ve MÖ 42'deki savaşta meydana gelen olaylar, söz konusu kişinin I. Rhaskouporis olduğunu ve Roma'ya karşı yaptığı yardımlardan sonra kendisine kral ünvanı verildiğini

¹²¹⁹ Strabon, **Geographika**, 7, Frg.48. Plinius, Bizye'den "Thrak Krallarının Kalesi" olarak bahsetmektedir, bkz. Plinius, **Naturalis Historia**, 4, 11, 47.

¹²²⁰ R.D. Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", **Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt II, 7.1**, ed. H.Temporini-W.Haase, Berlin, Walter de Gruyter, 1979, s. 189-190 ve 192-193'teki tablo. Aşağıda Kotys veya diğer Thrak kral ve prensleri ile ilgili numaralandırmalar, Sullivan tarafından hazırlanan bu tabloya göre yapılacaktır.

¹²²¹ G.W. Bowersock, **Augustus and the Greek World**, Oxford, Clarendon Press, 1965, s. 152; Volkmann, 1969, 320; Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 189-190. Krş. A.H.M. Jones, **The cities of the eastern Roman Provinces**, Oxford, Clarendon Press, 1998, s. 377, dpn.11; Mihailov, 1955, 161.

¹²²² Strabon, 7, Frg. 43, 44.

¹²²³ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 194-195.

¹²²⁴ Caesar, **De Bello Civili**, 3, 4; Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 41, 62, 3-4. Caesar, Rhaskouporis'in özellikle yiğit bir kişi olduğunu ve Makedonia süvarisine komuta ettiğini bildirmiştir.

¹²²⁵ Appianos, **Historiae Romanae**, 4, 11, 87; 4, 17, 136.

¹²²⁶ U. Kahrstead, "Rhaskouporis", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Erster Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1914, s. 256-257.

kesinleştirir.¹²²⁷ Bizye'de bulunan ve Kral I. Rhaskouporis'in oğlu Kral VII. Kotys'in (MÖ 42-31) Romalılar tarafından onurlandığını ifade eden bir yazıt, Sapaïos hanedanından kralların, Astların başkenti Bizye'de anılması bakımından dikkat çekicidir.¹²²⁸

Sapaïos hanedanından VII. Kotys'in oğlu I. Rhoimetalkes, MÖ 31'de Marcus Antonius ile Octavianus arasında gerçekleşen Actium Deniz Savaşı'nda Octavianus'u desteklemiştir. Tam da bu tarihlerde Ast-Odrys hanedanından V. Kotys,¹²²⁹ Sapaïos hanedanından VII. Kotys'in kızı (I. Rhoimetalkes'in kızkardeşi) ile evlenmiştir.¹²³⁰ Böylelikle VII. Kotys'ten itibaren Ast-Odrys ve Sapaïos hanedanları arasında yapılan evlilikle, birleşik bir Thrak hanedanı kurulmuştur.¹²³¹ V. Kotys'in ölümünden sonra çocuklarının¹²³², VII. Kotys'in oğlu I. Rhoimetalkes (yani dayıları) tarafından himaye edildiği Cassius Dio tarafından bildirilmektedir.¹²³³ Cassius Dio, Makedonia Valisi Marcus Primus'un Odryslarla savaştığını bildirir.¹²³⁴ Bu olayın V. Kotys'in öldüğü dönemde gerçekleştiğini düşünen Bowersock'a göre Odryslar, kısa bir süre öncesine kadar Makedonia'da konuşlanmış ve Bizye'deki güçleri henüz tam oturmamış bir hanedan olan Sapaïosların zayıf durumundan yararlanarak isyan çıkarmış olabilirler.¹²³⁵ Bu olaylardan sonra Thrakia Krallığı'nın başına Odryslardan kimse geçmemiştir. Dolayısıyla, Sapaïosların Augustus zamanında Bizye'ye yerleştiğini söylemek mümkündür.¹²³⁶

Burada hüküm süren krallarla ilgili bilgiler aşağıda sıralanmıştır:

I. Rhoimetalkes

MÖ 19-18'de Makedonia valisi olan Marcus Lollius'un I. Rhoimetalkes'e yardımcı olduğu ve Bessos (= Βησσοι) kabilesine boyun eğdirdiği bilinmektedir.¹²³⁷

¹²²⁷ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 194-196.

¹²²⁸ **a.e.** s. 196.

¹²²⁹ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 192-193, 197, dpn.20.

¹²³⁰ Bowersock, **Augustus and the Greek World**, s. 153; Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 197

¹²³¹ **a.e.** s. 198.

¹²³² Sullivan V. Kotys'in MÖ 16'dan önce ölmüş olduğunu ileri sürmüştür, bkz. **a.e.** s. 193. İsmi bilinen oğlu II. Rhaskouporis; bkz. **a.e.** s. 192-193'teki tablo.

¹²³³ Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 54, 20, 3.

¹²³⁴ Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 54, 3, 2.

¹²³⁵ Bowersock, **Augustus and the Greek World**, s. 59.

¹²³⁶ **a.e.** s. 58-59, 153.

¹²³⁷ Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 54, 20, 3; Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 198.

Ancak birkaç yıl sonra Bessos kabilesinin, Vologaesus adlı bir rahip önderliğinde ayaklanması sonucunda V. Kotys'in oğlu II. Rhaskouporis öldürülür ve dayısı I. Rhoimetalkes Khersonesos'a kaçar.¹²³⁸ Legatus olarak görevlendirilen Lucius Calpurnius Piso Caesoninus, MÖ 11'de isyanı bastırır.¹²³⁹ Cassius Dio, MS 6-9 yıllarında gerçekleşen Pannonia İsyanı'nda I. Rhoimetalkes'in, kardeşi III. Rhaskouporis ile birlikte Roma'nın yanında yer aldığını ve savaş sırasında her iki kardeşin Makedonia'yı işgal eden Dalmatia'lıları yendiğini bildirmektedir.¹²⁴⁰

I. Rhoimetalkes'in MÖ 11'deki Bessos isyanından sonra yaklaşık 20 yıl boyunca muhtemelen bütün Thrakia'nın kralı olduğu anlaşılmaktadır.¹²⁴¹ I. Rhoimetalkes'in çocukları büyük ihtimalle Augustus'un da teşvikiyle kendisi hayattayken evlendirilmiştir. İsmi bilinmeyen bir kızı I. Rhoimetalkes'in kardeşi III. Rhaskouporis ile (yani amcasıyla), oğlu VIII. Kotys ise Pontus hanedanından Antonia Tryphaena ile evlenir.¹²⁴²

VIII. Kotys ve III. Raikouporis

I. Rhoimetalkes öldükten¹²⁴³ sonra Thrakia Krallığı, oğlu VIII. Kotys ile kardeşi III. Raikouporis arasında Augustus tarafından bölüştürülür.¹²⁴⁴ Ancak VIII. Kotys verimli toprakları, kasabaları ve Yunan kentlerine yakın toprakları alırken, amcasına düşmanlarla çevrili verimsiz topraklar kalmıştır.¹²⁴⁵ Bu topraklar Lenk'in de işaret ettiği gibi olasılıkla Balkanlar, Karadeniz ve Tuna ile çevrili kuzey Thrakia'daki topraklardır.¹²⁴⁶ Sullivan'a göre paylaşımın bu şekilde yapılmasının nedeni VIII. Kotys'in Pontus hanedanından Antonia Tryphaena ile evlenmiş olması

¹²³⁸ Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 54, 34, 5.

¹²³⁹ Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 54, 34, 5-7.

¹²⁴⁰ Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 55, 30, 3-6.

¹²⁴¹ Bowersock, **Augustus and the Greek World**, s. 59; Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 198-199.

¹²⁴² a.e. s. 199-200.

¹²⁴³ Muhtemelen Augustus Dönemi'nde; bkz. a.e. s. 200.

¹²⁴⁴ Tacitus, **Annales**, 2, 64.

¹²⁴⁵ Tacitus, **Annales**, 2, 64.

¹²⁴⁶ B. Lenk, "Thrakien Geschichte", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Elfter Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1936, s. 446, 448; Wilkes, 1996, s.561-562, har.12; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülsleri Maden Eserleri**, s. 105.

ve bu nedenle Pontus topraklarına yakın yerlerin kendisine verilmesidir.¹²⁴⁷ Bundan sonra yaşananları Tacitus özetlemektedir: Anlaşmadan hoşnut kalmayan III. Rhaskouporis yavaş yavaş VIII. Kotys'e ait toprakları ilhak eder. Sonunda yeğeni VIII. Kotys'i tutsak alır ve ölümüne sebep olur. VIII. Kotys'in karısının Roma'ya şikayeti sonucunda III. Rhaskouporis yargılanır ve muhtemelen MS 18 ya da 19'da Aleksandreia'da öldürülür.¹²⁴⁸ Tacitus, VIII. Kotys'in, amcası III. Rhaskouporis tarafından öldürülmesinden sonra, Thrakia'nın yeniden bölündüğünü bildirir.¹²⁴⁹ III. Raikouporis'e ait topraklar oğlu II. Rhoimetalkes'e, VIII. Kotys'in toprakları ise çocukları III. Rhoimetalkes, II. Polemo ve IX. Kotys'e verilir.¹²⁵⁰ Ancak VIII. Kotys'in çocukları henüz çocuk yaşta olduklarından Trebellenus Rufus'un himayesine verilirler. Rufus eski bir praetor'dur ve Thrakia Krallığı'nın bu ara döneminde, VIII. Kotys'in çocuklarının yerine krallığı yönetir.¹²⁵¹

II. Rhoimetalkes

Tacitus'un bildirdiğine göre II. Rhoimetalkes babası III. Raikouporis'in güttüğü siyasete karşıdır. Onun zamanında hanedan içinde herhangi bir anlaşmazlık çıkmamıştır. Tacitus, II. Rhoimetalkes'in kuzeydeki toprakları aldığını anlatır. II. Rhoimetalkes, amcası VIII. Kotys'in kızı II. Pythodoris ile evlenmiştir. Sullivan, II. Rhoimetalkes ile karısı II. Pythodoris'in ilk yıllarında krali bir merkezlerinin bulunmadığını ileri sürmüştür.¹²⁵² Hatta ikisinin adlarına rastlanan ilk yazıtta¹²⁵³ her ikisinin de ne ünvanı vardır ne de kötü bir biçimde ve oldukça yakın bir zamanda ölmüş babalarından bahsedilmektedir. Başka bir yazıtta Rhoimetalkes kral değil, sadece hükümdar (dynastes) ünvanıyla geçer.¹²⁵⁴

¹²⁴⁷ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 200. I. Rhoimetalkes'in başından beri Thrakia kralı olması ve Roma ile münasebetlerde kardeşi III. Rhaskouporis'e göre daha ön planda olması da bu paylaşımın nedenlerinden sayılabilir.

¹²⁴⁸ Tacitus, *Annales*, 2, 67.

¹²⁴⁹ Tacitus, *Annales*, 2, 67.

¹²⁵⁰ Tacitus, *Annales*, 2, 67; Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 203-204.

¹²⁵¹ Tacitus, *Annales*, 2, 67.

¹²⁵² Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 205.

¹²⁵³ a.e. s. 205, dpn.84.

¹²⁵⁴ a.e. s. 205, dpn.85. Bu yazıtta ilk defa babası III. Rhaskouporis'in de adı geçmektedir. Ancak herhangi bir ünvan yoktur. Benzer bir şekilde Perinthos'ta bulunan ve II. Rhoimetalkes'e ithaf edilen bir yazıtta da babası II. Rhaskouporis'in ünvanı bulunmamaktadır; bkz. Mustafa Hamdi Sayar, **Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung: Geschichte, Testimonien, griechische**

MS 18-19 yıllarında Thrakia Krallığı toprakları bölündükten birkaç yıl sonra, bu bölünmeden ve daha büyük bir olasılıkla yabancı Roma yönetiminden huzursuz olan bazı Thrak kabileleri ayaklanır. Tacitus isyan eden kabilelerin birleşmesi halinde bu ayaklanmanın ciddi boyuta ulaşabileceğini belirtmiştir.¹²⁵⁵ Aynı yazara göre silahlanan Koilaetos, Odrys ve Dii kabileleri ayrı liderler altında isyan çıkarmışlardır. İçlerinde en kalabalık olan grup, MS 21'de kralı¹²⁵⁶ Philippopolis'te kuşatır, fakat II. Rhoimetalkes kuşatmayı başarıyla yarar.¹²⁵⁷ MS 26 yılında II. Rhoimetalkes'in, Moesia'dan bir legatusa Thraklarla ilgili bir ayaklanmayı bastırması için yardım ettiği bilinmektedir.¹²⁵⁸ Bir yazıtta¹²⁵⁹ önceden yazılmış "dynastes" ünvanının üzerine, sonradan "kral" kelimesinin yazıldığı tespit edilmiş ve bu da kral ünvanını zamanla, başardığı işlerden sonra almaya hak kazandığı şeklinde yorumlanmıştır.¹²⁶⁰

II. Rhoimetalkes'in Thrakia'ya hükmettiği süre kesin olarak bilinmemektedir. Bastırdığı sikkeler Tiberius Dönemi'ni geçmemektedir, ancak Tiberius'un son yıllarına kadar yaşayıp yaşamadığı da belli değildir.¹²⁶¹ MS 37/38'e tarihlenen bir sikke üzerindeki yazıtta, III. Rhoimetalkes için "νεότερος" (= genç) kelimesi kullanılmıştır.¹²⁶² Bu bilgiden yola çıkarak söz konusu tarihte II. Rhoimetalkes'in (yani Rhoimetalkes'lerden yaşlı olanın) hala hayatta olabileceği ileri sürülmüştür.¹²⁶³

II. Rhoimetalkes'in karısı ve aynı zamanda I. Rhoimetalkes'in kızı olan II. Pythodoris'in erkek kardeşleri II. Polemo ve IX. Kotys yaptıkları evlilikler dolayısıyla Pontus'ta (II. Polemo) ve Armenia Minor'da (IX. Kotys) hüküm sürmüş, kızkardeşi Gepaepyris Bosporus kralı Aspurgus ile evlenmiş; kardeşlerin en büyüğü III. Rhoimetalkes ise MS 38'de Thrakia kralı olmuştur.¹²⁶⁴

und lateinische Schriften, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1998, s. 191.

¹²⁵⁵ Tacitus, **Annales**, 3, 38.

¹²⁵⁶ II. Rhoimetalkes'i.

¹²⁵⁷ Tacitus, **Annales**, 3, 38-39.

¹²⁵⁸ Tacitus, **Annales**, 4, 47, 1.

¹²⁵⁹ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", b.a.

¹²⁶⁰ a.e. s. 206.

¹²⁶¹ a.e. s. 207.

¹²⁶² a.e. s. 207, 210.

¹²⁶³ Kahrstead, "Rhaskouporis", s. 1004; Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 207, dpn.95; Sayar, **Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung**, s. 191.

¹²⁶⁴ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 207.

III. Rhoimetalkes

MS 38'de Caligula Roma imparatoru olunca, III. Rhoimetalkes'e babası VIII. Kotys'ten kalan toprakları, kardeşi IX. Kotys'e de Armenia Minor'u vermiştir.¹²⁶⁵ Bu durumda MS 38'ten MS 46'da ölünceye kadar Thrakia'nın kralı III.Rhoimetalkes'tir. III. Rhoimetalkes ile ilgili çok az bilgi mevcuttur. Babası VIII. Kotys öldürüldükten sonra (MS 18-19) henüz çocuk yaşta oldukları için kardeşleri ile birlikte Roma'ya gönderilmiş ve Caligula ile birlikte eğitilmişlerdir.¹²⁶⁶ MS 38'de, daha önceden büyük dedesi VII. Kotys gibi, Atina'da arkhon olmuştur.¹²⁶⁷ III. Rhoimetalkes MS 46'da öldükten sonra Thrakia Krallığı Roma İmparatorluğu topraklarına bağlanır.¹²⁶⁸

Vize A tümülüsü altındaki mezara defnedilen muhtemelen kral ya da prens statüsündeki kişinin kimliği ile ilgili araştırma, bölgede yaşamış olanlara öncelik verildiğinde son Thrakia Krallığı hanedanından bazı isimleri ön plana çıkarmaktadır. Bunlar MS 1.yy'ın başından ortasına kadar kronolojik olarak; I. Rhoimetalkes, III. Rhaskouporis, VIII. Kotys, II. Rhoimetalkes, II. Polemo, IX. Kotys ve III. Rhoimetalkes'tir.

I. Rhoimetalkes, MÖ 11'den MS 13'e¹²⁶⁹ kadar bütün Thrakia'nın kralıdır. Thrakia Krallığı'nın başkenti Bizye'nin güneyindeki bir tümülüste defnedilmesi de kuvvetli bir ihtimaldir. Ancak ölüm tarihi ile Vize A tümülüsündeki mezar eşyalarının işaret ettiği tarihin (MS 1.yy ortası) örtüşmemesi, burada I. Rhoimetalkes'in gömülü olamayacağını ortaya çıkarır.

III. Rhaskouporis, yeğeni VIII. Kotys'i öldürmekten suçlu bulunarak Aleksandreia'ya sürülmüş ve MS 18 ya da 19'da orada öldürülmüştür. Kardeşi I. Rhoimetalkes'in ölümünden, MS 18-19'da kendi ölümüne kadar, Thrakia Krallığı'nın olasılıkla kuzey ve/veya batı kısmında hüküm sürdüğü burada tekrar hatırlanmalıdır.

¹²⁶⁵ Cassius Dio, **Historiae Romanae**, 59, 12, 2.

¹²⁶⁶ Tacitus, **Annales**, 2, 67, dpn.2; U. Peter, "Rhoimetalkes", **Der Neue Pauly Enzyklopädie der Antike**, ed. H.Cancik-H.Schneider, Stuttgart, Verlag J.B. Metzler, 2001, s. 1001.

¹²⁶⁷ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 210.

¹²⁶⁸ **a.e.** s. 211. Thrakların Roma'ya karşı direnmesi ile ilgili bkz. Tacitus, **Annales**, 12, 63, 3. Bazı kaynaklarda III. Rhoimetalkes'in karısı tarafından öldürüldüğü belirtilmiştir, bkz. U. Kahrstead, "Rhoimetalkes", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Erster Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1914b, s. 1004; Peter, "Rhoimetalkes", s. 1001.

¹²⁶⁹ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 192-193'teki tablo.

Başkentinin yeri hatta böyle bir başkent in olup olmadığı kesinleştirilememektedir. Oğlu II. Rhoimetalkes'in, Thrak kabilelerinin isyanlarını bastırırken, Philippopolis'te kuşatma altında kalması, kesin olmamakla birlikte merkezinin burada konumlanabileceğine işaret eder. Ayrıca yeğeni VIII. Kotys ile ilgili olaylar ve ölüm biçimi gibi nedenler de Vize A tümülüs mezarına gömülme ihtimalini azaltır. Son olarak, III. Rhaskouporis'in ölüm tarihinin (MS 18-19), Vize A tümülüs mezarındaki eşyaların işaret ettiği tarihle (MS 1.yy ortası) örtüşmediği belirtilmelidir. Bu yüzden mezar sahibinin III. Rhaskouporis olma ihtimali ortadan kalkar.

Aynı durum I. Rhoimetalkes'in oğlu olan ve MS 18-19'da amcası III. Rhaskouporis tarafından öldürülen VIII. Kotys için de geçerlidir.

III. Rhaskouporis'in oğlu II. Rhoimetalkes'in, babasından kalan topraklarda hüküm sürdüğü yukarıda belirtilmiştir. Dolayısıyla babası III. Rhaskouporis gibi onun da, Thrakia Krallığı'nın güney kısmındaki Bizye'de defnedilmiş olma ihtimali zayıftır. MS 26'dan sonra antik kaynaklar kendisi hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. İmparator Tiberius'tan sonraya tarihlenen sikkesi şimdiye kadar bulunamadığı gibi Tiberius'un son yıllarına kadar yaşayıp yaşamadığı da kesin olarak bilinmemektedir.¹²⁷⁰

Thrakia'nın son kralı III. Rhoimetalkes, MS 38 yılından, öldüğü MS 46 yılına kadar hüküm sürmüştür. Hayatı hakkında bilinenler az olmakla birlikte, çocukluğunu ve gençliğini Roma'da geçirmiş olması ve kesin ölüm tarihinin MS 46 yılına yerleştirilmesi, Vize A tümülüs mezarına gömülme ihtimalini kuvvetlendirir. Mezar eşyaları arasında özellikle metal eşyaların köken bakımından İtalya atölyelerini işaret etmesi de önemli bir unsurdur.¹²⁷¹

¹²⁷⁰ Sullivan, "Thrace in the Eastern Dynastic Network", s. 207.

¹²⁷¹ Onurkan çalışmasında Vize A mezarı sahibinin kimliğinin kesin olarak belirlenemediğini belirtmiş, buna karşın özellikle II. Rhoimetalkes ve III. Rhoimetalkes üzerinde durmuştur, bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 105-107. Onurkan sonuç bölümünde de mezarda bulunan miğferin (Vz A26) ölen kişinin genç çehresini yansıttığını ileri sürmüştür, a.e. s.107. Fakat bu tip miğferlerde genellikle genç bir çehrenin betimlenmiş olduğu bilinmektedir, bkz. s. 303-306. Onurkan'ın Vize A mezar envanterini MS 1.yy başına tarihlemiş olması da bu tezde ulaşılan sonuçtan farklıdır. Ayrıca yukarıda, II. Rhoimetalkes'in Vize yakınlarında defnedilmemesinin olası nedenleri tarihi veriler ışığında açıklanmıştır. Dolayısıyla bu tezde, Vize A tümülüs mezarındaki kişinin III. Rhoimetalkes olabileceğine yönelik öneriler daha sağlam bir zemine oturtulmuştur.

B- Vize B Tümülsü

1) Konum ve Yığma Tepe

Kırklareli İli Vize İlçesi'nin 4 km kadar güneyinde, Vize A tümülsünün yaklaşık 50 m güneybatısındaki tümülüs "Vize B" olarak adlandırılmıştır (Res.430-431). Mansel, 30 m çapında, 4 m yüksekliğinde alçak ve yayvan bir tepe görünümünde olduğunu belirtir.¹²⁷² Yığma toprak ve dolgu hakkında ayrıntılı bir bilgi verilmemiştir.

Bu çalışma kapsamında Vize İlçesi'nin güneyinde yapılan araştırmalarda, söz konusu tümülüse ait herhangi bir ize rastlanmamıştır. Mansel raporunda, tümülüsün altındaki mezara ulaşmak için yaklaşık 10 m genişliğinde bir açmada çalışıldığını belirtmiştir. Mezar tepesinin ölçüleri dikkate alınırca, kazı çalışmaları bittikten sonra mezar tepesinden geriye kalan yükseltinin zaman içinde çevresindeki tarlalara ilave edilmiş olabileceği düşünülebilir.¹²⁷³

Vize B tümülsü ova üzerinde konumlandırılması bakımından güneydoğu Thrakia'daki tümülüslerin genelinde tespit edilmiş çevreye egemen konuma sahip tümülüslerden ayrılır.¹²⁷⁴

2) Kiremit Mezarlar

Tümülsün merkezinde,¹²⁷⁵ tarla seviyesinin 0,5 m altında, doğu-batı doğrultusunda uzanan biri büyük diğeri küçük olmak üzere yan yana iki adet kiremit mezar ortaya çıkarılmıştır (Res.432-433). Güneydeki büyük mezar 2,05 m uzunluğunda, 0,55 m genişliğinde, kuzeydeki küçük mezar ise 1,65 m uzunluğunda, 0,6 m genişliğindedir. Mezarların zemini tesviye edildikten sonra ölümlere ait küller mezar eşyalarıyla birlikte bu zemin üzerine yerleştirilmiştir. Sonra her iki mezarın da

¹²⁷² Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 108.

¹²⁷³ Vize B tümülsünün konumu hakkında farklı bir öneri için bkz. **Kırklareli Kültür Envanteri**, s.464.

¹²⁷⁴ Güneydoğu Thrakia'daki tümülüslerin konumları ile ilgili olarak bkz. Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 122.

¹²⁷⁵ Benzer konumdaki mezarlar için bkz. Vize A tümülsü ve Uzun Hacı tümülsü. Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 82; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 155-156, tablo 6.1; Kitov, "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", s. 14; Işın-Özdoğan, "Harekâtepe Tümülsü", 336.

üzeri balıksırtı biçiminde kalın kiremitlerle örtülmüştür.¹²⁷⁶ Mansel tarafından yapılan kazı sırasında bu kiremitlerin toprağın basıncıyla çökmüş oldukları tespit edilmiştir.¹²⁷⁷ Ancak kremasyon işleminin nerede yapıldığına dair herhangi bir bulgu kaydedilmemiştir.¹²⁷⁸

Burada öncelikle altı çizilmesi gereken nokta, her iki mezarın da yan yana ve tarla seviyesinin altında bulunmuş olduklarıdır. Bulgular her iki definin de birlikte eş zamanlı olarak yapıldığını gösterir. Önce toprağın tesviye edildiği, bundan sonra da ölüye ait küllerin tesviye edilmiş toprağın üzerine alındığı Mansel tarafından belirtilmiştir. Şu halde, her iki mezarda da kremasyon tipi defin yapıldığı anlaşılmaktadır.¹²⁷⁹

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Her iki mezarda ortaya çıkarılan eşyalar, mezarların üzerini örten kiremitlerin altında bulunmuştur.¹²⁸⁰ Bunların çoğu büyük mezara aittir. Mezar eşyaları aşağıda sırayla incelenecektir.

Vz B1. Çelenge ait parçalar

İAM env 5735

Büyük mezarın doğu ucundan.

Altın, 20,45 g

Yaprak u 7,0 cm, g 3,0 cm

Mansel 1939a:172, no.1; Mansel 1940:109; Mansel 1941:183, no.1; Onurkan 1988:19, no.2.

Bir çelenge ait 58 adet meşe yaprağı biçiminde altın levha.¹²⁸¹

¹²⁷⁶ Mansel, "Trakya Hafriyatı", lev.57, res.55. Bu kiremitlere ait parçalardan on adedini İAM'de görmek mümkün olmuştur. Ölçüleri (uzunluk, genişlik ve derinlik sırasıyla) şöyledir: 1- 23,5 x 21,5 x 6,4 cm; 2- 26,2 x 18,8 x 6,0 cm; 3- 22,5 x 19,0 x 5,9 cm; 4- 31,0 x 24,5 x 5,8 cm; 5- 23,5 x 23,2 x 5,8 cm; 6- 23,1 x 22,3 x 6,5 cm; 7- 27,0 x 23,8 x 5,0 cm; 8- 23,2 x 20,0 x 5,5 cm; 9- 38,1 x 30,3 x 5,0 cm; 10- 39,5 x 22,3 x 5,7 cm. Bkz. Res.462. Thrakia'da tespit edilen üstü kiremitle örtülü mezarlar için bkz. "Vize H tümülüsü" ve "Umurca B2 mezarı".

¹²⁷⁷ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 108-109.

¹²⁷⁸ Kremasyonun, mezarın yakınında yapılması ile ilgili olarak bkz. Işın-Özdoğan, "Harekâttepe Tümülüsü", 336; Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 707.

¹²⁷⁹ Vize B mezarı, kiremit mezar olması nedeniyle yakın olarak Umurca B2 mezarına benzer.

¹²⁸⁰ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 109.

Analoji ve tarihleme

Altın meşe yapraklarından oluşan çelenkler Thrakia ve komşu bölgelerdeki mezarlarda MÖ 5.yy'dan itibaren karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde British Museum'da korunan ve Çanakkale'de bir mezarda bulunduğu belirtilen, MÖ 5.-3.yy'a tarihlendirilmiş meşe yapraklarını taklit eden bir altın çelenk vardır.¹²⁸² Tekirdağ'ın 12 km doğusunda, antik çağda Perinthos ile Bisanthe'nin arasında konumlanan Heraion Teikhos'un lokalize edildiği yerleşmenin 1 km batısında konumlanan Harekattepe tümülüsündeki MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen mezarda¹²⁸³; Bulgaristan'da MÖ 4.yy sonuna tarihlendirilen Golyama Kosmatka tümülüsünde;¹²⁸⁴ Thessalonike yakınlarındaki Lete'de MÖ erken 3.yy'a ait bir mezarda;¹²⁸⁵ Khalkidike yarımadasındaki Potideia'da MÖ 3.yy'a ait bir sandık mezarda;¹²⁸⁶ Edirne İli, Çömlekpınar Köyü'nün 2 km kadar kuzeyinde yer alan İkiztepe B tümülüsündeki MS 1.yy'a tarihlendirilen mezarda¹²⁸⁷ meşe yaprağı biçiminde altın levhalardan oluşturulmuş çelenklere rastlanmıştır. Vize B çelenginin harap durumu, genel düzenlemesi bakımından başka eserler ile karşılaştırma ve dolayısıyla kesin tarihleme yapılmasını engellemektedir.

Vz B2. Küpe (Res.434)

İAM env 5741

Büyük mezarın orta kısmından, tek olarak.

Altın, 1,9 g

y 4 cm, kaş ç 4,5 mm

Mansel 1939a:172, no 2; Mansel 1940:109, res.56a; Mansel 1941:184, no.2, res.37; Pfeiler 1970:53-54; Onurkan 1988:22, no.13.

¹²⁸¹ Buluntu büyük ölçüde tahrip olduğundan İAM'de incelenememiş ve fotoğrafı çekilememiştir. Mevcut bilgiler Müze envanter fişi ve yukarıdaki kaynaklardan alınmıştır. Esere ait fotoğraf ya da çizim mevcut değildir.

¹²⁸² F.H. Marshall, **Catalogue of the Jewellery, Greek, Etruscan and Roman in the Departments of Antiquities, British Museum**, Oxford, Oxford University Press, 1968, s. 174-175, no.1628, lev.28.

¹²⁸³ Işın, Özdoğan, "Harekattepe Tümülüsü", s. 337.

¹²⁸⁴ Kitov, Dimitrova, 2004/2005, 46 vd.; G. Mavrov, "Reconstruciton of a Thracian Golden Wreath from Goliama Kosmatka Tumulus near the town Shipka", **PRAE In Honorem Henrieta Todorova**, ed. M. Stefanovich-C.Angelova, Sofya, Faber, 2007, res.1-3.

¹²⁸⁵ Tsigarida, **Gold Wreaths and Diadems**, s. 15.

¹²⁸⁶ a.e. s. 11.

¹²⁸⁷ Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 708, res.17.

Üst kısımda kulağa takılan bükülmüş S biçiminde ince tel. Altta dörtgen formlu taş yuvasının ucunda birer halka ve bu halkalara takılı birer altın tel. Altın tellerin üst bölümleri spiral biçimli, alt uçları kıvrık.

Bezeyici taş noksan. Ayrıca alt kısımdaki iki telin ucunda bulunması gereken bir ya da birkaç boncuk eksik.

Analoji ve Tarihleme

Plinius'un *crotalia*¹²⁸⁸ olarak adlandırdığı bu küpe tipi Roma İmparatorluk Dönemi'nde oldukça rağbet görmüştür.¹²⁸⁹ Vize B küpesinin yakın paralellere MS 1.yy ile 3.yy arasında rastlamak mümkündür.

Indiana Üniversitesi Sanat Müzesi, Burton Y. Berry Koleksiyonu'ndaki bir altın küpe üstte "S" biçimindeki altın tel, dörtgen formlu yuva ve altta spiral biçimli iki altın tel ile Vize B örneğine benzemektedir. Ancak alttaki tellerin, dörtgen yuvanın alt kenarı yerine yan kenarlarına birer halka ile takılı olması Vize B küpesinden farklıdır.¹²⁹⁰ Floransa Arkeoloji Müzesi'ndeki MS 1.-2.yy'a tarihlendirilen bir çift altın küpe, alttaki spiral biçimli ve uçları kıvrık tel ile Vize B örneğine benzer. Ancak Vize B'deki gibi ortada dörtgen formlu yuva yoktur ve üst kısımdaki ince tel yılan başı biçiminde sonlandırılmıştır. Kuzey İtalya'da Luni'den geldiği belirtilen bu altın küpelerin alt kısmında aslen inci, boncuk ya da kıymetli bir taşın takılı olabileceği belirtilmiştir.¹²⁹¹ Hamburg'da korunan MS 3.yy'a ait bir çift altın küpe, üstteki telin formu, alttaki spiral biçimli, uçları kıvrık iki altın telin ortadaki çerçeveye bağlanış şekli ve genel boyut bakımından Vize B küpesine oldukça benzemekle birlikte, ortadaki yuvarlak kenarlı çerçeve ile farklılık gösterir.¹²⁹² Bulgaristan, Yenipazar'da, İzbul Köyü yakınlarındaki MS 2.yy'a tarihlendirilen Damjanov tümülüsünde bulunan altın küpe ortadaki yuvarlak formlu

¹²⁸⁸ *Crotalia*, aslı halde birkaç kıymetli taştan meydana gelen küpe tipini ifade eder; bkz. Merchant-Charles, 1904, 143.

¹²⁸⁹ Plinius, *Naturalis Historia*, 9, 56, 114.

¹²⁹⁰ Rudolph, *A Golden Legacy Ancient Jewelry from the Burton Y. Berry Collection*, s. 256-257, no.71.B.1-2. Burton Y. Berry Koleksiyonu'ndaki bu eserin tarihlendirilmesinde Vize B küpesine atıf yapılmış ve MS 1.yy'a tarihlendiği belirtilmiştir.

¹²⁹¹ W. Seipel (ed.), *Die Magie des Goldes Antike Schätze aus Italien*, Viyana, Kunsthistorisches Museum, 1996, s. 80, no.105

¹²⁹² Stefanelli, *L'oro dei Romani Gioielli di eta Imperiale*, s. 212, no.268

yuva ve alttaki üç altın tel dışında Vize B küpesini anımsatır.¹²⁹³ Slovenya, Celje Pokrajinski Müzesi'ndeki MS 2.yy'a ait bir altın küpe de genel formuyla analogi verir. Ancak dörtgen formlu yuva yerine yuvarlak yuvanın olması ve alttaki spiral biçimli, uçları kıvrık iki altın telin, yuvarlak yuvanın yanlarındaki halkalara takılması dolayısıyla Vize B buluntusundan ayrılır.¹²⁹⁴ British Museum'da korunan MS 1.-3.yy'a tarihlendirilmiş altın küpe, üst kısımdaki ince telin biçimi ve alttaki spiral biçimli uçları kıvrık iki tel içermesi bakımından Vz B2 ile benzerlik gösterir, fakat bu örnekte de ortada dörtgen formlu yuva bulunmamaktadır.¹²⁹⁵ Benzer özelliklere sahip ve ortadaki dörtgen formlu yuva yerine disk biçiminde levha bulunan bir başka örnek ise MS 3.yy'a tarihlendirilmiştir.¹²⁹⁶ Atina Bizans Müzesi'nde farklı bir süsleme tekniğine sahip fakat Vize B örneğine form bakımından benzeyen iki küpe de MS 3.yy'a tarihlendirilmiştir. Bu örnekte kenarları deliklerden meydana getirilmiş bezeme ile çevrelenmiş dörtgen formlu yuvanın merkezinde zümrüt taşı ve alt kısımda iki yerine üç adet spiral biçimli altın tel bulunmaktadır.¹²⁹⁷ Bu tipten bir başka küpe Slovenya Poetovium'dan (Ptuj) bilinmektedir ve MS 3.yy'a tarihlendirilmiştir.¹²⁹⁸ Bulgaristan, Zıştovi'de Kozlovets'teki bir mezarda açığa çıkarılan ve MS geç 2.yy-3.yy'a tarihlenen bir başka altın küpe¹²⁹⁹ genel olarak Vize B buluntusuna benzemekle birlikte, dörtgen formlu yuva etrafındaki deliklerden meydana getirilmiş bezeme farklılık yaratır.

Kyme antik kentindeki bir mezarda bulunan altın küpe, üstte "S" biçimindeki altın tel, dörtgen formlu yuva ve altta spiral biçimli iki altın tel ile Vz B2'ye

¹²⁹³ G. Kitov, "Tumulus de Damianov de la Necropole Thrace Près du Village Iz Boul, Région de Novi Pazar", **Proceedings of the National Museum of History Cilt 11**, Sofya, 2000, s. 17, res.1

¹²⁹⁴ I. Lazar, "Mit Glas durch den römischen Alltag", **Die Römer Glas, Ton, Stein**, Celje, Pokrajinski Muzej Celje, 2004, no.37

¹²⁹⁵ Marshall, **Catalogue of the Jewellery**, s. 304, lev.55, no.2643.

¹²⁹⁶ a.e. s. 304, lev.55, no.2652; buradaki küpeye çok benzeyen Hırvatistan Split Arkeoloji Müzesi'nden bir başka altın küpe MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir, Krş: S. Ivcevic, "Objets Antiques en metal provenant de Naronia", **Arheoloska Istrazivanja u Naroni I Dolini Neretve**, Zagreb, Metkovic-Split, 2003, s. 139, no.27.

¹²⁹⁷ A. Yeroulanou, **Diatrita: Gold pierced-work jewellery from the 3rd to the 7th century**, Atina, Benaki Museum, 1999, s. 276, no.454-455.

¹²⁹⁸ M. Vomer-Gojkovič (ed.), **Roman Everyday Life in Poetovio Exhibition Catalogue**, Ptuj, Pokrajinski muzej, 2008, s. 74 vd.

¹²⁹⁹ Ruseva-Slokoska, **Roman Jewellery A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 128, no.61.

benzer.¹³⁰⁰ Vize B küpesine en çok yaklaşan örneklerden biri İtalya, Campania bölgesindeki Herculaneum'da bulunmuş olan altın küpedir. Ortadaki dörtgen formlu yuvanın kenarları Vize B'de olduğu gibi keskin köşeli değildir. Küpeyi inceleyen d'Ambrosio-de Carolis, MS 1.yy'dan itibaren yaygın olarak görülen bu tipin MS 2.yy'da ve hatta 3.yy'da bile kullanıldığını belirtmektedir ki, yukarıda sıralanan çok sayıda buluntu da bu durumu doğrular.¹³⁰¹ Öte yandan, Zagreb Arkeoloji Müzesi'ndeki MS 2-3.yy'a tarihlendirilmiş bir altın küpe¹³⁰² ortadaki dörtgen formlu yuva, alt kısımdaki spiral biçimli iki altın tel ile Vize B'ye büyük benzerlik göstermesi açısından önemlidir. Vize B küpesinden farklı olan tek özelliği dörtgen formlu yuvanın kenarlarında çizgi bezeme olmasıdır. Bulgaristan'da Tuna kenarındaki Novae'den MS 2-3.yy'a tarihlendirilen bir başka altın küpe de önemli bir analogidir.¹³⁰³ Üst kısımda "S" biçimindeki ince tel, dörtgen formlu yuva, altta spiral biçimli, uçları kıvrık altın tellere sahip olması bakımından Vize B örneğine benzemektedir. Dörtgen formlu yuvanın etrafının eğik çizgilerle bezeli olması ve alt kısımda iki yerine üç altın tel bulunması küçük farklılık yaratan unsurlardır.

Buluntular genel olarak değerlendirildiğinde, bu tip küpelerin farklı çeşitleriyle birlikte MS 1.yy-3.yy'da kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Örneklerden Vz B2'ye en yakın paraleller MS 2.yy'a rastlar ve buluntunun tarihlenmesini sağlar.¹³⁰⁴

Vz B3. Yüzük (Res.435)

İAM env 5737

Büyük mezarın orta kısmından.

Altın ve beyaz cam, 12,0 g

y 2,6 cm, kaş ç 2,2 cm

¹³⁰⁰ A. La Marca, "Kyme 2008 Yılı Kazı Çalışmaları", **KST 31.4**, 2010, s. 405, res.11. Yayında söz konusu altın küpenin ait olduğu mezar ile ilgili kesin bir tarihlendirme yapılmamakla birlikte, mezarın içinde bulunduğu nekropoliste MÖ 7.yy'dan MS 7.yy'a kadar tarihlenen mezarların açığa çıkarıldığı bilgisi verilmiştir.

¹³⁰¹ A. d'Ambrosio, E. de Carolis (ed.), **I Monili Dall'area Vesuviana**, Roma, "Erma" di Bretschneider, 1997, s. 87, no.256.

¹³⁰² D. Rendić-Miočević, "Greco-Romana", **Tesori Nazionali della Croazia Capolavori dei Musei di Zagabria Arheoloski Muzej**, Arezzo, Centro affari e promozioni, 1991, s. 158, no.206.

¹³⁰³ Ruseva-Slokoska, **Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 123, no.49.

¹³⁰⁴ Pfeiler da benzer bir sonuca ulaşmıştır; bkz. B. Pfeiler, **Römische Goldschmuck der ersten und zweiten Jahrhunderts n. Chr. nach datierten Funden**, Mainz, Verlag Philipp von Zabern, 1970, s. 53-54. Ayrıca bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 24.

Mansel 1939a:175, No.2, res.195c; Mansel 1940:109, res 23c, 56e; Mansel 1941:184, no 2, res 34c; Onurkan 1988:21, no.9, lev.4b.

Kaşa doğru genişleyen yüzük halkası. Yüzük taşı kaştan çok az dışarıya taşmış durumda. Oval biçimli kaştaki beyaz cam içinde Artemis başı, profilden, sola yönelik, khiton giyimli, arkasında okluk.

Kaşın arka yüzü çatlak. Beyaz cam üç ayrı yerde kırık ve küçük bir parçası noksan.

Analoji ve tarihleme

Boardman'ın yüzükler hakkında yaptığı çalışmalar¹³⁰⁵ dikkate alınacak olursa, Vz B3 form açısından MÖ 3.-1.yy'a tarihlenen yüzüklerle benzerlik göstermektedir. Ancak en yakın paralellerini Henkel¹³⁰⁶ tarafından Roma Cumhuriyet döneminin son yüzyılı ile Augustus Dönemi'ne tarihlendirilenler ve özellikle MS 1.-2.yy'da Roma imparatorluğunda yaygın örnekler arasında bulur.¹³⁰⁷ Novae'den MS 1.-2.yy'a ait altın yüzük de form olarak Vize B yüzüğüne yaklaşmakta, ancak yüzük halkasının daha kalın olması bakımından ondan ayrılmaktadır. MÖ 1.yy ile MS 1.yy arasına tarihlenen benzer yüzüklere Gallia ve Noricum'da rastlanmıştır.¹³⁰⁸

Mansel¹³⁰⁹ ve Onurkan¹³¹⁰ Vize B yüzük taşının üzerindeki kadın figürünü Artemis olarak tanımlamışlardır. Yunan pantheonunda Artemis, Roma'da Diana olarak bilinen bu tanrıça genellikle Thrakların taptığı Bendis ile ilişkilendirilir.¹³¹¹ Yüzük üzerinde, profilden Artemis betimine benzer örnekler Roma Cumhuriyet Dönemi'nde görülür.¹³¹² Metropolitan Müzesi'ndeki MÖ 1.yy'ın ilk yarısına ait lal taşı üzerinde profilden Diana başı, sola dönük, okluk ve yay ile betimlenmiştir.

¹³⁰⁵ Boardman, "Greek Seals", no.5/39.

¹³⁰⁶ Henkel, **Die Römischen Fingerringe der Rheinlande**, no.115, 118, lev.7; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 24.

¹³⁰⁷ Zwierlein-Diehl, **Die Antiken Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien Band II**, no.1194; B. Deppert-Lippitz, **Goldschmuck der Römerzeit im Römisch-Germanischen Zentralmuseum**, Bonn, Dr. Rudolph Habelt GmbH, 1985, s. 27-28, no.103, lev.42.

¹³⁰⁸ Ruseva-Slokoska, **Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 173, no.202.

¹³⁰⁹ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 109.

¹³¹⁰ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 21, no.9.

¹³¹¹ G. Knaack, "Bendis", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Fünfter Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1897, s. 269-271

¹³¹² M.L. Vollenweider, **Die Portratgemmen der Römischen Republik**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1972, s. 14, no.13.10, lev.13.10.

Kırım, Kerç'ten MÖ 1.yy'a tarihlendirilen altın yüzük, üzerindeki profilden Artemis başı ile Vz B3'e benzerlik gösterir.¹³¹³ Sofya Arkeoloji Müzesi'nde, Aitos Hamamlarında bulunmuş olan MS 1.yy'a ait bir yüzük taşı üzerindeki sola dönük Artemis büstü, Vz B3'teki tanrıça betimine oldukça yaklaşımaktadır.¹³¹⁴ Yukarıdaki veriler ışığında Vz B3 MS 1.-2.yy içinde değerlendirilebilir.

Vz B4. Yüzük (Res.436)

İAM env 5738

Büyük mezarın orta kısmından.

Altın, 11,56 g

ç 2,7 cm, kaş ç 1,4-1,5 cm, d 0,8 cm

Mansel 1939a:175, no.2; Mansel 1940:109, res.56f; Mansel 1941:184, no.2;

Onurkan 1988:21, no.10, lev.1b.

Kaşa doğru genişleyen yüzük halkası. Oval biçimli kaş hafifçe yükseltilmiş.

Yüzük taşı noksan.

Analoji ve Tarihleme

Vize B tümülüsünde bulunan ikinci altın yüzük, kaşın yükseltilmiş olması bakımından Vz B3'ten ayrılır. Bulgaristan, Vratsa bölgesinde Mezdra'daki bir mezarda hem form hem de boyutları bakımından Vize B buluntusuna benzer altın yüzük açığa çıkarılmıştır.¹³¹⁵ En yakın analogi ise Bulgaristan'ın Asparuhovo Köyü'ndeki bir tümülüste bulunan altın yüzüktür.¹³¹⁶ Her iki mezarın da MS 2.-3.yy'a tarihlendirilmesi Vz B4 için kriter oluşturur.

Vz B5. Kolye (Res.437-438)

İAM env 5736

Büyük mezarın orta kısmından.

Altın, 38,2 g

¹³¹³ Henig-MacGregor, *Catalogue of the Engraved Gems and Finger-Rings*, s. 42, 2.12. Benzer başka örnekler için bkz. a.e. s.42-43, no.2.11 ve 2.17.

¹³¹⁴ Dimitrova-Milčeva, *Antique Engraved Gems and Cameos*, s. 41, no.48.

¹³¹⁵ Ruseva-Slokoska, *Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia*, s. 171, no.197.

¹³¹⁶ Lazarov, "Grabfund in der Umgebung vom Dorf Asparuhovo, Kreis Provadija", s. 81, res.1a.

u 38,5 cm, hilal y 3,7 cm, hilal g 3,2 cm

Mansel 1939a:174, no 2, res 228; Mansel 1940:109, res 56b; Mansel 1941:184, no 2, res 37; Onurkan 1988:23, no.16, lev.1b; Meriçboyu 2001:210.

Bir zincir ve hilal biçiminde sarkaç (lunula). Zincir ilmik içinde ilmik tekniğinde çok yönlü örgülü, iki ucunda birer adet profilli levha ve halka. Sarkacın ön yüzünde ortada mavi camdan rozet ile iki yanında birer meşe palamudu, altın tellerle telkârî tekniğinde çiçek ve yaprak bezemeleri. Rozet ve yapraklarda mine, meşe palamutlarında ganülasyon teknikleri kullanılmıştır. Hilal biçimindeki sarkacın iki ucu da meşe palamudu biçiminde sonlanmakta, üst kısmında örgülü zincirin içinden geçtiği silindir biçiminde levha. Levhanın üstünde küçük boyutta çiçek ve rozet motifleri.

Tüm.

Analoji ve tarihleme

Zincir, ilmik içinde ilmik tekniği ile Um B1.25'e benzer¹³¹⁷ ve farklı dönemlerde uzun zaman boyunca değişmeden kullanıldığından tarihlemede kriter oluşturmaz.

Onurkan, Pfeiler'ın yaptığı incelemelere¹³¹⁸ dayanarak Vize B kolyesinin bezeme ve form bakımından Hellenistik Dönem örneklerine daha yakın olduğunu ileri sürmüştür.¹³¹⁹ Gerçekten de Sicilya'daki Scordia Müzesi'nde bulunan altın ve lal taşı ile süslü bir kolyeye¹³²⁰ ait lunula MÖ 2.yy'a tarihlenmekte ve Vz B5 ile yakın benzerlik göstermektedir.

Ancak daha geç analogiler de mevcuttur. Örneğin Bulgaristan'ın Chirpan bölgesinde ortaya çıkarılan hilal biçiminde MS 3.yy'a ait altın kolye ucu¹³²¹, boyutlarının (1,3 cm çapında) daha küçük olmasına ve bezeme tekniğindeki farklılıklara rağmen form bakımından Vize B buluntusuna yaklaşıyor. Öte yandan, Bulgaristan, Sliven bölgesi Krushare Köyü'ndeki Kitova tümülüsünde ortaya

¹³¹⁷ Bu tip zincirlerin tarihlenmesi için, bkz. Um B1.25.

¹³¹⁸ Pfeiler, **Römische Goldschmuck**, s. 53.

¹³¹⁹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 24.

¹³²⁰ **Pulcherrima Res Preziosi Ornamenti dal Passato**, Siena, Complesso museale, Santa Maria della Scala, Palazzo Squarcialupi, 21 aprile - 4 novembre 2007, Siena, Protagon Ed, 2007, s. 57.

¹³²¹ Ruseva-Slokoska, **Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, s. 148, no.126.

çıkarılan kolye ucu boyutları, formu ve bezemesi ile Vz B5'e büyük benzerlik göstermesi açısından önemlidir. Ait olduğu mezar MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹³²² Hellenistik geleneği sürdürdüğü anlaşılan Vize B kolyesini, özellikle en yakın benzerinin yardımıyla MS 2.yy içerisinde değerlendirmek mümkün görünmektedir.

Vz B6. Bilezik (Res.439)

İAM env 5739

Büyük mezarın orta kısmından.

Altın, 15,32 g

ç 5,8 cm, g 2,0 cm; kaş ç 2,0-2,7 cm, kaş d 0,9 cm

Mansel 1939a:174, no.2, res.228; Mansel 1940:109, lev.58, res.56d; Mansel 1941:184, no.2, res.37; Onurkan 1988:22-23, no.14, lev.1b.

Bilezik halkası ince, dörtgen kesitli şerit biçiminde. Kenarlarda ve ortada birbirine paralel kabartma çizgiler. Bunların arasında kabartma noktalardan oluşan dalga bezeme. Şeridin her iki ucundaki deliklere ince teller vasıtasıyla bağlı olan kaş oval biçimli ve yüksek kenarlı.

Taş noksan.

Analoji ve tarihleme

Meriçboyu, Vize B bileziğini halkası şerit biçimindeki bilezikler sınıfına dahil etmekte ve bu tip bileziklerin Hellenistik Dönem'e özgü olduğunu belirtmektedir.¹³²³ Ancak aynı tip, Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam eder. Giresun, Bulancak'taki bir mezarda bulunan bir çift altın bilezik, şerit biçimli olması bakımından Vize B örneklerine benzese de, ortada kaş olmaması bakımından farklıdır. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.¹³²⁴ Buluntu yeri belli olmayan ve günümüzde

¹³²² Dimitrova, "Богати тракийски гробове от римската епоха", s. 77.

¹³²³ Meriçboyu, **Antikçağ'da Anadolu Takıları**, s. 225. İzmit, Tepecik Mahallesi'nde Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiş bir mezarda bulunan altın bilezik için bkz. Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 212-213, lev.45, 1-2.

¹³²⁴ Bingöl, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar**, s. 178, no.201.

British Museum'da korunan altın bilezik, form ve boyutları ile Vize B bileziğine benzer. Ancak ortada kaş bulunmamaktadır. MS 2.-3.yy'a tarihlenmiştir.¹³²⁵

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri bilinmeyen altın küpenin halkası üzerinde küçük bir kaş içinde yeşil cam, düzenleme bakımından Vize B bileziklerine benzer. MS 2.-3.yy'a tarihlenmiştir.¹³²⁶ Aynı müzede korunan ve Keban, Ağın'da bulunmuş olan altın küpe de benzer bir kaş ile Vz B6'yı anımsatmaktadır. MS 3.yy'a tarihlenmiştir.¹³²⁷ İznik'te bulunan altın küpe halka üzerindeki benzer kaş ile Vz B6'ya benzer. MS 2.yy'a tarihlenmiştir.¹³²⁸ Keban, Ağın'da bulunan altın yüzüğün kaşı da tıpkı Vize B buluntusundaki gibi düzenlenmiştir. Bu eser MS 3.yy'a tarihlenmiştir.¹³²⁹ Öte yandan Palmyra'daki bir mezarda bulunan yüksek kabartma tekniğinde betimlenmiş bir kadın figürünün bileklerindeki bilezikler, genişlikleri bakımından Vize B bileziklerine benzese de bezemeler tamamen farklıdır. Söz konusu mezar MS 3.yy'a tarihlendirilmiştir.¹³³⁰

Vz B6'da, Vize B kolyesinde (Vz B5) olduğu gibi Hellenistik Dönem geleneklerine öykünme söz konusudur. Yukarıdaki veriler ışığında Vz B6'yı MS 2.yy'dan 3.yy'a kadar tarihlendirmek mümkündür.

Vz B7. Bilezik (Res.440)

İAM env 5740

Büyük mezarın orta kısmından.

Altın, 12,09 g

g 2,0 cm, kaş ç 2,4 cm, d 0,9 cm

Mansel 1939a:174, no.2; Mansel 1940:109, lev.53, res.56c; Mansel 1941:184, no.2; Onurkan 1988:23, no 15, lev.1b.

Bilezik halkası ince, dörtgen kesitli şerit biçiminde. Kenarlarda ve ortada birbirine paralel kabartma çizgiler. Bunların arasında kabartma noktalardan oluşan

¹³²⁵ Marshall, **Catalogue of the Jewellery**, s. 327-328, no.2798-2799, lev.64.

¹³²⁶ Bingöl, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar**, s. 79, no.60.

¹³²⁷ **a.e.** s. 80, no.62.

¹³²⁸ **a.e.** s. 70, no.43. Aynı müzede MS 2.yy'a tarihlenen benzer bir başka buluntu için bkz. **a.e.** s. 71, no.45.

¹³²⁹ **a.e.** s. 164, no.181.

¹³³⁰ M. Danti, "Palmyrene Funerary Sculptures at Penn, **Expedition 43.3**, University Museum of the University of Pennsylvania, 2001, s. 36-37, res.3.

dalga bezeme. Şeridin her iki ucundaki deliklere ince teller vasıtasıyla bağlı kaş oval biçimli, yüksek kenarlı.

İki parça halinde. Bilezik şeridinin orta kısmı, kaşın çevresindeki spiral tel kıvrımları ve taş noksan.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz B6.

Vz B8. Yüzüğe ait akik taşı (Res.441)

İAM env 5769

Büyük mezarın orta kısmından.

Altın ve akik

u 1,8 cm, g 1,5 cm, k 0,3 cm

Mansel 1940:109

Taş ve üstüne applike edildiği altın yaprak levha. Oval biçimli, koyu kırmızı renkli taşın arka yüzü hafif içbükey. Taşı kavrayabilmek için altın yaprağın kenarları bastırılmış.

Taşın üstünde çok ince koyu kahve-kırmızı renkli bir tabaka. Altın levha taştan ayrılmış durumda.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz B4.

Vz B9. Patera (Res.442-446)

İAM env 5720

Büyük mezarın batı ucundan.

Bronz

y 4,5 cm, u 29,2 cm, aç 18,6 cm, dç 7,1 cm

Mansel 1939a:169, no.23, res.214b; Mansel 1940:107, lev.49, res.44; Mansel 1941:180, no.23; Onurkan 1988:50, no.46, şek.13.

Geniş ağızlı, tek saplı, sığ çanak formunda. Çanak döküm, sap içi dolu döküm olarak yapılmış ve birbirine lehimlenmiş. Ağız kenarı içe dönük ve kalınlaştırılmış,

çeper kalınlığı yukarıya doğru kalınlaşmakta, çanak taban halkası üzerinde durmakta. Taban yüzeyinde eş merkezli torna halkaları. Sap silindirik, üzerinde kazıma tekniğinde spiral bezeme bulunan yassı bir levha vasıtasıyla çanağa lehimli. Sapın ucu köpek protomu biçiminde sonlandırılmış. Köpeğin burnu uzun, iki ön ayağı kulaklar hizasına kadar uzanmakta. Başın üzerinde, boyunda, ayaklarda ve alt yüzeyde çentiklerle belirtilmiş post.

Gövde önemli ölçüde noksan. Çanağın tahrip olan kısmında, ağız kenarının hemen üzerinde, eski sapa ait çıkıntı.¹³³¹

Analoji ve tarihleme

Onurkan, ağız kenarındaki eski sapa ait kalıntıya dayanarak Vz B9'un önceden bir maşrapa olabileceğini ve mezara bırakılmadan önce kırıldığını fakat sonra onarılıp hediye olarak bırakıldığını öne sürmüştür.¹³³² Ağız kenarındaki çıkıntı bu kabın önceden bir trulla olduğuna işaret etmektedir.¹³³³ Ancak trullaların genellikle erkek mezarlarından gelmesi, bu kabın defin işlemi sırasında değil daha önceden onarım görmüş olabileceğine işaret eder.

Onurkan'a göre bu pateranın ustası, köpek başıyla sonlanan pateraları¹³³⁴ örnek almış ancak motifi kendine has bir şekilde biçimlendirmiştir.¹³³⁵ Um B2.7 ve benzeri pateralarının hepsinde sap ucu köpek (ya da kurt) başı ile sonlandırılmıştır. Halbuki Vize B örneğinde sadece baş değil, aynı zamanda başın her iki yanında ileriye doğru uzanmış ön ayaklar da bulunmaktadır. Bu haliyle Vize B paterasının sap ucu köpek protomu şeklindedir. Nuber bunu koşmakta olan köpek olarak tanımlamıştır. Sap ucunun köpek protomu biçiminde sonlandırılmış olması yerel bir atölyede yapıldığına işarettir.¹³³⁶ Fiziksel ayrıntılar (gözler, kulaklar) oldukça sade bir şekilde verilmiş olsa da, şimdiye kadar yapılan araştırmalarda benzer bir

¹³³¹ Onurkan mevcut sapın onarım sırasında sonradan eklenmiş olduğunu ileri sürmüştür, bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 50.

¹³³² a.e. s. 50.

¹³³³ Onurkan, Vize A ve Uzun Hacı tümülüslerinde bulunan trullalar için de "maşrapa" terimini kullanmıştır, bkz. a.e. s. 29, 46-48, no.26, 43-44.

¹³³⁴ Krş. Um B2.13.

¹³³⁵ a.e. s. 50.

¹³³⁶ Nuber, 1972, 47.

buluntuya rastlanmaması Vize B paterasını özel kılmaktadır. Tarihlendirmesini kontekste göre yapmak daha doğru olacaktır.

Vz B10. Podanipter kulpu¹³³⁷ (Res.447)

İAM env 5745

Büyük mezarın batı ucundan.

Bronz

y 7,6 cm, g 9,0 cm

Mansel 1939a:176, res.227; Mansel 1940:109,lev.56, res.54; Mansel 1941:184, no.3, res.36; Onurkan 1988:40-42, no.37, lev.23b.

Her iki kulpu da yuvarlak kesitli, "omega" (Ω) biçiminde. Orta kısımda üç adet halka. Uçları olasılıkla hayvan başı şeklinde sonlandırılmış.

Uçlar kırık.

Analoji ve tarihleme

Vize B'deki omega biçimindeki podanipter kulpuna çok yaklaşan bir örnek Hollanda, Nijmegen'de karşımıza çıkmaktadır.¹³³⁸ Almanya Landscheid'dan¹³³⁹ bir, Trier'den¹³⁴⁰ iki adet omega biçiminde podanipter kulpu, Vize B örneği ile yakın benzerlik gösterir. Üç örnek de Bienert tarafından Form 56 olarak sınıflandırılmış ve MS 1.-2.yy içinde değerlendirilmiştir. Romanya, Cetatui'e'de bulunan ve MS 1.yy'a tarihlendirilen bronz bir podaniptere ait kulpu, Vize B kulpuna benzeyen bir başka örnektir.¹³⁴¹ Thrakia'dan Vize A ve Umurca B2 podanipterlerindeki kulplar da benzer biçimde omega şeklindedir.¹³⁴²

¹³³⁷ Onurkan bir kulpu daha bulunduğunu belirtmektedir. Bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 41. Vz B1.10'un eşidir. İki parça halinde olup uçları hayvan başı biçiminde sonlandırılmıştır. Söz konusu kulpu İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelemek mümkün olmamıştır.

¹³³⁸ Koster, **The Bronze Vessels**, s. 88, no.117; aynı eserde no.117'de benzer formlu bir kulpu tanıtılmıştır.

¹³³⁹ Bienert, **Die Römischen Bronzegefäße im Rheinischen Landesmuseum Trier**, s. 163, no.180.

¹³⁴⁰ a.e. s. 163-164, no.181-182.

¹³⁴¹ J.G. Deckers (ed.), **Die Daker Archäologie in Rumänien**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1980, s. 184, no.291; I. Glodariu, "Bronzes italiques en Dacie préromaine, Pénétration et diffusion", **Bronzes Hellénistiques et Romaines Tradition et Renouveau Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978**, Lozan, 1979, s. 185-186, lev.109.1

¹³⁴² Vize A podanipteri için bkz. Vz A12; Umurca B2 podanipteri için bkz. Um B2.12.

Bu tip kaplar üzerine yapılan çalışmalar, ilk olarak MS 25-35 yıllarında ortaya çıktıklarını ve Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde Britannia'dan Kafkasya'ya ve hatta MS 1.yy'da bir Roma eyaleti olan Iudaea'daki Ölü Deniz'e kadar oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmış olduklarını ortaya koyar.¹³⁴³ Petrovszky, üretimlerinin MS 115-130 yıllarına kadar devam etmiş olabileceğini öne sürer.¹³⁴⁴ Vize B podanipterinin gövdesinin günümüze ulaşmamış olması daha ayrıntılı bir karşılaştırma yapma olasılığını ortadan kaldırmaktadır. Eldeki veriler ışığında, söz konusu kulpu, MS 1.yy'ın ilk yarısı - MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz B11. Oinokhoe kulpu (Res.448)

İAM env 5744

Büyük mezarın batı ucundan, Vz B10'un yanında.

Bronz

y 11,8 cm, g 6,4 cm

Mansel 1940:109; Mansel 1941:184, no 3; Onurkan 1988:60-64, no.59, lev.34c.

Kulpun, ağız kenarı ile birleşen üst kısmında kabartma aslan başı ve altta stilize boğa başı. Kulp burada iki yana doğru açılmakta ve at nalı biçiminde levhalar ile sonlanmakta. Aslanın yelesi kulpun üst yüzeyinde yukarı doğru uzanmakta. Kulpun gövdeye bağlandığı alttaki ataşta bir maenad başı ve saçların altında birer ucu sivri yaprak. Meanadın her iki yanında, kulpun yan kenarları birer volüt ile sonlanmakta.

Kazı raporlarında rutubet nedeniyle kulpun ait olduğu oinokhoenin bir hayli tahrip olduğu¹³⁴⁵; Onurkan tarafından yapılan çalışmada ise söz konusu oinokhoenin korozyondan ötürü yok olduğu belirtilmiştir.¹³⁴⁶ Kulpun üzerinde siyah patina ve korozyon.

Analoji ve tarihleme

¹³⁴³ Petrovszky, *Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln*, s. 115.

¹³⁴⁴ **a.e.** s. 115.

¹³⁴⁵ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 109.

¹³⁴⁶ Onurkan, *Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri*, s. 60.

Bkz. Um B2.15. Kulp formu ve boyutları, kulp üst kısmında aslan başı ve her iki yanda volütlerle son bulması bakımından en yakın benzeri Umurca B2 oinokhoesidir (Um B2.15). Kulp ataşında satyros yerine maenad başı bulunmasıyla ondan farklıdır. Um B2.15 gibi, Umurca B1 (Um B1.14) ve Uzun Hacı (UH 5) oinokhoeleri ile kıyaslandığında, bu kez aslan ve maenad başlarındaki özensizlik MS 2.yy'dan itibaren yerel bir atölyede üretilmiş olabileceğine işaret eder. Yakın benzerliği nedeniyle MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenebilir.

Vz B12. Kandil (Res.449)

İAM env 5806

Büyük mezarın batı ucundan.

Bronz

y 7,3 cm, u 14,55 cm, aç 0,9 cm, g 7,0 cm, tç 4,0 cm, ağız etrafındaki halka dış ç 4,25 cm, iç ç 3,3 cm

Mansel 1939a:176, no 3, res 227; Mansel 1940:109, lev.56, res.54; Mansel 1941:184, no.3, res.36; Onurkan 1988:75, no.75, lev.44c-d; Atasoy 2005:10, no.18 (MS 1.yy)

Halka dipli kandilin yağ haznesi basık küre biçiminde. Discus deliği yuvarlak. Üst yüzeyde burun ile gövde arasında karşılıklı iki adet volüt. Gövdeye lehimlenmiş iki silindirik çubuk şeklinde olan kulp, yukarı doğru kıvrılarak yaprak biçiminde sonlanmakta. Kandili tutmayı kolaylaştıran yaprağın damarları kabartmayla belirtilmiş.

Burun kısmı alev deliğinden itibaren kırık. Korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Varna'da tesadüfen bulunmuş MS 1.yy'a ait bronz bir kandil¹³⁴⁷, gövde üzerinde birer volüt bulunması ve kulpun gövdeye lehimlendiği bölümün iki silindirik çubuk biçiminde olması bakımından Vize B kandiline benzemektedir. Vize B örneğinden farklı olan özellikleri ise burun ile gövde arasındaki bölümde üçgen oluşturan üç adet delik bulunması, kulpun Vz B12'dekine oranla kısa olması ve

¹³⁴⁷ A. Minchev, "Ancient Bronze Lamps in the Archaeological Museum of Varna", **Bulletin de Musée national de Varna** 34-35, 2003, s. 106-107, res.2a.

yukarıda yaprak biçiminde sonlanmamasıdır. Vz B12'nin en yakın benzeri Romanya, Constanta'daki (Köstence / antik Tomis) bir mezarda açığa çıkarılan MS 2.yy'a ait bronz kandildir.¹³⁴⁸ Gövde formundaki benzerliğin yanı sıra tıpkı Vize B buluntusundaki gibi kulpun gövdeye lehimlendiği bölüm iki silindirik çubuk biçimindedir. Kulpun yukarıda kıvrılarak lotus şeklinde sonlandırılması ve ayrıca burun ile gövde arasında birer volüt bulunması diğer benzer özellikleridir. Aynı zamanda iki buluntunun ölçüleri de birbirine oldukça yakındır. Dolayısıyla Vz B12'yi MS 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Vz B13. Candelabrum parçası (Res.450)

İAM env 5743 ve 5778

Büyük ve küçük mezarın hemen kuzeyinden.

Bronz

Başlık y 11,8 cm, üst ç 4,2 cm, gövde y 86,5 cm, gövde ç 2,34 cm

Mansel 1939a:176; Mansel 1940:110; Mansel 1941:185; Onurkan 1988:79-80, no.82, lev.50a

Sadece başlık ve gövdenin bir kısmı mevcut. Gövde yivli ve ince işçilik gösterir. Başlığın üst kısmı kalathos biçiminde. Ağız kenarı stilize İon kymationu ile bezeli, yüzeyi boncuk dizisi ile sınırlı ve yivli. Alt kısmı kompozit başlık biçiminde; yanlarda ikişer rozet ve altta ileriye uzanmış üçer yaprak dilimi ile bezeli.

Kandil tabağı ve ayak kısmı noksan, gövdenin her iki ucu kırık. Başlığın en alt kısmında gövdeye geçen çubuğun büyük bir kısmı korunmuş.

Analoji ve tarihleme

Roma İmparatorluğu topraklarında Vz B13'e benzeyen, çeşitli figürlerle bezenmiş ya da sadece kalathos biçiminde olan başlıklara rastlanmıştır.¹³⁴⁹

¹³⁴⁸ Simion, **Opaite Greco-Romane de Bronz din Romania**, s. 44, no.10, lev. 10. Bu tip kandiller Ivanyi tarafından uzun burunlu, büyük yağ delikli, dar volütlere sahip kandiller olarak sınıflandırılmıştır. Vize B kandili de yağ deliğinin küçük olması dışında belirtilen özelliklere uymaktadır; krş. Ivanyi, **Die Pannonischen Lampen**, s. 23, 297, Tip XXX, lev.LIX.1, 2 ve 3).

¹³⁴⁹ M.C.C. Edgar, **Catalogue Général des Antiquités Égyptiennes du Musée du Caire: Greek Moulds**, Kahire, Le Caire Imprimerie de l'Institut Français d'Archéologie Orientale, 1903, s. 43-44,

Bailey'nin, günümüzde British Museum'da yer alan ve Vesuvius'un tahrip ettiği Campania kentlerinden geldiği tahmin edilen bronz candelabrumlar üzerine yaptığı çalışmada, bu tip candelabrumların büyük çoğunluğunun İtalya'da, olasılıkla Campania'da üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bailey'e göre bu tip aydınlatma araçları MS 79'dan sonra da hiç kuşkusuz üretilmeye devam etmiştir. Ancak bu üretimin ne kadar sürdüğü konusunda kesin kanıtlar bulunmamaktadır.¹³⁵⁰ Romanya, Prahova bölgesindeki Tinosu'da bulunan bir candelabrum başlığı¹³⁵¹ yaprak ve yiv bezemesi ile Vize B örneğine az da olsa benzer. Ancak Onurkan'ın¹³⁵² da belirtmiş olduğu gibi Vz B13'ü belli bir tipe dahil etmek mümkün görünmemektedir. Bu durumda söz konusu eserin ithal edildiğini ileri sürmek yanlış olacaktır. Bunun yerine, candelabrum gövdesinin başlığa nazaran daha özenli bir işçiliğe sahip olduğunu da göz önünde bulundurarak, daha erken bir gövdenin üzerine yerel bir atölyede üretilmiş bir başlığın takılmış olabileceği düşünülebilir. Vize B candelabrumu genel gelişim göz önünde tutularak MS 1.yy-erken 2.yy'a tarihlendirilebilir.

Vz B14. Çömlek (Res.451)

İAM env 7259

Büyük mezarın doğu ucundan.

PT

y 17,5 cm, aç 15,5 cm,dç 7,2 cm, dikey kulp y 7,25 cm, dikey kulp g 2,8 cm, tutamak kulp u 12,1 cm

Yayımlanmamıştır.

10R4,5/8 kırmızı astar. Kireç katkılı.

Ağız geniş, ağız kenarı dışa çekik, üstü hafif düzleştirilmiş. Boyun kısa, gövde geniş. Halka dip. Dikey kulp, üst ucu ağız kenarında, alt ucu gövdenin

lev.XIV, no.27.800, 27.802, 27.804; Simion, **Opaite Greco-Romane de Bronz din Romania**, s. 93, no.63.

¹³⁵⁰ Bailey incelediği candelabrumlar arasında en azından birinin MS 2.yy ya da 3.yy'a tarihlenebileceğini de belirtmektedir, bkz. Bailey, **A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV lamps of Metal and Stone, and Lampstands**, s. 91.

¹³⁵¹ M. Egri, A. Rustoiu, "Imported Lamps from Pre-Roman Dacia", **Lychnological Acts 2 Trade and Local Production of Lamps from the Prehistory until the Middle Age**, Cluj-Napoca, 2008, s. 81, lev.30, 7. Söz konusu buluntu MS 1.yy-erken 2.yy'a tarihlendirilmiştir. Romanya, Constanta'daki Callatis'te bulunan ve MS 1-2.yy'a ait benzer candelabrum başlığı için, bkz. Simion, **Opaite Greco-Romane de Bronz din Romania**, s. 87, no.57.

¹³⁵² Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 80.

ortasında sonlandırılmış. Kulpun tam karşısında omzun üzerinde bir tutamak. Tutamağın üst kısmı ağız kenarı ile bitişik.

Gövde üzerinde çatlak ve kırıklar, parçalar birleştirilmiş. Gövdede tümlemeler. Bazı yerlerde gri-siyah yanık izleri.

Analoji ve tarihleme

Pişirme kabı olarak kullanılmış olabileceği düşünülen bu kabın benzerlerine Ephesos Yamaç Evler'de MS 1.yy'a ait tabakada¹³⁵³ ve Atina Agorası'nda rastlanır. Atina Agorası'nda bir çukur içinde bulunan çömlek¹³⁵⁴ aynı Vize B örneğinde olduğu gibi tek tutamaklı ve tek kulplu olmasına rağmen, boyutları Vize B çömleğine göre daha büyüktür. Ayrıca tutamak ağız kenarından uzaktadır ve karın da daha şişkindir. Bulunduğu çukur MÖ 75 ile MÖ 1.yy'ın sonu arasına tarihlenir. Yine Atina'dan bir başka pişirme kabı¹³⁵⁵ hem ölçüleri, hem de genel kap formu bakımından Vize B buluntusuna çok yaklaşmaktadır. Ait olduğu kontekst MS 1.yy'ın ikinci yarısına aittir. Pişirme kabı gibi gündelik kullanıma yönelik pişmiş toprak kaplarda zaman içerisinde önemli değişiklikler görülmeyebileceğinden, Vz B14'ü kontekste göre tarihlemek daha doğru olabilir (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Vz B15. Harpokrates figürini (Res.452-456)

İAM env 6143

Küçük mezarın içinden.

PT

Kaide ile y 18,2 cm, figürin y 12,6 cm, figürin g 9,8 cm, figürin d 8,1 cm, kaide u 7,1 cm, kaide d 6,6 cm, kaide y 6,8 cm

Mansel 1939a:176, res.229; Mansel 1940:110; Mansel 1941:184-185, res.38

Figürin sarı, kaide ise kırmızı astarlıdır.

Kaide üzerinde, oturur vaziyette çocuk. Sağ ayak ileri uzanmış, sol bacak dizden itibaren kırık ve sol ayak sağ bacağın altında, yarı bağdaş kurmuş vaziyette. Sol kol yana açılmış, dirsekten itibaren öne uzatılmış, sol elde bir kap. Baş hafif sola

¹³⁵³ Ladstätter, "Keramik", s. 289-290, no.K236.

¹³⁵⁴ Robinson, **Pottery of the Roman Period**, s. 19, F84, lev.3.

¹³⁵⁵ a.e. s. 22, 35-36, G116, lev.7.

yatmış. Saçlar bukleler halinde. Boyunda bir kolye. Figürinin arka kısmında da bazı anatomik detaylar işlenmiştir.

Kaide kenar kalınlığı yaklaşık 0,5 cm olan içi boş dörtgen prizma biçimindedir. Ön yüzde bir çerçeve içinde sola dönük bir hayvan kabartması vardır. Sağ ön ve arka ayaklar ileride, sola doğru hareket halinde betimlenmiştir. Boynunun uzun olması ve kuyruğunun balık kuyruğuna benzer biçimde sonlandırılması bir grifon olduğuna işaret eder.¹³⁵⁶ Çerçevenin özellikle üst bölümünün bir hayli aşınmış olması nedeniyle, kanatları ve aynı zamanda başa ait ayrıntıları görebilmek mümkün değildir.

Sağ kol omzun altından itibaren kırık. Mevcut parçalar yapıştırılmış. Kaide aşınmalar. Arkada havalandırma deliği.

Analoji ve tarihleme

Harpokrates, Yunan ve Roma uygarlıklarında sessizliğin tanrısı olarak tanınmıştır. Halbuki kökeni Mısır'a dayanır ve Horus'un çocukluğunu simgeler.¹³⁵⁷ Kaufman'a göre Harpokrates betimlerindeki saç bukleleri ve bazı örneklerde, işaret parmağın dudakların önüne kaldırılması Mısır etkisini yansıtmaktadır. Mısır'da Ptolemaios Krallığı'nın kurulmasıyla bazı Mısır tanrıları, Yunan ve Roma dünyasına kültürel anlamda nüfuz etmiştir. Özellikle de Horus, Eros ve Dionysos gibi Yunan tanrılarının bağdaştırıcı etkileriyle birbirine karışmış ve giderek yayılmıştır. Isis ve Serapis gibi, Harpokrates'in de özellikle Traianus döneminde sikkeler üzerinde betimlendiği bilinmektedir.¹³⁵⁸

Kaufmann tarafından Mısır'da bulunan 100 kadar Harpokrates figürünü üzerinde yapılan incelemeye göre Vize B örneğinin ait olduğu grup "Elinde su kabı tutan Harpokrates" tipi olarak adlandırılır.¹³⁵⁹

İskenderiye'den bir Harpokrates figürünü¹³⁶⁰ başı noksan olmasına karşın, boyutları dışında Vize B örneğine çok yaklaşıyor. Tamamı çıplak, elleri göğsünde, dörtgen bir kaide üzerinde oturur vaziyette, sağ bacağı dizden kırık bağdaş kurmuş

¹³⁵⁶ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 110.

¹³⁵⁷ Kaufmann, 1913, 46.

¹³⁵⁸ Kaufmann, 1913, 46 vd.

¹³⁵⁹ Kaufmann, 1913, 53, res.29, 30, 31.

¹³⁶⁰ E. Breccia, **Monuments de L'Égypte Gréco-Romaine**, Société Royale d'Archéologie d'Alexandrie, Bergamo, Officine dell'Istituto italiano d'arti grafiche, 1930, s. 55, no.260, lev.LIV, 5.

vaziyettedir. Breccia tarafından herhangi bir tarihlendirme yapılmamıştır. Würzburg Üniversitesi Martin von Wagner Müzesi'ndeki MÖ 1.yy'a tarihlendirilen bir başka Harpokrates heykelciği¹³⁶¹ sol elinde bir kap tutması, çıplak olması ve oturuş pozisyonu bakımından Vize B örneğine oldukça benzer. Ancak sakallı olması, genel boyutları ve başında Mısır'a özgü çifte başlığı onu Vz B15'ten ayırır. Buluntu yeri bilinmeyen ve MS 1.-2.yy'a tarihlendirilen British Museum'daki iki adet Harpokrates figürini¹³⁶² ise oturuş pozisyonu, çıplak olmaları ve bir kaide üzerinde otururken betimlenmiş olmaları bakımından Vize B örneğine en çok yaklaşan buluntulardır.

Schmidt'e göre Harpokrates figürinlerinin genel vücut hareketleri ve betimlenme pozisyonları bir hayli çeşitlidir.¹³⁶³ Weber'in Harpokrates figürinleri üzerine yaptığı inceleme sonucunda MÖ 4.yy ile MS 5.yy gibi geniş bir zaman dilimine tarihlenebilecekleri öne sürülmüştür.¹³⁶⁴ Vize B Harpokrates figürinlerinin benzerlerine örnek olarak Tübingen Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü'nden pişmiş toprak figürin,¹³⁶⁵ British Museum'da bronz figürin,¹³⁶⁶ Mısır, Kahire Müzesi'nden pişmiş toprak figürin,¹³⁶⁷ Mısır, Fayyum'dan pişmiş toprak figürin,¹³⁶⁸ Mısır, Kahire Müzesi'nden pişmiş toprak figürinler¹³⁶⁹ verilebilir. Tinh, pişmiş toprak Harpokrates figürinlerinin genel olarak MS 2.-3.yy'a tarihlenebileceğini belirtmiştir.¹³⁷⁰ Bu analogiler Vz B15'i MS 2.-3.yy'a tarihler.

Vize B buluntusunun da dahil olduğu Harpokrates tipinin ne tür bir işlevi olduğu kesin olarak anlaşılamamaktadır. Her ne kadar iki Harpokrates figürini de ikinci (küçük olan) mezarda bulunmuş olsa da, aynı tümülüs altında iki mezar ve iki adet Harpokrates figürini bulunması dikkat çekicidir. Bu durum iki şekilde

¹³⁶¹ E. Schmidt, *Katalog der antiken Terrakoten Teil, die figürlichen Terrakotten*, Mainz, Verlag Philipp von Zabern, 1994, s. 172-173, no.285.172-173; benzer örnekler için bkz. P. Perdrizet, *Les Terres Cuites Grecques d'Égypte de la Collection Fouquet*, Paris, 1921, s. 34, lev.35, 104; W. Weber, *Die Agyptisch-Griechischen Terrakotten*, Berlin, Verlag von Karl Curtius, 1914, s. 86-87, lev.6, 71; F. Dunand, *Études Préliminaires aux Religions Orientales dans l'Empire Romain*, Leiden, E.J. Brill, 1979, no.229, lev.87.

¹³⁶² Bailey, 2008, 34, lev.12, no.3061 ve 3062.

¹³⁶³ Schmidt, *Katalog der antiken Terrakoten Teil*, s. 172.

¹³⁶⁴ Weber, *Die Agyptisch-Griechischen Terrakotten*, s. 16-17.

¹³⁶⁵ LIMC IV, 2, 244, no.67a.

¹³⁶⁶ LIMC IV, 2, 245, no.112b.

¹³⁶⁷ LIMC IV, 2, 246, no.141.

¹³⁶⁸ LIMC IV, 2, 252, no.214.

¹³⁶⁹ LIMC IV, 2, 256, no.250a, no.250b, no.251a.

¹³⁷⁰ T.T. Tinh, B. Jaeger, S. Poulin, "Harpokrates", *LIMC IV, 1-2*, Zürich, Artemis Verlag, 1988, s. 416.

yorumlanabilir. Birinci olasılık, söz konusu iki figürin küçük olan mezarda yatan kişiye ait özel eşyalardır.¹³⁷¹ İkinci olasılık ise bu figürinler, her iki mezarda yatan kişiler için özel olarak yerleştirilmiştir ve cenazeye ilgili bir ritüele işaret eder. Her iki durumda da kökeni Mısır'a dayanan ve Ptolemaioslar döneminden itibaren Yunan ve Roma dünyasına nüfuz eden Harpokrates'in, Vize'deki bir Thrak mezarında ortaya çıkması bakımından önemli bir buluntudur.¹³⁷²

Vz B16. Harpokrates figürini (Res.457-461)

İAM env 6144

Küçük mezarın içinden.

PT

Kaide ile y 18,6 cm, figürin y 11,6 cm, figürin g 6,7 cm, figürin d 7,2 cm, kaide u 6,6 cm, kaide d 6,4 cm, kaide y

Mansel 1939a:176, res.229; Mansel 1940:110; Mansel 1941:184-185, res.38

Vz B15'in eşi.

Yüzeyde yoğun aşınma. Kollar ve kaidenin bir kısmı noksan.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz B15.

4) Değerlendirme

Tab.6: Vize B Tümülsü Mezar Envanteri.

Buluntu No	Buluntu Adı	Buluntu Konumu	Tarihleme
Vz B1	Altın çelenk	Büyük Mezar	Tarihleme mümkün değil

¹³⁷¹ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 110.

¹³⁷² Thrakia'da Perinthos antik kentindeki bir lahitte açığa çıkarılan altın amulet üzerinde Zeus Serapis'in adı geçmektedir, bkz. Sayar, **Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung**, s. 226, no.43. Serapis'in Balkanlar'da özellikle ölümle ilişkilendirilen bir tanrı olması (Sayar, **Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung**, s. 226, dpn.163) ve Perinthos örneğinde de bir mezar buluntusu olarak karşımıza çıkması, bir Mısır Tanrısı olan Harpokrates'in de ölümle ilişkili olabileceğine işaret edebilir.

Vz B2	Altın küpe	Büyük Mezar	MS 2.yy
Vz B3	Altın yüzük	Büyük Mezar	MS 1.-2.yy
Vz B4	Altın yüzük	Büyük Mezar	MS 2.-3.yy
Vz B5	Altın kolye	Büyük Mezar	MS 2.yy
Vz B6	Altın bilezik	Büyük Mezar	MS 2.-3.yy
Vz B7	Altın bilezik	Büyük Mezar	MS 2.-3.yy
Vz B8	Yüzüğe ait akik taşı	Büyük Mezar	MS 2.-3.yy
Vz B9	Bronz patera	Büyük Mezar	Kontekste göre
Vz B10	Bronz podanipter kulpu	Büyük Mezar	MS 1.yy'ın ilk yarısı- MS 2.yy'ın ilk yarısı
Vz B11	Bronz oinokhoe kulpu	Büyük Mezar	MS 2.yy'ın ilk yarısı
Vz B12	Bronz kandil	Büyük Mezar	MS 2.yy
Vz B13	Bronz candelabrum parçası	Büyük Mezar	MS 1.yy - erken 2.yy
Vz B14	Pt pişirme kabı	Büyük Mezar	Kontekste göre
Vz B15	Pt figürin	Küçük Mezar	MS 2.-3.yy
Vz B16	Pt figürin	Küçük Mezar	MS 2.-3.yy

Vize B tümülüsüne ait mezar envanterinin büyük bir bölümü, tümülüs altında ortaya çıkarılan iki mezardan büyük olanında ele geçmiştir. Büyük mezarda bulunan eşyalar işlevlerine göre üç grupta sınıflandırılabilir: Kişisel süs eşyaları, yiyecek-içecek tüketimi ve servisi ya da temizlikle ilintili eşyalar ve aydınlatma araçları.

Sayınca en fazla olan grup kişisel süs eşyalarıdır: Bir altın küpe (Vz B2), iki altın yüzük (Vz B3, Vz B4 ve Vz B8), bir altın kolye (Vz B5), iki altın bilezik (Vz B6 ve Vz B7). Bunlar muhtemelen ölünün hayattayken sahip olduğu takılardır. 58 adet meşe yaprağından meydana gelen altın çelenge (Vz B1) ölünün hayattayken mi sahip olduğu yoksa cenaze sırasında ölüyü onurlandırma amacıyla mezara mı

bırakıldığı kesin olarak belirlenmemektedir. Altın çelenk büyük mezarın doğu ucunda, diğer altın takılar ise büyük mezarın orta kısmında bulunmuştur.

İkinci grupta bir bronz patera (Vz B9), bir bronz podanipter kulpu (Vz B10), bir bronz oinokhoe kulpu (Vz B11) ve bir pişmiş toprak pişirme kabı (Vz B14) bulunmaktadır. Bu gruptaki metal eşyalara Thrakia'daki mezarlarda sıklıkla rastlandığı ve özellikle patera ve oinokhoenin, şarap servisi sırasında ya da yemek öncesinde ya da sonrasında temizlik amacıyla kullanıldığı ve bir set meydana getirdiği genel olarak kabul edilmektedir.¹³⁷³ Vize B tümülüsündeki patera (Vz B9), oinokhoe (Vz B11) ve podanipterin (Vz B10), büyük mezarın batı ucunda, birbirlerine yakın konumda bulunmuş olması, bu görüşü destekler.

Üçüncü grupta aydınlatmaya yönelik bir bronz kandil (Vz B12) vardır. Büyük mezarın üzerini örten kiremitlerin altında bulunan bronz kandil, her iki mezarın kuzeyinde, kiremitlerin dışında tespit edilmiş bronz candelabrum (Vz B13) ile ilişkili olmalıdır.

Yukarıda sıralananlar dışında büyük mezar içinde, Mansel tarafından bildirilen bazı buluntular ise İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamamıştır. Bunlar bronz kevgir (olasılıkla bir süzgeç) ile pişmiş toprak ve cam unguentariumlardır (Res.433'te söz konusu unguentariumlar görülebilmektedir).¹³⁷⁴ Formları ve boyutları ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamayan bu eşyaların, mezarın tarihlenmesi ve değerlendirilmesinde bir rolleri ne yazık ki olamayacaktır. Ancak en azından unguentariumlara Thrakia'daki mezarlarda¹³⁷⁵ yaygın olarak rastlandığı burada belirtilebilir.

Büyük mezarın hemen yanındaki küçük mezarda ise sadece Harpokrates figürinleri (Vz B15-16) bulunmuştur.

Vize B tümülüsünde ortaya çıkarılan mezar envanteri toplu olarak incelendiğinde, tablodan da çıkarılacağı gibi bütün buluntuların kesiştiği zaman diliminin MS 2.yy'ın ilk yarısına rastladığı görülmektedir. Bu durumda Vize B tümülüsündeki her iki mezar MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenecektir (Tab.11).

¹³⁷³ Bkz. Umurca B tümülüsünde Umurca B1 ve Umurca B2 mezarları, Vize A tümülüsü, Uzun Hacı tümülüsü, Nuber, 1972, 45 vd.

¹³⁷⁴ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 109-110.

¹³⁷⁵ Bu tezde Umurca B tümülüsünde Umurca B1 ve Umurca B2 mezarları, Vize A tümülüsü, Vize E tümülüsü, Vize H tümülüsü, Uzun Hacı tümülüsü.

Aydınlatmaya yönelik iki eşyadan birinin mezarın içinde (Vz B12-kandil), diğerinin (Vz B13-candelabrum) mezarın dışında bulunması dikkat çekicidir.¹³⁷⁶ Mansel'in raporunda, mezarların içinde ya da dışında söz konusu bronz kandil candelabrum haricinde aydınlatma işlevinde herhangi bir eşyadan bahsedilmemektedir. Bu buluntularla ilgili diğer önemli husus, bronz candelabrumun, her iki mezarın kuzeyinde dik bir konumda bulunmuş olmasıdır. Candelabrumun mezar oluşturulurken tesviye edilmiş toprak zemine rastlayıp rastlamadığı konusunda Mansel'in raporunda herhangi bir bilgi verilmemiştir. Karanlıkta kalan bir diğer konu, mezarların üzerini örten kiremitlerin, toprak basıncıyla çökmeden önceki yükseklikleridir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde yapılan çalışmada etütlük eserler arasında tespit edilebilmiş kiremit parçalarından yola çıkarak mezarların üzerini örten kiremitlerin rekonstrüksiyonu yapılamamıştır (Res.462). Başlık ve gövdesiyle iki parça halinde günümüze ulaşan bronz candelabrumun toplam yüksekliği yaklaşık 98 cm'dir. Kazı sırasında kiremitler henüz kaldırılmadan önce çekilen fotoğraf (Res.432) mezarların boyutları ile ilgili ipucu verse de, kiremitlerin toprak basıncından ötürü çökmüş olduğu unutulmamalıdır. Şu halde her iki mezarın toplam yüksekliği tam olarak tespit edilemese de, mezarların kuzeyinde ve dışında bulunmuş olan candelabrum bu konuda yaklaşık bir fikir vermektedir.

Mezar envanteri büyük mezarın bir kadına, küçük mezarın ise olasılıkla bir çocuğa ait olabileceğine işaret eder. Onurkan Vize B tümülüsü altındaki mezarların bir kadın ve çocuğuna ait olabileceğini belirtmiştir.¹³⁷⁷ Mansel, Vize A ve B tümülüslerinin yakın konumu nedeniyle, Vize B'deki iki mezarın, Vize A'daki ölünün karısı ve çocuğuna ait olabileceğini ileri sürmüştür.¹³⁷⁸

İki tümülüsün yakınlığı, Vize B'deki mezar sahiplerinin, Vize A'daki kişi ile aynı soydan gelme olasılıklarını artırmaktadır. Ancak Vize A ve Vize B arasındaki zaman farkı dikkat çekicidir. Vize B tümülüsü için önerilen tarih MS 100-150 yıllarıdır. Bu durumda her iki tümülüs arasında en az 50, en çok 100 yıl fark ortaya çıkmaktadır. Bu da, Vize B tümülüsündeki kişilerin, Vize A tümülüsündeki kişi ile

¹³⁷⁶ Bunun olası anlamı "Sonuç" bölümünde ele alınacaktır.

¹³⁷⁷ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 8.

¹³⁷⁸ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 110.

aynı soydan geldikleri savını değiştirmemekle birlikte, karısı ve çocuğu olma ihtimalini azaltır.

Aynı tümülüste ve yan yana iki mezarda, anne ile çocuğunun aynı anda defnedilmiş olması ihtimal dahilindedir. Ancak altın takılarıyla birlikte defnedilen bir kadının çocuğu için sadece iki adet pişmiş toprak figrinin mezara bırakılması kuşku uyandırabilir. Bir diğer ve belki de daha önemli olan husus, büyük mezardaki altın takılar arasında sadece tek bir küpenin (Vz B2) bulunmuş olmasıdır. Bu durum, Umurca B2 mezarında olduğu gibi, bu mezardaki kadının da evlenmemiş olduğuna işaret edebilir.¹³⁷⁹ Bu varsayım kabul edildiği takdirde küçük mezardaki kişinin, büyük mezardaki kadının çocuğu olamayacağı ortaya çıkar.

Vize B tümülüsü altındaki büyük mezarda meşe yapraklarından oluşan bir Çelengin bulunması ve altın kolye (Vz B5) ucunun meşe palamutları ile bezenmesi tesadüf olmamalıdır. Yunan dünyasında çelenklerin spor ve müzik yarışmalarında ödül olarak verildiği, dini törenlerde rahipler tarafından takıldığı ya da bir kimseyi onurlandırmak için verildiği bilinmektedir.¹³⁸⁰ Anlamları kesin olarak belirlenememekle birlikte, meşe dışında mersin ağacı, defne ve sarmaşık yapraklarından yapılan çelenklerin, cenaze törenleri için üretilmiş olabileceği ve ölen kişiyi onurlandırma amacı taşıyabileceği ileri sürülmüştür.¹³⁸¹ Vize B mezarında da Çelengin özellikle cenaze için mi yapıldığı yoksa ölen kişiyi mi ait olduğu kesinleştirilememektedir. Her iki ölünün de kimlikleri tam olarak belirlenemese de mezar envanteri, en azından büyük mezardaki kadının yüksek statüde bir kişi olduğuna işaret eder.

C- Vize C Tümülüsü

Kırklareli İli, Vize İlçesi'nin 4 km güneyinde, Vize B tümülüsünün yaklaşık 80 m güneyinde yer alan tümülüsü "Vize C" olarak adlandırılmıştır.¹³⁸² 1938 yılında Mansel tarafından kazılan tümülüsünün 50 m çapında, 2,5 m yüksekliğinde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan kazılarda tümülüsünün güneydoğu kısmında, 2,5 m derinlikte geniş bir alanda kl tabakasına ve yanmış bir kır atın deri parçalarına rastlanmıştır.

¹³⁷⁹ Bkz. Um B2.1.

¹³⁸⁰ Marshall, *Catalogue of the Jewellery*, s. xxxii.

¹³⁸¹ a.e. s. xxxii.

¹³⁸² Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 110.

Mansel, Vize C tümülüsünün, Vize A tümülüsüne yakınlığını göz önünde bulundurarak, Vize C tümülüsündeki atın, Vize A tümülüsündeki ölüye ait olabileceği sonucuna varmıştır.¹³⁸³

Bu tez kapsamında Vize İlçesi'nin güneyinde yapılan araştırmalarda, söz konusu tümülüse ait herhangi bir ize rastlanmamıştır. Mezar tepesinin ölçüleri dikkate alındığında, kazı çalışmaları bittikten sonra tümülüsten geriye kalan yükseltinin zaman içinde çevresindeki tarlalara ilave edilmiş olabileceği düşünülebilir.

Vize C tümülüsü, Vize B'ye 80 m, Vize A'ya ise yaklaşık 130 m uzaklıktadır. Vize B tümülüsü altında bir erkek mezarı olmadığından, Vize C tümülüsü altında açığa çıkarılan atın, Vize A'daki kişiye ait olma ihtimali kuvvetlenir. Öte yandan, Vize C tümülüsünün bulunduğu konum, hem atın hem de Vize A'daki ölünün kremasyon işlemlerinin yapıldığı yer olabilir. Vize C altında ortaya çıkarılan kül tabakası bu savı destekler niteliktedir.

D- Vize D Tümülüsü

Kırklareli İli, Vize İlçesi'nin 4 km güneyinde, Vize A, B ve C tümülüslerinden yaklaşık 500 m doğuda yer alır. Tümülüsün çapı 35 m, yüksekliği 7 m'dir. Mansel tarafından 1938 yılında yapılan kazılarda bir mezara rastlanmamış ve bu tümülüsün boş mezar olabileceği ileri sürülmüştür.¹³⁸⁴

Bu tez kapsamında yapılan araştırmalarda, Vize A tümülüsünün yaklaşık 500 m doğusunda Vize D tümülüsü tespit edilebilmiştir (Res.463-464). Yaklaşık 30 m çapındaki tümülüsün mevcut yüksekliği 2-3 m'dir. Her ne kadar Mansel'in raporunda tümülüsün dörtte üçlük bölümünün kazılmasına rağmen herhangi bir mezar bulunamadığı belirtilmişse de tümülüsten geriye kalan bölümde bir mezar bulunma ihtimali göz ardı edilmemelidir.

¹³⁸³ a.e. s. 110.

¹³⁸⁴ a.e. s. 110-111. Boş mezarlara Thrakia'nın genelinde rastlanmasıyla ilgili olarak bkz. Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 16 vd.; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 90, dpn.3; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 52.

E- Vize E Tümülüsü

1) Konum ve Yığma Tepe

Kırklareli İli, Vize İlçesi'nin yaklaşık 6 km güneyindeki tümülüs "Vize E" olarak adlandırılmıştır. Mansel, 65 m çapında, 18 m yüksekliğinde bir tepe görünümünde olduğunu belirtir.¹³⁸⁵ Yığma toprak ve dolgu hakkında ayrıntılı bir bilgi verilmemiştir.

Bu çalışma kapsamında yapılan araştırmalarda, Vize'nin yaklaşık 6 km güneyinde, Vize'nin güneyindeki Hasboğa Köyü'nün yaklaşık 1 km kuzeyinde Vize E tümülüsü olabilecek bir mezar tepesi tespit edilmiştir (Res.465-466). Bu tümülüs Vize A olarak önerilen tümülüsün yaklaşık 1,5 km güney-güneybatısındadır.

Vize E tümülüsü ova üzerinde konumlandırılması bakımından Thrakia'daki tümülüslerin genelinde tespit edilmiş çevreye egemen konuma sahip tümülüslerden ayrılır.¹³⁸⁶

2) Mezar Yapısı

Mansel'in raporuna göre Vize E tümülüsünün üst kısmında,¹³⁸⁷ 2,45 m uzunluğunda ve 1,35 m genişliğinde dikdörtgen planlı bir mezar yapısı (Res.467-468) ortaya çıkarılmıştır. Yapının yığma tepe içerisindeki kesin konumu, doğrultusu, orijinal tümülüs tabanından yüksekliği ve mimariye dair ayrıntılar bildirilmemiştir. Mezar yapısını oluşturan duvarların çift sıra moloz taştan meydana geldiği ve iki uzun kenar ile bir kısa kenarı oluşturan duvarların iç yüzünün sıvalı olduğu anlaşılmaktadır (Res.468-470). Mansel defnedilen kişiye ait kalıntılardan bahsetmediği için inhumasyon mu, kremasyon mu uygulandığı anlaşılamamaktadır. Aynı zamanda dikdörtgen planlı mezar yapısının yüksekliği, zeminin tesviye edilip edilmediği ya da üzerinin nasıl örtüldüğü hakkında da bilgi verilmemiştir.¹³⁸⁸

Yüzeye yakın konumdaki bu mezardan sonra esas mezarı bulabilmek amacıyla yaklaşık 5x20 m ölçülerinde büyük bir açmada 16 m derinliğe kadar

¹³⁸⁵ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93.

¹³⁸⁶ Güneydoğu Thrakia'daki tümülüslerin konumları ile ilgili olarak bkz. Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 122.

¹³⁸⁷ İstanbul Üniversitesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Trakya Kazı Arşivi'ndeki fotoğraflardan mezar yapısının, tümülüsün tam olarak neresinde olduğu anlaşılamamaktadır.

¹³⁸⁸ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

inilmişse de, kazıya devam edilememiş ve esas mezar olabilecek ikinci bir mezara ulaşılamamıştır.¹³⁸⁹

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Vize E tümülüsünün altındaki mezarda hem mezarın içinde hem de dışında çeşitli eşyalar bulunmuştur. Bunlar aşağıdaki katalogda sırayla incelenecektir.

Vz E1. Amphora (Res.471-473)

İAM env 5770

Mezarın dışından.

Bronz

y 51,1 cm, aç 9,5 cm, karın ç 29,5 cm, dç 12,8 cm

Mansel 1939:461; Onurkan 1988:70-71, no.68, lev.41a-b, şek.32

Ağız kenarı hafif içe dönük, boyun yukarıya doğru genişlemekte, gövde oval kesitli, dip düz. Gövde ve kulp ayrı dökülmüş. Dipte eşmerkezli kabartma halkalar. Mevcut kulp karnın üstünde ve ağız kenarının hemen altında gövdeye lehimli. Kulpun alt kısmında maenad başı. Saçlar yanlara doğru taranmış, yanda lüleler halinde. Her iki göz çukurunun içi boş, burun hafif sivri, yanaklar dolgun. Kulpun üst kısmı akanthus yaprağı biçiminde sonlandırılmış.

Kulplardan birinin noksan olması dışında tüm. Korozyonlu, yeşil patina. Mevcut kulpun etrafında ve gövdede çatlaklar. Gövdede noksan parçalar alçı ile tümlenmiş.

Analoji ve tarihleme

Nenova-Merdjanova'ya göre bu tip çift kulplu bronz amphoralar evlerde su saklama işlevinde kullanılmıştır.¹³⁹⁰ Vize E buluntusunun mezarın dışında bulunmuş olması, belki de cenaze törenine katılan kişiler için getirilen içeceğin muhafaza edildiği kap olduğuna işaret eder. Tassinari bu tip amphoraların tricliniumda yıkanma

¹³⁸⁹ a.e. s. 461; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93.

¹³⁹⁰ Nenova-Merdjanova, "Bronze vessels and the toilette in Roman times", s. 201, res.4.

amaçlı (*ablution*) kullanılmış olabileceğini öne sürmüştür.¹³⁹¹ Vize E bronz amphorasına benzeyen örnekler ile Bulgaristan ve İtalya'da karşılaşılmaktadır.

Bulgaristan, Çatalca'daki Rozova Dragana'daki tümülüste ortaya çıkarılan bronz amphora, gövde formu bakımından Vz E1'e benzer, fakat ağzın ve boynun geniş olması dolayısıyla farklıdır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın sonuna tarihlendirilmiştir.¹³⁹² Pompeii'de bulunan bir gümüş amphora, boyutları ve formu ile Vize E örneğini anımsatır. Ancak kulp yüksekliğinin daha fazla olması değişiklik yaratır. MÖ 1.yy-MS 1.yy'a tarihlenir.¹³⁹³ Bulgaristan, Çatalca'daki Rozova Dragana'da Tümülüs 7'de açığa çıkarılan bronz amphora form ve boyutları ile Vize E amphorasına çok yaklaşıyor. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenir.¹³⁹⁴ Pompeii Menandros Evi'nde bulunan bronz amphora form bakımından Vize E örneğine yaklaşıyor da, boyutlarının küçük, ağız kısmının daha geniş olması ile ondan ayrılır.¹³⁹⁵

Vize E amphorasına en çok benzeyen örneklerden biri Pompeii'de, Quattro Stili Evi'nde bulunan ve MS 1.yy'a tarihlenen bronz amphoradır. Tek farkı yüksekliğinin (25,7 cm) Vize E buluntusunun yarısı kadar olmasıdır.¹³⁹⁶ Öte yandan, günümüzde J. Paul Getty Müzesi'nde korunan, Boscoreale'de bulunmuş bronz amphora¹³⁹⁷ boyutları (y 45,7 cm, ç 11,8 cm) ve formu dolayısıyla Vz E1'e en çok yaklaşan örnektir. MS 79 öncesi 1.yy'a tarihlendirilmiştir.

Yukarıdaki veriler ışığında Vz E1'i MS 1.yy ve en yakın paralellerinden ötürü MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek doğru olacaktır.

¹³⁹¹ Tassinari, **Il Vasellame Bronzeo di Pompei**, s. 232.

¹³⁹² Nikolov-Buyukliev, "Trakiiski Mogilni Grobove ot Čatalca, Starozagorsko", s. res.12a. Benzer bir örnek için bkz. Hinz, "Einige römische Bronzegefasse vom Niederrhein", s. 404-405, res.12a.

¹³⁹³ Ferrari, **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli**, s. 210, no.39; Pompeii'de form açısından oldukça benzeyen bir başka örnek için bkz. Tassinari, "Recherches sur la datation et l'origine de la vaisselle de Pompei", s. 89, res.2; Pompei'den form benzerliği ancak ölçüleri daha küçük olan ve MS 1.yy'a tarihlenen bir başka bronz amphora için bkz. Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 242, no.2.51.

¹³⁹⁴ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalca, Starozagorsko", s. 17, res.16.

¹³⁹⁵ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 103, no.538, lev.40.4.

¹³⁹⁶ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 251, no.2.76.

¹³⁹⁷ J. Gorecki, "Metallgefasse und objekte aus der Villa des N. Popidius Florus (Boscoreale) im J. Paul Getty Museum, Malibu, Kalifornien", **Bronces y Religion Romana. Actas del XI Congreso Internacional de Bronces Antiguos**, Madrid, mayo-junio, 1990, ed. J. Arce, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Cientificas, 1993, s. 231, 238, no. A6; lev.3; şek.6.

Vz E2. Kilit kolu (Res.474)

İAM env 5772

Mezarın içinden.

Bronz

u 11,3 cm, g 5,4 cm

Mansel 1939:461; Onurkan 1988:94, no.92

Dikdörtgen biçiminde levha. İnce uzun dörtgen kesitli uç kısmında kare biçiminde açıklık. Her iki yanda volüt biçimli bezemeler.

Tek parça. Ait olduğu ahşap sandığın diğer parçaları mevcut değil.

Analoji ve tarihleme

Bu tez kapsamında yapılan araştırmalarda, Vize E kilit kolunun benzerine rastlanmamıştır. Dolayısıyla söz konusu buluntu kontekste göre tarihlendirilecektir.

Vz E3 Candelabrum ayağı (Res.475)

İAM env. 5771

Mezarın içinden.

Bronz

y 7,5 cm, u 15,0 cm

Mansel 1939:461; Onurkan 1988:78-79, no.81, lev.51a; Atasoy 2005:77, no.132 (MS 1.yy).

Korunmuş tek ayak, aslan pençesi biçiminde, üzerinde stilize yaprak. Arka uçta üst üste iki adet halka ve yanda çivi deliği. Tek parça halinde döküm olarak yapılmış.

Candelabrumun üst kısmı ve diğer ayaklar noksan.

Analoji ve tarihleme

Bailey'nin candelabrumlar üzerine yaptığı çalışmaya göre Vize E candelabrumu hayvan ayağı (Vize E örneğinde aslan pençesi) biçiminde

sonlandırılan candelabrum tipine girer.¹³⁹⁸ Bu tip candelabrumların yükseklikleri genelde 60 cm ila 120 cm arasında değişir. Bailey'e göre bu tip aydınlatma araçları MS 79'dan sonra da hiç kuşkusuz üretilmeye devam etmiştir. Ancak bu üretim ne kadar sürdüğü konusunda kesin kanıtlar bulunmamaktadır.¹³⁹⁹ Aslan pençesi biçimindeki benzerleri Pompeii'den MS 1.yy ortalarına tarihlendirilen bronz candelabrum¹⁴⁰⁰ ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına ait bir başka bronz candelabrumdur.¹⁴⁰¹

Bu veriler ışığında Vz E3' MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz E4. Mızrak ucu (Res.476)

İAM env 5776

Mezarın içinden.

Demir

u ca. 45 cm

Mansel 1939:461.

Uç kısmı yaklaşık 40 cm uzunluğunda, ince uzun silindirik biçimli, kovana doğru hafifçe genişlemekte.

Altı parça halinde. Kovan kısmı çok az korunmuş. İleri derecede oksidasyon.

Analoji ve tarihleme

Mızrak ucunun durumu kesin olarak hangi tipe girdiğini tespit etmeyi engellese de, mevcut uzunluğu ve formu, Roma ordusunda yaygın olarak kullanılan piluma benzetilebilir. Günümüzde Zagreb Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Sisak bölgesinden geldiği belirtilen pilum hem form hem de boyutları ile Vz E4'e yakındır.¹⁴⁰² Bu tip pilumların Roma Cumhuriyet Dönemi'nden MS 3.yy'a kadar

¹³⁹⁸ Bailey, **A Catalogue of the Lamps in the British Museum IV lamps of Metal and Stone, and Lampstands**, s. 91.

¹³⁹⁹ Bailey incelediği candelabrumlar arasında en azından birinin MS 2.yy ya da 3.yy'a tarihlenebileceğini de belirtmektedir, bkz. **a.e.** s. 91.

¹⁴⁰⁰ Stefanelli, **Il Bronzo dei Romani**, s. 272, no.62.

¹⁴⁰¹ dell'Orto-Varone, **Rediscovering Pompeii**, s. 176, no.60.

¹⁴⁰² Radman-Livaja, **Militaria Sisciensia**, s. 26, no.7.

kullanıldığı düşünölmektedir.¹⁴⁰³ Radman-Livaja tarafından MÖ 1.yy-Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen buluntu Vize E buluntusuna yakın benzerliği ile dikkat çeker.¹⁴⁰⁴ Vz E4'e benzeyen bir başka buluntu İspanya, Numantia'dan gelir, ancak genel olarak Roma Dönemi'ne tarihlenmiş olması, Vz E4'ün tarihlenmesine katkıda bulunmaz.¹⁴⁰⁵

Vz E5. Mızrak ucu (Res.477)

İAM env 5777

Mezarın içinden.

Demir

u ca. 25 cm

Mansel 1939:461

Parçalardan biri mızrağın uç kısmıdır. Diğer parçalar fazlasıyla tahrip olduğu için birbirine uymamaktadır. Mızrak ucunun durumu, yan kenarların ve ucun biçimi ile ilgili bir yorum yapılmasını engellemektedir.

Üç parça halinde. Noksan parçaları var. İleri derecede oksidasyon.

Analoji ve tarihleme

Buluntunun durumu hangi tipte mızrak ucu olduğunu tespit etmeyi engellemektedir. Dolayısıyla buluntuyu kontekste göre tarihlemek daha doğru olacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

Vz E6. Mızrak ucu (Res.478)

İAM Etütlük Sandık 347.6

Mezarın içinden.

Demir

u 23,6 cm, kovan k 3,5 cm

Mansel 1939:461

¹⁴⁰³ a.e. s. 26.

¹⁴⁰⁴ a.e. s. 25-26.

¹⁴⁰⁵ Bishop-Coulston, **Roman Military Equipment**, s. 54, res.24, 1.

Düşey eksen boyunca omurgalı olan bölümü yaklaşık 15 cm uzunluğunda, ucu sivri. 8,6 cm uzunluğundaki kovan en geniş olduğu yerde 3,5 cm çapında. Paslı, yüzeyde beyaz tabaka.

Analoji ve tarihleme

Vz E6'ya benzer bir buluntu Bulgaristan, Provadiya, Tutrakanci Köyü'nde MS 2.yy'ın ikinci yarısına ait bir tümülüs mezardan gelir.¹⁴⁰⁶ Günümüzde Zagreb Arkeoloji Müzesi'nde korunan bir başka buluntu, yaprak biçimli ucu ile Vize E örneğinden ayrılrsa da, kovan formu ve genel boyutları bakımından Vz E6'ya benzer. Radman-Livaja'ya göre bu tip Roma Cumhuriyet Dönemi'nden Geç Antik Çağ'a kadar kullanılmıştır.¹⁴⁰⁷ Ancak bu bilgiler Vz E6 için kesin tarihleme kriteri vermez.

Vz E7. Miğfer Yanaklığı (Res.479)

İAM env 5774

Mezarın içinden.

Demir

u 15,1 cm, g 8,4 cm

Mansel 1939:461; Onurkan 1988:101, no.104, lev.59c (MS 1.yy başları)

Sağ yanaklık. Üzerinde bir binici ve Victoria figüründen oluşmuş alçak kabartma kompozisyon. At arka ayakları üzerinde; bastığı zemin kabartma çizgi ile belirtilmiş. Binici figürü arkaya sarkan bir manto giymiş, kumaş kıvrımları belirtilmiş. Arkasında zengin kıvrımlı bir giysi içinde Victoria. Muhtemelen binicinin başına bir çelenk takmakta.

Noksan. İki parça halinde, onarılmış.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz E8'deki Analoji ve tarihleme.

Vz E8. Miğfer parçası (Res.480)

İAM env 5775

¹⁴⁰⁶ Lazarov-Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", s. 81, lev.III.

¹⁴⁰⁷ Radman-Livaja, *Militaria Sisciensia*, s. 29, no.24.

Vize E Tümülsü¹⁴⁰⁸

Demir

ç 17,3 cm

Yuvarlak formlu, orta kısmı yarı küre biçiminde. Tepe noktasında sivri bir çıkıntı. Tek parça halinde dökülmüş ve çekiçle düzeltilmiştir.¹⁴⁰⁹

Önemli bir kısmı noksan. Paslı ve korozyonlu.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Vz E7 (yanaklık) ve Vz E8 (başlık) aynı demir miğfere ait parçalardır. Diğer yanaklık muhtemelen korunamamıştır. Bu miğferin benzerlerine Roma İmparatorluğu'nda yaygın olarak rastlanmaktadır.

Buluntu yeri belli olmayan ve Junkelmann-Thüry tarafından Weisenau/Nijmegen tipi olarak sınıflandırılmış miğfere ait yanaklık, boyutları ve formu ile Vize E örneğini anımsatır. Ancak başlığın alt kısmında bulunan ve başlığı çepeçevre dolanan halkalar farklılık yaratan unsurlardır. MÖ 1.yy-MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁴¹⁰ Buluntu yeri belli olmayan Weisenau Tipi miğfere ait iki adet yanaklık ölçü ve formları açısından Vz E7 ile benzerlik gösterir. Her iki yanaklık da MS 1.yy ortası-MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁴¹¹ Buluntu yeri belli olmayan ve günümüzde Sofya Ulusal Tarih Müzesi'nde korunan bronz bir miğfer,¹⁴¹² form ve ölçüleri bakımından Vize E miğferine benzer. Fakat MS 1.yy'a tarihlendirilmiş bu örneğin yanaklıkları yoktur. Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Krivina Köyü'nün 2 km kadar kuzeydoğusundaki kireç ocaklarındaki kazılarda bulunan ve Weisenau tipinde olduğu belirtilen Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait

¹⁴⁰⁸ İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki esere ait bilgi fişinde 1939 yılında Vize E tümülüsünde bulunduğu ait bilgiler vardır. Ancak Mansel Vize E tümülüsüne dair raporunda özellikle böyle bir eserden söz etmemiştir. Olasılıkla miğfer yanaklığı parçası (Vz E7) ile birlikte bulunmuştur.

¹⁴⁰⁹ Radman-Livaja'ya göre Hagenau tipi miğferlerin üretiminde torna da kullanılmıştır. Vz E8'in harap durumu torna izi tespit edilebilmesini engellemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Radman-Lavija, **Militaria Siciensia**, s. 67-68.

¹⁴¹⁰ M. Junkelmann, G.E. Thury, "Die Helme der Sammlung Axel Guttmann", **Römische Helme, Band VIII Sammlung Axel Guttmann**, ed. H.Born, Berlin, Verlag Philipp von Zabern, 2000, s. 124, no.AG 292.

¹⁴¹¹ a.e. s. 165, no.AG 546 ve no.AG 547.

¹⁴¹² E. Peeva, N. Sharankov, "A 1st Century AD Roman Helmet with Inscriptions", **Archaeologia Bulgarica** 10.1, 2006, s. 25 vd., res.1-2.

bronz miğfer de Vize E miğferine benzeyen bir başka buluntudur.¹⁴¹³ Sisak yakınlarındaki Sava'da bulunan ve günümüzde Zagreb Arkeoloji Müzesi'nde korunan MS 1.yy'ın ilk yarısına ait Hagenau tipi bronz miğfer genel formu ile Vize E miğferine yaklaşırsa da, başlığın yüksek olması ve yanaklıklarının bulunmaması açısından farklıdır.¹⁴¹⁴ Mainz Römisch-Germanischen Zentralmuseum'ta korunan miğfer, başlığın üstündeki sivri çıkıntısı, enseliğin genişliği ve yanaklıkları ile Vize E örneğine çok benzer ve MS 1.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁴¹⁵ Olasılıkla Balkanlardan geldiği düşünülen ve günümüzde Axel Guttman Koleksiyonu'nda korunan MS 1.yy'ın ikinci yarısına ait bir miğfer, boyutları ve formu bakımından Vize E buluntusuna yaklaşıyor.¹⁴¹⁶ Xanten'da bulunan ve günümüzde Xanten Müzesi'nde korunan Hagenau tipindeki bronz miğfer ise Vz E8'e çok benzeyen bir başka örnektir. Ancak bu örnekte yanaklıklar mevcut değildir. MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁴¹⁷

Analojisi verilen örneklerde Weisenau tipi¹⁴¹⁸ ve Hagenau tipi olmak üzere başlıca iki ana tip karşımıza çıkmaktadır. Weisenau miğferlerinde enselik Hagenau tipi ve Vize E miğferine göre daha geniştir. Bir başka farklılık, başlık kısmında başlığı çepeçevre dolaşan halkaların olmasıdır. Weisenau tipi miğferler, bir süre Hagenau tipi miğferlerle birlikte kullanılmışsa da, MS 1.yy sonuna doğru yavaş yavaş Hagenau tipi miğferlerin yerini almıştır. Hagenau tipi miğferlerin ise, İtalya atölyelerinde MÖ 1.yy sonunda üretilmeye başlandığı ve MS 1.yy'ın sonuna kadar kullanıldığı bilinmektedir.¹⁴¹⁹

¹⁴¹³ Lyudmil F. Vagalinski, "Light industry in Roman Thrace: the case of lime production", **JRA Suppl. Series No. 82. Early Roman Thrace New Evidence from Bulgaria**, ed. I.P. Haynes, Portsmouth, Rhode Island, 2011, s. 53-54, res.23-25.

¹⁴¹⁴ Radman-Livaja, **Militaria Sisciensia**, s. 67-68.

¹⁴¹⁵ M. Feugère, **Casques Antiques**, Paris, Éditions errance, 1994, s. 81-82.

¹⁴¹⁶ Junkelmann-Thüry, "Die Helme der Sammlung Axel Guttman", s. 126-127, no.AG 539.

¹⁴¹⁷ Egg-Waurick, **Antike Helme**, s. 36-37, res.29. MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilen ve yanaklıkları olmayan bir başka benzer örnek için bkz. Aladar Radnóti, "Der Helm aus Burlafingen und die Besatzung des Legionslagers Augsburg - Oberhausen", **Arheoloski Radovi I Rasprave III**, 1963, s. 177 vd., res.1-2; E. Künlz, **Unter den goldenen Adlern Der Waffenschmuck des römischen Imperiums**, Regensburg/Mainz, Schnell Steiner und Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, s. 52, res.74.

¹⁴¹⁸ Weisenau tipi Robinson'un kullandığı terminolojide Gallia tipi olarak geçer, bununla ilgili olarak Bkz. Goldworthy, 2003, 121-122.

¹⁴¹⁹ Radman-Livaja, **Militaria Sisciensia**, s. 67; Waurick, "Römische Helme", s. 327-328; Feugère, **Casques Antiques**, s. 81-84.

Yukarıdaki veriler ışığında Vize E miğferini MS 1.yy'a ve Axel Guttman Koleksiyonu ile Xanten Müzesi'ndeki yakın analogi veren iki örnek göz önünde bulundurulursa, MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz E9. Tabak (Res.481)

İAM env 1765

Mezarın içinden.¹⁴²⁰

Cam

y 3,6 cm, mevcut ç 16,2 cm

5Y 6/7 zeytin yeşili.

Mansel 1939:461

Ağız kenarı basit, gövde düşey devam eder. Dip düz, merkez kısmı içte göbekli. Halka dipli.

Noksan. Mevcut parçalar birleştirilmiş.

Analoji ve tarihleme

Isings 47 ile bağdaşır.¹⁴²¹ Analoji ve tarihleme için bkz. Vz A55.

Vz E10. Cantharus (Res.482)

İAM env 1766

Mezarın içinden.¹⁴²²

Cam

y 5,8 cm, aç12,1 cm

Mansel 1939:461

2,5Y 6/7 zeytin sarısı.

Ağız kenarı dışa doğru çekik, gövde aşağıya doğru daralmakta. Altta kaideye ait parça. Ağız altında cam ipliği bezeme. Mevcut kulp burgulu, üst ucu ağız kenarına, diğer ucu ise gövdenin alt kısmına birleşir.

¹⁴²⁰ Mansel kazı raporunda mezar içinde çeşitli şekil ve boyutlarda cam vazolar bulunduğunu belirtmişse de bunlarla ilgili ayrıntılı bir tanım vermemiştir.

¹⁴²¹ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 62.

¹⁴²² Bkz. dpn.5

Onarım görmüş. Gövdede noksan parçalar. İki kulptan biri noksan. Noksan olan kulpa ait küçük bir parça ağız kenarında korunmuş. Kaide büyük ölçüde noksan.

Analoji ve tarihleme

Isings 38a ve 38b ile bağdaşır.¹⁴²³ Mezar içinde bulunan cam cantharusun benzerlerine Pompeii'de MÖ 1.yy'da, Nijmegen'de Nero dönemine tarihlenen bir mezarda, Xanten'da erken Flaviuslar dönemine ait bir mezarda rastlanmıştır.¹⁴²⁴ Isings'e göre bu tip cam cantharuslar MS 1.yy sonrasında görülmez.

Vz E11. Unguentarium (Res.483)

İAM env 1767

Mezarın içinden.¹⁴²⁵

Cam

y 14,0 cm, aç 3,2 cm

Yayımlanmamıştır.

5Y 6,5/4 soluk sarı

Ağız kenarı dışa taşkın, boyun uzun ve silindirik, gövde armudi.

Gövde ve boyunda noksan parçalar.

Analoji ve tarihleme

Isings 28 ile bağdaşır.¹⁴²⁶ Silindirik boyunlu ve armudî gövdeli cam unguentariumların Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren kullanıldığı bilinmektedir.¹⁴²⁷ Tommaso, MS 1.-3.yy arasına tarihlenen cam unguentariumlar üzerine yaptığı araştırmada Vz E11'e benzer örnekleri "Tip 18" olarak gruplandırır ve Geç Augustus Dönemi ile Flaviuslar Dönemi arasına yerleştirir.¹⁴²⁸ Bu tip unguentariumlara Roma İmparatorluğu sınırları içinde birçok yerde rastlanır.

¹⁴²³ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 53-54.

¹⁴²⁴ **a.e.** s. 54.

¹⁴²⁵ Mansel kazı raporunda mezar içinde çeşitli şekil ve boyutlarda cam vazolar bulunduğunu belirtmişse de bunlarla ilgili ayrıntılı bir tanım vermemiştir.

¹⁴²⁶ **a.e.** s. 41-42.

¹⁴²⁷ O. Vessberg, "Roman Glass in Cyprus", **Opuscula Archaeologica 7**, Lund, 1952, s. 131.

¹⁴²⁸ G. de Tommaso, **Ampullae Vitreae. Contenitori Vetro di Unguenti e Sostanze Aromatiche Dell'Italia Romana (I sec. a.C. - III sec. d.C.)**, Roma, G. Bretschneider, 1990, s. 49-50, Tip 18; aynı döneme tarihlendirilen benzer örnek için Bkz. Larese, **Vetri antichi del Veneto**, s. 39, no.93.

Montreal Güzel Sanatlar Müzesi'nden bir cam unguentarium, form bakımından Vize E örneğine yaklaşır ancak boyut olarak biraz daha küçüktür. MS geç 1.yy-3.yy arasına tarihlendirilmiştir.¹⁴²⁹ Macaristan'da Arrabona'da bulunan MS 1.yy'ın ikinci yarısına ait cam unguentarium, form bakımından Vz E11 ile benzerlik gösterir, fakat boyutları biraz daha büyüktür.¹⁴³⁰ Buluntu yeri bilinmeyen ve Dr. Lorand Basch Koleksiyonu'nda bulunan MS 1.-2.yy'a ait cam unguentarium, hem boyutları hem de formu ile Vz E11'e benzer.¹⁴³¹ Vize E unguentariumuna benzer bir başka buluntu Fransa'da Flere-laRiviere'deki MÖ 1.yy'ın ikinci yarısı ile MS 1.yy'ın ilk yarısı arasına tarihlenen mezarlarda ortaya çıkarılmıştır.¹⁴³² Güney İtalya, Kroton'daki bir mezarda bulunan MS 1.-2.yy'a ait cam unguentarium¹⁴³³ hem form hem de boyutları bakımından Vize E buluntusuna benzemektedir. Vize E unguentariumuna benzer bir başka örnek Pompeii'deki Lesbianus'un Evi'nde ortaya çıkarılmıştır. Gövdesi biraz daha geniş olan bu örnek MS 79 öncesine tarihlenir.¹⁴³⁴ Aynı evde bulunan bir başka cam unguentarium, boyutları ve formu bakımından Vize E örneğine yaklaşmakta ve MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir.¹⁴³⁵ Özellikle Tommaso'nun tipolojisi ve analogiler ışığında Vz E11'i MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

Vz E12. Unguentarium (Res.484)

Bu eser İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığı için incelememiştir. Mevcut bilgiler esere ait bilgi fişindeki fotoğraf ile Cam Envanter Defteri'nden alınmıştır.

İAM env 1768

Mezarın içinden.

Yeşil cam.

¹⁴²⁹ Caron, *Montreal Museum of Fine Arts, Collection of Mediterranean Antiquities Volume I The Ancient Glass*, s. 77, no.69.

¹⁴³⁰ Barkóczy, *Pannonische Glasfunde in Ungarn*, s. 116-117, no.207, lev.XVII.

¹⁴³¹ L. Barkóczy, *Antike Gläser*, Roma, "L'Erma" di Bretschneider, 1996, s. 83, no.250, lev.XX, LIX.

¹⁴³² A. Moirin, "Contacts et échanges au Ier siècle:l'exemple de la Gaule du centre", *Echanges et commerce du verre dans le monde antique. Actes du colloque de l'AFAV Aix-en-Provence et Marseille, 7-9 Juin 2001*, Montagnac, Editions Monique Mergoil, 2003, s. 211, res.1.2, 6 ve 11.

¹⁴³³ R. Spadea, A. Ruga, "Vetri di eta romana da Crotona e da Strongoli-Petelia", *La Conoscenza del vetro in Calabria attraverso le ricerche archeologiche*, Rubbettino, Soveria Mannelli, 2007, s. 191-192, no.6, lev.VII, 11

¹⁴³⁴ Beretta-Pasquale, *Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano*, s. 263, no.2.114.

¹⁴³⁵ a.e. s. 263, no.2.116.

y 17 cm, aç 4,5 cm

Yayımlanmamıştır.

Ağız kenarı dışa dönük, geniş. Boyun aşağıya doğru genişlemekte, boyun ile gövde arasında belirgin daralma. Gövde çan biçimli, dip içbükey.

Analoji ve tarihleme

Fotoğraftan anlaşıldığına göre Isings 82A1 ile bağdaşır.¹⁴³⁶ Louvre Müzesi'ndeki Doğu Akdeniz kaynaklı MS 2.yy'a ait bir cam unguentarium, çan biçimindeki gövdesi ile Vize E örneğine benzer, ancak hem boyutları daha küçüktür hem de gövde ile boyun arasındaki geçiş daha farklıdır.¹⁴³⁷ Bulgaristan, Mednikarevo Köyü yakınlarındaki bir nekropoliste kazılan mezarda, Vz E12'ye form ve boyutları açısından benzeyen bir cam unguentarium ortaya çıkarılmıştır. Mezar MS 1.yy sonu - 2.yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁴³⁸ Samothrake'deki bir mezarda bulunan ve MS geç 1.yy ya da erken 2.yy'a tarihlendirilen cam unguentariumun form ve ölçüleri bakımından Vz E12'ye çok benzer.¹⁴³⁹ Bulgaristan, Yenipazar'daki Izboul Köyü'nde yer alan Damianov tümülüs buluntusu da form bakımından Vize E buluntusuna benzer ve ait olduğu mezar MS 2.yy'a tarihlendirilir.¹⁴⁴⁰

Bulgaristan'ın Asparuhovo Köyü'ndeki bir tümülüste ortaya çıkarılan ve MS 2-3.yy'a tarihlendirilen mezar envanteri içinde Vize E unguentariumuna form ve boyutları bakımından çok benzeyen bir unguentarium bulunmuştur.¹⁴⁴¹ Üretim yeri ile ilgili olarak Lazarov cam unguentariumunun yerel bir atölyede üretilmiş olabileceğini öne sürmüştür.¹⁴⁴² Analojiler Vz E12 için MS 1.yy sonu-2.yy'a işaret eder.

Vz E13. Çukur tabak (Res.485)

İAM env 7258

¹⁴³⁶ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 97-98.

¹⁴³⁷ Arveiller-Dulong-Nenna, **Les Verres Antiques de Musée du Louvre**, s. 155, no.420.

¹⁴³⁸ G. Sheileva, "Thracian Funerals from the Burial-Mound near the Village of Mednikarevo", **Proceedings of the Museum of History Kyustendil 8**, 2002, s. 44, res.5.

¹⁴³⁹ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 1120-1122, no. S247-3.

¹⁴⁴⁰ Kitov, "Tumulus de Damianov de la Necropole Thrace Près du Village Izboul, Région de Novi Pazar", s. 17, res.2.

¹⁴⁴¹ Lazarov, "Grabfund in der Umgebung vom Dorf Asparuhovo, Kreis Provadija", s. 82, res.2.1.

¹⁴⁴² a.e. s. 86

Mezarın içinden.

PT

y 4,7 cm, aç 14,8 cm, kaide ç 7,1 cm

Yayımlanmamıştır.

2,5YR 7/7 açık kırmızı hamur. Mika ve az taşçık katkı. Hamur orta derecede pişmiş. Açık kırmızı hamur.

Ağız geniş, ağız kenarı sivriltilmiş ve içe dönük. Halka kaideli.

Parçalar yapıştırılmış. Kaidenin bir kısmı noksan. Kabın iç ve dış yüzünde yanık izleri.

Analoji ve tarihleme

Vz E13 ile benzerlik gösteren bir buluntu Bulgaristan'da Vraca bölgesindeki Drasan Köyü'nde yer alan ve MS 2.-3.yy'a tarihlendirilen bir mezarda açığa çıkarılmıştır.¹⁴⁴³ Dacia bölgesinde Roma Dönemi kalelerinin konut bölgelerinde ve mezarlarında Vz E13'e benzer bu tip çark yapımı çukur tabaklara aynı dönemde sıklıkla rastlanmıştır.¹⁴⁴⁴ Pompeii, Menadros Evi, Oda 35'te açığa çıkarılan pişmiş toprak kase, biraz daha küçük olması dışında form bakımından Vize E buluntusuna benzer.¹⁴⁴⁵ Ephesos Yamaç Evler'in MS 2.yy tabakasında, boyutları ve formu ile Vz E13'e yaklaşan buluntu açığa çıkarılmıştır.¹⁴⁴⁶ Analojilerin yardımıyla Vz E13'ü MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkün gözükmektedir.

Vz E14. Kandil (Res.486)

İAM env 6148

Mezarın içinden.

PT

y 5,4 cm, u 15,2 cm, g 10,2 cm, burun deliği ç 2,2 cm

Mansel 1939:461; Tezgör-Sezer, 1995, 144, no.371 (MÖ 50-MS 50).

¹⁴⁴³ Masov, "Necropole thrace de l'epoque romaine près du village Drasan , dep de Vraca", s. 45, res.4a.

¹⁴⁴⁴ M. Negru, "An Introduction to the Study of Native Pottery from South-Carpathian Roman Dacia", **The Thracian World at the Crossroads of Civilizations II**, eds. P. Roman et al., Bükreş, Vavila Edinf SRL, 1998, s. 630-631, 643, res.5, no.44.

¹⁴⁴⁵ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 117, no.657.

¹⁴⁴⁶ Ladstätter, "Keramik", s. 319, no.K534.

5YR 7/8 kırmızımsı sarı.

Kalıpla üretim. Kulp sonradan eklenmiştir. Tek kulp ve tek burunlu. Discus deliği küçük ve yuvarlak. Kulp dikey ve yivli. Omuzda daireler içinde nokta bezeme. Alçak kaide.

Kırık parçalar yapıştırılmış. Gövde, omuz ve discusta noksan parçalar.

Analoji ve tarihleme

Vz E14'e benzeyen kandiller farklı yayınlarda Howland 49A,¹⁴⁴⁷ Loeschcke Tip IX a ve IXc,¹⁴⁴⁸ ya da daha çok kabul edildiği şekliyle Ephesos tipi¹⁴⁴⁹ gibi farklı isimler altında sınıflandırılmıştır. Ephesos tipi kandiller MÖ 2.yy ortalarında Ephesos'ta ortaya çıkmış,¹⁴⁵⁰ MÖ 2.yy sonu ve 1.yy boyunca Doğu Akdeniz'deki çeşitli kentlere büyük miktarlarda ihraç edilmiştir. Anadolu'da¹⁴⁵¹ bu tip kandillerin MÖ erken 2.yy'da, Korinth¹⁴⁵², Atina ve Delos'ta¹⁴⁵³ ise MÖ 150-125'ten itibaren üretilmeye başlandığı bilinmektedir. Söz konusu kentlerde Ephesos tipi kandillerin yerel atölyeler üzerindeki etkisi tespit edilmiştir. Bu tip kandillerin ithal edilmesinden bir süre sonra kandil atölyelerden bazıları Ephesos tipi kandillerin kopyalarını üretmeye başlamıştır.¹⁴⁵⁴ Üretimine MÖ erken 2.yy'da başlanan ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam eden bu kandil tipinin taklitlerinin en azından MS 1.yy sonuna kadar üretilmeye devam ettiği anlaşılmaktadır.

Vz E14'e benzer kandillere Sardes'te Hellenistik ve Roma dönemlerine ait mezarlarda,¹⁴⁵⁵ MÖ 1.yy'da İskenderiye'de,¹⁴⁵⁶ MS 1.yy'ın ikinci yarısında Dacia

¹⁴⁴⁷ Howland, 1958, 166 vd.

¹⁴⁴⁸ Goethert, 1997, Typentafel.

¹⁴⁴⁹ Giuliani, 2008, 92, no.5-6.

¹⁴⁵⁰ Giuliani, 2008, 91; Ephesos'ta MÖ 2.yy'ın son çeyreği ve 1.yy'a ait kandiller için Bkz. Bailey, **Catalogue of the Lamps in the British Museum**, s. 99 vd., lev.30-39.

¹⁴⁵¹ Notion'daki Roma Dönemi'ne ait benzer örnekler için Bkz. R. Demangel, A.Laumonier, "Fouilles de Notion", **BCH 49**, 1925, s. 343 vd., res.18; Miletos'ta Ephesos tipi kandiller için Bkz. H. Menzel, **Antike Lampen im Römisch-Germanischem Zentralmuseum zu Mainz**, Mainz, Verlag Philipp von Zabern, 1954, s. 19, no.53, res.12.1.

¹⁴⁵² Erken Augustus Dönemi'nde Ephesos tipi kandillere Korinth'te sıklıkla rastlanır; Bkz. O. Broneer, "Excavations in the Odeum at Corinth, 1928", **AJA 32**, 1928, s. 451.

¹⁴⁵³ MS 1.yy'a ait örnekler için Bkz. W. Deonna, "Les Lampes Antiques, Trouvées à Délos", **BCH 32**, 1908, s. 150-151, res.16, 17, 20; Delos'ta genel olarak Ephesos tipi kandillerle ilgili Bkz. Bruneau, **Les Lampes**, s. 51 vd., lev.12-20.

¹⁴⁵⁴ Ephesos tipi kandillerle ayrıntılı bilgi için Bkz. Giuliani, 2008, 91 vd.

¹⁴⁵⁵ T.L. Shear, "Sixth Preliminary Report on the American Excavations at Sardes in Asia Minor", **AJA 26.4**, 1922, s. 402, 405-406, res.10, 14.

bölgesine ihraç edilen mallar arasında¹⁴⁵⁷ ve yine Dacia'da Sarmizegetusa'daki MS 1.yy'ın dördüncü çeyreği-2.yy'ın ilk yarısına tarihlenen kandiller arasında rastlanmaktadır.¹⁴⁵⁸ Dacia bölgesindeki kazılarda bulunan ithal kandiller arasında Ephesos tipi olanlar çoğunluktadır. Egri-Rustoiu'ya göre bu örnekler Howland 49A tipinin sonraki varyantıdır ve MS 1.yy'ın birinci yarısına aittir.¹⁴⁵⁹ Ephesos'tan Flaviuslar-Traianus dönemine tarihlenen iki adet kandil¹⁴⁶⁰ Vz E14 için önemli analogilerdir. Omuzları bezemeli olan bu iki kandil, burun ile gövde arasındaki mesafenin kısa olması ile Vz E14'ten ayrılır. Dacia bölgesinde bulunan ithal kandiller arasında Ephesos tipi olanlar çoğunluktadır. Egri-Rustoiu'ya göre bu örnekler Howland 49A tipinin sonraki varyantıdır ve MS 1.yy'ın birinci yarısına aittir.¹⁴⁶¹ Günümüzde Tire Müzesi'nde korunan ve Ephesos tipi kandiller sınıfına giren altı pişmiş toprak kandil, form bakımından Vz E14'e benzemekte ve MS 1.yy'a tarihlenmektedirler.¹⁴⁶²

Yukarıda bahsi geçen örnekler boyutları ve genel formları ile Vz E14'e çok yaklaşımlar da, gövde ile burun deliği arasındaki geçişin uzunluğu bakımından Vize E buluntusuna tıpatıp benzeyen bir eser tespit edilememiştir. Ephesos tipi kandillerin gri hamurlu, Vz E14'ün ise kırmızımsı-sarı hamurlu olması göz önüne alındığında¹⁴⁶³ Vz E14'ün, Ephesos tipinin bir varyantı olduğu ileri sürülebilir. Analogiler MS 1.yy'a işaret eder.

Vz E15. Kandil (Res.487)

İAM env 6149

Mezarın içinden.

PT

¹⁴⁵⁶ E.M.Cahn-Klainer, **Die Antiken Tonlampen des Archäologischen Instituts der Universität Tübingen**, Tübingen, Verlag Ernst Wasmuth Tübingen, 1977, s. 319, no.110, lev.7.

¹⁴⁵⁷ Egri-Rustoiu, "Imported Lamps from Pre-Roman Dacia", s. 80, lev.31, 7.

¹⁴⁵⁸ D. Alicu, E. Nemeş, **Roman Lamps from Sarmizegetusa**, BAR International Series 18, Oxford, 1977, s. 27-28, Tip VIII, lev.XVII.

¹⁴⁵⁹ Egri-Rustoiu, "Imported Lamps from Pre-Roman Dacia", s. 80, lev.31, 3 ve 4.

¹⁴⁶⁰ D.M. Bailey, **A Catalogue of the Lamps in the British Museum III Roman Provincial Lamps**, Londra, British Museum Publications, 1988, s. 375, no.Q3036 ve Q3037. Ephesos'ta bulunmuş benzer kandiller için ayrıca bkz. Ladstätter, "Keramik", s. 293-295, no.K273-K285.

¹⁴⁶¹ Egri-Rustoiu, "Imported Lamps from Pre-Roman Dacia", s. 82, lev.31, 5.

¹⁴⁶² B. Gürler, "Ephesos-Lampen im Museum von Tire", **Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien, Band 72**, 2003, s. 130, no.16-21.

¹⁴⁶³ Hamur rengi ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. Giuliani, 2008, 91-92.

u 10,8 cm, g 6,2 cm, y 4,3 cm

Mansel 1939:461; Tezgör-Sezer 1995:130, no.325 (MÖ 2.yy'ın dördüncü çeyreği-MÖ 1.yy).

7,5YR 5,5/6 kırmızımsı sarı-kahverengi.

Kalıpla üretim. Kulp sonradan eklenmiştir. Tek kulp ve tek burunlu. Discus deliği küçük ve eşkenar dörtgen biçiminde. Kulp dikey ve yivli. Omuzda bir sıra kabartma yumurta dizisi. Dip düz.

Dipte ve gövdede noksan parçalar. Kırık parçalar yapıştırılmış.

Analoji ve tarihleme

Vz E15, Vz E14 gibi Ephesos tipi kandiller sınıfına girer. Atina Agorası'nda bulunan ve MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenen bir kandil form bakımından Vz E15'e benzese de boyutları biraz daha küçüktür.¹⁴⁶⁴ Ephesos'ta bulunan iki adet kandil¹⁴⁶⁵ omuzdaki bezemeler ve genel form bakımından Vz E15'e yaklaşıp. Fakat burun deliğinin yuvarlak, gövde ile burun arasındaki mesafenin ise daha kısa olması nedeniyle farklıdır. Flaviuslar-Traianus dönemine tarihlenirler. Buluntu yeri bilinmeyen ve günümüzde Schloessinger Koleksiyonu'nda korunan Ephesos tipi bir kandil, form bakımından Vz E15'e benzese de boyutları biraz daha büyüktür.¹⁴⁶⁶

Güney Rusya'da bulunan ve günümüzde Berlin Kent Müzesi'nde korunan Ephesos tipi bir kandil form ve boyutları ile Vz E15'e benzeyen bir başka örnektir. Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.¹⁴⁶⁷ Atina Agorası'nda bulunan ve Vz E15'e çok benzeyen iki adet kandilin Ephesos tipi kandillerin taklitleri oldukları belirtilmiş ve MS 1.yy başına tarihlendirilmiştir.¹⁴⁶⁸

Vz E16. Kandil (Res.488)

İAM Etütlük Sandık 347.T24

¹⁴⁶⁴ Robinson, **Pottery of the Roman Period**, s. 36, G138, lev.44.

¹⁴⁶⁵ Bailey, **A Catalogue of the Lamps in the British Museum III Roman Provincial Lamps**, s. 375, no.Q3036 ve Q3037.

¹⁴⁶⁶ Rosenthal-Sivan, 1978, 12, no.19; Rosenthal-Sivan bu tip kandillerin Anadolu'da MÖ 2.yy'da, Korinth, Atina ve Delos'ta ise MÖ 150-125 yıllarında, bunların yerel taklitlerinin ise Erken İmparatorluk Dönemi'nde görüldüğünü belirtmektedir.

¹⁴⁶⁷ G. Heres, **Die punischen und griechischen Tonlampen der Staatlichen Muséen zu Berlin**, Berlin, Akademie-Verlag, 1969, s. 45-46, no.105, lev.10.

¹⁴⁶⁸ Howland, 1958, 169-170, no.666 ve 667.

Mezarın dışından.

PT

y 3,2 cm, u 7,4 cm

Mansel 1939:461

10R 7/7 açık kırmızı hamur.

Kalıpla üretim. Tek burun ve tek kulplu. Discus deliği küçük. Omuzda bir sıra kabartma yumurta dizisi. Dip düz.

Burun ve kulp kırık.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz E15.

4) Değerlendirme

Tab.7: Vize E Tümülsü Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntu Adı	Buluntu Konumu	Tarihleme
Vz E1	Bronz Amphora	Mezar dışından	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Vz E2	Bronz kilit kolu	Mezar içinden	Kontekste göre
Vz E3	Bronz candelabrum ayağı	Mezar içinden	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Vz E4	Mızrak ucu	Mezar içinden	MÖ 1.yy-Erken İmparatorluk Dönemi
Vz E5	Mızrak ucu	Mezar içinden	Kontekste göre
Vz E6	Mızrak ucu	Mezar içinden	Roma Dönemi
Vz E7	Miğfer yanaklığı	Mezar içinden	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Vz E8	Miğfer parçası	Mezar içinden	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Vz E9	Cam tabak	Mezar içinden	MS 1.yy ortası-1.yy ikinci yarısı
Vz E10	Cam cantharus	Mezar içinden	MS 1.yy
Vz E11	Cam	Mezar içinden	MS 1.yy'ın ikinci yarısı

	unguentarium		
Vz E12	Cam unguentarium	Mezar içinden	MS 1.yy sonu - 2.yy
Vz E13	Pt çukur tabak	Mezar içinden	MS 1.-2.yy
Vz E14	Pt kandil	Mezar içinden	MS 1.yy
Vz E15	Pt kandil	Mezar içinden	MS 1.yy
Vz E16	Pt kandil	Mezar dışından	MS 1.yy

Vize E tümülüsüne ait mezar envanteri işleve göre dört grupta sınıflandırılabilir: Kişisel eşyalar, yiyecek-içecek tüketimi ve su ya da şarap ile ilgili eşyalar, aydınlatma araçları ve defin sırasında uygulanan ritüel ile ilgili olabilecek eşyalar. Kişisel eşyaları oluşturan ana öğeler askeri teçhizata aittir. Bunlar bir demir miğfer (Vz E7 ve Vz E8) ile üç adet demir mızrak ucudur (Vz E4-Vz E6) ve mezarın bir askere/savaşçıya ait olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bronz kilit kolu (Vz E2) muhtemelen askeri teçhizat dışındaki bazı kişisel eşyaları içermiş olan ahşap sandığın varlığına işaret eder. Ancak Mansel'in kazı raporunda, söz konusu kilit kolunun yakınında hangi buluntuların olduğuna dair bilgi verilmediğinden sandığın içindekiler bilinmemektedir.

İkinci grupta bir cam tabak (Vz E9), bir cam cantharus (Vz E10), bir pişmiş toprak çukur tabak (Vz E13) ve bir bronz amphora (Vz E1) vardır. Mezar yapısının içinde bulunmuş olan cam tabak ve cantharus ile pişmiş toprak çukur tabak yiyecek-içecek tüketimi ile ilgilidir. Vize E bronz amphorasının temsil ettiği tip bazı araştırmacılar¹⁴⁶⁹ tarafından suyun saklandığı kaplar sınıfına dahil edilmişse de, Vize E mezar envanterinde şarabın getirileceği başka bir bronz ya da pişmiş toprak kap bulunmamakta, oysa en azından bir cam cantharusun (Vz E10) mevcudiyeti şarap tüketimine işaret etmektedir. Ancak bronz amphoranın, mezar yapısının hemen dışında bulunmuş olması, mezar kapatıldıktan sonra ölünün şarap sunusu ile son yolculuğuna uğurlandığına dair bir kanıt sayılabilir.

Aydınlatma araçlarının meydana getirdiği üçüncü grup ise, mezar yapısı içindeki bir bronz candelabrum (Vz E3) ve iki pişmiş toprak kandil (Vz E14 ve Vz

¹⁴⁶⁹ Bkz. dpn.1383-1384.

E15) ile mezar yapısı dışında açığa çıkarılan bir pişmiş toprak kandili (Vz E16) kapsar.

Mezar envanterini oluşturan dördüncü grupta iki cam unguentarium (Vz E11 ve Vz E12) vardır. Unguentariumların mezar içinde sunu olarak kullanılmış olabileceğine yukarıda değinilmiştir.¹⁴⁷⁰

Vize E tümülüs mezarı envanterindeki buluntuların kesiştiği zaman dilimi, tabloda da görüldüğü gibi MS 1.yy'ın ikinci yarısıdır. Fakat Vz E12'nin oldukça kesin bir biçimde MS 1.yy sonu-2.yy'a tarihlendiğini göz önüne alarak, Vize E'deki ikincil mezarın tarihini MS 1.yy'ın son çeyreğine daraltmak mümkün olabilir (Tab.11).

Mezar yapısı içinde bulunan bronz candelabruma ait sadece ayak parçasının bulunmuş olması dikkat çekicidir. Mansel raporunda, candelabrumun tamamının değil, yalnızca bronz candelabrum ayağının bulunduğu özellikle dikkat çeker.¹⁴⁷¹ Demir mızrak uçları ya da demir miğfere ait parçaların günümüze noksan halde ulaşmaları anlaşılır bir durumdur. Ancak bronz candelabruma ait sadece bir ayağın mezar içinde bulunması iki olasılığı ön plana çıkarmaktadır: Bronz candelabruma ait diğer parçalar korozyona maruz kalarak tamamen yok olmuşlardır ya da mezar daha önceden açılmıştır. Mezarın içinde demir, cam, pişmiş toprak ve özellikle candelabrum gibi bronz buluntuların mevcudiyeti ikinci olasılığı zayıflatsa da mezar yapısının içinde altın ve gümüş gibi kıymetli malzemeden nesnelere bulunmadığı ve bu ikincil mezar yapısının, Vize E tümülüsünün yüzeyine çok yakın konumlandığı unutulmamalıdır (Res.467). Bu durumda, mezarın belki daha önce açıldığı düşünülebilir.

Mezar yapısının içinde ölüye ait kemik ya da küllere rastlanmaması dikkat çekicidir. Bu iki şekilde açıklanabilir. Vize E tümülüsü ile ilgili raporda mezar yapısının, tümülüsün tam olarak neresinde konumlandığı, yönü ve mimarisine yönelik ayrıntılarda eksiklikler vardır. Kazı sırasında olası bir kremasyona dair izlerin tespit edilememiş olabileceği düşünülebilir. İkinci fakat daha zayıf olan ihtimal, Vize E tümülüsünün üstünde, hemen hemen yüzeye yakın konumda ortaya çıkarılan bu yapı, aslında aynı tümülüsteki esas mezarın sahibi için sonradan

¹⁴⁷⁰ Bkz. s.173-174.

¹⁴⁷¹ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

düzenlenmiş bir anma töreni ile ilgili olabileceğidir. Fakat böyle bir savı destekleyecek yeterli kanıt bulunmadığı gibi kişisel eşyalara işaret eden demir miğfer ve demir mızrak uçları bu olasılığı ortadan kaldırmaktadır.

Envanteri bir savaşıya işaret eden mezarın, MS 1.yy'ın dördüncü çeyreğine tarihlendiği düşünüldüğünde, mezar sahibinin Thrakia MS 46'da Roma eyaleti olduktan sonra Roma ordusunda görev almış ve savaşmış birisine ait olabileceği öne sürülebilir. Roma ile ilişkili olduğunu gösteren bir diğer ipucu miğfer yanaklığında, katıldığı çarpışmalarda başarı kazanmış bir asker olduğuna işaret eden Victoria figürüdür.

F- Vize F Tümülüsü

Kırklareli İli, Vize İlçesi'nin 6 km güneyinde, Vize E tümülüsünün hemen yanında yer aldığı Mansel tarafından belirtilen F Tümülüsü'nün çapı 40 m, yüksekliği 3 m olarak ölçülmüştür. Tümülüsün altında, 1939 yılında Mansel tarafından yapılan kazıda başsız bir ata ait iskelet bulunmuştur. Mansel Vize A tümülüsünde olduğu gibi, Vize F tümülüsünde de, Vize E'ye yakınlığını göz önünde bulundurarak, atın Vize E tümülüsündeki ölüye ait olabileceği sonucuna varmıştır.¹⁴⁷² Ancak burada, Vize E tümülüsü kazısında, esas mezara ulaşılamadığını hatırlamak faydalı olacaktır. Dolayısıyla Vize E tümülüsünün üst kısmında ortaya çıkarılan ikincil mezarın, Vize F tümülüsündeki at ile ilişkilendirilmesi sorun yaratır.

Bu tez kapsamında Vize'nin güneyinde yapılan araştırmalarda Vize E tümülüsünün yakınında bir tümülüs tespit edilememiştir. Yığma tepenin boyutları göz önüne alınırsa, Mansel tarafından yapılan kazı sonrasında tümülüsten geriye kalanların olasılıkla çevredeki tarlalara dahil edildiği düşünülebilir.

G- Vize G Tümülüsü

Kırklareli İli Vize İlçesi'nin yaklaşık 6 km güneyinde, Vize E tümülüsünün 400 m kuzeyindeki tümülüs "Vize G" olarak adlandırılmıştır. Mansel, tümülüsün 32 m çapında ve 3 m yüksekliğinde olduğunu belirtir.¹⁴⁷³ Yığma toprak ve dolgu

¹⁴⁷² a.e. s. 461.

¹⁴⁷³ a.e. s. 461.

hakkında ayrıntılı bir bilgi verilmemiştir. Kazı sonucunda kül tabakası ile keramik parçalarına rastlanmış fakat herhangi bir mezar bulunamamıştır.¹⁴⁷⁴

Bu tez kapsamında Vize İlçesi'nin güneyinde yapılan araştırmalarda, söz konusu tümülüse ait herhangi bir iz ile karşılaşılmemiştir. Mezar tepesinin ölçüleri dikkate alındığında, kazı çalışmaları bittikten sonra tümülüsten geriye kalan yükseltinin zaman içinde çevresindeki tarlalara ilave edilmiş olabileceği düşünülebilir.

H- Vize H Tümülüsü

1) Konum ve Yığma Tepe

Kırklareli İli Vize İlçesi'nin 6 km güneyindeki Vize E tümülüsünün 400 m kuzeyinde, Vize G tümülüsünün hemen yanındaki tümülüs "Vize H" olarak adlandırılmıştır (Res.489).¹⁴⁷⁵ Mansel 35 m çapında, 1,8 m yüksekliğinde küçük bir tepe görünümünde olduğunu belirtir.¹⁴⁷⁶ Tümülüs dolgusu hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Bu çalışma kapsamında Vize İlçesi'nin güneyinde yapılan araştırmalarda, söz konusu tümülüse ait herhangi bir ize rastlanmamıştır. Vize B, Vize C ve Vize F'deki gibi burada da kazı çalışmalarından sonra yükseltinin çevresindeki tarlalara ilave edildiği düşünülebilir.

Vize H tümülüsü ova üzerinde konumlandırılması bakımından güneydoğu Thrakia'daki tümülüslerin genelinde tespit edilmiş çevreye egemen konuma sahip tümülüslerden ayrılır.¹⁴⁷⁷

2) Vize H1 Mezarı

Kazı raporunda doğu-batı doğrultusunda iki kiremit mezarın ortaya çıkarıldığı belirtilmiştir (Res.490).¹⁴⁷⁸ Ancak yığma tepenin tam olarak neresinde ve hangi

¹⁴⁷⁴ a.e. s. 461; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93. Boş mezarlara Thrakia'nın genelinde rastlanmasıyla ilgili olarak bkz. Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 16 vd.; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 90, dpn.3; Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 52.

¹⁴⁷⁵ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93. Mansel, Vize H tümülüsünün, Vize G tümülüsüne göre hangi yönde olduğunu belirtmemiştir.

¹⁴⁷⁶ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

¹⁴⁷⁷ Güneydoğu Thrakia'daki tümülüslerin konumları ile ilgili olarak bkz. Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 122.

derinlikte konumlandıklarına ve birbirine göre durumlarına dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Mansel tarafından Mezar no.1 olarak kodlanan Vize H1 mezarı, üç tarafı geniş ve kavisli kiremitlerle (Res.492) çevrelenmiştir.¹⁴⁷⁹ Mezar içinde bir pişmiş toprak testi (Vz H1), iki cam kap ve bazı demir parçaları bulunmuştur.¹⁴⁸⁰ Raporda defnedilen kişiye ait kalıntılardan bahsetmemektedir.

Vz H1.1. Testi (Res.491)

İAM env 7261

Mezar no.1'den.

PT

y 35,2 cm, aç 51 cm, gç 26,8 cm, dç 8,4 cm, kulp y 10,1 cm, kulp g 2,7 cm

Yayımlanmamıştır.

7,5YR6/5 açık kahverengi-kırmızımsı sarı hamur. 10R6,5/6 açık kırmızı astar. Taşçık ve kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı hafif dışa dönük, boyun uzun, omuz yüksek ve keskin profilli. Gövde dibe doğru daralmakta. Dip düz kaideli. Tek kulp dikey ve 4,0 cm genişliğinde.

Kırıklar ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Ağız, boyun ve gövdede tümlmeler.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.57.

3) Vize H2 Mezarı

Mansel tarafından Mezar no.3 olarak kodlanan Vize H2 mezarı, iki adet kavisli kiremitin balık sırtı biçiminde birleştirilmesiyle meydana getirilmiştir. Bu

¹⁴⁷⁸ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93.

¹⁴⁷⁹ İAM'de Vize H tümülüsünden çıktığı belirtilen sekiz adet tuğla parçası (İAM Etütlük Sandık 354.1-8) tespit edilmiştir. Ölçüleri (uzunluk, genişlik ve derinlik sırasıyla) şöyledir: 1- 19,5 x 11,0 x 2,3 cm; 2- 11,0 x 10,0 x 2,3 cm; 3- 18,0 x 10,0 x 2,3 cm; 4- 31,0 x 13,0 x 2,7 cm; 5- 38,5 x 35,0 x 3,0 cm; 6- 43,5 x 32,5 x 3,5 cm; 7- 54,2 x 34,1 x 3,1 cm; 8- 51,2 x 38,5 x 3,1 cm.

¹⁴⁸⁰ Söz konusu demir parçaları ile cam kapları İAM'de kesin olarak tespit edebilmek mümkün olmamıştır. Cam kaplar olasılıkla s. 448-458'deki buluntular arasındadır. Kazı raporunda bu eserlerin boyutları ve niteliği hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir; bkz. Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

mezar içinde herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır.¹⁴⁸¹ Kazı raporunda, Vize H1'de olduğu gibi, defnedilen kişiye ait kalıntılardan bahsedilmemiştir.

4) Vize H3 Mezarı

a) Ostothek

Vize H tümülüsünde iki kiremit mezardan başka, 2,9 m uzunluğunda ve 1 m genişliğinde, içi kerpiç sıvalı bir çukurda küçük mermer bir lahit ya da ostothek (Res.493-494) ortaya çıkarılmıştır.¹⁴⁸² Beşikçatı biçimindeki kapağın dört köşesinde akroter bulunan ostothek, kazı raporunda Mezar no.2 olarak adlandırılmış, ancak tümülüsün tam olarak neresinde ve hangi derinlikte bulunduğu dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Roma, Atina ve Dokimeion lahitleri arasında küçük boyda lahit ve ostotheklere rastlanmıştır.¹⁴⁸³ Vize H ostotheki üzerinde inceleme yapılamadığından, İ.Ü. Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Trakya Kazı Arşivi'ndeki fotoğraf (Res.493-494) dışında analojiye katkı sağlayacak bir veri yoktur. Akroterli beşikçatı biçimindeki kapağı bakımından benzerlerine MS 1.-2.yy'da Ephesos'ta, MS 2.yy'da Pamphylia'da ve MS 2.-3.yy'da Lykaonia'da karşılaşırlar.¹⁴⁸⁴ Thrakia'ya komşu Bithynia bölgesi de ostothek buluntuları açısından zengindir. Ancak Vize H örneği ile birebir örtüşen bir buluntuya yayınlarda rastlanmamıştır. Analogiler Vize H ostotheki için MS 2.yy'a işaret eder.

Ostothek içinde kül ya da kemik kalıntılarına dair herhangi bir bilgi de rapor edilmemiştir. Dolayısıyla bu mezarın bir yetişkine mi yoksa bir çocuğa mı ait olduğu karanlıktadır.¹⁴⁸⁵

¹⁴⁸¹ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

¹⁴⁸² a.e. s. 461. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde söz konusu ostothek bulunamamıştır.

¹⁴⁸³ Koch, **Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri**, s. 26-27.

¹⁴⁸⁴ Koch-Sichtermann, **Römische Sarkophage**, s. 513-514; Koch, **Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri**, s. 224-227; G. Koch, **Türkiye'deki Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri: Genel Bir Bakış (Kaynakça Eki ile)**, çev. B. Varkıvanç, Antalya, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2010, s. 32-33, res.70.9, 83.

¹⁴⁸⁵ Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait çocuk lahitleri için, bkz. G. Koch, "Kinder-Sarkophage der römischen Kaiserzeit in Kleinasien", **Adalya XI**, 2008, s. 167-175.

b) Mezar Envanteri (Katalog)

Vz H3.1. Tabure (Res.493-495)

İAM Etütlük Sandık 325

Ostothekin yanından.

Demir

y 55 cm, alt u 35 cm, üst u 52 cm, g 60 cm

Mansel 1939:461

Arkalıksız ve kolluksuz katlanır tabure. Her iki ayak, açıldığında ortadan pimle tutturulmuş çapraz biçiminde, dörtgen kesitli iki çubuktan oluşur. Uzun kenarlardan birinde altta ve üstte olmak üzere, iki ayağı birbirine bağlayan birer ek çubuk.

Uzun kenarlardan birinde ayakları bağlayan çubuklar nokсандır.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan'da, Kiustendil bölgesinde Slokoshtitsa Köyü'ndeki MS 2.yy ortası-3.yy başına tarihlenen bir mezarda¹⁴⁸⁶ ve Bulgaristan, Provadiya'da Tutrakanci Köyü'ndeki MS 2.yy'ın ikinci yarısı - 2.yy sonuna ait bir tümülüs mezarda¹⁴⁸⁷ açığa çıkarılan demir tabure form bakımından Vz H3.1 ile benzerlik gösterir, fakat üst kısımdaki eklentiler farklılık yaratır. Bulgaristan, Varna bölgesindeki Dulgopol kasabasındaki bir mezara ait katlanır demir tabure hem boyutları hem de formu ile Vz H3.1'e benzer. Mezar MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁴⁸⁸ Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Marcianopolis territoriumundaki MS 2.yy'ın ortasına tarihlendirilen bir mezarda açığa çıkarılan demir katlanır tabure Vz H3.1'e en çok benzeyen buluntudur.¹⁴⁸⁹ Analogiler Vz H3.1'i MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy'a yerleştirir.

¹⁴⁸⁶ Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 62, res.23GB.

¹⁴⁸⁷ Lazarov-Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", s. 81, lev.II, 3.

¹⁴⁸⁸ Lazarov, "Grave Finds from the Second Half of the 1st and the Beginning of 2nd Century AD from the Town of Dulgopol", s. 73, res.8.

¹⁴⁸⁹ Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 54.

Vz H3.2. Unguentarium (Res.496)

İAM env 1770

Ostothekin yanından.¹⁴⁹⁰

Cam

y 23,5 cm, dç 8,8 cm, aç 4,2 cm

Mansel 1939:461

5Y 6/7 zeytin yeşili.

Kalın camdan biçimlendirilmiş unguentariumun ağız kenarı dışa dönük ve taşkın, boynu uzun ve silindirik. Gövde konik, yukarı doğru daralmakta, dip içbükey.

Ağız kenarı ile boyun arasında ve gövdede noksan parçalar. Parçalar halinde, yapıştırılmış.

Analoji ve tarihleme

Isings 82A(2) ile bağdaşır.¹⁴⁹¹ Roma İmparatorluğu'nda MS 1.yy sonu-3.yy'da yaygın olarak görülen bu tip cam unguentarium modern literatürde "candlestick unguentarium" olarak adlandırılır. Burdur, Ağlasun İlçesi, Sagalassos antik kentindeki bir mezarda bulunan ve MS 2.-3.yy'a tarihlenen cam unguentarium, form bakımından Vize H3.2'yi anımsatır, ancak gövdenin biraz daha küçük olması ile ondan farklıdır.¹⁴⁹² Aquileia'dan MS 1.yy sonu-2.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen bir cam unguentarium¹⁴⁹³ ile Polesina'dan MS 1.yy sonu-2yy'a ait bir başka cam unguentarium¹⁴⁹⁴ form açısından Vz H3 ile benzerlik gösterir. Fakat boyut olarak biraz daha alçak ve gövdenin daha geniş olması bakımından Vize H buluntusundan değişiklerdir. Parion antik kenti nekropolisindeki bir mezardaki cam unguentarium ise, form bakımından Vize H örneğine yaklaşır, ancak daha kısa olmasıyla ondan farklıdır. Buluntunun boyutları ve ait olduğu mezarın tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi

¹⁴⁹⁰ İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde, Cam Envanter Defteri'nde bu eser için (No-H.2.2) olarak not düşülmüştür. Bu numaralandırmadan yola çıkarak Vize H tümülüsündeki 2 numaralı mezara (ostothek) ait olduğu sonucu çıkarılmıştır.

¹⁴⁹¹ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 98.

¹⁴⁹² Mark Waelkens, A. Harmankaya, W. Viaene, "The Excavations at Sagalassos 1990", **KST 13.2**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 1992, s. 289, res.20.

¹⁴⁹³ Mandruzzato-Marcante, **Vetri Antichi del Museo Archeologico Nazionale di Aquileia: Balsamari, olle e pissidi**, s. 97, no.249.

¹⁴⁹⁴ Larese-Zerbinati, **Vetri antichi di raccolte concordiesi e polesane**, s. 196, no.167.

verilmemiştir.¹⁴⁹⁵ Ainos antik kenti Taşaltı nekropolisindeki bir mezarda bulunan cam unguentarium, form bakımından Vz H3.2'yi anımsatır. Fakat boynun kısa olması farklı bir unsurdur.¹⁴⁹⁶

Günümüzde Corning Museum'da korunan cam unguentarium form ve boyutları bakımından Vz H3.2'ye benzer. Ancak aşağıya doğru daralıp tekrar genişleyen boyun ile farklılık gösterir. MS geç 1.yy-3.yy arasına tarihlendirilmiştir.¹⁴⁹⁷ Kıbrıs, Amathus'ta bulunmuş olan ve MS geç 1.yy - erken 3.yy'a tarihlenen cam unguentarium¹⁴⁹⁸ form bakımından Vize H buluntusuna benzese de genel olarak daha küçük boyutlu olması ve boynun altta daha geniş olması bakımından farklıdır.

Yale University Art Gallery'de korunan Doğu Akdeniz kaynaklı cam unguentarium form ve boyutları açısından Vz H3.2 ile benzerlik taşır. MS 2.-3.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁴⁹⁹ Samothrake'de bir mezarda bulunan cam ungentarium hem form hem de boyutları ile Vz H3.2'ye benzer. MS 2.yy'ın birinci yarısına tarihlendirilmiştir.¹⁵⁰⁰ Samothrake'de bir başka mezarda açığa çıkarılan cam ungentarium ise form bakımından Vize H buluntusuna yaklaşırsa da boyutları genel olarak onun yarısı kadardır. MS 2.yy'ın ikinci üçlüğüne tarihlendirilmiştir.¹⁵⁰¹ Montreal Güzel Sanatlar Müzesi'nde korunan cam unguentarium hem form, hem de boyutları ile Vize H örneğine çok benzeyen buluntular arasındadır. MS 2.yy - erken 3.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁵⁰² Vize H3.2'ye çok benzeyen bir başka buluntu Kıbrıs kaynaklı olup MS 2.yy'ın ikinci yarısı - erken 3.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁵⁰³

Yukarıdaki veriler ışığında Vz H3.2'yi MS 2.yy'a, yakın benzerleri göz önüne alınırsa 2.yy'ın ortası ve ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

¹⁴⁹⁵ Başaran, "Parion 2008 Kazıları", s. 395, res.3.

¹⁴⁹⁶ Başaran, 1991, 158, res.18. Söz konusu buluntunun ait olduğu mezar, bulunduğu tabaka itibariyle MÖ 1.yy'a tarihlenmiştir. Ancak aynı yerde MS 4.yy'a kadar tarihlenen başka mezarlar da mevcuttur.

¹⁴⁹⁷ David Whitehouse, **Roman Glass in the Corning Museum of Glass Volume Three**, Corning, New York, The Corning Museum of Glass, 2003, s. 141-142, no.1135.

¹⁴⁹⁸ Lightfoot, **Ancient Glass in National Museums Scotland**, s. 169, no.436.

¹⁴⁹⁹ Matheson, **Ancient Glass in the Yale University Art Gallery**, s. 63, no.156.

¹⁵⁰⁰ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 1124, no. XS-527.

¹⁵⁰¹ a.e. s. 1121-1123, no. W12-12.

¹⁵⁰² Caron, **Montreal Museum of Fine Arts, Collection of Mediterranean Antiquities Volume I The Ancient Glass**, s. 66-67, no.60.

¹⁵⁰³ Hayes, **Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum**, s. 128, no.518.

Vz H3.3. Testi (Res.497)

İAM env 1771

Ostothekin yanından.¹⁵⁰⁴

Cam

Mevcut y 9,7 cm, dç 7,4 cm, gç 14,4 cm

Yayımlanmamıştır.

GLE Y 1 7,5/5GY açık yeşilimsi gri.

Kalın camdan biçimlendirilmiş testinin gövdesi küresel. Dip hafif içbükey.

Dip ve gövdenin bir kısmı mevcut. Parçalar halinde, yapıştırılmış. Kısmi irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Vize H3.3'ün harap durumu, başka eserler ile karşılaştırma ve dolayısıyla kesin tarihleme yapılmasını engellemektedir.

Vz H3.4. Testi (Res.498)

İAM env 7262

Ostothekin yanından.

PT

y 39,3 cm, aç 4,5 cm, dç 9,1 cm, kulp y 7,6 cm, kulp g 2,7 cm

Yayımlanmamıştır.

10R5,5/8 açık kırmızı hamur. Mika ve kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı dışa taşkın, omuz yüksek. Dip düz kaideli. Kulp dikey ve yivli, üst ucu ağzın altında, alt ucu omzun üzerinde sonlandırılmış.

Ağzın bir kısmı noksan. Kırıklar ve çatlaklar, parçalar yapıştırılmış. Gövde ve boyunda tümlemeler.

Analoji ve tarihleme

¹⁵⁰⁴ İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde, Cam Envanter Defteri'nde bu eser için (No-H.2.3) olarak not düşülmüştür. Bu numaralandırmadan yola çıkarak Vize H'deki 2 numaralı mezara (ostothek) ait olduğu sonucu çıkarılmıştır.

Bkz. Um B1.57.

5) Konteksti Kesinleştiremeyen Buluntu: Cam Şişe

Bu eser İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunamadığından incelemek mümkün olmamıştır. Mevcut bilgiler esere ait bilgi fişi ile Cam Envanter Defteri'nden alınmıştır. Esere ait bilgi fişinde müzeye giriş tarihi olarak 1939 yılı yazılıdır. 1939 yılında Mansel Vize'de; Vize E, Vize F, Vize G, Vize H ve Vize İ tümülüslerini kazmıştır. Bu tümülüslerden sadece Vize E ve Vize H tümülüslerinde cam eserler bulunmuştur. Söz konusu cam şişenin ait olduğu dönem (Bkz. aşağıda "Değerlendirme") bu eserin Vize E tümülüsünde ortaya çıkarılan mezara ait olamayacağını gösterir. Dolayısıyla cam şişe Vize H tümülüsünün altındaki üç mezardan birine ait olmalıdır. Mansel raporunda iki kiremit mezardan birinde (Vize H2 mezarı) hiçbir esere rastlanmadığını belirtir. Dolayısıyla söz konusu cam şişe Vize H1 ya da Vize H3 mezarı ile ilişkilendirilebilir.

İAM env 1769. (Res.499)

Cam

y 15 cm, gç 10 cm, aç 2,2 cm

Yayımlanmamıştır.

Çok açık zeytuni yeşil saydam cam.

Düz kesme ağızlı, boyun uzun, boyun ile gövde arasında belirgin bir daralma, gövde küresel, dip hafif içbükey.

Ağız kenarında küçük bir kırık. Hafif irizasyon.

Analoji ve tarihleme

Isings 103 ile bağdaşır.¹⁵⁰⁵ Isings cam eserler üzerine yaptığı çalışmasında bu tip şişelerin en erken MS 3.yy'dan itibaren görüldüğünü ortaya koymuştur.¹⁵⁰⁶ Olbia'da bulunan ve MS 3.-4.yy'a tarihlenen cam şişe, form ve boyutları ile Vize H buluntusuna benzer.¹⁵⁰⁷ Rheinland'da bulunan ve yine MS 3.-4.yy'a tarihlenen bir

¹⁵⁰⁵ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 121-122.

¹⁵⁰⁶ **a.e.** s. 121-122, no.103.

¹⁵⁰⁷ Boosen, **Antike Gläser Vollständiger Katalog Zweite Auflage**, s. 72, no.144.

başka cam şişe¹⁵⁰⁸ boyutları ve genel formu bakımından Vize H örneğini anımsatır. Ancak boynun yukarıya doğru daralması açısından farklıdır. Buluntu yeri belli olmayan ve günümüzde Ontario Müzesi'nde korunan cam şişe hem formu hem de boyutları ile incelenen buluntuya çok benzer. MS 3.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁵⁰⁹ İsviçre'deki Aventicum kentinden bir başka cam şişe form ve boyutları bakımından Vize H buluntusuna çok benzeyen örneklerdendir. MS 3.-4.yy'a tarihlendirilmiştir.¹⁵¹⁰ Ephesos Yamaç Evlerde açığa çıkarılan cam şişe ise en önemli analogiyi oluşturur. Ait olduğu kontekst MS 3.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmiştir.¹⁵¹¹ Yukarıdaki veriler ışığında Vize H buluntusunu MS 3.yy'a tarihlenmek mümkündür.

6- Değerlendirme

Tab.8: Vize H Tümülsü Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntu Adı	Ait Olduğu Mezar	Tarihleme
Vz H1.1	Pt testi	Vize H1 mezarı	MS 1.-3.yy
Vz H3.1	Demir tabure	Vize H3 mezarı	MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy
Vz H3.2	Cam unguentarium	Vize H3 mezarı	MS 2.yy'ın ortası - ikinci yarısı
Vz H3.3	Cam testi	Vize H3 mezarı	Tarihleme mümkün değil
Vz H3.4	Pt testi	Vize H3 mezarı	MS 1.-3.yy
	Cam şişe	Ait olduğu mezar kesinleştirilememekte	MS 3.yy

¹⁵⁰⁸ a.e. s. 87, no.180.

¹⁵⁰⁹ Hayes, **Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum**, s. 79, no.288.

¹⁵¹⁰ Borel, **Le verre d'époque romaine à Avenches-Aventicum**, s. 51, no.137.

¹⁵¹¹ M. Schätzschock, "Glas", **Hanghaus 2 in Ephesos, die Wohneinheit 4, Baubefund, Ausstattung, Funde, Band VIII/6**, ed. H. Thür, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2005, s. 378, no.G37.

Vize H'deki mezarların tarihlenmesi konusunda Mansel herhangi bir bilgi vermemiştir.¹⁵¹² Aynı şekilde Onurkan da mezarların tarihi hakkında bir yorum yapmamıştır.¹⁵¹³ Buluntular ostotheğin bulunduğu mezarı MS 2.yy'a, hatta 2.yy'ın ikinci yarısına yerleştirir. İçinde tek bir pişmiş toprak testi çıkan Vize H1 mezarının ise tarihi kesinleştirilememektedir. Eğer konteksti kesinleştirilemeyen cam şişenin bu mezardan çıktığı kabul edilirse o zaman söz konusu mezar MS 3.yy'a tarihlenebilir. Ancak MS 2.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen Vize H3 mezarı (ostothek) ile uygunluk göz önüne alındığında bu mezarın MS 3.yy'ın başına tarihlenmek daha doğrudur. Konteksti kesinleştirilemeyen cam şişenin Vize H1'e değil, Vize H3 mezarına (ostothek) ait olma durumunda, o zaman ostotheğin MS 2.yy sonu-MS 3.yy başına tarihlenecektir. Benzer bir şekilde içinde tek bir pişmiş toprak testinin yer aldığı Vize H1 mezarının da yaklaşık aynı döneme ait olduğu söylenebilecektir. Sonuç olarak Vize H tümülüsü, içerdiği buluntuların gösterdiği kadarıyla MS 2.yy'ın ikinci yarısı-3.yy başına tarihlenebilir (Tab.11). Mezarlarda gömülü olanların kimliğine dair herhangi bir öneri sunmak mümkün değildir.

I- Vize İ Tümülüsü

Kırklareli İli, Vize İlçesi'nin yaklaşık 6 km güneyinde, Vize H tümülüsünün yaklaşık 400 m kuzeyindeki tümülüs "Vize İ" olarak adlandırılmıştır. Mansel, tümülüsün 50 m çapında ve 4 m yüksekliğinde olduğunu belirtir.¹⁵¹⁴ 1939 yılında Mansel tarafından yapılan kazıda herhangi bir mezara rastlanmamıştır.¹⁵¹⁵ Yukarıda belirtildiği gibi boş tümülüslere Thrakia'nın genelinde rastlanmaktadır.¹⁵¹⁶

Bu tez kapsamında Vize İlçesi'nin güneyinde yapılan araştırmalarda, söz konusu tümülüse ait herhangi bir ize rastlanmamıştır. Mezar tepesinin ölçüleri dikkate alındığında, kazı çalışmaları bittikten sonra tümülüsten geriye kalan yükseltinin zaman içinde çevresindeki tarlalara ilave edilmiş olabileceği düşünülebilir.

¹⁵¹² Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

¹⁵¹³ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 9-10.

¹⁵¹⁴ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

¹⁵¹⁵ a.e. s. 461; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93.

¹⁵¹⁶ Mansel, **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, s. 16 vd.; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 90, dnp.3; Archibald, **Odrisian Kingdom**, s. 52.

V- Tekirdağ Saray İlçesi Uzun Hacı Tümülüsü

1) Konum ve Yığma Tepe

Tekirdağ İli, Saray İlçesi'nin 15 km kadar güneybatısında, Uzun Hacı Köyü'nün yaklaşık 1 km doğusundaki tümülüs "Uzun Hacı Tümülüsü" olarak anılır. Kenan 1941 yılında, mezarın bulunduğu arazinin, tümülüsün alçalması ve yayılması ile tarla halini aldığını raporunda belirtmiştir.¹⁵¹⁷ Fakat ufak bir tepe görünümünde olduğu dışında, tümülüsün boyutları ya da yüksekliği hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Bu çalışma kapsamında Uzun Hacı Köyü'nde yapılan araştırmalarda, söz konusu tümülüse ait herhangi bir ize rastlanmamıştır. Özellikle köyün doğusundaki düz arazi günümüzde tarlalarla kaplıdır (Res.500). Yığma tepe ölçülerinin tam olarak bilinmemesine karşın, 1940'lı yıllarda zirai faaliyetlerden ötürü alçalmış durumda olan tümülüsün muhtemelen çevresindeki tarlalara katıldığı anlaşılmaktadır.

Tümülüsteki mezar, tarlalarını süren çiftçiler tarafından tesadüf eseri bulunmuş olup, Kenan tarafından yığma tepede ya da mezarın etrafında ek bir kazı yapılmamıştır.

2) Sandık Mezar (Res.277-280)

Reyhan Kenan tarafından hazırlanan raporda, tümülüsün ortasında yer alan mezar için önce doğu-batı doğrultulu ve dikdörtgen planlı bir çukur açıldığı ve sonra bu çukurun etrafının çeşitli boyutlarda kireçtaşından bloklarla çevrelendiği belirtilmiştir. Mezarın uzunluğu 1,87 m, genişliği 0,76 m, yüksekliği 0,75 m'dir. Kenan'ın verdiği çizimlerden (Res.501-505) anlaşıldığı kadarıyla mezarı çevreleyen taş blokların en küçüğü yaklaşık 0,5 m, en büyüğü yaklaşık 1,5 m uzunluğundadır fakat hepsi yaklaşık 0,22 m kalınlığındadır. Mezarın üstü 1,17 m uzunluğunda, 0,46 m genişliğinde ve yine 0,22 m kalınlığındaki bir taş blok ile kapatılmıştır.¹⁵¹⁸ Mezarın çevresini sınırlayan blokların nasıl inşa edildiği ve ölünün nasıl defnedildiği hakkında raporda hiçbir bilgi yoktur.

¹⁵¹⁷ Kenan, "Trakya'da Uzun Hacı Höyüğünde Bulunan Eserler", s. 47.

¹⁵¹⁸ Kenan, "Trakya'da Uzun Hacı Höyüğünde Bulunan Eserler", s. 47-48.

3) Mezar Envanteri (Katalog)

Uzun Hacı Köyü'nde tarlalarını süren çiftçiler tarafından tesadüf eseri ortaya çıkarılan mezar açılmış ve içindeki mezar eşyaları çıkarılmıştır. Köy muhtarının olaya el koyması sonucunda bu eserler kurtulabilmiş ve Kenan tarafından incelenebilmiştir. Ancak buluntuların mezar içindeki konumları bilinmemektedir.

UH 1. Yaprak (Res.506)

İleri derecede tahrip olduğundan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde incelenememiştir. Mevcut bilgiler Kenan'ın raporundan ve Onurkan'ın yayınından derlenmiştir.

İAM env 5841

Altın, 0,025 g

u 5,0 cm, g 2,5 cm

Kenan 1941:4, lev17, res.3; Onurkan 1988:19, no.3.

Defne yaprağı biçiminde levha. Uç kısmında yaprağın sapı da belirtilmiştir.

Analoji ve tarihleme

Kenan raporunda, Vize A ve Vize B tümülüslerindeki çelenkleri (Vz A1 ve Vz B1) dikkate alarak bu mezarda da daha çok sayıda altın yaprak bulunması gerektiğini belirtir. Analoji ve tarihleme için bkz. Vz A1.

UH 2. Yüzük (Res.507)

İAM env 5840

Altın ve akik, 13,0 g

y 2,3 cm, halka ç 2,2 cm

Kenan 1941:48, no.1, lev.17, res.3a-b; Onurkan 1988:21, no.8, lev.4a.

Yüzük halkası masif ve oval, yüzük kaşına doğru genişlemekte. Kaşta, çerçeve ile aynı düzeyde, kırmızı renkli akik taşı. Yüzük taşında kazıma tekniğinde Athena başı, profilden, sola dönük, sorguçlu miğfer ve aigis ile.

Analoji ve tarihleme

UH 2 form bakımından MÖ 1.yy - MS 1.yy'a tarihlenen yüzüklere benzer.¹⁵¹⁹ Form ve boyut açısından en yakın benzerleri, günümüzde Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve MS 1.yy'a tarihlenen iki altın yüzüktür.¹⁵²⁰ Romanya, Constanta Ulusal Tarih ve Arkeoloji Müzesi'nde korunan iki altın yüzük de form ve boyutları ile Uzun Hacı örneğine çok benzemektedir ve MS 2.yy'a tarihlenmektedirler.¹⁵²¹

UH 2 üzerindeki Athena betimine en çok benzeyen örnekler Ashmolean Müzesi'nde korunan ve buluntu yeri belli olmayan MÖ 1.yy'a ait yüzük taşı üzerinde sola dönük miğferli Athena büstü,¹⁵²² British Museum'daki iki yüzük taşı üzerinde sorguçlu miğfer ve aigisi ile Athena başı¹⁵²³ ve Viyana Sanat Tarihi Müzesi'ndeki MS 1.-2.yy'a tarihlenen yüzük taşı üzerindeki sağa dönük Korinth miğferli Athena büstüdür.¹⁵²⁴ Yukarıdaki veriler ışığında UH 2'yi MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

UH 3. Patera (Res.508-512)

İAM env 5829

Bronz

y 6,4 cm, aç 22,2 cm, dç 7,7 cm, kulplu u 34,8 cm, kaide ç 10,95 cm

Kenan 1941:49, no.3, lev.18, res.4; Onurkan 1988:52-53, no.49, lev.29a-d, şek.16.

Tek saplı yayvan çanak. Çanak döküm, sap içi boş döküm olarak yapılmış. Gövde yukarı doğru genişlemekte, ağız kenarı dışa dönük. Çanağın çeper kalınlığı ağız kenarına doğru artar. Ağız kenarının altında iki paralel çizgi arasında bir bant.

¹⁵¹⁹ Henkel, *Die Römischen Fingerringe der Rheinlande*, no.159, 167, lev.IX; Zwierlein-Diehl, *Die Antiken Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien Band II*, no.1075 (MÖ 1.yy-MS 1.yy); Ruseva-Slokoska, *Roman Jewellery A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia*, s. 77, Tip I, no.189 (MS 1.yy).

¹⁵²⁰ Stefanelli, *L'oro dei Romani Gioielli di eta Imperiale*, s. 136, no.123-124.

¹⁵²¹ Virgil v.d., *Bijuterii Antice din Aur*, s. 19 vd., lev.IV, no.7 ve 10.

¹⁵²² Henig-MacGregor, *Catalogue of the Engraved Gems and Finger-Rings*, s. 43, no.2.22. Korinth miğferli bir başka benzer örnek için Bkz. a.e. s. 44, no.2.26 (MÖ 1.yy).

¹⁵²³ Walters, *Catalogue of the Engraved Gems and Cameos Greek Etruscan and Roman in the British Museum*, s. 155, no.1373-1374.

¹⁵²⁴ Zwierlein-Diehl, *Die Antiken Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien Band II*, s. 100, no.1014.

Taban yüzeyinde eş merkezli torna halkaları. Sap silindirik, yassı bir levha vasıtasıyla çanağa lehimli. Sapın yüzeyinde boylamasına derin dışbükey yivler, sapın uç kısmı koç başı biçiminde sonlanmış. Koç başı ile sap arasında profilli bir bilezik. Koç başının üzerinde, çenenin altında kazıma tekniğinde çizgiler ve kabartmalar halinde post. Boynuzlar kıvrım yapıp uçları iki yana doğru uzanmakta.

Sapı çanağa lehimleyen yassı levha büyük ölçüde noksan, ayrıca gövdede küçük noksan parçalar, gövde kısmen korozyonlu.

Analoji ve tarihleme

Gövde ve sap formu ile boyutları bakımından Umurca B1 paterasına (Um B1.13) çok benzeyen Uzun Hacı paterası, sapın düz bir biçimde gövdeye eklenmiş olması ile ondan ayrılır. Ancak Um B1.13'e benzer pateralarda da, sapların bazen düz, bazen gövdeye açı yapacak şekilde bağlandıkları görülmektedir. Dolayısıyla sapın bağlanma şekline dayanarak belli bir tipoloji oluşturmak ya da tarihlendirme kıstası saptamak mümkün değildir. Aynı durum sap ucundaki koç başında da söz konusudur. Her iki eserdeki koç başının farklı işçilik göstermesi, pateraların farklı ustalar (ya da farklı atölyeler) tarafından yapıldığına işaret eder. Analoji ve tarihleme için bkz. Um B1.13.

UH 4. Trulla (Res.513-516)

İAM env 5830

Bronz

y 10,0 cm, aç 14,9 cm, dç 10,0 cm, u 28,7 cm

Kenan 1941:49, lev.19, res.5a-b, no.4; Onurkan 1988:46-47, no.44, lev.24 b-c, şek.11 (Augustus Dönemi).

Ağız kenarı dışa çekik, gövde derin ve dik bir profile sahip, taban yüzeyinde eş merkezli kabartma halkalar. Sap ağız kenarından yatay bir şekilde uzanmakta. Ağız kenarının altında kabartma biçiminde halkalar arasında bir band. Sapın orta kısmı dar, uca doğru genişlemekte, uç kısmında eş merkezli iki daire motifli. Küçük olan daire motifinin bir yarısında hilal biçiminde delik.

Sapın uç kısmında ve gövdenin alt kısmında noksan, alçı ile tümlenmiş.

Analoji ve tarihleme

Form bakımından en yakın benzeri Vize A tümülüsündeki MS 1.yy ortalarına tarihlenen bronz trulladır (Vz A13). Fakat ondan boyutları ile ayrılır. UH 4'e en çok yaklaşan örnek Pompeii, Casa dei Quattro Stili'de bulunan bronz trulladır. MS 1.yy'a tarihlenmiştir.¹⁵²⁵

Vize A bronz trullasında olduğu gibi Uzun Hacı örneği üzerinde bir ustanın adına işaret eden herhangi bir yazıt bulunmamaktadır. Ancak form ve boyutları Campania bölgesindeki atölyelerde üretilmiş olabileceğine işaret eder. Analojiler ışığında UH 4'ü MS 1.yy ortaları ya da ikinci yarısına tarihlemek mümkündür.

UH 5. Oinokhoe (Res.517-520)

İAM env 5828

Bronz

y 20,0 cm, karın ç 13,0 cm, dç 7,6 cm

Kenan 1941:50, no.5, lev.20, res.6a-b, lev.21, res.7a-b; Onurkan 1988:59-60, no.57, lev.36a-c, şek.23.

Yonca ağızlı. Yonca dilimlerinin birleşim yerleri oldukça belirgin, karın şişkin, çeper kalınlığı yukarı doğru artmakta, dip düz. Ağız ve boyun, gövde ve taban ayrı dökülmüş ve sonrasında birbirine eklenmiş.¹⁵²⁶ Ek yerinin belli olmaması için omuz üzerinde iki bant ile bezeli. Kulp ayrı döküm, ağız kenarına ve gövdeye lehimli. Boyun ile gövde arasında ikişer halka ile sınırlandırılmış düz bir bant. Taban yüzeyinde eş merkezli kazıma halkalar.

Kulpun ağız kenarı ile birleştiği üst kısımda kabartma biçiminde bir aslan başı. Ağız açık, dil dışarı doğru uzatılmış, yelesi ortadan ikiye ayrık, dalgalar halinde geriye doğru düzenlenmiş. Aslanın yelesi kulpun en yüksek noktasına kadar uzanmakta. Kulpun tepe noktasında çıkıntı. Kulpun ağız ile birleştiği kısım iki yana açık, uçlar at nalı şeklinde sonlandırılmış. Her iki ucun üst kısmında boncuk dizisi. Kulpun gövde ile birleştiği alt kısımda dolgun yüzlü bir maenad başı, cepheden. Alnında bir bant ve hemen üzerinde çiçekleri gösteren iki çıkıntı.

¹⁵²⁵ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 250, no.2.74.

¹⁵²⁶ Taban ve gövdenin dövme tekniği ile yapılmış olabileceğine dair bkz. Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, dpn.323.

Gövdenin alt kısmında ve dipte noksanlıklar.

Analoji ve tarihleme

Um B1.14'e çok benzer, farkı kulp üst kısmındaki aslan başının üslubudur. Onurkan, Makedonya, Okhri Gölü yakınlarındaki Trebenista'da MÖ 6.yy'a ait bir mezarda bulunan bir oinokhoeye dayanarak, bu tip aslan başının arkaik geleneğe dayandığını ve benzer motifin Roma İmparatorluk Dönemi'nde yeniden ortaya çıktığını öne sürer.¹⁵²⁷ Um B1.14 gibi özenli işçiliği, Uzun Hacı oinokhoesinin de MS 1.yy'ın ikinci yarısında İtalya'daki atölyelerde üretilmiş olabileceğini gösterir. Trebinitsa oinokhoesine kulp düzenlemesi, kulp ataşındaki palmet ve kulpun ağız ile birleştiği yerdeki aslan başı ile çok benzeyen bir örnek İtalya'nın güneyinde, Cumae'de bulunmuştur.¹⁵²⁸ Uzun Hacı oinokhoe kulpuna benzeyen bir başka örnek Bulgaristan, Karaağaç tümülüsünde MS 1.yy'a ait bir mezarda bulunmuştur.¹⁵²⁹

Um B1.14 numaralı oinokhoeye benzerliğinden ötürü UH 5, MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenir. Ayrıntılı analoji ve tarihleme için bkz. Um B1.14.

UH 6. Amphora (Res.521-523)

İAM env 5827

Bronz

y 18,8 cm, aç 7,0 cm, dç 9,1 cm, karın ç 17,0 cm

Kenan 1941:51, no.6, lev.22, res.8; Onurkan 1988:68, no.65, lev.39d, şek.30 (MS 1.yy'ın ilk yarısı).

Ağız kenarı düz ve içe dönük, boyun aşağıya doğru genişlemekte, gövde basık ve yayvan, çift kulplu, alçak kaideli. Oval kesitli kulplar masif döküm, üstte ağız kenarının altına, altta karnın üzerine lehimli. Kulpların alt uçları stilize yaprak biçiminde. Taban yüzeyinde eş merkezli kazıma tekniğinde halkalar. Gövde üzerinde iki paralel çizgi.

Dipte bir parçası noksan. Kulplar gövdeden ayrılmış durumda.

¹⁵²⁷ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 62-63.

¹⁵²⁸ Filow, 1927, 65, res.68.

¹⁵²⁹ Welkow, "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", s. res.10-12

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A18.

UH 7. Bardak (Res.524)

İAM'de bu eser bulunamamıştır. Bilgiler aşağıdaki yayından derlenmiştir:

Kenan 1941:51, no.19, lev.23, res.11.

Yeşilimsi mavi cam

y 6 cm, aç 8,2 cm, dç 4 cm,

Derin çanak biçiminde, kalın kenarlı. Gövdenin alt ve üst kısmında birbirine paralel yatay çizgiler.

Kazı raporunda ağız kenarında kırıklar olduğu belirtilmiştir.¹⁵³⁰

Analoji ve tarihleme

Isings 12 ile bağdaşır.¹⁵³¹ Isings, bu tipin, içki kapları arasında en basit formu temsil ettiğini belirtmekte ve benzerlerine MS 1.yy'a ait tabakalarda ve özellikle mezar buluntuları arasında rastlandığını bildirmektedir.¹⁵³² UH 7'ye en çok benzeyen örnek MS 1.yy'a ait Pompeii buluntusudur¹⁵³³ ve burada da tarihlemeyi belirler.

UH 8. Oinokhoe (Res.525)

İAM env 7284

PT

y 11,2 cm, aç 5,0 cm, dç 5,15 cm

Kenan 1941:no.7, lev.22, res.9; Onurkan 1988:16.

10R4/7 kırmızı hamur. Az taşçık ve kum katkılı. Orta-iyi derecede pişmiş hamur.

Yonca ağızlı, gövde şişkin. Dip düz ve hafif içbükey. Tek kulpun üst ucu ağız kenarının altında, alt ucu karında sonlandırılmış. Karnın üstünde, kulpun alt uç hizasında üç sıra band.

Ağzın bir kısmı noksan.

¹⁵³⁰ Kenan, "Trakyada Uzun Hacı Höyüğünde Bulunan Eserler", s. 51

¹⁵³¹ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 27-29.

¹⁵³² a.e. s. 27-29.

¹⁵³³ Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 205, no.1.17.

Analoji ve tarihleme

Bulgaristan, Hotnitsa'da bulunan pişmiş toprak testi form bakımından UH 7'yi anımsatır. Ancak gövdesinin daha yüksek ve ağız kısmının ise daha küçük olması farklılık yaratır. MS 2-3.yy'a tarihlenmiştir.¹⁵³⁴ Phokaia'da bir keramik çöplüğünde bulunan pişmiş toprak oinokhoe de form bakımından UH 8'e benzemektedir, fakat boynun dar ve ağzın küçük olması ile ondan ayrılır. MS 2.yy'a tarihlenmiştir.¹⁵³⁵ UH 8'in bire bir benzer örneği bulunamadığı için kontekste göre tarihleme yapılacaktır (Bkz. aşağıda "Değerlendirme").

UH 9. Unguentarium (Res.526)

İAM env 7283

PT

y 18,7 cm, aç 3,6 cm, gç 7,5 cm, dç 2,8 cm, akk 0,8 cm

Kenan 1941:no.8, lev.23, res.10; Onurkan 1988:16.

10R6,5/6 açık kırmızı hamur. Kum katkılı. Orta derecede pişmiş hamur.

Ağız kenarı dışa dönük. Boyun uzun ve gövdeye doğru daralmakta. Gövde armut biçiminde, dip düz.

Ağız kenarında noksanlar. Gövdede yüzeyin bir kısmı aşınmış durumda.

Analoji ve tarihleme

Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenen pişmiş toprak unguentarium form bakımından Uzun Hacı buluntusu ile benzerlik gösterse de boyutlarının küçük olması nedeniyle ondan farklıdır.¹⁵³⁶ Beth Shean'da, Kuzey Nekropolisteki 222 no'lu mezarda bulunan pişmiş toprak unguentarium. hem form hem de boyutları ile UH 9'a benzer. MS 1.yy ortasına tarihlenmiştir.¹⁵³⁷ Uzun Hacı unguentariumuna belki de en yakın analogi Vz A76'dır. MS 1.yy'ın ilk yarısı-

¹⁵³⁴ Soultov, **Ancient Pottery Centres in Moesia Inferior**, s. 30. MS 3.yy'a ait bir başka benzer pişmiş toprak oinokhoe için bkz. Ö. Özyiğit, "1990 Yılı Phokaia kazı Çalışmaları", **KST 13.2**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 1992, s. 104, res.14.

¹⁵³⁵ Ö. Özyiğit, "1998 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları", **KST 21.2**, Ankara 24-28 Mayıs 1999, Ankara, 2000, s. 39, res.13.

¹⁵³⁶ Hayes, **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, s. 62, no.338. MÖ 1.yy sonu-MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenen bir başka benzer örnek için bkz. **a.e.** s. 62, no.343.

¹⁵³⁷ Fleming, **Roman Glass Reflections on Cultural Change**, s. 32, lev.E.42.

1.yy ortasına tarihlenmiştir. Yukarıdaki veriler ışığında UH 9'u MS 1.yy ortalarına tarihlemek mümkündür.

UH 10. Kandil (Res.527)

İAM'de bu eser bulunamamıştır. Bilgiler aşağıdaki yayınlardan derlenmiştir:

Kenan 1941:no.8, lev.23, res.10; Onurkan 1988:16.

PT

y 3,0 cm, üst ç 8,0 cm, tç 4,0 cm

Açık tipli kandil. Ortada fitil deliği, ağızda hafif çıkıntı ve yuvarlak alev deliği. Ağız kenarı üzerinde burmalı yuvarlak kulp.

Analoji ve tarihleme

British Museum'daki pişmiş toprak kandil form ve boyutları açısından MS 1.-3.yy'a tarihlenen UH 10'u anımsatır.¹⁵³⁸ Bulgaristan, Svilengrad yakınlarındaki Tümülüs 1'de bulunan pişmiş toprak kandil, form bakımından UH 10'a benzer. Ait olduğu mezar, sikkeler vasıtasıyla MS 180'e tarihlendirilmiştir.¹⁵³⁹

Almanya, Trier'de Rheinischen Landesmuseum'da korunan kandil, form ve boyutları bakımından UH 10 ile benzerik taşır. Fakat Uzun Hacı buluntusundan farkı discus üzerinde bezeme içermesidir. Birlikte ele geçtiği keramik parçalarına göre MS 1.yy ortasına tarihlendirilmiştir.¹⁵⁴⁰ Samothrake nekropolisindeki bir mezarda açığa çıkarılan pişmiş toprak kandil form açısından UH 10'a benzemekte ve olasılıkla MS 1.yy'a tarihlenmektedir.¹⁵⁴¹ Romanya, Mehedinti, Drobeta-Turnu-Severin'de bulunan kandil, hem form hem de boyutları bakımından UH 10'a en yakın analogiyi oluşturur. MS 1.-2.yy'a tarihlenmiştir.¹⁵⁴² Yukarıdaki veriler ışığında UH 10'u MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

¹⁵³⁸ H.B. Walters, **Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum**, Londra, 1914, no.95.

¹⁵³⁹ Welkow, "Die Ausgrabungen bei Mezek und Svilengrad", s. 150-151, res.141.

¹⁵⁴⁰ K. Goethert, **Römische Lampen und Leuchter Auswahlkatalog des Rheinischen Landesmuseums Trier**, Trier, Rheinisches Landesmuseum, 1997, s. 49, no.12.

¹⁵⁴¹ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 834-836, no. W9-1.

¹⁵⁴² Simion, **Opaite Greco-Romane de Bronz din Romania**, s. 68, no.38.

4) Değerlendirme

Tab.9: Uzun Hacı Tümülüsü Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntu Adı	Tarihleme
UH 1	Altın yaprak	MS 1.yy
UH 2	Altın yüzük	MS 1.-2.yy
UH 3	Bronz patera	MS 1.yy sonu
UH 4	Bronz trulla	MS 1.yy ortaları ya da MS 1.yy'in ikinci yarısı
UH 5	Bronz oinokhoe	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
UH 6	Bronz amphora	MS 1.yy
UH 7	Cam bardak	MS 1.yy
UH 8	Pt oinokhoe	Kontekste göre
UH 9	Pt unguentarium	MS 1.yy ortaları
UH 10	Pt kandil	MS 1.-2.yy

Uzun Hacı tümülüsü altındaki mezar, tarlalarını süren çiftçiler tarafından açıldığı için, mezar envanterini meydana getiren buluntuların kesin konumları belirlenememektedir. Söz konusu eşyalar dört sınıfa ayrılabilir: Kişisel eşyalar, yiyecek-içecek servisi ya da temizlikle ilintili eşyalar, aydınlatma araçları ve defin sırasında uygulanan ritüel ile ilgili olabilecek eşya.

Kişisel eşyalar kategorisinde sadece bir altın yüzük (UH 2) bulunmaktadır. Bu yüzük büyük ihtimalle ölünün hayattayken sahip olduğu takıdır. Öldükten sonra yakınları tarafından mezara konmuştur.

Sayıda en fazla olan ikinci kategoride bir bronz patera (UH 3), bir bronz trulla (UH 4), bir bronz oinokhoe (UH 5), bir bronz amphora (UH 6), bir cam bardak (UH 7) ve bir pişmiş toprak oinokhoe (UH 8) bulunmaktadır. Mezar içindeki konumları bilinemediği için söz konusu eşyaların birbirleriyle olan ilişkileri tespit

edilememektedir. Ancak işlevleri bakımından yiyecek-içecek servisi veya temizlikle ilgili oldukları belirtilebilir.

Aydınlatmaya yönelik olarak tek bir pişmiş toprak kandil (UH 10) bulunmaktadır. Pişmiş toprak unguentarium (UH 9) ise olasılıkla defin işlemi sırasında gerçekleştirilen ritüele işaret eder.

Uzun Hacı tümülüsünde ortaya çıkarılan sandık mezar, tarihlleme için önemli bir kriter vermemektedir. Envanterde ise bütün buluntuların keşiştiği zaman dilimi gözetilerek, Uzun Hacı tümülüsündeki mezarı MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihllemek mümkündür (Tab.11).¹⁵⁴³

Uzun Hacı tümülüsünün tarım faaliyetlerinin sürdüğü bir bölgede yer alması, büyük ihtimalle zaman içinde küçülmesine yol açmış ve en sonunda tarla seviyesi, mezarın bulunduğu seviyeye ulaşmış olmalıdır. Mezarın üzerini örten taş kapak da çiftçiler tarafından kaldırılarak kontekt bozulmuştur. Dolayısıyla yukarıda belirtildiği gibi mezar buluntularının kesin konumları bilinmemekle birlikte, mezar envanterinin noksansız olduğu da şüphelidir. Öte yandan mezarın bulunduğu yerde ve çevresinde Kenan tarafından kazı yapılmamıştır. Bu nedenle tümülüs altında bir sunak ya da başka mezar olup olmadığı karanlıktadır. Karanlıkta kalan bir diğer konu ölüye ait kalıntılar ile ilgilidir. Bu konuda bilgi verilmemiştir. Taş kapağı kaldırdıktan sonra mezarın içine girip buluntuları dışarı çıkaran kişilerin büyük ihtimalle ölüye ait kalıntıları (kemikler ya da küller) tahrip ettiği düşünülebilir.

Mezar envanterini meydana getiren eşyaların benzerlerine, Thrakia'da hem kadın hem de erkek mezarlarında rastlanmıştır. Dolayısıyla Uzun Hacı tümülüs mezarının bir kadına mı yoksa bir erkeğe mi ait olduğu kesin olarak belirlenememektedir. MS 1.yy'da Roma ordusunda askerlerin teçhizatı arasında yer alan¹⁵⁴⁴ bronz trullanın mezardaki mevcudiyeti, mezarın erkeğe ait olması ihtimalini artırsa da askeri teçhizat ile ilgili başka eşyaların olmaması bu savı desteksiz bırakır.

¹⁵⁴³ Bu durumda, bire bir benzer örneği bulunamamış olan pişmiş toprak oinokhoe de genel olarak MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

¹⁵⁴⁴ Goldsworthy, **The Complete Roman Army**, s. 122.

VI- Çanakkale Gelibolu İlçesi Bolayır Tümülüsü

Çanakkale İli, Gelibolu İlçesi, Bolayır Köyü'nün yaklaşık 1 km kuzeydoğusunda yer alır (Res.528). Yıldırım tarafından yapılan araştırmada tümülüsün yaklaşık 30 m yüksekliğinde ve 120 m çapında olduğu belirtilmektedir.¹⁵⁴⁵ Günümüzde askeri bölge içinde kaldığından ziyaret edilemeyen tümülüste şimdiye kadar bilimsel kazı yapılmamıştır.

Ancak 20.yy'ın başında Bolayır'da bir mermer kapı (Res.529-530) bulunmuştur.¹⁵⁴⁶ Söz konusu kapı, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunmaktadır.¹⁵⁴⁷ Tek bir bloktan meydana geldiği anlaşılan kapının yüzeyi iki yatay şerit ve bir dikey şerit ile dört alana bölünmüştür. Bu dört alandan üstteki ikisi daha küçüktür. Dikey şeritin üzerinde tek sıra, yatay şeritlerin üzerinde çift sıra yarım küre biçiminde çıkıntılar vardır. Böylelikle çift kanatlı görünüm kazanan Bolayır kapısı Makedonia, Thrakia ve Anadolu'da MÖ 4.yy ortalarından itibaren görülen ahşap kapı görünümündeki mermer kapılara benzer.¹⁵⁴⁸ Bolayır kapısının en yakın benzerleri MÖ 4.yy'a tarihlenen Langaza mezarı¹⁵⁴⁹ ile MÖ 4.yy sonu-3.yy başına ait Gemlik tümülüs mezarının¹⁵⁵⁰ kapılarıdır.

Stoyanova, Bolayır kapısının büyük olasılıkla bir Makedon mezarına (ve belki de yüksek statüde bir Makedona) ait olabileceğini öne sürmüştür.¹⁵⁵¹ Bolayır'da bulunmuş olan mermer kapının, Bolayır tümülüsünden çıkıp çıkmadığı tam anlamıyla kesinleştirilememekle birlikte, benzerlerinin çoğunlukla tümülüs altı mezarlarda ortaya çıkmış olması ve Bolayır civarında başka bir tümülüsün bulunmaması gibi nedenler, mermer kapının tümülüse ait olabileceğini düşündürür. Gelecekte tümülüste yapılacak bilimsel kazılar bu sorunun aydınlatılmasını sağlayacaktır.

¹⁵⁴⁵ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. 133-134. Söz konusu tümülüsü "Sivritepe" adı altında inceleyen Yıldırım, tümülüs içinde ayrıca, duvar örgüsü Hellenistik Dönem'e işaret eden, yaklaşık 20 m uzunluğunda bir dromos olduğunu ileri sürmektedir.

¹⁵⁴⁶ T. Macridy, "Un tumulus Macédonien à Langaza", **JdI** 26, 1911, s. 209-210, res.24.

¹⁵⁴⁷ Tez çalışması sırasında müzede bulunamadığı için incelenememiştir.

¹⁵⁴⁸ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 25-26; Stoyanova, "The Greek Door in the Tomb Architecture of Macedonia, Thrace and Asia Minor", s. 531-535, lev.I-III, res.1-11.

¹⁵⁴⁹ Macridy, "Un tumulus Macédonien à Langaza", s. 198, 214, res.5.

¹⁵⁵⁰ Fıratlı, "Kısa Arkeolojik Haberler", s. 224, 229, lev.69.1-2; Mansel, "Gemlik Tümülüs Mezarı", s. 189.

¹⁵⁵¹ Stoyanova, 2007, 535, lev.I, res.3.

VII- Buluntu Yeri Bilinmeyen Mezar: Ps. Eriklice

1) Konum ve Niteliğine Dair Sorunlar

Aşağıdaki katalogda incelenen buluntulardan bazıları (Ps. Er 2 ve Ps. Er 5) Joubin¹⁵⁵² ve Hasluck¹⁵⁵³ tarafından Eriklice tümülüsünden çıkan diğer eserlerle birlikte yayınlanmıştır. İAM'de Eriklice tümülüsüne ait olduğu belirtilen eserlerin envanter fişlerinde, Edirne'de Kumandan Mahmut Paşa tarafından buldukları ve İAM'ye 2 Mayıs 1892'de kayda geçirildikleri belirtilmiştir. Fakat Onurkan, Eriklice tümülüs mezarında ortaya çıkarıldığı rivayet edilen buluntulardan bazılarının daha geç bir döneme tarihlendiğini tespit etmiş, bu grubu Eriklice tümülüs buluntularından ayırarak "Ps. Eriklice" adı altında toplamış ve başka bir mezara ait olması gerektiğini ortaya koymuştur.¹⁵⁵⁴ Söz konusu eserlerin ait olduğu mezarın nerede olabileceğine dair öneriler "Değerlendirme" bölümünde ele alınacaktır.

2) Mezar Envanteri (Katalog)

Ps. Er 1. Pişirme kabı (Res.531)

İAM env 277 ve 278

Ps. Eriklice

Bronz

y 9,4 cm, aç 28,6 cm, tç 21,5 cm, kapak ç 30 cm, k 1,5 cm

Onurkan 1988:46, no.42, lev.24a.

Ağız kenarı geniş, dışa dönük, gövde derin, dip düz. Gövdede eş merkezli daireler. Yuvarlak kapak üzerinde eş merkezli daireler. Gövde ve kapak tek bir levhanın dövülmesi suretiyle yapılmıştır.

Ağız kenarında kırıklar. Bazı yerlerde noksan parçalar. Kapak orta kısımda kırık, kenarlarda çatlak.

¹⁵⁵² A. Joubin, **Bronzes et Bijoux, Catalogue Sommaire, Musée Imperial Ottoman**, İstanbul, 1898, s. 30 vd.

¹⁵⁵³ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 76 vd.

¹⁵⁵⁴ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 16.

Analoji ve tarihleme

Ps. Er 1'e yaklaşan tek örnek Bulgaristan, Kyustendil bölgesi, Slokoshtitsa Köyü'ndeki bir mezarda bulunan bronz teknedir. Boyutları bakımından daha büyük olan eser, Ps.Er1'den farklı olarak gövdesine yatay olarak lehimlenen iki adet masif döküm kulpa sahiptir, fakat herhangi bir kapağı yoktur. Ait olduğu mezar MS 2.yy ortası-3.yy başına tarihlenmiştir.¹⁵⁵⁵

Hayes tarafından Roma Dönemi pişmiş toprak mutfak kapları içinde gösterilen örnek hem form hem de boyutları ile Ps.Eriklice buluntusuna çok benzer. Hayes bu tip kapların pişirme kabı olarak MS 1.-3.yy boyunca kullanılmış olabileceğini belirtmiştir.¹⁵⁵⁶ Yukarıdaki veriler ışığında Ps. Er 1'i yerel bir atölyede üretildiğini ve MS 2.yy'a ait olabileceğini söylemek mümkündür.

Ps. Er 2. Oinokhoe (Res.532-534)

İAM env 279

Ps. Eriklice

Bronz

y 18,1 cm, karın ç. 11,5 cm, tç 6,5 cm

Joubin 1898:31; Hasluck 1910-1911:77, no.164 (MÖ 4.yy); Onurkan 1988:63, no.60, lev.37a-b, d, şek.25 (MS 1.-2.yy).

Yonca ağızlı, boyun ince, omuz dik. Dip hafif bombeli. Ağız ve boyun, gövde ve taban ayrı dökülüp birbirine eklenmiş. Kulbun üst ucu ağız kenarının altına bağlanmakta, üst yüzeyi ortada omurgalı, kenarları kademeli olarak sınırlandırılmış. Kulbun alt ucu oval levha biçiminde gövde ile birleşmekte. Oval levhanın kenarlarında kazıma çizgiler, ortada yüksek kabartma sola dönük Eros figürü. Çıplak, yürür vaziyette. Sol elinde kap, sağ elinde çentikli sopa. Tabanda eş merkezli kabartma halkalar. Kulp, kabın iç yüzüne bronz bir çubuk vasıtasıyla tutturulmuş.

İki parça halinde. Gövdesinde noksan kısımlar.

¹⁵⁵⁵ Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 56, 64, res.12

¹⁵⁵⁶ Hayes, **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, s. 77-79, lev.31.9.

Analoji ve tarihleme

Ps. Er 2'nin form açısından benzerlerine Pompeii'de rastlamak mümkündür.¹⁵⁵⁷ Bulgaristan, Asenovgrad bölgesi, Sadova'daki bir tümülüste bulunan bronz oinokhoe form, boyutları ve kulpun alt ucundaki Eros figürü ile Ps. Er 2'ye çok yaklaşıır. Ait olduğu mezar MS 1.-2.yy'a tarihlenmiştir.¹⁵⁵⁸ Eyalet atölyelerinde üretilmiş olabilecek bu oinokhoeyi genel olarak MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Ps. Er 3. Kulp (Res.535)

İAM env 281

Ps. Eriklice

Bronz

y 16,0 cm, g 4,8 cm

Onurkan 1988:70, no.67 (En erken MS 1.yy sonu-2.yy).

Dikey kulp. Her iki kenarında boncuk dizisi. Kulp üst yüzeyinde kabartma iki sarmaşık birbiriyle kesişerek dört adet oval alan oluşturur. Oval alanların içinde ve yanlarda sarmaşık yaprakları ve aralarında nokta bezemeler.

Kulp aşağıda palmetle sonlanmakta. Palmetin üstünde cepheden kabartma erkek büstü. Baş yüksek kabartma, her iki yanında volütle sınırlandırılmış. Saçlar yanlarda bukleler halinde aşağı sarmakta. Kaşlar çatık, yanaklar dolgun. Gözler kakma ve sakallı. Elbise sol omuz üzerinden atılmış, sağ göğüs ve omuz çıplak.

Ps. Er 4 ile çift oluşturur. Kulplar tüm ancak ait oldukları kap mevcut değildir. Kulpların kenarlarında hasar, yüzeyde aşınma.

Analoji ve tarihleme

Lüleburgaz, Umrca B2 mezarındaki bronz amphoraya (Um B2.14) ait kulplar form ve boyut bakımından Ps. Er 3 ve Ps. Er 4 için en yakın analogiyi verir ve bir amphoraya ait olduğunu ortaya koyar. İşçilik Um B2.14 ile kıyaslandığında Ps. Er 3 ve Ps. Er 4'te özensiz bir işçilik dikkati çeker ve bir eyalet atölyesinde yapılmış olabileceğini düşündürür. Onurkan kulplardaki figürlerin üslubunu Ps. Er 2'deki Eros

¹⁵⁵⁷ Tassinari, **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, D2111c, D2112, no.5016, 10285, 11482, 18763.

¹⁵⁵⁸ Juglev-Kaludova, 1963, 36.

figürüne benzettir.¹⁵⁵⁹ Ps. Er 3 ve Ps. Er 4'ü olasılıkla MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlemek mümkündür.

Ps. Er 4. Kulp (Res.535)

İAM env 282

Ps. Eriklice

Bronz

y 16,0 cm, g 4,9 cm

Onurkan 1988:70, no.67.

Ps. Er 3'ün eşi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 3.

Ps. Er 5. Candelabrum parçası (Res.536-537)

İAM env 280-284

Ps. Eriklice

Bronz

u 64,5 cm, k 2,5-2,8 cm

Joubin 1898:42, no.267; Hasluck 1911-1912:77, no.267; Onurkan 1988:76, no.77 (MS 1.yy); Atasoy 2005:68, no.121 (MS 1.yy)

Gövdenin bir bölümü ve iki hermeden oluşan başlık.

Gövde dörtgen kesitli, bir bölümünün içi boş, muhtemelen noksan olan gövde parçası içine geçmekteydi. Gövdenin üzerinde karşılıklı yüzlerde iki adet herme. Hermelerden biri sakallı ve kıvrıkcık saçlı yaşlı erkek başı biçiminde. Petasos giymiş. Gözler oyulmuş, olasılıkla başka bir maddeden yapılan kakma korunamamış. Diğer herme genç erkek başı biçiminde. Sakalsız, kısa saçları düz çizgilerle belirtilmiş. Petasostaki iki küçük kanat Hermes olduğunu göstermekte. Hermelerin üzerindeki candelabrum başlığı içi oyulmuş yuvarlak bir profil ile sonlanmakta.

¹⁵⁵⁹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 70.

Kandil tabağı, başlığın altındaki gövdeye ait parça ve ayak noksan. Gövde üç ayrı yerde kırık.

Analoji ve tarihleme

Romanya, Constanta'da bulunan bronz candelabrum üst kısmında betimlenen karşılıklı iki yüz olması bakımından Ps.Eriklice örneğine çok benzer. MS 1.-2.yy'a tarihlenmiştir.¹⁵⁶⁰ Bulgaristan, Stara Zagora, Çatalca'daki 6 no'lu tümülüs buluntusu da form, boyutları ve üst kısmındaki düzenleme ile Ps. Er 5'e yakındır. Ait olduğu mezar MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.¹⁵⁶¹ Analojiler Ps. Er 5 için MS 1.yy'ın ikinci yarısına işaret eder.

Ps. Er 6. Candelabrum parçası (Res.538)

İAM env 301

Ps. Eriklice

Bronz

ç 16 cm, kenar k 0,85 cm

Üst yüzde, merkezdeki düzgün kenarlı deliğin etrafında iç içe geçmiş kabartma daireler. Kenar aşağı katlanmış.

Kenarın bir kısmı noksan. İki parça halinde, yapıştırılmış.

Analoji ve tarihleme

Olasılıkla Ps. Er 5'e ait. Analoji ve tarihleme için bkz. Ps. Er 5.

Ps. Er 7. Ayna sapı (Res.539)

İAM env 285

Ps. Eriklice

Bronz

u 8,3 cm, g 3,6 cm

¹⁵⁶⁰ Simion, *Opaițe Greco-Romane de Bronz din Romania*, s. 87, no.57.

¹⁵⁶¹ Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Çatalca, Starozagorsko", s. 21-22, res.29.

Sap yuvarlak kesitli, ucu çatal biçiminde. Üstte sapa dik açı ile birleşen kenar iki yana doğru uzanmakta. Sapın üstte devamı üçgen biçiminde.

Alt ucunda kırık.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Doğu Thrakia'da, günümüzde Bulgaristan, Burgaz bölgesi, Nesebar'daki Mesambria'daki bir mezarda açığa çıkarılan bronz aynanın sapı, form bakımından Ps. Er 7'yi anımsatsa da sapın ayna ile birleştiği yerde tam plastik kanatlı bir Eros olması farklılık yaratır. MÖ 3.yy'a tarihlenmiştir.¹⁵⁶² Varna Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve MS 2.-4.yy'a tarihlenen kurşun aynalardan bazılarının sapı incelenen esere yaklaşıyor.¹⁵⁶³ Nijmegen'de G.M. Kam Eyalet Müzesi'nde korunan ve Roma Dönemi'ne tarihlenen aynaların sap formları da Ps. Eriklice buluntusuna çok benzer.¹⁵⁶⁴ Benzer formulu sapların Roma Dönemi boyunca kullanılmış olabileceğini göz önüne alarak, incelenen eser için kesin tarihleme yapılamayacaktır.

Ps. Er 8. Aplik (Res.540)

İAM env 286

Ps. Eriklice

Bronz

y 5 cm, g 3,7 cm

Onurkan 1988:94-95, no.93.

Büst biçiminde aplik. Baş hafif sola dönük. Başın üzerinde korymbos. Sağ omuz üstünde nebris. Ps. Er 7 ile aynı kalıptan üretilmiştir.

Yıpranmış durumda.

¹⁵⁶² S. Dumova, "Novi Elinisticheski Grobni Naxodki v Nekropola na Antichna Mesambriya", **Gedenkschrift Für Professor Velizar Velkov**, Sofya, 2009, s. 182, no.7, res.12. Kontekstin en geç MÖ 5.yy sonuna tarihlendiği bir başka ayna sapı, tam korunmamış olmakla birlikte, ayna ile birleştiği yerde volütlerle bezenmiştir, bkz. B. Filow, "Neuentdeckte thrakische Hügelgraber von Duvanlii (Südbulgarien)", **Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare** 7, 1932-33, s. 263, 279-280, res.48.

¹⁵⁶³ Kouzov, "Lead Roman Mirrors in Varna Archaeological Museum", s. 92-93, 97, no.35, 43, 48

¹⁵⁶⁴ D. McDonnell, R.J.M. Meijers, H. Kars, "The Composition and Microstructure of Roman Mirrors from Nijmegen, the Netherlands", **Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes**, Nijmegen 1992, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. Kam, 1995, s. 169 vd.; N. Meeks, "A Technical Study of Roman Bronze Mirrors", **Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes**, Nijmegen 1992, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. Kam, 1995, s. 182, res.3.

Analoji ve tarihleme

Um B2.29 ve Um B2.30 ile kıyaslandığında daha niteliksiz bir işçiliğe sahip Ps. Er 8 ve Ps. Er 9'un bir eyalet atölyesinde üretilmiş olabileceğini söylemek mümkündür. Ayrıntılı analoji ve tarihleme için, bkz. Um B2.29.

Ps. Er 9. Aplik (Res.541)

İAM env 287

Ps. Eriklice

Bronz

Onurkan 1988:94-95, no.93.

Ps.Er 6 gibi.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 8.

Ps. Er 10. Kilit menteşesi (Res.542)

İAM env 288

Ps. Eriklice

Bronz

y 8,7 cm, g 2,4 cm

Cepheden, bir kaide üzerinde ayakta duran erkek. Belden aşağısı kabartma, yukarısı plastik. Baş hafif sağa dönük. Sağ omuz, sol omuza göre aşağıda. Vücut ağırlığı sağ bacak üzerinde, sol bacak hafifçe kırılmış. Göğüs adaleleri birer çizgi ile belirtilmiş. Sol omuz, kol ve sol bacağın bir kısmını ören bir manto. Sağ kol altında niteliği anlaşılmayan bir nesne. Üzerinde durduğu kaidenin ön yüzünde üç adet kazıma daire. Arka yüzde iki adet dörtgen halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Varna Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve tesadüfen bulunduğu belirtilen figürlü kilit menteşeler, MS 1.yy sonu-4.yy başına tarihlendirilmişlerdir.¹⁵⁶⁵ Bulgaristan, Stara Zagora, Çatalka'daki Tümülüs 5'te bulunan kilit menteşeleri form ve boyutları bakımından incelenen örnekler ile benzerlik gösterir. Ait oldukları mezar MS 2.yy sonuna tarihlenmiştir.¹⁵⁶⁶ Kırklareli, Babaeski İlçesi, Alpullu Köyü'nün 2 km kuzeydoğusundaki Höyüktepe tümülüsünde açığa çıkarılan bronz kilit parçaları, hem form hem de boyutları açısından incelenen kilit menteşelerine çok benzer. Ait oldukları mezar MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.¹⁵⁶⁷ Yukarıdaki veriler ışığında Ps. Eriklice buluntularını MS 2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Ps. Er 11. Kilit menteşesi (Res.543)

İAM env 289

Ps. Eriklice

Bronz

y 9,8 cm, g 2,1 cm

Cepheden, bir kaide üzerinde ayakta duran kadın. Belden aşağısı kabartma, yukarısı plastik. Baş hafif sola dönük. Kollar vücuda bitişik vaziyette. Vücut hatları pek belirgin değil. Sol kol ve kalça üzerinde manto. Üzerinde durduğu kaidenin ön yüzünde üç adet kazıma daire. Arka yüzde iki adet dörtgen halka, başın üzerinde yuvarlak bir halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er10.

Ps. Er 12. Kulp (Res.544)

İAM env 283

Ps. Eriklice

Bronz

¹⁵⁶⁵ Kouzov, "Bronze Metalwork for Decoration of Toilet Boxes", s. 31, no.20-22.

¹⁵⁶⁶ Nikolov-Buyukliev, "Fouilles d'une nécropole tumulaire près de 'Çatalka' en 1967", s. 58, res.15.

¹⁵⁶⁷ Yılmaz, 1993, 403

u 9,5 cm, k 0,5 cm

Silindirik gövde. Her iki uç kıvrık. Uçların kıvrıldığı yerde kabartma halkalar.

Ahşap bir sandığa ait olabilir.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Ps. Er 12 ve Ps. Er 13 büyük ihtimalle mezar içindeki ahşap bir sandığa ait kulplardır. Benzerlerine MS 1.yy'da Pompeii'de rastlanmıştır.¹⁵⁶⁸ Ontario Kraliyet Müzesi'nde korunan ve genel olarak Roma Dönemi'ne tarihlenen kulp da diğer bir benzer örneği oluşturur.¹⁵⁶⁹ Yukarıdaki veriler ışığında incelenen buluntuları Roma Dönemi'ne tarihlemek mümkündür.

Ps. Er 13. Kulp (Res.544)

İAM env 283

Ps. Eriklice

Bronz

u 8,5 cm, k 0,5 cm

Ps. Er 12'nin eşi.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 12.

Ps. Er 14. Kilit parçaları (Res.545)

İAM env 292

Ps. Eriklice

Bronz

Uzunlukları 2-6 cm, genişlikleri 1,2-4,1 cm arasında değişen beş adet kilit parçası. Bunlardan ikisi dikdörtgen biçimindedir. Ön yüzlerinde sürgünün geçtiği kare biçiminde delikler vardır. Olasılıkla ahşap bir sandığa ait kilit parçalarıdır.

¹⁵⁶⁸ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 52, no.96; 74, no.280ii; 197-198, no.1421.

¹⁵⁶⁹ Hayes, **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum**, s. 169, no.269.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Vz A34-Vz A36'ya benzer. Atıf yapılan bu buluntular MS 1.yy ortasına tarihlendirilen bir mezarda bulunmuş olsa da ahşap sandıklara ait bu tip kilitlerin formlarında büyük değişiklik olmadan uzun bir zaman boyunca kullanıldıkları bilinmektedir. Dolayısıyla söz konusu buluntuyu genel olarak MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür.

Ps. Er 15. Halka (Res.546)

İAM env 290

Ps. Eriklice

Bronz

ç 4,5 cm, k 0,7 cm

Yuvarlak kesitli bronz halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bir ahşap sandığın aksamına ait halkadır. Bu tip halkalar form bakımından büyük değişiklik göstermeden uzun zaman boyunca kullanılmış olmalıdır. İncelenen buluntuyu genel olarak MS 1.-2.yy'a tarihlemek mümkündür. Bkz. Um B1.34, Um B1.35, Um B2.44, Um B2.45, Um B2.61, Vz A46- Vz A53.

Ps. Er 16. Halka (Res.546)

İAM env 290

Ps. Eriklice

Bronz

ç 4,7 cm, k 0,7 cm

Yuvarlak kesitli bronz halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 15.

Ps. Er 17. Halka (Res.546)

İAM env 290

Ps. Eriklice

Bronz

ç 4,3 cm, k 0,7cm

Yuvarlak kesitli bronz halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 15.

Ps. Er 18. Halka (Res.546)

İAM env 290

Ps. Eriklice

Bronz

ç 4,5 cm, k 0,7 cm

Yuvarlak kesitli bronz halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 15.

Ps. Er 19. Halka (Res.546)

İAM env 290

Ps. Eriklice

Bronz

ç 4,6 cm, k 0,7 cm

Yuvarlak kesitli bronz halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 15.

Ps. Er 20. Halka (Res.546)

İAM env 290

Ps. Eriklice

Bronz

ç 4,4 cm, k 0,7 cm

Yuvarlak kesitli bronz halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 15.

Ps. Er 21. Halka (Res.546)

İAM env 290

Ps. Eriklice

Bronz

ç 4,6 cm, k 0,7cm

Yuvarlak kesitli bronz halka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Ps. Er 15.

Ps. Er 22. Obje (Res.547)

İAM env 291

Ps. Eriklice

Bronz

u 8,0 cm, g 2,7 cm

Çekiç biçiminde obje.

Tüm. Herhangi bir kırık ya da noksan parçası yok. Yüzeyde korozyon.

3) Değerlendirme

Tab.10: Ps. Eriklice Mezar Envanteri.

Buluntu No.	Buluntu Adı	Tarihleme
Ps. Er 1	Bronz pişirme kabı	MS 2.yy
Ps. Er 2	Bronz oinokhoe	MS 1.-2.yy
Ps. Er 3	Bronz kulp	MS 1.yy sonu-2.yy başı
Ps. Er 4	Bronz kulp	MS 1.yy sonu-2.yy başı
Ps. Er 5	Bronz candelabrum	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Ps. Er 6	Bronz candelabrum parçası	MS 1.yy'ın ikinci yarısı
Ps. Er 7	Bronz ayna sapı	Roma Dönemi
Ps. Er 8	Bronz aplik	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Ps. Er 9	Bronz aplik	MS 1.yy sonu-4.yy başı
Ps. Er 10	Bronz kilit menteşesi	MS 2.yy
Ps. Er 11	Bronz kilit menteşesi	MS 2.yy
Ps. Er 12	Bronz kulp	Roma Dönemi
Ps. Er 13	Bronz kulp	Roma Dönemi
Ps. Er 14	Bronz kilit parçaları	MS 1.-2.yy
Ps. Er 15	Bronz halka	MS 1.-2.yy
Ps. Er 16	Bronz halka	MS 1.-2.yy
Ps. Er 17	Bronz halka	MS 1.-2.yy
Ps. Er 18	Bronz halka	MS 1.-2.yy
Ps. Er 19	Bronz halka	MS 1.-2.yy
Ps. Er 20	Bronz halka	MS 1.-2.yy
Ps. Er 21	Bronz halka	MS 1.-2.yy
Ps. Er 22	Bronz obje	Kontekste göre

Buluntular içerisinde işlevsel açıdan yiyecek-içecek servisi ve tüketimi ile temizlik (Ps. Er 1 ve Ps. Er 2), aydınlatma (Ps. Er 5 ve Ps. Er 6) ve kişisel kullanım (Ps. Er 7) ayırt edilebilmektedir. Bunların haricinde bronz kulplar (Ps. Er 3 ve Ps. Er 4), bronz aplikler (Ps. Er. 8 ve Ps. Er 9), bronz kilit menteşeleri (Ps. Er 10 ve Ps. Er 11), bronz kulplar (Ps. Er 12 ve Ps. Er 13), bronz kilit parçaları (Ps. Er 14), bronz halkalar (Ps. Er 15-Ps. Er 22) bir veya daha fazla sayıda ahşap sandığın varlığına işaret eder.

Tabloda görüleceği gibi buluntular genel olarak MS 1. ve 2.yy'a tarihlenir, ancak keşitikleri dönem MS 1.yy'ın sonu-2.yy başıdır (Tab.11). Mezar eşyaları arasında bir ayna sapı (Ps. Er 7) bulunması ve diğer eşyalar arasında silah ya da benzeri buluntuların olmaması, mezar sahibinin bir kadın olabileceğini gösterir. Ancak mezarla ilgili başka bir bilgi bulunmadığından defin ve kimlik konularına bir yorum getirilememektedir.

Ps. Eriklice başlığı altına alınan buluntular ile Eriklice tümülüs mezarına ait buluntuların aynı tarihte, 2 Mayıs 1892 günü, İAM'ye girdiği envanter kayıtlarında öğrenilmektedir. Onurkan'ın ortaya koyduğu ve yukarıdaki incelemelerden de anlaşılacağı gibi, iki grubun tarihlendiği dönemler arasında ise büyük fark vardır. Bu durumda, "Ps.Eriklice" adı altında incelenen buluntular için üç olasılık önerilebilir:

1. Ps. Erikliceye ait buluntular, Eriklice tümülüsü altındaki mezar yapısının içinden çıkmış olabilir. Aynı mezar yapısının birkaç kuşak boyunca kullanılabildiği Thrakia tümülüslerinde gözlemlenmektedir.¹⁵⁷⁰ Ancak MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenen Eriklice tümülüs mezarı ile MS 1.yy'ın sonu-2.yy başına tarihlenen Ps. Eriklice mezarı arasında yaklaşık 400 yıllık bir zaman farkı bu olasılığı zayıflatır.

2. Ps. Erikliceye ait buluntular Eriklice tümülüsünün altında, Eriklice tümülüs mezar yapısından başka ikincil bir defin yerine aittir. Thrakia'daki tümülüslerde birden fazla defin yeri ile karşılaşmıştır. Bunlara örnek olarak bu tezde incelenen Umurca B, Vize E ve Vize H tümülüsleri verilebilir. Bundan başka İzmit'teki Kanlıbağ tümülüsünde de biri Hellenistik Dönem'e diğeri Roma Dönemi'ne tarihlenen iki mezar tespit edilmiştir.¹⁵⁷¹

¹⁵⁷⁰ Örneğin Mezek Maltepe tümülüsü: Filow, "Die Kuppelgräber von Mezek", 108-113.

¹⁵⁷¹ Meriçboyu-Atasoy, "İzmit Kanlıbağ Tümülüsü", s. 67 vd.

3. Ps. Eriklice'ye ait buluntular, Eriklice tümülüsünün çevresindeki bölgede, Eriklice tümülüsüne yakın konumdaki bir başka tümülüste bulunmuş olabilir. Ps. Eriklice adı altında incelenen eserlerin Eriklice tümülüsünden uzakta aranması gerekmez. Bu bağlamda en önemli kanıt İAM envanter fişlerine göre, hepsinin Eriklice tmls buluntuları ile birlikte Kumandan Mahmut Paşa tarafından aynı tarihte müzeye teslim edilmesidir.

VIII- Konteksti Kesinleştirilemeyen Vize/Lüleburgaz Tümölüs

Buluntuları

A) Vize A ve B Tümölüsleri Yüzey Buluntuları

Aşağıdaki buluntular İAM'de etölük eserler içinde yer almaktadır. Vize A ve Vize B tümölüslerinde yüzey buluntuları karışık olarak 330 numaralı sandıkta depolanmıştır.

Vz A-B Yz 1. Kase parçası (Res.548)

İAM Etölük Sandık 330.1

PT

Mevcut y 5,1 cm, aç 20,0 cm, k 0,7 cm

5YR 6,5/1 açık gri hamur. 5YR 4,5/2 koyu kırmızımsı gri astar. Az kireç ve mika katkılı.

Ağız kenarı yuvarlak ve içe kalınlaştırılmış. Dış yüzeyde ağız kenarının altında derin oluk biçiminde, birbirine paralel iki şerit. Orta kalınlıkta cidar. Çark yapımı.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Meriç 2002:151, K12, MS 1.yy'ın ikinci çeyreğı.

Tarihleme

MS 1.yy'ın çeyreğı.

Vz A-B Yz 2. Sığ kase parçası (Res.549)

İAM Etölük Sandık 330.2

PT

Mevcut y 2,8 cm, aç 16,0 cm, k 0,7 cm

5YR 4/2,5 kırmızımsı kahverengi hamur. Az kireç ve mika katkılı.

Ağız kenarı yuvarlak ve içe kalınlaştırılmış. Dış yüzeyde ağız kenarının altında derin oluk biçiminde, birbirine paralel iki şerit. Orta kalınlıkta cidar. Çark yapımı.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Meriç 2002:150, K13, MS 1.yy'ın birinci çeyreği.

Tarihleme

MS 1.yy'ın çeyreği.

Vz A-B Yz 3. Kase parçası (Res.550)

İAM Etütlük Sandık 330.6

PT

Mevcut y 4,5 cm, aç 25,4 cm, k 0,7 cm

5YR 4,5/1 koyu gri renk hamur. Ağız kenarı yuvarlak ve içe kalınlaştırılmış.

Orta kalınlıkta cidar. Çark yapımı.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Meriç 2002:150, K1, K4. MS 1.yy'ın birinci çeyreği.

Tarihleme

MS 1.yy.

Vz A-B Yz 4. Kase parçası (Res.551)

İAM Etütlük Sandık 330.10

PT

Mevcut y 2,9 cm, aç 19,0 cm, k 0,8 cm

7,5YR 7/1 açık gri renkli hamur. Az mika katkılı.

Ağız kenarı içe kalınlaştırılmış. Orta kalınlıkta cidar.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Meriç 2002:150, K7, K8. MS 1.yy'ın birinci çeyreği

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 5. Kase parçası (Res.552)

İAM Etütlük Sandık 330.15

PT

Mevcut y 3,6 cm, aç 9,0 cm, k 0,4 cm

7,5YR 6,5/6 kırmızımsı sarı hamur. 10R 5/8 kırmızı astar dış ve iç yüzde.

Ağız kısmı siyah renkli, ince hamurlu.

Ağız kenarı içe çekik ve inceltilmiş. Yuvarlak gövdeli.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Meriç 2002:150, K10. MS 1.yy'ın ilk çeyreği.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 6. Kase parçası (Res.553)

İAM Etütlük Sandık 330.16

PT

Mevcut y 1,75 cm, aç 18,0 cm, k 0,3 cm

7,5YR 6,5/6 kırmızımsı sarı hamur. 10R 5/7 kırmızı astar. İnce hamur.

Ağız kenarı dışa kalınlaştırılmış ve yuvarlak.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Meriç 2002:151, K20. MS 1.yy'ın ikinci çeyreği.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 7. Kase parçası (Res.554)

İAM Etütlük Sandık 330.17

PT

Mevcut 3,8 cm, dç 12,4 cm

5YR 4/1 koyu gri renk hamur. Orta derecede mika katkıları.

Kenarlı oyuk halka dip.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Ladstätter 2005:272, K62. Augustus Dönemi.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 8. Kase parçası (Res.555)

İAM Etütlük Sandık 330.19

PT

Mevcut 2,9 cm, aç 4,2 cm, k 0,5 cm

7,5YR 6,5/4 pembe-açık kahverengi hamur. 10R 5/8 kırmızı astar, dış yüzde.

Yoğun kum katkılı.

Halka dipli. Orta kalınlıkta cidar.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Ladstätter 2005:301, no.K 348 ve K 349; MS 1.yy.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 9. Tabak parçası (Res.556)

İAM Etütlük Sandık 330.12

PT

Mevcut y 3,5 cm, aç 28,0 cm, k 0,9 cm

7,5YR 7/7 kırmızımsı sarı hamur. 10R 5,5/6 açık kırmızı astar.

Ağız kenarı içe kalınlaştırılmış. Orta kalınlıkta cidar.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Robinson 1959:no.F36 ve F37, MÖ 1.yy

Tarihlendirme

MÖ 1.yy

Vz A-B Yz 10. Amphora parçası (Res.557)

İAM Etütlük Sandık 330.14

PT

Mevcut y 4,2 cm, 12,0 cm, k 1,0 cm

10YR 8/5 çok soluk kahverengi-sarı hamur. Az kireç ve az taşçıklı.

Ağız kenarı dışa kalınlaştırılmış ve katlanmış. Kalın cidarlı.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Ladstätter 2005:292, no.K 264; Augustus Dönemi tabakasından.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 11. Testi parçası (Res.558)

İAM Etütlük Sandık 330.20

PT

Mevcut 1,8 cm, dç 9,1 cm, k 0,5 cm

7,5YR 5/1 gri hamur. Az mika ve çok az saman katkılı.

Halka dipli. İnce cidarlı.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Ladstätter 2005:272, K62. Augustus Dönemi.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 12. Testi (Res.559)

İAM Etütlük Sandık 330.23

PT

Mevcut y 3,3 cm, dç 12,0 cm

7,5YR 7/1 açık gri hamur. Az mika ve az kum katkılı.

Yüksek halka dipli.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Ladstätter 2005:272, K62. Augustus Dönemi.

Ladstätter 2005:301, no.K350, MS 1.yy tabakası.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 13. Amphora parçası (Res.560)

İAM Etütlük Sandık 330.28

PT

Mevcut u 8,9 cm, g 3,3 cm

7,5YR 7/4 pembe hamur. Az mika ve kum katkılı.

Dikey kulp. Bir ucunda gövdenin bir kısmı korunmuş durumda, diğer ucu kırık.

Yayımlanmamıştır.

Analoji

Meriç 2002:K584, K585. MS 1.yy'ın birinci yarısı.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz A-B Yz 14. Amphora parçası (Res.561)

İAM Etütlük Sandık 330.29

PT

Mevcut u 9,5 cm, g 3,1 cm

7,5YR 6,5/4 pembe açık kahverengi hamur. Kum ve saman katkılı.

Dikey kulp.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A-B Yz 28.

Vz A-B Yz 15. Amphora parçası (Res.562)

İAM Etütlük Sandık 330.30

PT

Mevcut u 9,8 cm, g 3,2 cm

7,5YR 7/5 pembe kırmızımsı sarı hamur. Az mika katkılı.

Dikey kulp.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A-B Yz 28.

Vz A-B Yz 16. Amphora parçası (Res.563)

İAM Etütlük Sandık 330.31

PT

Mevcut u 7,7 cm, g 1,8 cm

2,5YR 5/6 kırmızı hamur. Çok az mika katkılı.

Dikey kulp.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz A-B Yz 28.

B) Vize Tümülüsleri Yüzey Buluntuları

Aşağıdaki buluntular Vize'deki tümülüslerden (Vize A, Vize B, Vize C, Vize D, Vize E, Vize F, Vize G, Vize H ve Vize I) çıkarılan yüzey buluntularıdır. İAM'de etütlük eserler içinde 345 numaralı sandıkta karışık olarak depolanmışlardır.

Vz Yz 1. Çömlek parçası (Res.564)

İAM Etütlük Sandık 345.2

PT

Mevcut y 2,7 cm, aç 10,0 cm, k 0,4 cm

10R 6,5/8 açık kırmızı hamur. Az mika katkılı. İnce cidarlı.

Ağız kenarı dışa çekik.

Analoji

Ladstätter 2005:312, no.K555, MS 2.yy tabakasından

Tarihleme

MS 2.yy

Vz Yz 2. Çömlek parçası (Res.565)

İAM Etütlük Sandık 345.3

PT

Mevcut y 2,2 cm, aç 10,0 cm, k 0,45 cm

2,5YR 5,5/5 kırmızımsı kahverengi açık kahverengi hamur. Kum katkılı. İnce cidarlı.

Ağız kenarı dışa çekik.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz Yz 2.

Vz Yz 3. Çömlek parçası (Res.566)

İAM Etütlük Sandık 345.4

PT

Mevcut y 1,9 cm, aç 10,0 cm, k 0,6 cm

5YR 6/6 kırmızımsı sarı hamur. Saman ve kum katkılı. Orta kalınlıkta cidar.

Ağız kenarı dışa çekik.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Vz Yz 2.

Vz Yz 4. Skyphos parçası (Res.567)

İAM Etütlük Sandık 345.7

PT

Mevcut y 4,7 cm, aç 10,2 cm, k 0,3 cm

2,5YR 6/8 açık kırmızı hamur. İnce cidarlı.

Ağız kenarı dışa çekik. Kulp ağız kenarının hemen altından başlayıp gövde ile birleşmekte.

Analoji ve tarihleme

Bkz. Um B1.63 ve Um B1.64.

Vz Yz 5. Amphora parçası (Res.568)

İAM Etütlük Sandık 345.10

PT

y 4,8 cm, aç 5,4 cm, k 0,6 cm

10R 4/8 kırmızı hamur. Mika katkılı.

Ağız kenarı hafif dışa çekik, boyun dar. Yatay kulp.

Analoji ve tarihleme

Meriç 2002:151, K593, MS 1.yy'ın ikinci çeyreği.

Tarihleme

MS 1.yy

Vz Yz 6. Testi parçası (Res.569)

İAM Etütlük Sandık 345.12

PT

Mevcut y 4,0 cm, dç 7,0 cm, k 0,5 cm

10R 6/8 açık kırmızı hamur.

Dip düz. Gövde geniş. Orta kalınlıkta cidar.

Analoji

Slane 1990:52-53, no.107,¹⁵⁷² MS 2.yy.

Tarihleme

MS 2.yy

C) Vize ve Umurca Tümülüslerine Ait Buluntular

Aşağıdaki buluntular, İAM Cam ve Keramik Bölümü'nde Vize ve Lüleburgaz tümülüslerinde ortaya çıkarılan eserler arasındadır. Söz konusu buluntuların hangi tümülüse ait olduğu kesinleştirilememektedir.

VzUm 1. Unguentarium parçası (Res.570)

y 10,5 cm, dç 3,8 cm

Yayımlanmamıştır.

GLEY 2 7/2 soluk yeşil.

Dip düz, gövde amut biçimli.

Dip ve gövde büyük ölçüde tüm, boyun ve ağız noksan. Üzerinde yer yer kahverengi ince tabaka. Parçalar halinde, Dilek Dil tarafından yapıştırıldı.

Analoji ve tarihleme

Isings 28a ile bağdaşır.¹⁵⁷³ MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 2. Unguentarium parçası (Res.571)

y 10,1 cm, dç 2,7 cm

Yayımlanmamıştır.

GLEY 2 7,5/1 açık yeşilmsi gri.

Dip düz, gövde küresel.

Gövde ve dipte noksan parçalar, boyunun az bir kısmı mevcut, ağız noksan. Üzerinde yer yer kahverengi ince tabaka. Parçalar halinde, Dilek Dil tarafından yapıştırıldı.

¹⁵⁷² K.W. Slane, **The Sanctuary of Demeter and Kore, the Roman Pottery and Lamps**, Corinth XVIII, Princeton, New Jersey, The American School of Classical Studies at Athens, 1990.

¹⁵⁷³ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 42.

Analoji ve tarihleme

Bkz. VzUm 1.

VzUm 3. Unguentarium parçası (Res.572)

y 5,5 cm, aç 2,95 cm, k 0,6 cm

GLEY 1 6,5/5G/2 soluk yeşil.

Ağız kenarı hafif kalınlaştırılmış, düzgün değil, dışa çekik, boyun dar.

Boyundan aşağısı noksan.

Analoji ve tarihleme

Isings 82 ile bağdaşır.¹⁵⁷⁴ MS 2.-3.yy'a tarihlenebilir.¹⁵⁷⁵

VzUm 4. Unguentarium parçası (Res.573)

y 5,9 cm, aç 1,9 cm

GLEY 1 7/5G/1,5 açık yeşilimsi gri-soluk yeşil.

Ağız kenarı hafif dışa çekik, boyun dar, gövde küresel.

Ağız kenarının küçük bir kısmı, gövdenin büyük bir kısmı noksan, dip mevcut değil. Üzerinde beyaz tabaka.

Analoji ve tarihleme

Isings 6 ile bağdaşır.¹⁵⁷⁶ MS 1.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 5. Unguentarium parçası (Res.574)

Mevcut y 10,6 cm, aç 3,6 cm, ak 0,5 cm

GLEY 1 4,5/5G/2 grimsi yeşil.

Ağız düzgün değil, ağız kenarı dışa çekik ve kalınlaştırılmış, boyun dar, gövde aşağıya doğru genişlemekte.

Gövde ile boynun birleştiği yerden itibaren aşağısı noksan.

¹⁵⁷⁴ a.e. s. 97-99.

¹⁵⁷⁵ MS 3.yy'ın üçüncü çeyreğine ait benzer bir buluntu için, bkz. Schätzschock, "Glas", s. 377, no.G33.

¹⁵⁷⁶ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 22-23.

Analoji ve tarihleme

Isings Form 82A1 ile bağdaşır. MS 2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 6. Unguentarium parçası (Res.575)

Mevcut y 7,4 cm, a 3,4 cm, akk 0,7 cm

GLE Y 1 3,5/5G/2 koyu grimsi yeşil.

Ağız düzgün değil, ağız kenarı dışa çekik, boyun uzun ve dar. Kalın kenarlı.

Ağzın ufak bir kısmı noksan. Boyundan itibaren mevcut değil. zeri oksitli.

Yer yer ince kahverengi tabaka.

Analoji ve tarihleme

Bkz. VzUm 3 ve VzUm 6.

VzUm 7. Unguentarium parçası (Res.576)

Mevcut y 3,5 cm, a 1,45 cm

GLE Y 1 6,5/5G/2 soluk yeşil.

Ağız halka biçimli, ağız kenarı dışa çekik, boyun dar.

Analoji ve tarihleme

Isings 26 ile bağdaşır.¹⁵⁷⁷ MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 8. Unguentarium parçası (Res.577)

Mevcut y 6,7 cm, a 3,4 cm

GLE Y 1 7,5/5G/2 soluk yeşil

Ağız kenarı dışa çekik. Boyun silindirik ve kalın.

Boyundan aşağısı noksan. Kırık parçalar yapıştırılmış.

Analoji ve tarihleme

Isings 82A(2) ile bağdaşır.¹⁵⁷⁸ MS 2.-.3yy'a tarihlenebilir.

¹⁵⁷⁷ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 40-41.

¹⁵⁷⁸ **a.e.** s. 98.

VzUm 9. Unguentarium parçası (Res.578)

Mevcut y 5,9 cm, dç 1,2 cm

GLE Y 1 7,5/5G/1,5 açık yeşilimsi gri

Dip düzleştirilmiş, gövde ağza doğru daralmakta.

Analoji ve tarihleme

Isings 8 ile bağdaşır.¹⁵⁷⁹ MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 10. Unguentarium parçası (Res.579)

Mevcut y 4,3 cm, bç 1,1 cm

2,5Y 6/7 zeytuni sarı

Boyun uzun ve silindirik.

Boyun ve gövdenin küçük bir kısmı mevcut. Üzerinde beyaz renkli ince tabaka.

Analoji ve tarihleme

Isings 26 ile bağdaşır.¹⁵⁸⁰ MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 11. Şişe parçası (Res.580)

y 3,5 cm, aç 2,6 cm, ak 0,2 cm

2,5Y 5,5/7 zeytin sarısı-açık zeytuni kahverengi.

Ağız kenarı dışa çekik, hafif kalınlaştırılmış, boyun dar.

Ağzın bir parçası eksik, boyundan aşağısı noksan.

Analoji ve tarihleme

Isings 101 ile bağdaşır.¹⁵⁸¹ MS 3.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 12. Şişe parçası (Res.581)

y 6,6 cm, aç 4,3 cm

¹⁵⁷⁹ a.e. s. 24.

¹⁵⁸⁰ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 40-41.

¹⁵⁸¹ a.e. s. 119-120. MS 3.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlenen benzer bir buluntu için , bkz. Schätzschock, "Glas", s. 377, no.G31.

GLEY 2 7/10G açık yeşilimsi gri.

Kesme ağız, boynun sonlandığı yerden itibaren yukarı doğru genişleyen huni biçimli, boyun dar.

Boyundan aşağısı noksan. Üzerinde beyaz ve kahverengi ince tabaka.

Analoji ve tarihleme

Isings 92 ile bağdaşır.¹⁵⁸² MS 2.-3.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 13. Şişe parçası (Res.582)

Mevcut y 3,3 cm, aç 5,25 cm, mevcut kulp y 4,2 cm, kulp g 5,3 cm

GLEY 1 6,5/5G/2 soluk yeşil.

Ağız kenarı dışa dönük ve kalın kenarlı. Kulp yivli ve açılı, ağız kenarının hemen altında birleşmekte.

Ağzın ve bir kulpun bir kısmı mevcut.

Analoji ve tarihleme

VzUm 13'e benzeyen buluntular Pompeii'de açığa çıkarılmıştır.¹⁵⁸³ MS 1.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 14. Şişe parçası (Res.583)

Mevcut y 2,3 cm, aç 3,6 cm, akk 0,5 cm

GLEY2 7/5G/2 soluk yeşil cam

Ağız halka biçimli, boyun dar.

Boyundan aşağısı noksan.

Analoji ve tarihleme

Bu şişe muhtemelen Umurca B2 mezarında bulunan cam şişelerden (Um B2.65-Um B2.70) biridir. Analoji ve tarihleme için bkz. Um B2.65.

¹⁵⁸² Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 110. MS 3.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen benzer bir buluntu için, bkz. Roffia, **I Vetri Antichi delle Civiche Raccolte Archeologiche di Milano**, s. 161, no.358-359.

¹⁵⁸³ Allison, **The insula of the Menander at Pompeii**, s. 69-70, no.236, 237 ve 238, lev.14.

VzUm 15. Testi parçası (Res.584)

y 7,2 cm, aç 3,8 cm

GLEY 1 6,5/5G/2 soluk yeşil ağız ve boyun. GLEY 1 4,5/5G/2 grimsi yeşil kulp.

Tek kulplu. Ağız kenarına doğru genişleyen dar boyun. Kulp üstte ağız kenarına, ortada ve alt kısımda ise boyun ve olasılıkla gövdeye bağlanmakta. Boyun ve ağız çepeçevre dolanan spiral biçimli kabartma.

Boyundan aşağısı kırık.

Yayımlanmamıştır

Analoji ve tarihleme

Isings 126 ile bağdaşır.¹⁵⁸⁴ MS 3.-4.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 16. Testi parçası (Res.585)

y 4,0 cm, aç 3,4 cm, a iç ç 1,3 cm, akk 0,4 cm

GLEY 1 6,5/5G/2 soluk yeşil.

Ağız kenarı dışa çekik, kalın kenarlı, boyun dar. Kulp düzgün değil, ağız kenarının hemen altında ve gövdede sonlandırılmış.

Boyundan aşağısı kırık. Ağız kenarında noksan parça.

Analoji ve tarihleme

Isings 53-54 ile bağdaşır.¹⁵⁸⁵ MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 17. Bardak parçası (Res.586)

Mevcut y 5,9 cm, dç 3,45 cm

GLEY1 7,5/5G/2 soluk yeşil.

Dip içbükey, iç kısmı bombeli, gövde yukarı doğru genişlemekte.

Dip ve gövdenin bir kısmı mevcut. Üzerinde beyaz renkli ince tabaka.

¹⁵⁸⁴ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 156-157. Benzer bir buluntu için bkz. Axel von Saldern, Birgit Nolte, Peter la Baume, Thea E. Haevernick, **Gläser der Antike Sammlung Erwin Oppenländer**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 1974, s. 246, no.716.

¹⁵⁸⁵ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 71-72.

Analoji ve tarihleme

Isings 34 ile bağdaşır.¹⁵⁸⁶ MS 1.-4.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 18 Bardak parçası (Res.587)

y 1,7 cm, dç 2,7 cm

GLEY 1 8/5G/2 soluk yeşil.

Kaide düzgün, dip hafif içbükey, gövde yukarı doğru genişlemekte.

Kaide ve gövdeye ait ufak bir kısım mevcut.

Analoji ve tarihleme

Bkz. VzUm 17.

VzUm 19. Kase parçası (Res.588)

y 3,3 cm, dç 4,2 cm

GLEY 1 5,5/5G/2 soluk yeşil-grimsi yeşil.

Dip içbükey ve kalın kenarlı.

Dip ve gövdenin az bir kısmı korunmuştur. Dip üzerinde ince beyaz tabaka.

Analoji ve tarihleme

Isings 115 ile bağdaşır.¹⁵⁸⁷ MS 4.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 20. Oinokhoe parçası (Res.589)

y 5,0 cm, aç 5,1 - 4,45 cm

10YR 7,5/2 çok soluk kahverengi-açık gri.

Yonca ağızlı. Boyun kısa, oluklu kulpun üst ucu ağız kenarının hemen altında, alt ucu gövdede sonlandırılmış.

Boyundan aşağısı noksan. Özellikle kulp ve ağzın etrafında ince kahverengi, siyah tabaka.

¹⁵⁸⁶ a.e. s. 48-49. MS 1.yy'ın ilk çeyreğine ait benzer bir buluntu için, bkz. Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 1084-1085, no. S212-B.

¹⁵⁸⁷ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 143.

Analoji ve tarihleme

Isings 56a ile bağdaşır.¹⁵⁸⁸ MS 1.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 21. Tabak (Res.590)

y 3,0 cm, ç 16,8 cm, dç 13,6 cm

GLE Y 1 6,5/5G/2 soluk yeşil

Ağız dışı çekik, dip düzleştirilmiş, kaideli.

Gövde ve ağız kısmında noksan. Yüzeyde beyaz renkli ince tabaka.

Yayımlanmamıştır.

Analoji ve tarihleme

Isings 23 ile bağdaşır.¹⁵⁸⁹ MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 22. Kulp (Res.591)

Mevcut y 3,0 cm, k 0,2 cm

GLE Y 1 6,5/5G/2A soluk yeşil.

Ait olduğu kaba birleşme yerlerinden kırılmış.

Yüzeyde kahverengi ince tabaka.

Analoji ve tarihleme

Isings 120 ile bağdaşır.¹⁵⁹⁰ MS 3.-4.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 23. Kulp (Res.592)

Mevcut y 8,2 cm, k 0,7 cm

GLE Y 1 6,5/5G/2A soluk yeşil.

Kap ile birleştiği yerlerden itibaren kırılmış vaziyette.

Üzerinde yer yer beyaz renkli ince tabaka.

Analoji ve tarihleme

¹⁵⁸⁸ a.e. s. 74-75.

¹⁵⁸⁹ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 39. MS 1.yy'a ait benzer bir buluntu için, bkz. Beretta-Pasquale, **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo romano**, s. 205, no.1.18.

¹⁵⁹⁰ Isings, **Roman Glass from Dated Finds**, s. 149-150.

Bkz. VzUm 22.

VzUm 24. Kulp (Res.593)

y 4,1 cm

5Y 6,5/8 zeytuni sarı.

Kulp yuvarlak kesitli, yivli.

Gövdeye ait küçük bir parça dışında noksan

Analoji ve tarihleme

VzUm 24'e benzer bir örnek Arles'teki MS 1.yy'a ait buluntudur.¹⁵⁹¹ VzUm 24 MS 1.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 25. Karıştırma çubuğu parçası (Res.594)

u 5,1 cm, k 0,7 cm

GLE Y 1 8/5G/2 soluk yeşil.

Burgulu karıştırma çubuğu.

Analoji ve tarihleme

Isings 79 ile bağdaşır.¹⁵⁹² MS 1.-2.yy'a tarihlenebilir.

VzUm 26. Unguentarium (Res.595)

İAM env 6908

Pt

aç 2,8 cm, gç 5,6 cm, dç 2,8 cm, y 23,9 cm

¹⁵⁹¹ Foy, *Les verres antiques d'Arles*, s. 326, no.575.

¹⁵⁹² Isings, *Roman Glass from Dated Finds*, s. 94-95. VzUm 25'e benzeyen buluntular için, bkz. Ravagnan, *Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato*, s. 117, 120, no.215-217, 224-226 (MS 1.yy'ın ikinci yarısı-2.yy); Saldern v.d., *Gläser der Antike Sammlung Erwin Oppenländer*, s. 214-215, no.620 (MS 1.-2.yy); Larese-Zerbinati, *Vetri antichi di raccolte concordiesi e polesane*, s. 175, no.124-125 (MS 1.yy); R.S. Bianchi, B. Schlick-Nolte, G.M. Bernheimer, D. Barag (ed.), *Reflections on Ancient Glass from the Borowski Collection*, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern, 2002, s. 289 (MS 1.yy); Casagrande-Ceselin, *Vetri antichi delle Province di Belluno*, s. 122, no.136 (MS 1.yy ortası); S. Motte, S. Martin, "L'atelier de verrier antique de la Montee de la Butte a Lyon et ses productions", *Echanges et commerce du verre dans le monde antique. Actes du colloque de l'AFAV Aix-en-Provence et Marseille, 7-9 Juin 2001*, Montagnac, Editions Monique Mergoïl, 2003, s. 313-314, şek.14.6-7; Beretta-Pasquale, *Vitrum II vetro fra arte e scienza nel mondo romano*, s. 298, no.3.27 (MS 1.yy).

Yayımlanmamıştır.

GLEYS 1 5,5/N gri hamur. Az saman ve az taşçık katkı.

Ağız kenarı dışa ve aşağıya çekik. Boyun dar ve uzun. Gövde hafif şişkin.

Dip düz.

Yapıştırılmış. Dip ve ağız kenarındaki küçük noksanlar. Gövdede tütleme.

Analoji ve tarihleme

Benzerleri arasında Patara'daki bir mezarda açığa çıkarılan MÖ 2.yy'ın ikinci yarısına ait pişmiş toprak unguentariumlar,¹⁵⁹³ Lagina Hekate Tapınağı yakınlarındaki bir dromoslu mezarda bulunan Hellenistik Dönem'e ait pişmiş toprak unguentarium¹⁵⁹⁴ ve Samothrake'deki bir mezarda bulunan unguentarium¹⁵⁹⁵ vardır. Yapılan araştırmalara göre bu tip unguentariumun yerini MÖ 1.yy'ın ikinci yarısında Roma Dönemi'nde yaygın olarak görülen "armudi" formlu unguentarium almıştır.¹⁵⁹⁶ Yukarıdaki veriler ışığında VzUm 26 Hellenistik Dönem'e tarihlenir.

VzUm 27. Kupa (Res.596)

İAM env 6909

PT

y 7,9 cm, aç 5,4 cm, gç 6,2 cm, dç 3,0 cm

10YR 7/4 çok soluk kahverengi hamur. Taşçık saman katkılı. Orta kalınlıkta cidar.

Ağız geniş, ağız kenarı sivriltilmiş. Gövde ağızdan biraz daha geniş, dip düz. Tek kulplu ancak kulp noksan. Kulpun üst ucu gövdenin üstünde, alt ucu ise gövdenin alt kısmında.

Ağız kenarında kırıklar.

Analoji ve tarihleme

¹⁵⁹³ F. Işık, "Patara 95", **KST 18.2**, Ankara 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 1997, s. 196, çiz.6.

¹⁵⁹⁴ Ahmet Tırpan, "Lagina Hekate Temenosu 1995", **KST 18.2**, Ankara 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 1997, s. 313, 318, çiz.5.

¹⁵⁹⁵ Dusenberry, **Samothrace The Nekropoleis**, s. 799-800.

¹⁵⁹⁶ a.e. s. 800; Hübner, "Hellenistic and Roman unguentaria", s. 33.

Romanya'da bulunan Roma Dönemi keramikleri üzerine yaptığı araştırmada boyutları bakımından Umurca buluntusuna yaklaşan iki örnek, Opait tarafından MS 4. ve MS 5.yy'ın ilk çeyreğine tarihlenmiştir. MS 5.yy'ın ilk çeyreğine tarihlenen buluntunun biraz daha farklı bir formunun MS 3.yy tabakasında rastlandığı da belirtilmektedir.¹⁵⁹⁷

Sardinya, Tharros'ta bir mezarda bulunan pişmiş toprak kupanın gövde formu incelenen buluntuyu anımsatmaktadır. Fakat ağız kenarının dışı çekik ve kulpsuz olması ile ondan farklıdır. MÖ geç 1.yy'a tarihlenmiştir. Hayes, MÖ 100-MS 100'e tarihlenen bu ve benzeri yemek kaplarının kopyalarının MS 1. ve 2.yy'da eyaletlerde yapılmış olabileceği görüşündedir.¹⁵⁹⁸

Ephesos Yamaç Evlerde bulunan ve MS 1.yy'a (Nero-Flaviuslar dönemi) tarihlenen pişmiş toprak tek kulplu kupa, boyutlarındaki ufak farklılıklar ve gövdesinin biraz daha geniş olması dışında form bakımından VzUm 27'ye benzer.¹⁵⁹⁹ VzUm 27, yukarıdaki veriler ışığında MS 1.yy'ın ikinci yarısı-MS 4.yy'a tarihlenebilir.

¹⁵⁹⁷ A. Opait, **Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th - 6th centuries AD)**, BAR International Series 1274, Oxford, Archaeopress, 2004, s. 65.

¹⁵⁹⁸ Hayes, **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, s. 67-68, lev.24, şek.27.

¹⁵⁹⁹ Ladstätter, "Keramik", s. 301, no.K347.

SONUÇ

Öncelikle, tezin ana hat planındaki sıralamaya sadık kalarak tümülüs mezarların tarihlemeleri konusunda, önceki araştırmaların önerilerini ve bu tezde ortaya konan saptamaları belirtmekte yarar vardır (Tab.11-12).

Kırklareli A tümülüsü: Mansel ve Onurkan MÖ 4.-3.yy'a,¹⁶⁰⁰ Rousseva MÖ 4.yy'a tarihlemiş,¹⁶⁰¹ Archibald MÖ 340 yılını *terminus post quem* olarak belirlemiş¹⁶⁰², Delemen ise MÖ 4.-3.yy'a¹⁶⁰³ tarihlemiştir. Tezde, incelemeler sonucunda mezarın MÖ 3.yy'ın ilk çeyreğine tarihlenebileceği öne sürülmüştür.

Kırklareli B tümülüsü: Mansel mezar odası içinde bulunan keramik parçalarının MÖ 5. ya da 4.yy'a ait olabileceğini belirtmekle birlikte¹⁶⁰⁴, mezar yapısını MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına¹⁶⁰⁵, Onurkan ise MÖ 4.yy'a¹⁶⁰⁶ tarihlemiştir. Archibald, Mansel'in Kırklareli A ve C mezarları ile kurduğu ilişkiyi dikkate alarak, Kırklareli B için MÖ 340 yılını *terminus post quem* olarak belirlemiştir.¹⁶⁰⁷ Delemen MÖ 4.yy'a,¹⁶⁰⁸ Hatlas ise mezarı MÖ 4.yy sonuna tarihlemektedir.¹⁶⁰⁹ Tezde varılan sonuçlara göre Kırklareli B tümülüs mezarının MÖ 4.yy sonu-3.yy'a tarihlenebileceği üzerinde durulmuştur.

Kırklareli C tümülüsü: Mansel, sağlam ve itinalı taş tekniğine dayanarak mezarı MÖ 5.-4. yüzyıla,¹⁶¹⁰ Onurkan MÖ 4.-3.yy'a¹⁶¹¹ tarihlendirmiştir. Archibald ise mezar odasındaki beşik tonozun mevcudiyeti nedeniyle, MÖ 340 yılının mezar

¹⁶⁰⁰ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 31; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 3; ayrıca bkz. Delemen, "Tumulus Excavations in Thrace", s. 232.

¹⁶⁰¹ Malvina Rousseva, **Trakijska Grobnichna arhitektura v bulgarskite zemi prez V-III v.pr.n.e.**, Yambol, Izdatelstvo "IA", 2002, s. 124, no.31.

¹⁶⁰² Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285.

¹⁶⁰³ Delemen, "Tumulus Excavations in Thrace", s. 204.

¹⁶⁰⁴ Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 3.

¹⁶⁰⁵ Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo.

¹⁶⁰⁶ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 3.

¹⁶⁰⁷ Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285.

¹⁶⁰⁸ Delemen, "Tumulus Excavations in Thrace", s. 204.

¹⁶⁰⁹ Hatlas, "Konstruktionsreiche Grabanlagen der thrakischen Aristokraite (5-3. Jh. v. Chr.)", s. 490. Hatlas, (muhtemelen Kırklareli C mezar yapısı ile karıştırıp) Kırklareli B mezar yapısının 1,05 x 11,1 m ölçülerindeki dromos ve 3,85 x 3,55 m ölçülerindeki ön odaya sahip olduğunu belirterek yanlış bilgiler vermiş ve yaptığı tarihlemeye, tarihlenenin neye dayandığını belirtmemiştir.

¹⁶¹⁰ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 462; Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 93.

¹⁶¹¹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 4.

yapısı için *terminus post quem* olduğunu belirtmektedir.¹⁶¹² Rousseva mezarı MÖ 4.yy'a tarihlendirmiştir.¹⁶¹³ Delemen ise Kırklareli C mezar yapısının, Kırklareli A mezar yapısına göre daha gelişmiş olduğunu belirtir ve Kırklareli A mezarı ile birlikte bu mezarın MÖ 4.-3.yy'a tarihlenebileceğini ileri sürer.¹⁶¹⁴ Bu tezdeki incelemeler, Kırklareli C için MÖ 3.yy'ın son çeyreğine işaret etmektedir.

Eriklice tümülüsü: İncelenen diğer mezarlar arasında en çok araştırılan ve hakkında görüş bildirilmiş olan mezardır. Perrot ve Pedrizet, Eriklice tümülüs mezarını MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına,¹⁶¹⁵ Hasluck MÖ 4.yy'a,¹⁶¹⁶ Filow MÖ 4.yy'a,¹⁶¹⁷ Mansel MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına,¹⁶¹⁸ Mikov MÖ 4.yy'ın ilk yarısına,¹⁶¹⁹ Orlandos MÖ 5.yy'a,¹⁶²⁰ Onurkan MÖ 4.yy sonlarına,¹⁶²¹ Pfrommer en geç MÖ 4.yy ortasına,¹⁶²² Hatlas MÖ 4.yy'ın ilk yarısına,¹⁶²³ Rousseva MÖ 4.yy'ın başına,¹⁶²⁴ Theodossiev MÖ 350 civarına ya da birkaç on yıl sonrasına, Geç Klasik Dönem'in sonu ve Erken Hellenistik Dönem'in hemen başına tarihlemiştir. Bu tezde varılan sonuçlara göre Eriklice tümülüs mezarı MÖ 4.yy'ın ilk yarısına, en geç MÖ 4.yy ortasına tarihlenebilir.

Karakoç tümülüsü: Fıratlı MÖ 4.yy'a,¹⁶²⁵ Mansel MÖ 4.yy'ın ikinci yarısına,¹⁶²⁶ Pfrommer MÖ 4.yy'ın ilk üçlüğüne,¹⁶²⁷ Onurkan¹⁶²⁸ ve Hatlas¹⁶²⁹ MÖ 4.yy'a tarihlemiştir. Tez araştırmaları, mezarın MÖ 4.yy'ın son üçlüğüne tarihlenebileceği sonucuna götürmektedir.

¹⁶¹² Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 285.

¹⁶¹³ Rousseva, **Trakiiska Grobnichna arhitektura v bulgarskite**, s. 133.

¹⁶¹⁴ Delemen, "Tumulus Excavations in Thrace", s. 204.

¹⁶¹⁵ Perrot, "Note sur une communication de M. Degrand", s. 35-36; Pedrizet, "Voyage dans la Macédoine première", s. 344.

¹⁶¹⁶ Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 79.

¹⁶¹⁷ Filow, 1937b, 93.

¹⁶¹⁸ Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 159'daki tablo, no.13.

¹⁶¹⁹ Mikov, **Le Tombeau Antique près de Kazanlak**, s. 21.

¹⁶²⁰ A. K. Orlandos, **Les matériaux de construction et la technique architecturale des anciens Grecs**, Paris, E. de Boccard, 1966, s. 207.

¹⁶²¹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 4.

¹⁶²² Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, s. 178, no. Fk 35; Pfrommer, "Ein Grab - Drei Kulturen", s. 349.

¹⁶²³ Hatlas, "Konstruktionsreiche Grabanlagen der thrakischen Aristokrate (5-3. Jh. v. Chr.)", s. 488.

¹⁶²⁴ Rousseva, **Trakiiska Grobnichna arhitektura v bulgarskite**, s. 143.

¹⁶²⁵ Fıratlı, "Trakya'da İncelemeler", s. 212.

¹⁶²⁶ Mansel, "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı", s. 156.

¹⁶²⁷ Pfrommer, **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, FK 30. Archibald da Pfrommer ile aynı görüştedir, bkz. Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 295.

¹⁶²⁸ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 5.

¹⁶²⁹ Hatlas, 2002, 489.

Umurca B tümülüsü: Tümülüsün altındaki Umurca B1 mezarı Mansel tarafından MS 2.yy ortasına doğru,¹⁶³⁰ Onurkan tarafından ise MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.¹⁶³¹ Tezde, MS 1.yy sonu-2.yy başı önerisi ağırlık kazanmaktadır. Umurca B2 mezarı ile ilgili olarak Mansel, mezar içinde bulunan gümüş sikkeleri göz önüne alarak, MS 128 yılının *terminus post quem* olduğunu belirtmiş ve mezarı MS 2.yy ortasına doğru tarihlenmiştir.¹⁶³² Onurkan ise mezarı Hadrianus Dönemi'ne¹⁶³³ veya MS 2.yy başına tarihlenmektedir.¹⁶³⁴ Bu tezde varılan sonuçlara göre Umurca B2 mezarı MS 2.yy ortalarına tarihlenebilir. Aynı tümülüsün üst tabakalarında ortaya çıkarılan mezar hakkında Mansel herhangi bir yorum getirmemiştir. Tezde Umurca B3 mezarının MS 5.-6.yy'a tarihlenebileceği öne sürülmüştür.

Vize A tümülüsü: Mansel MS 44 yılını *terminus ante quem* olarak belirlemiş ve mezarı MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.¹⁶³⁵ Mezar envanterini MS 1.yy başına tarihlenen Onurkan ise mezarın II. Rhoimetalkes ya da III. Rhoimetalkes'e ait olabileceğini ileri sürmüştür.¹⁶³⁶ Bu tezde Vize A için MS 1.yy ortaları önerilmiş ve III. Rhoimetalkes'e ait olabileceği ileri sürülmüştür.

Vize B tümülüsü: Mansel tümülüsün, Vize A tümülüsüne yakın konumunu göz önüne alarak, Vize B altındaki mezarları Vize A ile aynı döneme, yani MS 1.yy'ın ilk yarısına tarihlenmiştir.¹⁶³⁷ Onurkan ise Vize B bronzlarını MS 1.yy sonundan ileriye doğru tarihler.¹⁶³⁸ Bu tezde Vize B tümülüsündeki mezarların MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenebileceği öne sürülmüştür.

Vize E tümülüsü: Mansel tümülüs altındaki ikincil mezarı MS 1.-2.yy'a tarihlendirmiştir.¹⁶³⁹ Onurkan ise buluntuların MS 1.yy ortalarına tarihlendiğini

¹⁶³⁰ Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 150.

¹⁶³¹ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 44.

¹⁶³² Mansel, "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", s. 150.

¹⁶³³ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 10.

¹⁶³⁴ a.e. s. 52, d.pn.275.

¹⁶³⁵ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 114.

¹⁶³⁶ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 108. Vize A zırhı ile ilgili yayınında Onurkan mezar buluntularının MS 1.yy'ın ilk yarısına ait olduğunu belirtmiştir, bkz. Onurkan, "Vize A Tümülüsünden Bir Zırh Gömlek", s. 52.

¹⁶³⁷ Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 110, 114.

¹⁶³⁸ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 8.

¹⁶³⁹ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461.

belirtir.¹⁶⁴⁰ Tez kapsamındaki incelemenin sonucunda, mezarın MS 1.yy'ın son çeyreğine tarihlenebileceği ileri sürülmüştür.

Vize H tümülüsü: Mansel ve Onurkan Vize H'deki mezarların tarihleriyle ilgili herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.¹⁶⁴¹ Tezde varılan sonuçlar tümülüs altındaki üç mezarın MS 2.yy'ın ikinci yarısı-3.yy başına tarihlenebileceği şeklindedir.

Uzun Hacı tümülüsü: Kenan, mezarın MS 2.yy'ın ilk yarısına tarihlenebileceğini öne sürmüştür.¹⁶⁴² Metal buluntuları inceleyen Onurkan ise, tarihleme konusunda Kenan'ın önerisini aynen aktarmakta, fakat aynı envanterdeki bronz trullanın (UH 3) Augustus Dönemi'ne ait olabileceğini ileri sürmektedir.¹⁶⁴³ Bu tezde Uzun Hacı tümülüs mezarının MS 1.yy'ın ikinci yarısına tarihlenebileceği öne sürülmüştür.

Ps. Eriklice: Joubin ve Hasluck, Ps. Eriklice buluntularının Eriklice tümülüs mezarına dahil olduğunu düşünerek MÖ 4.yy'a tarihlemiştir.¹⁶⁴⁴ Ps. Eriklice buluntularını, Eriklice tümülüs mezarı buluntularından farklı bir döneme ait olduğunu tespit eden Onurkan, mezarın bütünü ile ilgili bir değerlendirme yapmamakla birlikte, bronz oinokhoeyi (Ps. Er 2) MS 1.-2.yy'a, bronz amphora kulplarını (Ps. Er.3-4) MS 2.yy'a tarihlemiştir. Bu tezde varılan sonuçlara göre Ps. Eriklice mezarının MS 1.yy sonu-2.yy başına tarihlenebileceği öne sürülmüştür.

Yukarıda adı geçmeyen ancak tez kapsamında ele alınan Umurca C-D tümülüsleri, Vize C-D, F-G, İ tümülüsleri, Akören tümülüsü ve Bolayır tümülüsü ile ilgili yeni bir yorum getirilmemiştir. Çünkü bunlardan Umurca C, Vize D, Vize G ve Vize İ boş mezar olarak nitelendirilerek kazıları sonlandırılmış, Umurca D'nin önceden soyulmuş olduğu tespit edilmiş, Vize C ile Vize F'de ise sadece at mezarları bulunmuştur. Akören tümülüsü Fıratlı tarafından keşfedilmiş fakat kazısı bugüne kadar yapılmamıştır. Bolayır tümülüsüne dair bilinenler ise sadece bir mermer kapı ile sınırlıdır. Dolayısıyla bilimsel yöntemlerle eksiksiz biçimde kazılmadan bu dokuz tümülüs hakkında herhangi bir yorum yapmak mümkün değildir.

¹⁶⁴⁰ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 9.

¹⁶⁴¹ Mansel, "Vize hafriyatı", s. 461; Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 9-10.

¹⁶⁴² Kenan, "Trakya'da Uzun Hacı Höyüğünde Bulunan Eserler", s. 52.

¹⁶⁴³ Onurkan, **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri**, s. 15, 46-47, no.44.

¹⁶⁴⁴ Joubin, **Bronzes et Bijoux**, s. 31, 42; Hasluck, "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", s. 77.

Sonuç olarak tez kapsamında incelenen toplam 22 tümülüs mezardan 12'si hakkında yeni tarihlemeler önerilmiştir. Yaklaşık 50 ila 80 yıl önce (Eriklice tümülüsü yaklaşık 120 yıl önce) kazılan bu tümülüslerin yeniden değerlendirilmesi ve ince tarihlemelerinin yapılabilmesi Thrakia arkeolojisi için önemlidir. Benzer çalışmaların güneydoğu Thrakia'da (ve aynı şekilde diğer bölgelerde) kurtarma kazılarıyla araştırılmış diğer tümülüsler kapsamında gerçekleştirilmesi yeni sonuçlar verebilir.

İncelenen tümülüsler konumlarına göre irdelendiğinde, kendi içlerinde belli yerlerde yoğunlaştıkları tespit edilebilmektedir. Örneğin; Kırklareli A, Kırklareli B, Kırklareli C, Karakoç ve Eriklice tümülüsleri Kırklareli çevresinde birbirlerine yakın konumda yer alır.¹⁶⁴⁵ Bu yörede eski bir Thrak yerleşmesi olabileceği Stoyanov tarafından ileri sürülmüştür.¹⁶⁴⁶ Umurca B, Umurca C ve Umurca D tümülüsleri ise, antik ismi Bergule olan (günümüzde Lüleburgaz) ve MS 5.yy'dan itibaren Arcadiopolis şeklinde adlandırılan kentin hemen doğusunda yer alır. Mansel tarafından kazılmayan ve oldukça büyük bir tümülüs olan Umurca A tümülüsü¹⁶⁴⁷ ile birlikte yakın konumdaki dört mezar tepesi birbiriyle ilişkili olmalıdır. Aynı şekilde Bizye adıyla Thrakia Krallığı'nın başkenti olan Vize'nin güneyindeki Vize A-İ tümülüsleri, Vize'nin güneyinde yer alan ve şimdiye kadar kazılmamış diğer tümülüsler ile birlikte ele alındığında bir nekropolise işaret eder. Mansel tarafından kazılan bu dokuz tümülüsten altısının (Vize A-C, Vize E-F ve Vize H) MS 1.yy ortası-MS 3.yy başına tarihlenmeleri, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Bizye'de yerleşimin devam ettiğinin bir kanıtıdır. Vize'nin güneyindeki diğer tümülüsler de kazıldığında, antik Bizye kenti ile ilgili ilişkileri ortaya çıkarılabilecektir.

Teze konu olan tümülüsler arasında tek mezar saptananlar Kırklareli A-C, Eriklice, Karakoç, Vize A ve Uzun Hacı tümülüsleridir. Vize B'de iki, Umurca B'de ve Vize H'de ise üçer adet mezar vardır. Üst tabakada ikincil nitelikte bir mezara

¹⁶⁴⁵ Mansel, özellikle Kırklareli A, Kırklareli B ve Kırklareli C'nin birbirine çok yakın konumlanmaları ve aynı hizada kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanmaları gibi nedenlerden dolayı, birbirleriyle ilişkili olabileceklerini öne sürmüştür, bkz. Mansel, **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları**, s. 30.

¹⁶⁴⁶ Stoyanov Ergiske/Argiske olarak bilinen ve lokalizasyonu kesin olarak yapılamamış yerleşmenin Kırklareli civarında olabileceğini öne sürmüştür, bkz. Stoyanov, "Late Classical and Early Hellenistic Pottery Imitations of Metal Tableware from Thrace", s. 562, dpn.8. Ergiske ile ilgili olarak ayrıca bkz. Fol, 1989, 67 vd.; Zournatzi, "Inscribed Silver Vessels of the Odrysian Kings", s. 689-690.

¹⁶⁴⁷ Yıldırım, **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, s. lev.115.

sahip olan Vize E tümülüsü altında olası esas mezarın varlığı kabul edilirse, bu tümülüs de birden çok mezar içeren tümülüslere dahil edilebilir.

Teze konu olan tümülüsler; mezar tipleri, yapıları, malzeme ve taş işçiliği, mezar yapısı ile defin doğrultusu ve defin biçimindeki bölgesel bağlantılar açısından incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Dikdörtgen planlı bir tek odadan meydana gelen Vize A tümülüs mezarı, plan ve örtü sisteminde Makedon etkilerine işaret eder. Benzer özellikler gösteren başka mezar yapılarına Hellenistik ve Roma dönemleri boyunca Anadolu'da da rastlanmıştır. Örtü sistemi bakımından Makedon etkileri gösteren Kırklareli A ve C tümülüs mezarlarından Kırklareli C, planda da aynı bölge ile örtüşmekte; Kırklareli A ise plan açısından daha çok Thrakia'ya yaklaşmaktadır. Bindirme kubbeli ve yuvarlak planlı mezar odası ile Thrak öğelerinin ağır bastığı Eriklice, Karakoç ve Kırklareli B mezar yapıları da plan bakımından yine Thrakia etkilerini yansıtır.

Umurca B1 ve Uzun Hacı tümülüslerinde örneklenen sandık mezarlar ile Umurca B2, Vize B, Vize H1 ve Vize H2'deki kiremit mezarlara Roma Dönemi boyunca Thrakia bölgesinin hemen her yerinde rastlandığı bilinmektedir.

Yukarıda sıralanan mezar yapılarından Kırklareli A-C, Eriklice, Karakoç ve Vize A'nın yöresel kireçtaşıdan kesme taş bloklar ile harçsız olarak inşa edildiğine daha önce değinilmiştir. Bu inşa tekniği hem Thrakia hem de Makedonia'daki mezarlardan bilinmektedir. Kırklareli A-C, Eriklice ve Karakoç mezarlarına yakın konumda olan ve plan ve/veya örtü sisteminde benzerlikler gösteren Mezek Maltepe, Kurtkale, Topolovgrad, Malko Turnovo ve Propada tümülüs mezarları da malzeme ve taş işçiliğinde incelenen yapılar ile örtüşür. MÖ 4.yy'dan itibaren Thrakia'da görülen bu tip inşa tekniğinin Batı Anadolu ve Ege'deki geleneklere dayandığı söylenebilir.¹⁶⁴⁸

¹⁶⁴⁸ Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 4, 228-229, 240, 245-246, 282-284, 301-302; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22, dpn.121, 123. Ayrıca bkz. dpn.54. Orta Thrakia'da, Kazanlak civarındaki bazı mezar yapılarında yöresel kireçtaşı malzemenin yanı sıra tuğla malzemenin de kullanıldığını ve bu tarz inşa tekniğinin güneydoğu Thrakia'da şimdiye kadar tespit edilmediğini burada hatırlatmak faydalı olacaktır. Thrakia'da tuğla malzeme içeren mezar yapıları için bkz. Popova tümülüsü (MÖ 4.yy'ın ilk yarısı): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 39-42; Kesteleva tümülüsü (MÖ 4.yy'ın ilk çeyreği): a.e. s. 42-43; (MÖ 4.yy ortası): Dimitrova, "Kesteleva Tumulus near Maglizh", s. 262-263; Racheva tümülüsü (MÖ 4.yy ortasından sonra): Kitov-Dimitrova, "New Royal Graves in the Valley of the Thracian Kings", s. 27; Dimitrova, "Problemi na Trakiskata Arkhitektura v Dolinata na Vlatelitate", s. 119, res.9; Kazanlak tümülüsü (MÖ 4.yy sonu-3.yy başı):

İncelenen mezarlardan MÖ 4.-3.yy'a tarihlenen Kırklareli A-C ve Karakoç tümülüslerindeki mezar yapısı girişlerinin güneye, Eriklice'de güney-güneydoğuya bakması, Thrakia bölgesindeki mezarlarla genel olarak örtüşür. Bu beş mezardan yalnızca Karakoç'taki definin doğu-batı doğrultulu olduğu kesin bilinmektedir. Mezar odalarında kline ya da lahit olan diğer dört mezarda definin doğrultusu karanlıktadır. MS 1.yy ortalarına tarihlenen Vize A'daki mezar yapısı ve içindeki lahit, yukarıda sıralananlardan farklı olarak doğu-batı doğrultuludur. İçinde yapı tespit edilmemiş olan ve MS 1.yy sonu-3.yy'a tarihlenen Umurca B1, Vize B, Vize H1, Vize H2 ve Uzun Hacı mezarları da doğu-batı doğrultulu olmaları ile dikkat çeker. Dönemsel açıdan bu gruba dahil olan Umurca B2 mezarı ise kuzey-güney doğrultusuyla farklıdır. Makedonia bölgesindeki tümülüs mezarların doğrultusunda kesin bir düzen tespit edilmemiştir.¹⁶⁴⁹ Thrakia bölgesinde ise mezar yapılarının genellikle güneye ya da doğuya, bazen de güneydoğuya yönelik inşa edildiği bilinmektedir.

Kırklareli B, Eriklice, Vize A, Umurca B1, Umurca B2, Vize B tümülüs mezarlarında kremasyon, Karakoç'ta inhumasyon defin tespit edilmiştir. Kırklareli A, Kırklareli C, Vize E, Vize H1, Vize H2 ve Vize H3 mezarlarında ise ölüye ait kalıntılarla ilgili bilgi olmadığından defin biçimi karanlıkta kalır.¹⁶⁵⁰ Thrakia bölgesinde hem kremasyonun hem de inhumasyonun birlikte uygulandığı bilinmektedir. Benzer durum Makedonia'da da geçerlidir.¹⁶⁵¹

Vize A ve Vize H3 mezarında ortaya çıkarılan lahit ve ostotheke Roma etkisine ve daha çok eyalet üretimine işaret eder. Kırklareli B'deki lahit ise kırılmış olması dolayısıyla herhangi bir bölgesel bağlantıya yönelik bir ipucu vermez.

Mikov, **Le Tombeau Antique près de Kazanlak**, s. 29-30; Archibald, **Odrisian Kingdom**, s. 291; Maglizh tümülüsü (MÖ 3.yy'ın üçüncü çeyreği): Tsanova-Getov, "Le tombeau thrace près de Maglizh", s. 29; Archibald, **Odrisian Kingdom**, s. 291-293, 295, şek.12.9; Sarafova tümülüsü (tarihleme kesin değildir): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 17.

¹⁶⁴⁹ Andronikos, **Vergina**, s. 35; Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 7. Aynı durum Lydia tümülüsleri için de geçerlidir, bkz. Mclauchlin, **Lydian Graves and Burial Customs**, s. 30-31.

¹⁶⁵⁰ Kazı sırasında iskelet kalıntıları bulunmadığından, bu mezarlarda da olasılıkla kremasyon işleminin gerçekleştirildiği düşünülebilir.

¹⁶⁵¹ Miller, **The Tomb of Lyson and Kallikles**, s. 15-17; K. Sismanidis, **Κλίνας και κλινόειδεις των Μακεδονικών τάφων**, Atina, Tameio archaiologikon poron kai apallotrioseon, 1997, s. 192-193, 196; Themelis-Touratsoglou, **Οι τάφοι του Δερβενίου**, s. 202-203; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 35-36.

Yukarıda Eriklice, Kırklareli A ve C'deki mezar odalarında taş klineler bulunduğu değinilmiştir. Mezar odalarında bir ya da birden çok taş klineye ilk olarak Lydia, Lykia, Phrygia ve Troas'ta MÖ 6.-5.yy'da rastlandığı¹⁶⁵² ve MÖ 4.yy'da Anadolu mezarlarında taş kline geleneğinin giderek yaygınlaştığı bilinmektedir.¹⁶⁵³ Thrakia bölgesinde Eriklice, Kırklareli A ve C tümülüsleri dışında Naip, Tatarlı, Mezek Maltepe, Rozovets, Golyama Arsenalka, Griffonlar, Sashova ve Sveshtari tümülüslerinde taş klineler açığa çıkarılmıştır.¹⁶⁵⁴ Makedonia'daki tümülüs mezarların taş klinelerle donatılmasının ise MÖ 4.yy'ın ikinci yarısında olasılıkla Anadolu etkisi ile başladığı genel olarak kabul görür.¹⁶⁵⁵ Makedon etkilerinden yukarıda bahsedilmiş olan Kırklareli A ve C mezarlarında taş kline uygulamasının olasılıkla Makedonia etkili olabileceği düşünülebilir.¹⁶⁵⁶ Fakat MÖ 4.yy'ın ilk yarısına tarihlenen Eriklice mezarında bir taş kline bulunması Makedonia değil, batı Anadolu belki de Lydia bağlantılı bir etkiye işaret eder.¹⁶⁵⁷ Eriklice ve Karakoç'taki mezar yapılarında batı Anadolu etkisini yansıtan bir diğer unsur, mezar yapısı

¹⁶⁵² Kurtz-Boardman, **Greek Burial Customs**, s. 278-279, 284; C.H.E. Haspels, **The Highlands of Phrygia**, Princeton, N.J., Princeton University Press, 1971, s. 127-128; M.J. Mellink, "Excavations in Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia, 1972", **AJA** 77, 1973, s. 297, 300; Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 57-58; McLauchlin, **Lydian Graves and Burial Customs**, s. 28-29, 59-60, 84, 104-106, 140-150, 365-367; J. Boardman, "Symposion Furniture", **Sympotica**, ed. O. Murray, Oxford, Clarendon Press, 1990, s. 128; Fedak, **Monumental Tombs of the Hellenistic Age**, s. 66; H. Dedeoğlu, "Lydia'da bir Tümülüs Kazısı", **I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 19-20 Nisan 1990**, Ankara, 1991, s. 124, 133, 140; H. Dedeoğlu, "Yabızlar Tepesi Tümülüsü", **II. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 29-30 Nisan 1991**, Ankara, 1992, s. 67-69, 75-76; Özgen-Öztürk, **Heritage Recovered: The Lydian Treasure**, s. 27, 31, 35-37, 41, 47, 49; Sevinç v.d., "The Dedetepe Tumulus", s. 310-311; Elizabeth P. Baughan, **Couched in death: Klinai and identity in Anatolia and beyond**, Madison, Wisconsin, The University of Wisconsin Press, 2013.

¹⁶⁵³ Kurtz-Boardman, **Greek Burial Customs**, s. 282, 286, 288, 297; P. Roos, **The Rock-cut Tombs of Caunus 1, The Architecture**, Studies in Mediterranean Archaeology 34:1, Göteborg, Paul Åströms Förlag, 1972, s. 88-89; Fedak, **Monumental Tombs of the Hellenistic Age**, s. 80-81, 88, 94-96, 98-99.

¹⁶⁵⁴ Filow, 1937b, 27-28, 109, 115, res.24-26; Fol v.d., **The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari**, s. 106-107, 119, res.66-67; Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 296, 298; Kitov, "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", s. 12, 14, 16-18, res.19b, 22; Kitov, "The Griffin Tumulus", s. 308, res.10; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 27-37; Zeynep Koçel Erdem, "Tekirdağ Ganos 2009 Survey", **Anatolia Antiqua XVIII**, 2010, s. 305-320, 314-315.

¹⁶⁵⁵ Gossel, **Makedonische Kammergräber**, s. 58, 69; Tomlinson, "The Architectural Context of the Macedonian Vaulted Tombs", s. 307, 309; Krş. S.A. Paspalas, "On Persian-Type Furniture in Macedonia: The Recognition and Transmission of Forms", **AJA** 104, s.552.

¹⁶⁵⁶ Kırklareli A ve C mezarlarındaki klinelere dair günümüze ulaşmış herhangi bir kalıntının bulunmaması kesin bir saptamayı olanaksız kılmaktadır.

¹⁶⁵⁷ Güneydoğu Thrakia'nın Lydia ya da genel olarak Batı Anadolu ve Ege ile olan ilişkileri ve olası etkileşimleri için Özgen-Öztürk, **Heritage Recovered: The Lydian Treasure**, s. 40-44; Archibald, **Odrysiyan Kingdom**, s. 228-229, 240, 245-246, 282-284, 301-302; Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 22, dpn.123.

girişindeki kapı açıklığında kendini gösterir. Bu iki yapının girişinde bir tür fasad meydana getirildiğine yukarıda değinilmiştir. Özellikle Eriklice'deki kapı açıklığının üzerinde yer alan lentonun dış yüzündeki silme, mütevazi olmakla birlikte fasad mimarisine öykünüldüğünü göstermesi açısından önemlidir.¹⁶⁵⁸

Mezar envanterindeki bölgesel bağlantılar hakkında şu görüşler ileri sürülebilir:

Eriklice tümülüs mezarında açığa çıkarılan gümüş phiale ve testi (Er 1-2) Akhaimenid etkisi, bronz oinokhoe (Er 3) ise Yunan etkisindedir. Mezar envanterini oluşturan bronz Khalkidike miğferinin benzerlerine Thrakia'da çok sık rastlandığına yukarıda değinilmiştir. Thraklar için vazgeçilmez olan atların donanımı ile ilgili bronz prometopidion da yine Thrakia bölgesine özgü bir ögedir.¹⁶⁵⁹

Karakoç tümülüs mezarındaki bronz podanipterin (Ka 1) benzerleri Thrakia bölgesindeki mezarlardan gelir. Bu formun kökeninin MÖ 8.yy'da Phrygia'ya kadar gittiğine yukarıda değinilmiştir.¹⁶⁶⁰ Bronz situla (Ka 2) ve pişmiş toprak küp (Ka 4)

¹⁶⁵⁸ Thrakia'da benzer uygulamalar için bkz. Mishkova Niva'daki Golyamata tümülüsü (tarihleme kesin değil): Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 96-101; Zhaba tümülüsü (MÖ geç 5.yy): Kitov, "A newly found Thracian tomb", s. 87; Kitov, "Trakiiski Mogilni Khramove", s. 82-84; Koychev, "The Thracian tombs- temples near the town of Strelcha", s. 315; (MÖ 4.yy'ın sonu): Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 289; Theodossiev, "The Lantern-Roofed Tombs in Thrace and Anatolia", s. 603; (MÖ 330-320): Stoyanova, Йонийски рамки за врати от елинистическата епоха в Тракия", s. 657-659; Golyama Arsenalka tümülüsü (MÖ geç 5.yy ya da erken 4.yy): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 22-23; Griffonlar tümülüsü (MÖ 5.-4.yy): Kitov, "The Griffin Tumulus", s. 111; Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 23-24; Kesteleva tümülüsü (MÖ 4.yy'ın ilk çeyreği): a.e. s. 42-43; (MÖ 4.yy ortası): Dimitrova, "Kesteleva Tumulus near Maglizh", s. 262-263; Yankovo II: Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 294-295, şek.12.14b; Atanasov-Yorgov, "The Valley of the Kamchiya River in the Smyadovo-Dragevo Region", s. 37; Yankovo III (MÖ 4.yy): Dremsizova, "Nadgrobnii mogili pri s. Yankovo", s. 61-83; Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 294-295, şek.12.14c; Racheva tümülüsü (MÖ 4.yy ortasından sonra): Kitov-Dimitrova, "New Royal Graves in the Valley of the Thracian Kings", s. 27; Dimitrova, "Problemi na Trakiskata Arkhitektura v Dolinata na Vladetelite", s. 119, res.9; Naip tümülüsü (MÖ 320-300): Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 21, 113; Filipovo tümülüsü (MÖ 4.yy sonları - 3.yy başları): Mansel, "Gemlik Tümülüs Mezarı", s. 185,188-189, res.24-26; Archibald, **Odrysian Kingdom**, s. 283; Sveshtari tümülüs 13 (MÖ 4.yy sonu): Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 146-149; Varbitza tümülüsü (MÖ 4.yy sonu-3.yy'ın ilk yarısı): Filow, **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij**, s. 171, 179, 230, res.200; Golyama Kosmatka tümülüsü (MÖ 3.yy başı): Kitov, **The Valley of the Thracian Rulers**, s. 68-80; Kitov, "The Newly Discovered Tomb of the Thracian Ruler Seuthes III", s. 39 vd. MÖ 6.-5.yy'da Lydia ve Lykia'daki bazı tümülüs mezarlarda benzer uygulamalar için bkz., M.J. Mellink, "The Symbolic Doorway of the Tumulus at Karaburun, Elmalı", **8. Türk Tarih Kongresi**, Ankara 11-15 Ekim 1976, Ankara, 1979, s. 384 vd., McLauchlin, **Lydian Graves and Burial Customs**, s. 23; Özgen-Öztürk, **Heritage Recovered: The Lydian Treasure**, s. 40, 50.

¹⁶⁵⁹ Pfrommer de aynı mezarda ortaya çıkarılan buluntuların üç farklı kültürle ilişkilendirilebileceğini vurgulamıştır, bkz. Pfrommer, "Ein Grab - Drei Kulturen", b.a.

¹⁶⁶⁰ Bkz. dpn.542. Konuyla ilgili ayrıca bkz. Stoyanov, "Late Classical and Early Hellenistic Pottery Imitations of Metal Tableware from Thrace", s. 566.

Thrakia'ya özgü formlardır. Bronz testinin (Ka 3) benzerleri ise hem Thrakia hem de Makedonia tümülüs mezarlarından bilinmektedir. Mezarda bulunan üç pişmiş toprak phialenin (Ka 5-7) Akhaimenid tipi metal phialeleri taklit ettiği; pişmiş toprak testi (Ka 8), lekythos (Ka 9), askos (Ka 10) ve kandilin (Ka 11) ise Attika ithali olduğu ya da Attika ürünlerini kopya ettiği yukarıda açıklanmıştır. Pişmiş toprak amphoralara ait parçalar (Ka 13-20) ise olasılıkla Thasos, Lesbos, Herakleia Pontike ve Sinope kentleri ile olan ticaret ilişkilerine işaret eder.

Tezdeki önerilere göre MS 1.yy ortası-MS 3.yy başına tarihlenen Vize A-B, E, H, Umurca B, Uzun Hacı, Ps. Eriklice mezar envanterleri, çağdaşı olan diğer tümülüslerle karşılaştırıldığında, tüm Thrakia bölgesinde homojen bir görünüm olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle Vize A'daki mezar envanteri Bulgaristan, Çatalca'daki Rosava Dragana tümülüs mezarı¹⁶⁶¹ ve Çatalca tümülüs 6'nın¹⁶⁶² envanterleri ile örtüşmektedir. Umurca B1 ve B2 mezarları; Çatalca'daki Tümülüs 4-5 ve 7,¹⁶⁶³ Bulgaristan, Devnia, Marcianopolis'teki tümülüs mezar,¹⁶⁶⁴ Bulgaristan, Kyustendil bölgesi, Slokoshtitsa Köyü'ndeki tümülüs mezar¹⁶⁶⁵ ve yine Kyustendil bölgesi, Dragodan Köyü civarındaki tümülüs mezar¹⁶⁶⁶ ile benzerlik gösterir. Vize B ve Uzun Hacı mezarlarındaki envanterler ise Bulgaristan, Kyustendil bölgesi, Slokoshtitsa Köyü'ndeki Trenkova tümülüsündeki mezar envanteri¹⁶⁶⁷ ile benzerlik taşır. Öte yandan incelenen tümülüslerdeki mezar eşyalarının büyük çoğunluğunun (metal, cam ve pişmiş toprak) benzerlerine Roma İmparatorluğu sınırları içinde birçok yerde rastlamak mümkündür.¹⁶⁶⁸

¹⁶⁶¹ Nikolov-Buyukliev, "Trakiiski Mogilni Grobove ot Čatalca, Starozagorsko", s. 20-28; Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalca, Starozagorsko", s. 10-14.

¹⁶⁶² a.e. s. 19 vd.

¹⁶⁶³ Nikolov-Buyukliev, "Trakiiski Mogilni Grobove ot Čatalca, Starozagorsko", s. 28-31; Nikolov-Buyukliev, "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Čatalca, Starozagorsko", s. 15-19; Nikolov, 1970, 54-63.

¹⁶⁶⁴ Nenova-Angelov, "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", s. 49 vd.

¹⁶⁶⁵ Meshekov-Staikova, "A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa", s. 51-64.

¹⁶⁶⁶ Theodossiev-Manov, 1997, 365 vd.

¹⁶⁶⁷ Staikova-Aleksandrova, "Archaeological Researches on Thracian Mounds from Kyustendil Region, s. 65, res.36.

¹⁶⁶⁸ Üzerinde atölye işareti ya da usta ismi gibi ibareler olmadıkça, eşyaların üretim merkezleri kesin olarak saptanamamaktadır. Roma Dönemi'ne tarihlenen metal kapların üretim merkezleri ile ilgili değişik görüşler için bkz. Radnóti, **Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien**, s. 89 vd.; Nuber, 1972, 57; Raev, "Die Bronzegefäße der römischen Kaiserzeit in Thrakien und Mösien", s. 610; Koster, **The Bronze Vessels**, s. 74; R. Nenova-Merdjanova, "Roman Precious Bronze Vessels from Moesia and Thracia", **Archaeologia Bulgarica 1.1**, 1997, s. 34-36.

KAYNAKÇA

ANTİK KAYNAKLAR

- Appianos **Historiae Romanae / Roman History**, çev. H. White, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1928.
- Caesar **De Bello Civili / The Civil Wars**, çev. A.G. Peskett, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1921.
- Cassius Dio **Historiae Romanae / Dio's Roman History**, çev. E. Cary, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1917.
- Herodotos **Herodot Tarihi**, çev. M. Ökmen, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Ksenophon **Hellenika**, çev. C.L. Brownson, Loeb Classical Library, Londra, New York, 1930.
- Ksenophon **Anabasis**, çev. O. Yarlıgaş, İstanbul, Kabcacı Yayınevi.
- Plinius **Naturalis Historia / Natural History**, çev. W.H.S. Jones, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1961.
- Polybius **Historiai / The Histories**, çev. W.R. Paton, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1960.
- Plutarkhos **Moralia**, çev. F.C. Babbitt, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1927.
- Strabon **Geographika / The Geography of Strabo, Geographika VI-VII**, çev. H.L. Jones, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1924.
- Tacitus **Annales / The Histories**, çev. J. Jackson, The Loeb Classical Library, Londra, William Heinemann, 1979.

MODERN KAYNAKLAR

- AGRE, D.: 2011 **The Tumulus of Golyamata Mogila near the villages of Malomirovo and Zlatinitsa**, Sofya, Avalon Publishing.
- AGRE, D., D. DICHEV, 2005 "Tumuli from the Roman Period in Central Strandza", **Proceedings of the National Museum of History 15**, 43-74.
- ALADZOV, D.: 1965 "Ausgrabung einer Thrakisch-Römischen Hügelnekropole in Meriçleri", **Bulletin de l'institut Archéologique, Cilt 28**, Sofya, 77-122.
- ALICU, D., E. NEMEŞ, 1977 **Roman Lamps from Sarmizegetusa**, Oxford, BAR International Series 18.
- ALLISON, P.M.: 2006 **The insula of the Menander at Pompeii, 3. The Finds: A Contextual Study**, Oxford, Oxford University Press.
- AJA American Journal of Archaeology
- AMORAI-STARK, S.: 1993 **Engraved Gems and Seals from Two Collections in Jerusalem**, Kudüs, Franciscan Printing Press.
- ANCIENT GLASS 2006 **Ancient Glass**, Londra, Charles Ede Limited.
- ANDERSON-STOJANOVIC, V.R. :1992 **Stobi The Hellenistic and Roman Pottery**, New Jersey, Princeton University Press.
- ANDRONIKOS, M.: 1984 **Vergina, the Royal Tombs and the Ancient City**, Atina, Ekdotike Athenon.
- 1987 "Some Reflections on the Macedonian Tombs", **BSA 82**, 1-16.
- ANGELOV, A.: 1986 "Hügelgrabfund aus Marcianopolis", **Bulletin de Musée national de Varna 22**, 63-67.
- ARCHIBALD, Z.H.: 1989 "Thracian Interpretations of Greek and Oriental Elements in Fourth-Century Metalwork", **The Rogozen Treasure**, Papers from the Anglo-Bulgarian Conference, 12 March 1987, ed. B. F.

- Cook, Londra, British Museum Publications, 12-25.
- 1998 **The Odrysian Kingdom of Thrace, Orpheus Unmasked**, Oxford, Clarendon Press.
- ARVEILLER-DULONG, V.,
M.D. NENNA, (ed.), 2005 **Les Verres Antiques de Musée du Louvre II Vaisselle et contenants du Ier siècle au début du VII siècle après J.-C.**, Paris, Musée du Louvre Éditions.
- ATANASOV, G.,
Y. YORGOV, 2007 "The Valley of the Kamchiya River in the Smyadovo-Dragevo Region during the Classical and Hellenistic Ages", **The Lower Danube in antiquity (6th century BC-6th century AD). International Archaeological Conference, Bulgaria-Tutrakan, 6.-7.10.2005**, Sofya, Bulgarian Academy of Sciences, National Institute of Archaeology and Museum, 37-44.
- ATASOY, S.: 2005 **Bronze Lamps in the Istanbul Archaeological Museum**, BAR International Series 1436, Oxford, The Basingstoke Press.
- AYBEK, S., A.K. ÖZ,
A.E. MERİÇ, 2011 "Metropolis 2009 Yılı kazı Çalışmaları", **KST 32.3**, İstanbul 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 166-181.
- AYGÖR, A.E.: 1999 **Hayrabolu Hacılı Tek Höyük Tümülsü Buluntuları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- BABRITSAS, A.: 1968 "Arkhaiotetes kai Mnemeia Thrake", **Archaiologikon Deltion 21.2**, 377-378.
- BAILEY, D.M.: 1975 **A Catalogue of the Lamps in the British Museum I Greek, Hellenistic, and Early Roman Pottery Lamps**, Londra, British Museum Publications.
- 1988 **A Catalogue of the Lamps in the British Museum III Roman Provincial Lamps**, Londra, British Museum Publications.
- 1996 **A Catalogue of the Lamps in the British**

- Museum IV lamps of Metal and Stone, and Lampstands**, Londra, British Museum Publications.
- BALBOLOVA-IVANOVA, M.: 2003 "Complexe Sépulcral du Tumulus "Toumbata" Auprès du Village Bogdanovo, Département de Burgas", **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est** 20, 9-15.
- BALUTA, L.C.: 1979 "Les Lampes antiques en bronze de la Dacie Supérieure. Classification et chronologie", **Bronzes Hellénistiques et Romaines Tradition et Renouveau Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978**, Lozan, Bibliothèque historique vaudoise 205-209.
- BALTY, J.C. 1997 "Victoria", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII,1**, Zürich, Artemis Verlag, 237-269.
- BAR British Archaeological Reports.
- BARAG, D.: 1985 **Catalogue of Western Asiatic Glass in the British Museum I**, Londra, British Museum Publications Ltd.
- BARR, R.L.: 1996 "Greek and Hellenistic Lamps from Ilion", **Studia Troica** 6, 159-200.
- BARR-SHARRAR, B.: 1982 "Macedonian Metal Vases in Perspective: Some Observations on Context and Tradition", **Studies in the History of Art 10, Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times**, ed. B. Barr-Sharrar-E.N. Borza, National Gallery of Art, Washington, 123-139.
- 1984 "Towards a Chronology of the Roman Imperial Decorative Bust", **Toreutik und fig rlische Bronzen römischer Zeit, Akten der 6. Tagung  ber antike Bronzen 13-17 Mai 1980**, Berlin, 41-49.
- BARATTE, F.: 1984 **Römisches Silbergeschirr in den gallischen und germanischen Provinzen**, Stuttgart, Württemberg.

- BARKÓCZI, L.: 1988 **Pannonische Glasfunde in Ungarn**,
Budapeşte, Akadémiai Kiadó.
- 1996 **Antike Gläser**, Roma, "L'Erma" di
Bretschneider.
- BAŞARAN, C.: 2010 "Parion 2008 Kazıları", **KST 31.1**, 393-410.
- BAŞARAN, S.: 1997 "Enez (Ainos) 1995 Yılı Kazı ve Onarım
Çalışmaları", **KST 18.2**, Ankara 27-31 Mayıs
1996, Ankara, 489-514.
- 2008 "Enez (Ainos) 2006 Yılı Kazısı ve Onarım-
Koruma Çalışmaları", **KST 29.3**, 185-210.
- BAUGHAN, E.P.: 2010 "Lidya Gümü Gelenekleri", **Lidyahılar ve
Dünyaları**, ed. N.D. Cahill, Istanbul, Yapı
Kredi Yayınları, 273-304.
- 2013 **Couched in death: Klinai and identity in
Anatolia and beyond**, Madison, Wisconsin,
The University of Wisconsin Press.
- BAUMANN, F.: 1993 **Aus den Schatzkammern Eurasiens
Meisterwerke Antiker Kunst**, Ausstellung 29
Januar bis 2 Mai 1993, Zürich, Kunsthaus.
- BAYKAN, D.: 2009 **Allianoi Tıp Aletleri**, Doktora Tezi, İstanbul
Üniversitesi.
- BCH Bulletin de correspondance hellénique
- BELOCH, K.J.: 1923 **Griechische Geschichte**, Berlin und Leipzig,
Walter de Gruyter & Co.
- BELTRAN-LLORIS, M.: 1990 **Guía de la Cerámica Romana**, Zaragoza,
Libros Pórtico.
- BERCIU, D.: 1969 "Das thrako-getische Fürstengrab von Agighiol
in Rumänien", **Bericht der Römisch-
Germanischen Kommission 50**, 209-265.
- BERETTA, M.,
G. DI PASQUALE, (ed.), 2004 **Vitrum Il vetro fra arte e scienza nel mondo
romano**, Floransa, Giunti.
- BEYEN, H.G.: 1960 **Pompejanische Wanddekoration vom zweiten**

- bis zum vierten Stil, Haag, Martinus Nijhoff.
- BIANCHI, R.S., B. SCHLICK-NOLTE, G.M. BERNHEIMER, D. BARAG (ed.), 2002
Reflections on Ancient Glass from the Borowski Collection, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- BIENERT, B.: 2007
Die Römischen Bronzegefäße im Rheinischen Landesmuseum Trier, Trier Zeitschrift Beiheft 31, Trier, Rheinisches Landesmuseum Trier.
- BINI, M.P., G.CARAMELLA, S. BUCCIOLI, 1995
I Bronzi Etruschi e Romani, ed. G. Pianu, Roma, G. Bretschneider.
- BİNGÖL, F.R.I.: 1999
Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar, Ankara, Dönmez Ofset Basımevi.
- BISHOP, M.C., J.C.N, COULSTON, 2006
Roman Military Equipment from the Punic Wars to the Fall of Rome, Londra, Oxbow Books.
- BOARDMAN, J. 1970
Greek Gems and Finger Rings: Early Bronze Age to Late Classical, Londra, Thames and Hudson.
- 1990
 "Symposion Furniture", **Symptica**, ed. O. Murray, Oxford, Clarendon Press, 122-131.
- 1997
 "Greek Seals", **7000 Years of Seals**, ed. D. Collon, Londra, British Museum Press, 74-87.
- BOESTERD, M.H.P.D. 1956
The Bronze Vessels in the Rijksmuseum G.M.Kam at Nijmegen, Nijmegen, Uitgegeven in Opdracht van het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.
- BONOMI, S.: 1996
Vetri antichi del Museo Archeologico Nazionale di Adria, Venedik, Giunta regionale del Veneto.
- BOOSEN, M.: 1984
Antike Gläser Vollständiger Katalog Zweite Auflage, Kassel, Staatliche Kunstsammlungen.
- BOREL, F.B.: 1997
Le verre d'époque romaine à Avenches -

- Aventicum: Typologie générale**, Avenches, Musée romain.
- BORELL, B.: 1989 **Statuetten, Gefässe und Andere Gegenstände aus Metall im Anhang**, Grabfunde aus dem Tessin, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- BOSPATCHIEVA, M., M. MARTINOVA, 2000 "II. Prospections Archéologiques au pied du Trimontium", **Pistiros et Thasos: Structures économiques dans la Péninsule balkanique aux VIIe-IIe siècles avant J.-C.**, ed. M. Domaradzki, Opole, 113-121.
- BOURGEOIS, J., W. GHEYLE, 2007 **The Frozen Tombs of the Altai Mountains Phase I 2005-2006**, Ugent Archeologische Rapporten 4, Gent, Vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa
- BOWERSOCK, G.W.: 1965 **Augustus and the Greek World**, Oxford, Clarendon Press.
- BOYD, T.D.: 1976 **The Arch and the vault in Greek architecture**, Ann Arbor, Mich, University Microfilms International.
- 1978 "The Arch and the vault in Greek architecture", **AJA** 82, 83-100.
- BOZKOVA, A.: 1989 "La céramique attique de firnis noir en hrace (5-3. s.av.n.ère.)", **Arheologiya** 31.2, 1-10
- 1996 "A Burial Mound near Kocherinovo in the Upper Struma Valley", **First International Symposium Seuthopolis, Burial Tumuli in the Southeast of Europe, Kazanlak, Bulgaria, 4-8 June 1993 Cilt 2**, 114-116.
- BRECCIA, EV. 1930 **Monuments de L'Égypte Gréco-Romaine**, Société Royale d'Archéologie d'Alexandrie, Bergamo, Officine dell'Istituto italiano d'arti grafiche.
- BREŠČAK, D.: 1982 **Antično Bronasto Posodje Sloveije / Roman Bronze Vessels in Slovenia**, Ljubljana, Narodni

- muzej v Ljubljani.
- BROM, L.H.: 1952 **The Stevensweert Kantharos**, Lahey, Nijhoff.
- BRONEER, O.: 1928 "Excavations in the Odeum at Corinth, 1928", **AJA** **32**, 447-473
- BRUNEAU, P.: 1965 **Les Lampes, Exploration Archéologique de Delos 26**, Paris, Éditions E. De Boccard.
- BUCOVALA, M.: 1967 **Necropole Elenistice la Tomis**, Constanta, Muzeul Regional de Arheologie Dobrogea.
- BUYUKLIEV, H. 1988 "Serrures et applications en bronze des coffrets de toilette du territoire d'Augusta Trajana (Ville de Stara Zagora, Bulgarie)", **Griechische und römische Statuetten und Grossbronzen, Akten der 9. Internationalen Tagung über antike Bronzen**, Wien, 21.-25. April 1986, ed. K. Gschwantler-A.Bernhard-Walcher, Viyana, 416-420.
- 1995 "Le Bronze Antique du Territoire d'Augusta Trajana", **Thracia** **11**, Sofya, 435-444.
- BYVANCK-QUARLES van UFFORD, L.: 1966 "Quelques remarques sur les relations entre l'Ionie grecque, la Thrace et l'Italie méridionale", **Bulletin van de Vereeniging tot Bevordering der Kennis van de Antieke Beschaving te 'S-Gravenhage** **41**, 34-49.
- CAHN-KLAIBER, E.-M.: 1977 **Die Antiken Tonlampen des Archäologischen Instituts der Universität Tübingen**, Tübingen Verlag Ernst Wasmuth Tübingen.
- CANDANSAYAR, E.: 2013 "Arkeoloji Jeofiziği", (Çevrimiçi), http://www.jeofizik.org.tr/resimler/ekler/ace3cd48d98c1b3_ek.pdf?dergi=36, 03.01.2015.
- CARON, B.: 2008 **Montreal Museum of Fine Arts, Collection of Mediterranean Antiquities Volume I The Ancient Glass**, Brill, Leiden Boston
- CASAGRANDE, C., F. CESELIN, 2003, **Vetri antichi delle Province di Belluno, Trevisoe Vicenza**, Venedik, Giunta regionale

del Veneto.

- CARO, S.D.: 1994 **Il Museo Archeologico Nazionale di Napoli**, Napoli, Electa Napoli.
- CASAS, J., P. CASTANYER, J.M.
NOLLA, J. TREMOLEDA 1997 "Les ceràmiques comunes locals del n. e. de Catalunya", **Ceràmica comuna romana d'època Alto-Imperial a la Péninsula Ibérica**, Monografies Emporitanes VIII, 99-127.
- CHAPMAN, E.M.: 2005 **A Catalogue of Roman Military Equipment in the National Museum of Wales**, BAR International Series 388, Oxford, Archaeopress.
- CHARLESTON, R.J.: 1955 **Roman Pottery**, Londra, Faber and Faber.
- ČIČIKOKOVA, M.: 1969 "Tombeau Tumulaire Thrace du Village Kalojanovo, Arr. de Sliven (4. s. av. n.e.), **Bulletin de L'institut Archéologique 31**, Sofya, 46-90.
- 1988 "The Svestari Tomb - Architecture and Decoration", **Terra Antiqua Balcanica Acta 3**, 125-143.
- 2009 "Color in the Stone Decoration of the Tomb with Karyatids near Svestari", **Gedenkschrift Für Professor Velizar Velkov**, Sofya, 229-235.
- CONNOLLY, P.: 1997 "Pilum, Gladius and Pugio in the late Republic", **Journal of Roman Military Equipment Studies 8**, 41-57.
- COU, H. F. D.,
F. B. TARBELL, 1912, **Antiquities from Boscoreale in Field museum of natural history**, Chicago, Field Museum of Natural History Publication.
- COVACEF, Z.: 1994 "Grabfund aus Tomis (heute Constanta)", **Goldhelm, Schwert und Silberschätze, Reichtümer aus 6000 jahren rumänischer Vergangenheit**, Eine Ausstellung des Dezernats Kultur und Freizeit Museum für Vor - und Frühgeschichte - Archäologisches Museum - der Stadt Frankfurt am Main in und unter

- Mitwirkung der Schirn Kunsthalle vom 29.
Januar bis 17. April 1994, Frankfurt, 184-191.
- CRISTOFANI, M.: 1986 "Dionysos/Fufluns", **LIMC III, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 483-536.
- CURLE, J.: 1911 **A Roman frontier post and its people: the fort of Newstead in the parish of Melrose**, Glasgow, J.Maclehose and sons.
- ÇOKAY-KEPÇE, S.: 2006 **Antalya Karaçalı Nekropolü**, İstanbul, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Enstitüsü.
- D'AMBROSIO, A.,
E. DE CAROLIS, (ed.), 1997 **I Monili Dall'area Vesuviana**, Roma, "Erma" di Bretschneider.
- DANOV, C.M.: 1979 "Die thraker auf dem ostbalkan von der hellenistischen zeit bis zur gründung Konstantinopels", **Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt II, 7.1**, ed. H.Temporini-W.Haase, Berlin, Walter de Gruyter, 21-185.
- DANTI, M.: 2001 "Palmyrene Funerary Sculptures at Penn, **Expedition 43.3**, University Museum of the University of Pennsylvania, 33-39.
- DAUX, G.: 1962 "Chronique des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1961", **BCH 86.2**, 629-974.
- DEDEOĞLU, H.: 1991 "Lydia'da bir Tümülüs Kazısı", **I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 19-20 Nisan 1990**, Ankara, 119-150.
- 1992 "Yabızlar Tepesi Tümülüsü", **II. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 29-30 Nisan 1991**, Ankara, 65-79.
- DELEMEN, İ.: 2001 "Tumulus Excavations in Thrace", **Istanbul University's Contributions to Archaeology in Turkey (1932-2000)**, ed. O. Belli, İstanbul, 204-205.
- 2004 **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, İstanbul, Ege Yayınları.

- 2006 "An Unplundered Chamber Tomb on Ganos Mountain in Southeastern Thrace", **AJA 110**, 251-273.
- DELEMEN, İ.,
S.ÇOKAY-KEPÇE, 2009, **Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü**, İstanbul, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları.
- DELEMEN, İ., S. ÇOKAY-KEPÇE, Z. YILMAZ, 2010, "Kırklareli Yündolan C Tümülüsü", **Colloquium Anatolicum IX**, 1-18.
- DELEV, P.: 1985 "Two Tholos Tombs at Malko Tirново", **Tracia Pontica 2, Deuxieme Simposium International, Sozopol, 4-7 Octobre 1982**, Jambol, 74-84.
- DELL'ORTO, L.F., di
A. VARONE (ed.), 1992 **Rediscovering Pompeii**, Roma, L'Erma Breitschneider.
- DEMANGEL,R.,
A.LAUMONIER, 1925 "Fouilles de Notion", **BCH 49**, 322-346.
- DEONNA, W.: 1908 "Les Lampes Antiques, Trouvées à Délos", **BCH 32**, 133-145.
- DEPERT-LIPPITZ, B.: 1985 **Goldschmuck der Römerzeit im Römisch-Germanischen Zentralmuseum**, Bonn, Dr. Rudolph Habelt GmbH.
- DIAKOVITCH, B.: 1921-22 "Trouvailles dans la necropole de l'antique Philippople", **Bulletin de l'Institut Archéologique Bulgare I**, 41-60
- 1925 "Antichna Grobnicha vb "Kukuva Mogila" pri s. Duvanlii, Plovdivsko", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare 3**, 111-130.
- DECKERS, J.G. (ed.):1980 **Die Daker Archäologie in Rumänien**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- DIE THRAKER 2004 **Die Thraker: Das goldene Reich des Orpheus**, 23 Juli bis 28 November 2004, Kunst und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, Philipp von Zabern.

- DIMITROV, K.: 2010 "Celts, Greeks and Thracians in Thrace during the Third Century BC. Interactions in History and Culture", **In Search of Celtic Tylis in Thrace (III C BC)**, ed. L.F. Vagalinski, Sofya, 51-66.
- DIMITROVA, A.: 1966 "Silberschätz aus dem Dorfe Vladinja, Bezirk Lovec", **Bulletin de L'institut Archéologique** **29**, 115-132.
- 1980 "Thrakische Gruft aus der frühhellenistischen Zeit im Sakargebirge", **Thracia** **5**, 215-234.
- DIMITROVA, D.: 2005 "Kesteleva Tumulus near Maglizh", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov, Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis Suppl. IV**, Sofya, Universitetsko izdvo "Sv. Kliment Okhridski, 257-263.
- 2006 "Problemi na Trakiskata Arkhitektura v Dolinata na Vladetelite", **Problemi i Izsledvaniya na Trakiiskata Kultura** **1**, 114-128.
- 2009 "Богати тракийски гробове от римската епоха", **БЪЛГАРСКА АРХЕОЛОГИЯ**, 76-79.
- DIMITROVA, A.,
N. GIZDOVA, 1974, "Der Charakter der Thrakischen Kultur Während der Jungeren Vorrömischen Eisenzeit in dem Gebiet des Sredna-Gora-Gebirges", **Thracia** **3**, 321-331.
- DIMITROVA-
MILČEVA, A.: 1981 **Antique Engraved Gems and Cameos in the National Archaeological Museum in Sofia**, Sofya, Septemvri Publishing House.
- 2006 **Die Bronzefunde aus Novae (Moesia inferior)**, Varşova, Ósrodek Badań nad Antykiem Europy.
- DIMOVA, V.: 1966 Grobna nakhodka ot s. Obretenik, Rusensko, **INM Pyce III**, 3-9.
- DIMOVA, V, D. IVANOV, 1974 "Antike Helme", **Thracia** **3**, 139-143.

- DINTSIS, P.: 1986 **Hellenistische Helme I**, Roma, G. Bretschneider.
- DOĞER, E.: 1990 **Antik Çağ'da Amphoralar**, İzmir, Sergi Yayınevi.
- DOĞER, E., Y. SEZGİN, M. GÜRBÜZER, 2010, "Aigai 2007-2008", **KST 31.2**, 343-356.
- DREMSIZOVA, T.:1955 "Nadgrobni mogili pri s. Yankovo", **Izvestiya na Arkheologicheskiya institut 19**, 61-83.
- DREMSIZOVA-NELČINOVA, C.: 1970 "Sepultures Thraces Sous Tumulus près du Village Kjolmen, Département de Sumen", **Bulletin de L'institut Archéologique 32**, Sofya, 207-229.
- 1974 "Sepultures Tumulaires Thraco-Romaine de la Region de Kardžali", **Thracia 3**, 423-429.
- 1980 "Necropole tumulaire thrace (2-3. s.) près du village Visegrad, département de Kardzali", **Arheologiya 22.1**, 18-27
- DUMOVA, S.: 2009 "Novi Elinistichecki Grobni Naxodki v Nekropola na Antichna Mesambriya", **Gedenkschrift Für Professor Velizar Velkov**, Sofya, 176-185.
- DUNAND, F.: 1979 **Études Préliminaires aux Religions Orientales dans l'Empire Romain**, Leiden, E.J. Brill.
- DUSENBERY, E.B.: 1998 **Samothrace The Nekropoleis Catalogues of Objects by Categories**, New Jersey, Princeton University Press.
- DYCZEK, P.: 2001 **Roman Amphorae of the 1st-3rd centuries AD found on the Lower Danube**, Varşova, Wydawnictwa Uniwersytetu.
- EDGAR, M.C.C.: 1903 **Catalogue Général des Antiquités Égyptiennes du Musée du Caire: Greek Moulds**, Kahire, Le Caire Imprimerie de l'Institut Français d'Archéologie Orientale.
- EGG, M., G. WAURICK, 1990 **Antike Helme, Katalog zur Ausstellung des Landes Rheinland-Pfalz in Verbindung mit der Stiftung Preussischer Kulturbesitz**

- Berlin, Mainz, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums**
- EGGEBRECHT, A.: (ed.) 1988 **Albanien Schätze aus dem Land der Skiptaren**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- EGGERS, H.J.: 1951 **Der Römische Import im freien Germanien**, Hamburg, Hamburgisches Museum für Völkerunde und Vorgeschichte.
- EGGERS, H.J.: 1966 "Römische Bronzegefasse in Britannien", **Jahrbuch des Römisch-Germanischen-Zentralmuseums Mainz 13**, 67-164.
- EGRI, M., A. RUSTOIU, 2008 "Imported Lamps from Pre-Roman Dacia", **Lychnological Acts 2 Trade and Local Production of Lamps from the Prehistory until the Middle Age**, Cluj-Napoca, 79-86.
- EMILOV, J.: 2010 "Ancient Texts on the Galatian Royal Residence of Tylis and the Context of La Tène Finds in Southeastern Thrace. A Reappraisal", **In Search of Celtic Tylis in Thrace (III C BC)**, ed. L.F. Vagalinski, Sofya, 67-88.
- EMPEREUR, J.Y., P. MAURICE, 1986, "Des Ateliers d'Amphores à paros et à Naxos", **BCH 110**, 495-511.
- ERZEN, A., S. BAŞARAN, 1990, "1988 Yılı Enez Kazısı Çalışmaları", **KST 11.2**, Antalya 18-23 Mayıs 1989, Ankara, 107-123.
- 1992 "Enez (Ainos) Kazısı, 1990 Yılı Çalışmaları", **KST 13.2**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 53-68.
- 1993 "1991 yılı Enez (Ainos) Kazıları", **KST 14.2**, Ankara 25-29 Mayıs 1992, Ankara, 205-222.
- EWIGLEBEN, C.: 1989 "An Atelier of Silversmiths in Western Thrace: the Jug cat. no. 155 from Rogozen and its Connections to the Vessels with Figural Reliefs from Poroina, Strelca, Loukovit and Vratsa", **The Rogozen Treasure Papers from the Anglo-Bulgarian Conference, 12 March 1987**, ed. B.F. Cook, Londra, 26-32.

- FAIDER-FEYTMANS, G.: 1952 "Antiquités Gallo-Romaines", **Les Antiquités Égyptiennes, Grecques, Étrusques, Romaines et Gallo-Romaines, Du Musée de Mariemont**, Brüksel, Éditions de la Librairie Encyclopédique, 163-181.
- FEDAK, J.: 1990 **Monumental Tombs of the Hellenistic Age, A Study of Selected Tombs from the Pre-classical to the Early Imperial Era**, Toronto, University of Toronto Press.
- FEHER, G.: 1934 "Grabhügelfunde aus der Umgebung von Mumdzilar", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare 8**, Sofya, 106-115
- FERRARI, O.: 1989 **Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli 1, I mosaici, le pitture, gli oggetti di uso quotidiano, gli argenti, le terrecotte invetriate, i vetri, i cristalli, gli avori**, Roma, De Luca Edizioni d'Arte.
- FEUGÈRE, M.: 1991a "Les Gobelets", **La Vaisselle Tardo Republicaine en Bronze**, 53-59, Dijon.
- 1991b "Les amphores", **La vaisselle tardo-républicaine en bronze: actes de la table-ronde CNRS organisée à Lattes du 26 au 28 avril 1990**, ed. M. Feugère-C.Rolley, Dijon, Université de Bourgogne, Centre de recherches sur les techniques gréco-romaines, 47-52.
- 1994 **Casques Antiques**, Paris, Éditions errance
- FILOW, B.: 1914 "Rimskoto Svkrovize otu Nikolaevo", **Bulletin de la Société Archéologique Bulgare 4**, Sofya, 1-48
- 1916-1918 "Denkmaler der thrakischen Kunst", **Bulletin de la Société Archéologique Bulgare 6**, 1-56.
- 1932-33 "Neuentdeckte thrakische Hügelgraber von Duvanlii (Südbulgarien)", **Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare 7**, 218-280.
- 1934 **Die Grabhügelnekropole bei Duvanlij in Südbulgarien**, Sofya, Staatsdruckerei.

- 1937a "The Bee-hive Tombs at Mezek", **Antiquity 11**, 300-304.
- 1937b "Die Kuppelgräber von Mezek", **Bulletin de l'institut Archéologique Bulgare 11**, 1-116
- FIRATLI, N.: 1960 "Adapazarı Tersiyе Tümülsü", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 9**, 22-25.
- 1964 "Müze dışı Arkeolojik Faaliyetler ve Buluntulara Dair Haberler, Trakya'da İncelemeler", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 11-12**, 104-112, 207-215.
- 1967 "Kısa Arkeolojik Haberler", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 13-14**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 220-229.
- FLEMING, S.J.: 1999 **Roman Glass Reflections on Cultural Change**, Philadelphia, University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology.
- FLÜGEL, C. 1993 "Die Römischen Bronzegefasse von Kempten-Cambodunum", **Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege Abteilung Bodendenkmalpflege Band 63**, 53-114.
- FOLLMANN-SCHULZ, A.B.: 1988 **Die Römischen Gläser aus Bonn**, Köln, Rheinland Verlag GMBH.
- FOL, A.: 1988 **Der Thrakische Silberschatz aus Rogozen Bulgarien**, Sofya, "Ljudmilla Zhiwkowa" Stiftung.
- FOL, A., B. NIKOLOV, R.F. HODDINOTT (ed.), 1986 **The New Thracian Treasure from Rogozen**, Bulgaria, ed. A. Fol, B. Nikolov, R.F. Hoddinott, Londra, British Museum Publications.
- FOL, A., M. ČIČIKOVA, T. IVANOV, 1986 **The Thracian Tomb near the Village of Sveshtari**, Sofya, Svzat Publishers.
- FOL, A., B. NIKOLOV, G. MIHAILOV, I. VENEDIKOV, I. MARAZOV, 1989 **The Rogozen Treasure**, Sofya, Publishing

- House of the Bulgarian Academy of Sciences.
- FOL, A. (ed.) : 2000 **Ancient Thrace**, International Foundation Europa Antiqua, Sofya, Europress.
- FOY, D.: 2010 **Les verres antiques d'Arles: la collection du Musée départemental Arles antique**, Paris, Errance.
- FOY, D., M.D. NENNA, 2003 "Productions et importations de verre antique dans la vallée du Rhône et le Midi méditerranéen de la France (Ier-IIIe siècles)", **Échanges et commerce du verre dans le monde antique. Actes du colloque de l'AFAV Aix-en-Provence et Marseille, 7-9 Juin 2001**, Montagnac, 227-296
- FREDRICKSMEYER, E.A.: 1981 "Again the so-called Tomb of Philip II", **AJA 85**, 300-334.
- GANDOLFO, L. (ed.): 2008 **Pulcherreima Res, Preziosi Ornamenti dal Passato**, Palermo, Assessorato regionale beni culturali e ambientali e della pubblica istruzione.
- GARBSCH, J.: 1978 **Römische Paraderüstungen**, Münih, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- GENOVA, E.: 1973 "Trouvaille funéraire thrace du village Valcitrán, dep. de Pleven", **Arheologiya 15.2**, 45-49.
- GERGOVA, D.: 1996 **Obreyadat na obezsmartyavaneto v Drevna Trakiya / The Rite of Immortalization in Ancient Thrace**, Sofya, Agató.
- GINEV, G.: 2002 "Mound I from the Necropolis near Kralevo, Turgovishte Region", **Arheologiya 43.1**, 32-42
- GINEV, S.: 1983 **Säkrovišteto ot Kralevo / Der Schatz von Kralevo**, Sofya, Jusautor.
- GIZDOVA, N.: 2005 "Thracian tumuli in the Pazardzhik district", **The Culture of Thracians and their Neighbours, Proceedings of the International Symposium in Memory of Prof. Mieczyslaw Domaradzki**, ed. J. Bouzek-L. Domaradzka,

- BAR International Series 1350, 115-121.
- GLODARIU, I.: 1979 "Bronzes italiques en Dacie préromaine, Pénétration et diffusion", **Bronzes Hellénistiques et Romaines Tradition et Renouveau Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978**, Lozan, 185-189.
- GOETHERT, K.: 1997 **Römische Lampen und Leuchter Auswahlkatalog des Rheinischen Landesmuseums Trier**, Trier, Rheinisches Landesmuseum.
- GOLD OF THE THRACIAN HORSEMAN 1987 **Gold of the Thracian horsemen, treasures from Bulgaria**, Montréal Palais de la civilisation, 30 May-4 October 1987, Montréal, Éditions de l'Homme.
- GOLDSWORTHY, A.: 2003 **The Complete Roman Army**, Londra, Thames and Hudson.
- GOLUBOVIC, S.: 1999 "A Grave in the Shape of a Well from the Necropolis of Viminacium", **Archaeologia Bulgarica 3.3**, 9-22.
- GORECKI, J.: 1993 "Metallgefäße und objekte aus der Villa des N. Popidius Florus (Boscoreale) im J. Paul Getty Museum, Malibu, Kalifornien", **Bronces y Religion Romana. Actas del XI Congreso Internacional de Bronces Antiguos**, Madrid, mayo-junio, 1990, ed. J. Arce, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 229-246.
- GOSSEL, B.: 1980 **Makedonische Kammergräber**, Berlin, Monath's KopieDruck.
- GRACE, V.: 2009 **Amphoras and the ancient wine trade**, Princeton, N.J., American School of Classical Studies at Athens.
- GRAMMENOS, D.B.: 2007 **Ho chrysos tōn Makedonōn: apo tēn ekthesē tou Archaïologikou Mouseiou Thessalonikēs**, Selanik, Ekdoseis Zētros.
- GRAINGER, J.D.: 1996 "Antiochos III in Thrace", **Historia, Zeitschrift**

- für *Geschichte* **45.3**, 329-343.
- GREGAREK, H.: 1997 "Der Hildesheimer Silberfund ", **Das HausLacht vor Silber. Die Prunkplatte von Bizerte und das römische Tafelgeschirr**, Köln, Rheinland-Verlag, 91-98.
- GREIFENHAGEN, A.: 1975 **Schmuckarbeiten in Edelmetall Band II Einzelstücke**, Berlin, Gebr. Mann Verlag.
- GUINEV, G.: 1999 "Tombe thrace près du village de Vranikon, dans la commune de Omurtag", **Arheologiya** **40.3-4**, 43-48.
- GULLINI, G.: 1962 "Rzyskie Wroby ze Srebra", **Sztuka Zlotnicza Starozytnej Italii**, Varşova, Maj-Czerwiec, 129-165.
- GUNTER, A.C.,
M.C. ROOT, 1998, "Replicating, Inscribing, Giving: Ernst Herzfeld and Artaxerxes' Silver Phiale in the Freer Gallery of Art", **Ars Orientalis** **28**, 75th Anniversary of the Freer Gallery of Art, 2-38.
- GÜRLER, B.: 2003 "Ephesos-Lampen im Museum von Tire", **Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien, Band 72**, 123-132.
- 2004 **Tire Müzesi Bronz Eserleri**, İstanbul, Ege Yayınları.
- HACKENS, T.: 1976 **Catalogue of the classical collection Classical Jewelry**, Providence, Museum of Art, Rhode Island School of Design.
- HANSEN, U.L.,
H. BOLLINGBERG, 1995, "Analyses of Roman Bronze Vessels from Denmark", **Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes**, ed.S.T.A.M. Mols, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. Kam, 165-168.
- HARTER, G.: 1999 **Römische Gläser des Landesmuseums Mainz**, Wiesbaden, Reichert Verlag.
- HASLUCK, F.W.: 1910-1911 "A Tholos Tomb at Kirk Kilise", **BSA** **17**, 76-79

- 1911-1912 "Datcha-Stadia-Halikarnassos", **BSA 18**, 211-216.
- HASPELS, C.H.E.: 1971 **The Highlands of Phrygia**, Princeton, N.J., Princeton University Press.
- HATLAS, J.: 2002 "Konstruktionsreiche Grabanlagen der thrakischen Aristokraite (5-3. Jh. v. Chr.)", **Thrace and the Aegan: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology II**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, ed. A. Fol, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 487-499.
- HAYES, J.W.: 1975 **Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum, A Catalogue**, Royal Ontario Museum, Toronto
- 1976 **Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, Toronto, Royal Ontario Museum.
- 1984 **Greek, Roman and Related Metalware in the Royal Ontario Museum A Catalogue**, Toronto, Alger Press.
- 1997 **Handbook of Mediterranean Roman Pottery**, Londra, British Museum Press.
- HENIG, M.,
A. MACGREGOR 2004, **Catalogue of the Engraved Gems and Finger-Rings in the Ashmolean Museum II. Roman**, BAR International Series 1332, Oxford, Archaeopress.
- HENKEL, F.: 1913 **Die Römischen Fingerringe der Rheinlande und der Benachbarten Gebiete**, Berlin, Druck und Verlag von Georg Reimer.
- HERES, G.: 1969 **Die punischen und griechischen Tonlampen der Staatlichen Muséen zu Berlin**, Berlin, Akademie-Verlag.
- HIGGINS, R.: 1980 **Greek and Roman Jewellery**, Berkeley, University of California Press.
- HILGERS, W.: 1969 **Lateinische Gefäßnamen: Bezeichnungen, Funktion und Form römischer Gefäße nach**

- den antiken Schriftquellen, Beihefte der Bonner Jahrbücher Band 31, Düsseldorf, Rheinland-Verlag.
- HILL, D.K.: 1976 **Greek and Roman Metalware: A Loan Exhibition**, February 14-April 14, 1976, Baltimore, Walters Art Gallery.
- HIND, J.: 1989 "The Inscriptions on the Silver Phialai and Jug from Rogozen", **The Rogozen Treasure Papers from the Anglo-Bulgarian Conference, 12 March 1987**, ed. B.F. Cook, Londra, British Museum Publications, 38-43.
- HINZ, H.: 1969 "Einige römische Bronzegefäße vom Niederrhein", **Bonner Jahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn Band 169**, 393-409.
- HODDINOTT, R.F.: 1975 **Bulgaria in Antiquity**, Londra, Ernest Benn Limited.
- 1981 **The Thracians**, Londra, Thames and Hudson.
- 1986 "The Thracians and their Religion", **The New Thracian Treasure from Rogozen, Bulgaria**, Londra, British Museum Publications, 21-33.
- HÜBNER, G.: 2006 "Hellenistic and Roman unguentaria: Function-related aspects of the shapes", **Old Pottery in a New Century, Innovating Perspectives on Roman Pottery Studies**, ed. D. Malfitana, Catania, "L'Erma" di Bretschneider, 27-40.
- HÜRMÜZLÜ, B.: 2008 **Eski Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri**, ed. H. Peker, İstanbul, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları.
- ICARD-GIANOLIO, N.: 1997 "Triton", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 68-73.
- ICARD-GIANOLIO, N, A.V. SZABADOS, 1992, "Nereides", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VI, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 785-824.

- IGNATOV, V.: 2009 "Ein römischer vierradriger Wagen aus dem Dorf Karanovo, Bezirk Nova Zagora, Südbulgarien", **Archaeologia Bulgarica 13.2**, 31-51.
- IGNATOV, V,
K., GOSPODINOV, 2013, "Eine reiche Bestattung eines thrakischen Aristokraten aus dem 1. Jh.n.Chr. bei Karanovo, Kreis Vova Zagora, Südbulgarien", **Archaeologia Bulgarica 17,1**, 27-47.
- ILIEV, J.: 2011 "The Monumental tombs in Rhodope Mountains", **Млада наука за изкуствата, том II**, 127-142.
- ILIEVA, P.: 2009 "Zentrale Zierplatte eines Schildes", **Alexander der Grosse und die Öffnung der Welt, Asiens Kulturen im Wandel**, Yay. S.hansen, A. Wiczorek, M. Tellenbach, Regensburg, Verlag Schnell&Steiner GmbH, 269.
- ISINGS, C.: 1957 **Roman Glass from Dated Finds**, Groningen, J.B. Wolters.
- ISRAELI, Y.: 2003 **Ancient Glass in the Israel Museum: The Eliahu Dobkin Collection and Other Gifts**, Kudüs, Israel Museum.
- IŞIK, F.: 1997 "Patara 95", **KST 18.2**, Ankara 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 191-218.
- 2007 **Girlanden-Sarkophage aus Aphrodisias**, Sarkophag Studien Band 5, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- IŞIN, M.A., A. ÖZDOĞAN, 2000 "Harekâttepe Tümülsü", **KST 21.1**, 335-348.
- IVANOV, M.: 2008 "Puella vel Mulier? Virgo vel Uxor? Burials yielding a single earring dated back to the period from the 1st until the 5th century AD", **Studia in Honorem Aleksandrae Dimitrova-Milčeva. Southeastern Europe in the Antiquity 6th century BC-Early 7th century AD**, Sofya, National Archaeology Institute with Museum, 296-299.
- IVANOVA, M.: 2003 "Des Miroirs en Plombe de la Bulgarie du Sud", **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est**

- 20, Burgas, 22-29.
- IVANYI, D.: 1935 **Die Pannonischen Lampen: Eine Typologisch-Chronologische Übersicht**, Budapest, Sárkány-druckerei.
- IVCEVIC, S.: 2003 "Objets Antiques en metal provenant de Naron", **Arheoloska Istrazivanja u Naroni I Dolini Neretve**, Zagreb, Metkovic-Split, 129-167.
- JENTEL, M.O.: 1997 "Skylla I", **Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae VIII, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 1137-1145.
- JILEK, S.: 2005 "Kleinfunde aus Metall und Bein", **Hanghaus 2 in Ephesos, die Wohneinheit 4, Baubefund, Ausstattung, Funde, Band VIII/6**, ed. H. Thür, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 389-404.
- JOHNS, C.: 1997 **The Snettisham Roman Jeweller's Hoard**, Londra, British Museum Press.
- JOHNS, C., T. POTTER, 1983 **The Thetford Treasure Roman Jewellery and Silver**, Londra, British Museum Publications Limited.
- JONES, A.H.M.:1998 **The cities of the eastern Roman Provinces**, Oxford, Clarendon Press.
- JORDANOV, K.: 1993 "Pohodät na Aleksandär Veliki v Trakija / Alexander the Great's campaign to Thrace", **Thracia 10**, 113-137, 234.
- JOUBIN, A.: 1898 **Bronzes et Bijoux, Catalogue Sommaire, Musée Imperial Ottoman**, İstanbul.
- JUNKELMANN, M.:1991 **Die Reiter Roms, Teil II: Der Militärische Einsatz**, Mainz am Rhein, von Zabern.
- 1996 **Reiter wie Statuen aus Erz**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- 1997 "Die 'Paraderüstungen' der Römer", **Römische Kampf-und Turnierrüstungen**, Band VI Sammlung Axel Guttman, ed.H. Born, Berlin,

Verlag Philipp von Zabern, 11-80.

- JUNKELMANN, M.,
G.E. THURY, 2000 "Die Helme der Sammlung Axel Guttman",
Römische Helme, Band VIII Sammlung Axel Guttman, ed. H.Born, Berlin, Verlag Philipp von Zabern, 93-168.
- KAHRSTEDT, U.:1914a "Rhaskouporis", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Erster Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 255-257.
- 1914b "Rhoimetalkes", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Erster Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1003-1004.
- KARASOVA, Z.: 1998 **Die Römische Bronzegefasse in Böhmen**, Prag, Národní Muzeum.
- KARAYOTOV, I.: 1976 "Enterrements Tumulaires Pres du Combinat Chimique de Bourgas", **Bulletin des Musées de la Bulgarie de Sud-est 1**, 51-72.
- KARAYOTOV, I.,
K. GOSPODINOV, 2006 "Mound Burials near the Village of Bryastovetz, Burgas Municipality", **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est 22**, 115-132.
- KENAN, R.: 1941 "Trakyada Uzun Hacı Höyüğünde Bulunan Eserler", **Belleten 5**, Ankara, TTK, 47-52
- KHRISTODOULOU, M.: 1881 **Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της ἐλαρχίας Σαράντα Ἑλλησίων**, Atina.
- 1897 **Ἡ Θράκη καί αἱ Σαράντα Ἑλλησίουί**, İstanbul.
- KIRKLARELİ KÜLTÜR
ENVANTERİ, 2014 **Kırklareli Kültür Envanteri Projesi**, yay. haz. H. Çakmak, F. Macit, M. Kambur, Ankara, Gökçe Ofset.
- KISSYOV, K.: 1997 "Late Iron Age Grave Finds from the Archaeological Museum in Plovdiv", **Archaeologia Bulgarica 1.2**, 1-7.

- 2001 "Thracian Mound Necropolis near Starossel, Municipality of Hissaria", **Annual of the Archaeological Museum Plovdiv 10**, 20-51.
- KITOV, G.: 1977 "A newly found Thracian tomb", **Obzor 39**, 85-93.
- 1979 **Тракийските могили край Стрелча**, Серия прогчвания - НЕК. Книга I, Sofya.
- 1989 "Les sépulcres à coupoles près de Ravnogor dans les Rhodopes", **Archeologija 31.3**, 28-41.
- 1996a "Slavčova Mogila. Une tombe monumentale thrace près du village de Rozovo, dans la région de Kazanlăk", **Arheologiya 38.1**, 1-9.
- 1996b "Sashova mogila: une tombe monumentale thrace non pillée entre Shipka et Jasenovo", **Arheologiya 38.2-3**, 9-22.
- 1996c "Le tumulus Goliama Arsenelka (Une tombe monumentale thrace a coupole dans la necropole de Shipka-Sheinovo)", **Arheologiya 38.4**, 31-42.
- 1998 "Les Nouvelles Données Pour la Culture Thrace en Région de Kazanlık", **Bulletin des Musées de la Bulgarie de Sud-est 19**, 37-52.
- 1999 "Royal Insignia, Tombs and Temples in the Valley of the Thracian Rulers", **Archaeologia Bulgarica 3.1**, 1-20.
- 2000 "Tumulus de Damianov de la Necropole Thrace Près du Village Izboul, Région de Novi Pazar", **Proceedings of the National Museum of History Cilt 11**, Sofya, 17-22.
- 2001 "A Newly Found Thracian Tomb with Frescoes", **Archaeologia Bulgarica 5.2**, 15-29.
- 2003a "The Griffin Tumulus", **Thracia 15**, 303-312
- 2003b "The Valley of the Thracian Rulers (II)", **Arkheologiya 44.2**, 28-42.

- 2003c **Thracian Cult Center near Starossel**, Slavena, Publishing House "Slavena".
- 2005a "New Discoveries in the Thracian Tomb with Frescoes by Alexandrovo", **Archaeologia Bulgarica 9.1**, 15-28.
- 2005b **The Valley of the Thracian Rulers**, Slavena, Slavena Edition.
- 2005c "Thracian Tumular Burial with a Gold Mask near the City of Shipka, Central Bulgaria", **Archaeologia Bulgarica 9.3**, 23-37.
- 2005d "The Newly Discovered Tomb of the Thracian Ruler Seuthes III", **Archaeologia Bulgarica 9.2**, 39-54.
- 2006a "Architectural Under-Tumular Monuments in the Valley of the Thracian Rulers", **Bulletin of the Institute of Archaeology 39**, 113-126.
- 2006b "Trakiiski Mogilni Khramove", **Problemi i Izsledvaniya na Trakiiskata Kultura 1**, 82-113.
- KITOV, G.,
D., DIMITROVA, 2004-2005 "New Royal Graves in the Valley of the Thracian Kings", **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est 21**, Burgas, 23-48.
- KITOV, G.,
N. THEODOSSIEV, 1995 "New Data on Thracian Archaeology and Religion from the Tumuli near the Villages of Shipka and Sheynovo in the Kazanluk Region", **Thracia 11**, 317-336.
- KNAACK, G.: 1897 "Bendis", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Fünfter Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 269-271.
- KNUDSEN, A.K.: 1964 "From a Sardis Tomb: A Lydian Pottery Imitation of a Phrygian Metal Bowl", **Berytus 15**, 59-69.
- KOCH, A. (ed.), 2006 **Das persische Weltreich: Pracht und Prunk der Grosskönige**, Stuttgart, K. Theiss.

- KOCH, G.: 2001 **Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri**, çev. Z. Zühre İlkelen, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- 2008 "Kinder-Sarkophage der römischen Kaiserzeit in Kleinasien", **Adalya XI**, 165-187.
- 2010 **Türkiye'deki Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri: Genel Bir Bakış (Kaynakça Eki ile)**, çev. B. Varkıvanç, Antalya, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
- KOCH, G.,
H. SICHTERMANN, 1982 **Römische Sarkophage**, Münih, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- KOÇEL ERDEM, Z.: 2009 "Finds from a Plundered Tumulus at Karaevli, Tekirdağ", **Anatolia Antiqua XVII**, 209-238.
- 2010 "Tekirdağ Ganos 2009 Survey", **Anatolia Antiqua XVIII**, 305-320.
- KOHLERT, M.: 1980 "Römische Gesichtsmasken aus Thrakien und Niedermösien", **Actes du IIe Congres International de Thracologie (Bucarest, 4-10 septembre 1976)**, Bükreş, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania.
- KOHLERT-NEMETH, M.: 1990 **Archäologische Reihe Römische Bronzen II aus Nida-Heddernheim Fundsachen aus dem Hausrat**, Frankfurt am Main, Druckerei Henrich.
- KOZHUKAROVA, A.: 1923/1924 "Антични паметници въ Старозагорския музей", **Bulletin de l'Institut Archéologique Bulgare 2**, 212-218.
- KOŠČEVIĆ, R.: 1995 **Siscia Pannonia Superior, Finds and Metalwork Production**, BAR International Series 621, Oxford, Tempus Reparatum.
- KOSTER, A.: 1997 **The Bronze Vessels 2: acquisitions, 1954-1996**, Nijmegen, Provincie Gelderland.
- KOUZOV, C.: 2002 "Lead Roman Mirrors in Varna Archaeological Museum", **Archaeologia Bulgarica 6.3**, 63-99.

- 2003 "Bronze Metalwork for Decoration of Toilet Boxes from the Roman Period in the Archaeological Museum of Varna", **Archaeologia Bulgarica 7.3**, 23-34.
- KOYCHEV, A.: 2008 "The Thracian tombs- temples near the town of Strelcha - Reconstruction, Dating and Ruler's Identity", **Phosphorion Studia in Honorem Mariae Cicikova**, Sofya, 295-315.
- KÖRLIN, G. ,
T.STÖLLNER, 2008 **Streifzüge durch Persien 5500 Jahre Geschichte in Ton**, Katalog der Ausstellung in den Kunstsammlungen der Ruhr-Universität Bochum vom 01 Juni bis 31 August 2008, Bochum.
- KRASKOVSKA, L.: 1978 **Roman Bronze Vessels from Slovakia**, BAR International Series (Supplementary 44), Oxford, British Archaeological Reports.
- KREKOVIČ, E.: 1994 "Military Equipment on the Territory of Slovakia", **Journal of Roman Military Equipment Studies 5**, 211-225.
- KROPOTKIN, B.B.: 1969 "Римские импорты из Андреевского кургана в Мордовской АССР", **КРАТКИЕ СООБЩЕНИЯ 119**, 32-36.
- KST Kazı Sonuçları Toplantısı
- KUMOV, G., D. AGRE, 2002 **Въведение в Тракууската Археология**, Sofya, Ik Abalon.
- KUNZE, E.: 1967 "Chalkidische Helme", **VIII. Bericht über die Ausgrabungen in Olympia**, Berlin, 135-158.
- KURTZ, D.C.,
J. BOARDMAN, 1971 **Greek Burial Customs**, Ithaca, New York, Cornell University Press.
- KÜNZL, E. 1969 "Der augusteische Silbercalathus im Rheinischen Landesmuseum Bonn", **Bonner Jahrbücher des Rheinischen Landesmuseums in Bonn Band 169**, 321-392.
- 2002 "Der Römische Schuppenpanzer (Lorica Squamata): Importwaffe und

- Prunkgrabelement", **Das Germanische Königsgrab von Mušov in Mähren Teil 1**, ed. J.Peska-J.Tejrál, Mainz, Verlag des Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz, 127-140.
- 2008 **Unter den goldenen Adlern Der Waffenschmuck des römischen Imperiums**, Regensburg/Mainz, Schnell Steiner und Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums.
- LA BAUME, P.: 1974 **Glas der antiken Welt I**, Köln, Römisch-Germanisches Museum der Stadt Köln und Archäologische Gesellschaft Köln.
- LA MARCA, A.: 2010 "Kyme 2008 Yılı Kazı Çalışmaları", **KST 31.4**, 397-416.
- LADSTÄTTER, S.: 2005 "Keramik", **Hanghaus 2 in Ephesos, die Wohneinheit 4, Baubefund, Ausstattung, Funde, Band VIII/6**, ed. H. Thür, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 230-358.
- LANDOLFI, M.: 2002 "Situla campaniforme", **Le Arti Di Efestò**, Trieste.
- LARESE, A.: 2004 **Vetri antichi del Veneto**, Venedik, Giunta regionale del Veneto.
- LARESE, A., E. ZERBINATI, 1998 **Vetri antichi di raccolte concordiesi e polesane**, Venedik, Giunta regionale del Veneto.
- LAWALL, M.I.: 2002 "Ilion before Alexander: Amphoras and Economic Archaeology", **Studia Troica 12**, 197-243.
- LAZAR, I.: 2003 **The Roman Glass of Sloveina**, Ljubljana, Založba ZRC.
- 2004 "Mit Glas durch den römischen Alltag", **Die Römer Glas, Ton, Stein**, Celje, Pokrajinski Muzej Celje.
- LAZAR,S.: 2009 "Helmets of the Chalcidician Shape Found in the Lower Danube Area", **Dacia 53**, 13-26.

- LAZARENKO, I., E. MIRCHEVA,
P. GEORGIEV, 2008, "A Tumulus-Grave of Hellenistic Period near the Village of Bozhurets, Region of Kavarna", **Proceedings of Rousse Regional Museum of History, the World of the Getae**, 136-148.
- LAZARIDES, D.,
K. RHOMIOPOULOU,
G. TOURATSOGLU, 1992 **Ο τύμβος της Νικήσιανης**, Atina.
- LAZAROV, L.: 1992 "Grabfund in der Umgebung vom Dorf Asparuhovo, Kreis Provadija", **Bulletin de Musée National de Varna 28**, Varna, 81-86.
- 1998 "Grave Finds from the Second Half of the 1st and the Beginning of 2nd Century AD from the Town of Dulgopol, Varna Region (Northeastern Bulgaria)", **Archaeologia Bulgarica 2.1**, 70-76.
- LAZAROV, L., N. MITKOV, 1993 "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", **Bulletin de Musée national de Varna 29**, Varna, 64-86.
- LAZAROV, M.: 1971 "Le tombeau thrace près du village Ruen, dep. de Burgas", **Arheologiya 13.4**, 63-68.
- LEHMANN, P.W.: 1980 "The So-Called Tomb of Philipp II, A Different Interpretation", **AJA 84**, 527-531.
- 1982 "The So-Called Tomb of Philipp II, An Addendum", **AJA 86**, 437-442.
- LENK, B.: 1936 "Thrakien Geschichte", **Pauly's Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Zweiter Reihe, Elfter Halbband**, Stuttgart, J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 414-452.
- LIMC Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae
- LIDDLE, H.G., R. SCOTT, 1996 **A Greek-English Lexicon**, Oxford, Clarendon Press.
- LIGHTFOOT, C.S. 2007 **Ancient Glass in National Museums Scotland**, Edinburgh, National Museums Scotland.

- LUSCHEY, H.: 1939 **Die Phiale**, Bleicherode am Harz, Verlag Carl Nieft.
- MACRIDY, T.: 1911 "Un tumulus Macédonien à Langaza", **JdI** **26**, 195-204.
- MAIURI, A., B. MAIURI, 1958 **Das Nationalmuseum in Neapel**, Münih, Wilhelm Goldmann Verlag.
- MANDRUZZATO, L.,
A.MARCANTE, 2005, **Vetri Antichi del Museo Archeologico Nazionale di Aquileia, Il vasellame da mensa**, Venedik, Association internationale pour l'histoire du verre, Comitato Nazionale Italiano.
- 2007 **Vetri Antichi del Museo Archeologico Nazionale di Aquileia: Balsamari, olle e pissidi**, Venedik, Association internationale pour l'histoire du verre, Comitato Nazionale Italiano.
- MANNING, W.H.: 1985 **Catalogue of the Romano-British Iron Tools, Fittings and Weapons in the British Museum**, Londra, British Museum Publications Limited.
- MANNING, W.H., J. PRICE,
J. WEBSTER, 1995 **Report on the Excavations at Usk, 1965-1976, the Roman Small Finds**, Cardiff, University of Wales Press.
- MANOV, M.: 2006 "Die Inschriften auf den Silbergefäßen und dem Bronzhelm von Seuthes III. aus dem Grabhügel Goljama Kosmatka", **Archaeologia Bulgarica** **10,3**, 27-34.
- MANSEL, A.M.: 1937 "Les fouilles de 1936-37 en Thrace", **La Turquie Kemaliste** **21-22 décembre 1937**, Numéro special consacré au II Congrès d'histoire Turquie et à l'exposition d'histoire, 20-26 septembre 1937, 36-46.
- 1938 **Trakya'nın Kültür ve Tarihi**, İstanbul, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Severler Kurumu Yayınları 5.
- 1939a "Grabhügelforschung in Ostthrakien", **Bulletin de L'Institut Archéologique Bulgare** **13**, 154-189.

- 1939b "Vize hafriyatı", **Belleten 3**, Ankara, TTK Basımevi, 461-462.
- 1940 "Trakya Hafriyatı. Les fouilles de Thrace", **Belleten 4**, Ankara, TTK Basımevi, 89-114.
- 1941 "Grabhügelforschung in östlichen Thrakien", **Archäologischer Anzeiger 56**, 119-188.
- 1943 **Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Sahte Kubbe ve Kemer Problemi. Die Kuppelgräber von Kırklareli in Thrakien**, Ankara, TTK Basımevi.
- 1944 "Vize'de Bulunan Maskeli Miğfer", **Belleten 8**, Sayı 30, Ankara, TTK Basımevi, 165-183.
- 1968 "1968 Kutluca Kazısına Dair Önrapor", **TAD 17.1**, 105-109.
- 1973 "Gebze Yöresinde Kutluca Kubbeli Mezarı ve Onun Trakya Kubbeli Mezarları Arasında Aldığı Yer", **Belleten 37**, Ankara, TTK Basımevi, 143-161.
- 1974a "Gemlik Tümülüs Mezarı", **Belleten 150**, Ankara, TTK Basımevi, 181-189.
- 1974b "Das Kuppelgrab von Kutluca, West-Bithynien", **Thracia 3**, 207-220.
- MARAZOV, I., A. FOL (ed.), 1998 **Ancient gold: the wealth of the Thracians: treasures from the Republic of Bulgaria**, New York, H.N. Abrams Inc. Publishers.
- MARSHALL, F.H.: 1911 **Catalogue of the Jewellery, Greek, Etruscan and Roman in the Departments of Antiquities, British Museum**, Londra, William Clowes and Sons, Limited.
- 1968 **Catalogue of the Jewellery, Greek, Etruscan and Roman in the Departments of Antiquities, British Museum**, Oxford, Oxford University Press.
- MARTIN-KILCHER, S., H. AMREIN, B. HORISBERGER, 2008 **Der Römische Goldschmuck aus Lunnern**

- (ZH) **Ein Hortfund des 3. Jahrhunderts und Seine Geschichte**, Zürich, Chronos Verlag.
- MARTINI, W.: 2003 **Sachwörterbuch der Klassischen Archäologie**, Stuttgart, Alfred Kröner Verlag.
- MASOV, S.: 1975 "Necropole thrace de l'epoque romaine près du village Drasan , dep de Vraca", **Arheologiya** **17.1**, 41-50.
- MASSABÒ, B.: 1999 **Magiche trasparenze. I vetri dell'antica Albingaunum**, Milan, Mazzotta.
- MASSARI, G.,
M. CASTOLDI, 1985 **Vasellame in Bronzo Romano L'officina dei Cipii**, Como, Museo Civico Archeologico "Giovio," Edizioni New Press.
- MATEEVICI, N.,
R. EVGENIYA, 2010, "Quelques Conclusions Concernant les Importations Amphoriques", **PATABS I Production and Trade of Amphorae in the Black Sea**, Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 Avril 2006, ed. D. Kassab Tezgör-N.Ina,shvili, Istanbul, De Boccard, 57-62.
- MATHESON, S.B.: 1980 **Ancient Glass in the Yale University Art Gallery**, Connecticut, Yale University Art Gallery.
- MATTIOLI, S.P. (ed.) 1992 **Anfore romane a Padova: ritrovamenti dalla città**, Modena, Panini.
- MAULUCCI, F.P.: 1988 **The National Archaeological Museum of Naples**, Napoli, Carcavallo.
- MAVROV, G.: 2007 "Reconstruciton of a Thracian Golden Wreath from Goliama Kosmatka Tumulus near the town Shipka", **PRAE In Honorem Henrieta Todorova**, ed. M. Stefanovich-C.Angelova, Sofya, Faber, 337-346.
- MCDONNELL, D., R.J.M. MEIJERS
H. KARS, 1995 "The Composition and Microstructure of Roman Mirrors from Nijmegen, the Netherlands", **Acta of the 12th International Congress on**

- Ancient Bronzes**, Nijmegen 1992, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. Kam, 169-178.
- MCLAUHLIN, B.K.: 1987 **Lydian Graves and Burial Customs**, Ann Arbor, University Microfilms.
- MEEKS, N.: 1995 "A Technical Study of Roman Bronze Mirrors", **Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes**, Nijmegen 1992, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. Kam, 179-194.
- MEGAW, R., V. MEGAW, N. THEODOSSIEV, N. TORBOV, 2000 "The Decorated La Tene Sword Scabbard from Pavolche near Vratsa: Some Notes on the Evidence for Celtic Settlement in Northwestern Thrace", **Arch. Bulgarica** 4.3, 25-43.
- MELANDER, T.: 1979 "Some Late etruscan Mirrors in the Thorvaldsen Museum", **Bronzes Hellenistiques et Romaines Tradition et Renouveau Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978, Lozan**, 161-167.
- MELE, N.V.: 1981 **Museo Nazionale Archeologico di Napoli Catalogo delle Lucerne in Bronzo**, Roma, Istituto poligrafico e zecca dello stato.
- MELLINK, M.J.: 1973 "Excavations in Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia, 1972", **AJA** 77, 293-303.
- 1979 "The Symbolic Doorway of the Tumulus at Karaburun, Elmalı", **8. Türk Tarih Kongresi**, Ankara 11-15 Ekim 1976, Ankara, 383-387.
- MENZEL, H.: 1954 **Antike Lampen im Römisch-Germanischem Zentralmuseum zu Mainz**, Mainz, Verlag Philipp von Zabern.
- MERİÇ, R.:2002 **Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos**, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften
- MERİÇBOYU, Y.: 2001 **Antikçağ'da Anadolu Takıları**, İstanbul, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları.
- MERİÇBOYU, Y.: 2006 "Kuyumculuk Merkezi Lampsakos",

Colloquium Anatolicum V, 45-70.

MERİÇBOYU, Y.,
S. ATASOY, 1969,

"İzmit Kanlıbağ Tümülüsü", **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 15**, 67-95.

MESHEKOV, J.,
L. STAIKOVA, 1998

"A Rich Thracian Mound Burial from the Roman Period at the Village of Slokoshtitsa, Kiustendil District (south-western Bulgaria)", **Archaeologia Bulgarica 2.3**, 51-67.

MIKOV, R.: 2005

"Spätromisches Grab beim Dorf Pastrook, Bezirk Ivajlovgrad", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae Ognenova-Marinova**, ed. T. Stoyanov, Veliko Tarnova, Faber, 460-468.

MIKOV, V.: 1954

Le Tombeau Antique près de Kazanlak, Sofya, Academie Bulgare des Sciences.

1955

"Proiskhod na Kupolnite Grobnitsi v Trakiya", **Serta Kazaroviana Commentationes Gratulatoriae Gabrielo Kazarov**, Sofya, 15-48.

MILLER, S.G.:1982

"Macedonian Tombs: Their Architecture and Architectural Decoration", **Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times**, ed. B. Barr-Sharrar-E. N. Borza, Washington, National Gallery Art, 153-171.

1993

The Tomb of Lyson and Kallikles: A Painted Macedonian Tomb, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.

1994

"Hellenistic Burial Tumuli in Macedonia: Problems and Questions", **First International Symposium Seuthopolis, Burial Tumuli in the Southeast of Europe, Kazanlak, Bulgaria 4-8 June 1993 Cilt 2**, Veliko Tarnovo, Faber, 77-80.

MINCHEV, A.: 2003

"Ancient Bronze Lamps in the Archaeological Museum of Varna", **Bulletin de Musée national de Varna 34-35**, 104-135.

- MIRCHEV, M.: 1958 "Pametnichi na Grobnata Arkhitektura v Odesos i Negovata Okolnost / Monuments of Funerary Architecture in Odesos and its Vicinity", **Izsledvanija v čest na acad. Dimit'r Dečev po slučay 80-godišnjinata mu, Studia in honorem Acad. D. Dečev**, Sofya, 569-582.
- MOIRIN, A.: 2003 "Contacts et échanges au Ier siècle:l'exemple de la Gaule du centre", **Echanges et commerce du verre dans le monde antique. Actes du collque de l'AFAV Aix-en-Provence et Marseille, 7-9 Juin 2001**, Montagnac, Editions Monique Mergoil, 211-215.
- MOLODIN, V.I.: 2008 "The Frozen Scythian Burial Complexes of the Altai Mountains: Conservation and Survey Issues", **Preservation of the Frozen Tombs of the Altai Mountains**, Paris, Ateliers Industria, 25-30.
- MOOREY, P.R.S.: 1971 **Catalogue of the Ancient Persian Bronzes in the Ashmolean Museum**, Oxford, Clarendon Press.
- MOTTE, S., S. MARTIN, 2003 "L'atelier de verrier antique de la Montee de la Butte a Lyon et ses productions", **Echanges et commerce du verre dans le monde antique. Actes du colloque de l'AFAV Aix-en-Provence et Marseille, 7-9 Juin 2001**, Montagnac, Editions Monique Mergoil, 303-319.
- NEGRU, M.: 1998 "An Introduction to the Study of Native Pottery from South-Carpathian Roman Dacia", **The Thracian World at the Crossroads of Civilizations II**, eds. P. Roman et al., Bükreş, Vavila Edinf SRL, 630-643.
- NEHRIZOV, G., A. TODOROVA, 2008 "Vaulted Tomb from the Late Antiquity in the Village of Staro Selo, Pernik District", **Journal of Regional Museum of History-Pernik 1**, 87-112.
- NENOVA, R., A. ANGELOV, 1999 "A Rich Thracian's Grave from Marcianopolis", **Archaeologia Bulgarica 3.2**, 49-59.

- NENOVA-MERDJANOVA, R.: 1997 "Roman Precious Bronze Vessels from Moesia and Thracia", **Archaeologia Bulgarica 1.1**, 30-37.
- 2002 "Bronze vessels and the toilette in Roman times", **JRA Supplementary Series No 39**, From the Parts to the Whole Vol 2, Acta of the 13th International Bronze Congress, Cambridge, Massachusetts, May 28-June 1, 1996, ed. C.C. Mattusch, A. Brauer, S.E. Knudsen, Portsmouth, Rhode Island, 200-204.
- NIKOLIC-DORDEVIC, S.: 2000 "Anticka Keramika Singidunuma Oblici Posuda / Antique Pottery from Singidunum Forms of Vessels", **Singidunum 2**, ed. M.Popovic, Belgrad, 11-244.
- NIKOLOV, B.: 1965 "Thrakische Denkmaler im Bezirk Vraca", **Bulletin de L'Institut D'Archéologie 28**, 163-202.
- 1981 "Sépultures thraces près du village Sofronivo, département de Vraca", **Arheologiya 23.3**, 30-41.
- 1986 "Thracian Silver Treasure from Rogozen", **The New Thracian Treasure from Rogozen, Bulgaria**, Londra, 15-20.
- NIKOLOV, D.,
H. BUYUKLIEV, 1967a "Trakiiski Mogilni Grobove ot Chatalka, Starozagorsko", **Arheologiya 9**, 19-31
- 1967b "Novi Trakiiski Mogilni Pogrebeniya ot Chatalka, Starozagorsko", **Arheologiya 9.3**, 10-25.
- 1970 "Fouilles d'une nécropole tumulaire près de 'Čatalka' en 1967", **Arheologiya 12.2**, 52-64.
- NINOÛ, K.: (ed.) 1979 **Treasures of Ancient Macedonia**, Atina, Archaeological Museum of Thessalonike.
- OGDEN, J.: 1982 **Jewellery of the Ancient World**, Londra, Trefoil Books.

- OGNENOVA-MARINOVA, L.,
T. STOYANOV, 2005 "The Chalkidian Helmets and their Origin of the North Thracian Ceremonial Armour", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov, Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis Supplementum IV**, Sofya, Universitetsko izdvo "Sv. Kliment Okhridski 519-539.
- OLIVER, A.: 1977 **Silver for the Gods, 800 Years of Greek and Roman Silver**, Toledo, Toledo Museum of Art.
- ONURKAN, S.: 1978 "Vize A Tümülüsünden Bir Zırh Gömlek", **Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 6-7**, 47-55.
- 1980 "Kotys Adı ve Phiale Mesomphalos", **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 8-9**, İstanbul, 193-199.
- 1988 **Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri, İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Trakya Toplu Buluntuları**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- OPAIT, A.: 2004 **Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th - 6th centuries AD)**, BAR International Series 1274, Oxford, Archaeopress.
- OPPERMANN, M.: 2000 "Süddobrudshanische Studien", **Civilisation grecque et cultures antiques périphériques: hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire**, ed. A. Avram, Bükreş, 138-149.
- ORLANDOS, A.K.: 1966 **Les matériaux de construction et la technique architecturale des anciens Grecs**, Paris, E. de Boccard.
- OZIOIL, T.: 1977 **Les lampes du Musée de Chypre**, Paris.
- ÖZDOĞAN, M.: 1999 "Anadolu'dan Avrupa'ya Açılan Kapı Trakya", **Arkeoloji ve Sanat 90**, Mayıs-Haziran 1999, 2-28.
- ÖZDOĞAN, M.,
H. PARZINGER, 1995 "Kırklareli Höyüğü 1993 Yılı Kazısı",

- KST 16.1**, Ankara 30 Mayıs-3 Haziran 1994, Ankara, 43-68.
- ÖZDOĞAN, M., H. PARZINGER, N. KARUL, 1997 "Kırklareli Höyüğü 1995 Yılı Kazısı", **KST 18.1**, Ankara 27 Mayıs-31 Mayıs 1996, Ankara, 53-80.
- ÖZGAN, R.: 2003 **Die Kaiserzeitlichen Sarkophage in Konya und Umgebung, Asia Minor Studien 46**, Bonn, R. Habelt.
- ÖZGEN, İ., J. ÖZTÜRK, 1996 **Heritage Recovered: The Lydian Treasure**, İstanbul, Okman.
- ÖZTÜRK, N.Ö.: 1998 "Hayrabolu Hacılı Köyü Tekhöyük Tümülüsü Kurtarma Kazısı", **VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Kuşadası 7-9 Nisan 1997**, Ankara, 381-391.
- ÖZYİĞİT, Ö.: 1991 "1989 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları", **KST 12.1**, Ankara 28 Mayıs-1 Haziran 1990, Ankara, 127-154.
- 1992 "1990 Yılı Phokaia kazı Çalışmaları", **KST 13.2**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 99-122.
- 2000 "1998 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları", **KST 21.2**, Ankara 24-28 Mayıs 1999, Ankara, 33-46.
- PAINTER, K.S.: 2001 **The Insula of the Menander at Pompeii 4, the Silver Treasure**, Oxford, Clarendon Press.
- PANDERMALIS, D.: 1972 "Ο νέος μακεδονικός τάφος της Βεργίνας", **Makedonika 12**, 147-182.
- PARLASCA, K.: 1955 "Das Verhältnis der Megarischen Becher zum Alexandrinischen Kunsthandwerk", **JDI 70**, 129-154.
- PASPALAS, S.A.: 2000 "On Persian-Type Furniture in Macedonia: The Recognition and Transmission of Forms", **AJA 104**, 531-560.
- PAUNOV, E.I.: 2005 a "Rhomphaea: A New Thracian Sword from the Western Rhodopes (Southwestern Bulgaria)", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae**

- Ogdenova-Marinova**, Veliko Tarnova, Faber, 368-375.
- 2005b "A Newly Founded Late Iron Age Tumular Find from the Ruy Mountain, Central West Bulgaria", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae Ogdenova-Marinova**, Veliko Tarnova, Faber, 376-386.
- PEEVA, E.,
N. SHARANKOV, 2006 "A 1st Century AD Roman Helmet with Inscriptions", **Archaeologia Bulgarica** **10.1**, 25-33.
- PERDRIZET, P.: 1898 "Voyage dans la Macédoine première", **BCH** **22**, 335-353.
- 1921 **Les Terres Cuites Grecques d'Égypte de la Collection Fouquet**, Paris.
- PERLZWEIG, J.: 1963 **Lamps from the Athenian Agora**, Princeton, New Jersey, American School of Classical Studies at Athens.
- PERNICE, E.: 1900 "Bronzen aus Boscoreale", **Archäologischer Anzeiger** **1900**, 177-195.
- 1925 **Gefässe und Geräte aus Bronze, die hellenistische Kunst in Pompeji Band IV**, Berlin, de Gruyter.
- PERROT, G.: 1892 "Note sur une communication de M. Degrand, consul de France à Andrinople", **Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres** **36e année, N. 1**, 35-36.
- PETER, U.: 2001 "Rhoimetalkes", **Der Neue Pauly Enzyklopädie der Antike**, ed. H.Cancik-H.Schneider, Stuttgart, Verlag J.B. Metzler, 1001-1002.
- PETROVSZKY, R.: 1993 **Studien zu römischen Bronzegefassen mit Meisterstempeln**, Espelkamp, Buch am Erlbach.
- PETSAS, P. M.: 1969 "Χρονικά αρχαιολογικά 1966-1967", **Makedonika** **9**, 101-223.
- PFEILER, B.: 1970 **Römische Goldschmuck der ersten und**

zweiten Jahrhunderts n. Chr. nach datierten Funden, Mainz, Verlag Philipp von Zabern.

- PFLUG, H.: 1988 "Chalkidische Helme", **Antike Helme, Sammlung Lipperheide und Andere Bestände des Antikemuseums Berlin**, Mainz, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 137-150.
- PFROMMER, M.: 1987 **Studien zu Alexandrinischer und Grossgriechischer Toreutik frühhellenistischer Zeit**, Berlin, Gebr. Mann Verlag.
- 1990 "Ein Achämenidisches Amphorenrhyton mit Ägyptischem Dekor", **Archäologische Mitteilungen aus Iran 23**, 191-209.
- 1993 "Ein Grab - Drei Kulturen", **Istanbuler Mitteilungen 43**, 339-349.
- PIRLING, R.: 1966 **Das Römisch-Frankische Graberfeld von Krefeld-Gellep**, Berlin, Verlag Gebr.Mann.
- PIRSON, F.: 2013 "Pergamon - Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2011", **Archäologischer Anzeiger 2012, 2**, 175-274.
- PISSAROVA, V.: 1994 "La Tombe Tumulaire pris de Serdica", **First International Symposium Seuthopolis, Burial Tumuli in the Southeast of Europe**, Kazanlak, Bulgaria 4-8 June 1993, Cilt 2, Veliko Tarnovo, PIK Publishers, 18-28.
- 1995 "La tombe tumulaire de soldat près de Serdica romaine", **Arheologiya 37.3**, 18-28
- PLATZ-HORSTER, G. 1994 **Die Antiken Gemmen aus Xanten II**, Köln, Rheinland Verlag BmbH.
- POPOVIC, I.: (ed.) 1994 **Antique Silver from Serbia**, Belgrad, National Museum.
- PULCHERREIMA 2007 **Pulcherrima Res Preziosi Ornamenti dal Passato**, Siena, Complesso museale, Santa Maria della Scala, Palazzo Squarcialupi, 21 aprile - 4 novembre 2007, Siena, Protagon Ed.

- RABINOWITZ, I.: 1956 "Aramaic Inscriptions of the Fifth Century B. C. E. from a North-Arab Shrine in Egypt", **Journal of Near Eastern Studies** 15, No.1, 1-9.
- RADMAN-LIVAJA, I.: 2004 **Militaria Sisciensia - Nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheoloskoga muzeja u Zagrebu**, Zagreb, Arheološkoga muzeja u Zagrebu.
- RADNOTI, A.: 1938 **Die Römischen Bronzegefäße von Pannonien**, Leipzig, Harrassowitz Verlag.
- 1963 "Der Helm aus Burlafingen und die Besetzung des Legionslagers Augsburg - Oberhausen", **Arheoloski Radovi I Rasprave III**, 177-183.
- RADULESCU, A., M. BĂRBULSECU, L. BUZOIANU, N. GEORGESCU, 2002 "Complexes d'habitat du dite fortifié gréco-indiginè d'Albești (départ. de Constantza)", **Thrace and the Aegean: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology I**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, ed. A. Fol, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 361-375.
- RAEV, B.: 1978 "Die Bronzegefäße der römischen Kaiserzeit in Thrakien und Mösien", **Bericht der Römisch-Germanischen Kommission** 58, 607-642
- 1979 "Metal Vessels from 'Hohlač' (Novočerkassk)", **Bronzes Hellénistiques et Romaines Tradition et Renouveau: Actes du V. Colloque International sur les Bronzes Antiques Lusanne, 8-13 mai 1978**, Lozan, 235-240.
- RATTÉ, C.J.: 1991 **Lydian Masonry and Monumental Architecture at Sardis**, Ann Arbor.
- RAVAGNAN, G.L.: 1994 **Vetri antichi del Museo Vetrario di Murano Collezioni dello Stato**, Venedik. Comitato italiano dell'Association internationale pour l'histoire du verre.
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, D.: 1991 "Greco-Romana", **Tesori Nazionali della**

- Croazia Capolavori dei Musei di Zagabria**
Arheoloski Muzej, Arezzo, Centro affari e promozioni, 158.
- RICHTER, G.M.A.,
M.J. MILNE, 1934
- Shapes and Names of Athenian Vases**, New York, The Metropolitan Museum of Art.
- ROBINSON, H.S.: 1959
- Pottery of the Roman Period**, The Athenian Agora, Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens Volume V, Princeton, New Jersey, Princeton Academic Press.
- ROFFIA, E.: 1993
- I Vetri Antichi delle Civiche Raccolte Archeologiche di Milano**, Milan, Comune di Milano, Settore cultura e spettacolo - Civiche raccolte archeologiche.
- ROLLE, R., M. MÜLLER-WILLE, K.
SCHIETZEL (ed.), 1991
- Gold der Steppe Archaologie der Ukraine**, Neumünster, Karl Wachholtz Verlag.
- ROOS, P.: 1972
- The Rock-cut Tombs of Caunus 1, The Architecture**, Studies in Mediterranean Archaeology 34:1, Göteborg, Paul Åströms Förlag.
- ROTROFF, S.I.: 1997
- Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Materials**, The Athenian Agora, Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens, Volume XXIX, Princeton, New Jersey, Princeton Academic Press.
- ROUSSEVA, M.: 2000
- Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, Yambol, Izdatelstvo "IA".
- 2002
- Trakiiska Grobnichna arhitektura v bulgarskite zemi prez V–III v.pr.n.e.**, Yambol, Izdatelstvo "IA".
- RUBINICH, M.: 2002a
- "Elmo di tipo calcidese", **Le Arti Di Efesto: capolavori in metallo dalla Magna Grecia**, Silvana, Cinisello Balsamo, 197.
- 2002b
- "Situla a campana", **Le Arti Di Efesto: capolavori in metallo dalla Magna Grecia**,

- Silvana, Cinisello Balsamo, 218.
- 2002c "Podanipter", **Le Arti Di Efesto: capolavori in metallo dalla Magna Grecia**, Silvana, Cinisello Balsamo, 219.
- RUDOLPH, W.: 1995 **A Golden Legacy Ancient Jewelry from the Burton Y. Berry Collection at the Indiana University Art Museum**, ed. L. Baden, Blomington and Indianapolis Indiana University Art Museum in Association with Indiana University Press.
- RUSEVA-SLOKOSKA, L.: 1991 **Roman Jewelry A Collection of the National Archaeological Museum-Sofia**, Sofya, Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences.
- SALDERN, A., B. NOLTE, P.L. BAUME, T.E. HAEVERNICK, 1974 **Gläser der Antike Sammlung Erwin Oppenländer**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- SANCHES DE PRÁDO, M.D.: 2002 "El Vidrio Romano en el Conventus Carthaginensis", **Jornadas sobre el Vidrio en la Espana Romana**, ed. Á.F. Domínguez, La Granja, Fundación Centro Nacional del Vidrio, 79-113.
- SAS, K.: 2002 **Schone Schijn: romeinse juweelkunst in West-Europa**, Leuven, Peeters.
- SAYAR, M.H.: 1992 "Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları", **AST 9**, Çanakkale, 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 171-181.
- 1998 **Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung: Geschichte, Testimonien, griechische und lateinische Schriften**, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- SCHACHERMEYR, F.: 1929 **Etruskische Frühgeschichte**, Berlin und Leipzig, W. de Gruyter.
- SCHÄTZSCHOCK, M.: 2005 "Glas", **Hanghaus 2 in Ephesos, die Wohneinheit 4, Baubefund, Ausstattung**,

- Funde, Band VIII/6**, ed. H. Thür, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 363-388.
- SCHMIDT, E.: 1994 **Katalog der antiken Terrakoten Teil, die figürlichen Terrakotten**, Mainz, Verlag Philipp von Zabern.
- SCHNEIDER, E.E., E. BORGIA, 2011 "Elaiussa Sebaste: 2008-2009 Excavation and Conservation Works", **KST 32.3**, İstanbul 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 313-327.
- SCHULZE-DÖRRLAMM, M. 1995 "Kulturbeziehungen zwischen Orient und Europa in der Bronze-und altere Eisenzeit", **Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 37, Jahrgang 1990 Teil 2**, Mainz, 659-723.
- SEBASTIANI, S., G.C. ONESTI, 1991 **Le Armi Picene a Castel Sant'angelo**, Roma, Borgia Editore.
- SEDLMAYER, H.: 1999 **Die Römischen Bronzegefäße in Noricum**, Montagnac, Éditions Monique Mergoïl.
- SEGALL, B.: 1938 **Katalog der Goldschmiede - Arbeiten**, Atina, Druckerei "Pyrros".
- SEIPEL, W.: (ed.) 1996 **Die Magie des Goldes Antike Schätze aus Italien**, Viyana, Kunsthistorisches Museum.
- SEURE, G.: 1901 "Voyage en Thrace: Établissements scythiques dans la Thrace, tumuli et chars thraco-scythes", **BCH 25**, 156-220.
- SEVİNÇ, N., C.B. ROSE, D. STRAHAN, B. TEKKÖK-BİÇKEN, 1998 "The Dedetepe Tumulus", **Studia Troica 8**, 305-327.
- SEVİNÇ, N., R. KÖRPE, M. TOMBUL, C.B. ROSE, D. STRAHAN, H. KIESEWETTER, J. WALLRODT, 2001 "A New Painted Graeco-Persian Sarcophagus from Çan", **Studia Troica 11**, 383-420.
- SHEAR, T.L.: 1922 "Sixth Preliminary Report on the American Excavations at Sardes in Asia Minor", **AJA 26.4**, 389-409.

- SHEFTON, B.B.: 1985 "Magna Graecia, Macedon or Neither? Some Problems in 4th Century B.C. Metalwork", **Magna Grecia, Epiro e Macedonia, Atti del ventenissimo Convegno di Studi sulla Magna Grecia**, Taranto 5-10 ottobre 1984, Napoli, 399-411.
- 1993 "The White Lotus, Rogozen and Colchis: The Fate of a Motif", **Cultural Transformations and Interactions in Eastern Europe**, ed. J. Chapman-P. Dolukhanov, Aldershot, 178-209.
- SHEILEVA, G.: 2002 "Thracian Funerals from the Burial-Mound near the Village of Mednikarevo", **Proceedings of the Museum of History Kyustendil 8**, 39-53
- SIEVEKING, J.: 1928 **Antike Metallgeräte**, Münih, Hirsh.
- SIMION, G.: 2003 **Opaite Greco-Romane de Bronz din Romania**, Cluj-Napoca, Editura Nereamia Napocae.
- SIRBU, V.: 2008 "Agighiol - La Tombe D'un Basileus Gete de la Dobroudja", **Phosphorion Studia in Honorem Mariae Cicikova**, Sofya, Prof. Marin Drinov Academic Publishing House, 268-282.
- SIRBU, V., G. TROHANI, 2002 "Remerques sur certains habitats getes dans l'Etang de Jalomitza (Bas-Danube) Importantions et influences grecques", **Thrace and the Aegean: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology I**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, ed. A. Fol, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 439-451.
- SISMANIDIS, K.: 1997 **Κλίνες και κλίνοειδεις των Μακεδονικών τάφων**, Atina, Tameio archaiologikon poron kai apallotrioseon.
- SLANE, K.W.: 1990 **The Sanctuary of Demeter and Kore, the Roman Pottery and Lamps**, Corinth XVIII, Princeton, New Jersey, The American School of Classical Studies at Athens.
- SOULTOV, B.: 1976 **Ancient Pottery Centres in Moesia Inferior**, Sofya, Sofia Press.

- SPADEA, R., A. RUGA, 2007 "Vetri di eta romana da Crotone e da Strongoli-Petelia", **La Conoscenza del vetro in Calabria attraverso le ricerche archeologiche**, Rubbettino, Soveria Mannelli, 190-208.
- SPAGNOLIS, M.,
E. CAROLIS, 1983 **Museo nazionale Romano I Bronzi IV, 1 Le Lucerne**, Roma, De Luca Editore.
- 1988 **Le Lucerne di Bronzo di Ercolano e Pompei**, Roma, L'Erma di Bretschneider.
- SPARKES, B.,
L. TALCOTT, 1970 **Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C.**, The Athenian Agora, Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens, Volume XII, Princeton, New Jersey, Augustin, Glückstadt.
- SPARTZ, E.: 1967 **Antike Gläser Vollständiger Katalog**, Kassel, Staatliche Kunstsammlungen.
- STAFFA, A.R.: 1998 "Le produzioni ceramiche in Abruzzo tra fine V e VII secolo", **Ceramica in Italia: VI-VII Secolo**, Florensa, 437-480.
- STAIKOVA-
ALEKSANDROVA, L.: 2006 "Archaeological Researches on Thracian Mounds from Kyustendil Region", **Proceedings of the Museum of History Kyustendil Cilt 13**, 37-72.
- STANCHEV, D.: 2002 "Makedonski tip grobnitsa ot Borovo, Russenssko", **Thrace and the Aegean: Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology, Thrace and the Aegean**, Sofia-Yambol, 25-29 September 2000, Sofya, International Foundation Europa Antiqua, 615-626.
- STEFANELLI, L.P.B. (ed.) 1990 **Il Bronzo dei Romani**, Roma, "L'Erma" di Bretschneider.
- 1991 **L'argento dei Romani Vasellame da Tavola e D'apparato**, Roma, "L'Erma" di Bretschneider.
- 1992 **L'oro dei Romani Gioielli di eta Imperiale**, Roma, "L'Erma" di Bretschneider.

- STERN, E.M.: 1977 **Ancient Glass at the Fondation Custodia**, Paris, Wolters-Noordhoff.
- STIAFFINI, D.,
G. BORGHETTI, 1994 **I Vetri Romani del Museo Archeologico Nazionale di Cagliari**, Oristano, S'Alvure.
- STOYANOV, T.: 2005a "The Balkan Group of White Lotus Jugs (or the so called Derveni Type Jugs):Some Notes on the Origin and Distribution", **Heros Hephaistos Studia in Honorem Liubae Ognenova-Marinova**, Veliko Tarnovo, Faber, 235-245.
- 2005b "The Mal-tepe complex near Mezek", **The Culture of Thracians and their Neighbours, Proceedings of the International Symposium in Memory of Prof. Mieczyslaw Domaradzki**, ed. J. Bouzek-L. Domaradzka, BAR International Series 1350, Oxford, Archaeopress, 123-128.
- 2007 "Late Classical and Early Hellenistic Pottery Imitations of Metal Tableware from Thrace", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology, Komotini-Alexandroupolis 18-23 Ekim 2005**, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 561-573.
- STOYANOVA, D.: 2005 Ўонийски рамки за врати от елинистическата епоха в Тракия", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov, Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis, Suppl. IV**, Sofya, Universitetsko izdvo "Sv. Kliment Okhridski, 654-670.
- 2007a "Barrel-Wedged Vault in the Tomb Architecture of Thrace: Models and Vague", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, ed. A. Lakovidou, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 575-587.
- 2007b "The Greek Door in the Tomb Architecture of Macedonia, Thrace and Asia Minor", **Ancient Macedonia VII, Macedonia from the Iron Age to the Death of Philip II**, Papers Read at the Seventh International Symposium held in

- Thessaloniki, October 14-18, 2002, Selanik, Institute for Balkan Studies, 531-550.
- 2008 "Barrel-Vaulted Tombs in Northeastern Thrace", **Proceedings Rousse Regional Museum of History, the World of the Getae**, 115-135.
- STRONG, D.E.: 1966 **Greek and Roman Gold and Silver Plate**, Londra, Methuen.
- STUPPERICH, R.: 1991 "Frühkaiserzeitliche figürliche Bronzen im nordwestlichen Germanien: Ein Überblick", **Die römische Okkupation nördlich der Alpen zur Zeit des Augustus, Kolloquium Bergkamen 1989, Vorträge. Bodenaltertümer Westfalens 26**, Heidelberg, Universitätsbibliothek der Universität Heidelberg, 167-184.
- SULLIVAN, R.D.: 1979 "Thrace in the Eastern Dynastic Network", **Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt II, 7.1**, ed. H.Temporini-W.Haase, Berlin, Walter de Gruyter, 186-211.
- SWIFT, E.: 2003 **Roman Dress Accessories**, Shire, Princes Risborough.
- ŞİMŞEK, C.: 1998 "Çambaşı Tümülüsü", **VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Kuşadası 7-9 Nisan 1997**, Ankara, 493-516.
- TASSINARI, S.: 1993 **Il Vasellame Bronzео di Pompei**, Roma, "L'Erma" di Bretschneider.
1995 "Recherches sur la datation et l'origine de la vaisselle de Pompei", **Acta of the 12th International Congress on Ancient Bronzes**, Nijmegen 1992, Nijmegen, Provinciaal Museum G.M. KAM, 87-96.
- TELEAGA, E.: 2008 **Griechische Importe in den Nekropolen an der unteren Donau 6. Jh.-Anfang des 3.Jhs. v. Chr.**, Leidorf, Verlag Marie Leidorf GmbH.
- TEOFILOV, T.: 1988 "Analysis of the Stylistic Features in the Architecture of the Thracian Tomb near the Village of Svestari", **Terra Antiqua Balcanica Acta 3**, 144-160.

- TEZGÖR, D.K., T. SEZER, 1995 **Catalogue des Lampes en terre cuite du Musée Archéologique d'Istanbul, Tome 1, Epoques protohistorique, archaïque, classique et hellénistique**, Paris, de Boccard.
- TEZGÖR, D.K., S. LEMAÎTRE, D. PIERI, 2003 "La collection d'amphores d'İsmail Karakan à Sinop", **Anatolia Antiqua 11**, 169-200.
- THEMELIS, P.G., I.P. TOURATSOGLU, 1997 **Οι τάφοι του Δερβενίου**, Atina, Ταμείου Αρχαιολογικών Πορών και Απαλλοτριώσεων.
- THEODOSSIEV, N.: 1994 "Thracian Tumulus near the Town of Kavarna", **Helis 3.1**, 109-122.
- 2000 **North-Western Thrace from the Fifth to First Centuries B.C.**", BAR International Series 859, Oxford, Basingstoke Press.
- 2005 "The Thracian monumental tomb at Rozovets: Re-examination of an old discovery", **Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Ludmili Getov**, ed. K.Rabadzhiev, M. Milcheva, L. Getov, Sofya, Universitetsko izdvo "Sv. Kliment Okhridski, 677-684.
- 2007a "The Thracian Tholos Tomb at Eriklice Reconsidered", **Acta Musei Varnaensis VIII-1, Terra Antiqua Balcanica et Mediterranea, Miscellanea in Honour of Alexander Minchev**, International Conference Varna, February 23th, 2007, 67-84.
- 2007b "The Lantern-Roofed Tombs in Thrace and Anatolia: Some Evidence about Cultural Relations and Interactions in the East Mediterranean", **Thrace in the Greco-Roman World, Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, Komotini-Alexandroupolis 18-23 October 2005, Atina, 602-613.
- 2007c "The Beehive Tombs in Thrace and their Connection with Funerary Monuments in Thessaly, Macedonia and Other Parts of the

- ancient World", **Ancient Macedonia VII, Macedonia from the Iron Age to the Death of Philip II**, Papers Read at the Seventh International Symposium Held in Thessaloniki, October 14-18, 2002, Selanik, Hidryma Meletōn Chersonēsou tou Haimou, 423-444.
- THE ROGOZEN
TREASURE 1989
- The Rogozen Treasure**, ed. A. Fol, Sofya Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences.
- TINH, T.T, B. JAEGER,
S.POULIN, 1988
- "Harpokrates", **LIMC IV, 1-2**, Zürich, Artemis Verlag.
- TIRPAN, A.: 1997
- "Lagina Hekate Temenosu 1995", **KST 18.2**, Ankara 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 309-336.
- TOMLINSON, R.A.: 1977
- "Vaulting Techniques of the Macedonian Tombs", **Ancient Macedonia 2, Papers Read at the Second International Symposium Held in Thessaloniki, 19-24 August 1973**, Selanik, Hidryma Meletōn Chersonēsou tou Haimou, 473-479.
- 1987
- "The Architectural Context of the Macedonian Vaulted Tombs", **BSA 82**, 305-312.
- TOMMASO, DE G.: 1990
- Ampullae Vitreae. Contenitori Vetro di Unguenti e Sostanze Aromatiche Dell'Italia Romana (I sec. a.C. - III sec. d.C.)**, Roma, G. Bretschneider.
- TONIOLO, A.: 2000
- Vetri antichi el Museo Archeologico Nazionale di Este**, Venedik, Comitato nazionale italiano dell'AIHV.
- TORBOV, N.: 2004
- "Chain-mails from northern Bulgaria (III-I Century B.C.)", **Archaeologia Bulgarica 8.2**, 57-69.
- 2008
- "Silver Antique Adornments from Northwest Bulgaria (I C BC – III C AD)", **Archaeologia Bulgarica 12.3**, 57-67.
- TREISTER, M.Y.: 2003
- "Metal Vessels from Zelenskaya Gora Barrow and Related Finds from Karagodeuashkh", **Ancient West and East 2.1**, 51-77.

- 2005 "Bronze Lamps of the Hellenistic period and the first centuries AD in the North Pontic area", **Lychnological Acts 1: Actes du 1er Congres international d'etudes sur le luminaire antique**, Montagnac, 293-298.
- TRIANANTAPHYLLOS, D.: 1975 "Αρζός", **Archaologikon Deltion 30**, 301-303.
- 1994 "Ancient Thrace", **Thrace**, ed. **Vasiliki Papoulia**, Atina, Idea Advertising-Marketing, 35-97.
- 2007 "Αρχαιολογικές Μαρτυρίες για την Παρα του Έβρο και τον Αρδα Χώρα των Οδρυσών", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, ed. A. Iakovidou, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 626-638.
- TRIANANTAPHYLLOS, D.,
D. TERZOPOULOU, 1996 "Ταφικοί τύμβοι της Θράκης, Συμπεράσματα ανασκαφικών ερευνών", **Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και Θράκη 10B**, 927-948.
- TROHANI, G.: 2010a "L'arte dell'oro e dell'argento presso i Geto-Daci (VI secolo a.C.-I secolo d.C.)", **Ori Antichi della Romania Primae Dopo Traiano**, 53-59, Roma, Cinisello Balsamo.
- 2010b "Tesero di Agighiol", **Ori Antichi della Romania Primae Dopo Traiano**, 154-159, Roma, Cinisello Balsamo.
- 2010c "Tesero di Peretu", **Ori Antichi della Romania Primae Dopo Traiano**, 164-171, Roma, Cinisello Balsamo.
- TSANOVA, G.,
L. GETOV, 1973 "Le tombeau thrace près de Magliz", **Arheologiya 15.2**, 15-29.
- TSIGARIDA, E.-B.: 2011 **Gold Wreaths and Diadems**, Selanik, Archaeological Museum of Thessaloniki.
- TSONTCHEV, D.: 1948 "Tombeau tumulaire antique près d'Orisovo", **Annuaire du Musée National Archéologique Plovdiv 1**, 15-25.

- 1960a "Tombeau Tumulaire Thrace a Stroevo", **Annuaire du Musée National Archéologique Plovdiv 4**, 101-120.
- 1960b "Necropole Thraco-Romaine dans L'extremite Sud-est de Philippopolis", **Annuaire du Musée National Archéologique Plovdiv 4**, 121-147
- TURAK, Ö.: 2011 **Roma Dönemi Pamphylia Lahitleri ve Atölye Sorunu**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- TZOCHEV, C.: 2010 "Between the Black Sea and the Aegean: The Diffusion of Greek Trade Amphorae in Southern Thrace", **PATABS I: Production and Trade of Amphorae in the Black Sea**, Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 Avril 2006, ed. D. K. Tezgör-N.Inaishvili, Istanbul, De Boccard, 97-101.
- TAD Türk Arkeoloji Dergisi
- TTK Türk Tarih Kurumu
- VAGALINSKI, L.F.: 2011 "Light industry in Roman Thrace: the case of lime production", **JRA Suppl. Series No. 82. Early Roman Thrace New Evidence from Bulgaria**, ed. I.P. Haynes, Portsmouth, Rhode Island, 41-58.
- VASILEV, V.P.: 1980 "Einige Charakteristische und Traditionelle Methoden in der Thrakischen Toreutik", **Pulpudeva 3**, 149-164.
- VASSILCHIN, I.: 2002 "Thrakische Nekropole (2-4.Jh.) beim Dorf Kragulevo, Kreis Dobric", **Bulletin de Musée National de Varna 32-33**, 73-85
- VENEDIKOV, I.: 1964 "La Trouvaille de Staro Selo", **Bulletin de L'institut Archéologique 27**, 77-109.
- 1972 "Les inscriptions sur les phiales thraces", **Arheologiya 14.2**, 1-7.
- 1977 "Les Situles de Bronze en Thrace", **Thracia 4**, 59-103.
- VENEDIKOV, I., T. GERASSIMOV, 1976 **Thrakische Kunst**, Leipzig, E.A. Seemann

- Verlag.
- VENERI, A.: 1986 "Dionysos", **LIMC III, 1**, Zürich, Artemis Verlag, 443.
- VESSBERG, O.: 1952 "Roman Glass in Cyprus", **Opuscula Archaeologica 7**, Lund, 109-165
- VIRGIL, L., C. ZAHÁRIA, C. CONSTANTIN, 2012 **Bijuterii Antice din Aur**, Constanta, Ex Ponto.
- VOKOTOPOULOU, J.: 1996 **Guide to the Archaeological Museum of Thessalonike**, Atina, Kapon Editions.
- VOLLENWEIDER, M.L. 1972 **Die Portratgemmen der Römischen Republik**, Mainz am Rhein, Verlag Philipp von Zabern.
- VOMER-GOJKOVIČ, M. (ed.): 2008 **Roman Everyday Life in Poetovio Exhibition Catalogue**, Ptuj, Pokrajinski muzej.
- WACE, A. J. B.: 1921 "Mycenae: report of the excavations of the British School at Athens", **BSA 1921-1923**, 283-402.
- WAELEKENS, M., A. HARMANKAYA, W. VIAENE, 1992 "The Excavations at Sagalassos 1990", **KST 13.2**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 283-308.
- WALDHAUER, O.: 1914 **Kaiserliche Ermitage: Die antiken Tonlampen**, St. Petersburg.
- WALKER, S.: 1991 **Roman Art**, Londra, Harvard University Press.
- WALTERS, H.B.: 1914 **Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum**, Londra.
- 1926 **Catalogue of the Engraved Gems and Cameos Greek Etruscan and Roman in the British Museum**, Londra, Oxford University Press.
- WAURICK, G.: 1988 "Römische Helme", **Antike Helme Sammlung Lipperheide und Andere Bestände des Antikenmuseums Berlin**, Mainz, Verlag des

- Römisch-Germanischen Zentralmuseums,
327-364.
- WEBER, T.: 1983 **Bronzekannen, Studien zu aus gewählten archaischen und klassischen Oinochoenformen aus Metall in Griechenland und Etrurien**, Archäologische Studien Band 5, ed. F. Brommer, Frankfurt am Main, P. Lang.
- WEBER, W.: 1914 **Die Agyptisch-Griechischen Terrakotten**, Berlin, Verlag von Karl Curtius.
- WEINBERG, S.S.: 1979 "A hoard of Roman armor", **Antike Kunst 22**, 82-86.
- WELKOW, I.: 1928-1929 "Neue Grabhügelfunde aus Bulgarien", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare 5**, Sofya, 13-55.
- 1934 "Grabhügelfunde aus Bresovo in Südbulgarien", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare 8**, Sofya, 1-17.
- 1937 "Die Ausgrabungen bei Mezek und Svilengrad", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare 11**, Sofya, 117-170.
- 1938 "Grabhügelfunde von Brezovo", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare, Cilt 12**, Sofya, 259-280.
- 1940-42 "Grobna Nakhodka s. Voevodovo", **Bulletin de L'institut Archéologique Bulgare 14**, Sofya, 211-214.
- WHITEHOUSE, D.: 1997 **Roman Glass in the Corning Museum of Glass Volume One**, Corning, New York, The Corning Museum of Glass.
- 2003 **Roman Glass in the Corning Museum of Glass Volume Three**, Corning, New York, The Corning Museum of Glass.
- WILL, E.: 1984 "The formation of the Hellenistic kingdoms", **The Cambridge Ancient History VII, The Hellenistic World**, ed. F.W.Walbank,

- Cambridge, Cambridge University Press, 101-117.
- WILLEMS, J.H.: 1989 "An Officer or a Gentleman? A Late Roman Weapon Grave from a Villa at Voerendaal", **Roman Military Equipment: the Sources of Evidence Proceedings of the Fifth Roman Military Equipment Conference, BAR International Series 476**, ed. C. van Driel-Murray, Oxford, 143-153.
- WUILLEUMIER, P.: 1930 **Le Trésor de Tarente, Collection Edmond de Rothschild**, Paris, E. Leroux.
- YARAŞ, A.: 2009 "Dikili Armuttepe Tümülüsü", **Arkeoloji ve Sanat 131**, 23-28.
- YEROULANOU, A.: 1999 **Diatrita: Gold pierced-work jewellery from the 3rd to the 7th century**, Atina, Benaki Museum.
- YILDIRIM, Ş.: 2007 "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus in the Çömlekakpınar Village", **Proceedings of the 10th International Congress of Thracology**, ed. A. Iakovidou, Atina, National Hellenic Research Foundation, Centre for Greek and Roman Antiquity, 705-714.
- 2008 **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- YILMAZ, Z.: 1994 "Pınarhisar İslambey A Tümülüsü", **IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Marmaris 26-29 Nisan 1993, Ankara, 165-184.
- 1995 "Düğüncülü Höyüktepe Tümülüsü", **V. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Didim 25-28 Nisan 1994, Ankara, 387-416.
- 1997 "Çakıllı Tümülüsü Kurtarma Kazısı", **VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Kuşadası 8-10 Nisan 1996, Ankara, 105-130.
- 1998 "Çakıllı Tümülüsü Kurtarma Kazısı ve Restorasyon Çalışmaları", **VIII. Müze**

- Kurtarma Kazıları Semineri**, Kuşadası 7-9 Nisan 1997, Ankara, 203-218.
- 2001 "Yündolan C Tümülüsü Kurtarma Kazısı", **11. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu**, Denizli 24-26 Nisan 2000, Ankara, 71-82.
- ZAMPIERI, G.: 1998 **Vetri antichi del Museo Civico Archeologico di Padova**, Venedik, Comitato nazionale italiano dell'Association Internationale pour l'Histoire du Verre.
- ZAMPIERI, G., B.LAVARONE (ed.), 2000 **Bronzi Antichi del Museo Archeologico di Padova**, Roma, "L'Ermã di Bretschneider.
- ZIMI, E.: 2011 **Late Classical and Hellenistic Silver Plate from Macedonia**, Oxford, Oxford University Press.
- ZIMMERMANN, N.: 2002 "Ausstattungen von Haupt- und Nebenräumen, zur Datierung der Wandmalereien des Hanghauses 2 in Ephesos", **Das Hanghaus 2 von Ephesos, Studien zu Baugeschichte und Chronologie, Archäologische Forschungen Band 7**, Viyana, Verlag der Österreichischen Akademie für Wissenschaften, 101-118.
- ZOROĞLU, L.: 1992 "Kelenderis 1990 Yılı Kazısı", **KST 13.1**, Çanakkale 27-31 Mayıs 1991, Ankara, 241-254.
- ZOROĞLU, L., M. TEKOC AK 2011 Kelenderis 2009 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları", **KST 32.4**, İstanbul 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 260-273.
- ZOURNATZI, A.: 2000 "Inscribed Silver Vessels of the Odrysian Kings: Gifts, Tribute, and the Diffusion of the Forms of 'Achaemenid' Metalware in Thrace", **AJA 104**, 683-706.
- ZWIERLEIN-DIEHL, E. 1979 **Die Antiken Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien Band II**, Die Glasgemmen Nachtrage zu Band I Die Gemmen der späteren römischen Kaiserzeit Teil I: Götter, Münih, Prestel Verlag.

EK: Thrakia Tümülüslerinde Kazı, Koruma ve Onarıma Yönelik Öneriler

Thrakia tümülüslerinde şimdiye kadar yapılan kazı ve araştırmalar, mezarın genellikle tümülüsün yaklaşık merkezinde ya da merkezin biraz güneyinde yer aldığını ortaya çıkarmıştır. Fakat, bu "kaideye" uymayan örnekler de vardır. Burada özellikle Umurca B tümülüsünü hatırlatmak yararlı olacaktır. Umurca B tümülüsünde ortaya çıkarılan üç mezardan ilki (Umurca B1) yığma tepenin merkezinde, ikincisi ise (Umurca B2) yığma tepenin batı yamacında yer alır. Mansel tarafından gerçekleştirilen kazı sırasında, yığma tepenin batı yamacından merkeze doğru büyük bir açma açılmış ve Umurca B2 mezarı böylelikle ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla Umurca B2 mezarının keşfi muhtemelen bir tesadüfe bağlanabilir. Çünkü kazı, yığma tepenin batısından değil de başka bir yönden başlatılmış olsaydı, Umurca B2 mezarı hiçbir zaman ortaya çıkarılamayacaktı.¹⁶⁶⁹ Bu durumda, tümülüsün yaklaşık merkezinde olduğu varsayılan esas mezar dışında, aynı tümülüsün farklı kesimlerinde de ikincil definler olabileceği göz ardı edilmemelidir. Bir tümülüsün güneyinden merkezine doğru kazılmasının ve geri kalan kesimlerde araştırma yapılmamasının eksik bir çalışma olacağı ortadadır.

Tümülüs kazılarında özellikle dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, yığma tepe altında kaç adet defin bulunduğu sorunudur. Umurca B tümülüsünün üst tabakalarında saptanan Umurca B3, Vize H altında tespit edilen üç mezar (Vize H1-3) ve Vize E tümülüsündeki ikincil mezar, tek bir tümülüste birden çok mezarın olabileceğine kanıt teşkil eder. Thrakia bölgesinde bir tümülüste birden çok defin bulunması sık karşılaşılan bir olgudur.¹⁶⁷⁰ Bu durum, bir tümülüs kazısının nasıl

¹⁶⁶⁹ Umurca B2 mezarından başka, Kırklareli, Babaeski İlçesi'ndeki Höyüktepe tümülüsünde bulunan lahit mezar, yığma tepenin kuzeybatı kısmında ortaya çıkarılmıştır, bkz. Yılmaz, "Düğüncülü Höyüktepe Tümülüsü", s. 387-388. Bulgaristan, Plovdiv bölgesi, Brestovitsa tümülüs mezarı, yığma tepenin doğu kısmındadır, bkz. Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 119. Bulgaristan, Provadija bölgesi, Tutrakanci tümülüs mezarı, yığma tepenin doğu kısmında yer alır, bkz. Lazarov-Mitkov, "Grabhügelfunde beim Dorf Tutrakanci, Kreis Provadija", s. 64.

¹⁶⁷⁰ Thrakia'da ikincil defin geleneği ile ilgili bkz. Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 52-53. Aynı tümülüste farklı konumlandırılmış iki ya da daha çok mezar için, bkz. Welkow, "Die Ausgrabungen bei Mezek und Svilengrad", s. 168-169; Aladzov, "Ausgrabung einer Thrakisch-Römischen Hügelnekropole in Meriçleri", s. 79-81, 87, 94, 98, 101, 113, res.5, 12, 16, 20, 23, 31; Karayotov, "Enterrements Tumulaires Pres du Combinat Chimique de Bourgas ", s. 52; Kitov 1988, 4, 24-30; Kitov, "Les sépulcres à coupoles près de Ravnogor dans les Rhodopes", s. 28 vd.; Kitov-Theodossiev, "New Data on Thracian Archaeology and Religion", s. 327; Theodossiev, **North-Western Thrace from the Fifth to First Centuries B.C.**, s. 31-33; Ginev, "Mound I from the Necropolis near

yapılması gerektiğini yakından ilgilendirir. Zira bir tümülüs altında kaç defin olduğu, tümülüsün tamamı kazılmadan asla bilinemeyecektir. Bu konuda jeofizik araştırmalar bir ölçüde fayda sağlayabilir.

İnsan gücü gerektiren ve yüksek maliyetlerle yapılabilen arkeolojik kazılarda, kazıdan önce gerçekleştirilecek jeofizik araştırmaların önemi yadsınamaz. Bir tümülüs kazısı öncesinde yığma tepede gerçekleştirilecek jeofizik ölçümler, tümülüs altındaki mezar yapısının konumunu ve derinliğini belirlemeye olanak sağlayabilir.¹⁶⁷¹ Fakat Thrakia tümülüslerinde şimdiye kadar ortaya çıkarılan mezarlar içinde, mimari yapı içeren mezarlar haricinde kiremit, sandık tipi basit mezarlar da vardır. Özdirenç, manyetik ve elektromanyetik yöntemlerle bu tip mezarların kazı öncesinde tespit edilip edilemeyeceği muhakkak test edilmelidir. Ancak, aşağıda da değinilecek olan şölen, kurban ve müsabaka gibi faaliyetlerin yığma tepeye göre konumu ve derinliğinin saptanmasında jeofizik araştırmaların ne ölçüde başarılı olacağı şüphelidir. Zira bu faaliyetlere işaret eden maddi kanıtlar, yığma tepe altında genellikle içinde keramik ve cam buluntulara ait parçaların da olduğu kül tabakaları şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Thrakia tümülüs kazılarıyla ilgili bir başka önemli konu da antik kaynaklardan edinilen bilgiler ile arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan bulguların örtüşüp örtüşmediğinin saptanmasıdır. Bu konuda öncelikle antik kaynaklardaki bilgileri hatırlamak faydalı olacaktır. Herodotos, zengin Thrakların ölü gömme gelenekleri ile ilgili olarak şu bilgileri vermiştir: "... Ölüyü üç gün seyre koyarlar,

Kralevo, Turgovishte Region", s. 32, 41-42; Karayotov-Gospodinov, "Mound Burials near the Village of Bryastovetz, Burgas Municipality", s. 131-132. Bulgaristan, Binyova tümülüsünde farklı derinliklerde ve farklı yerlerde iki at iskeleti için bkz. Kitov-Theodossiev, "New Data on Thracian Archaeology and Religion", s. 326. Yunanistan, Thesprotia, Parapotamos'taki bir tümülüste 82 adet defin için bkz. Preka-Alexandri, 1997, 211-212. Thrakia dışında başka bölgelerdeki tümülüslerde de aynı tümülüs altında birden çok define rastlanmıştır; Klazomenai tümülüsleri için bkz. Hürmüzlü, **Eski Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri**, s.28; Lydia tümülüsleri için bkz. Elizabeth Baughan, "Lidya Gömü Gelenekleri", **Lidyalılar ve Dünyaları**, ed. N.D. Cahill, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, s.284.

¹⁶⁷¹ Hem Türkiye'de hem de Türkiye dışındaki arkeolojik kazılarda, jeofizik araştırmaların uygulanması ile ilgili bkz. Jean Bourgeois, Wouter Gheyle, **The Frozen Tombs of the Altai Mountains Phase I 2005-2006**, Ugent Archeologische Rapporten 4, Gent, Vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa, 2007, s. 6, 57; Vyacheslav I. Molodin, "The Frozen Scythian Burial Complexes of the Altai Mountains: Conservation and Survey Issues", **Preservation of the Frozen Tombs of the Altai Mountains**, Paris, Ateliers Industria, 2008, s. 28-29; Felix Pirson, "Pergamon - Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2011", **Archäologischer Anzeiger** 2012, 2, 2013, s. 180-183, res. 7-8. Emin Candansayar, "Arkeoloji Jeofiziği", Nisan, 2013, (Çevrimiçi), http://www.jeofizik.org.tr/resimler/ekler/ace3cd48d98c1b3_ek.pdf?dergi=36,03.01.2015.

çeşitli kurbanlar keserler, yanıp yakılırlar ve arkasından büyük bir şölen gelir. Sonra gömerler, ölü ya toprağa verilir ya da külleri alınır; bir tümsek yaparlar, çeşit çeşit oyunlar oynarlar, en yüksek kazanç, teke tek yapılan güreş için konulan ödüdür. Thrak'ların ölü gömme gelenekleri bunlardır."¹⁶⁷² Ksenophon ise Odryslerin ölümlerini gömdükten sonra, onların şerefine bolca şarap içip at yarışı düzenlediklerini bildirmektedir.¹⁶⁷³ Herodotos ve Ksenophon'un aktardığı bilgilerden, ölen kişi için yapılan cenaze öncesinde ve sonrasında şölen, kurban, müsabaka gibi faaliyetler gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Tezde incelenen tümülüslerin kazı raporlarında, bu tür faaliyetlere ilişkin bulgulardan bahsedilmemektedir. Yalnızca Vize G tümülüsünde yığma tepeye göre konumu ve yüksekliği belirtilmeyen bir alanda kül tabakası ve keramik parçalarına rastlanmış, ancak aynı tümülüste herhangi bir mezar bulunamamıştır. Oysa bölgedeki bazı tümülüsler böyle bulgular vermiştir. Edirne İli, Lalapaşa İlçesi, İkiztepe B tümülüsünde Yıldırım tarafından gerçekleştirilen kazıda, tümülüs tabanının yakınlarında ve esas mezarın güneyinde kül tabakası ile birlikte çok sayıda keramik ve cam parçası ile hayvan kemiklerine rastlanmıştır. Yıldırım'a göre burası ölü için düzenlenmiş şölenin gerçekleştiği yerdir.¹⁶⁷⁴ Benzer bulgular Işın ve Özdoğan tarafından kazılan Tekirdağ, Harekâttepe tümülüsünde de açığa çıkarılmıştır.¹⁶⁷⁵

Definlerin yanı sıra, Herodotos ve Ksenophon'un aktardığı Thrak geleneklerinin, kazılan tümülüste uygulanıp uygulanmadığı anlaşılacak isteniyor ise yığma tepenin bir bütün olarak ele alınması zorunludur. Türkiye ve Bulgaristan'da şimdiye kadar yapılan kazıların büyük çoğunluğunda, mezarın tümülüs merkezinde olması gerektiği fikriyle hareket edilmiş ve tümülüsün merkezinde olduğu varsayılan mezara ulaşmak birincil amaç olmuştur.¹⁶⁷⁶ Tümülüs altındaki mezarı bulmak kuşkusuz önemlidir, ancak tek amaç olmamalıdır. Thrakların yaşayışlarının,

¹⁶⁷² Herodotos, **Herodot Tarihi**, çev. M. Ökmen, İstanbul, Remzi Kitabevi, s. 5, 8.

¹⁶⁷³ Ksenophon, **Hellenika**, 3, 2, 5.

¹⁶⁷⁴ Yıldırım, "Salvage Excavations of the "İkiztepe B" Tumulus", s. 706-707.

¹⁶⁷⁵ Işın-Özdoğan, "Harekâttepe Tümülüsü", 336. Bulgaristan'da Kochan ile Satovcha arasındaki tümülüs nekropolisinde, Erken Demir Çağ'a tarihlenebilen tümülüslere ait çeşitli tabakalarda ateş izlerine rastlanmıştır. Bunlar da olasılıkla definden sonra gerçekleşen cenaze törenine işaret eden bulgulardır, bkz. Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 52. Diğer benzer örnekler için bkz. M. Balbolova-Ivanova, "Complexe Sépulcral du Tumulus "Toumbata" Auprès du Village Bogdanovo, Département de Burgas", **Bulletin des Musées de la Bulgarie du Sud-est** 20, 2003, s. 13, 15.

¹⁶⁷⁶ Archibald, **Odryian Kingdom**, s. 286-287.

inançlarının ve geleneklerinin anlaşılmasında, definden sonra yapılan faaliyetlerin tespit edilebilmesi büyük önem taşır.¹⁶⁷⁷

Özetle, hem cenaze öncesi ve sonrasında yapılan şölen, kurban, müsabaka gibi faaliyetleri saptamanın hem de tümülüsteki bütün olası mezarları tespit etmenin tek yolu, tümülüsün tamamının "sistemli" bir şekilde kazılmasıdır. Burada "sistemli" kelimesinden anlaşılması gereken, öncelikle yığma tepeyi meydana getiren tabakaların özenle belgelenmesidir. Tepenin nasıl yükseltildiği ancak bu şekilde anlaşılabilir.¹⁶⁷⁸ Ayrıca tabakalar arasında cenaze öncesi ve sonrası faaliyetlerine ait izler de saptanabilir. Özellikle altı çizilmesi gereken husus, tamamıyla insan eliyle meydana getirilmiş olan tümülüsün bir bütün olarak ele alınması gerektiğidir. Tümülüs altında mezarlara rastlandığında eğer bir mezar yapısı var ise, onun tümülüs altındaki konumu, doğrultusu, planı, kesiti, malzemesi ve işçiliği ayrıntılı biçimde belgelenmelidir. Söz konusu mezar yapısının planı, kesiti ve rekonstrüksiyonu dışında, tümülüsün yakın çevresi ile birlikte konumunu ve bunun yanı sıra mezar yapısının ya da mezarın tümülüs altındaki konumunu içeren planlar ve haritalar çıkarılmalıdır. Bu tez ile ilgili çalışmalarda Kırklareli A ve B tümülüs mezarlarının plan ve kesitleri mevcutken, Kırklareli C tümülüs mezarının kesitinin olmaması; Karakoç tümülüs mezarının plan ve kesitleri bulunurken, mezar yapısının yönelimi hakkında bilgiye ulaşılamaması sorun yaratmıştır. Kırklareli A-C ve Karakoç tümülüs mezarlarının, yığma tepe içerisinde konumları hakkında kazı raporlarında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Oysa bu gibi veriler, mezarların hem Thrakia bölgesindeki hem de çevre bölgelerdeki mezarlarla mukayese edilmelerinde büyük önem taşır.

Tümülüs kazılarındaki mezar eşyalarının mezar içindeki konumlarının belgelenmesi aynı derecede önemlidir. Çünkü konum ögesi, mezar eşyalarının birbirleriyle ilişkisini ve tek tek işlevlerini anlamaya yardımcı olacaktır.¹⁶⁷⁹ Mansel'in

¹⁶⁷⁷ a.e. s. 286-287.

¹⁶⁷⁸ Tepenin nasıl yığıldığının anlaşılabilmesi için kazının geleneksel yöntemlerle yapılmaması gerekir. Makedonya, Ainea'daki bir tümülüste yapılan kazılar sonucunda, tümülüsün dayanaklı olması, neme karşı korunması ve konik şeklinin bozulmaması amacıyla yığma tepenin yükseltilmesinde farklı toprak tabakalarından yararlanıldığı ileri sürülmüştür, bkz. S.G. Miller, "Hellenistic Burial Tumuli in Macedonia: Problems and Questions", **First International Symposium Seuthopolis, Burial Tumuli in the Southeast of Europe, Kazanlak, Bulgaria 4-8 June 1993 Cilt 2**, Veliko Tarnovo, Faber, 1994, s. 79.

¹⁶⁷⁹ Delemen, **Tekirdağ Naip Tümülüsü**, s. 87.

Vize A tümülüsü için hazırladığı, buluntuların mezar odası içindeki konumlarını eksiksizce gösteren plan buna güzel bir örnektir.¹⁶⁸⁰ Vize A, Umurca B1 ve Umurca B2 mezarlarının kazı sırasında yapılan çizimleri, bu mezarlar yaklaşık 80 yıl sonra yeniden değerlendirilirken, kontekstin irdelenmesine olanak sağlamıştır.

Tümülüs altındaki mezardan çıkarılan toprağın elenmesi de bir zorunluluktur. Vize B tümülüs mezarında bulunan altın küpenin (Vz B2), altın yüzüğün (Vz B4) ve altın bileziğin (Vz B7) içerdiği taşlar noksandır. Muhtemelen bunlar kazı toprağı elenmeden atıldığından kaybolmuştur. Oysa Umurca B2'deki toprak elendiği için, kontekstteki küpenin çift olmadığı anlaşılmış ve mezar sahibinin kimliği hakkında ipucu vermiştir.

Mezar yapılarını ilgilendiren bir diğer husus onarım ve korumayı içerir. Rousseva, Bulgaristan'da kısa bir zaman içinde çok sayıda tümülüsün kazıldığını ve birçok mezar yapısının ortaya çıkarıldığını belirtir.¹⁶⁸¹ Ancak ortaya çıkarılan yapıların doğru ve hızlı bir şekilde koruma altına alınması, ön planlamayı gerektiren çok önemli bir husustur. Aksi takdirde kazı tam anlamıyla bir tahribat olacaktır. Onarım ve koruma, en az ortaya çıkarılan buluntuların belgelenip değerlendirilmesi kadar önemli sayılmalıdır.

Güneydoğu Thrakia arkeolojisi ile ilgili en önemli eksiklerden biri bilimsel nitelikte tümülüs kazılarının çok az olmasıdır. Mansel, 1940 tarihli yayınında Thrakia'daki tümülüslerin sistematik bir şekilde kazılması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁶⁸² Aradan 80 yıla yakın zaman geçmesine karşın, bu henüz tam anlamıyla gerçekleştirilmemiştir. Tümülüslerin bilimsel kazılarla açığa çıkarılmaması, defne aramaya yönelik kaçak kazılarla yok edilmesine yol açmaktadır. Bu yüzden tümülüslere, diğer ören yerlerine göre kazı önceliği verilmesi dahi düşünülebilir. Ancak kazı, aciliyet karşısında girişilmiş bir kurtarma kazısı gibi değil, sistematik bir kazının gerektirdiği kriterlere uygun bir proje kapsamında hayata geçirilmelidir.

¹⁶⁸⁰ Ayrıca bkz. Filow, 1927, 4-10, res.3-9.

¹⁶⁸¹ Rousseva, **Thracian Cult Architecture in Bulgaria**, s. 29.

¹⁶⁸² Mansel, "Trakya Hafriyatı", s. 114

ÖZGEÇMİŞ

Z. METE AKSAN

Feneryolu Mah., Mustafa Mazharbey sok. Duru Apt., No.85/15,
Kadıköy-İstanbul
Cep Tel: 0537 288 53 69
e-mail: aksanmete@gmail.com

EĞİTİM

- 2008- **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul**
Klasik Arkeoloji Anabilimdalı Doktora
- 2001-2005 **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul**
Klasik Arkeoloji Anabilimdalı Yüksek Lisans
- 1997 - 2001 **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul**
Klasik Arkeoloji Anabilimdalı Lisans
- 1990 - 1997 **Vehbi Koç Vakfı Koç Özel Lisesi**

İŞ TECRÜBESİ

- 2006 - 2010 **Halûk Perk Müzesi**
Arkeolog
- 1997 - 2006 **Aksan Yayıncılık Eğitim Danışmanlık**
Redaksiyon, Fuar Etkinlikleri

SERGİLER

- Nisan 2009 **Rezan Has Müzesi**
Sergi Kataloğu
Metinler
- Mart-Nisan 2009 **Rezan Has Müzesi**
Halûk Perk Koleksiyonu Sergisi
Sergi Hazırlıkları

DIĞER MESLEKİ ÇALIŞMALAR

- 04-08 Ekim 2010 Pera Müzesi adına Bizans Dönemi Ağırlıkları ile ilgili olarak British Museum'da Chris Entwistle ile 5 günlük ortak çalışma, Halûk Perk ile birlikte
- 2008 **Pera Müzesi Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri Sergisi**
Sergideki Pano ve Etiketlerin Hazırlanmasına Katkı

EDİTÖRLÜK / ÇEVİRİLER / REDAKSİYON

- Ekim 2011 **Spartacus ve Köle Savaşı MÖ 73-71**
İş Bankası Kültür Yayınları
Osprey Savaş Tarihi Serisi, Editörlük
Ali Berktaş ile
- Eylül 2011 **Bizans Piyadesi Doğu Roma İmparatorluğu 900-1204**
İş Bankası Kültür Yayınları
Osprey Savaş Tarihi Serisi, Editörlük
Ali Berktaş ile
- Ağustos 2011 **Üçüncü Haçlı Seferi, Aslan Yürekli Richard, Selâhaddin ve Kudüs için Mücadele**
İş Bankası Kültür Yayınları
Osprey Savaş Tarihi Serisi, Editörlük
Ali Berktaş ile
- Temmuz 2011 **İkinci Haçlı Seferi 1148, Şam Felaketi**
İş Bankası Kültür Yayınları
Osprey Savaş Tarihi Serisi, Editörlük
Ali Berktaş ile
- Temmuz 2011 **Birinci Haçlı Seferi 1096-1099**
İş Bankası Kültür Yayınları
Osprey Savaş Tarihi Serisi, Editörlük
Ali Berktaş ile
- Aralık 2010 **Antik Yunan Savaşçıları**
İş Bankası Kültür Yayınları
İngilizceden Türkçeye Çeviri
- Nisan 2009 **İnsanın En Güzel Tarihi**
İş Bankası Kültür Yayınları
Düzeltili
- 2008 **Eretna, Kadı Burhanettin ve Erzincan (Mutahhaten) Emirliği Sikkeleri**
Halûk Perk & Hüsnü Öztürk, Halûk Perk Müzesi Yayınları
Türkçeden İngilizceye Çeviri
Çiğdem Cerşit ile
- Temmuz 2005 **Sözcük Tabanı-Word Base-Base de Mot-Wort Basis**
TAY Projesi
Yayına Katkı

Haziran 2005 **Sinan Genim'e Armağan - Makaleler**
Çeviri-Düzeltili

Haziran 2004 **Anadolu Tarihinde Bergama-Pergamon in the History of Anatolia**
Bülent Şahin
Türkçeden İngilizceye Çeviri

Ocak 2002 **Türkiye Arkeolojik Tahribat Raporu 2001**
TAY Projesi – TASK Vakfı Yayınları
Türkçeden İngilizceye Çeviri

Eylül 1999 **TAY Projesi**
Kalkolitik Çağ Klasörü
Türkçe'den İngilizce'ye Çeviri

BİLDİRİLER

Kasım 2010 **XI. Trakoloji Kongresi, 08-12 Kasım 2010**
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezi tarafından düzenlenen kongrede
“Güneydoğu Trakya Tümülüsleri” başlıklı bildiri

SEMİNERLER

15 Ocak 2014 **Traklarda Sosyal Yaşam, İnanç ve Ölü Gömme Gelenekleri**
ODTÜ Mezunlar Derneği, Ankara

22 Ocak 2014 **Trak Kabileleri, Çevre Kültürlerle İlişkileri**
ODTÜ Mezunlar Derneği, Ankara

KİTAPLAR

Ocak 2007 **Yunan - Roma Klasörü Karia Bölgesi**
Ege Yayınları, Görkem Senem Özden ile birlikte.

BURSLAR

2012 **ARIT, Ilse B. Hanfmann, George M.A. Hanfmann ve Machteld J. Mellink Bursu 2012**
Sofya'da Bulgarian Academy of Sciences, National Institute of Archaeology with Museum kütüphanesinde 1 ay; Londra'da Senate House, Joint Library of the Hellenic and Roman Societies'de 2 ay kütüphane araştırması.

DİL SEVİYESİ

İngilizce – Çok İyi
Almanca – Az

KAZILAR / YÜZEY ARAŞTIRMALARI / GEZİLER

Kasım 2013	Trakya YüzeY Araştırması Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar İ.Ü. Eski Çağ Tarihi Anabilimdalı
Eylül 2009-Ekim 2009	Marmara Ereğlisi Bazilika Kazısı Önder Öztürk, Tekirdağ Müzesi
Ağustos 2006	Trakya YüzeY Araştırması Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar İ.Ü. Eski Çağ Tarihi Anabilimdalı
Ağustos 2004 -Eylül 2004	Pednelissos YüzeY Araştırması, Antalya Prof. Dr. Lut Garde Vandepu
Temmuz 2003-Eylül 2003	Boğazköy Kazısı, Çorum Dr. Jurgen Seeher, Alman Arkeoloji Enstitüsü
Temmuz 2002-Eylül 2002	Boğazköy Kazısı, Çorum Dr. Jurgen Seeher, Alman Arkeoloji Enstitüsü
Nisan 2002	İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü Pamphylia-Lykia Gezisi'nde Rehberlik Prof. Dr. Mehmet Zeki Adal
Eylül 2001-Ekim 2001	TAY Projesi TAY-EX Güneydoğu Anadolu Bölgesi Keşif Gezisi Oğuz Tanındı, TAY Projesi Koordinatörü
Temmuz 2001-Eylül 2001	Boğazköy Kazısı, Çorum Dr. Jurgen Seeher, Alman Arkeoloji Enstitüsü
Eylül 2000	Melli YüzeY Araştırması, Burdur Prof. Dr. Lut Garde Vandepu
Ağustos 2000	Musular Kazısı, Aksaray Prof. Dr. Mihriban Özbaşaran, İ.Ü. Prehistorya Anabilimdalı
Haziran 2000 – Temmuz 2000	TAY Projesi TAY – EX Marmara Bölgesi Keşif Gezisi Oğuz Tanındı, TAY Projesi Koordinatörü
Ağustos 1999	Musular Kazısı, Aksaray Prof. Dr. Mihriban Özbaşaran, İ.Ü. Prehistorya Anabilimdalı

Ağustos 1998 – Eylül 1998

Perge Kazısı, Antalya

Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu, İ.Ü. Klasik Arkeoloji Anabilimdalı
Başkanı

Temmuz 1998

Enez Kazısı, Edirne

Prof. Dr. Sait Başaran, İ.Ü. Onarım Koruma Bölümü Anabilimdalı
Başkanı

	Hasluck	Mansel	Kenan	Fıratlı	Onurkan	Pfrommer	Archibald	Rousseva	Delemen	Hatlas	Aksan
Kırklareli A	—	MÖ 4.-3.yy	—	—	MÖ 4.-3.yy	—	MÖ 340 t.p.q.	MÖ 4.yy	MÖ 4.- 3.yy	—	MÖ 3.yy'in ilk çeyreği
Kırklareli B	—	MÖ 4.yy'in ikinci yarısı	—	—	MÖ 4.yy	—	MÖ 340 t.p.q.	—	MÖ 4.yy	MÖ 4.yy sonu	MÖ 4.yy sonu- 3.yy
Kırklareli C	—	MÖ 5.-4.yy	—	—	MÖ 4.-3.yy	—	MÖ 340 t.p.q.	MÖ 4.yy	MÖ 4.- 3.yy	—	MÖ 3.yy'in son çeyreği
Karakoç	—	MÖ 4.yy'in ikinci yarısı	—	MÖ 4.yy	MÖ 4.yy	MÖ 4.yy'in ilk üçlüğü	—	—	—	MÖ 4.yy	MÖ 4.yy'in son üçlüğü
Umurca B1	—	MS 2.yy ortası	—	—	MS 2.yy'in ilk yarısı	—	—	—	—	—	MS 1.yy sonu- 2.yy başı
Umurca B2	—	MS 2.yy ortası	—	—	MS 2.yy başı	—	—	—	—	—	MS 2.yy ortaları
Umurca B3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	MS 5.-6.yy
Vize A	—	MS 1.yy'in ilk yarısı	—	—	MS 1.yy başı	—	—	—	—	—	MS 1.yy ortaları
Vize B	—	MS 1.yy'in ilk yarısı	—	—	MS 1.yy sonundan ileriye doğru	—	—	—	—	—	MS 2.yy'in ilk yarısı
Vize E	—	MS 1.-2.yy	—	—	MS 1.yy ortaları	—	—	—	—	—	MS 1.yy'in son çeyreği
Vize H	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	MS 2.yy'in ikinci yarısı- 3.yy başı
Uzun Hacı	—	—	MS 2.yy'in ilk yarısı	—	MS 2.yy'in ilk yarısı	—	—	—	—	—	MS 1.yy'in ikinci yarısı
Ps. Eriklice	MÖ 4.yy	—	—	—	MS 1.-2.yy	—	—	—	—	—	MS 1.yy sonu- 2.yy başı

Tab. 11: İncelenen tümüslere dair tarihleme önerileri.

	Perrot	Pedrizet	Hasluck	Filow	Mansel	Mikov	Orlandos	Onurkan	Pfrommer	Hatlas	Rousseva	Theodossiev	Aksan
Eriklice	MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı	MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı	MÖ 4.yy	MÖ 4.yy	MÖ 4.yy'ın ikinci yarısı	MÖ 4.yy'ın ilk yarısı	MÖ 5.yy	MÖ 4.yy sonları	En geç MÖ 4.yy ortası	MÖ 4.yy'ın ilk yarısı	MÖ 4.yy başı	MÖ 350 civarı ya da birkaç on yıl sonrası	MÖ 4.yy'ın ilk yarısı (en geç MÖ 4.yy ortası)

Tab. 12: Eriklice tümülüsü tarihleme önerileri.